

STADS- EN WIJKMONITOR

GEMEENTE



Nijmegen

2016

Onderzoek en Statistiek (O&S)
Afdeling Bestuurskwaliteit
Gemeente Nijmegen
februari 2016

Stadsmonitor

-thema Bestuur-

Modules

Samenvatting	2
Oordeel over het bestuur	3

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Marieke Selten
tel.: (024) 329 29 16 / (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

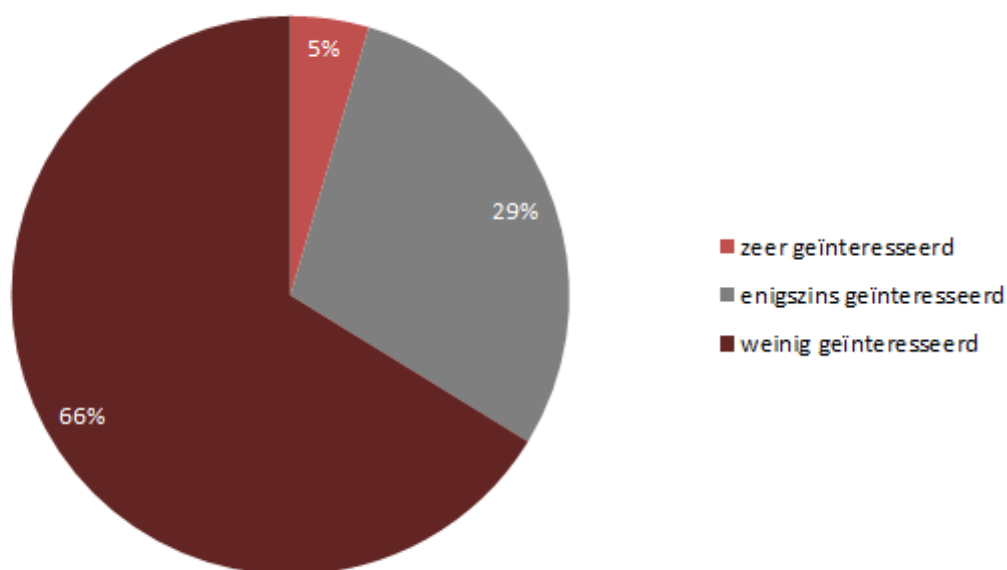
Hoe beoordelen Nijmegenaren het bestuur van de stad? Hebben ze bijvoorbeeld vertrouwen in het college van burgemeester en wethouders en vinden ze dat ze als kiezer invloed hebben op wat er in de gemeente gebeurt? De meeste Nijmegenaren hebben geen uitgesproken oordeel over dergelijke zaken. Als zij dat wel hebben, zijn zij vaker positief dan negatief. Dit beeld is vergelijkbaar met voorgaande jaren.

Oordeel over het bestuur

Veel inwoners niet uitgesproken over het besturen van de gemeente

Veel Nijmegenaren hebben geen uitgesproken mening over het gemeentelijk bestuur; zij antwoorden neutraal of met 'weet niet' op de voorgelegde stellingen over het functioneren van het bestuur.

Waarschijnlijk heeft dit er (onder meer) mee te maken dat niet iedereen dermate geïnteresseerd is in het gemeentelijk bestuur dat hierover een oordeel kan worden gevormd. Zo geeft ongeveer twee derde van de Nijmegenaren aan een beperkte interesse te hebben in zaken rond de gemeenteraad, zoals samenstelling, besluiten en de politieke avond.



Figuur 1: In hoeverre zijn mensen geïnteresseerd in de gemeenteraad (bijvoorbeeld vergaderagenda, besluiten, politieke avond). Bron: Media-onderzoek 2014

Hebben Nijmegenaren vertrouwen in het college?

Door de jaren heen zijn er altijd meer Nijmegenaren geweest die zeiden vertrouwen in het college van burgemeester en wethouders te hebben dan Nijmegenaren die dat *niet* hadden. In 2015 is dat niet anders. De meeste Nijmegenaren zijn echter neutraal in het vertrouwen dat zij hebben in het college en een flink aandeel heeft hierover geen mening.

Vertrouwen in het college van burgemeester en wethouders	2013	2015
veel vertrouwen	3%	3%
enig vertrouwen	24%	25%
neutraal	45%	42%
weinig vertrouwen	7%	8%
geen vertrouwen	2%	3%
geen mening	19%	19%

Figuur 2: Vertrouwen in het college. Bron: Burgerpeiling 2013, 2015

In onderstaande figuur zijn de redenen te zien waarom men weinig of geen vertrouwen in het college heeft. De meest genoemde reden is dat er te weinig rekening wordt gehouden met de wensen en ideeën van inwoners. Mensen die aangegeven dat ze het oneens zijn met voorstellen van het college en daarbij een onderwerp noemen, noemen diverse zaken. Meest genoemd – door ongeveer 0,5% van de geënquêteerden – is de opname van vluchtelingen op Heumensoord. Dit werd in verschillende wijken genoemd; een enkele opmerking was afkomstig uit Brakkenstein, waar de opvanglocatie zich bevindt. Overigens waren er bij de start van de Burgerpeiling nog geen vluchtelingen op Heumensoord.

Redenen weinig/geen vertrouwen in het college van burgemeester en wethouders	2015
weinig rekening wensen/ideeën burgers	34%
weinig vertrouwen politiek algemeen	30%
pakt te weinig belangrijke problemen aan	29%
weinig vertrouwen Nijmeegse politiek	28%
politieke kleur	27%
gebrek aan visie/ideeën	23%
oneens voorstellen	20%
oneens voorstellen bepaalde onderwerpen	16%
gebrek aan kwaliteiten	13%
andere reden	10%

Figuur 3: Redenen weinig/geen vertrouwen in het college. Bron: Burgerpeiling 2015

Vinden Nijmegenaren dat de stad goed wordt bestuurd?

Ten opzichte van 2013 oordelen Nijmegenaren in 2015 hetzelfde over het besturen van de stad. Bijna de helft van de Nijmegenaren heeft een neutraal oordeel over de vraag of de gemeente goed wordt bestuurd en bijna een kwart heeft hierover geen mening. Wanneer men wel een oordeel heeft is dit veel vaker positief dan negatief.

De gemeente wordt goed bestuurd	2013	2015
(helemaal) eens	26%	27%
neutraal	41%	42%
(helemaal) oneens	8%	9%
geen mening	25%	22%

Figuur 4: Oordeel over het bestuur van de gemeente. Bron: Burgerpeiling 2013, 2015

Vinden kiezers dat ze invloed hebben op de gemeente?

Op de vraag of kiezers vinden dat zij invloed hebben op wat er in de gemeente gebeurt, antwoorden Nijmegenaren in 2015 hetzelfde als in 2013. Wederom hebben velen geen uitgesproken mening ('neutraal' of 'geen mening') en oordelen meer mensen positief dan negatief. Wel kent deze stelling, van alle stellingen

over het handelen van het bestuur, het grootste aandeel mensen met een negatief oordeel; een vijfde van de Nijmegenaren ervaart dat hij geen invloed heeft op wat er in de gemeente gebeurt.

Als kiezer heb ik invloed op wat er in de gemeente gebeurt	2013	2015
(helemaal) eens	27%	28%
neutraal	30%	33%
(helemaal) oneens	22%	21%
geen mening	21%	18%

Figuur 5: Vinden kiezers dat zij invloed hebben op wat er in de gemeente gebeurt. Bron: Burgerpeiling 2013, 2015

Is er genoeg aandacht voor problemen in de buurt?

In vergelijking met 2013 zijn er in 2015 iets meer Nijmegenaren (20% tegen 18%) die vinden dat de gemeente te weinig aandacht heeft voor problemen in hun buurt. In vergelijking met de meeste andere stellingen over het handelen van het bestuur is het aandeel negatieve antwoorden wat hoger. Het aandeel positieve antwoorden is echter nog altijd groter (27%) dan het aandeel negatieve antwoorden en veel mensen spreken zich niet uit (26% oordeelt neutraal en 27% heeft geen mening).

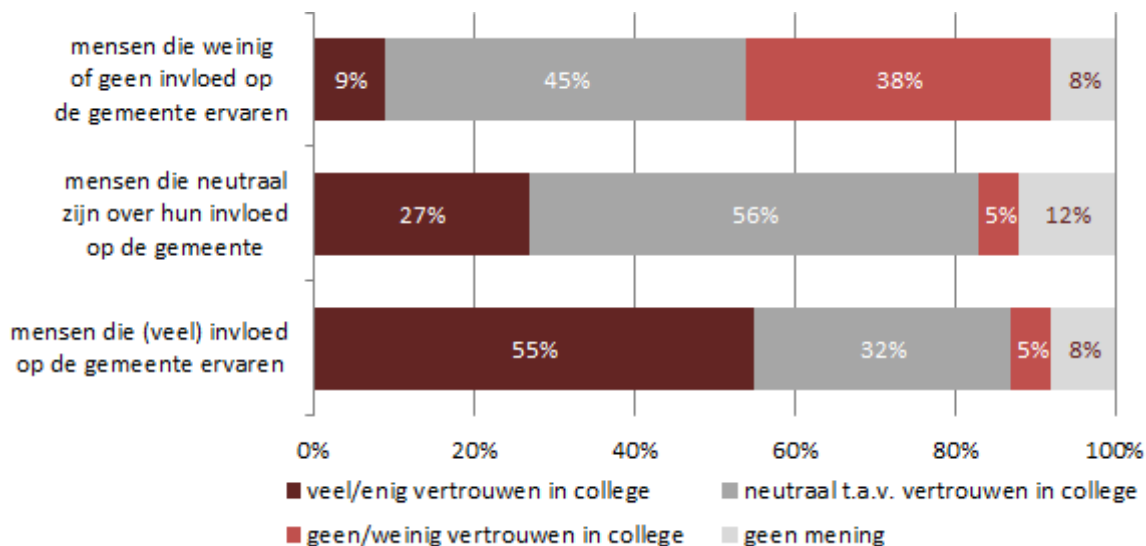
Vindt u dat de gemeente veel, voldoende of te weinig aandacht heeft voor de problemen in uw buurt	2013	2015
veel	2%	1%
voldoende	26%	26%
niet veel, niet weinig	28%	26%
te weinig	18%	20%
geen mening	26%	27%

Figuur 6: Heeft het college voldoende aandacht voor problemen in de buurt. Bron: Burgerpeiling 2013, 2015

Vertrouwen in het college; vooral het ervaren van invloed is belangrijk

Hoe verschillen mensen van diverse leeftijdsgroepen en opleidingsniveaus in het vertrouwen dat zij in het college van burgemeester en wethouders hebben? Voor mensen ouder dan 30 geldt dat het vertrouwen in het college toeneemt naarmate men hoger is opgeleid. Hoogopgeleide 55-plussers hebben het meeste vertrouwen in het college (35%), het minst vertrouwen hebben laagopgeleiden tussen de 30 en 55 jaar (13%). Voor jongeren onder de 30 jaar maakt opleiding geen verschil. Zij hebben vaker geen mening over het college (30%) dan 30-plussers (13%).

De grootste verschillen in het vertrouwen dat Nijmegenaren hebben in het college, verschijnen wanneer wordt gekeken naar de ervaren invloed op wat er in de gemeente gebeurt; mensen die het gevoel hebben dat zij (veel) invloed hebben op wat er in de gemeente gebeurt, hebben veel vaker vertrouwen in het college (55%). In de groep die niet of nauwelijks invloed ervaart is dit 9%.



Figuur 7: Vertrouwen in het college naar ervaren mate van invloed in de gemeente.

Bron: Burgerpeiling 2015.

Naast persoonlijke kenmerken als leeftijd en opleiding kan worden gekeken naar situationele kenmerken, zoals financiële situatie. Het minst vertrouwen hebben mensen van wie de financiële situatie de afgelopen jaren verslechterde en huurders hebben wat meer vertrouwen dan kopers. Het vertrouwen in het college is het laagst bij Nijmegenaren met een koophuis wier financiële situatie de afgelopen twee jaar verslechterde (23% heeft vertrouwen in het college). Huurders met een verbeterde financiële situatie hebben het meest vertrouwen in het college (38%).

Tot slot kan worden gekeken naar de verschillende gebieden in de stad. Zo zijn er verschillen tussen stadsdelen. Het minste vertrouwen in het college hebben inwoners in Dukenburg; 22% heeft (veel) vertrouwen in het college, 15% heeft dat niet. Ook in Nijmegen-Zuid is het aandeel inwoners met vertrouwen in het college relatief laag (21%). Het vertrouwen is het grootst in het Nijmegen-Centrum (34% veel of enig vertrouwen).

Een andere manier om verschillende delen van de stad te vergelijken is door te kijken naar aandachtsgebied. Inwoners uit aandachtsgebieden zijn wat minder positief dan Nijmegenaren die niet in een aandachtsgebied wonen.

Vertrouwen in het college van burgemeester en wethouders	aandachtsgebied	geen aandachtsgebied
veel/enig vertrouwen	24%	30%
neutraal	45%	41%
geen/weinig vertrouwen	12%	11%
geen mening	19%	18%

Figuur 8: Vertrouwen in het college naar type woongebied. Bron: Burgerpeiling 2015.

Van de Nijmegenaren die vinden dat ze (veel) invloed op de gemeente hebben, heeft 55% vertrouwen in het college. Onder de inwoners die geen of weinig invloed ervaren is dit 9%.

Stadsmonitor

-thema Bevolking-

Modules

Samenvatting	2
Actuele ontwikkeling	3
Omvang en samenstelling	6
Demografische processen	16
Bevolkingsprognose	22

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Jenny Zonneveld
tel.: (024) 329 27 28 / (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

De afgelopen 20 jaar is het inwoneraantal van Nijmegen flink gegroeid, tot meer dan 172.000 mensen op 1 januari 2016.

Nijmegen is een belangrijke opleidingsstad en dat drukt een stempel op de demografische karakteristieken van de stad:

- er wonen relatief veel mensen tussen de 20 en 25 jaar oud
- er vestigen zich veel jonge mensen in Nijmegen
- het geboortecijfer in Nijmegen is laag: de (jonge) vrouwen in de stad zijn vaak bezig met een opleiding of net aan hun carrière begonnen en krijgen relatief weinig kinderen

Voor de toekomst wordt een doorgaande groei van het aantal inwoners verwacht, maar wel in een wat lager tempo dan we de laatste jaren gezien hebben.

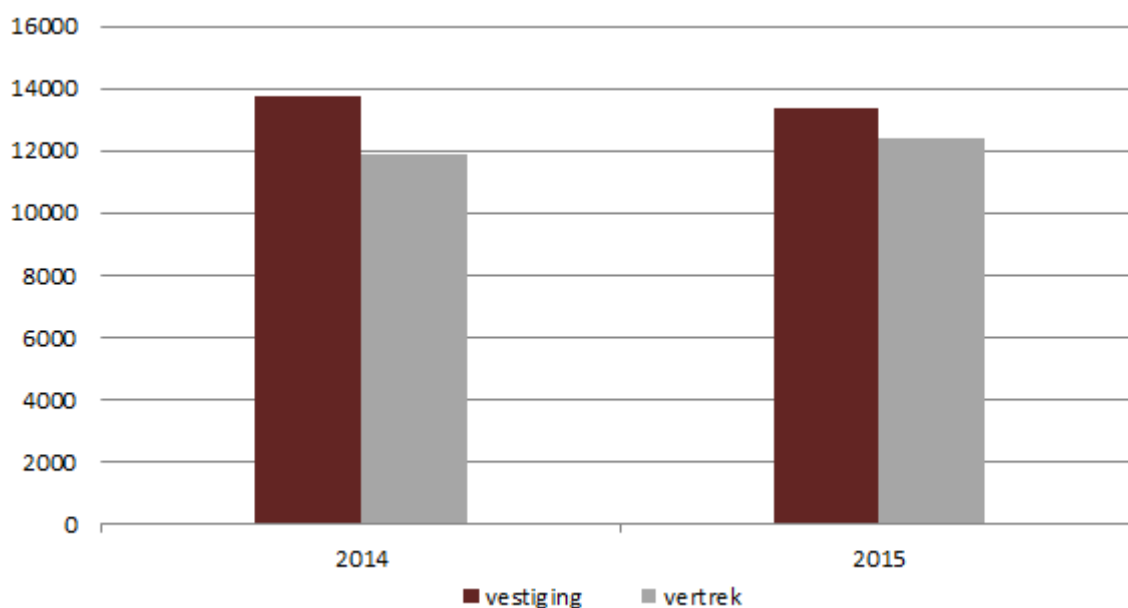
Actuele ontwikkeling

Op 1 januari 2016 heeft Nijmegen 172.100 inwoners. Een toename van 1.400 inwoners ten opzichte van 2015.

Na piek in 2014 loopt groei iets terug

Het aantal inwoners van Nijmegen is in 2015 met ongeveer 1.400 gegroeid, naar 172.100 op 1 januari 2016. Na de zeer hoge groeicijfers van 2013 en 2014 (rond of boven 2.000 inwoners per jaar erbij) is de groei daarmee vergelijkbaar met de jaren 2010-2012.

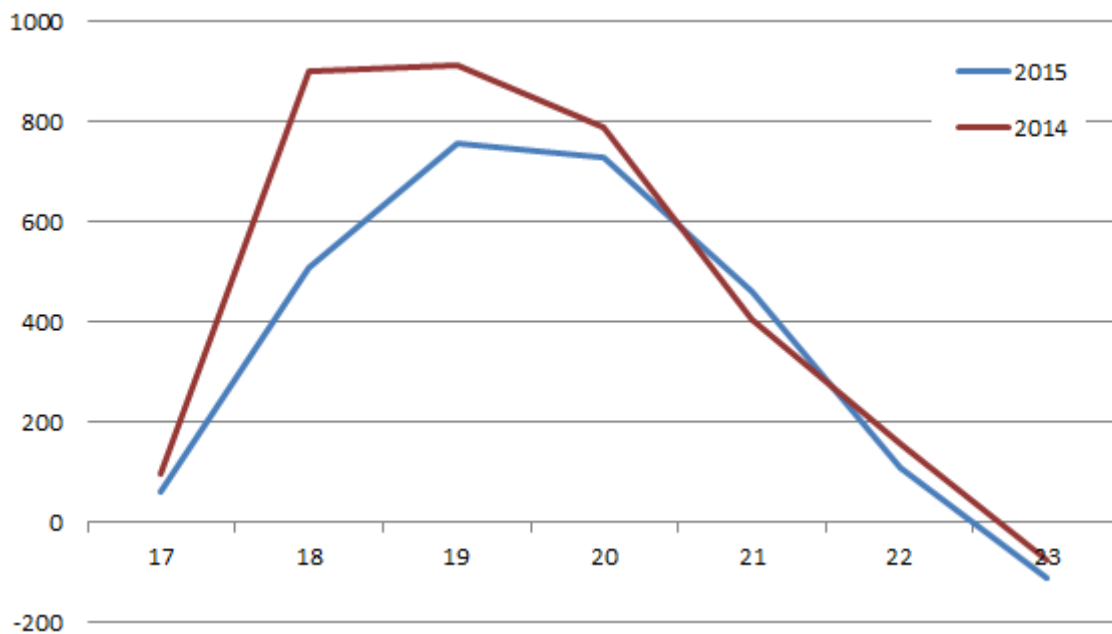
Voor de afname van de groei is een combinatie van veranderingen in vestiging in, en vertrek uit Nijmegen verantwoordelijk: het aantal vestigers is iets lager dan 2014, het aantal vertrekkers iets hoger. Per saldo is er in Nijmegen echter nog steeds sprake van een vestigingsoverschot.



Figuur 1: Aantal vestigers en vertrekkers Nijmegen. Bron: bevolkingsadministratie

Veranderingen in de studiefinanciering dragen bij aan de lagere groei van Nijmegen. Landelijk constateerde het CBS al dat in de periode juli-oktober 2015 zo'n 15% minder jongeren verhuisden naar een andere gemeente dan in eerdere jaren.

In de Nijmeegse bevolkingscijfers is ook te zien dat in de studie-startende leeftijdsklassen de toename van het aantal inwoners in Nijmegen in 2015 afgenomen is.



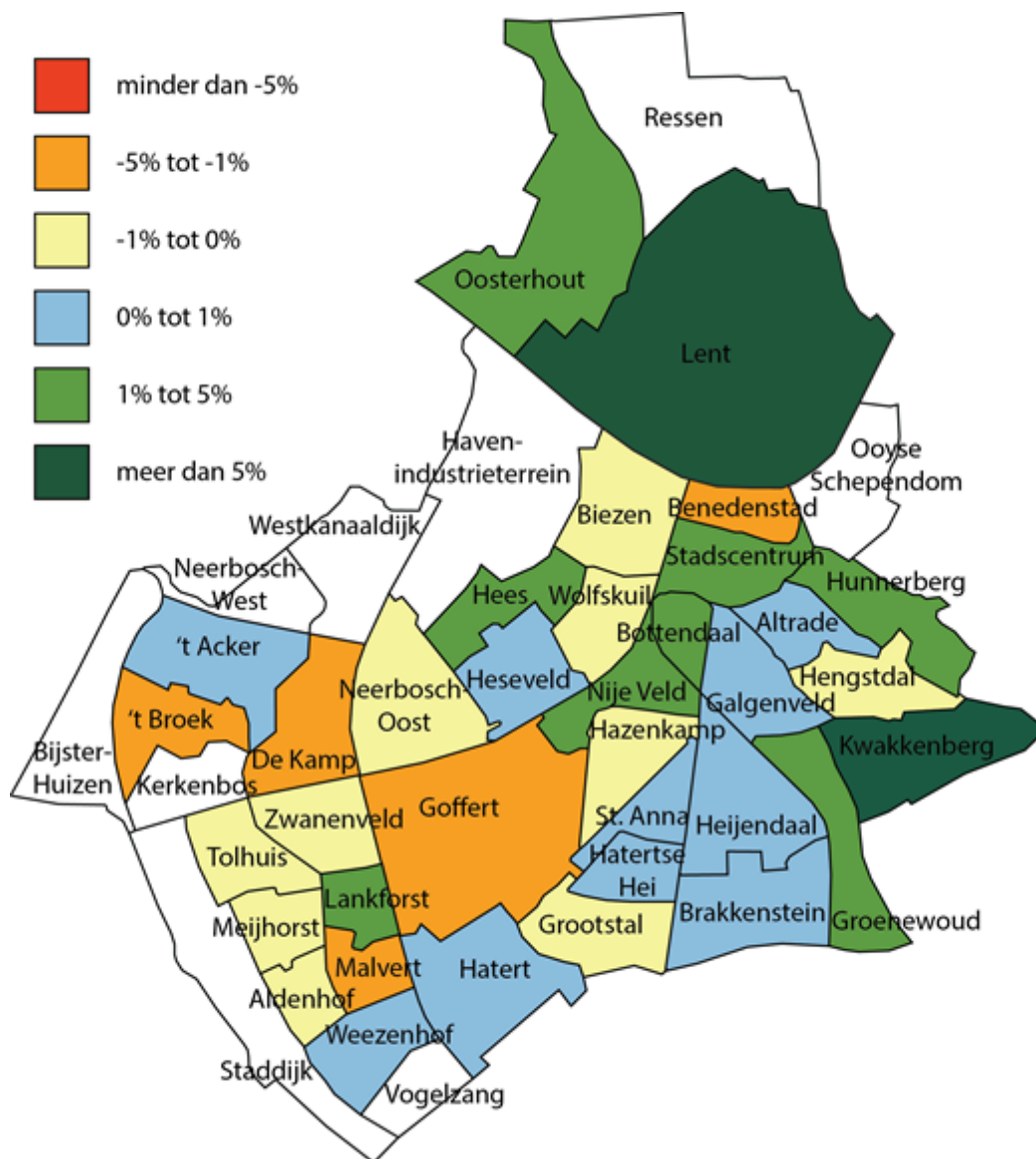
Figuur 2: Per saldo toename van inwoners in Nijmegen, naar leeftijd op 1-1. Bron: BRP

In 2014 nam het aantal inwoners in deze leeftijdsklasse met rond de 3.000 toe (totaal effect van vestiging en vertrek). In 2015 was die toename 500-600 minder, waarbij vooral de groei van 18- en 19-jarigen lager is geworden.

Relatief sterkste groei in Lent en Kwakkenberg

Terwijl de Nijmeegse bevolking als geheel in 2015 met ongeveer 1% is gegroeid is het aantal inwoners in 14 van de 34 bewoonde wijken teruggelopen. Dit deed zich vooral voor aan de westkant van de stad, in Dukenburg, Lindenholt en Nijmegen-West. De wijken met de sterkste afname van inwoners waren de Goffert, de Kamp, 't Broek, Malvert en de Benedenstad.

De grootste groei deed zich voor in Lent en Kwakkenberg, waar relatief veel nieuwe woonegelegenheden werden opgeleverd. In Lent zijn woningen gebouwd in het kader van de Waalsprong, in de Kwakkenberg het complex Mariënbosch van de SSHN.



Figuur 3: Toe- en afname bevolking per wijk in 2015. Bron: BRP

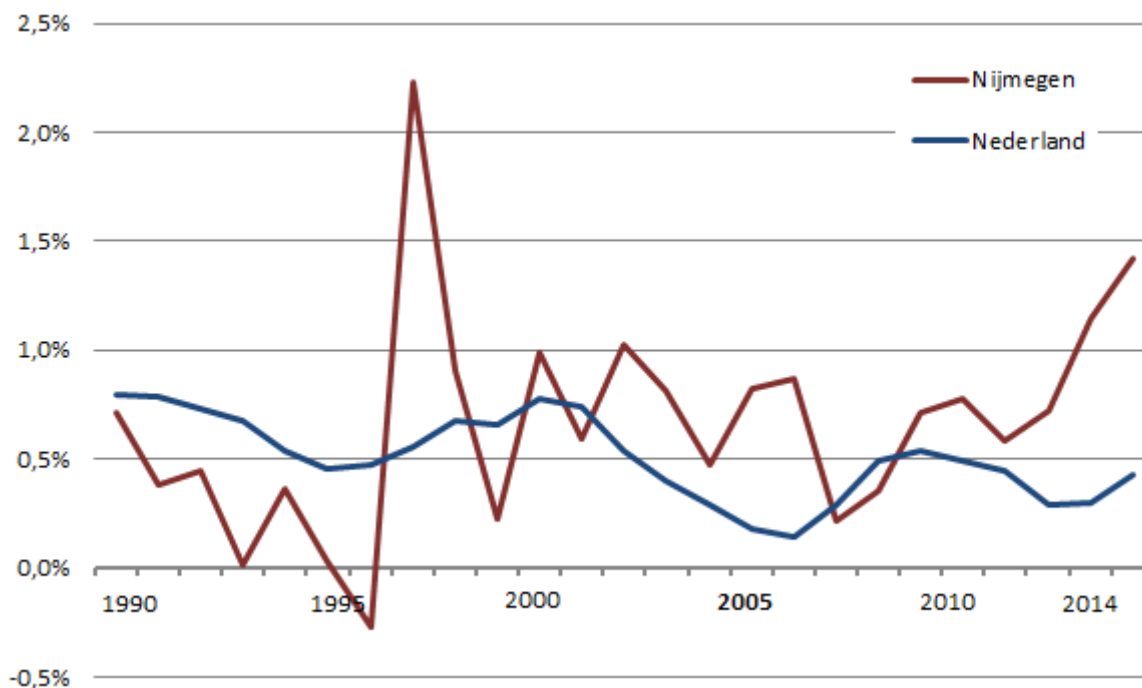
Omvang en samenstelling

Het aantal inwoners van Nijmegen neemt al bijna 20 jaar toe, tot meer dan 170.000 inwoners in 2015. De leeftijdsklasse rond de 20 jaar drukt een duidelijk stempel op de stedelijke bevolking.

Sterke bevolkingstoename in 2013 en 2014

Op 1 januari 2015 woonden er meer dan 170.000 mensen in Nijmegen. In 20 jaar tijd is de bevolking met ruim 23.000 mensen toegenomen.

In 1997 was er een forse piek in de groei door dat Lent werd toegevoegd aan Nijmegen. Afgezien van deze administratieve piek is de groei in 2013 en 2014 de grootste die in lang tijd te zien is geweest.



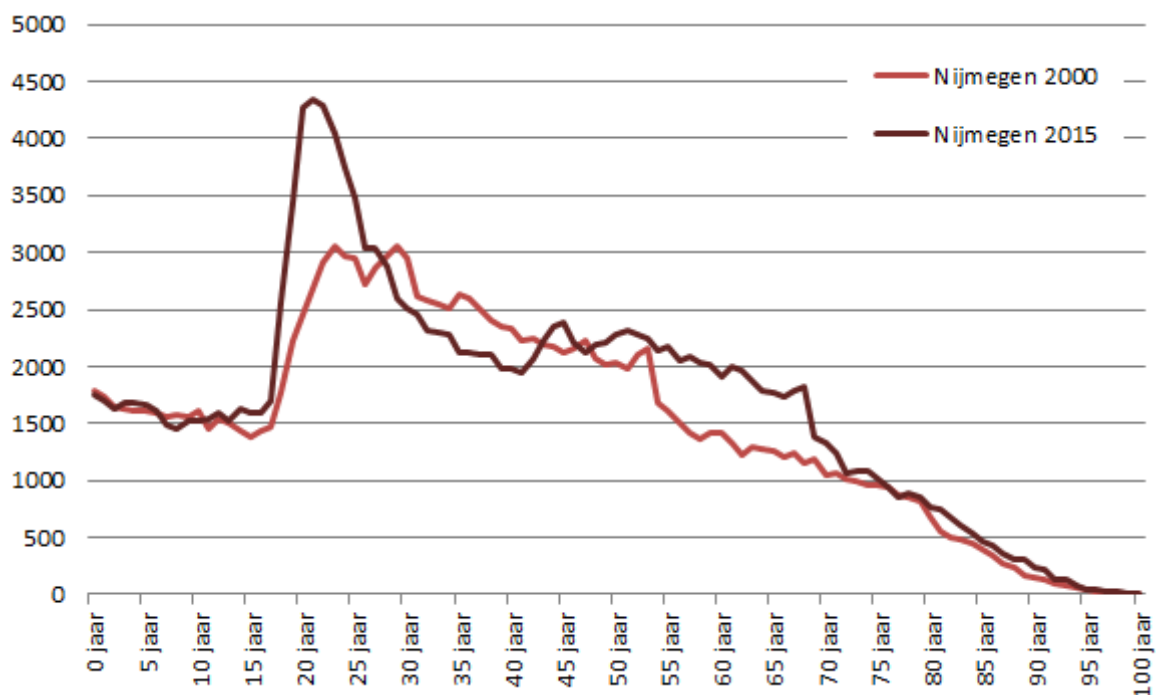
Figuur 4: Jaarlijkse toe- en afname bevolking in Nijmegen en Nederland. Bron: BRP/GBA Nijmegen en CBS

De groei van de Nijmeegse bevolking was sterker dan de groei van de Nederlandse bevolking als geheel. Dit past in de trend van de afgelopen 15 jaar, dat groei geconcentreerd voorkomt in steden.

De bevolkingstoename is het sterkst in twee leeftijdsklassen:

- De groep inwoners rond 20 jaar oud: er komen steeds meer jongeren naar Nijmegen om hier een opleiding te volgen. De afgelopen 15 jaar is het aantal studenten aan de Radboud Universiteit en de HAN sterk toegenomen.
- De inwoners tussen 55 en 70 jaar oud: het ouder worden van de grote naoorlogse geboortegeneratie zorgde in Nijmegen en in heel Nederland de afgelopen jaren voor een toename van mensen tussen de 55 en 70 jaar oud

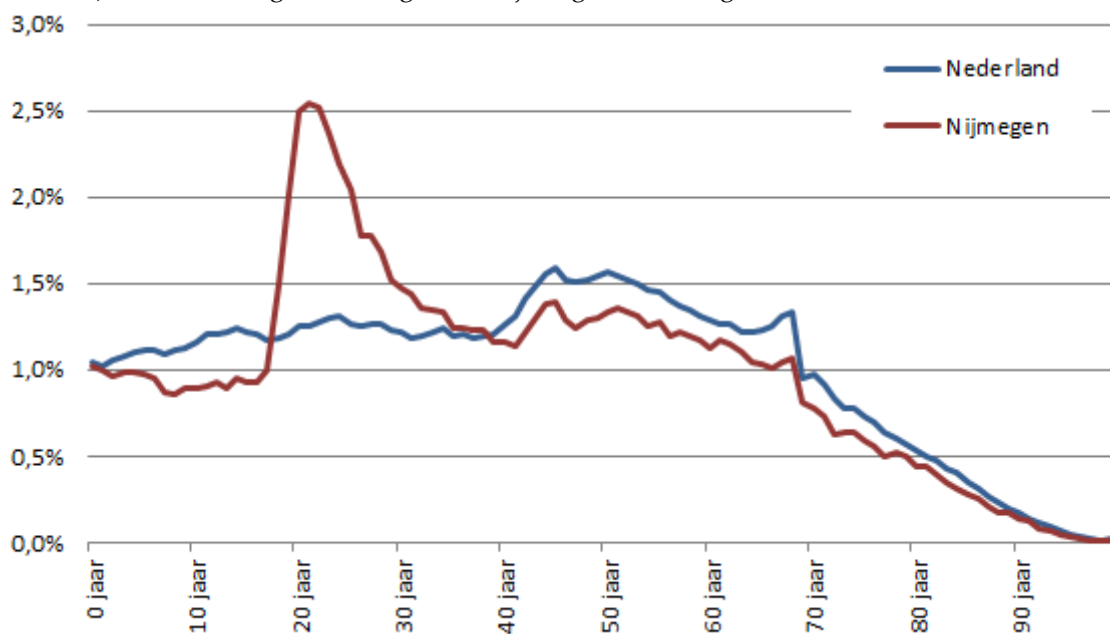
Het aantal inwoners de 30 en 45 is in de periode 2000-2015 juist teruggelopen. Dit komt doordat de kleine geboortegeneraties van rond 1980, toen de geboortecijfers het laagste waren sinds WOII, deze leeftijdsgroep zijn ingeschoven.



Figuur 5: Leeftijdsopbouw Nijmegen, 2000 en 2015. Bron: BRP/GBA Nijmegen

Piek in studentenleeftijd is typisch voor Nijmegen

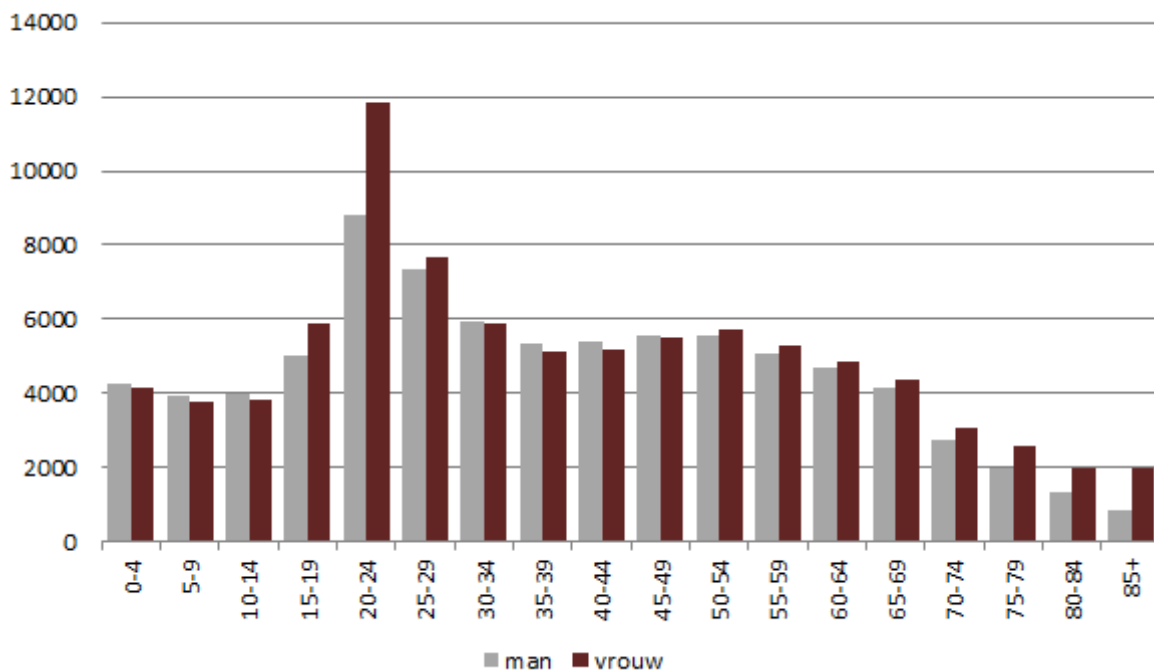
In de leeftijdsopbouw van de Nijmeegse bevolking zit een grote piek rond de 20. Hierin verschilt de Nijmeegse leeftijdsopbouw sterk van die van Nederland. Logischerwijs zijn de andere leeftijdsklassen (tot 18 en 40+) slechter vertegenwoordigd in de Nijmeegse bevolking.



Figuur 6: Leeftijdspiramide Nijmegen en Nederland, 2015. Bron: BRP/GBP Nijmegen en CBS

De Nijmeegse opleidingen trekken relatief veel vrouwelijke studenten aan. Daarom zijn er in de studentenleeftijd in Nijmegen relatief veel vrouwen: onder de groep tussen de 20 en 24 57% vrouwen

tegenover 43% mannen. Dat er bij de leeftijdsklassen boven de 55 sprake is van een, bij het stijgen van de leeftijd steeds sterkere wordende, oververtegenwoordiging van vrouwen is conform de landelijke verhoudingen.

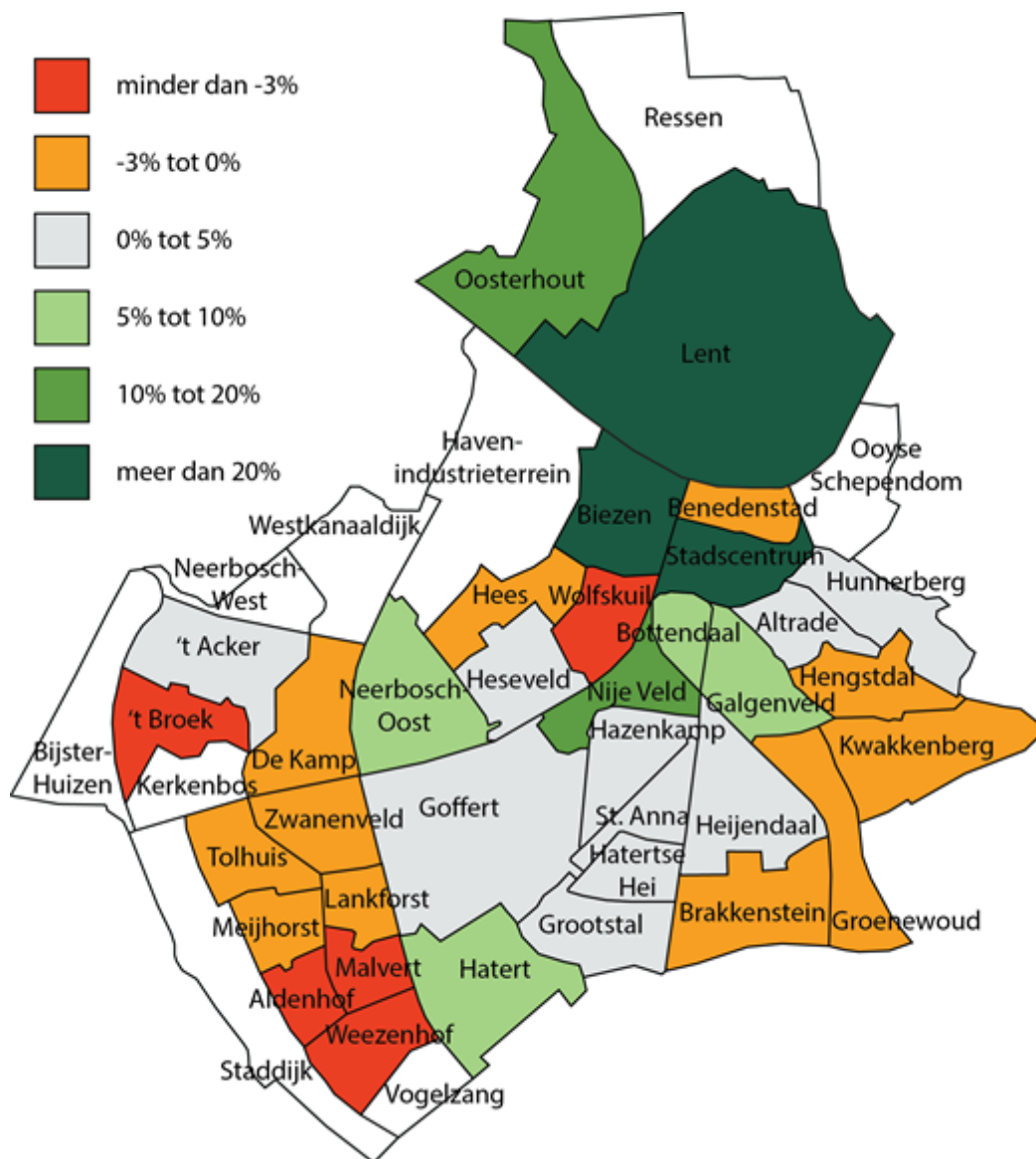


Figuur 7: Verhouding man-vrouw per leeftijdsklasse, 2015. Bron: BRP Nijmegen

Verschuiving inwoners naar wijken waar veel nieuwbouw is

De Nijmeegse bevolkingsgroei concentreert zich in wijken waar veel nieuwbouw gerealiseerd is. Nijmegen-Noord, met de Waalsprong, is daar de grootste van. Bijna de helft van de groei de afgelopen 15 jaar komt voor rekening van dit stadsdeel.

Kijk je naar de bevolkingsontwikkeling in de laatste 5 jaar dan zie je dat behalve in Nijmegen-Noord ook in de wijken Stadscentrum, Biezen en Nije Veld, waar ook grote nieuwbouwprojecten waren, een grote toename van inwoners is geweest. Daar tegenover staan wijken in Dukenburg en Lindenholt, waar sprake was van terugloop van het inwoneraantal.



Figuur 8: Groei- en krimpwijken in Nijmegen, 2010-2015. Bron: BRP Nijmegen

In de wijken waar de bevolking de afgelopen 5 jaar het sterkst gegroeid is, is er wel sprake van een wat verschillende achtergrond/verklaring van de groei:

- In het Stadscentrum was er sprake van grote groepen vestigers, zowel van andere wijken van Nijmegen als van buiten Nijmegen
- Oosterhout en Lent leverde een geboorteoverschot een belangrijk aandeel in de groei. In Lent werd dat gecombineerd met veel vestiging van mensen van binnen en buiten Nijmegen, terwijl in Oosterhout alleen sprake was van een vestigingsoverschot van binnen Nijmegen. Er vertrokken juist meer mensen naar andere gemeenten of het buitenland dan zich er daarvandaan vestigden
- In de Biezen was er sprake van aardige vestigingsoverschotten door verhuizers van binnen en buiten Nijmegen

- in Nije Veld is er juist geen duidelijke groeifactor aan te wijzen. Op alle fronten (geboorte en verhuizingen) was er sprake van een klein positief resultaat.

	vestiging		verhuizingen
	geboorteoverschot van buiten		binnen Nijmegen
Stadscentrum	+	++++	++++
Nije Veld	+	+	+
Biezen	+	++	+++
Oosterhout	+++	--	++
Lent	+++	++	++++

Figuur 9: Achtergronden bevolkingsgroei 2010-2015 in 5 wijken. Bron: BRP Nijmegen

Ieder stadsdeel zijn eigen leeftijdskenmerken

De bevolkingssamenstelling van ieder stadsdeel in Nijmegen wordt gestuurd door factoren als ouderdom en opbouw van de woningvoorraad, nabijheid van de universiteit en karakter van het woonmilieu.

	0-14 jaar	15-29 jaar	30-44 jaar	45-69 jaar	70+
Nijmegen	14%	27%	19%	30%	10%
N-Centrum	3%	53%	18%	20%	5%
N-Oost	10%	37%	15%	29%	9%
N-Oud-West	12%	31%	22%	28%	7%
N-Nieuw-West	14%	25%	21%	28%	12%
N-Midden	14%	27%	19%	31%	9%
N-Zuid	13%	22%	17%	32%	15%
Dukenburg	15%	18%	19%	34%	14%
Lindenholt	17%	20%	21%	37%	5%
N-Noord	29%	15%	29%	24%	4%

Figuur 10: Leeftijdsopbouw per stadsdeel, 2015. Bron: BRP Nijmegen

In Nijmegen-Centrum en Nijmegen-Oost ligt een sterk accent op jongeren/studenten, dat de afgelopen jaren nog is toegenomen. Nijmegen-Zuid, gebouwd in de jaren '50 en '60 is het meest vergrijsde stadsdeel van Nijmegen, maar Dukenburg heeft al bijna evenveel 70+-ers. Bovendien is daar, net als in Lindenholt, het aandeel van middelbare leeftijd, tussen 45 en 69, erg hoog.

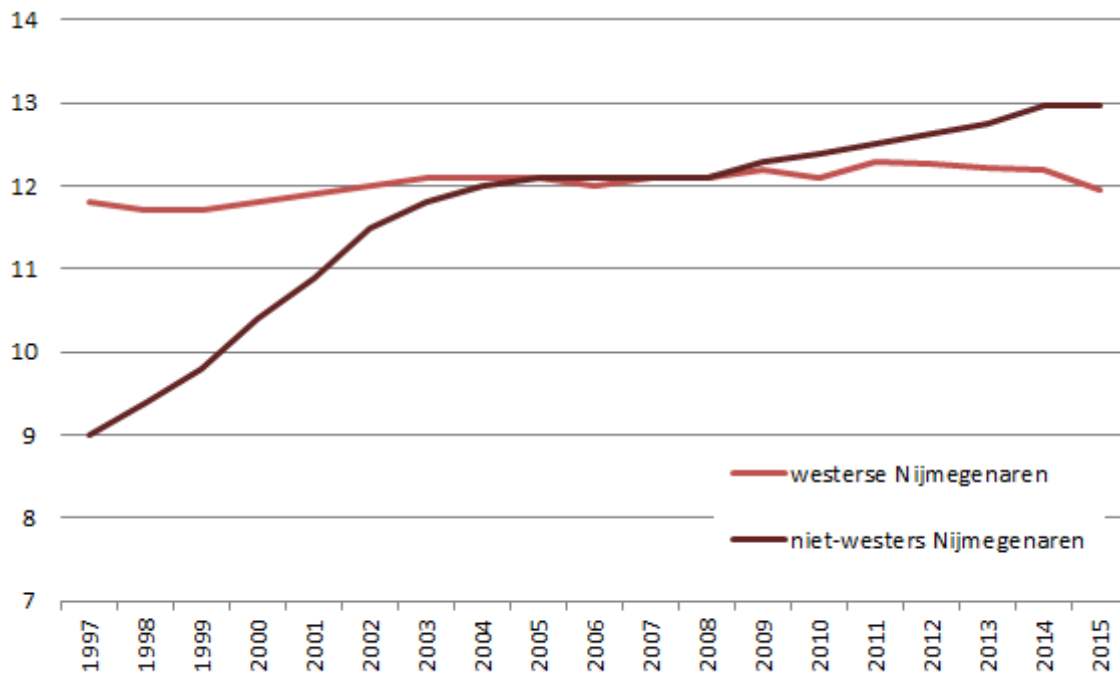
In de leeftijdsopbouw van Nijmegen-Noord springt de sterke vertegenwoordiging van kinderen, en hun ouders (30-44) in het oog.

Nijmegenaren met een allochtone achtergrond

Ongeveer een kwart van de Nijmeegse bevolking heeft een achtergrond buiten Nederland, is zelf, of een van de ouders is, geboren in een ander land.

Het percentage met een westerse achtergrond ligt al jaren rond de 12%, het aandeel niet-westers is in de

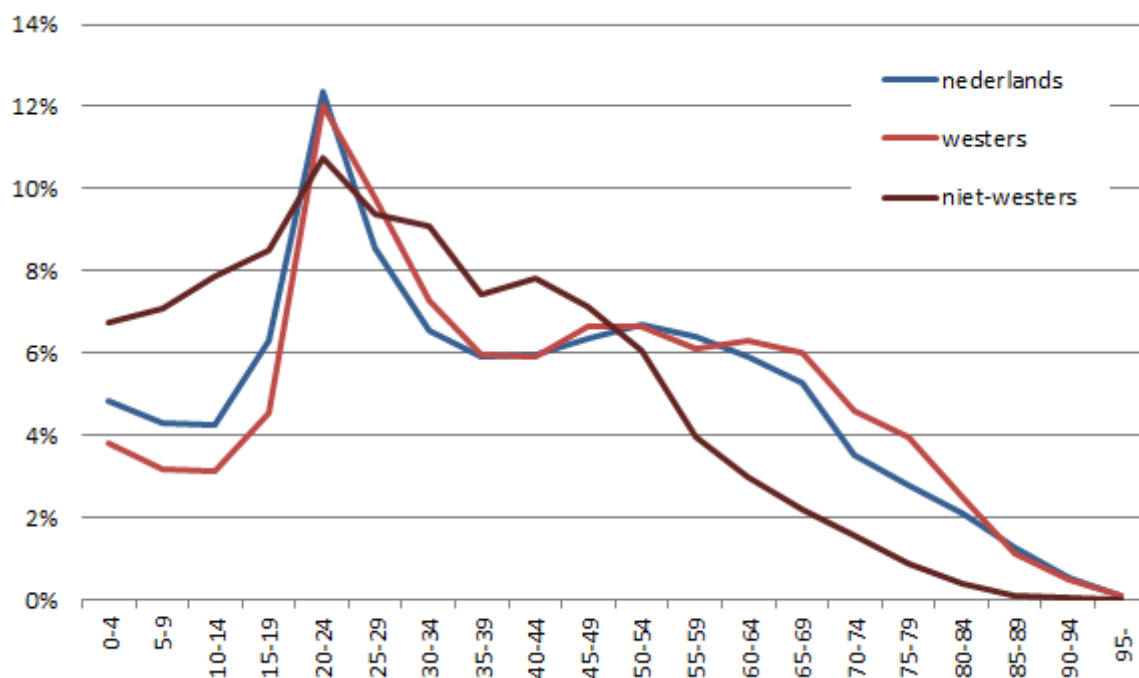
jaren tot 2003 sterk gestegen, daarna een aantal jaar stabiel geweest maar neemt nu weer langzaam toe, tot 13%.



Figuur 11: Aandeel Nijmegenaren met achtergrond buiten Nederland. Bron: BRP

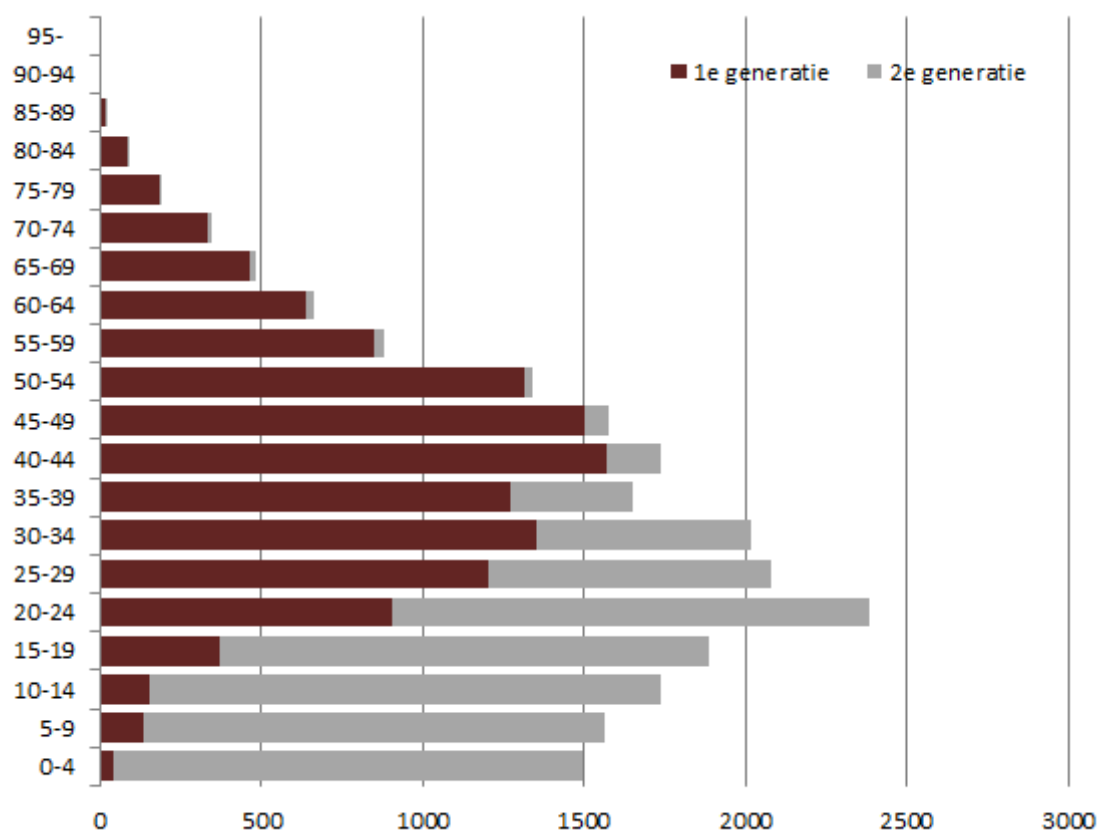
De leeftijdsopbouw van de westerse Nijmegenaren lijkt veel op die van de autochtone Nijmegenaren: onder hen zijn er ook veel studenten, die hier enige tijd een opleiding komen volgen. Daarnaast ook ouderen, bijv. mensen met een achtergrond in Nederlands-Indië.

Bij de niet-westerse Nijmegenaren valt op dat er erg weinig ouderen zijn en juist heel veel kinderen.



Figuur 12: Leeftijdsopbouw naar herkomst. Bron: BRP

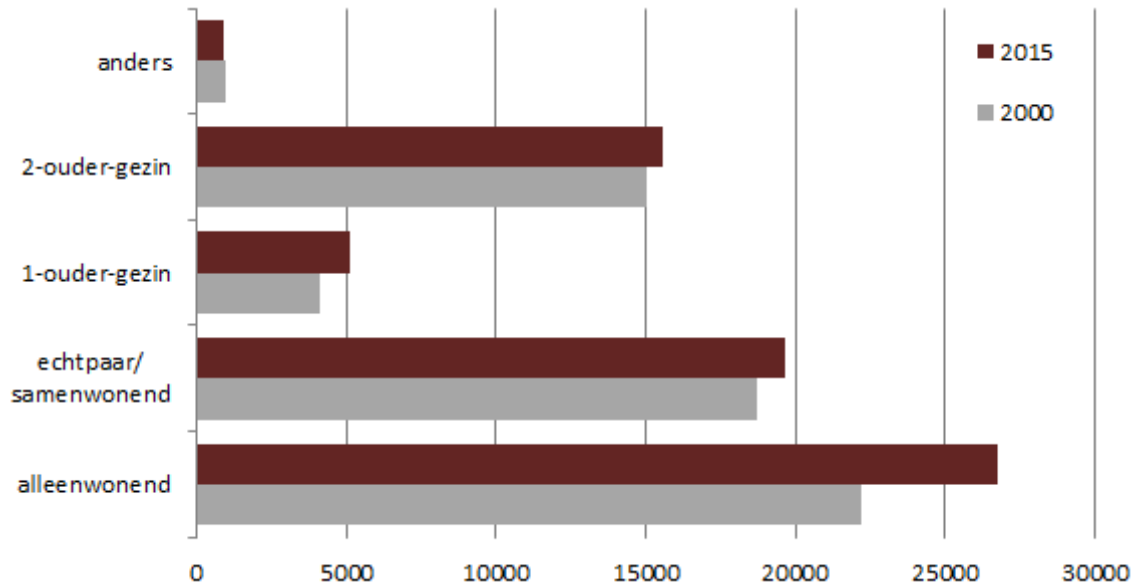
Ruim 40% van de niet-westerse Nijmegenaren is in Nederland geboren, hoe jonger, des te hoger het aandeel 2e generatie (zelf geboren in Nederland).



Figuur 13: Aandeel 1e en 2e generatie, niet-westerse Nijmegenaren, 2015. Bron: BRP Nijmegen

Een-persoonshuishouden komt het meest voor

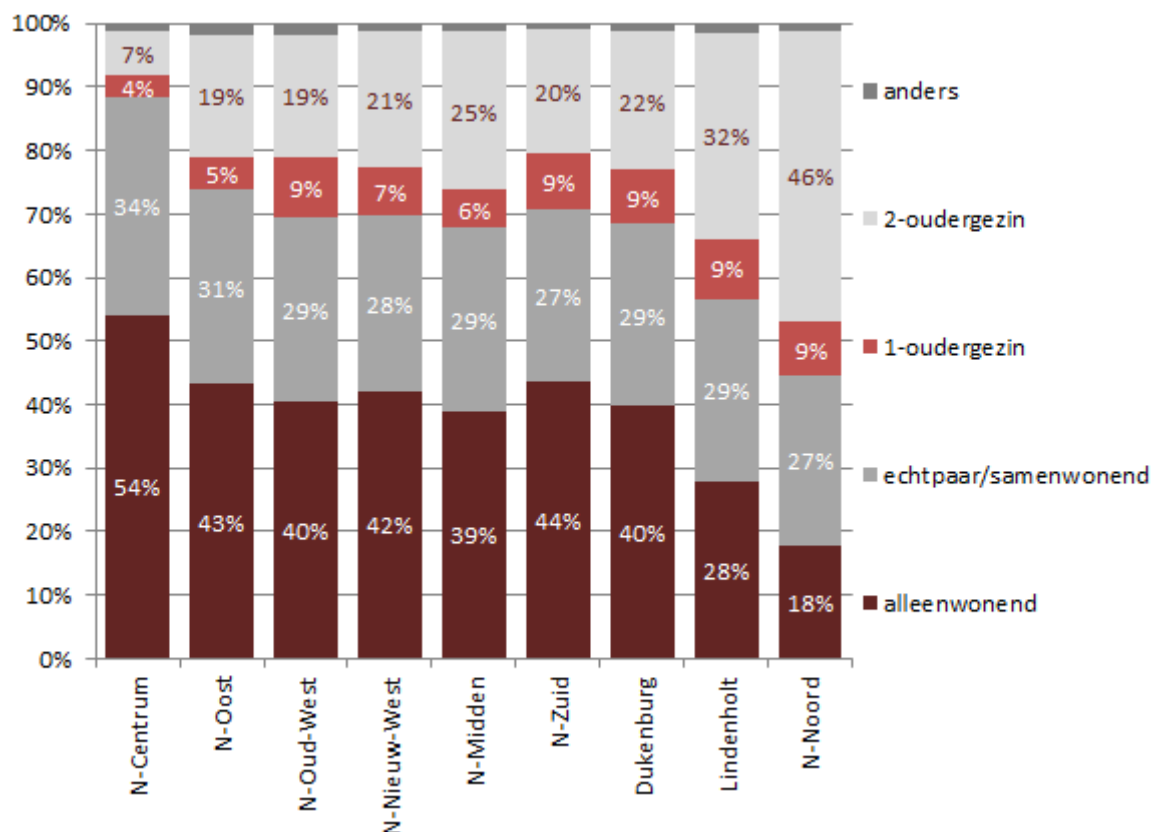
Ongeveer 40% van de zelfstandig wonende huishoudens in Nijmegen (d.w.z. huishoudens die een eigen woning hebben of een complete woning huren) bestaat uit één persoon. Daarmee is het 1-persoonshuishouden de meest voorkomende huishoudensvorm, en ook de huishoudensvorm die het sterkst is toegenomen de afgelopen 15 jaar.



Figuur 14: Aantal zelfstandig wonende huishoudens per type, 2000 en 2015. Bron : GBA/BRP

Omdat er in een 1-persoonshuishouden altijd maar één lid is, en bij gezinnen en stellen per huishouden 2, 3, 4 tot nog veel meer leden kunnen zijn, is het aantal Nijmegenaren dat in een meerpersoonshuishouden woont overigens veel groter (bijna 120.000 leden in ruim 40.000 meerpersoonshuishoudens) dan het aantal Nijmegenaren dat als zelfstandig 1-persoonshuishouden woont (bijna 27.000 huishoudens en personen). Tussen de Nijmeegse stadsdelen zijn er veel verschillen in huishoudenssamenstelling:

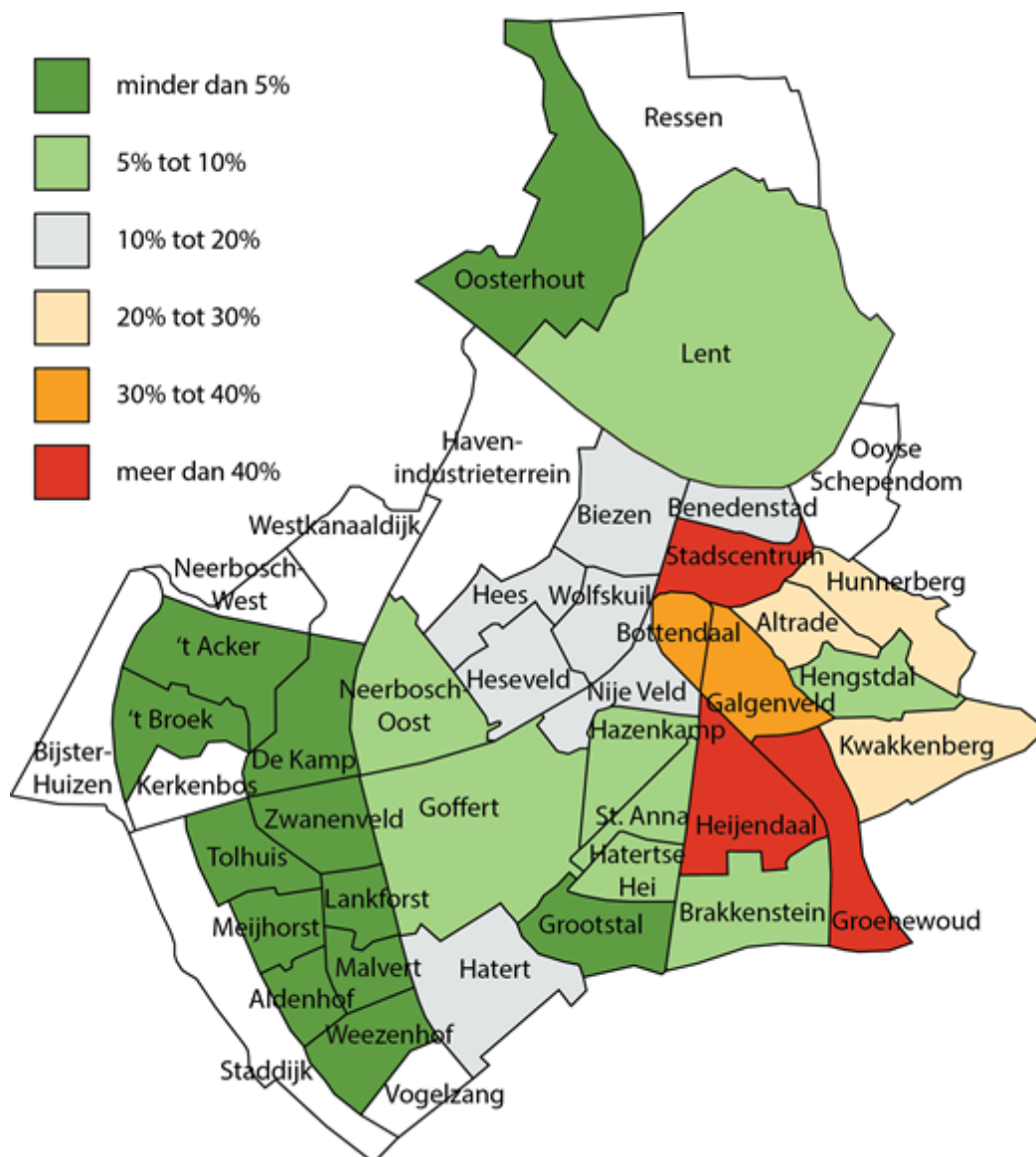
- in Nijmegen-Centrum wonen veel 1-persoonshuishoudens en heel weinig gezinnen
- na Nijmegen-Centrum wonen de meeste alleenstaanden in Nijmegen-Zuid. Daarbij gaat het vaak om ouderen
- in Nijmegen-Noord is het aandeel gezinnen met kinderen erg hoog
- ook in Lindenholt zijn gezinnen met kinderen oververtegenwoordigd



Figuur 15: Huishoudensverdeling naar stadsdeel

Studenten en andere kamerbewoners

Studenten en kamerbewoners zijn een belangrijke groep binnen de Nijmeegse bevolking. In totaal woont 14% van de bevolking in een eenheid/woning van de SSHN of in een verkamerd verhuurd pand. Daarbij is er veel verschil tussen de wijken. In de wijken Heijendaal, Groenewoud en het Stadscentrum woont meer dan 40% van de bewoners in zo'n woonvorm. Ook in Bottendaal en Galgenveld is deze groep sterk aanwezig. Daarentegen is hun aandeel laag in de wijken in Dukenburg en Lindenholt.



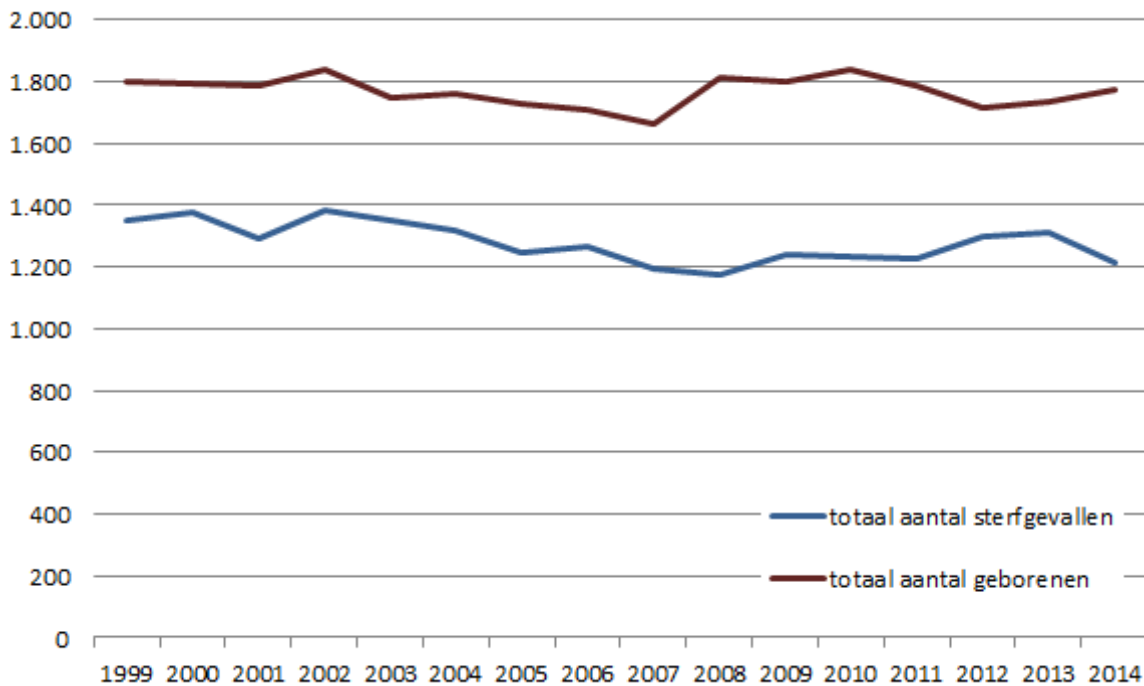
Figuur 16: Aandeel bewoners bij SSHN of in verkamerd verhuurde panden, 2015. Bron: BRP

Demografische processen

De RU en de HAN trekken veel jongeren naar Nijmegen, dit drukt een sterk stempel op de verhuisstromen van en naar Nijmegen. Ook het geboortecijfer, dat relatief laag is, wordt erdoor beïnvloed: de jonge vrouwen in Nijmegen krijgen weinig kinderen.

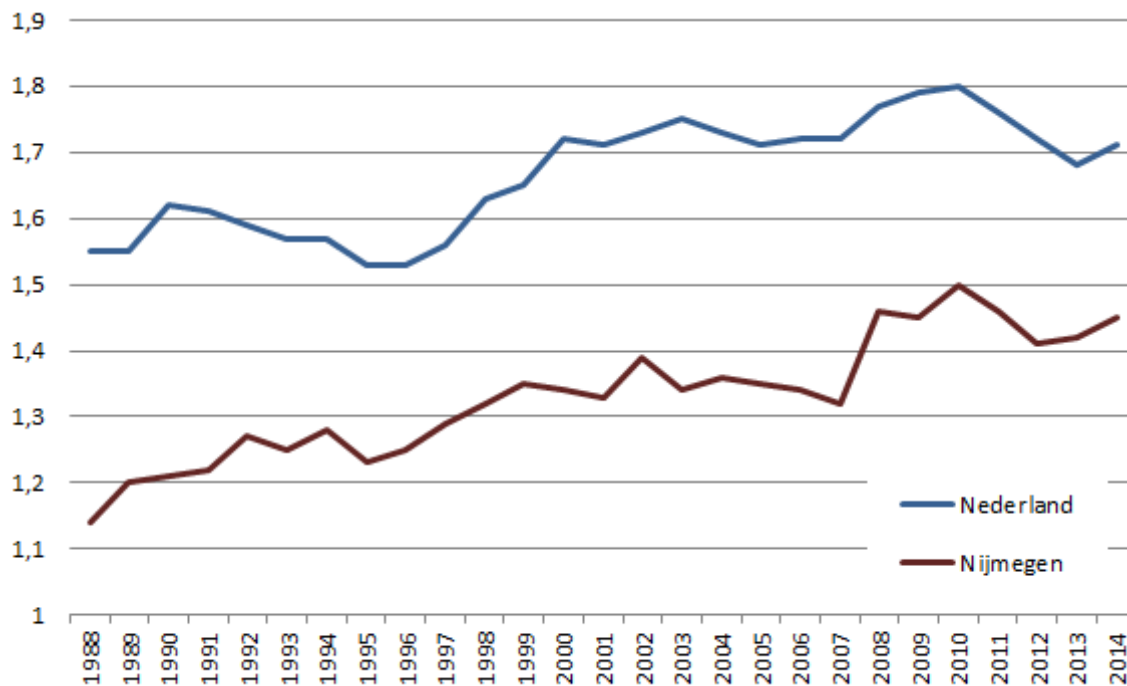
Een laag geboortecijfer

In absolute cijfers gezien is het aantal kinderen dat in Nijmegen geboren wordt redelijk stabiel: tussen de 1.750 en 1.800 kinderen per jaar.



Figuur 17: Aantal geboortes en sterfgevallen in Nijmegen. Bron: BRP/GBA

Afgezet tegen het aantal "potentiële moeders" in de stad is dit een tamelijk laag cijfer. Onder de vrouwen in de vruchtbare leeftijd zijn er in Nijmegen veel studenten en pas afgestudeerden die relatief weinig kinderen krijgen.



Figuur 18: Gemiddeld kindertal in Nijmegen en Nederland. Bron: CBS

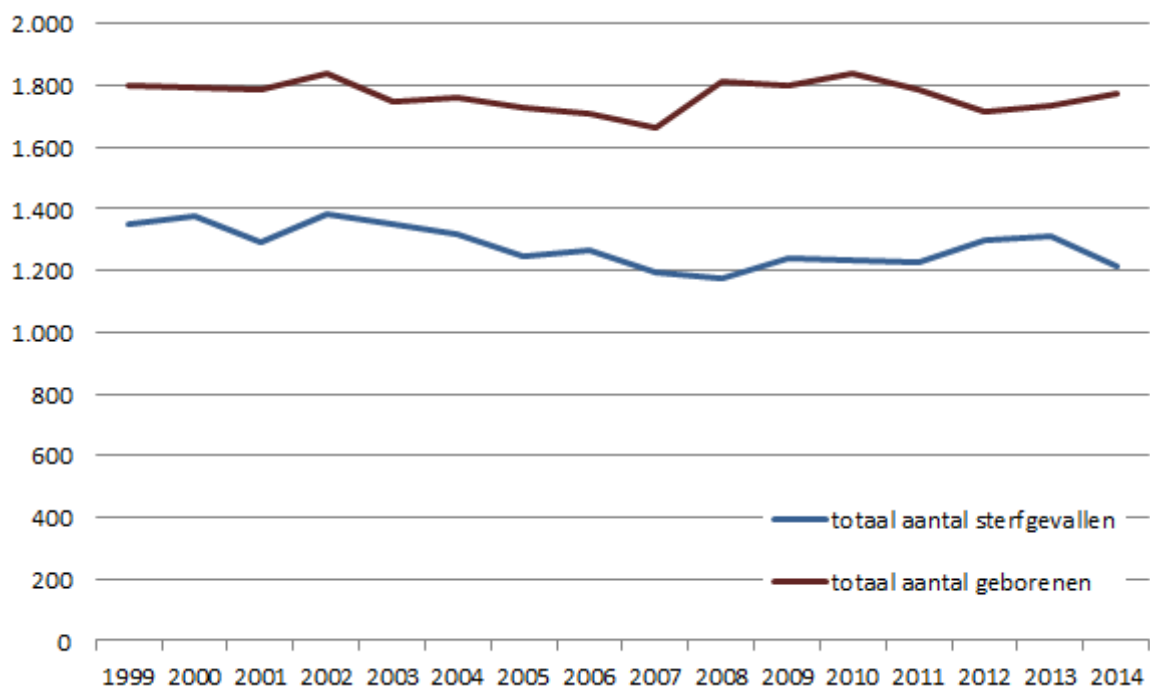
Het gemiddeld kindertal (het aantal kinderen dat een denkbeeldige vrouw krijgt, wanneer ze haar hele leven de leeftijdspecifieke vruchtbaarheidskansen uit een bepaald jaar heeft) ligt in Nijmegen ongeveer 15% onder het Nederlandse gemiddelde. Het verschil is in de loop der jaren wel kleiner geworden: de Nijmeegse en Nederlandse cijfers komen langzaam maar steeds dichterbij elkaar.

In de figuur is ook te zien dat het gemiddeld kindertal in 25 jaar langzaam is toegenomen. Na 2010 volgt een flinke dip, door uitstel van geboortes in verband met de crisis. Het laatste jaar is er weer sprake van een licht herstel.

Ongeveer driekwart van de kinderen die in Nijmegen geboren worden heeft een moeder van 30 jaar of ouder. Het aantal geboortes uit tienermoeders is laag: jaarlijks krijgen zo'n 10-15 Nijmeegse vrouwen jonger dan 20 jaar een kind.

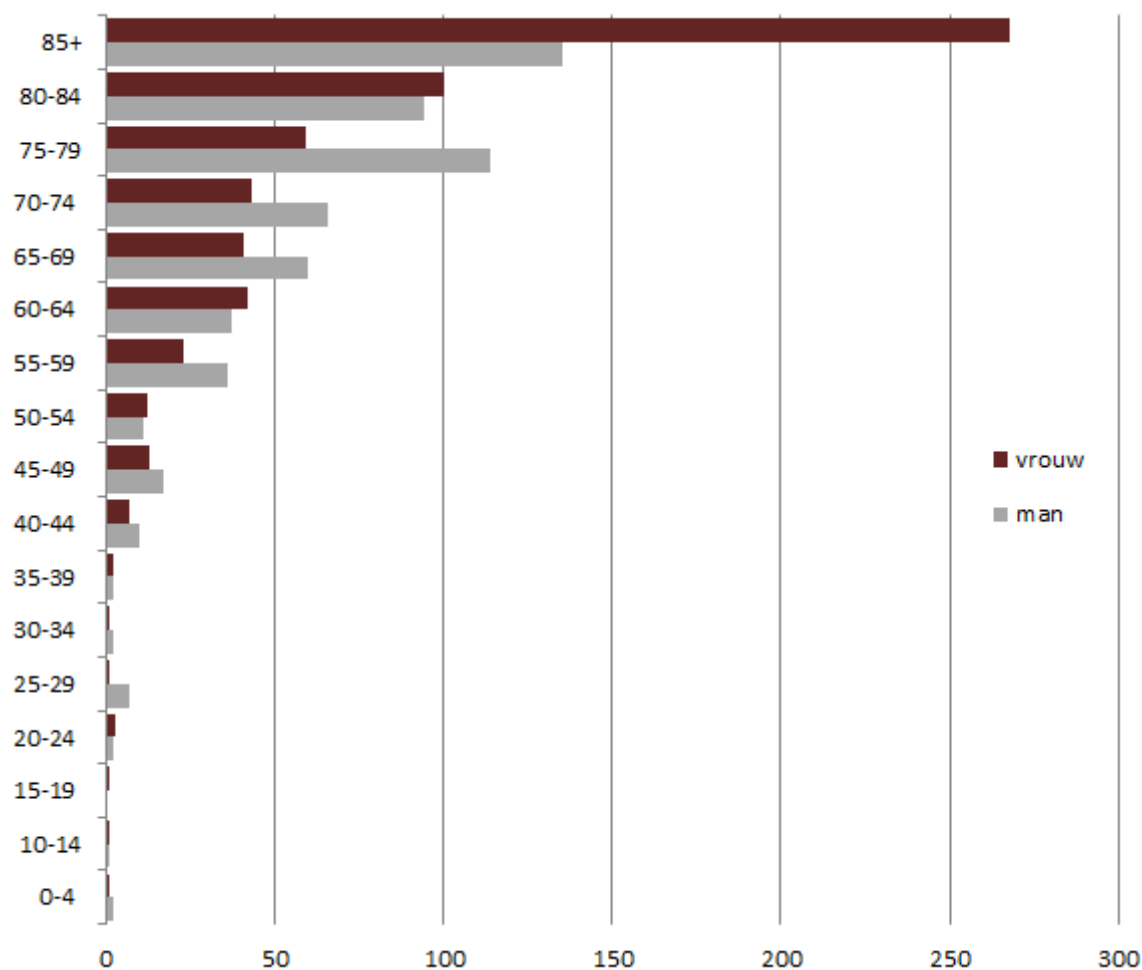
Daling sterftcijfers gestopt

In het begin van de 21ste eeuw daalde het aantal sterfgevallen in Nijmegen van ongeveer 1.400 per jaar naar een goede 1.200.



Figuur 19: Aantal geboortes en sterfgevallen in Nijmegen. Bron: BRP/GBA

Sinds 2007/2008 is het sterftecijfer op dit niveau gestabiliseerd. Het niveau van, en de ontwikkeling in sterftecijfers in Nijmegen is redelijk vergelijkbaar met de situatie in Nederland gemiddeld.



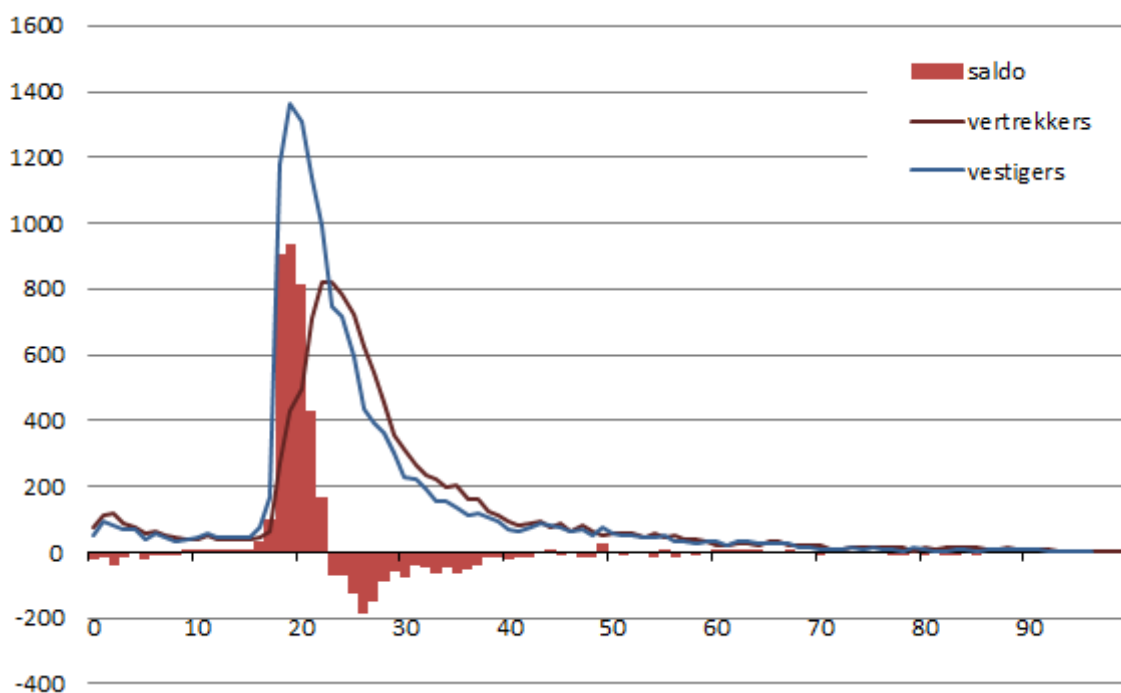
Figuur 20: Sterfgevallen naar leeftijd en geslacht, 2015. Bron: BRP

De meeste jaren overlijden er in Nijmegen iets meer vrouwen dan mannen. De overleden vrouwen zijn over het algemeen ouder geworden (meer dan 40% was ouder dan 85) dan de overleden mannen (ruim 20% 85 jaar of ouder).

Veel jongeren vestigen zich in Nijmegen

Ieder jaar vestigen zich rond de 12.000 mensen in Nijmegen, en in 2013 en 2014 nog meer. Vooral jongeren, tussen de 18 en 23, 24 jaar oud, zijn daarbij heel sterk vertegenwoordigd. Zij zullen over het algemeen naar Nijmegen komen om hier een opleiding te volgen.

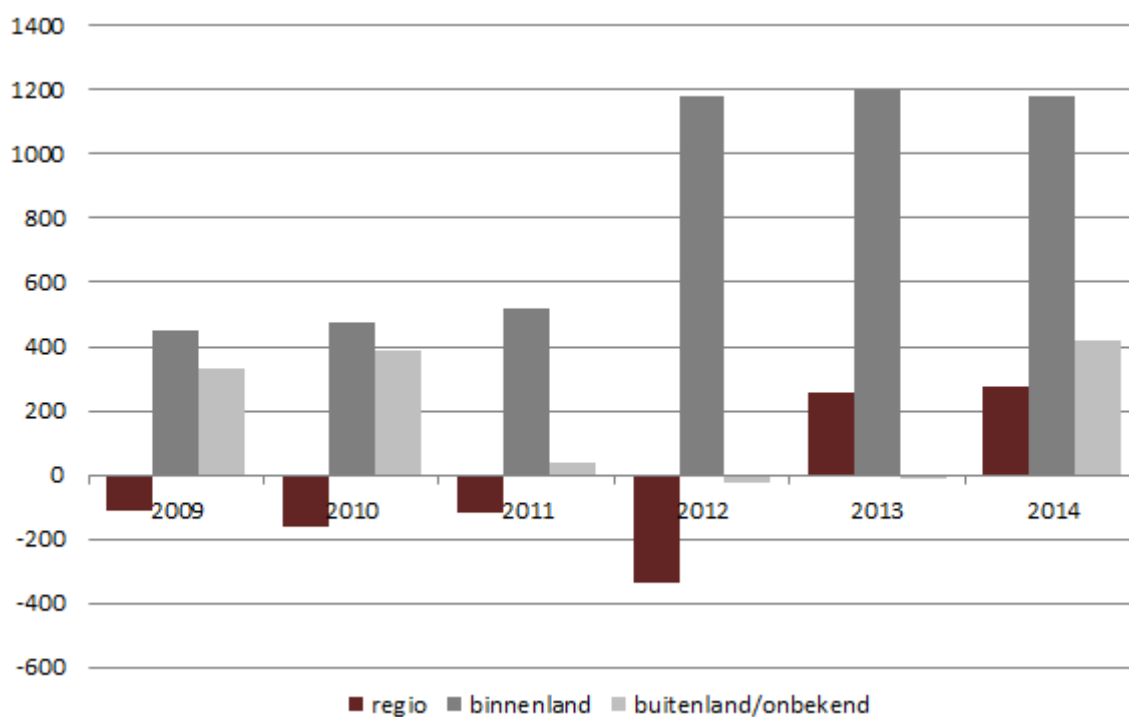
De groep vertrekkers is iets kleiner, en ook iets ouder. Hierbij ligt de piek bij de leeftijdjaren 25-20. De studie is afgerond, een groot deel, maar niet alle, van de studenten verlaat Nijmegen om elders te gaan wonen of werken.



Figuur 21: Vestigers, vertrekkers en migratiesaldo naar leeftijdsgroep, 2014. Bron: BRP

De meeste vestigers komen uit de "rest van Nederland", buiten de directe omgeving van Nijmegen.

De laatste 2 jaar heeft Nijmegen ook met de gemeenten rondom de stad een positief migratiesaldo: er komen meer mensen uit die gemeenten in Nijmegen wonen dan er vanuit Nijmegen vertrekken naar die gemeenten. Vestiging en vertrek van en naar het buitenland varieert door de jaren. Daarbij spelen verschillende zaken een rol: buitenlandse studenten die hier een (deel van) hun opleiding komen volgen, veranderingen in vluchtelingenstromen.



Figuur 22: Migratiesaldo 2009-2014 naar herkomst/bestemmingsgebied. Bron: BRP Nijmegen

Bevolkingsprognose

Ook de komende jaren blijft de bevolking van Nijmegen groeien, tot 180.000 a 186.000 inwoners in 2030. De toename zal het sterkst zijn bij de groep zeventigers.

Groei in verschillende scenario's

Het inwoneraantal van Nijmegen stijgt al 20 jaar. Of dat in de toekomst ook zo zal blijven is afhankelijk van verschillende ontwikkelingen die allemaal in meer of mindere mate onzeker zijn: in welke mate blijven studenten naar Nijmegen komen voor een opleiding, hoe zal het gaan met de bouw in de Waalsprong en het Waalfront, hoe ontwikkelt de economische situatie in Nijmegen en Nederland zich?

Daarom zijn in de Demografische Verkenningen 2015 twee scenario's doorgerekend: een waarin de huidige trends beperkt zijn aangepast, en een scenario waarin uitgegaan wordt van een wat sterkere terugloop van vestiging van studenten en een lager bouwprogramma.

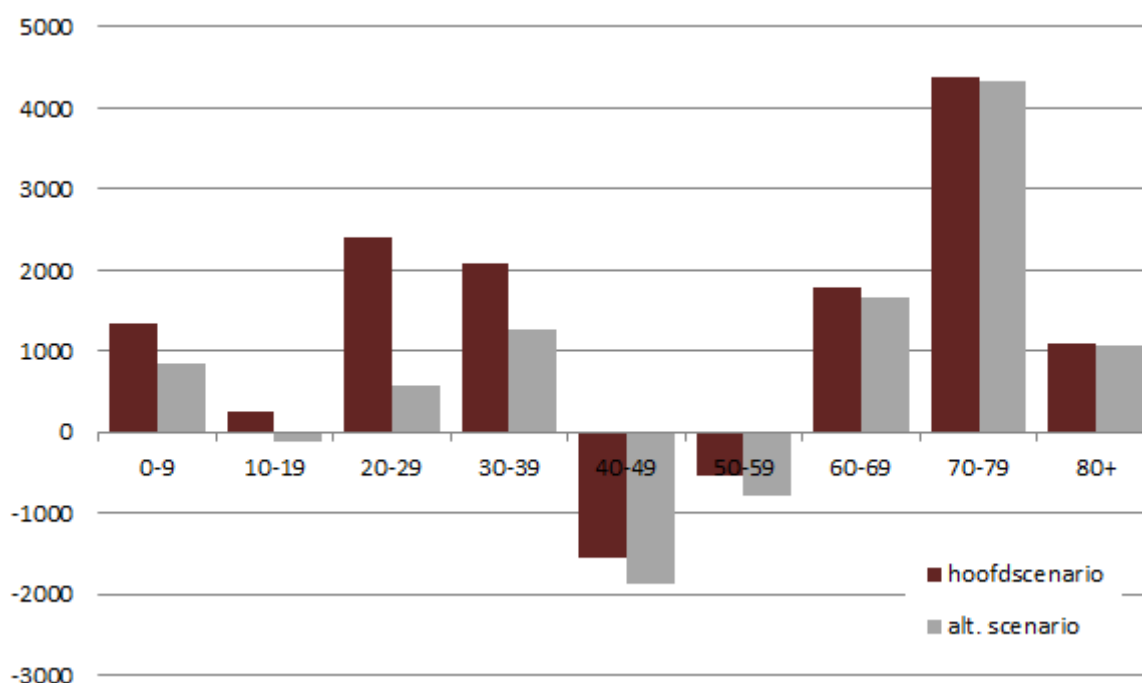
In beide scenario's blijft het inwoneraantal van Nijmegen toenemen, maar wel in een lager tempo dan we de afgelopen jaren gezien hebben. Het inwoneraantal zal van 170.000 in 2015 stijgen tot 180.000 a 186.000 in 2030.

Toename het grootst bij zeventigers

De komende 10 jaar zal de vooral de groep mensen tussen de 70 en 80 jaar oud toenemen. In absolute cijfers met zo'n 4.000, relatief gezien met ongeveer 40%.

Deze ontwikkeling is redelijk zeker: de groei komt voort uit het ouder worden van de grote geboortegeneraties uit de jaren vijftig. Deze mensen wonen nu (meestal) al in Nijmegen.

In de jongere leeftijdsklasse is de toename onzekerder, hangt nog meer samen met verhuizingen die al dan niet kunnen doorgaan.



Figuur 23: Toe- en afname per leeftijdsgroep tussen 2015 en 2025, in hoofd- en alternatief scenario.

Bron: Demografische Verkenning 2015

Groei en krimp

Krimpprocessen hebben de laatste jaren binnen demografische analyses veel aandacht gekregen. Hoewel Nederland als geheel groeit, en naar verwachting ook nog decennia lang, in een steeds trager tempo, zal blijven groeien, heeft een aantal vooral perifeer gelegen regio's en gemeenten in Nederland heeft te maken met teruglopende bevolkingsaantallen.

Voor Nijmegen verwachten we niet dat het aantal inwoners zal gaan dalen. Voor 2030 gaan zowel de gemeentelijke Demografische Verkenningen (180.000 à 186.000), als de twee landelijke prognoses met uitkomsten op gemeentelijk niveau (Regionale Prognose CBS en Primosprognose) uit van doorgaande groei (tot 178.000 à 181.000 inwoners).

Toch krijgt ook Nijmegen op onderdelen in de nabije toekomst met krimp te maken:

- de komende 10 jaar zullen de groepen veertigers en vijftigers krimpen
- binnen de stad zal de ontwikkeling van wijken en stadsdelen uiteenlopen: groei in Nijmegen-Noord en aan het Waalfront, krimp in Dukenburg, Lindenholt en Nijmegen-Nieuw-West.

Stadsmonitor

-Cultuur-

Modules

Samenvatting	2
Cultuurdeelname	3
Cultuurproductie	12
Cultuurhistorie	13
Bronnen	14

Definitieve versie: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Ad Manders
tel.: 024-329 22 77 / 024-329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

Het percentage Nijmegenaren dat culturele voorstellingen bezoekt (63%) is in 2015 ongeveer even hoog als in 2011. Het aandeel dat filmvoorstellingen bezoekt is licht gedaald, van 66% in 2011 naar 62% in 2015. In alle leeftijdscategorieën is het aandeel, dat frequent voorstellingen bezoekt, licht afgenomen.

Nijmegen blijft een stad waar relatief veel podiumvoorstellingen plaatsvinden. In 2013 en 2014 is het podiumbezoek toegenomen, na enkele jaren van daling ten tijde van de economische crisis. Wel zien we uiteenlopende ontwikkelingen bij de afzonderlijke podia.

Bij de bibliotheek was het totaal aantal uitleningen in 2014 circa 5% lager dan in 2013. Onder de volwassenen is het gebruik in de periode 2013-2015 verder afgenomen.

Veel volwassen Nijmegenaren houden zich in hun vrije tijd met kunstzinnige activiteiten bezig (45%).

Bijna 1,5% van de banen in Nijmegen valt in de categorie kunsten en cultureel erfgoed. Vooral het aantal banen binnen de subcategorie podiumkunsten is sterk boven het landelijke gemiddelde.

Veel Nijmegenaren staan positief tegenover het profileren van Nijmegen als oudste stad met een bijzondere historie. Uit in 2015 verricht onderzoek naar het imago van Nijmegen onder Nederlanders komt naar voren dat die historische profilering succesvol is.

Cultuurdeelname

Het percentage Nijmegenaren dat culturele voorstellingen bezoekt (63%) is in 2015 ongeveer even hoog als in 2011. Het aandeel dat filmvoorstellingen bezoekt is licht gedaald, van 66% in 2011 naar 62% in 2015.

In alle leeftijdscategorieën is het aandeel, dat frequent voorstellingen bezoekt, licht afgenomen.

Nijmegen blijft een stad waar relatief veel podiumvoorstellingen plaatsvinden. In 2013 en 2014 is het podiumbezoek toegenomen, na enkele jaren van daling ten tijde van de economische crisis. Wel zien we uiteenlopende ontwikkelingen bij de afzonderlijke podia.

Bij de bibliotheek was het totaal aantal uitleningen in 2014 circa 5% lager dan in 2013. Onder de volwassenen is het gebruik in de periode 2013-2015 verder afgenomen.

Veel volwassen Nijmegenaren houden zich in hun vrije tijd met kunstzinnige activiteiten bezig (45%).

Cultuuraanbod in Nijmegen relatief groot

In de Atlas voor gemeenten 2015, waarin de 50 grootste steden van Nederland met elkaar vergeleken worden, staat Nijmegen op de derde plaats in de ranglijst voor het cultuuraanbod (aantal uitvoeringen podiumkunsten; peildatum 1 januari 2014). Vooral als het gaat om het aanbod van popconcerten scoort Nijmegen hoog.

In 2011 is aan de leden van het Nijmeegse stadspanel gevraagd wat men bijzonder vindt aan het cultuuraanbod en cultuurklimaat in Nijmegen. "Bijzonder" is in de vraagstelling toegelicht als: waarin Nijmegen zich onderscheidt van andere steden van vergelijkbare omvang. De aanwezigheid van LUX, de grote popconcerten in het Goffertpark en het rijke verleden van de stad zijn het meest genoemd. Ook poppodium Doornroosje en Museum Het Valkhof worden door relatief veel panelleden als onderscheidend gezien.

In 2015 hebben we onderzoek naar het imago van Nijmegen onder Nederlanders verricht. Van de Nederlanders vindt 43% cultuurstad een toepasselijke omschrijving voor Nijmegen. Ouderen zien Nijmegen wat vaker als cultuurstad (54%). In vergelijking met andere omschrijvingen is springt die 43% er niet uit. Meer Nederlanders vinden historische stad, studentenstad en loopstad passende omschrijvingen. Minder Nederlanders vinden sportstad en evenementenstad passende omschrijvingen. Voor zover men voor het cultuuraanbod naar Nijmegen komt of wil komen, is dat vooral voor museumbezoek.

Ruime meerderheid volwassenen bezoekt culturele voorstellingen

Ruim zestig procent van de volwassen Nijmegenaren (63%) bezoekt in Nijmegen podiumvoorstellingen; 41% bezoekt in Nijmegen concerten, 37% theatervoorstellingen en 30% dance-optredens (waaronder dancefestivals). In 2011 was het percentage voorstellingenbezoekers ongeveer even groot (64%).

Verder gaat 62% van de volwassen Nijmegenaren in Nijmegen naar de film. In 2011 was dat 66%. In de afgelopen jaren vond circa de helft van die filmbezoeken in Nijmegen in LUX plaats. Het aantal filmbezoeken in Nijmegen lag in 2014 op 2,3 per inwoner. Ten opzichte van vergelijkbare steden was dat weinig (3,7 gemiddeld). In Eindhoven, Groningen en Tilburg lag het aantal filmbezoeken per inwoner in 2014 circa twee keer zo hoog als in Nijmegen. In vergelijking met andere steden telde Nijmegen ook relatief weinig bioscoopstoelen (2014: 11 per 1.000 inwoners tegenover 16 gemiddeld). Met de bouw van een grote nieuwe bioscoop in Nijmegen-Noord komt er in 2015 verandering in dit beeld. Begin december ging in Nijmegen-Noord CineMec Nijmegen open. Deze bioscoop telt 8 zalen met 1.816 stoelen. Dat is ongeveer evenveel als in LUX, Carolus en Calypso bij elkaar. Ten opzichte van de benchmarksteden zijn de aantallen

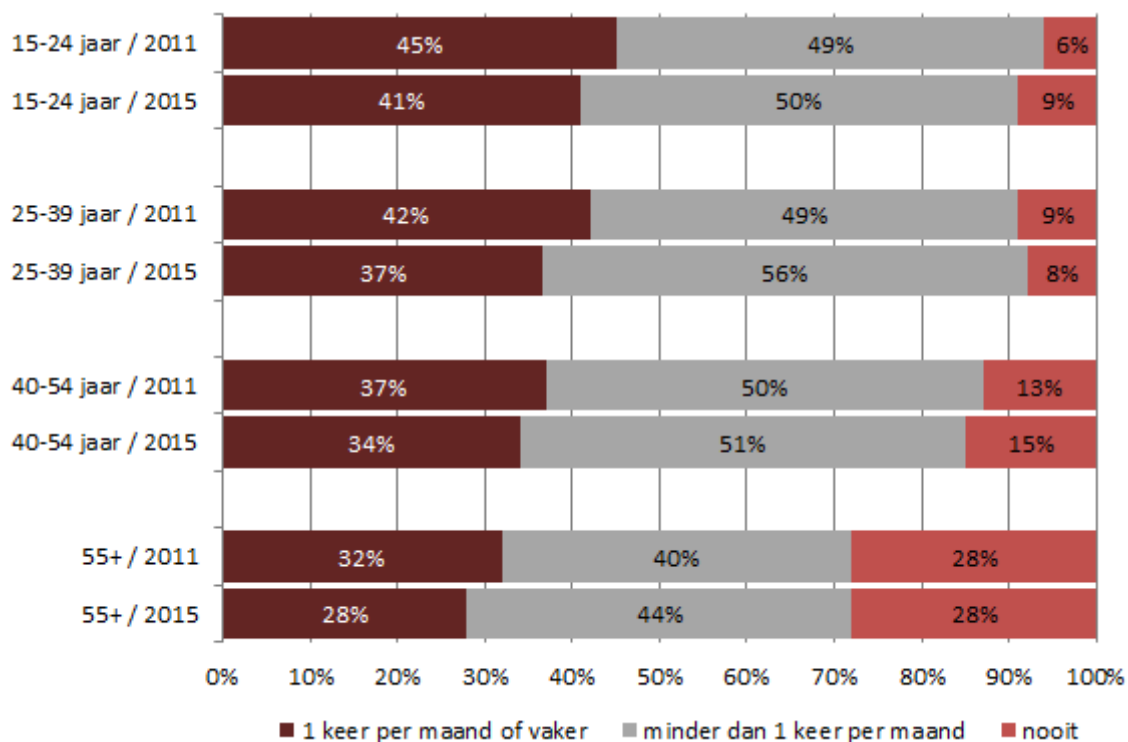
bioscoopzalen en -stoelen (13 zalen per 100.000 inwoners; 22 stoelen per 1.000 inwoners) nu naar verhouding ongeveer gelijk aan de aantallen in Eindhoven en Groningen en behoort Nijmegen nu tot de steden met naar verhouding de grootste aantallen bioscoopzalen- en stoelen.

Dertig procent van de volwassen Nijmegenaren heeft in het voorgaande jaar in Nijmegen een museum bezocht (33% in 2011). Een ruime meerderheid daarvan bezocht museum Het Valkhof.

Weinig verandering in aandeel voorstellingenbezoekers per leeftijdscategorie

Uit de publieksonderzoeken bij de gesubsidieerde podia (2003, 2007, 2011) kwamen aanwijzingen naar voren voor een relatief sterke afname van het podiumbezoek bij jongvolwassenen. Verder wezen diverse uitkomsten van de publieksonderzoeken, en ook van het bevolkingsonderzoek in 2011, op een toename van het bezoek bij 55-plussers, onder meer door groepen vaste klanten, die gedurende een lange reeks van jaren trouw aan de podia blijven, en door de groei van het aantal actieve ouderen.

De publieksonderzoeken zullen in 2015 herhaald worden. De uitkomsten van het bevolkingsonderzoek in 2015 (Burgerpeiling) geven op dit punt het volgende beeld. Voor alle onderscheiden leeftijdscategorieën geldt dat het percentage dat culturele voorstellingen bezoekt - inclusief film- en museumbezoek - sinds 2011 niet sterk veranderd is (varieert van 91% bij de 15-24-jarigen tot 72% bij de 55-plussers). We zien dus geen opvallende dalende trend voor het aandeel jongeren dat culturele voorstellingen bezoekt. En bij de 55-plussers heeft de stijging van aandeel voorstellingenbezoekers zich niet doorgezet. Wel zien we in alle leeftijdsgroepen een lichte afname van het aandeel dat minstens één keer per maand naar een culturele voorstelling gaat.



Figuur 1: Percentage dat culturele voorstellingen bezoekt (inclusief film- en museumbezoek), naar leeftijdsgroep. Bron: Burgerpeiling, O&S.

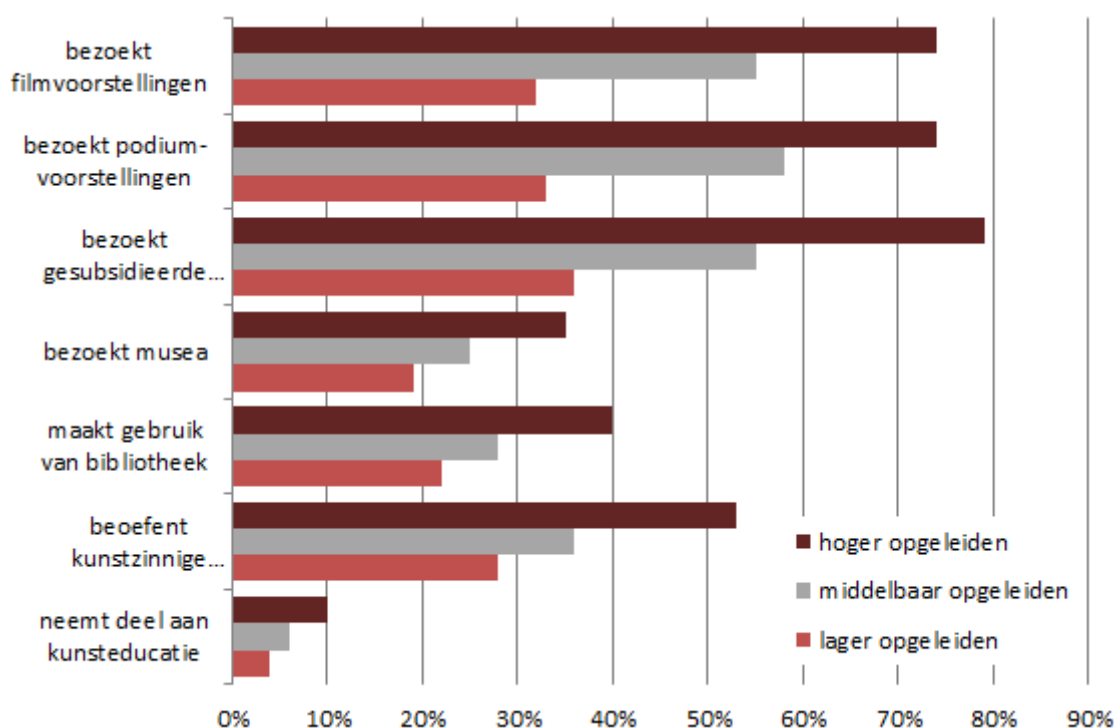
Veel Nijmegenaren bezig met kunstzinnige activiteiten

Van de volwassen Nijmegenaren beoefent 45% in zijn of haar vrije tijd kunstzinnige activiteiten. Dat is ongeveer evenveel als in 2011 (44%). De meest populaire kunstzinnige activiteiten voor in de vrije tijd zijn nog steeds muziek maken (een muziekinstrument bespelen en/of zingen), tekenen/schilderen/grafisch werk en fotografie/film/video.

Van de volwassen Nijmegenaren geeft 8% aan in zijn of haar vrije tijd les in een kunstzinnige activiteit te volgen. Dat is minder dan in 2011 (12%). Bijna 1 procent van de volwassenen (0,9%) volgt les bij De Lindenberg (tegenover 1,6% in 2011) en 7% volgt les bij andere instellingen, op andere plaatsen en bij kunstdocenten die als zelfstandigen werken. Het aandeel Nijmegenaren onder de 18 jaar, dat les bij De Lindenberg volgt, is een stuk hoger dan bij de volwassenen en was in 2014 ongeveer even hoog als in 2011 (circa 6%).

Verschillen in cultuurdeelname naar opleidingsniveau niet veel veranderd

Uit eerdere Burgerpeilingen en ook landelijke onderzoeken weten we dat het opleidingsniveau een sterk bepalende factor is voor cultuurdeelname. In de periode 2011-2015 veranderde er weinig aan de verschillen in cultuurdeelname naar opleidingsniveau. Hieronder staan de verschillen voor 2015.



Figuur 2: Verschillen in cultuurdeelname tussen hoger, middelbaar en lager opgeleiden. Bron: Burgerpeiling, O&S.

Verschillen in cultuurdeelname naar leefstijl

Bureau Motivaction houdt zich bezig met leefstijlen. Het heeft mensen gegroepeerd naar hun *levensinstelling* en *persoonlijke waarden*, als alternatief voor de segmentaties op basis van sociale en demografische kenmerken. Motivaction onderscheidt acht sociale milieus. In de beschrijvingen van die milieus is onder meer de volgende informatie opgenomen: hoe is de balans tussen werk en vrije tijd, wordt de vrije tijd

vooral thuis of buitenshuis doorgebracht, is men in de vrije tijd op zoek naar vermaak of verdieping en wat zijn favoriete vrijetijdsactiviteiten? Binnen vier van de acht sociale milieus is de belangstelling voor cultuur relatief groot. In totaal behoort iets meer dan de helft van de Nijmegenaren (51%) tot één van die vier milieus.

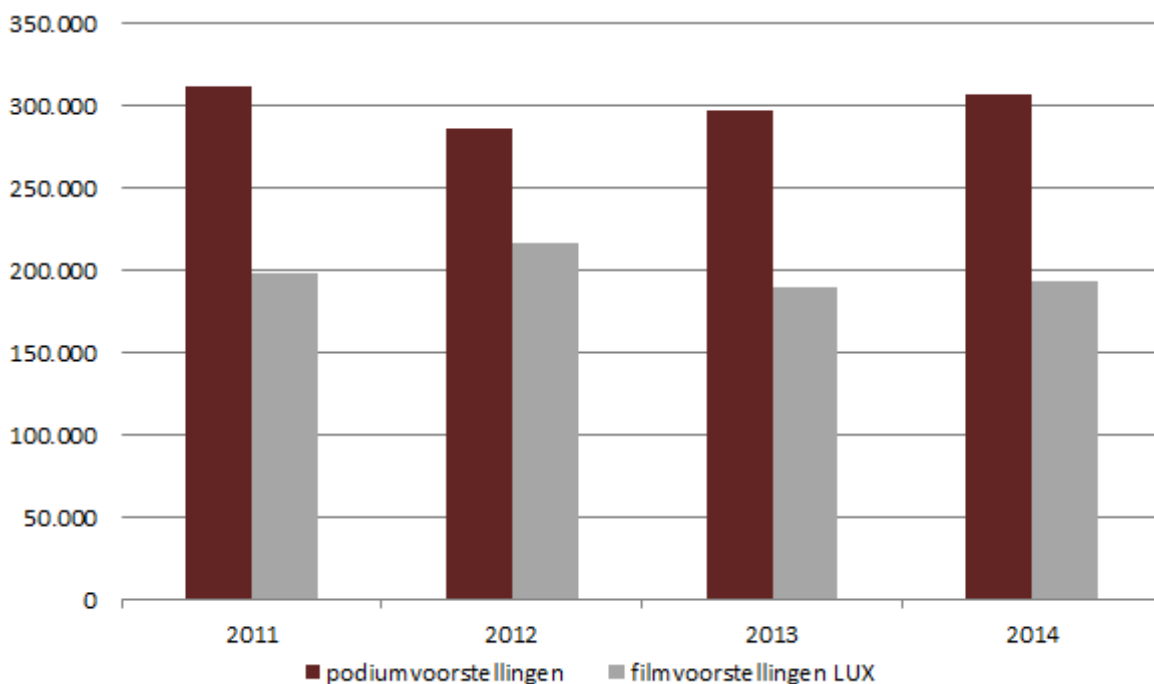
Voor Nijmegen is per stadsdeel en wijk de verdeling naar sociale milieus bekend. Daarmee kunnen we een beeld schetsen van in welke deelgebieden binnen de stad relatief veel of weinig bewoners belangstelling voor cultuur zullen hebben. De stadsdelen Nijmegen-Centrum en Nijmegen-Oost zijn uitschieters aan de bovenkant: 83 resp. 71% behoort tot een milieu waarbinnen de belangstelling voor cultuur relatief groot is. De stadsdelen Lindenholt en Dukenburg zijn uitschieters aan de onderkant: 34 resp. 31% behoort tot een dergelijk milieu. Dit beeld sluit in grote lijnen aan bij wat we in onze bevolkingsonderzoeken cultuurparticipatie meten (Burgerpeiling).

De verschillen tussen de wijken zijn groter. Het percentage behorend tot een milieu, waarbinnen de belangstelling voor cultuur bovengemiddeld is, varieert van 22% in Malvert tot 89% in Hunnerberg. Ook als we inzoomen op de aandachtsgebieden zien we behoorlijke verschillen, variërend van 22% in Malvert tot 54% in Wolfskuil.

Stijging aantal bezoeken podiumvoorstellingen, wel verschillen tussen podia

In 2008 lag het jaarlijks aantal bezoeken aan podiumvoorstellingen in Nijmegen op een top. Daarna nam dit aantal in de periode 2008-2012 met 18% af, maar vanaf 2013 zien we weer een stijging. Het totaal aantal bezoeken aan podiumvoorstellingen in 2014 (306.676) was 7% hoger dan in 2012.

Het aantal filmbezoeken in LUX in 2014 (193.597) was wat hoger dan in 2013, maar lager dan in de 2011 en 2012. De commerciële bioscopen in Nijmegen trokken de afgelopen 5 jaar gemiddeld circa 200.000 bezoekers. In 2014 was dat aantal iets lager. Schommelingen in het jaarlijks aantal filmbezoeken hebben onder meer te maken met de jaarlijkse hoeveelheid grote publiekstrekkingen.



Figuur 3: Aantal voorstellingenbezoeken in gesubsidieerde podia. Bron: gegevens van podia.

Kijken we naar de afzonderlijk podia, dan zien we uiteenlopende ontwikkelingen:

- De laatste jaren is het gemiddeld aantal bezoekers per voorstelling in de Stadsschouwburg tamelijk stabiel (rond de 500). In 2014 waren er wat minder voorstellingen dan in 2013, waardoor het totaal aantal bezoeken afnam. Hetzelfde beeld zien we bij De Vereniging.
- De laatste jaren trekken de voorstellingen bij het Lindenberg Theater tussen de 35.000 en 38.000 bezoeken per jaar. Er is geen sprake van grote schommelingen.
- Op 1 oktober 2014 werd het nieuwe Doornroosje officieel geopend. Het aantal bezoeken steeg fors van 60.264 in 2013 naar 82.963 in 2014. Voor 2015 zal het aantal bezoeken veel hoger uitkomen.
- Doornroosje is sinds 2008 betrokken bij de programmering van Merleyn. Bij dit podium nam het aantal bezoeken in 2014 af. De gemiddelde zaalbezetting bleef op peil, maar het aantal voorstellingen was lager dan in de jaren daarvoor.

Doornroosje zet zich verder in voor activiteiten op buitenlocaties (onder meer Valkhof Festival, Kids 'n Billies, Bevrijdingsfestival en FortaRock) en werkt samen met andere podia (onder meer grootschalige concerten in samenwerking met de Stadsschouwburg en De Vereniging en de Stevenskerk Live concerten tijdens de Vierdaagsefeesten). Ook beheert Doornroosje Openluchttheater De Goffert. Het totaal aantal bezoeken voor alle activiteiten, waar Doornroosje in 2014 bij betrokken was, ligt op ruim 250.000.

- Het totaal aantal bezoeken van podiumvoorstellingen en debatten in LUX was in 2014 hoger dan in de jaren daarvoor (meer voorstellingen/debatten en een hogere gemiddelde zaalbezetting).

	2011	2012	2013	2014
Stadsschouwburg	101.393	85.392	91.901	87.270
Vereeniging	66.701	62.569	63.383	52.064
Lindenberg Theater	38.220	37.660	35.431	36.238
Doornroosje	57.464	53.505	60.264	82.963
Merleyn	28.648	29.060	30.578	25.591
LUX (exclusief film)	19.173	18.358	15.651	22.550

Figuur 4: Aantal bezoeken aan podiumvoorstellingen in gesubsidieerde podia. Bron: gegevens van podia.

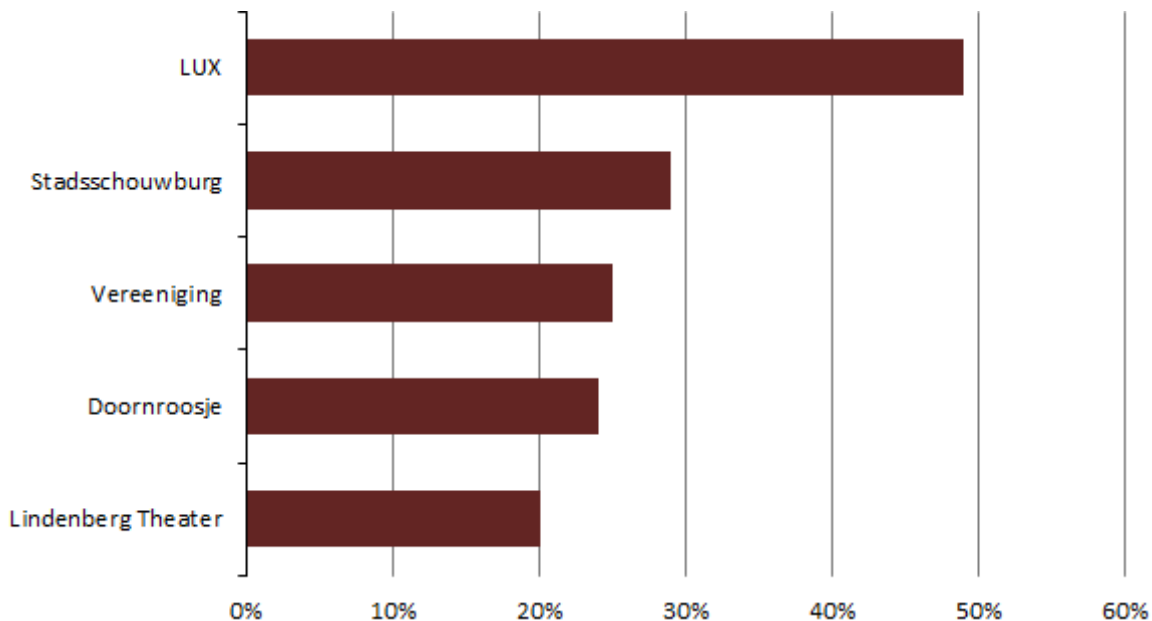
Landelijk zien we de volgende ontwikkelingen:

- Het totaal aantal bezoeken aan podiumvoorstellingen in schouwburgen en concertgebouwen nam in de periode 2008-2012 sterk af (ruim 20%). Deze dalende trend werd in 2013 doorbroken (+2,7% t.o.v. 2012). Echter in 2014 is er weer sprake van een daling (-5% t.o.v. 2013).
- In 2013 was het totaal aantal bezoeken aan popconcerten 3% hoger dan in 2009. In de periode 2011-2013 steeg het aantal concerten, maar nam de gemiddelde bezetting af, na een toename van die gemiddelde bezetting in de twee jaar daarvoor. Het bezoek aan clubavonden nam fors af (-26%), door zowel een afname van het aantal avonden als een afname van de gemiddelde bezetting.
- Landelijk is het aantal bioscoopbezoeken de laatste jaren tamelijk stabiel. In de periode 2008-2011 nam het aantal bioscoopbezoeken in Nederland (+31%) veel meer toe dan het aantal bioscoopstoelen

(+10%). In de periode 2011-2014 is dat andersom: het aantal bioscoopbezoeken (+1%) nam minder toe dan het aantal bioscoopstoelen (+6,8%).

De Burgerpeiling laat zien dat het bereik onder de volwassen Nijmegenaren van alle gesubsidieerde podia samen op 65% ligt. Dat is een daling ten opzichte van 2011 (73%). Hierbij moet bedacht worden dat in 2015 concertgebouw De Vereeniging voor langere tijd gesloten was vanwege een verbouwing (gevraagd is of men de podia in het voorgaande jaar bezocht heeft).

In vergelijking met 2011 is het bereik van Doornroosje onder volwassen Nijmegenaren (24%) meer in de buurt van de De Vereeniging (25%) en de Stadsschouwburg (29%) komen te liggen.



Figuur 5: Bereik gesubsidieerde podia onder volwassen Nijmegenaren. Bron: Burgerpeiling, O&S.

Voor LUX geldt dat relatief veel Nijmegenaren aangeven dat ze daar minimaal 3 keer per jaar naartoe gaan (20%). Ook Doornroosje wordt door een relatief grote groep minstens 3 keer per jaar bezocht (9% tegenover 4% voor de Schouwburg, 4% voor De Vereeniging en 3% voor de Lindenberg).

Waardering voor de podia is hoog

In 2011 voerden O&S en de gesubsidieerde podia voor de derde keer publieksonderzoeken bij die podia uit. In 2015 worden deze onderzoeken herhaald en voorjaar 2016 zullen de resultaten hiervan bekend zijn. Hieronder staan enkele bevindingen uit het in 2011 verrichte onderzoek.

- Net als in 2007 geldt voor alle podia dat een ruime meerderheid van de bezoekers tevreden is over de kwaliteit, diversiteit en omvang van het aanbod. De groep ontevreden is klein (variërend van minder dan één procent tot een paar procent). Bij enkele podia is de tevredenheid over het aanbod nog wat verder toegenomen (Doornroosje, Merleyn, het Lindenberg Theater). Bij geen enkel podium is het aanbod een belangrijke bezoekbelemmering. Veel genoemde bezoekbelemmeringen zijn “te weinig tijd”, “andere vrijetijdsbestedingen krijgen prioriteit” en “te duur”.

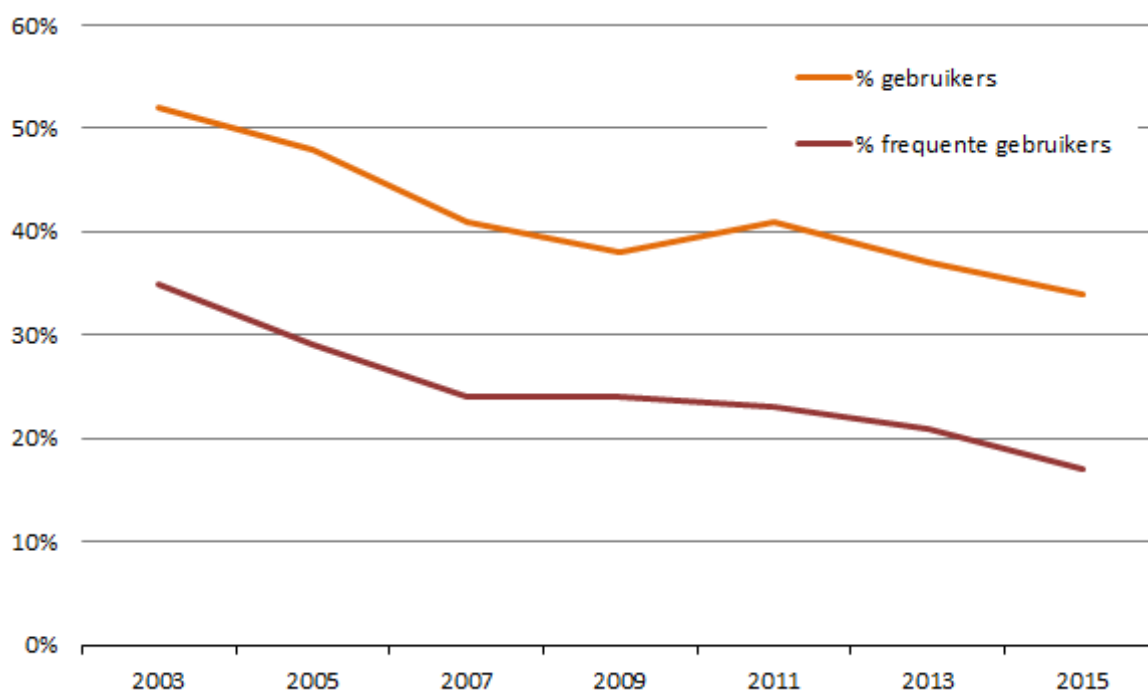
- Het oordeel over de informatieverstrekking over het aanbod is fors verbeterd. Voor de afzonderlijke podia geldt dat 90 tot 98% de huidige informatieverstrekking over het aanbod prima vindt. De websites van de podia en de digitale nieuwsbrieven zijn bij de informatieverstrekking opnieuw belangrijker geworden. Bij Doornroosje en Merleyn is Facebook als informatiebron sterk in opkomst.
- De totaalwaardering voor de accommodaties van de podia is, evenals in 2007, heel positief: het aandeel bezoekers dat in het algemeen tevreden is over de accommodatie varieert tussen de 89 en 96%. De aspecten van de accommodatie en de service waar wat meer bezoekers ontevreden over zijn, verschillen per podium. Voor alle aspecten geldt dat de groep die er tevreden over is veel groter is dan de groep ontevredenen.
- De Stadsschouwburg en De Vereniging trekken nog steeds relatief veel bezoekers uit de regio. Doornroosje en Merleyn blijven de podia, die ook bezoekers van verder weg weten te trekken.

Daling gebruik bibliotheek

Het aantal uitleningen bij de bibliotheekvestigingen in Nijmegen was in 2014 4,7% lager dan in 2013 (gedaald van 1.207.830 naar 1.151.105). Ook in de jaren daarvoor daalde het aantal uitleningen.

Achter deze dalende lijn zitten de volgende ontwikkelingen:

- In 2012 zijn er zes vestigingen gesloten (Bottendaal, Brakkenstein, Hengstdal, Heselaan, Lindenholt en Neerbosch-Oost). Begin 2013 is de oude vestiging in Lent gesloten en is er een nieuwe vestiging geopend in voorzieningenhart De Ster). In 2011 vond 20% van alle uitleningen in de zeven gesloten vestigingen plaats.
- Na de sluiting van de vestigingen nam het aantal uitleningen in 2012 en 2013 toe bij enkele van de overgebleven vestigingen: Mariënborg en Muntweg. In 2014 is die opgaande lijn doorbroken en daalde het aantal uitleningen bij Mariënborg naar een lager aantal dan in 2011. Ook bij Muntweg daalde het aantal uitleningen in 2014, maar was het aantal uitleningen wel duidelijk hoger dan in 2011.
- Bij de vestigingen Hatert en Zwanenveld is het aantal uitleningen al enkele jaren aan het dalen.
- Bij de vestiging Oosterhout was het aantal uitleningen in 2014 ongeveer even groot als in 2013. In de jaren daarvoor steeg dit aantal.
- Het aantal uitleningen via 'bibliotheek op school' steeg en lag in 2014 op 3,5% van het totaal aantal uitleningen.
- Het aantal leden met een jeugdabonnement nam toe. Het aantal volwassen leden is al een aantal jaar aan het dalen (in 2014 15% lager dan in 2011).
- Via onze tweejaarlijkse Burgerpeiling hebben we zicht op de ontwikkeling van het gebruik onder de volwassenen. De Burgerpeiling 2015 laat een verdere daling van het bibliotheekgebruik onder de volwassen Nijmegenaren zien: 34% maakt gebruik van de bibliotheek, tegenover 37% in 2013. Ook het percentage dat regelmatig (maandelijks of wekelijks) naar de bibliotheek gaat, is gedaald (van 21% in 2013 naar 17% in 2015). Wel geldt nog steeds dat het aantal volwassen gebruikers van de bibliotheek groter is dan het aantal leden.
- We beschikken niet over gegevens om te bepalen of en in welke mate de jeugdleden gebruik maken van de bibliotheek.



Figuur 6: Percentage gebruikers en frequente gebruikers (minstens 1 keer per maand) van de openbare bibliotheek. Bron: Burgerpeiling, O&S.

Ook landelijk is het aantal uitleningen en volwassen leden aan het dalen. Ten opzichte van het landelijke beeld scoort Nijmegen op een aantal punten wat gunstiger:

- Het percentage bibliotheekleden onder de volwassenen is iets hoger dan landelijk (2014: 12,6% in Nijmegen en 11,4% landelijk).
- Het percentage leden onder de jongeren is beduidend hoger dan landelijk (2014: 89,6% in Nijmegen en 65,2% landelijk), maar we weten niet hoeveel jongeren daadwerkelijk gebruik maken van de bibliotheek. Een deel van de Nijmeegse jeugd is automatisch lid van de bibliotheek. Uit eerder onderzoek weten we dat niet alle personen die automatisch lid zijn ook gebruikmaken van de bibliotheek.
- Het aantal uitleningen per inwoner is hoger dan landelijk (2014: 5,6 in Nijmegen en 4,7 landelijk). Landelijk lijkt het aantal uitleningen sterker te dalen dan in Nijmegen.

In 2015 is in opdracht van het college een onderzoek uitgevoerd naar de effectiviteit van de subsidie van de gemeente Nijmegen aan de bibliotheek. Bij het onderzoek is met name gekeken naar de maatschappelijke opbrengst: wat levert de bibliotheek de Nijmeegse bevolking op? Belangrijke conclusies zijn onder meer de volgende:

- De bibliotheek heeft een flink activiteitenaanbod voor specifieke doelgroepen, onder meer voor de Nijmeegse jeugd en laaggeletterden.
- Lokale bevolkingsonderzoeken laten zien dat bibliotheekgebruikers relatief vaak positief scoren op maatschappelijke betrokkenheid, actief burgerschap, cultuurparticipatie en de deelname aan (cultuur)educatie.

- Landelijke onderzoeken laten positieve effecten zien van a. landelijke concepten die de bibliotheek in Nijmegen uitrolt (de Bibliotheek op School, BoekStart) en van b. lokale bibliotheekprojecten gericht op laaggeletterden.
- De gevonden indicaties en bewijzen voor de maatschappelijke opbrengst van de bibliotheek, sluiten aan bij door de gemeente gewenste effecten (betere taalbeheersing, meer leesplezier, bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling).

In de rapportage van het bibliotheekonderzoek is veel informatie opgenomen over ontwikkelingen in het bibliotheekgebruik en het leesgedrag.

Aantal bezoekers museum Het Valkhof schommelt

Door de jaren heen zien we behoorlijke schommelingen in het jaarlijks aantal bezoekers van museum Het Valkhof. Dit heeft onder meer te maken met de wisselende populariteit van de tijdelijke tentoonstellingen. In 2014 trok het museum 92.548 bezoekers. Dat is wat minder dan in 2012 en 2013, maar meer dan in 2010 en 2011. In de jaren 2007 t/m 2009 lag het jaarlijks aantal bezoekers duidelijk hoger dan in alle jaren daarna.

Vierdaagsefeesten veruit het grootste evenement

In de landelijke Respons Evenementenmonitor, die bestaat uit een top 50 entree heffende evenementen plus een top 50 gratis toegankelijke evenementen, stonden de Vierdaagsefeesten in 2014 opnieuw bovenaan in de ranglijst van gratis toegankelijke evenementen. Verder komt Nijmegen niet in de ranglijsten voor. Van de benchmarksteden springen twee steden eruit: Eindhoven (5 evenementen in de twee ranglijsten) en Maastricht (4 evenementen in de twee ranglijsten). Amsterdam komt het meest in de ranglijsten voor (16 keer), gevolgd door Rotterdam (8) en Utrecht (7).

In 2015 werden er naar schatting 1,5 miljoen bezoeken aan de Vierdaagsefeesten gebracht.

Uit het in 2015 verricht onderzoek naar het imago van Nijmegen bij Nederlanders blijkt dat de Vierdaagse de belangrijkste associatie bij de stad is; 43% van de Nederlanders denkt bij Nijmegen spontaan aan dit evenement. Veel mensen vinden 'loopstad' dan ook een passende beschrijving van Nijmegen (66%). Tegelijk is het beeld van Nijmegen als evenementenstad niet opvallend sterk (34% vindt dit een passende omschrijving van de stad). Niet veel Nederlanders denken bij Nijmegen aan een ander evenement dan de Vierdaagse.

Culturele evenementen in Nijmegen, die grotere groepen bezoekers trekken, zijn de concerten in het Goffertpark, het Gebroeders Van Limburg festival, de Music Meeting, het festival voor de korte film Go Short in LUX, het Romeinenfestival (eens in de twee jaar), de Dag van het levenslied, het Wintertuinfestival en Oranjepop.

Aan de leden van het Nijmeegse stadspanel is in 2011 gevraagd naar wat men in de afgelopen jaren hét culturele hoogtepunt in de stad vond. Het meest genoemd werden vier culturele evenementen die in de open lucht plaatsvonden. De Vierdaagsefeesten stonden bovenaan, gevolgd door de Music Meeting, het Gebroeders van Limburg-festival en de concerten in het Goffertpark.

Uit metingen in het kader van de Evenementenmonitor kwam naar voren dat de bezoekers hoge rapportcijfers voor de evenementen geven: een 7,8 voor het Gebroeders van Limburg-festival in 2009 en Rockin' Park in 2008 en een 8,1 voor de Music Meeting in 2009 en de Vierdaagsefeesten in 2007.

Cultuurproductie

Bijna 1,5% van de banen in Nijmegen valt in de categorie kunsten en cultureel erfgoed. Vooral het aantal banen binnen de subcategorie podiumkunsten is sterk boven het landelijke gemiddelde.

Veel banen in de podium- en scheppende kunsten en de persmedia

Bijna 1,5% van de banen in Nijmegen valt in de categorie kunsten en cultureel erfgoed (Bron LISA: 1.391 van de 96.954 banen). Dat is naar verhouding wat meer dan gemiddeld in Nederland.

Voor het aantal banen binnen de subcategorie podiumkunsten (536) is sterk boven het landelijke gemiddelde. Ook het aantal banen in de scheppende kunsten (479) is bovengemiddeld. Het aantal banen binnen de subcategorieën cultureel erfgoed (183) en overig kunst en erfgoed (193) is beneden het landelijke gemiddelde. In de periode 2005-2015 nam vooral het aantal banen binnen de subcategorieën podium- en scheppende kunsten flink toe (+330).

Daarnaast zijn er in Nijmegen een kleine 1.000 banen in de media- en entertainmentindustrie (naar verhouding lager dan landelijk gemiddelde), waaronder 604 banen in de subcategorie persmedia (naar verhouding hoger dan landelijke gemiddelde) en 190 binnen de subcategorie film (ook hoger dan landelijk gemiddelde). En er zijn circa 1.100 banen in de creatieve zakelijke dienstverlening, waaronder 334 banen in de subcategorie vormgeving en ontwerp. Binnen deze subcategorie nam het aantal banen vanaf 2005 met 565 af, maar het aantal van 334 is nog wel sterk bovengemiddeld.

Cultuurhistorie

Veel Nijmegenaren staan positief tegenover het profileren van Nijmegen als oudste stad met een bijzondere historie. Uit in 2015 verricht onderzoek naar het imago van Nijmegen onder Nederlanders komt naar voren dat die historische profilering succesvol is.

Diverse initiatieven om verleden zichtbaar en voelbaar te maken

In vergelijking met diverse andere steden heeft Nijmegen niet veel rijksmonumenten binnen 500 meter van het centrum van de stad (22^e in ranglijst van 50 grootste steden) en monumentale woningen (28^e in ranglijst van 50 grootste steden). Voor het aantal musea (15^e plaats) en het aantal archeologische monumenten (8^e plaats) scoort Nijmegen hoger.

In de afgelopen jaren is op diverse plekken het verleden van de stad meer zichtbaar geworden (Verleden Verbeeld). Eind 2015 is onder het stadspanel onderzoek verricht naar wat de panelleden vinden van 14 initiatieven op dit vlak. Ook is gevraagd wat men van een aantal nieuwe ideeën vindt. De uitkomsten van dit onderzoek zullen in 2016 bekend worden gemaakt.

Nijmegenaren staan achter historische profilering

In 2013 is aan de leden van het stadspanel gevraagd hoe ze aankijken tegen het profileren van Nijmegen als historische stad. Een ruime meerderheid van hen staat er positief tegenover dat Nijmegen zich op verschillende manieren probeert te profileren als 'oudste stad met een bijzondere historie' (72% "daar sta ik achter", 19% "daar sta ik deels wel en deels niet achter", 3% "daar sta ik niet achter" en 6% "geen mening"). Men kon ideeën noemen voor hoe Nijmegen zich nader als historische stad zou kunnen profileren. Veel van die ideeën gaan over het vergroten van de zichtbaarheid van de geschiedenis in de stad.

Aanwijzingen voor succesvolle historische profilering

De uitkomsten van het imago-onderzoek duiden op een succesvolle profilering van Nijmegen als oudste stad met een bijzondere historie. Tien jaar geleden vierde Nijmegen haar 2000-jarig bestaan. Voorafgaand aan 'Nijmegen 2000' (in 2004) waren Amsterdam en Maastricht de meest genoemde steden bij de vraag naar de oudste stad van Nederland. Na afloop van 'Nijmegen 2000' werd Nijmegen het meest genoemd. In 2015 wordt Nijmegen nog steeds het meest genoemd (35%) met Maastricht en Amsterdam op de tweede en derde plaats (31 respectievelijk 16%).

Veel Nederlanders denken bij Nijmegen spontaan aan zaken die met de geschiedenis van de stad te maken hebben. Van alle voorgelegde beschrijvingen van Nijmegen (onder meer loopstad, studentenstad, cultuurstad, kennisstad en duurzame stad) vinden de Nederlanders 'historische stad' de meest passende. Van de bezoekers, die de stad bezochten om de geschiedenis te ervaren, is een opvallend hoog percentage positief over wat Nijmegen op dat vlak te bieden heeft (94%). En het ervaren van de geschiedenis is veel genoemd als reden waarom men de stad in de toekomst wil gaan bezoeken. De meest genoemde reden is het gaan bekijken van de binnenstad.

Bronnen

- Burgerpeiling 2015, O&S
- Publieksonderzoeken gesubsidieerde podia 2011, O&S
- Metingen in kader van Evenementenmonitor, O&S
- Meningspeiling t.b.v. cultuurvisie; meting Nijmeegs stadspanel, O&S, 2011
- Meningspeiling bij stadspanel t.a.v. profilering Nijmegen als historisch stad, O&S, 2013
- Het imago van Nijmegen. Welk beeld hebben Nederlanders in 2015 van Nijmegen? O&S, 2015
- Gegevens/jaarverslagen gesubsidieerde culturele instellingen
- Jaarverslagen en gegevens van Nederlandse Vereniging van Bioscoopexploitanten / Nederlandse Vereniging van Filmdistributeurs, Vereniging Nederlandse Poppodia en -Festivals en Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties
- Onderzoek naar de effectiviteit van de subsidie aan de Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid, Bureau Onderzoek en Statistiek in samenwerking met Cluster Control & Audit van bureau Concernexperts, 2015
- Gegevens over leefstijlen in Nijmegen, bureau Motivaction, 2013
- Atlas voor gemeenten 2015, Stichting Atlas voor gemeenten, Utrecht, 2015
- Monitor creatieve industrie 2014; Nederland Media Valley Top-10 steden, Stichting iMMovator, 2014
- Respons Evenementenmonitor 2015

Stadsmonitor

-thema Dienstverlening-

Modules

Samenvatting	1
Waardering op basis van (klanten)onderzoek	2
Programma en ontwikkelingen	5
Bronnen	7

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Kees Goderie
tel.: (024) 329 27 37/ (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

De waardering voor de dienstverlening wordt op verschillende manieren gemeenten via klantenonderzoek. Voorts levert de Burgerpeiling waarderingscijfers op. Hieruit komt een neutraal tot positief imago naar voren over de dienstverlening en informatieverstrekking vanuit de gemeente. De komende periode zijn er op het gebied van dienstverlening veranderingen aan de orde, zoals de doorontwikkeling van de digitale afhandeling van allerlei zaken, (het benutten van de mogelijkheden van) de nieuwe huisvesting van de Stadswinkel en het afsprakenbeleid. Daarbij is ook de afstemming tussen de dienstverlening vanuit de diverse sectoren een punt van aandacht. De komende jaren zal e.e.a. via diverse vormen van (klanten)onderzoek worden gemonitord. Daarnaast doet Nijmegen mee aan een landelijk initiatief, de “Vensters voor dienstverlening”, een nieuw monitorinstrument waarmee de gemeentebrede dienstverlening in beeld wordt gebracht en gebenchmarkt.

Waardering op basis van (klanten)onderzoek

De waardering voor de dienstverlening wordt op verschillende manieren gemeenten via klantenonderzoek. In deze monitor passeren de metingen voor Publiekszaken (Stadswinkel, digitaal) en de dienstverlening rondom bedrijven, individuele Wmo-voorzieningen (vòòr de transitie) en de Bel- en Herstellijn de revue. Voorts komt de Burgerpeiling aan bod. Hieruit komt een neutraal tot positief imago naar voren over de dienstverlening en informatieverstrekking vanuit de gemeente.

Waardering dienstverlening op verschillende manieren gemeten

Jaarlijks wordt door gemeente en in benchmarks bij verschillende loketten en balies, maar ook voor de andere kanalen, gemeten hoe de burgers die contacten waarderen. Daaruit rollen per balie verschillende cijfers.

Stadswinkel

Voor de jaren tot en met 2014 zijn er gegevens beschikbaar vanuit de landelijke benchmark Publiekszaken. In 2014 deden er 46 gemeenten mee aan de benchmark. In dat jaar kwam het eindoordeel over de (fysieke) dienstverlening in de Stadswinkel uit op het rapportcijfer 8,2, even hoog als de score voor de referentiegroep van gemeenten.

De gemiddelde score voor het totaaloordeel over het bestellen van product via de website was 7,2, tegen 7,5 voor de vergelijkingsgroep.

Voor de telefonische dienstverlening is voor 2014 geen resultaat gemeten. In 2013 was het rapportcijfer 7,5 voor bereikbaarheid en kwaliteit en 7,4 voor de dienstverlening.

Overigens zijn voor wat betreft de Stadswinkel de afgelopen jaren verschillende veranderingen aan de orde. Sinds 2012 al konden mensen 's middags alleen maar geholpen worden als ze daarvoor een afspraak hebben gemaakt. Sinds 1 januari 2016 is alle dienstverlening op afspraak. Bovendien is een verhuizing aanstaande. Vanaf voorjaar 2016 vindt de Stadswinkel huisvesting in de nabij de huidige locatie gelegen Mariënbeurs. Alle klantcontacten van de gemeente zijn daarmee binnen één gebouw georganiseerd.

Verder is er nog het Steunpunt Burgerzaken in Dukenburg dat sinds juni 2015 drie hele dagen per week open is en volledig op afspraak werkt.

Digitaal: steeds belangrijker

Voor gemeentezaken hoeft je niet per se naar de Stadswinkel of een andere 'fysieke' balie toe te gaan: veel zaken zijn via de digitale balie te regelen. De digitale balie is de meest gebruikte informatiebron voor mensen die iets willen weten over gemeentelijke dienstverlening; 76% zegt (onder meer) hiervan gebruik te maken. Ook geven nog altijd veel mensen aan langs te gaan bij de Stadswinkel (30%) of te bellen met de gemeente (25%).

88% van de Nijmegenaren geeft aan er doorgaans in te slagen om de benodigde informatie over dienstverlening te vinden. 12% slaagt hier soms niet in; er is vrijwel niemand die hier (meestal) niet in slaagt.

Dienstverlening aan bedrijven

In de monitor vestigingsklimaat van 2014 is ondernemers en instellingen gevraagd een waardering te geven voor onderliggende aspecten van het ondernemersklimaat in Nijmegen. De score voor vergunning- en dienstverlening kwam uit op 6,1. Dat betekent een stijging van 0,3 in vergelijking met 2012, na de eerdere daling tussen 2010 en 2012 van 6,3 naar 5,8.

Daarnaast is een oordeel gevraagd naar de hoeveelheid en toepassing van gemeentelijke regels. Voor beide is de score 6,0, hetgeen niet of nauwelijks anders is dan in voorgaande jaren.

Bel- en Herstellijn

De Bel- en Herstellijn is het centrale meldpunt waar Nijmegenaren gebreken in de openbare ruimte kunnen melden. In 2014 lag het totaal aantal meldingen door burgers op 12.177. Dat is lager dan het gemiddelde voor de jaren 2011 t/m 2014 (12.545). De analyse van de meldingen vindt plaats in de module openbare ruimte. Voor wat betreft de waardering van de dienstverlening via de Bel- en Herstellijn zijn we aangewezen op eerdere peilingen. Over 2012 scoorde de Bel- en Herstellijn een 6,8 voor de dienstverlening, hetgeen lager was (0,3) dan over 2011.

Wmo

In de Benchmarkrapportage Wmo van 2014 (dus het laatste jaar voor de decentralisatie) zijn diverse waarderingscijfers opgenomen over de dienstverlening rondom de regeling van individuele voorzieningen. De tevredenheid over onderdelen als “behandeling bij gesprek, deskundigheid medewerkers en bekijken van de persoonlijke situatie” varieert van 84 tot 91%, hoge percentages, zij het steeds 3 tot 5 procentpunten onder het gemiddelde voor alle gemeenten. Het rapportcijfer voor gesprek/contact was 7,1 tegen 7,2 landelijk. Het rapportcijfer voor huishoudelijke hulp lag op 7,8 (gelijk aan het gemiddelde) en voor de hulpmiddelen (voor wonen en vervoer) op 7,2 (tegen 7,4 landelijk).

Imago

Voorgaande resultaten betreffen specifieke (klant)onderzoeken. In de Burgerpeiling worden respondenten vragen voorgelegd over de gemeentelijke dienstverlening in algemene zin. Ten opzichte van 2013 zijn Nijmegenaren nauwelijks anders gaan denken over de dienstverlening door de gemeente. De meeste Nijmegenaren hebben geen uitgesproken mening over hoe goed de gemeente afspraken nakomt en of ambtenaren goed luisteren. Als zij hierover wel een mening hebben is deze vaker positief dan negatief. Bij de informatievoorziening door de gemeente hebben Nijmegenaren meer beeld; bijna de helft van de Nijmegenaren vindt dat de gemeente in het algemeen duidelijke informatie geeft. 10% is het hiermee (helemaal) oneens.

De gemeente heeft ambtenaren in dienst die goed naar je luisteren	2013	2015
(helemaal) eens	15%	17%
neutraal	37%	37%
(helemaal) oneens	13%	13%
geen mening	35%	33%

De gemeente geeft i.h.a. duidelijke informatie	2013	2015
(helemaal) eens	48%	47%
neutraal	30%	31%
(helemaal) oneens	9%	10%
geen mening	13%	12%

De gemeente komt haar afspraken na	2013	2015
(helemaal) eens	18%	20%
neutraal	41%	40%
(helemaal) oneens	9%	9%
geen mening	32%	31%

Figuur 1: Hoe denken Nijmegenaren over de dienstverlening door de gemeente?

Bron: Burgerpeiling 2013 & 2015

Programma en ontwikkelingen

De komende periode zijn er op het gebied van dienstverlening veranderingen aan de orde. Nadat afgelopen jaren de digitale afhandeling van allerlei zaken al sterk is toegenomen, komt nu het accent te liggen op doorontwikkeling daarvan, op (het benutten van de mogelijkheden van) de nieuwe huisvesting van de Stadswinkel en op het afsprakenbeleid. Daarbij is ook de afstemming tussen de dienstverlening vanuit de diverse sectoren een punt van aandacht. De komende jaren zal e.e.a. via diverse vormen van (klanten)onderzoek worden gemonitord. Daarnaast doet Nijmegen mee aan een landelijk initiatief, de “Vensters voor dienstverlening”, een nieuw monitorinstrument waarmee de gemeentebrede dienstverlening in beeld wordt gebracht en gebenchmarkt.

Programma Dienstverlening

In Nijmegen heeft de afgelopen jaren het begrotingsprogramma Dienstverlening en Burgerzaken gefunctioneerd. Daarbinnen zijn voor wat betreft de dienstverlening specifieke projecten uitgevoerd waarmee op meerdere manieren de Nijmeegse dienstverlening is verbeterd. Deze aanpak heeft ‘het werken vanuit het perspectief van de klant’ als grootste gemene deler gehad. Daarnaast zijn intern op verschillende domeinen processen doorgelicht en verbeterd. Het hoofddoel hierbij was de verbetering van die dienstverlening aan de klant alsmede het vergroten van het gemak. Bovendien heeft het geleid tot het stroomlijnen en differentiëren van procedures en mede daardoor tot onder andere kortere doorlooptijden.

Voorbeelden van enkele jaren geleden uit het programma Dienstverlening zijn geweest: het project ‘Algemeen Begrijpelijk Nijmeegs’ (gebruiken van heldere taal), het Horeca-project (integrale aanpak horeca-aanvragen), het werken naar een eenmalige gegevensuitvraag en de Evenementenkalender - waarin organisatoren, burgers, bezoekers online evenementeninformatie kunnen vinden.

In de begroting 2016 - 2019 worden in het programma Dienstverlening en Burgerzaken als aspecten van nieuw beleid de doorontwikkeling van de Stadswinkel en de Nieuwe gemeentelijke website genoemd. In dit kader passen de al eerder genoemde koerswijziging van de Stadswinkel om enkel via afspraak te gaan werken en de verhuizing naar de Mariënbeurs. Hiermee zullen ook de kansen benut gaan worden om de dienstverlening van Publiekszaken meer af te stemmen met die vanuit andere (beleids)terreinen. In dit kader past ook het voornemen om vanaf 2016 meer met de klanten in gesprek en daarbij nieuwe werkwijzen te zoeken (organiseren van gesprekken etc.). In samenhang hiermee zal de komende periode d.m.v. verschillende monitor- en onderzoeksvormen worden gepeild hoe de dienstverlening en de waardering daarvan zich ontwikkelen.

Vanaf 2015 nieuw instrument: Vensters voor dienstverlening

Een nieuwe ontwikkeling betreft ook een landelijk initiatief. Vanuit (een samenwerking van) meerdere instanties¹ (*1) in 2015 is een nieuw instrument gelanceerd: Vensters voor Dienstverlening. Dit nieuwe instrument beoogt aan te sluiten op bestaande instrumenten zoals de benchmark Publiekszaken en de “vergelijkingssite” www.waarstaategemeente.nl. Het gaat in dit nieuwe instrument om dienstverlening in de meest brede betekenis. Voor alle terreinen waarop vanuit de gemeentelijke overheid sprake is van dienstverlening zijn indicatoren vastgesteld en is najaar 2015 op basis hiervan een pilot geïntroduceerd. Aan

¹ O.a. de Vereniging van Gemeentesecretarissen, ICTU en KING

de gemeenten is gevraagd aan deze pilot deel te nemen en de data te leveren ter vulling van de indicatoren. Ook Nijmegen heeft zich aangesloten en inmiddels de gevraagde gegevens verschaft.

Voorbeelden van gegevens zijn data m.b.t. de formatie voor de diverse taken per inwoner, de sturing op de gemeentelijke kanalen (van fysiek naar digitaal), het aantal vierkante meters onderwijshuisvesting per kind, de klanttevredenheid van burgers en ondernemers, de kosten van belastinginning, de doorlooptijden van vergunningen, het percentage klachten, enz. De resultaten worden gepresenteerd in een dashboard, waarmee elke gemeente haar scores kan vergelijken met andere gemeenten. Begin 2016 zullen de resultaten van de pilot beschikbaar komen. Bij een geslaagde pilot kunnen daarna alle gemeenten deelnemen.

Bronnen

- Benchmark Publiekszaken 2014; TOTTA/SGBO september 2014
- Monitor Vestigingsklimaat, gemeente Nijmegen, O&S, maart 2015
- Media-onderzoek Nijmegen, O&S, 2014
- Publiekszakenmonitor 2012; gemeente Nijmegen, O&S, augustus 2012
- Klantenonderzoek Wmo over 2014 Gemeente Nijmegen; BMC juli 2015
- Evaluatie Bel- en Herstellijn; gemeente Nijmegen, O&S, januari 2013

Stadsmonitor

-thema Duurzaamheid-

Modules

Samenvatting	1
Omgaan met grondstoffen	4
Energieverbruik en - opwekking	10
Milieukwaliteit en leefomgeving	22
Klimaatbestendige leefomgeving	27
Duurzame economie	33

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Klaas Pruijsen
tel.: (024) 329 96 49/ (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

Monitoring van 'duurzaamheid en milieu' in Nijmegen

Voor veel burgers, instellingen en bedrijven zijn duurzaamheid en milieuzaken belangrijke uitgangspunten en randvoorwaarden in hun handelen. In definities van het begrip duurzaamheid komt naar voren dat we aan de huidige behoeften willen voldoen zonder dat de mogelijkheden voor toekomstige generaties worden verminderd. Duurzaamheid krijgt vaak invulling door het hanteren van vier “Natural Step”-principes.

“Natural Step”-principe

Module stadsmonitor

1: voorkom uitputting van de Aarde

Omgaan met grondstoffen
(houding en gedrag, afval)
Energieverbruik en –opwekking
(lokale energieproductie)

2: voorkom uitstoot van schadelijke stoffen

Energieverbruik en –opwekking
(lokaal energieverbruik)
Duurzame mobiliteit
(in module “Verkeer en vervoer”)

3: voorkom aantasting van de leefomgeving of natuurwaarden

Klimaatbestendige leefomgeving
Milieukwaliteit en leefomgeving
(geluid, stank, risico)

4: voorkom uitbuiting en deprivatie van mensen

Duurzame economie
(circulair, deeleconomie, draagvlak)

In de Nijmeegse stadsmonitor volgen we deze maatschappelijke principes door trends te schetsen rond lokaal relevante thema's als grondstoffen, energie, mobiliteit, klimaat(bestendigheid), leefomgeving en economie.

Nijmegen een duurzame stad?

Er is behoorlijk draagvlak in Nijmegen voor een duurzamer economisch systeem (zoals circulaire economie en deeleconomie), en ook voor duurzamer gedrag door het eigen huishouden (zoals het omgaan met grondstoffen). Het energieverbruik door particulieren blijft afnemen, winst is te behalen in de energieprestaties van veel woningen. Nieuw is de opkomst van lokaal geproduceerde duurzame energie, hoewel het wel een klein aandeel betreft. Energieproductie is momenteel ruimtelijk onevenwichtig: vooral in de ‘betere wijken’ wordt zonnestroom geproduceerd. Het lokale warmtenet (gevoed met duurzame energie) is inmiddels van betekenis in onze stad. Nijmegenaren blijven kritisch over de impact van geluid en warmte op hun leefmilieu. Ook hier zijn er geografische verschillen in het ervaren van overlast.

Nijmeegse conclusies rond 'duurzaamheid en milieu'

Veel Nijmegenaren ondersteunen het streven naar een duurzame stad en tonen bereidheid hieraan mee te werken.

- Zo staan zij over het algemeen positief ten aanzien van hergebruik van materialen, en werken mee aan de aparte inzameling van diverse soorten huishoudelijk afval. Het hergebruikpercentage neemt sinds kort toe (67%) en Nijmegen behoort tot de steden met de minste hoeveelheid restafval per inwoner.
- Nijmegen streeft naar een economisch systeem rond de herbruikbaarheid van producten en grondstoffen, en een overgang van fossiele grondstoffen naar organische grondstoffen. Er is draagvlak onder Nijmegenaren voor duurzame economie of duurzame bedrijvigheid in de stad. Uitingen van deeleconomie worden steeds zichtbaarder.

Het energieverbruik in onze stad neemt enigszins af, de lokale productie van duurzame energie neemt enigszins toe.

- De afname van het gas- en elektriciteitsverbruik in onze stad zet door, zowel zakelijk als particulier. Nijmegenaren zijn zich behoorlijk bewust van hun energieverbruik, vooral in relatie tot de kosten. Wel kunnen onze woningen energiezuiniger, gezien het gemiddeld gasverbruik en de energetische kwaliteit (energielabels).
- Veel Nijmegenaren vinden de toepassing van duurzame energie belangrijk. Zonnepanelen, zonneboilers en windmolens worden gezien als zinvolle toepassingsmogelijkheden, maar worden nog weinig toegepast. Zo neemt het aantal zonnestroom-installaties flink toe, maar vormt een gering aandeel in het totaal aantal aansluitingen. Hatert is koploper, maar verhoudingsgewijs wordt in de wijken uit de bovenste woningmarkt-segmenten de meeste zonne-energie opgewekt.

Nijmegenaren zijn op bepaalde terreinen kritisch over hun leefmilieu.

- Er speelt veel geluidsoverlast in de woonomgeving. Het zijn vooral burens of buurtgenoten en verkeerslawaaï die hinder geven in de woonomgeving.
- Stankoverlast komt minder naar voren dan geluidsoverlast. Overlast komt vooral van gft-containers, afvalbakken, riolering en wegverkeer.
- De luchtkwaliteit wordt wettelijk beoordeeld aan de hand van de aanwezige waarden voor fijnstof en stikstofdioxide. Op dit vlak zijn er in 2014 geen overschrijdingen meer, uitgezonderd scheepvaart op de Waal.
- Nijmegen kent duizenden bedrijven met een merkbare milieu-impact, het aantal duidelijk milieubelastende of risicovolle bedrijven neemt gestaag af binnen onze gemeente.

De laatste jaren groeit de aandacht voor hinder en gezondheidsklachten door hoge temperaturen ('hittestress').

- Het is bekend dat de temperatuur in Nijmegen hoger ligt dan in het omliggende landelijk gebied, in een warme zomer zijn verschillen van 7 graden gemeten. De lokale impact van klimaateffecten is mede afhankelijk van de aanwezigheid van groen en waterpartijen in stad. In het sterk verstedelijkte Nijmegen is ongeveer 4/10e deel onbebouwd. Hoewel vrijwel alle Nijmegenaren groenvoorzieningen in de directe nabijheid hebben zijn de water- en groenstructuren niet evenredig verdeeld.

Een deel van de Nijmegenaren (18%) ondervindt regelmatig of vaak overlast van warmte in de woning. In de stadsdelen Centrum, Oud West en Nieuw West is relatief veel hittestress aangegeven. Hier zijn zowel de openbare ruimte als het private gebied vaker verhard (bijvoorbeeld versteende tuinen). Wellicht spelen ook woningkarakteristieken of andere factoren een rol.

Omgaan met grondstoffen

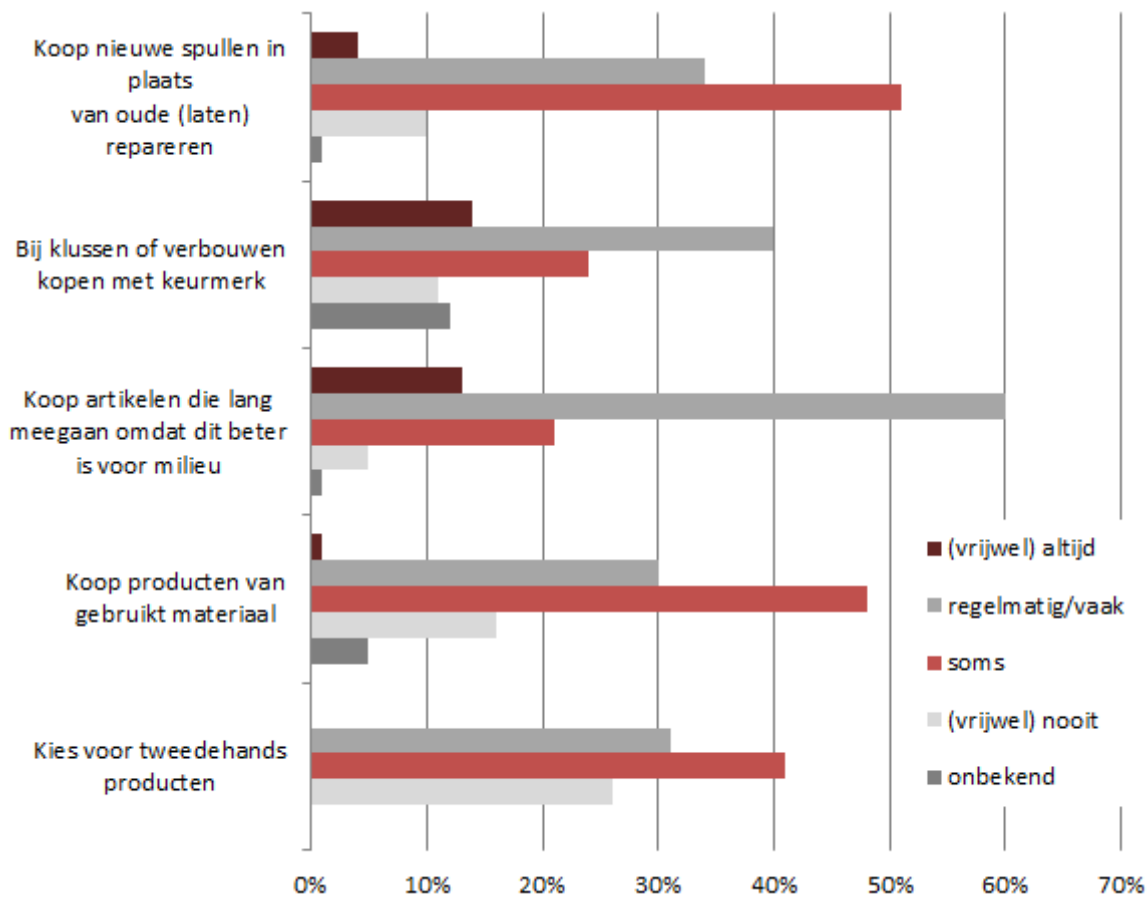
Veel Nijmegenaren ondersteunen het streven naar een duurzame stad en tonen bereidheid hieraan mee te werken. Zo staan zij in het algemeen positief ten aanzien van het hergebruik van materialen, en werken mee aan de aparte inzameling van diverse soorten huishoudelijk afval. Het hergebruikpercentage neemt sinds kort toe (67%) en Nijmegen behoort tot de steden met de minste hoeveelheid restafval per inwoner.

Het voorkomen van uitputting van de aarde is een algemene duurzaamheidsopgave. Houding en gedrag van Nijmegenaren ten aanzien van grondstoffen houden hier verband mee.

Houding en gedrag rond hergebruik en afval

De economische ontwikkeling in Nederland leidde de afgelopen jaren tot minder aankopen en verbouwingen en daarmee tot een lager afvalaanbod per inwoner. Daarnaast is er een steeds grotere bewustwording onder de bevolking in het omgaan met grondstoffen. Wereldwijd is er sprake van een herwaardering van afvalstoffen. Deze hangt onder meer samen met de toenemende schaarste aan grondstoffen. Hergebruik van afvalstromen betekent het uitsparen van nieuwe grondstoffen, energiebesparing in vergelijking met productie op basis van nieuwe of primaire grondstoffen en kostenbesparingen (bijvoorbeeld bij hergebruik van plastic).

Nijmegenaren hebben over het algemeen een positieve basishouding ten aanzien van het hergebruik van materialen. Bijvoorbeeld waar het gaat om het kopen van tweedehands producten, het kopen van artikelen die gemaakt zijn van reeds gebruikte materialen en het apart inleveren van afval voor hergebruikdoeleinden. Er is ook draagvlak om zonodig een hogere prijs te betalen.



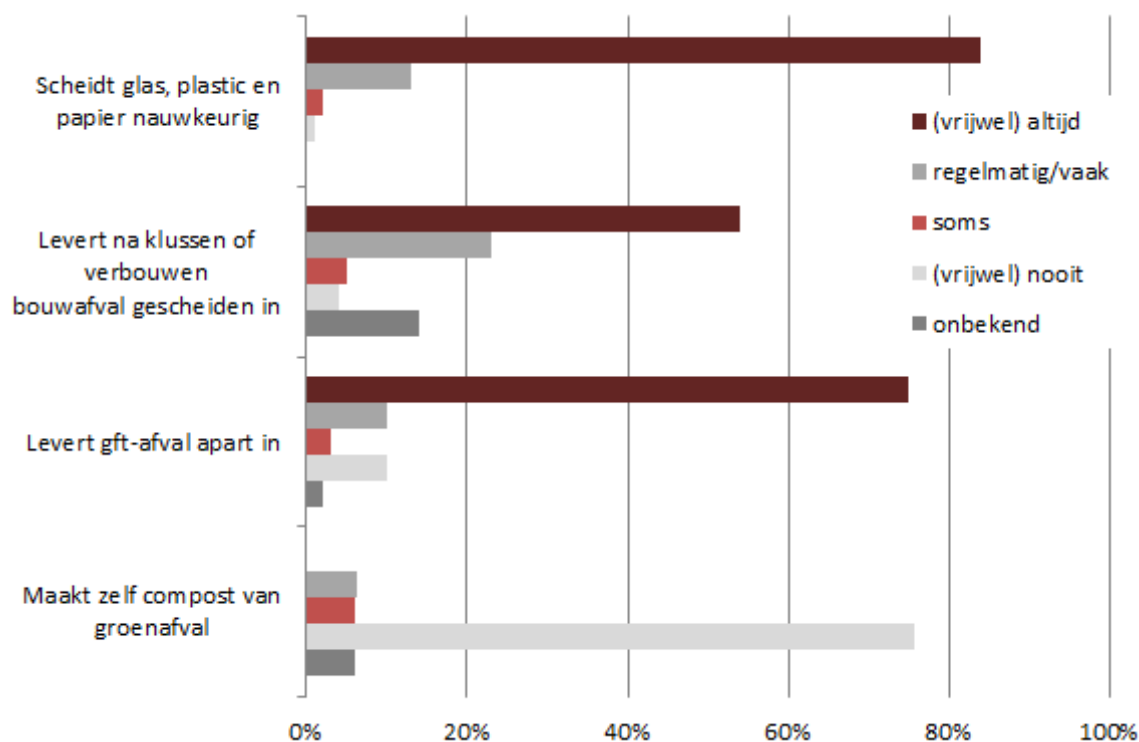
Figuur 1: Houding en gedrag ten aanzien van hergebruik materialen (in procenten).

Bron: Peiling Duurzaamheid en Milieu, Digitaal Stadspanel 2013.

Uit een peiling onder het stadspanel in Nijmegen blijkt dat een ruime meerderheid van de panelleden lang meegaande artikelen koopt omdat dit beter is voor het milieu. Minimaal een derde deel kiest regelmatig of vaak voor artikelen van reeds gebruikt materiaal, aankoop van tweedehands spullen en klusmaterialen met milieukeurmerk. Er is wereldwijd steeds meer aandacht voor ecodesign: lang meegaande producten die gemakkelijk gerepareerd of gerecycled kunnen worden.

Verder blijkt uit de digitale peiling in 2013 dat bijna de helft van de panelleden (47%) bereid is zo nodig meer te betalen voor milieuvriendelijke gemaakte producten, d.w.z. producten waarbij minder energie en minder grondstoffen worden verbruikt (31% reageert neutraal ten aanzien hiervan en 20% is hiertoe niet bereid).

De positieve houding ten aanzien van hergebruik van materialen komt ook tot uitdrukking in de manier waarop Nijmegenaren met huishoudelijk afval omgaan. Panelleden geven in grote meerderheid te kennen dat ze glas, plastic en oud papier gescheiden inleveren. Ook bouwafval en gft-afval worden naar eigen zeggen goed ingeleverd. Het zelf maken van compost van groenafval komt in beperkte mate voor (12%). Dit is enigszins begrijpelijk omdat men hiervoor een tuin en voldoende groenafval moet hebben, terwijl ook het nut voor eigen gebruik aanwezig moet zijn.



Figuur 2: Inlevergedrag huishoudelijk afval (in procenten).

Bron: Peiling Duurzaamheid en Milieu, Digitaal Stadspanel 2013.

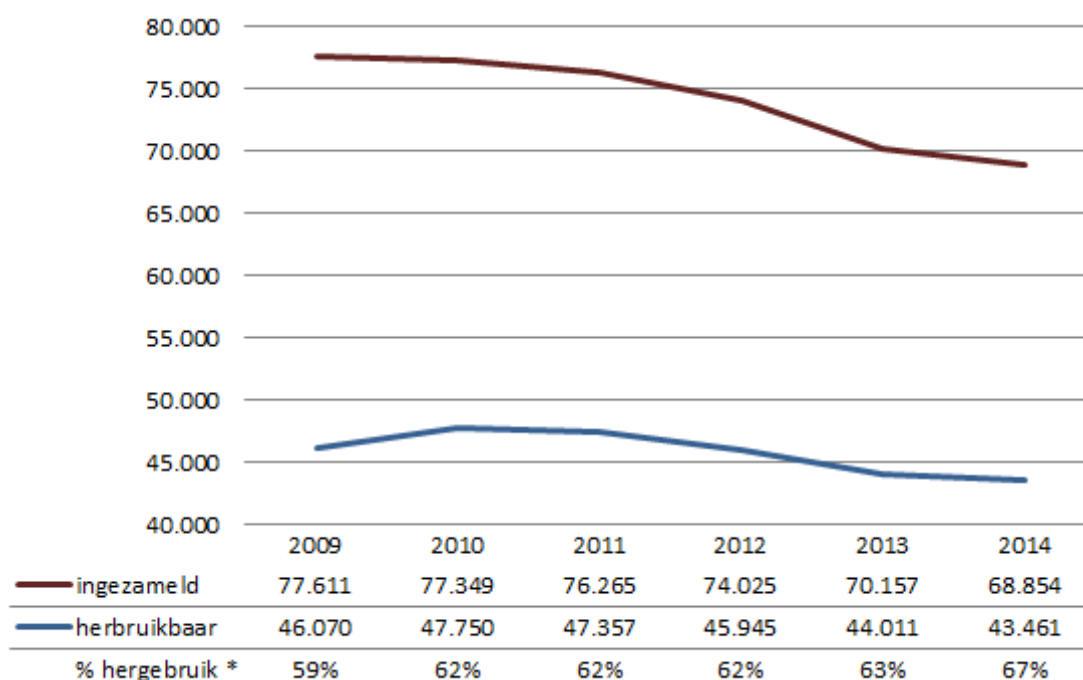
Minder huishoudelijk afval, meer hergebruik

De hoeveelheid huishoudelijk afval (ingezameld in Nijmegen) is gedaald, van 77.600 ton in 2009 naar 68.800 ton in 2014 (minus 11%). De daling zit in de hoeveelheid restafval, via de Nijmeegse groene zak, maar vooral in de categorie grof restafval. Ook landelijk is deze afname te zien. Steeds meer afvalmateriaal kan opnieuw worden gebruikt (meer informatie hierover:

<http://www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/indicatoren/nl0143-Gescheiden-ingezameld-afval-huishoudens.html?i=1-4>).

Het hergebruikpercentage in Nijmegen was lange tijd stabiel, maar is de laatste jaren gestegen naar 67%. Vooral ook door nascheiding van grof restafval en bouw- en sloopafval. Het hergebruikpercentage van huishoudelijk afval is in Nijmegen in vergelijking met het landelijke beeld hoog.

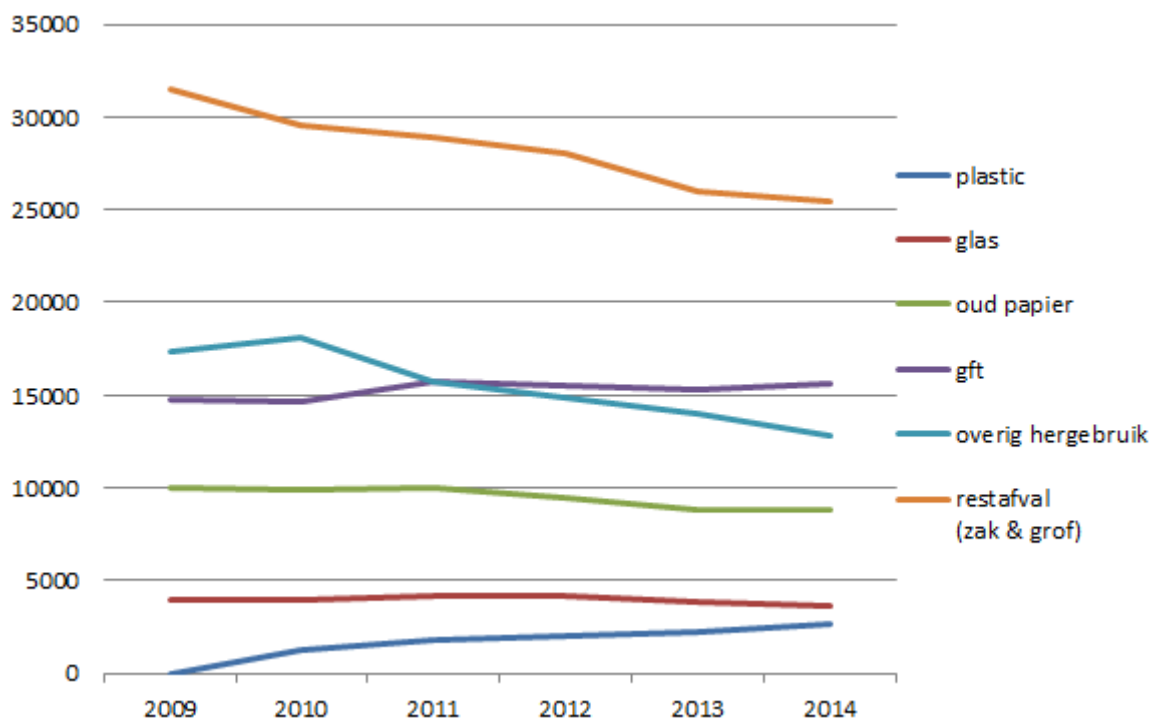
Landelijk ligt het hergebruikpercentage in 2014 gemiddeld op 52% (bron: [compendiumvoordeleefomgeving.nl](http://www.compendiumvoordeleefomgeving.nl)).



Figuur 3: Huishoudelijk afval: totaal ingezameld (kg), herbruikbaar (kg) en hergebruikpercentage.
Bron: DAR Milieudiensten N.V..

In onderstaande figuur zijn de inzamelresultaten van enkele 'reststromen' te zien. Nog steeds gaat naar verhouding een grote hoeveelheid huishoudelijk afval in de groene zak, maar de hoeveelheid hiervan neemt geleidelijk af. Dit mede door de aparte inzameling van verpakkingen van plastic, blik en drankkarton. De inzameling van gft-afval en glas is al langere tijd stabiel, de kilogrammen plastic nemen toe. Oud papier en oud karton worden sinds 2012 wat minder ingezameld dan in voorgaande jaren toen de inzameling redelijk stabiel was. Mogelijk neemt de inzameling van het papier af als gevolg van digitalisering.¹

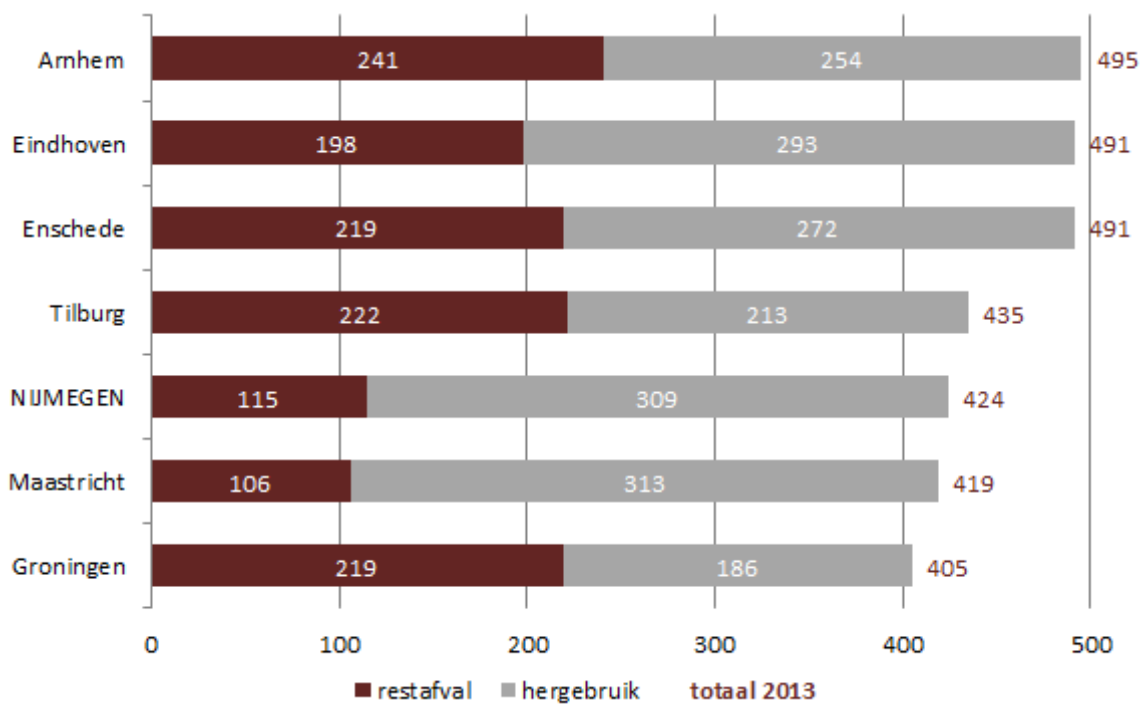
* % hergebruik 2014, inclusief 'nascheiding' van grof restafval en bouw- en sloopafval.



Figuur 4: Ingezelde hoeveelheid huishoudelijk afval: hergebruik en restafval (x 1000kg). Overig hergebruik: textiel, klein gevaarlijk afval, wit/bruingoed, overig.

Bron: DAR Milieudiensten N.V..

De totale hoeveelheid afval per inwoner ligt in Nijmegen lager dan in enkele andere vergelijkbare steden. Samen met Groningen, Maastricht en Tilburg behoort Nijmegen tot de gemeenten met de kleinste hoeveelheden afval die per inwoner worden ingeleverd. Ook het aandeel (niet herbruikbaar) restafval daarbinnen is in onze stad relatief laag. Nijmegen scoort dus gunstig als het gaat om de hoeveelheid restafval per inwoner.



Figuur 5: Hoeveelheid afval per inwoner: herbruikbaar en restafval (2013). Bron: CBS, Statline.

Energieverbruik en -opwekking

Het energieverbruik in onze stad neemt enigszins af, de lokale duurzame energieproductie neemt enigszins toe. Dit kan bijdragen aan het voorkomen van uitputting van de aarde en de uitstoot van schadelijke stoffen.

De afname van het gas- en elektriciteitsverbruik in onze stad zet door, zowel zakelijk als particulier. Nijmegenaren zijn zich behoorlijk bewust van hun energieverbruik, vooral in relatie tot de kosten. Wel kunnen onze woningen, gezien het gemiddeld gasverbruik en de energetische kwaliteit (energielabels), energiezuiniger.

Veel Nijmegenaren vinden de toepassing van duurzame energie belangrijk. Zonnepanelen, zonneboilers en windmolens worden gezien als zinvolle toepassingsmogelijkheden, maar worden nog weinig toegepast. Zo neemt het aantal zonnestroom-installaties flink toe, maar vormt een gering aandeel in het totaal aantal aansluitingen. Hatert is koploper, maar verhoudingsgewijs wordt in de wijken uit het hoge woningmarktsegment de meeste zonne-energie opgewekt.

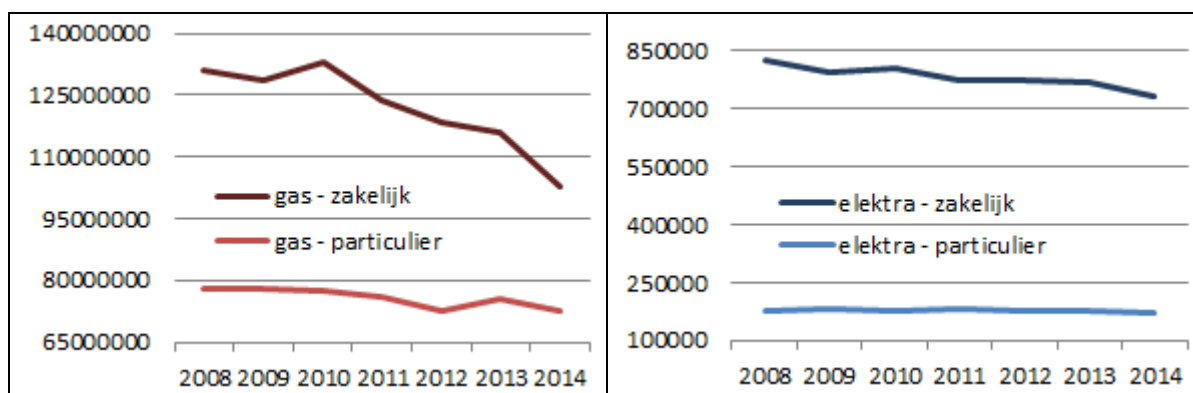
Duurzaamheidsopgaven als het voorkomen van uitputting van de aarde en de uitstoot van schadelijke stoffen staan in directe relatie met het energieverbruik in onze stad, en met de lokale energieproductie.

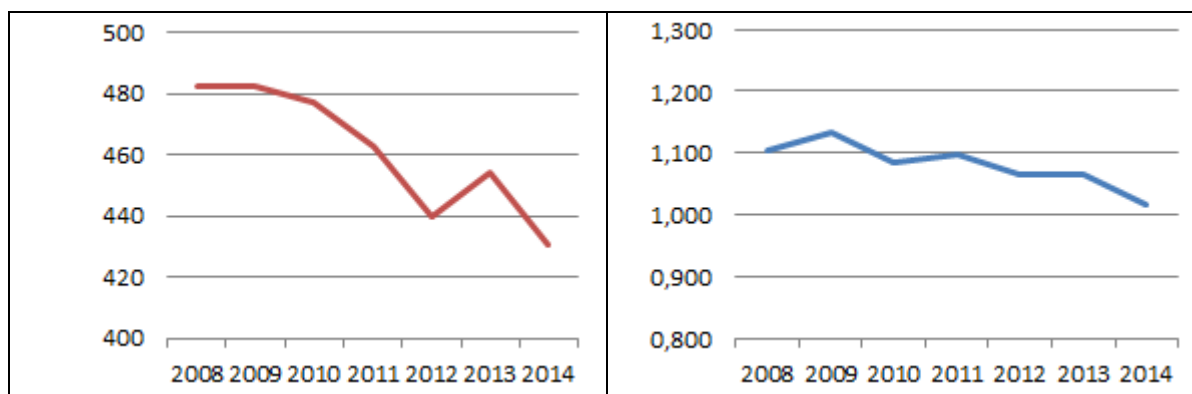
Streven naar een energieneutrale stad

Net als veel andere gemeenten wil Nijmegen over enkele decennia in de eigen energiebehoefte voorzien ("energie-neutraal in 2045"). Klimaat- en energiebeleid richten zich onder andere op energiebesparing en de lokale opwekking van hernieuwbare energie. Veel zal afhangen van draagvlak en initiatief bij bewoners, bedrijven, instellingen en scholen. De lokale overheid wil initiatieven stimuleren en waar nodig zelf investeren in duurzaamheidsmaatregelen.

Afname gas- en elektriciteitsverbruik

Het gasverbruik in Nijmegen daalde in de periode 2008 - 2014 bij huishoudens met -6,8% en bij bedrijven met -21,3%. De daling van het elektriciteitsverbruik deze periode bedroeg bij huishoudens -3,8% en bij bedrijven -11,1%. De stad verbruikt al met al 15 procent minder gas en elektra ten opzichte van 2008. En dat met een groeiende bevolking en een toenemend gebruik van elektrische energie of aardgas door voertuigen. Met het nieuwe warmtenet worden inmiddels duizenden woningen verwarmd met restwarmte van de afvalenergiecentrale ARN. Ook zijn er enkele duizenden woningen extra geïsoleerd.





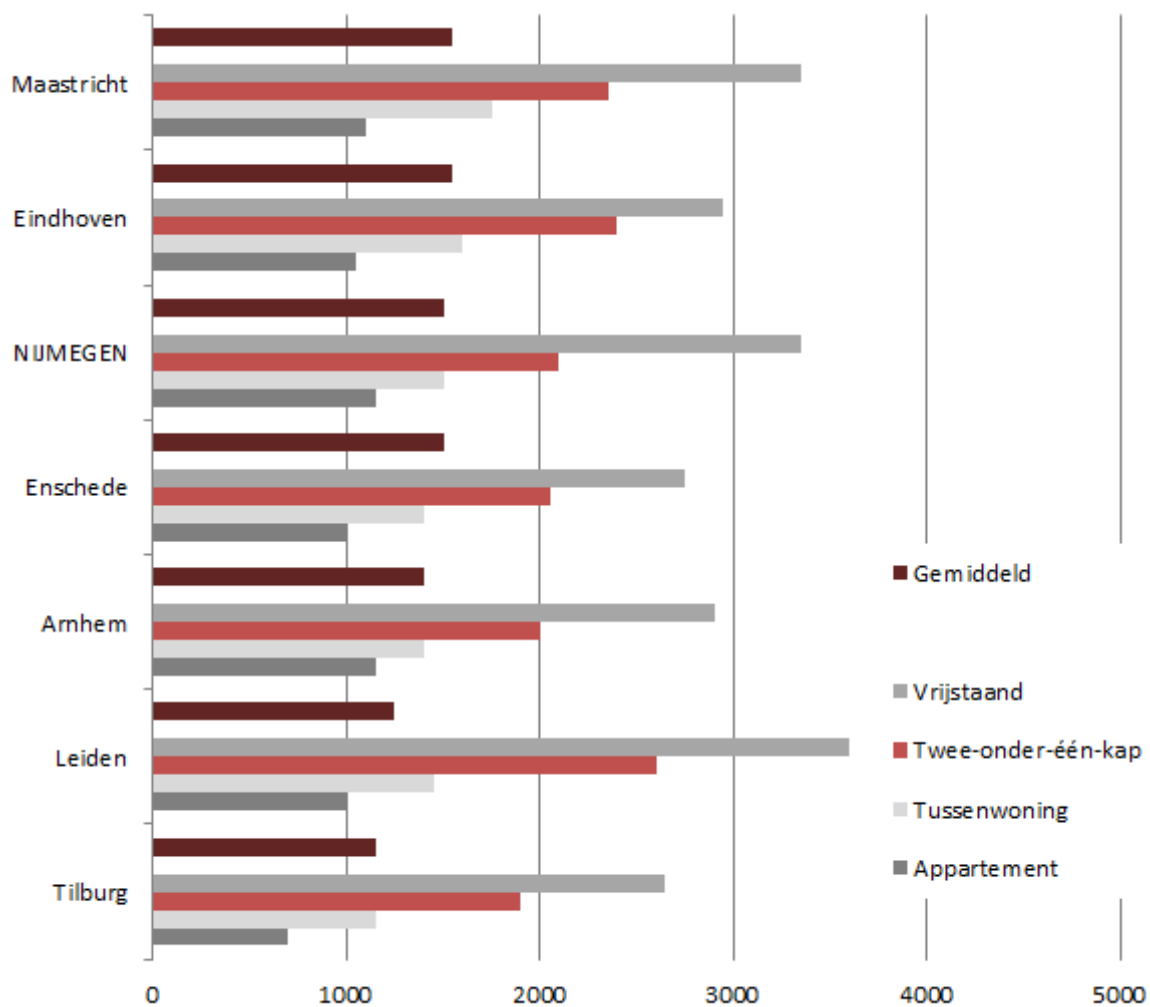
Figuur 6: Gasverbruik in Nijmegen: zakelijk en particulier verbruik (na 2011 inclusief stadsbussen) m3 per inwoner. Elektriciteitsverbruik in Nijmegen (inclusief NXP) en particulier verbruik Kwh per inwoner.
Bron: Energie in Beeld

Aandachtspunt bij de getoonde verbruikscijfers is vertekening, omdat steeds meer voertuigen elektrische energie of aardgas gebruiken. Ook tanken in onze stad sinds 2011 bussen aardgas uit het net. De bevolking is bovendien groeiende in Nijmegen. De piek in het gasverbruik in 2013 is wellicht te verklaren uit de wat [strengere winter van 2012-2013](#): het was kouder dan gemiddeld, met 18 dagen met een sneeuwdek. De getoonde afname in gas- en elektriciteitsverbruik door particulieren is nog sterker als we deze relateren aan de omvang van de (groeiende) bevolking. Het particuliere gasverbruik per inwoner daalde tussen 2008 en 2014 met 10,7%, het particuliere elektraverbruik met 7,8%.

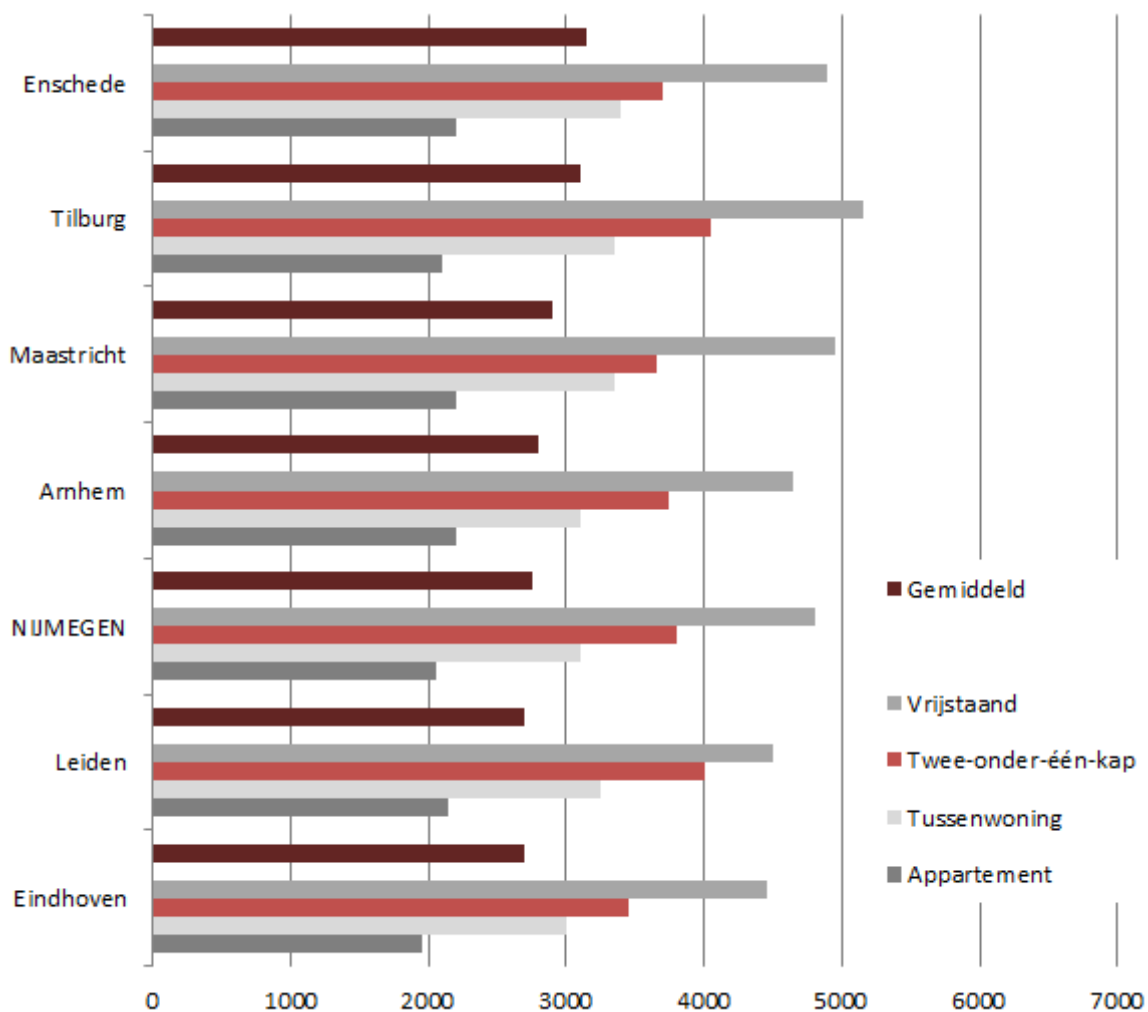
Nijmeegse woningen kunnen energiezuiniger

Gebouwen nemen een behoorlijk deel van het totale energieverbruik (en daarmee van de totale CO₂-uitstoot) voor hun rekening. De energieprestaties kunnen worden afgemeten aan de hand het energieverbruik per woning en van de rode of juist groene energielabels².

² De energieprestatie van een woning gaat meestal over het gebouwgebonden energiegebruik. Dat is de energie die nodig is voor het verwarmen of koelen van het binnenklimaat, het warm tapwater en de verlichting. Dus niet koken, wassen of koelkast.

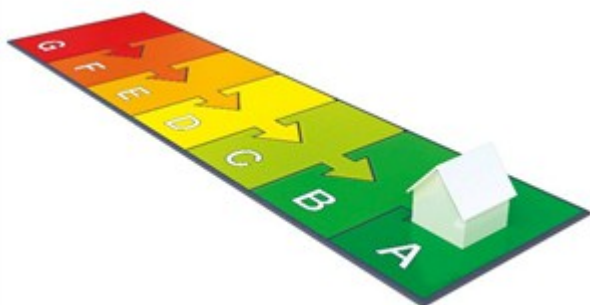


Figuur 7: Gasverbruik per woning in m³ (2013). Bron: CBS Statline.

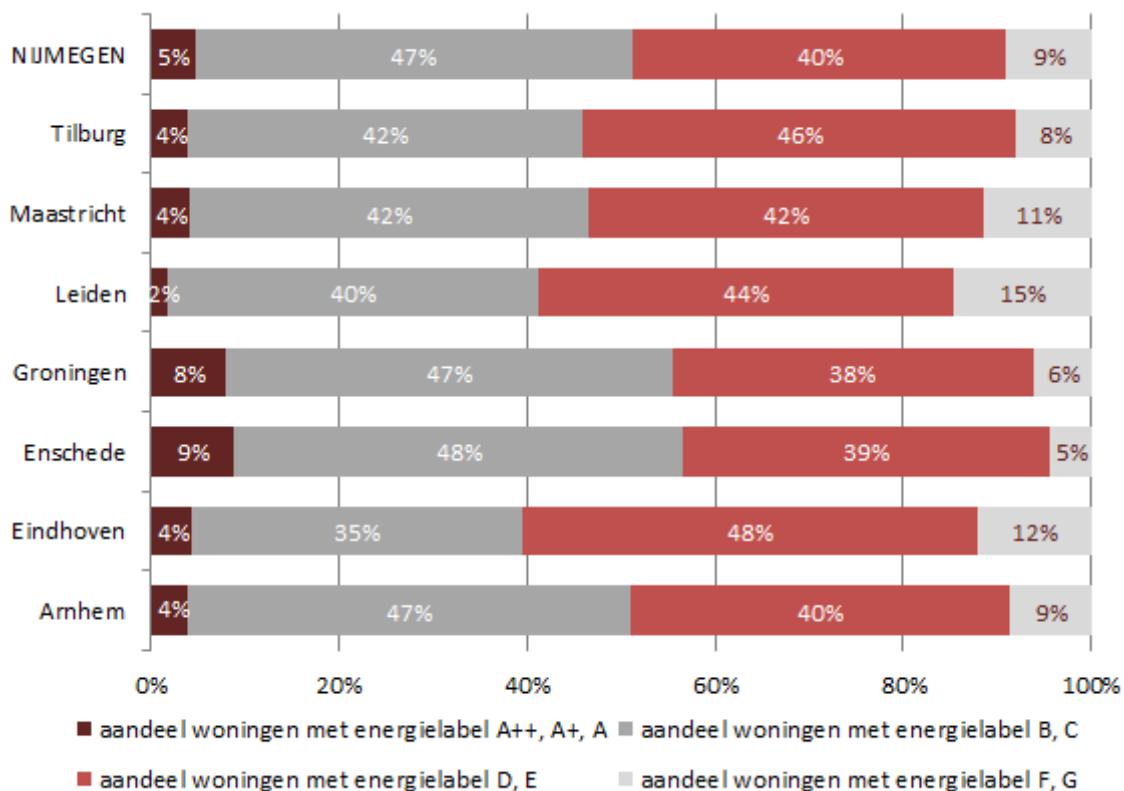


Figuur 8: Elektriciteitsverbruik per woning in kWh (2013). Bron: CBS Statline.

Het gemiddeld gasverbruik in Nijmeegse woningen is relatief hoog in vergelijking met andere kennissteden. Het elektriciteitsverbruik is daarentegen in veel woningtypen gemiddeld tot laag. Mogelijk treedt er vertekening op in deze cijfers doordat veel nieuwe, energiezuinige woningen in Nijmegen (en bijvoorbeeld ook in Tilburg) geen gas verbruiken. Deze zijn aangesloten op stadsverwarming (Nijmegen: www.warmtenetnijmegen.nl). Hoe staat het met de 'energetische kwaliteit' van onze woningvoorraad?



Figuur 9: De energetische kwaliteit van de woningvoorraad kan worden benaderd met een energielabel. Bron: energielabel.nl.

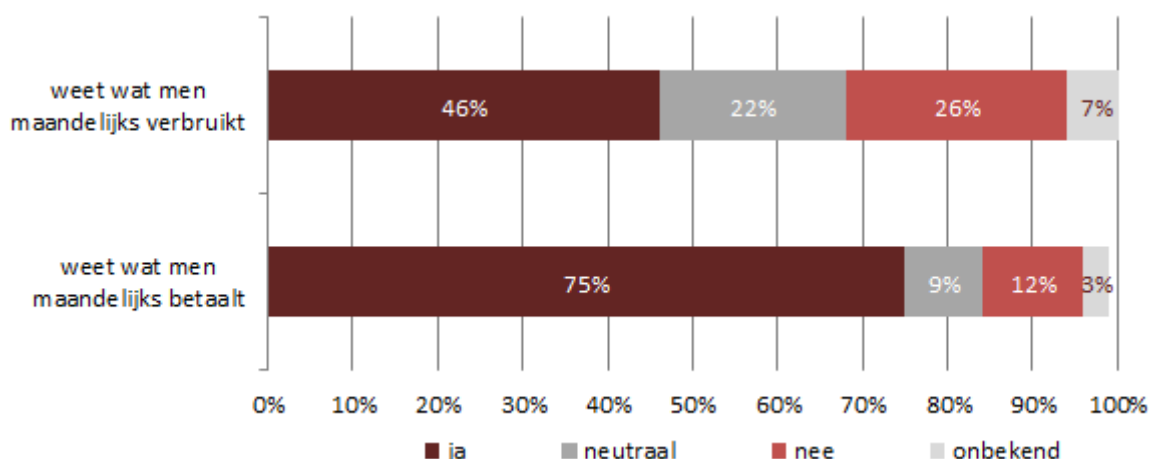


Figuur 10: Energetische kwaliteit van de woningvoorraad: aandeel woningen naar energielabel (2015).
Bron: "Registratiesysteem energielabels gebouwen, RVO, bewerking door ABF Research".

Ongeveer 4 van de 10 Nijmeegse woningen is inmiddels voorzien van een energielabel. Dat deel van de Nijmeegse woningvoorraad heeft vergeleken met andere steden een gemiddelde energetische kwaliteit. De energielabels B en C vormen in Nijmegen de grootste categorie. In Enschede en Groningen is het aandeel woningen met (minimaal) een energielabel A duidelijk hoger.

Behoorlijk bewustzijn van (kosten) energieverbruik

Veel Nijmeegse burgers weten hoeveel elektriciteit en gas er maandelijks in het huishouden wordt verbruikt. Vooral als het gaat om de prijs die daarvoor moet worden betaald. In een peiling onder het digitale stadspanel (over Energie en Milieu) zegt bijna de helft van de panelleden (46%) zich ervan bewust te zijn hoeveel elektriciteit en gas er in zijn of haar huishouden maandelijks wordt verbruikt. En als het gaat om het bedrag dat men maandelijks voor elektriciteit en gas moet betalen, zegt nog een groter aantal hiervan af te weten: 75%. De verwachting is dat dit bewustzijn in de toekomst zal toenemen, onder andere door de opkomst van slimme energiemeters.



Figuur 11: Weet men hoeveel elektriciteit en gas maandelijks in het huishouden wordt verbruikt, en hoeveel men maandelijks betaalt aan elektriciteit en gas? (in procenten). Bron: Peiling Duurzaamheid en Milieu, Digitale Stadspanel 2013.

Lokale opwekking van (hernieuwbare, duurzame) energie

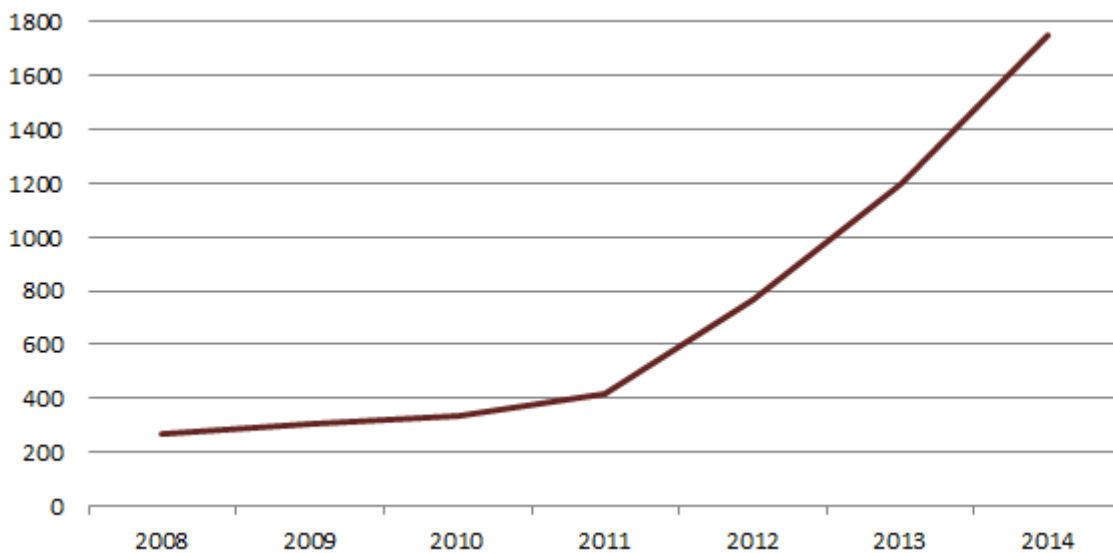
In Nijmegen wordt ingezet op zonne- en windenergie, en is het 'warmtenet Nijmegen' (www.warmtenetnijmegen.nl) in 2014 in werking gesteld. Het bewonersinitiatief 'de windcoöperatie' werkt aan oprichting van 5 windturbines langs de A15. De kolencentrale GDF-Suez wordt naar verwachting omgevormd met een mix aan duurzame energiedragers. Steeds meer particulieren en bedrijven kiezen voor lokale productie van hernieuwbare energie³.

Zonnestroom neemt flink toe, maar vormt gering aandeel

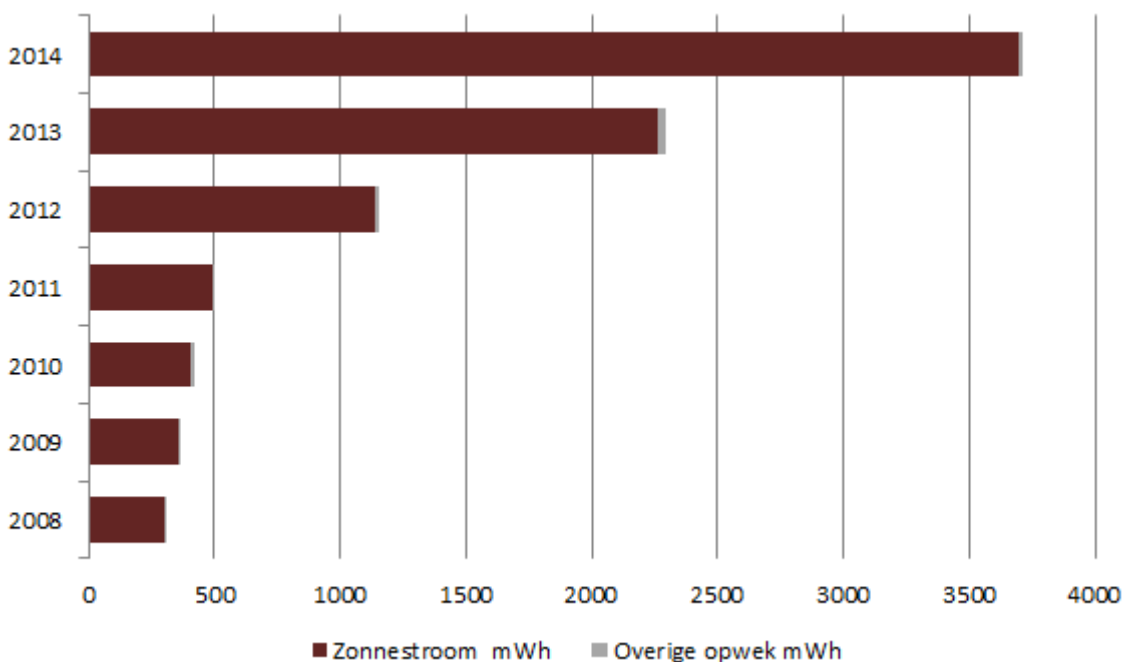
Net als elders in Nederland zien we in Nijmegen een behoorlijke toename van het zelf opwekken van elektriciteit met behulp van zonnepanelen. Vooral na 2011 is het aantal installaties en het opgewekte vermogen flink toegenomen. In 2014 zijn er 1.749 'PV-installaties'⁴ (2) in Nijmegen geregistreerd, bij 2% van de 78.479 energie-aansluitingen in onze stad (kleinverbruik).

³ Vormen van duurzame energieproductie zijn bijvoorbeeld PV-panelen (photovoltaïsch: elektriciteit uit zonnepanelen), zonneboilers (warm water), warmte en koudeopslag in de bodem i.c.m. warmtepompen, bio-brandstoffen (omzetten naar biogas/olie of CO₂-neutraal verstoken voor warmte en/of elektriciteitsproductie), betonkernactivering (verwarmen/koelen vanuit de bouwmasa) en windenergie (molen, generator, turbine)

⁴ PV: photovoltaïsch, betreft electriciteit uit zonnepanelen



Figuur 12: Opwekking elektriciteit - zonne-energie: aantal PV-zonnepanelen (kleinverbruik-aansluitingen).
Bron: EIB / energieleveren.nl

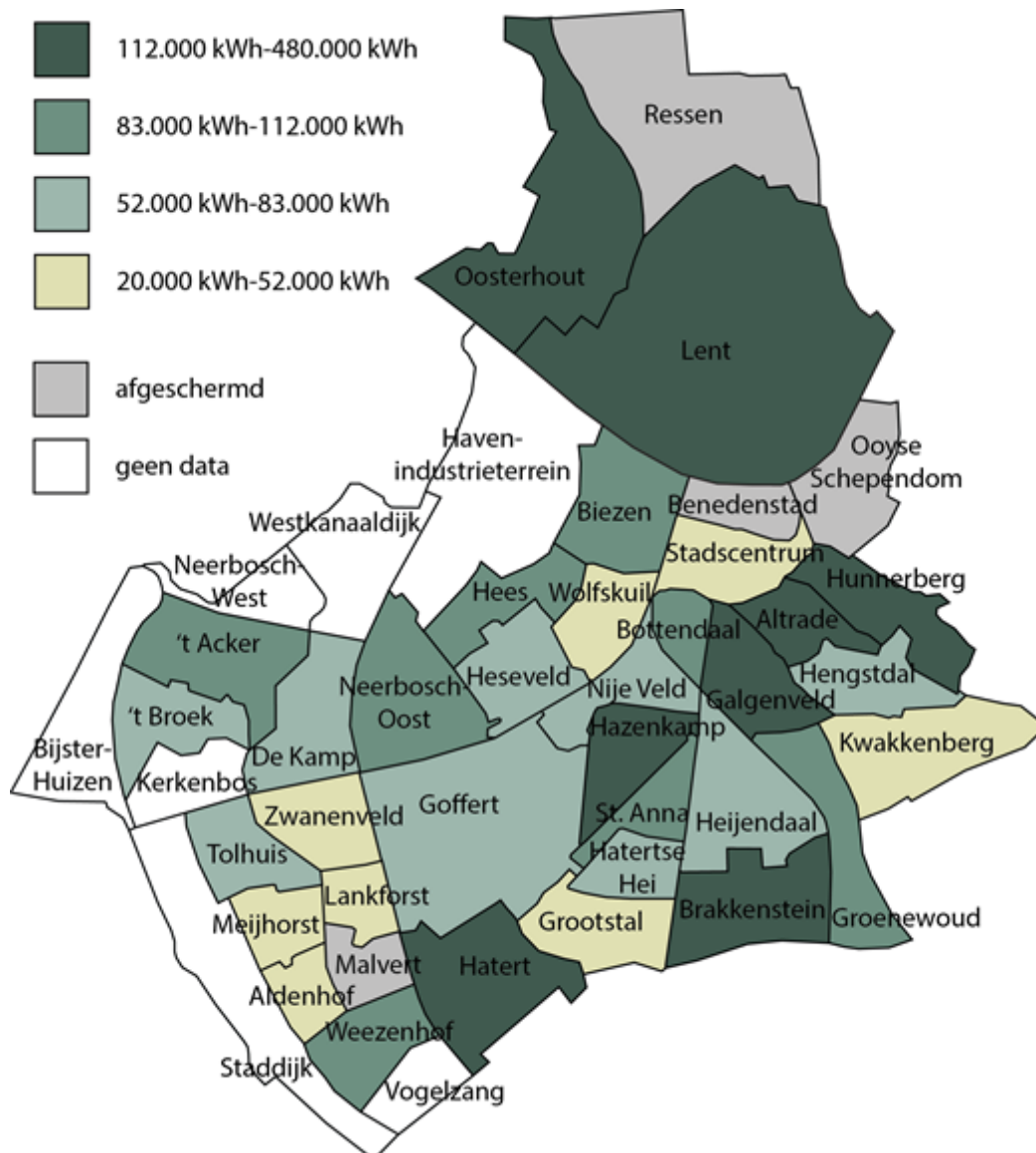


Figuur 13: Opwekking elektriciteit - zonne-energie (kleinverbruik-aansluitingen): vermogen in mWh. Bron: EIB / energieleveren.nl.

Bij de groei van zonne-energie zal ook het zogenaamde sneeuwbaaleffect een rol te spelen. Als er in een wijk eenmaal zonnepanelen zijn, volgen de burens vaak ook.

Nijmeegse wijken waar veel gebouwen (meestal woningen) voorzien zijn van zonnepanelen zijn Hatert (245 in 2014), Lent (214) en Oosterhout (125). Ook Altrade (87), Galgenveld (83), Hazenkamp (75) en Hunnerberg (74) zitten aan de Nijmeegse top. Hier worden dan ook door particulieren en bijvoorbeeld winkels en scholen de meeste kilowatturen opgewekt. Verhoudingsgewijs (gerelateerd aan het aantal energie-

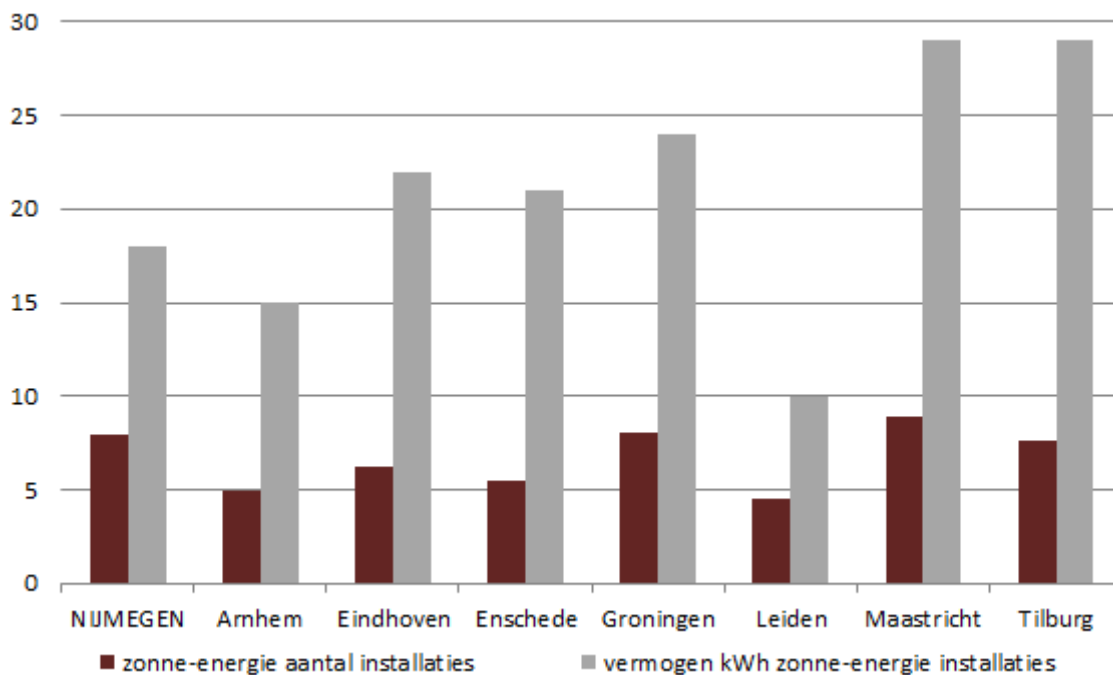
aansluitingen) wordt in Oosterhout, Groenewoud, Lent, Heijendaal, Hunnerberg en Kwakkenberg de meeste zonne-energie opgewekt.



Figuur 14: In Nijmeegse wijken opgewekt vermogen (kWh).

Mogelijke verklaringen voor verschillen tussen wijken zijn:

- het aandeel hoogbouw: veel hoogbouw en weinig eengezinswoningen betekent minder daken voor het plaatsen van zonnepanelen;
- het aandeel koopwoningen: bewoners van koopwoningen beslissen zelf of ze zonnepanelen plaatsen en zijn niet afhankelijk van de medewerking van een verhuurder;
- het inkomen per inwoner: met een hoger inkomen per inwoner zijn eerder investeringen in zonnepanelen te verwachten.

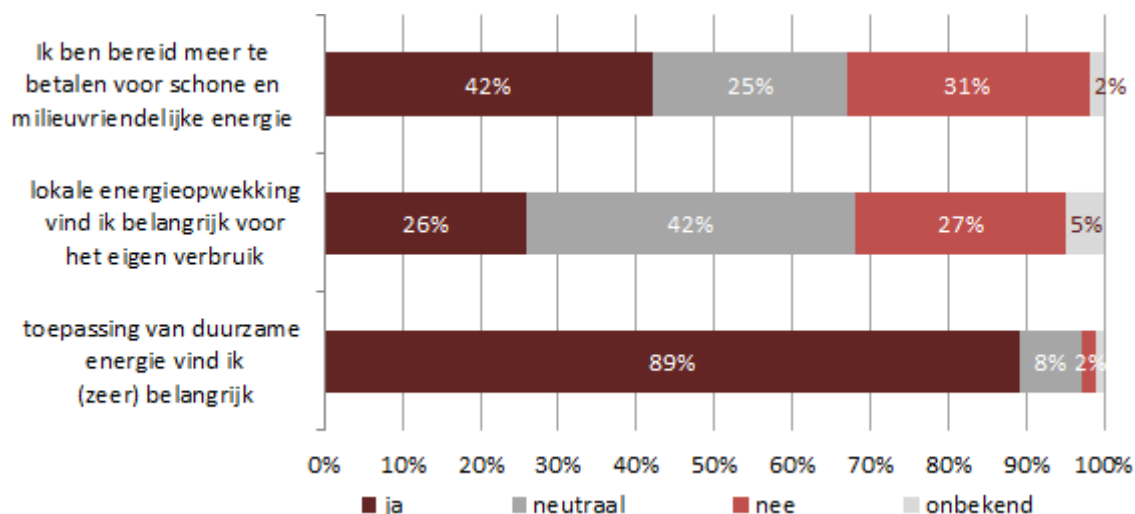


Figuur 15: geregistreerde zonne-energie-installaties 2014 (aantal en vermogen per 1000 inwoners), stedenvergelijking. Bron: Netbeheer Nederland (via waarstaatjegemeente.nl), 2014.

Het aantal zonne-energie installaties per 1.000 inwoners is in Nijmegen wat hoger dan gemiddeld in vergelijkbare steden, maar het vermogen per 1.000 inwoners is wat lager dan gemiddeld.

Toepassing van duurzame energie belangrijk

Uit de peiling die in 2013 onder het Nijmeegse stadspanel is gehouden blijkt dat vrijwel alle Nijmegenaren de toepassing van duurzame energie (zeer) belangrijk vinden. Ongeveer negen op de tien panelleden maken dit kenbaar. Zonodig mag dit voor een deel van hen wat meer kosten: de groep die bereid is meer te betalen voor energie die schoon en milieuvriendelijk (42%) is groter dan de groep die hiertoe niet bereid is (31%). Daarbij nemen zij nog geen duidelijk standpunt in ten aanzien van het belang van lokale energieopwekking, bijvoorbeeld in Nijmegen zelf of directe omgeving. De groep die lokale energieopwekking voor het eigen energieverbruik belangrijk vindt is namelijk ongeveer even groot als de groep die dat onbelangrijk vindt. Een relatief grote groep zit hier tussen in (neutraal).

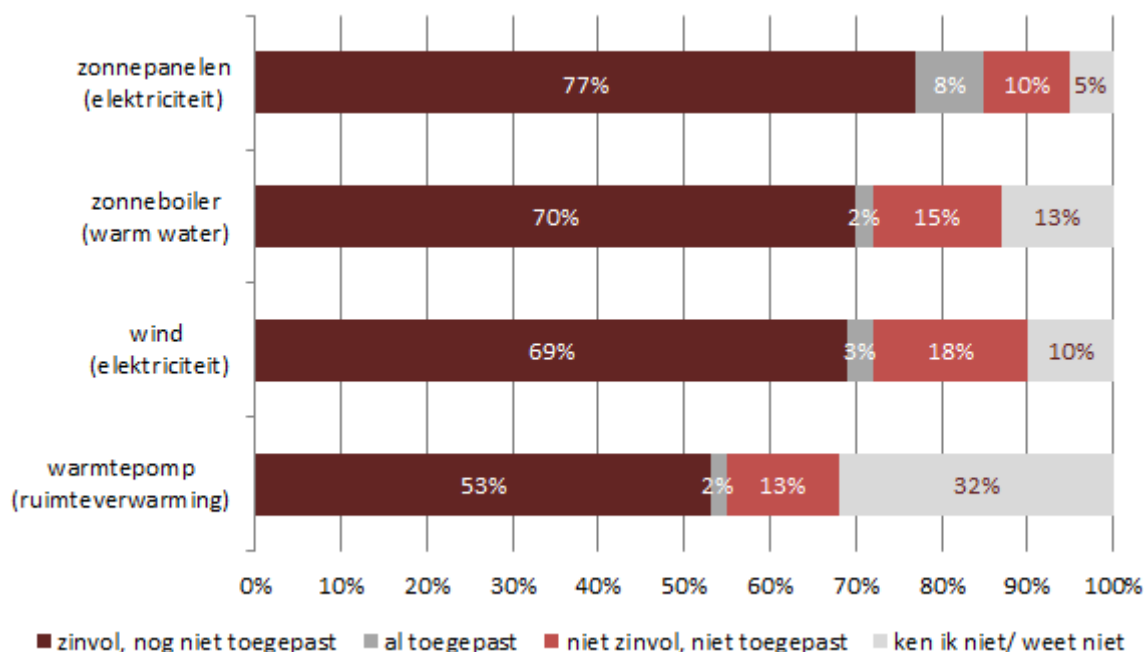


Figuur 16: Mening duurzame energie en lokale energieopwekking (in procenten). Bron: Peiling Duurzaamheid en Milieu, Digitale Stadspanel 2013.

Zon en wind zinvol maar nog weinig toegepast

Er bestaan verschillende manieren om duurzame energie lokaal te produceren. Bijvoorbeeld via zonnepanelen (elektriciteit), zonneboilers (warm water), wind (electriciteit) of warmtepompen (ruimteverwarming). Uit de digitale peiling in 2013 komt naar voren dat ruim de helft tot driekwart van de Nijmegenaren de toepassing van een van deze vormen van duurzame energie zinvol vindt, vooral via zonnepanelen.

Hoewel men de toepassing in meerderheid zinvol vindt, hebben nog maar weinig panelleden één van deze vormen toegepast voor energieopwekking bij de woning. Voor zover dat is gebeurd, is dat vooral met zonnepanelen het geval.

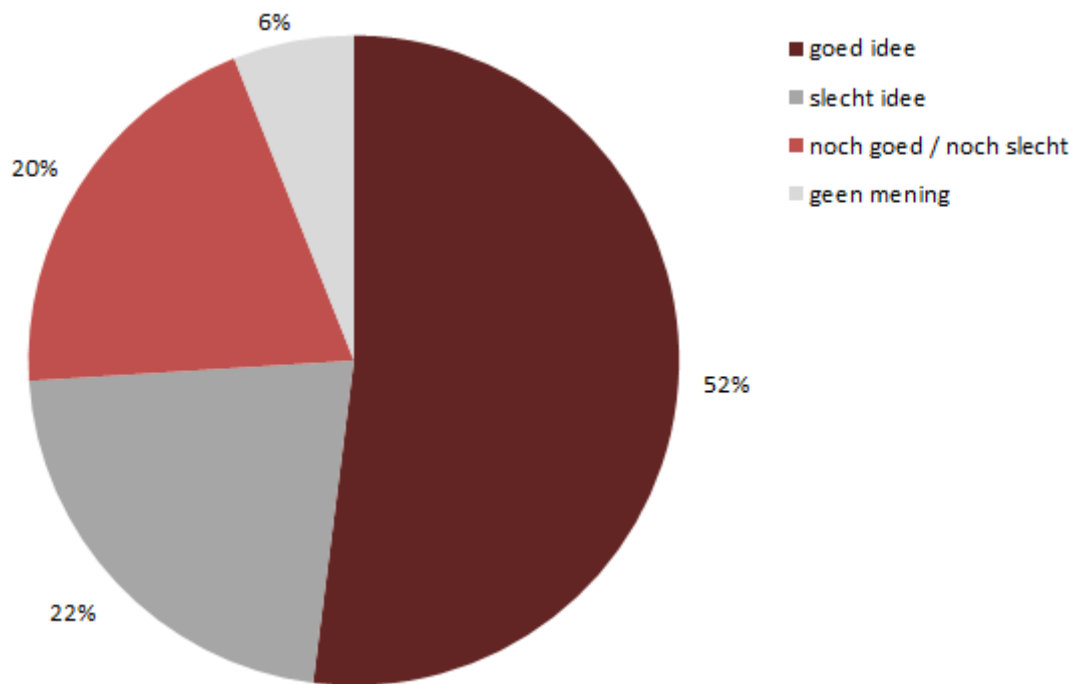


Figuur 17: Welke vormen van duurzame energie vindt men zinvol, en in welke mate zijn deze al toegepast/niet toegepast? (in procenten). Bron: Peiling Duurzaamheid en Milieu, Digitale Stadspanel 2013.

Helft Nijmegenaren vindt plaatsing windmolens goed idee

Het Rijk heeft de afgelopen jaren steeds meer gebieden aangewezen waar windmolenparken mogen staan (Ontwerp Structuurvisie Windenergie op Land, 2013). Mogelijke locaties zijn geregeld onderwerp van lokale discussie. Ook in Nijmegen zijn er zoals gezegd initiatieven voor duurzame energieopwekking via windturbines.

Uit de digitale peiling over Energie en Milieu in 2013 komt naar voren dat ongeveer de helft van de Nijmegenaren voorstander is om windmolens in Nijmegen te plaatsen. Ongeveer een op de vijf is er geen voorstander van.



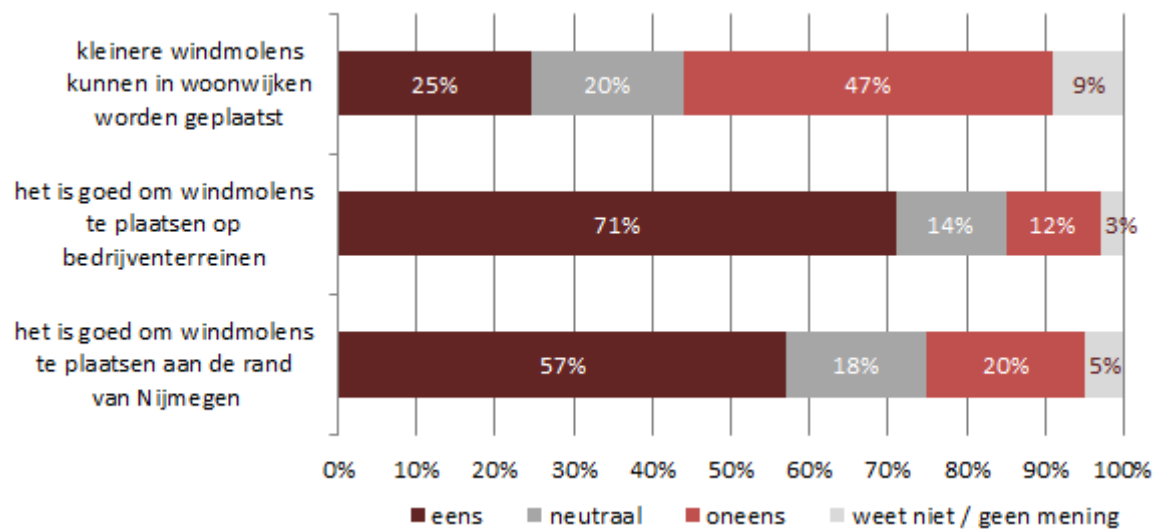
Figuur 18: Is het een goed of slecht idee als er windmolens in Nijmegen worden geplaatst?

Bron: Peiling Duurzaamheid en Milieu, Digitale Stadspanel 2013.

Op de vraag of men er bezwaar tegen zou hebben als er een of meer windmolens bij hen in de buurt geplaatst worden, reageren Nijmegenaren verdeeld. Ruim een kwart (27%) zegt ronduit hiertegen bezwaar te hebben. Een iets grotere groep (36%) heeft hier geen bezwaar tegen en drie op de tien (30%) maken kenbaar dat hun mening hierover zal afhangen van een aantal voorwaarden. Deze voorwaarden hebben vooral betrekking op de mate waarin windmolens geluidsoverlast veroorzaken, de afstand van de windmolens tot de woning, de grootte of omvang van de molens, de eventuele belemmering van het uitzicht en de schade die ze mogelijk kunnen toebrengen aan het landschap of de natuur.

In Nijmegen-Centrum hebben bewoners het minste bezwaar als er windmolens bij hen in de buurt geplaatst worden. De helft van de ondervraagden in Nijmegen-Centrum zegt hiertegen geen bezwaar te hebben, tegenover 36% gemiddeld.

Over het algemeen hebben Nijmegenaren liever dat windmolens worden geplaatst buiten hun directe woonomgeving, bijvoorbeeld op bedrijventerreinen of aan de rand van de stad. Ook voor kleinere windmolens is er niet veel draagvlak om deze te plaatsen in woonwijken.



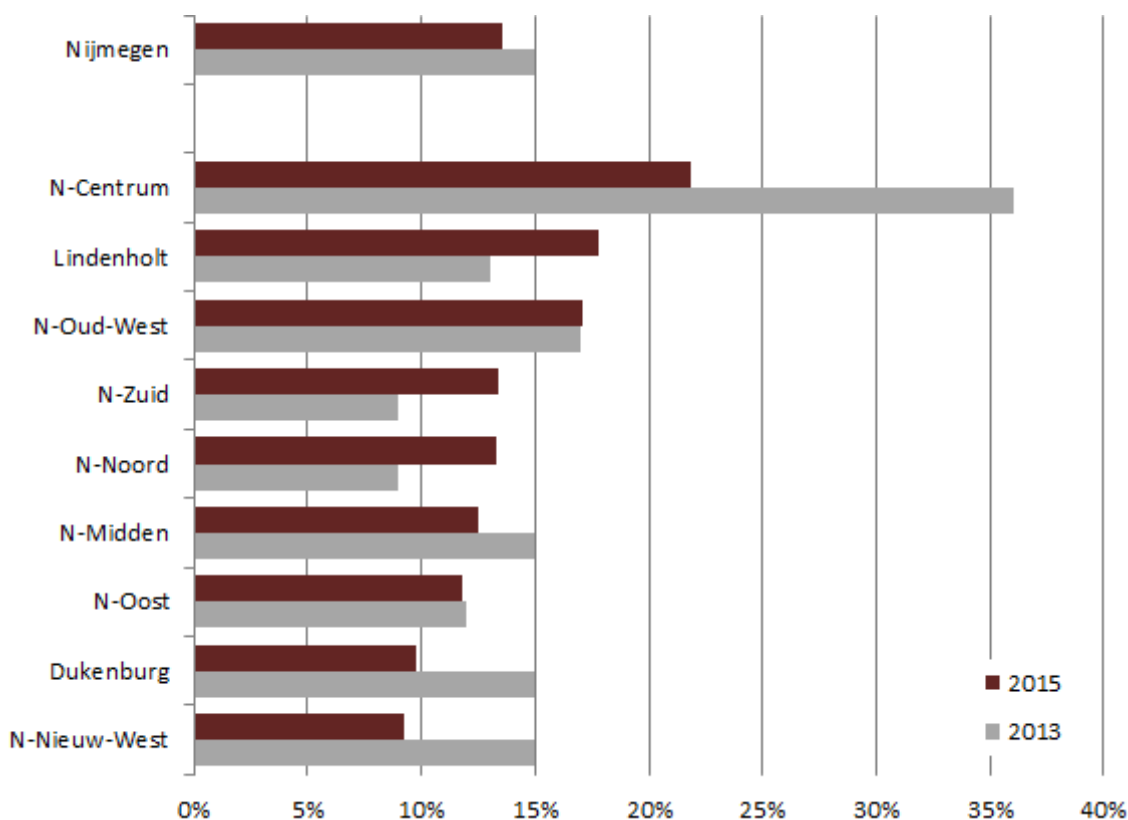
Figuur 19: Mening over locatie voor plaatsing windmolens (in procenten). Bron: Peiling Duurzaamheid en Milieu, Digitale Stadspanel 2013.

Milieukwaliteit en leefomgeving

Duurzaamheid en leefomgeving hebben raakvlakken. Menselijke activiteiten leggen een bepaalde milieudruk op lucht, water en bodem, en hebben gevolgen voor natuur en gezondheid. Dan is het goed nieuws dat het aantal milieubelastende of risicovolle bedrijven gestaag afneemt binnen onze gemeente. Daarnaast zijn geluidshinder en luchtkwaliteit belangrijke indicatoren. Nijmegenaren blijven kritisch over de impact van geluid op hun leefmilieu. Het zijn vooral burens en verkeer die hinder geven. Geuroverlast speelt minder. Bronnen van stankoverlast in Nijmegen zijn vooral gft-containers en afvalbakken, riolering en wegverkeer. De luchtkwaliteit wordt wettelijk beoordeeld aan de hand van waarden voor fijnstof en stikstofdioxide. Op dit vlak zijn er in 2014 geen overschrijdingen meer, uitgezonderd scheepvaart op de Waal.

Veel geluidsoverlast in de woonomgeving, soms gezondheidsklachten

Een meerderheid van de Nijmeegse huishoudens heeft te maken met geluidsoverlast in de eigen woonomgeving: 14% ervaart deze hinder vaak en 43% op bepaalde momenten. Meest genoemde oorzaken door deze groepen zijn geluidsoverlast van burens of buurtgenoten, wegverkeer en bromfietsen of motoren. Het aandeel Nijmeegse huishoudens met geluidsoverlast (vaak of soms) is wel kleiner dan 2 jaar geleden⁵. Ook lijkt de frequentie van overlast enigszins terug te lopen, zo blijkt uit de burgerpeiling 2015.



⁵ De ervaren geluids- en stankoverlast in de buurt kan niet vergeleken worden met de uitkomsten uit peilingen van voor 2013. Dit vanwege wijzigingen in de vraagstelling (antwoordmogelijkheden).

Figuur 20: Percentage huishoudens dat vaak geluidsoverlast ervaart in eigen buurt. Bron: Burgerpeiling.

Het stadsdeel dat in negatieve zin opvalt is Nijmegen-Centrum. Hier geeft 1 op de 5 huishoudens aan vaak geluidsoverlast vanuit de buurt te ervaren, en ruim de helft van de huishoudens op bepaalde momenten. Deze geluidsoverlast wordt vooral veroorzaakt door evenementen of feesten, wegverkeer, horeca(bezoekers) en door groepen jongeren die op straat rondhangen. In Nijmegen-Oost, Dukenburg en Nijmegen-Noord komt geluidsoverlast juist relatief weinig voor.

Lawaai-overlast van burens en verkeer

In zijn algemeenheid zijn de meest voorkomende bronnen van geluidsoverlast in Nijmegen:

1. burens of buurtgenoten (8% van alle Nijmeegse huishoudens ervaart hiervan *vaak* geluidhinder, 22% ervaart hiervan *soms* hinder);
2. wegverkeer (6% vaak geluidhinder, 19% soms);
3. bromfietsen of motoren (5% vaak geluidhinder, 14% soms);
4. groepen jongeren op straat (4% vaak geluidhinder, 10% soms);
5. evenementen of feesten (3% vaak geluidhinder, 10% soms).

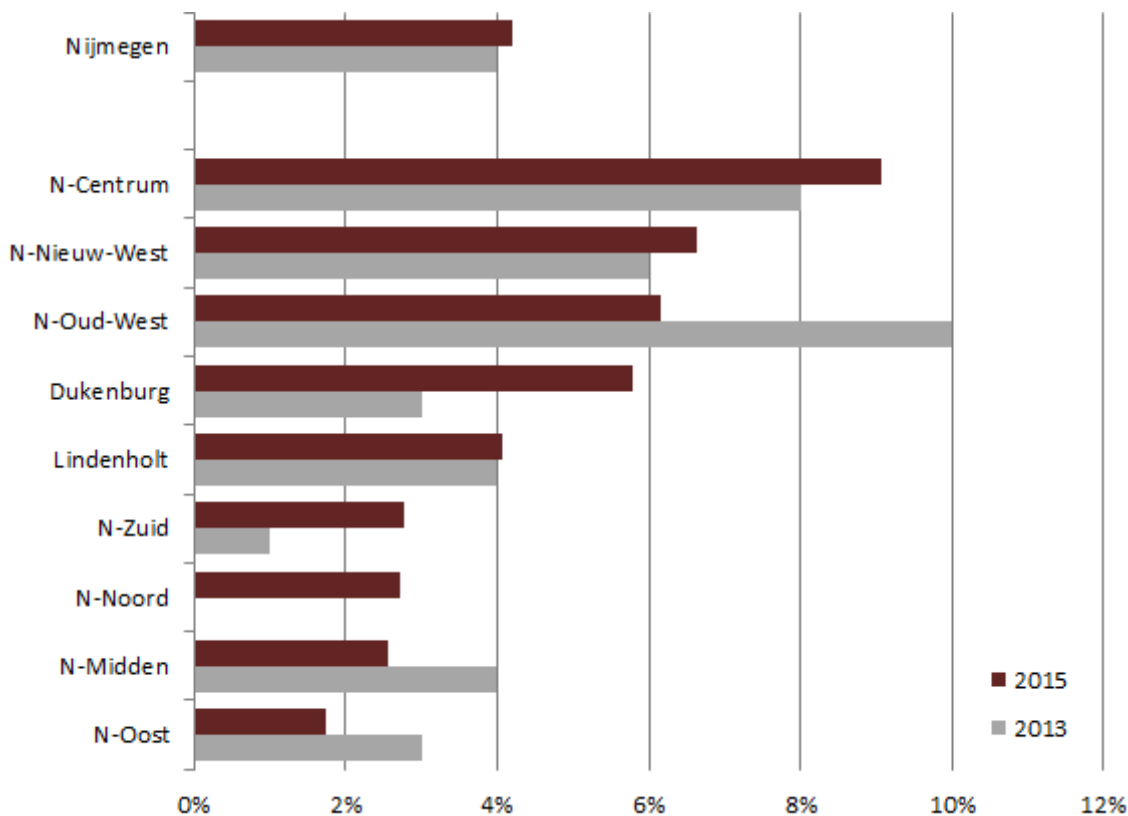
Geluidsoverlast van burens of buurtgenoten komt sterker naar voren in Lindenholt (bij 11% van alle huishoudens komt dit vaak voor) en in Nijmegen-Oud-West (10%). Lawaai van wegverkeer is vaak hinderlijk in Nijmegen-Oud-West (10%), Nijmegen-Centrum (8%) en de buitenwijken in Dukenburg en Lindenholt (beide stadsdelen 8% van de huishoudens). Lindenholt springt er ook uit voor wat betreft geluidsoverlast van brommers en motoren (9%) en groepen jongeren op straat (6%). En zoals gezegd zijn geluidhinder van horeca (11%) en evenementen of feesten (10%) nogal eens aan de orde in Nijmegen Centrum.

Naar eigen zeggen gezondheidsklachten vanwege geluidsoverlast

Van de huishoudens waar (soms of vaak) geluidsoverlast wordt ervaren, zegt 10% (2013: 9%) dat er als gevolg hiervan gezondheidsklachten spelen. Dat is afgerond 6% van alle Nijmeegse huishoudens. Deze problemen met de gezondheid zijn naar eigen zeggen gerelateerd aan de geluidsoverlast. Er zijn geen duidelijke verschillen tussen de stadsdelen zichtbaar.

Een kwart ervaart stankoverlast

Geuroverlast komt minder naar voren dan geluidsoverlast. Zo'n kwart van de Nijmeegse huishoudens heeft te maken met hinder van stank of vieze lucht. Net als in 2013 speelt dit voor 20% op bepaalde momenten en voor 4% vaak. Meest genoemde oorzaken door deze groepen zijn gft-containers en/of afvalbakken, riolering en wegverkeer.



Figuur 21: Percentage huishoudens dat vaak stankoverlast ervaart in eigen buurt. Bron: Burgerpeiling.

In vergelijking met andere stadsdelen ervaren veel inwoners van Nijmegen-Oud-West (39% van de huishoudens), Lindenholt (33%) en Nijmegen-Nieuw-West (32%) *soms of vaak* overlast van stank in hun buurt. Veelgenoemde oorzaken van geuroverlast zijn Nijmegen Oud-West gft-containers of afvalbakken, de riolering, honden of katten en barbecue/open vuur. Ook in Lindenholt gaat het vaak om gft-containers of afvalbakken. Maar ook om stank van wegverkeer of barbecues. In Nijmegen Nieuw-West voeren de riolering, honden of katten en barbecues de boventoon.

Bronnen van stankoverlast in Nijmegen zijn in het algemeen vooral:

1. gft-containers en/of afvalbakken (1% van alle Nijmeegse huishoudens ervaart hiervan vaak hinder, 6% ervaart hiervan soms hinder);
2. riolering (1% vaak stankhinder, 5% soms);
3. wegverkeer (1% vaak stankhinder, 4% soms).

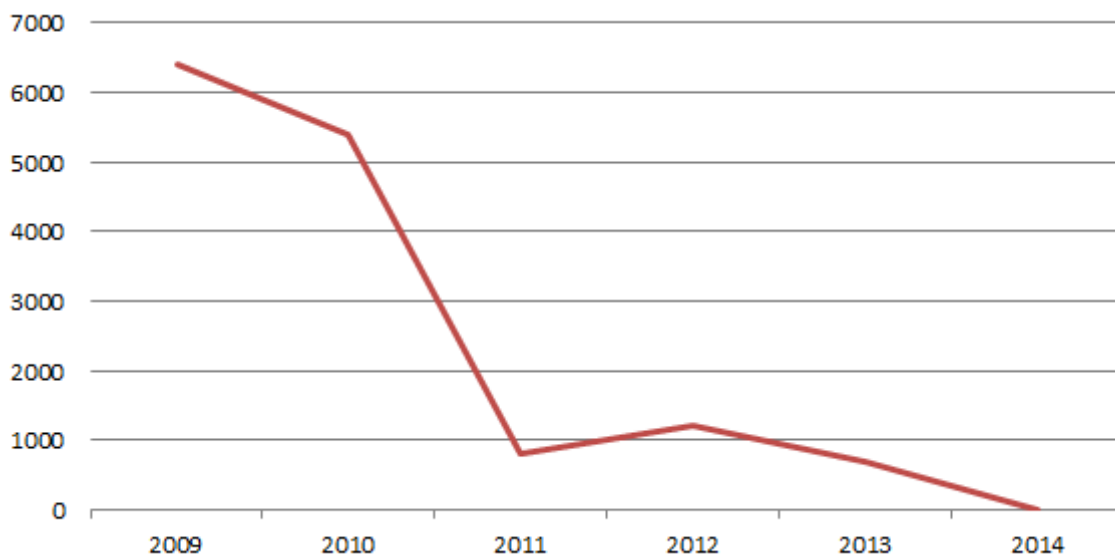
Stankoverlast van barbecues en open vuren (0,5% vaak stankhinder, 4% soms) en overlast van open haarden (0,5% vaak stankhinder, 2% soms) komt minder voor.

Van de huishoudens waar soms of vaak stankoverlast wordt ondervonden zegt 14% dat er als gevolg hiervan thuis gezondheidsklachten voorkomen (2013: 13%). Zij denken dat deze gezondheidsklachten veroorzaakt worden door een matige of slechte luchtkwaliteit in de buurt. Het betreft ruim 3% van alle Nijmeegse huishoudens.

Geen overschrijdingen meer van fijnstof of stikstofdioxide

Belangrijke vervuilingsbronnen van de lucht zijn het wegverkeer (met name het vrachtverkeer) en de scheepvaart. In 2015 heeft het ministerie van Infrastructuur en Milieu aan de hand van berekeningen gerapporteerd over de luchtkwaliteit in Nijmegen in 2014. De luchtkwaliteit wordt wettelijk beoordeeld aan de hand van de aanwezige waarden voor fijnstof (PM10) en stikstofdioxide (NO₂)⁶ (1).

In Nijmegen is er volgens het ministerie in 2014 geen sprake meer van overschrijding van grenswaarden voor fijnstof of stikstofdioxide(1), behalve op rivier De Waal.



Figuur 22: Overschrijding grenswaarden stikstofdioxiden op Nijmeegse wegen (in meters wegvak NO₂).
Bron: Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2015.

De grenswaarden voor fijnstof werden al langer niet overschreden; stikstofdioxide bleef in 2014 op alle Nijmeegse wegvakken onder de wettelijke marge. Eerder was er wel te veel uitstoot op bepaalde wegvakken in onze stad. In 2009 en 2010 ging dat bijvoorbeeld om respectievelijk 6,4 en 5,4 kilometer. Aan de afname van bepaalde overschrijdingen heeft de opening van de Waalbrug de Oversteek (november 2013) bijgedragen. Door scheepvaart op de Waal zijn er nog wel overschrijdingen van grenswaarden op de rivier. Deze bevinden zich binnen de rivierbedding en niet op de oevers.

Het is niet zeker of Nijmegen blijvend kan voldoen aan de wettelijke normen voor met name NO₂. Enerzijds zijn er factoren als meteorologische omstandigheden, het aantrekken van de economie of groei van scheepvaart op de Waal. Anderzijds beïnvloeden lokale ontwikkelingen als Waalfront, Waalsprong of de stadsroute S100 (inclusief de Oversteek) de uitstoot. Ook als we aan de wettelijke normen voldoen is er nog veel te winnen op (bijvoorbeeld) het gebied van gezondheid (en de daarmee samenhangende maatschappelijke kosten) door de luchtkwaliteit verder te verbeteren. Het gaat dan bijvoorbeeld om het terugdringen van roet.

⁶ Informatie van Bureau Leefomgevingskwaliteit: "De grenswaarden voor stikstofdioxide worden in 2015 wettelijk van kracht. Er wordt nu jaarlijks met behulp van modellen getoetst wat de huidige waarde is voor stikstofdioxide en er wordt met prognoses getoetst wat de waarde voor stikstofdioxide met de huidige inzichten in 2015 zal zijn. In de loop van 2011 heeft een algehele revisie van de verkeersmodellen voor Nijmegen

Aantallen milieubelastende en risicovolle bedrijven verminderd

De meeste bedrijven in Nijmegen vallen onder de Wet Milieubeheer. Het aantal milieubelastende bedrijven daarbinnen (vergunningplichtig) neemt gestaag af. Een kleine 2% van de Nijmeegse bedrijven kan dermate gevaar, schade of hinder veroorzaken dat een vergunning nodig is. Daarin moeten voorschriften staan die het milieu 'de grootst mogelijke bescherming bieden'.

	2011	2012	2013	2014	2015
Vergunningplichtige bedrijven	87	80	67	51	57
AMvB-meldingplichtige bedrijven	1509	1548	1500	1617	1871
AMvB-niet meldingplichtige bedrijven	1045	1042	1010	1083	1337
Totaal aantal bedrijven Wet Milieubeheer	2641	2670	2577	2751	3265

Figuur 23: Aantal bedrijven onder de Wet Milieubeheer in Nijmegen. Bron: ODRN, www.milieujaarverslag.nl

Ook het aantal risicobedrijven in onze stad vertoont een dalende trend.

	2007	2009	2011	2013	2015
BRZO-bedrijven (opslag gevaarlijke stoffen)	5	4	3	3	3
Bedrijven met ammoniak koelinstallatie	3	3	3	3	3
LPG-tankstations	11	11	11	11	9
Verkooppunten consumentenvuurwerk	13	13	13	13	11
Overige bedrijven met extern risico	4	4	4	4	2
Totaal aantal risicobedrijven	36	35	34	34	28

Figuur 24: Aantal risicobedrijven in Nijmegen. Bron: ODRN, www.milieujaarverslag.nl

Naast milieu-impact is ook externe veiligheid een belangrijk aspect in relatie tot de kwaliteit van de leefomgeving. Het gaat hier bijvoorbeeld om risico's van gevaarlijke stoffen en gassen bij bedrijfsactiviteiten en transport. Het totaal aantal risicobedrijven binnen onze gemeente neemt langzaam af. In Nijmegen zijn er inmiddels twee bedrijven die vallen onder het Besluit risico's zware ongevallen. Het aantal LPG-tankstations is evenals het aantal verkooppunten voor consumentenvuurwerk recent verminderd.

Klimaatbestendige leefomgeving

De temperatuur in Nijmegen ligt hoger dan in het omliggende landelijk gebied, in een warme zomer zijn verschillen van 7 graden gemeten. De lokale impact van klimaateffecten is mede afhankelijk van de aanwezigheid van groen en waterpartijen in stad. In het sterk verstedelijkte Nijmegen is ongeveer 4/10e deel onbebouwd. Hoewel vrijwel alle Nijmegenaren groenvoorzieningen in de directe nabijheid hebben zijn de water- en groenstructuren niet evenredig verdeeld. De laatste jaren groeit de aandacht voor hinder en gezondheidsklachten door hoge temperaturen (hittestress). Bijna een op de vijf Nijmegenaren (18%) ondervindt regelmatig of vaak overlast van warmte in hun woning. In de stadsdelen Centrum, Oud West en Nieuw West is relatief veel hittestress aangegeven. Hier zijn zowel de openbare ruimte als het private gebied vaker verhard (bijvoorbeeld versteende tuinen). Wellicht spelen ook woningkarakteristieken of andere factoren een rol.

Klimaat en duurzaamheid zijn met elkaar verbonden thema's. Het bewaken van de leefomgeving van mens en natuur is een duurzaam doel dat tastbaar kan worden in een 'klimaatbestendige stad'.

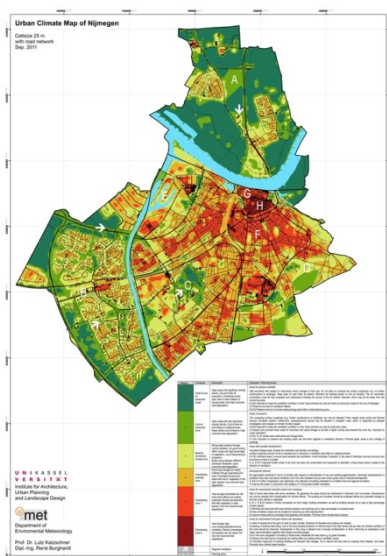
Klimaat in de stad

De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (Ministerie van I&M, 2012) wijst op het nationaal belang van een duurzame watervoorziening en een klimaatbestendige inrichting van steden. Inmiddels is er de landelijke eis van klimaatbestendigheid in 2050 (Deltaprogramma steden 2015), waarbij het stedelijk gebied bestand zal moeten zijn tegen toenemende neerslag, droogte en hitte. Nijmegen nam deel aan het Europese project Future Cities. Hierin werd met verschillende Europese steden kennis en ervaring uitgewisseld op het gebied van klimaatadaptatie en verbetering van de leefomgeving.

Een Nijmeegs klimaatproject met Europese uitstraling is eind 2015 nagenoeg gereed. 'Ruimte voor de Waal' richt zich op de teruglegging van de Lentse Waaldijk en de aanleg van een nevengeul in de uiterwaarden. Het gaat om het tegengaan van overstromingen door waterstandsverlaging. Ook ontstaat er een stedelijk rivierpark in het hart van Nijmegen met ruimte voor wonen, recreatie en cultuur, water en natuur.

Nijmegen warmer dan het ommeland

Door de verwachte klimaatverandering is er een grotere kans op overstromingen, wateroverlast door extreme neerslag, droogteperiodes en het vasthouden van warmte in bebouwd gebied (met eventuele hittestress als gevolg). Of de klimaateffecten schade veroorzaken is mede afhankelijk van o.a. de kwaliteit van de bebouwing en de aanwezigheid van openbaar groen en waterpartijen (Ligtvoet e.a. 2011). Het is bekend dat de gemiddelde temperatuur in steden hoger ligt dan in het omliggende landelijke gebied. Hier zijn er meer wegen en gebouwen (hogere bebouwingsdichtheid) en minder groen en water dan in landelijke gebieden waardoor de warmte langer in de stad blijft hangen. Er is minder ventilatie, doordat de wind wordt geblokkeerd door hoge gebouwen. Bovendien vinden er in de stad veel activiteiten plaats op een relatief kleine ruimte, hetgeen extra warmte veroorzaakt. Uit metingen in Rotterdam blijkt dat ruim opgezette wijken met veel groen (openbaar of privaat) een stuk koeler zijn dan hoog stedelijke gebieden (RCP factsheet hittestress Rotterdam, gemeente Rotterdam 2011). Temperatuurmetingen in het kader van het Future Cities project, door de Universiteit van Bochum, gaven (gedurende een warme zomer) in Nijmegen een verschil van circa 7 graden tussen koude gebieden (Ooijpolder) en warme gebieden (centrum). In Arnhem was dat zelfs 10 graden (Sonsbeekpark versus centrum).



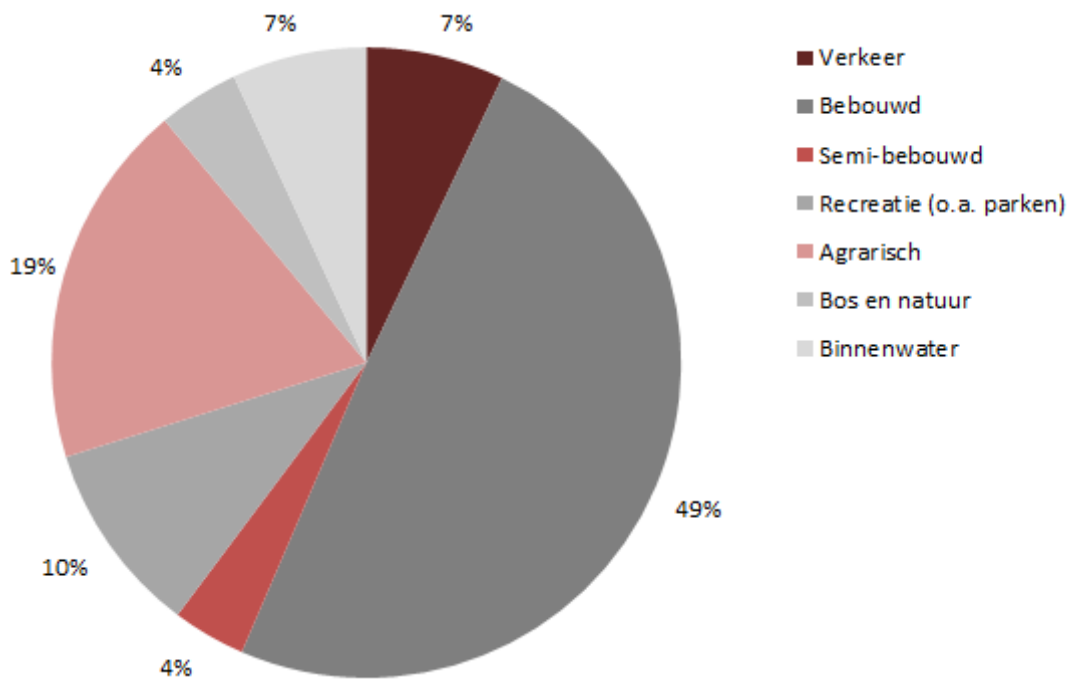
Figuur 25: [Deelgebieden en hitteopslag in Nijmegen](#). Bron: Universiteit Kassel, Duitsland 2011

Klik op de figuur of op de titel van het figuur. In een nieuw venster opent een pdf.

Bovenstaande figuur toont verschillende zones in Nijmegen, o.a. op basis van geografische - en klimatologische kenmerken als bebouwingsvorm, reliëf en windstromen. Nijmegen kent veel (lichtgroen gekleurde) gemengde gebieden, waar grote dagelijkse verschillen optreden onder invloed van enerzijds zonnestraling en anderzijds goede afkoeling. Een behoorlijk deel is met oranje aangeduid, dat zijn gebieden waar potentieel hitteopbouw en opslag plaatsvinden. In de rode gebieden is kans op aanmerkelijke hitteopslag, hoewel er wel windeffecten en afkoelingsmogelijkheden zijn. In de donkerrode gebieden kan sterke hitteopslag plaatsvinden en is er weinig afkoelingspotentieel. De pijlen geven regionale ventilatie (luchtstromen) aan.

Groen en water dragen bij aan klimaatbestendigheid

In de sterk verstedelijkte stad Nijmegen is toch ongeveer 40% van het grondoppervlak onbebouwd. Dat zijn bijvoorbeeld parken en plantsoenen (recreatie), waterpartijen (binnenwater) of bos en open natuurterreinen. In de periode na 2006 zijn in Nijmegen de oppervlakten parken-plantsoenen (+7 ha) en bos en natuur (+3 ha), licht gestegen. Het oppervlak semi-bebouwd (waaronder veel bouwterreinen) is duidelijk gestegen (+26ha).



Figuur 26: Bodemgebruik gemeente Nijmegen naar gebruiksvorm. Bron: CBS Statline 2015, (cijfers 2010)

Hoewel vrijwel alle Nijmegenaren binnen het stedelijk gebied groenvoorzieningen in de directe nabijheid hebben, en de stadsranden allerlei groene hotspots kennen, zijn de groene en blauwe structuren niet evenredig verdeeld.



Figuur 27: [Nabijheid van groen binnen Nijmegen](#). Bron: gemeente Nijmegen, in samenwerking met bureau Take Two, 2015. Klik op de figuur of op de titel van het figuur. In een nieuw venster opent een pdf.

Binnen Nijmegen zijn er duidelijke verschillen in ‘stenigheid’. In het centrale en zuidelijke deel van de stad is er relatief veel verharding aanwezig: ruim 60% van de stadsdelen Nijmegen-Midden en Nijmegen-Zuid zijn verhard. Maar ook de situatie in Nijmegen-Centrum en West (zowel Oud-West als Nieuw West) is opvallend, enerzijds omdat hier de rivier De Waal en het Maas-Waalkanaal de cijfers beïnvloeden. En anderzijds omdat er in deze stadsdelen verhoudingsgewijs weinig groen aanwezig is. Zogenaamde groen-blauwe structuren dragen bij aan de klimaatbestendigheid van een gebied.

	% groen	% water	% verharding
Nijmegen-Centrum	3%	44%	53%
Nijmegen-Oost	14%	34%	52%
Nijmegen-Oud-West	3%	44%	53%
Nijmegen-Nieuw-West	13%	46%	42%
Nijmegen-Midden	34%	1%	65%
Nijmegen-Zuid	23%	16%	61%
Dukenburg	43%	14%	43%
Lindenholt	32%	20%	48%
Nijmegen-Noord	25%	54%	21%

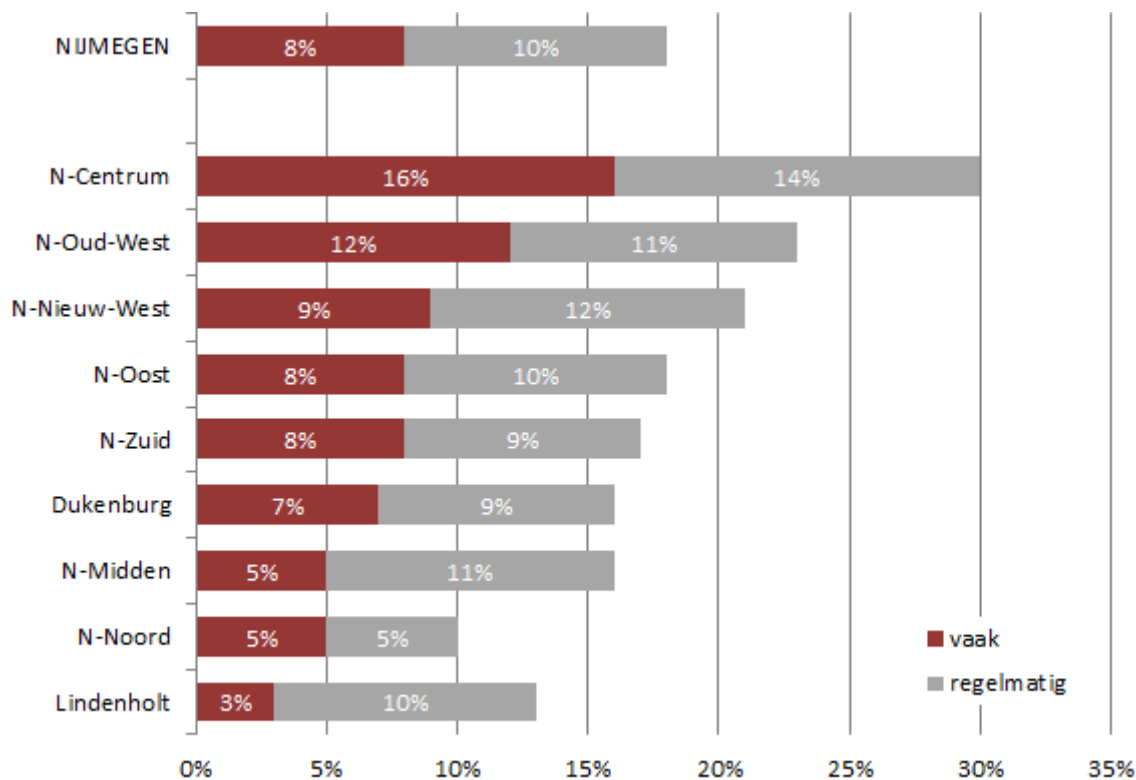
Figuur 28: verdeling oppervlak groen, water en verharding (alleen openbare ruimte). Bron: gemeente Nijmegen (Geo-informatie), 2014.

Vooraf in Centrum en West overlast van warmte

Steeds meer wordt het belang ingezien van water- en groenstructuren voor een goede leefomgeving in stedelijke gebieden. De laatste jaren groeit dan ook de aandacht voor hinder en gezondheidsklachten door (te) hoge temperaturen (‘hittestress’) in de zomer. Belangrijk is te weten in hoeverre burgers last hebben van warmte, of ze op de hoogte zijn van maatregelen om warmte tegen te gaan en of ze reeds bepaalde maatregelen in dit verband hebben genomen.

Uit de Nijmeegse burgerpeiling 2013 blijkt dat bijna een op de vijf Nijmegenaren (18%) regelmatig of vaak overlast heeft ondervonden van warmte in hun woning, 37% zegt hiervan af en toe last te hebben gehad en ruim vier op de tien (42%) maken kenbaar hiervan nooit of geen last te hebben gehad. De rest (3%) weet het niet (meer).

In de stadsdelen Nijmegen-Centrum, Nijmegen-Oud-West en Nijmegen-Nieuw-West is relatief veel hittestress aangegeven. Hier zijn zowel de openbare ruimte als het private gebied vaker verhard (bijvoorbeeld versteende tuinen). Wellicht spelen ook de woningkarakteristieken of andere factoren een rol. In Nijmegen-Centrum zegt men naar verhouding het meest dat men de afgelopen twee jaar vaak of regelmatig veel last heeft gehad van warmte in huis (30%). In Nijmegen-Noord zeggen bewoners dat naar verhouding het minst (10%). Personen in bovenwoningen (38%) geven meer dan gemiddeld (18%) aan dat zij vaak of regelmatig veel last hebben van warmte in hun woning. Dat geldt in wat mindere mate voor bewoners in flats met minimaal vijf woonlagen (25%). Grote verschillen tussen leeftijd en hittebeleving zijn er niet gevonden.

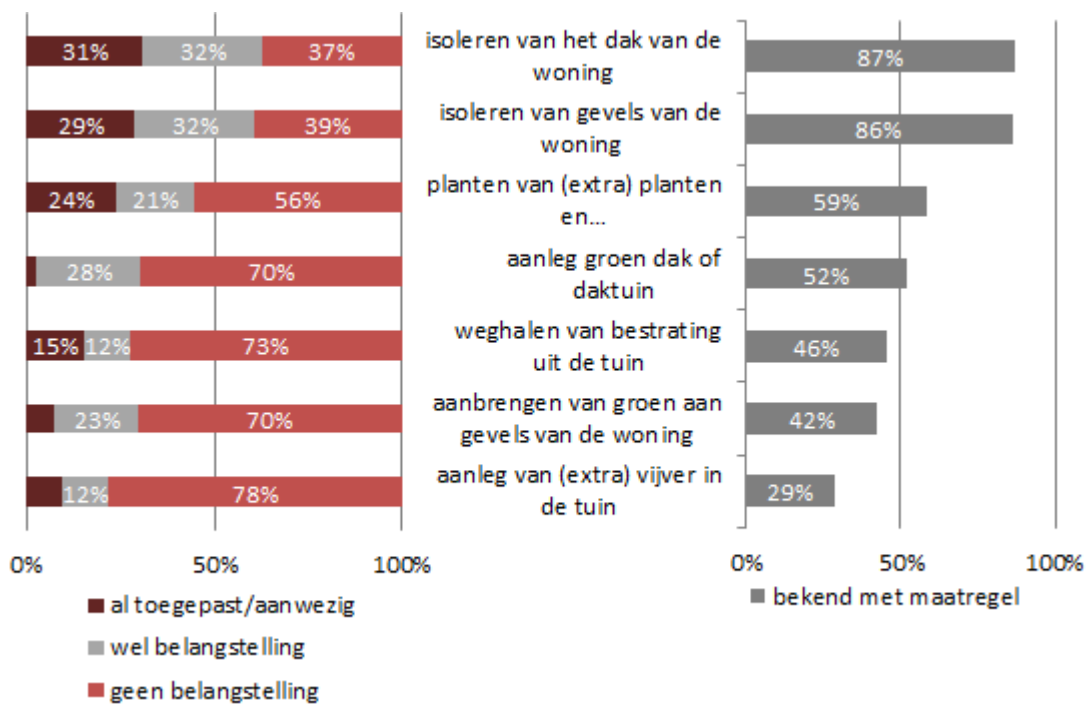


Figuur 29: Percentage inwoners dat vaak of regelmatig veel last heeft gehad van warmte in huis.
Bron: Burgerpeiling 2013.

Bekendheid en belangstelling warmte-maatregelen in woning of tuin

Er bestaan diverse maatregelen om extreme warmte in de woning of de tuin tegen te gaan. Uit de burgerpeiling blijkt dat veel Nijmegenaren weten dat het isoleren van dak of gevels en het planten van extra planten of bomen in de tuin warmte kan tegen gaan. Het weghalen van bestrating in de tuin, het aanbrengen van gevelbeplanting of de aanleg van een vijver zijn minder bekende maatregelen.

Toepassing en belangstelling zijn nog beperkt. Voor zover er maatregelen zijn genomen, zijn dat vooral het isoleren van het dak of de gevel van de woning (waarschijnlijk vooral vanuit energiebesparingsoogpunt), en in mindere mate het planten van (extra) planten of bomen in de tuin. Bij een deel (20 tot 32%) van de inwoners in Nijmegen bestaat er wel belangstelling om bepaalde maatregelen toe te passen. Vooral in Nijmegen-Centrum en in Nijmegen-Oost bestaat belangstelling voor het isoleren van het dak of de gevels van de woning, de aanleg van een groen dak of een daktuin en het aanbrengen van groen aan de gevels van de woning.



Figuur 30: Respectievelijk toepassing of belangstelling en bekendheid maatregelen om warmte in woning en tuin tegen te gaan. Bron: Burgerpeiling 2013.

Duurzame economie

Nijmegen streeft naar een economisch systeem gericht op herbruikbaarheid van producten en grondstoffen, en een overgang van fossiele grondstoffen naar organische grondstoffen. Uitingen van de economie worden steeds zichtbaarder. Er is draagvlak onder Nijmegenaren voor duurzame economie of duurzame bedrijvigheid in de stad. Belangrijke overwegingen zijn het verbeteren van het woon- en leefklimaat, meer keuze in duurzame en milieuvriendelijke producten of diensten en lokale werkgelegenheidsvoordelen (de groene werkgelegenheid groeit snel).

Een economie die bijdraagt aan het voorkomen van de aantasting van de leefomgeving of natuurwaarden, en het tegengaan van uitbuiting en deprivatie van mensen, noemen we een duurzame economie. Het Nijmeegse stadsbestuur streeft naar een “circulaire - en biobased economie” met positieve effecten voor de regionale werkgelegenheid, en met lagere woonlasten voor inwoners.

Streven naar kringlooeconomie

Anders dan in het lineaire systeem, waarin grondstoffen worden omgezet in producten die aan het einde van hun levensduur worden vernietigd worden in de kringlooeconomie (circulaire economie) producten en materialen hergebruikt en behouden grondstoffen hun waarde⁷ (bron: mvonederland.nl). Belangrijk is ecodesign: lang meegaande producten die gemakkelijk gerepareerd of gerecycled kunnen worden. Een zorg is verspilling van voedsel, in de industrie maar ook thuis. Biobased Economy richt zich op de overgang van fossiele grondstoffen naar organische grondstoffen (biomassa). Daarbij worden gewassen en reststromen uit de landbouw en voedingsmiddelenindustrie, de zogenaamde groene grondstoffen, ingezet voor de productie van materialen, chemicaliën, transportbrandstoffen en energie (bron: biobasedeconomy.nl).

Nijmeegse deeleconomie komt tot leven

Bij het principe van deeleconomie maken groepen mensen, al dan niet tegen betaling, gebruik van elkaars kennis, apparaten en diensten. Dat scheelt veel geld en ontziet het milieu, zo is de redenering. Er zijn allerlei online-ontmoetingspunten voor vraag en aanbod⁸. Er bestaan ook meer specifieke initiatieven. Bijvoorbeeld in een ‘Repaircafé’ kunnen mensen terecht om kapotte apparaten te laten repareren. Ook zijn er marktplaatsen waar burens aan elkaar worden gekoppeld om maaltijden met elkaar te delen of om vervoermiddelen te lenen of te verhuren. Overigens zijn er niet altijd duurzaamheidsvoordelen, omdat deeleconomie extra activiteiten en vervolgaankopen oproept. Maar gedragsverandering van bezit naar gebruik laat de balans naar de maatschappelijke voordelen doorslaan⁹.

Ook in Nijmegen ontwikkelt de deeleconomie zich de laatste jaren, bijvoorbeeld op het gebied van voeding, spullen, vervoer, verblijf en menskracht:

- Op de virtuele marktplaats thuisafgehaald.nl zijn 180 Nijmeegse koks aangemeld (stand juni 2015).

⁷ Er is enerzijds een biologische kringloop van materialen, waarin reststoffen na gebruik veilig terugvloeien in de natuur. En anderzijds een technische kringloop, waarvoor producten zo zijn ontworpen en vermarkt dat ze op hoogwaardig niveau opnieuw gebruikt kunnen worden (bron: mvonederland.nl).

⁸ Deeleconomie.nl geeft een beeld van het Nederlandse deelinitiatieven.

⁹ Bron: ShareNL, in opdracht van Ministerie IM, 2015.

- De facebook-groep 'gratis ophalen in Nijmegen en omgeving' kent 5.246 leden, de ruil en weggeefhoek Nijmegen kent 3.685 leden, de Nijmegen alles 1 euro 2.237 leden de ff-lenengroep Nijmegen 1.140 leden en de weggeefgroep Nijmegen (Lent&Oosterhout) 706 leden (stand juni 2015).
- Van de Nijmeegse huishoudens met de beschikking over een rijbewijs maakt 8% gebruik van een deelautoconstructie. Zo'n 3% regelt dat onderling met een ander huishoudens en deelt samen een auto. Zo'n 5% leent of huurt regelmatig een auto (niet alleen voor vakanties) (bron: Burgerpeiling 2015).
- Op de virtuele marktplaats snappcar.nl (medegebruik tegen betaling) zijn 108 Nijmeegse auto's aangemeld, in de regio 259 auto's (stand juni 2015).
- Op de virtuele marktplaats airbnb.nl (overnachting tegen betaling) worden in Nijmegen 188 accommodaties aangeboden (stand juni 2015).
- Er zijn enkele tientallen Nijmegenaren die hun kennis en vaardigheden aan anderen aanbieden via de virtuele marktplaats Konnektid. Denk aan business start up, ict-toepassingen, taalvaardigheden of spreken in het openbaar.
- Een bekend Nijmeegs voorbeeld van sociale overwaarde (van durftevragen.nl) is het Huis van Overvloed, waarbij een huis is gebouwd met spullen die over waren en met mensen die wilden helpen.
- Volgens repaircafe.nl kunnen Nijmegenaren op vier locaties terecht om elektrische en elektronische apparaten, kleding, sieraden en fietsen te repareren: Repaircafé Oost, West, Willemskwartier en Dukenburg.

<http://nijmegendeelstad.nl/> is een platform voor een aantal deelinitiatieven, en geeft middels een [kaart](#) een overzicht.

Uit landelijk onderzoek (TNS Nipo - De Volkskrant, november 2015) komt naar voren dat 1 van de 3 Nederlanders wel eens producten of diensten aanbiedt, en 1 van de 5 heeft geleend of gehuurd via een deelplatform. De laagste sociaal-economische klasse is het minst actief in de deeleconomie. Hoogopgeleiden hebben over het algemeen meer vertrouwen in elkaar en in de samenleving dan lager opgeleiden. Daarnaast lijkt het delen vooral binnen de eigen sociaal-economische klasse plaats te vinden, onder gelijkgestemden.

Nijmegenaren zien voordelen van duurzame economie

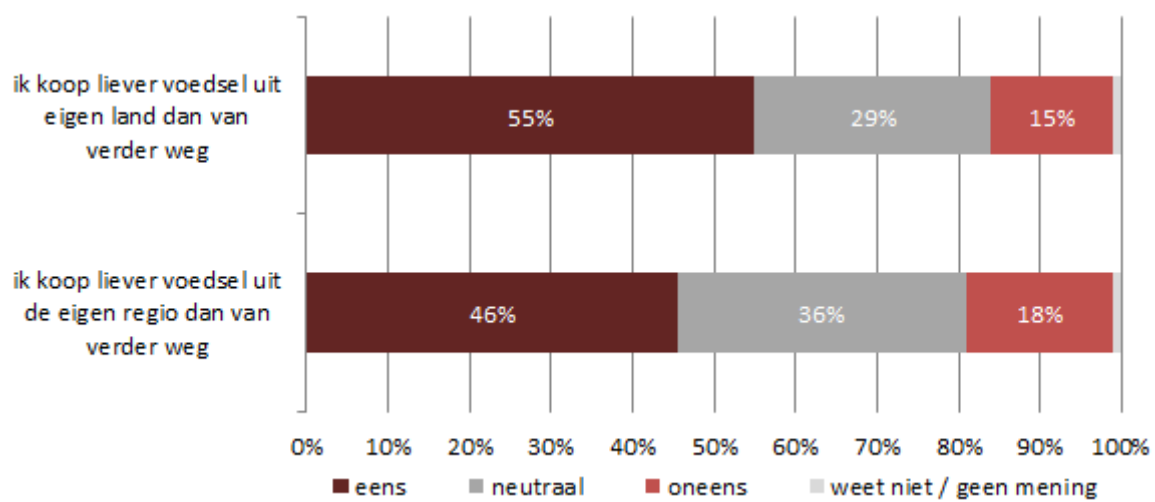
In een peiling over Energie en Milieu is aan Nijmegenaren gevraagd welke overwegingen hen het meest aanspreken om (wel of geen) aandacht te hebben voor duurzame economie. Zeker 80% van de panelleden ziet voordelen die de aandacht voor duurzame economie in hun ogen rechtvaardigen. Ongeveer 15% ziet meer nadelen. Vier van de tien respondenten vinden dat duurzame economie beter is voor het woon- en leefklimaat in Nijmegen. Het draagvlak verschilt niet duidelijk naar stadsdeel. Een op de vijf ziet als voordeel dat er steeds meer mogelijkheden komen om te kiezen tussen milieuvriendelijke diensten of producten. Tot de groep 'anders' behoren personen die kanttekeningen plaatsen bij de doelstellingen van duurzame economie, bij de betekenis van dit begrip of opmerkingen maken over de effecten van duurzame economie die zowel positief als minder positief kunnen uitpakken.



Figuur 31: Overwegingen om (wel of geen) aandacht te hebben voor duurzame economie (in procenten).
Bron: Peiling Duurzaamheid en Milieu, Digitale Stadspanel 2013.

Draagvlak voor voedsel uit eigen land of regio

Duurzaamheid hangt ook samen met logistiek. Het gaat hier bijvoorbeeld om de impact van het transport van goederen. Denk aan motorvoertuigkilometers die worden afgelegd voor het transport van producent naar consument. Aan Nijmegenaren is in een peiling over Energie en Milieu gevraagd of ze liever voedsel kopen uit eigen land, of uit de eigen regio, dan van verder weg. Hoewel nogal wat panelleden hierop neutraal reageren, lijkt er draagvlak te bestaan om voedsel te kopen uit eigen land of de eigen regio. Een meerderheid (55%) koopt liever voedsel uit eigen land dan van verder weg. Een kleinere groep (15%) is het daar niet mee eens. Grote verschillen in de mening hierover naar woongebied zijn er niet gevonden. Verder maakt bijna de helft (46%) kenbaar liever voedsel uit de eigen regio te kopen dan van verder weg. Ook hier is er een kleinere groep die het daar niet mee eens is (18%). Panelleden uit Dukenburg (37%) en Lindenholt (32%) voelen er wat minder dan gemiddeld voor om liever voedsel uit de eigen regio te kopen.



Figuur 32: Percentage dat liever voedsel koopt uit eigen land of eigen regio dan van verder weg.
Bron: Peiling Duurzaamheid en Milieu, Digitale Stadspanel 2013.

Stadsmonitor

-thema Economie en Werk-

Modules

Samenvatting	1
De aantrekkingskracht van de stad: werken, winkelen en toerisme uitgelicht	2
Beroepsbevolking en werkloosheid	9
Recente werkgelegenheidsontwikkeling	14
Ruimte voor bedrijven	19
Ondernemingsklimaat	22
Toekomstverwachtingen	24
Bronnen	25

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Bram Verhoef
tel.: (024) 329 27 26/ (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

De aantrekkingskracht van Nijmegen is veelzijdig. Binnen de eigen regio heeft Nijmegen een sterke werkfunctie. Als winkel- en ook steeds meer als uitgaansstad wordt het stadscentrum hoog gewaardeerd en -ondanks opgelopen leegstand- als toekomstbestendig gezien, toeristisch heeft de stad een goed imago en toenemend bezoek. De achterblijvende logiescapaciteit wordt versterkt.

De beroepsbevolking is de laatste 10 jaar flink gegroeid. De werkloosheid tussen 2008 en 2013 flink gestegen, maar in 2014 zet de daling in. De Nijmeegse beroepsbevolking kent veel hoogopgeleiden, de werkloosheid juist zeer veel laagopgeleiden. Beide aandelen zijn opvallend groot, zowel ten opzichte van Nederland als ten opzichte van de andere kennissteden.

Nijmegen heeft een economie met twee gezichten. Er is een groot en doorgaans stabiel onderwijs-gezondheidszorgcluster dat lange tijd zorgde voor banengroei, soms zelfs tegen de conjunctuur in. De marktsector is veel gevoeliger voor de stemming van de conjunctuur. In de krimpperiode 2008-2009 gingen in de stad 3.650 banen verloren in de marktsector, in overheid, onderwijs en gezondheidszorg stond daar 2000 banen groei tegenover. Na een flinke groeispurt van april 2010 tot april 2011, zien we de banengroei weer omslaan in een krimp. Pas in 2015 is weer sprake van groei. De laatste paar jaar is de marktsector de trekker van de groei. De gezondheidszorg (2013-2014) en de overheid (2014-2015) zorgen nu juist voor groeivertraging.

Binnen de marktsector zien we het ondernemersvertrouwen na half 2011 kelderen, om vervolgens pas in 2014 flink te herstellen. Niettemin blijft de groei van ondernemerschap onder de Nijmeegse bevolking ook in de slechte jaren indrukwekkend. De groei van het aantal ZZP-ers dempt de forse krimp van werknemersbanen in de tweede recessie. Het ondernemingsklimaat in Nijmegen wordt met een 6,5 in 2014 bijna even hoog aangeslagen als in 2012.

De markten voor bedrijfsmatig onroerend goed laten faseverschillen zien: de kantoren- en bedrijfsruimtemarkt laten sanerende ontwikkelingen zien. De markt voor bedrijventerreinen blijft onverminderd zeer ruim. In de winkelmarkt zien we een oplopende leegstand tot aan 2015. In januari 2016 ligt de winkelleegstand echter weer wat lager.

Vanaf 2015 tot 2020 wordt een banengroei verwacht in Nijmegen van ruim 4%. De beroepsbevolkingsgroei ligt hier met 3,7% weliswaar hoger dan landelijk, maar de werkloosheid tussen 2015 en 2020 kunnen dalen van 8 naar 7% van de beroepsbevolking. Tot 2020 zien we een matige banenkrimp in de industrie. De bouw kent in 2015 een kantelpunt van krimp naar groei. Onderwijs en zorg kennen een gematigde doorgroei, waarbij de zorg de groei toeneemt en in het onderwijs de stijging dempt.

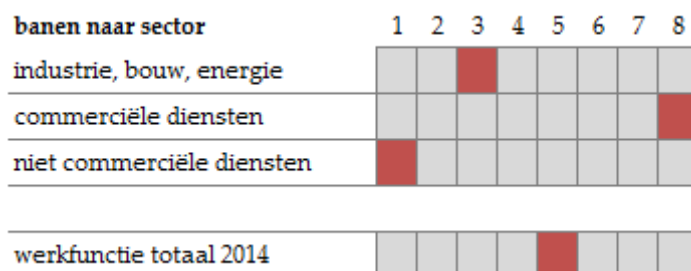
De aantrekkingskracht van de stad: werken, winkelen en toerisme uitgelicht

De aantrekkingskracht van steden is veelzijdig. Mensen komen naar de stad om onderwijs te volgen, voor een behandeling in een ziekenhuis, voor cultureel bezoek et cetera. In deze paragraaf staan de werkfunctie, centrumbezoek en toerisme centraal.

Werkstad Nijmegen

Nijmegen telde april 2015 98.000 banen bij 13.700 vestigingen van bedrijven en instellingen in de stad. Daarmee overtreft het aantal banen de omvang van de beroepsbevolking van de stad (94.000).

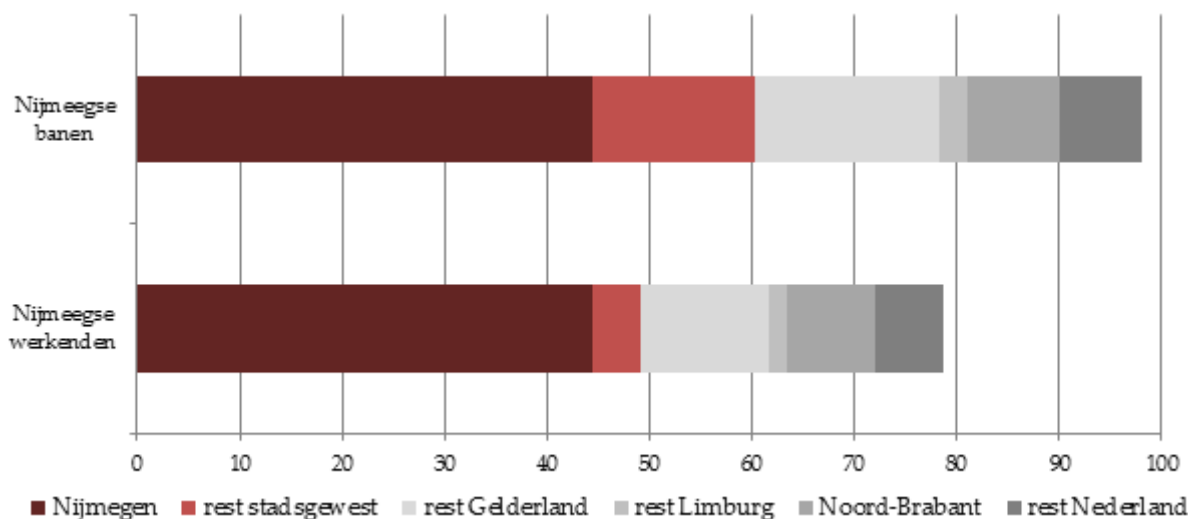
Wat betreft beschikbaarheid van banen ten opzichte van de eigen beroepsbevolking (werkfunctie) scoort Nijmegen iets beneden gemiddeld ten opzichte van de andere kennissteden (index 97) en de groep steden tussen 100.000 en 300.000 inwoners (index 99). Gemeenten als Eindhoven en Arnhem scoren binnen deze groep beter. De werkfunctie is dus iets aan de bescheiden kant, maar wel redelijk in lijn met de verwachting. Sectoraal komt de specialisatie van de stad in onderwijs-gezondheidszorg goed naar voren in de eerste plek in de niet-commerciële diensten (49% van de banen, tegen gemiddeld 33% landelijk, en 40% in de kennissteden). De industrie is veel kleiner (12%), maar vergeleken met andere kennissteden toch nog wel tamelijk goed vertegenwoordigd (plek 3 van de acht kennissteden, na Eindhoven en Enschede). In de commerciële diensten is de positie van de stad ronduit zeer bescheiden (laatste plaats van de acht kennissteden). Normaal zouden hier rond de helft van de banen verwacht worden, in Nijmegen is dat slechts 38%. Dit is ook één van de achtergronden van de relatief kleine kantoorsector in Nijmegen.



Figuur 1: Rangorde van Nijmegen t.o.v. de acht kennissteden in banen per sector en de totale werkfunctie (banen/lokale beroepsbevolking). Bron: WSJG/LISA.

De arbeidsmarkt kent geen gemeentegrenzen. Ruim de helft (55%, 54.000) van de banen van werknemers in Nijmegen wordt vervuld door mensen die niet in Nijmegen wonen. Onder hen vooral veel mensen die in de gemeenten direct rond Nijmegen wonen (30% van de inkomende pendel) maar ook veel die in de rest van Gelderland of Noord-Brabant wonen.

Omgekeerd zijn er tegen de 35.000 Nijmegenaren die buiten hun woongemeente werken. De uitgaande pendel is daarmee een stuk kleiner dan de binnenkomende pendel. De mensen die buiten Nijmegen werken doen dat niet vaak in de gemeenten rond de stad (14% van de uitgaande pendel), maar vooral in gemeenten wat verder van Nijmegen.

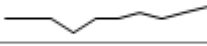
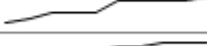


Figuur 2: In- en uitgaande pendel Nijmegen. Bron: CBS, december 2013, betreft banen van werknemers.

Winkelstad Nijmegen

In de binnenstad zitten vooral niet-dagelijkse winkels die door mensen van binnen en buiten de stad bezocht worden. In 2009 is vastgesteld dat de Nijmegen-Centrum een omzet kende van 388 miljoen euro. Van de dagelijkse omzet (boodschappen) komt ca. een kwart van buiten de stad en bij de niet dagelijkse omzet (het winkelen) is dat 40%. Ongeveer hetzelfde beeld zien we bij de passantenherkomst in 2014: 62% van de mensen komt uit Nijmegen zelf, 38% van buiten de stad. Het totaal aantal passanten belooft naar schatting een kwart miljoen per week (bron: Locatus). Daarbij valt wel op dat de passantenaantallen tijdens winkeltijden de laatste jaren lijken te dalen terwijl het avondbezoek (blijkens de parkeerazet) lijkt te groeien. Binnen de week groepeerst het bezoek zich meer rond het weekend en minder op de dinsdag-donderdag. Dit (en andere indicatoren zoals werkgelegenheid, aanbodgegevens, leegstandscijfers, trend in genoemde bezoekdoelen) wijzen erop dat de binnenstad zich ook meetbaar ontwikkelt van aankoopplaats naar (tevens) ontmoetingsplaats. De binnenstad telt 15% van de banen, 37% van de detailhandelsbanen en maar liefst 60% van de horecabanen. De horeca steekt inmiddels de detailhandel naar de kroon als grootste binnenstedelijke werkgever.

De binnenstad kent in 2014, na het “uitpakken” van het vernieuwde Plein 1944, een 7,5 als algemene waardering van passanten. Dit is de hoogste waardering sinds de metingen in 1996 begonnen. Alle gemeten aspecten voor aanbod en ambiance in waardering zijn gestegen. Ook de bereikbaarheidsscores laten na de opening van de nieuwe stadsbrug en fietsstallingsmogelijkheden, een sterke verbetering zien. Het bezoekaandeel uit de regio neemt toe in 2014. De mensen komen gemiddeld wat minder vaak, maar verblijven gemiddeld wel langer in de binnenstad en doen meer grotere uitgaven.

	2012	2014	trend v/a 1996
Nijmeegse binnenstad	7,4	7,5	
cultureel aanbod	7,3	7,3	
horeca-aanbod	7,6	7,7	
varieteit winkels	7,1	7,2	
kwaliteit winkels	7,4	7,4	
evenementenaanbod	7,3	7,3	

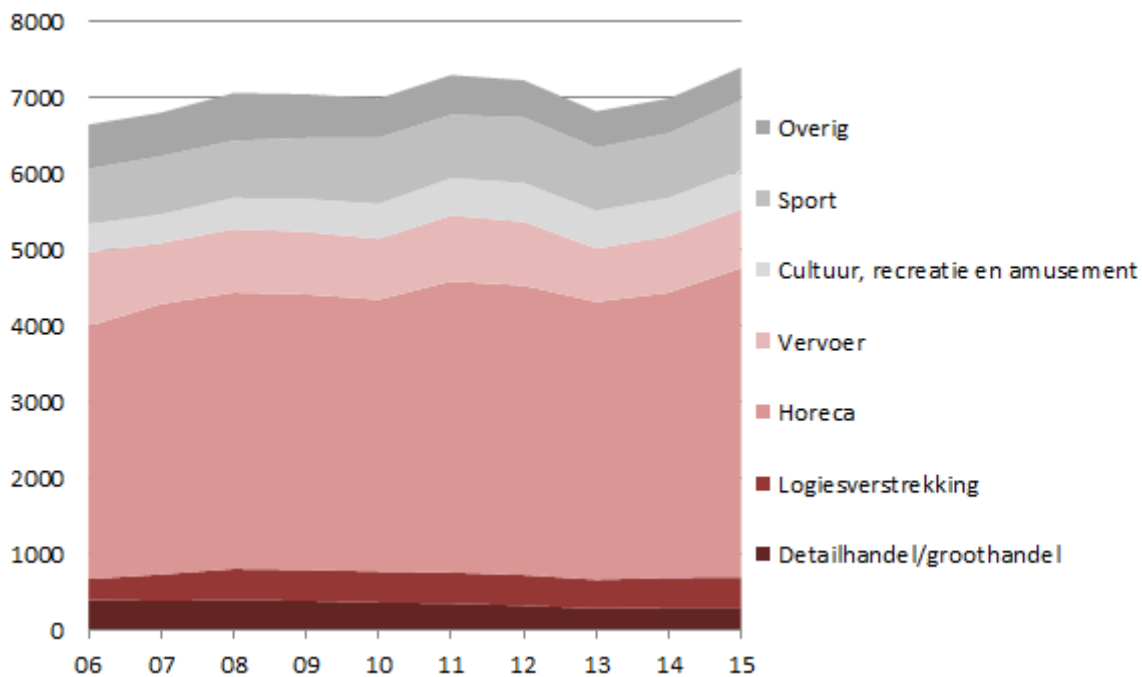
Figuur 3: Waarderingen van passanten in de Nijmeegse binnenstad. Bron: Stadscentrummonitor 2014-2015, O&S 2015

In de binnenstad verandert veel en dat is niets nieuws. Als we terugkijken zien we winkelvloeroppervlak ongeveer verdubbelen in de laatste 50 jaar. De laatste 20 jaar is het grootschalige aanbod in woninginrichting vrijwel verdwenen, ten gunste van beter renderende winkel- en horecameters en woningen. Recenter staat de leegstand staat in de belangstelling: we zien daarin een verdubbeling tussen 2005 en 2015. In januari 2016 zien we wel weer een lichte afname, van 10,6% naar 8,8% zuivere detailhandelsleegstand. Deze cijfers fluctueren echter regelmatig.

De binnenstad kent schijnbaar tegengestelde ontwikkelingen en uitgangspunten voor de toekomst. Tegenover leegstand aan de rand staat groeiend aanbod in de kern, het consumentenvertrouwen piekt, maar de winkelketens wankelen. Internet is een bedreiging maar toch worden de Nijmeegse binnenstad goede perspectieven toegedicht. In de PBL-publicatie Veerkrachtige Binnenstad (juni 2015) heeft de binnenstad Nijmegen het profiel van een “solide en regionaal voorzienende binnenstad”, in dezelfde categorie als de steden Arnhem, Den Bosch, Amersfoort, Breda en Groningen. Ook de Vitaliteitsbenchmark Centrumgebieden van Goudappel-Coffeng (maart 2015) plaats de Nijmeegse binnenstad in de groep vitale centrumgebieden.

Toerisme

Toerisme en recreatie zijn voor Nijmegen belangrijk. Er werken - afhankelijk van de gekozen definitie- naar schatting 6.000-7.400 mensen in deze activiteiten in Nijmegen. Daarmee is het een grote werkgever in de stad, groter dan de bouw, de overheid of het vervoer. Verreweg het grootste aandeel van de banen zit in de drank- en maaltijdverstrekking. Vooral die banen groeien de laatste paar jaar flink in aantal.

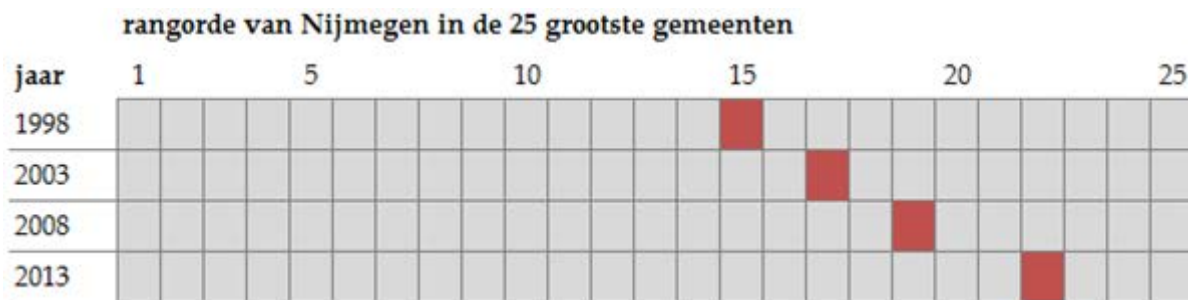


Figuur 4: Banen in toerisme en recreatie, definitie LISA. Bron: PWE-Gelderland 2015.

Een kwart van de Nederlanders is het afgelopen jaar één of meerdere keren in Nijmegen geweest. Zij hadden vooral alledaagse bezoekredenen, zoals een bezoek aan bekenden (32%), zakelijke bezoek (22%) of een bezoek voor vrije tijdsdoeleinden als winkelen (31%) of eten buiten de deur (21%). Bezoekers met een bepaalde bezoekreden (bijvoorbeeld winkelen), zijn doorgaans positief over wat Nijmegen op dat vlak te bieden heeft (bijvoorbeeld het winkelaanbod). Zo is 94% van de bezoekers die de stad bezoekt om de geschiedenis te ervaren, positief over wat Nijmegen op dat vlak te bieden heeft. Voor (bijna) alle terreinen geldt dat 80 à 90% van de gebruikers (zeer) positief is over het Nijmeegs aanbod.

Ruim de helft van de Nederlanders heeft de stad nooit of lang geleden bezocht maar zou dit (misschien) wel willen. Gekeken naar de redenen waarom zij Nijmegen zouden willen bezoeken, vallen activiteiten met een toeristisch karakter op; het bekijken van de binnenstad (54%), het ervaren van de geschiedenis (30%), wandelen en fietsen (27%) en museumbezoek (19%). Het ervaren van de geschiedenis is nog belangrijker voor mensen die graag een weekend in Nijmegen willen doorbrengen. Het imago van Nijmegen als historische stad, komt hiermee duidelijk terug in de bezoeksensen die mensen hebben. Hoewel men bij Nijmegen al snel aan de Vierdaagse denkt (Figuur 5), speelt dit evenement als motivatie om Nijmegen een keer te bezoeken een bescheiden rol (genoemd door 10% van de mogelijke bezoekers).

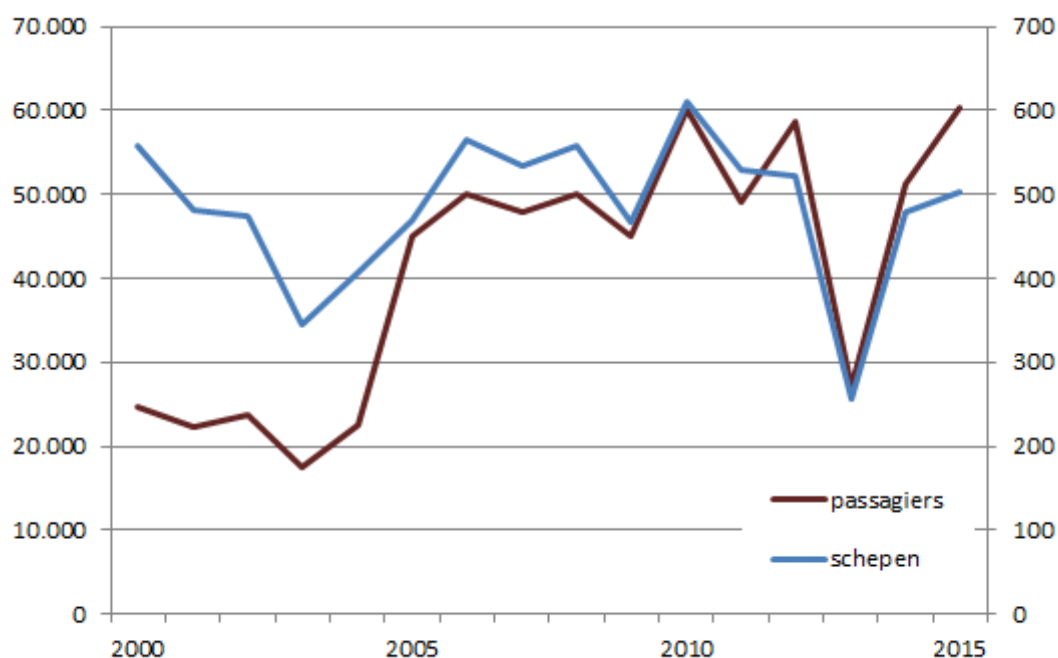
Lange tijd bleef de hotelcapaciteit flink achter bij deze groei in hotelovernachtingen. Gerelateerd aan het bevolkingsaantal van de steden, zakte Nijmegen gestaag van de 15^e plaats in 1998 naar de 22^e plaats in 2013 van de 25 grootste gemeenten in aanbod per hoofd van de bevolking.



Figuur 7: Hotelcapaciteit Nijmegen per hoofd van de bevolking, positie in de 25 grootste gemeenten, 1998-2013. Bron: bedrijfshoreca.

Naast de grote hotels hebben zich in de loop van de jaren echter een flink aantal kleinere hotels, bed & breakfasts en aanbieders van gastenkamers op de markt begeven. Mensen die Nijmegen willen bezoeken kunnen inmiddels op tientallen adressen terecht, van eenvoudig tot luxueus. Binnen het vestigingenregister stijgt het aantal aanbieders van 12 naar 27. Op boekingssites worden rond de 50 opties in Nijmegen gepresenteerd.

Ook wordt de capaciteit in de formelere grote hotels inmiddels flink uitgebreid. In de loop van 2016 opent in Lent het van der Valk-hotel. Daarnaast zijn er meerdere plannen voor toevoeging van capaciteit (Opus-gebouw, Bastion Hotel). De verwachting is dan ook dat de capaciteit zich aanpast aan de toeristische appreciatie van de stad en het stijgende bezoek aan Nijmegen.



Figuur 8: Bezoekende cruiseschepen en -passagiers. Bron: Havendienst Nijmegen.

De cruisevaart heeft in 2013 te lijden gehad onder de beperkte afmeermogelijkheden door de werkzaamheden aan de damwand van de Waalkade. Daardoor halveerden de gangbare cijfers over bezoekende schepen en passagiers. In 2015 zien we dat het bezoek in 2015 (ruim 60.000 passagiers) weer in lijn ligt met de goede jaren vóór de damwandreconstructie. Voor 2016 wordt een lichte doorgroei verwacht.

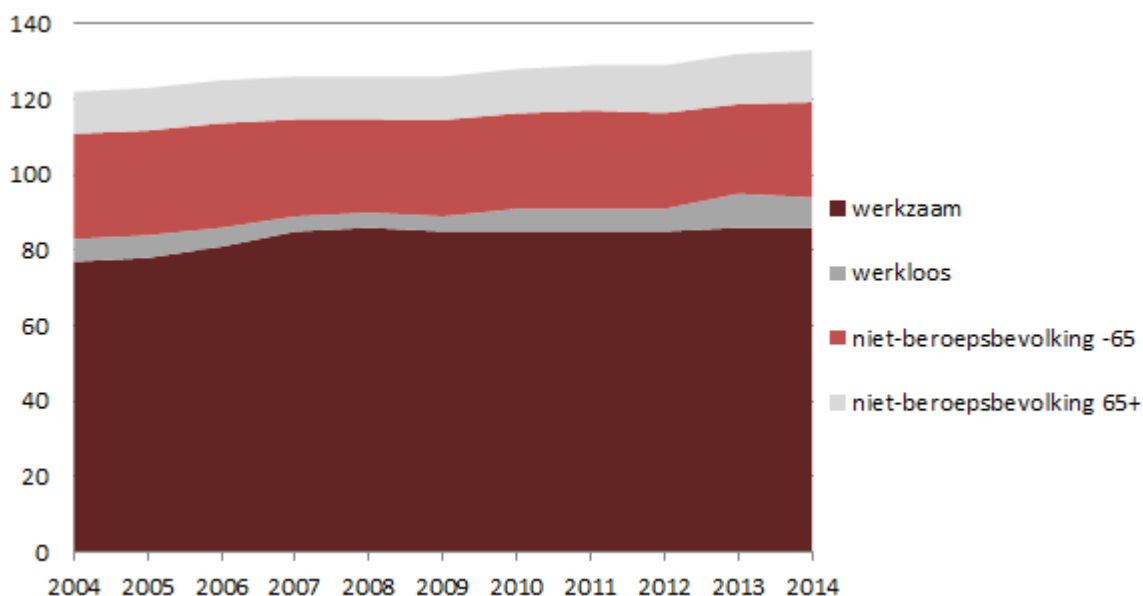
Beroepsbevolking en werkloosheid

Onder de 94.000 zielen tellende Nijmeegse beroepsbevolking zijn er heel veel mensen met een hoog opleidingsniveau. Juist de laagopgeleiden hebben het moeilijk op de arbeidsmarkt.

Ongeveer 94.000 mensen in de beroepsbevolking

Tussen 2004 en 2014 is de beroepsbevolking in Nijmegen, het aantal mensen tussen 15 en 75 dat werkt of wil werken, met ongeveer 10.000 gestegen, tot 94.000 personen.

Dat betekent dat ongeveer 2/3 van de bevolking tussen 15 en 75 “actief” is op de arbeidsmarkt. Onder degenen die buiten de beroepsbevolking vallen nemen de 65 tot 74-jarigen een belangrijk aandeel in: veel van hen hebben niet meer de bedoeling of wens te werken. 65-minners die niet tot de beroepsbevolking horen zijn bv mensen die fulltime een opleiding volgen, arbeidsongeschikt zijn of huisman/vrouw zijn.



Figuur 9: Beroepsbevolking in Nijmegen. Bron: CBS.

Verreweg het grootste deel van de beroepsbevolking is ook aan het werk: zo'n 86.000 mensen. Ook deze groep is in 10 jaar tijd flink gegroeid, met ongeveer 8000. Maar niet iedereen die wil werken heeft ook werkelijk werk, een kleine 9% van de beroepsbevolking, ongeveer 8000 mensen, is werkloos. Deze groep is de afgelopen 10 jaar, met daarin een flinke economische crisis, relatief sterk gestegen. In 2004 waren er zo'n 3000 werklozen minder in Nijmegen.

De Nijmeegse beroepsbevolking is wat jonger dan gemiddeld in Nederland, maar het opvallendste kenmerk is het hoge opleidingsniveau: in Nijmegen is de helft van de beroepsbevolking hoog opgeleid (HBO of WO) terwijl voor Nederland als geheel dat een derde is.

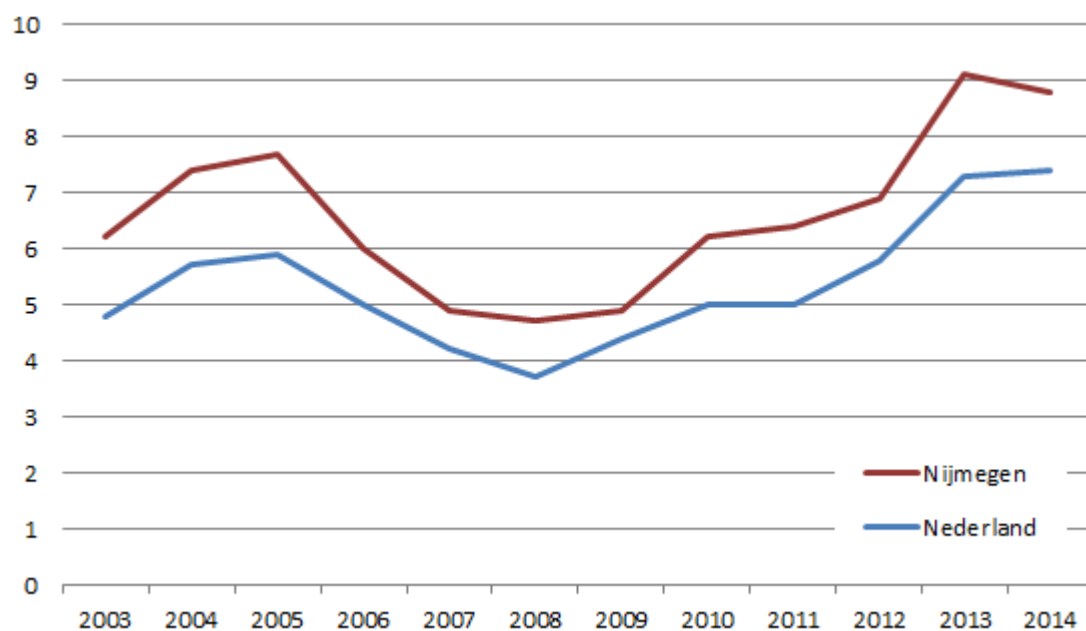
Deels is dit te verklaren door de opleidingsfunctie die Nijmegen heeft: veel mensen ronden hier een hogere opleiding af. Ook in de andere kennissteden zie je dat het aandeel jongeren en hoger opgeleiden binnen de beroepsbevolking bovengemiddeld is. Maar zelfs in vergelijking tot die steden steekt het Nijmeegse aandeel hoog opgeleiden positief af.

	Nijmegen	kennissteden	Nederland
15-24	20%	19%	16%
25-44	45%	46%	42%
45-74	35%	35%	42%
laag	15%	19%	23%
midden	34%	39%	43%
hoog	51%	43%	34%

Figuur 10: Beroepsbevolking naar leeftijd en opleidingsniveau. Bron: CBS.

Werkloosheidscijfers verbeteren

Het werkloosheidspercentage wordt bepaald door het aantal mensen op zoek naar werk te delen door de totale beroepsbevolking. Voor beide groepen, werkzoekenden en beroepsbevolking, bestaat geen goede registratie en wordt de omvang door het CBS in een enquête bepaald. Kenmerk van deze werkwijze is dat in de uitkomsten rekening gehouden moet worden met marges rond de cijfers. Zeker naarmate je gegevens op lagere geografische niveaus (bv per gemeente) presenteert worden de onzekerheden groter en zijn uitsplitsingen, zoals naar leeftijd of opleiding, steeds minder verantwoord.



Figuur 11: Werkloosheidspercentage Nijmegen en Nederland. Bron: CBS.

De ontwikkeling van het (door het CBS geschatte) werkloosheidspercentage in Nijmegen en Nederland vertoont grote overeenkomsten: een forse daling in de jaren 2005-2008, gevolgd door een, door de crisis veroorzaakte, stijging in de jaren 2009-2013. In 2014 sloeg deze negatieve trend om en daalde het werkloosheidspercentage. Voor Nederland heeft het CBS inmiddels werkloosheidscijfers tot en met het derde kwartaal van 2015 gepubliceerd en in die tijd blijft het werkloosheidspercentage dalen. Voor Nijmegen zijn er nog geen actuelere cijfers.

In de periode 2003-2014 ligt het werkloosheidspercentage in Nijmegen steeds 1 tot 2% boven het landelijk gemiddelde. Dit is ook in de meeste andere (kennis)steden het geval.

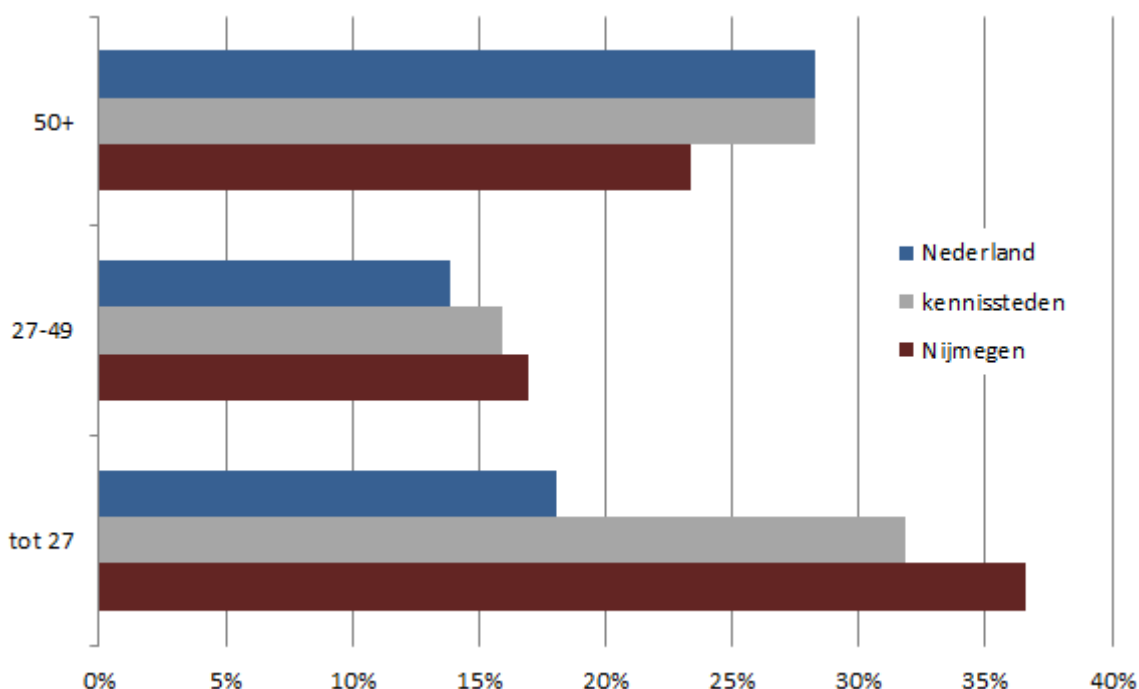
UWV-cijfers voor vergelijking tussen steden

Naast de CBS-cijfers over het werkloosheidspercentage publiceert ook het UWV cijfers: het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWW-ers). In deze administratie zijn alle mensen opgenomen die zich , omdat zij een uitkeringen en/of begeleiding willen, hebben gemeld bij het UWV. Niet al deze mensen zijn werkloos volgens de CBS-definitie (niet iedereen is namelijk actief of zoek naar werk of in staat per direct een baan aan te nemen) waardoor het UWV cijfer hoger is dan het CBS. Eind 2015 waren er ongeveer 600.000 werklozen volgens het CBS-cijfer en 1.000.000 ingeschreven niet- werkenden werkzoekenden bij het UWV.

De ontwikkeling van het UWV-cijfer wordt, behalve door economische ontwikkelingen, ook beïnvloed door administratieve beslissingen en regels. Daardoor zijn de NWW-cijfers minder geschikt om ontwikkelingen door de tijd in beeld te brengen. Omdat deze gegevens wel heel gedetailleerd zijn (woonplaats, leeftijd, opleidingsniveau) kunnen ze wel gebruikt worden voor indicatieve vergelijkingen tussen steden.

Opleidingsniveau is een belangrijke indicator voor kansen op de arbeidsmarkt. Zoals in de figuur te zien is werkloosheid onder mensen met een lage opleiding (d.w.z. zonder startkwalificatie) vele malen hoger dan bij mensen met een hoge opleiding. In Nijmegen is van de hoogopgeleide beroepsbevolking 7% ingeschreven bij het UWV, van de laagopgeleiden meer dan 40%.

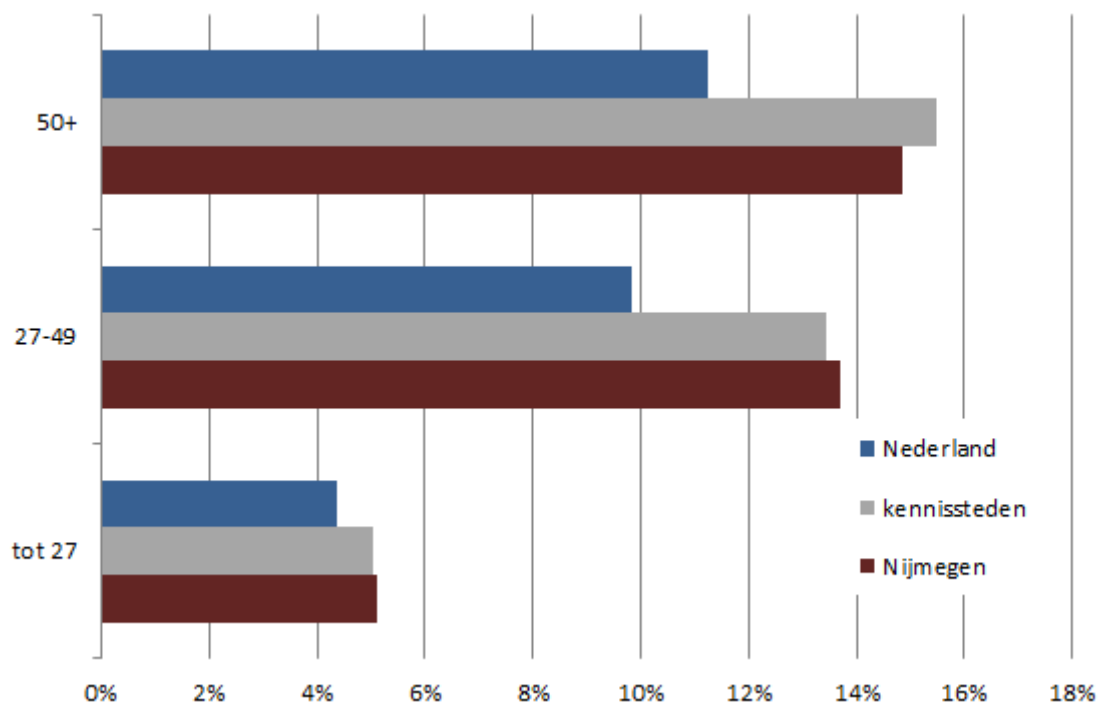
In vergelijking tot de situatie in Nederland hebben in Nijmegen vooral de laagopgeleiden erg slechte kansen op de arbeidsmarkt. In heel Nederland staan laagopgeleiden 2 tot 3 maal zo vaak ingeschreven bij het UWV als middelbaar of hoger opgeleiden. In Nijmegen 3 tot 5 keer zo vaak. Ook in andere kennissteden is dit patroon te zien, maar iets minder extreem dan in Nijmegen.



Figuur 12: Aantal ingeschreven NWW-ers naar opleidingsniveau als % van beroepsbevolking, december 2015. Bron: UWV en CBS.

Ook naar leeftijd gezien zijn er grote verschillen in de mate waarin mensen ingeschreven zijn bij het UWV:

- Van alle 50+-ers die in Nijmegen wonen staat ongeveer 15% ingeschreven bij het UWV, van de jongeren tot 27 5%
- In Nijmegen en de andere kennissteden is de leeftijdsklassen 27-49 en 50+ het aandeel ingeschreven een stuk hoger dan gemiddeld in Nederland
- Voor de leeftijdsklasse tot 27 jaar is dat verschil veel kleiner. Toch is dit cijfer niet gunstig te noemen. Door de bevolkingssamenstelling in de kennissteden (veel studenten) zou je immers juist een duidelijk lager dan gemiddeld inschrijvingscijfer verwachten.



Figuur 13: Aantal ingeschreven NWW-ers naar leeftijd als % totale bevolking, december 2015. Bron: UWV en CBS.

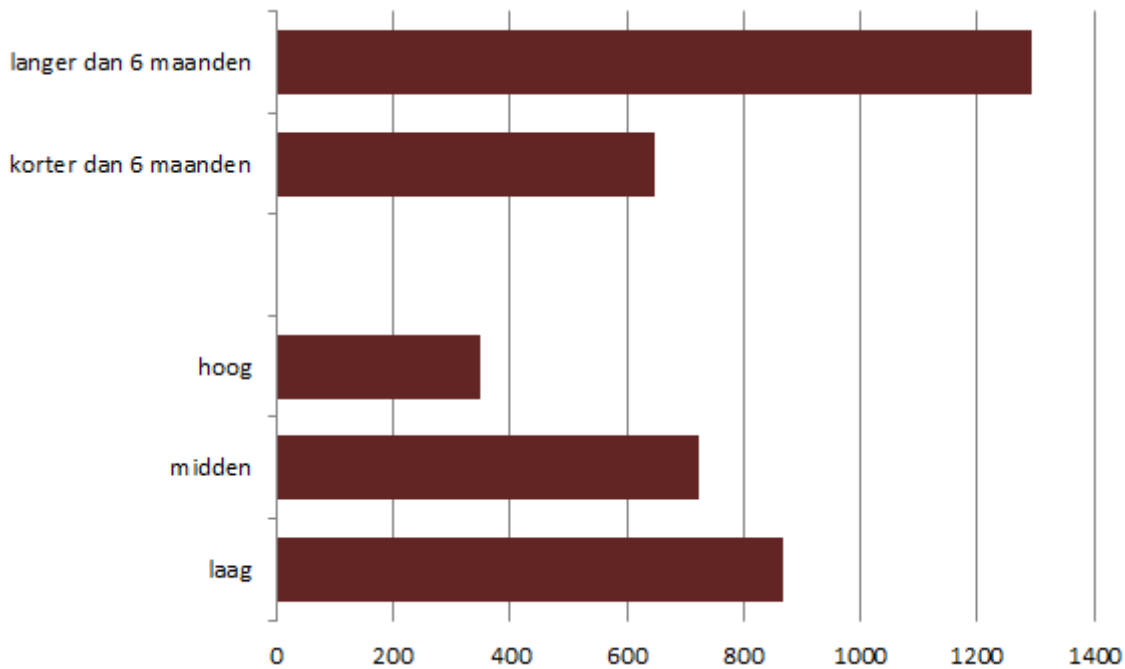
Jeugdwerkloosheid

De positie van jongeren op de arbeidsmarkt is zeer gevoelig voor conjuncturele schommelingen. Zij staan aan het begin van hun carrière en moeten vaak nog een baan vinden. In tijden waarin het economisch minder goed gaat komen zijn als eerste in problemen. Landelijk zie je dan ook dat het cijfer voor jeugdwerkloosheid ruim boven het algemene werkloosheidscijfer ligt (13% voor de 15-25 jarigen tegenover 7% gemiddeld, CBS eind 2014).

Ook in Nijmegen is de werkloosheid onder jongeren hoger dan in de oudere leeftijdscategorieën. Het is echter lastig aan te geven of de situatie van jongeren in Nijmegen slechter of beter is dan in Nederland totaal, verschillende indicaties spreken elkaar tegen:

- de CBS-enquête beroepsbevolking geeft een relatief gunstig cijfer voor jeugdwerkloosheid: 11% van de beroepsbevolking tussen 15 en 24 is werkloos, bij een landelijk gemiddelde van 13% (eind 2014)
- het aantal ingeschreven jonge UWV-ers is juist bovengemiddeld: in Nijmegen is 5,1% van de 15-26 jarige bevolking ingeschreven, tegenover 4,4% landelijk (eind 2015). In absolute aantallen betreft het 1900 jongeren.

Kijkend naar de kenmerken van de jonge ingeschreven werkzoekenden dan komt daar geen hoopvol beeld uit: bijna de helft van hen heeft geen startkwalificatie, 2/3 staat al langer dan een half jaar ingeschreven.



Figuur 14: Ingeschreven NWW-ers tot 27 jaar, naar inschrijvingsduur en opleidingsniveau, december 2015. Bron: UWV.

De afgelopen 2 jaar is het aantal jonge NWW-ers nog flink toegenomen, vooral bij de laag- en middelbaaropgeleiden.

Recente werkgelegenheidsontwikkeling

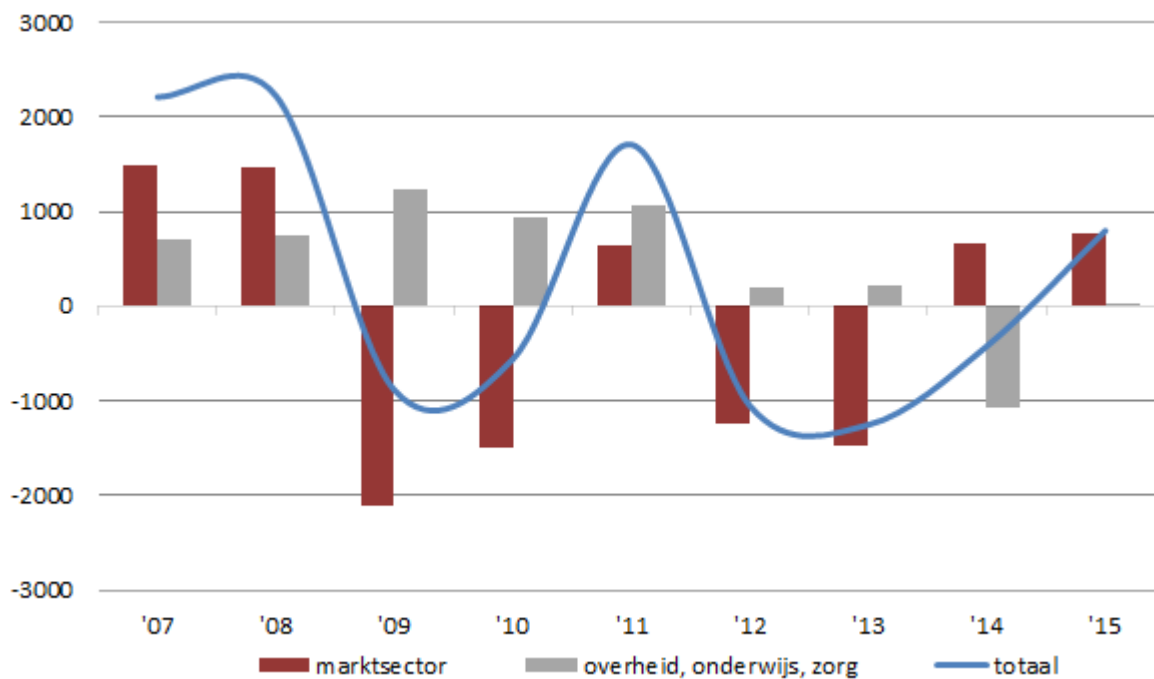
In 2015 is er weer een toename van de totale hoeveelheid banen na een lange zwakke periode. Het aantal ZZP-ers is de afgelopen tien jaar sterk gegroeid. Dit bood enig tegenwicht tegen de daling van het aantal werknemersbanen tijdens de “tweede dip”.

Langzaam herstel na de tweede dip

In de slechte jaren 2008-2009 heeft het grote aandeel werkgelegenheid in het zorg-onderwijscluster gezorgd voor enig tegenwicht tegen het grote banenverlies in de marktsector (-3.600). Niettemin verloor de stad in die periode bijna 1.500 banen. Na april 2010 trekt de banengroei weer flink aan: met 1.700 banen erbij wordt dat één van de betere jaren in deze eeuw. Na 2011 valt dat herstel echter weer terug naar een flinke krimp (-2.700 banen van 2011-2014). Opvallend is dat de marktsector eerder herstelt dan de groep overheid, onderwijs en gezondheidszorg. Deze laatste sector is niet meer de vanzelfsprekende trekker van weleer: in 2014 zagen we voor het eerst een krimp in de gezondheidszorg. Dat herstelt weer in 2015. In dat jaar zien we echter weer een krimp in de overheidssector, waardoor per saldo buiten de marktsector weinig groei optreedt. Over het geheel zien we een korte felle eerste dip tijdens de Grote Recessie met een snel herstel. De tweede dip was eigenlijk net zo diep wat betreft het banenverlies, maar met een traag herstel. Inmiddels zijn we in 2015 weer aan het groeien in werkgelegenheid. Er kwamen 800 banen bij. Met deze 0,8% groei doen we het wat beter dan Gelderland als geheel (+0,1%) en de andere drie Gelderse 100.000+ gemeenten.

Een positieve bijdrage aan de groei leveren de ZZP-ers. De groep vestigingen met één werkzame persoon is in de afgelopen tien jaar meer dan verdubbeld tot ruim 9.000, waarschijnlijk deels ook door registratie-effecten (uitbreiding inschrijvingsplicht handelsregister in 2010).

Zonder deze groei van zelfstandigen, zien we in de banen van werknemers (CBS) een veel bescheidener ontwikkeling dan in het totaal aantal banen volgens LISA-PWE (inclusief ZZP-ers). In de werknemersbanen zien we dat Nijmegen (net als Arnhem) het vooral in de tweede dip van de recessie (2011-2014) slechter hebben gedaan dan Nederland als geheel en de overige kennissteden. Mét de ZZP-ers zien we een aanzienlijk vlakkere banenontwikkeling in de tijd, en na 2014 een omslag naar groei.

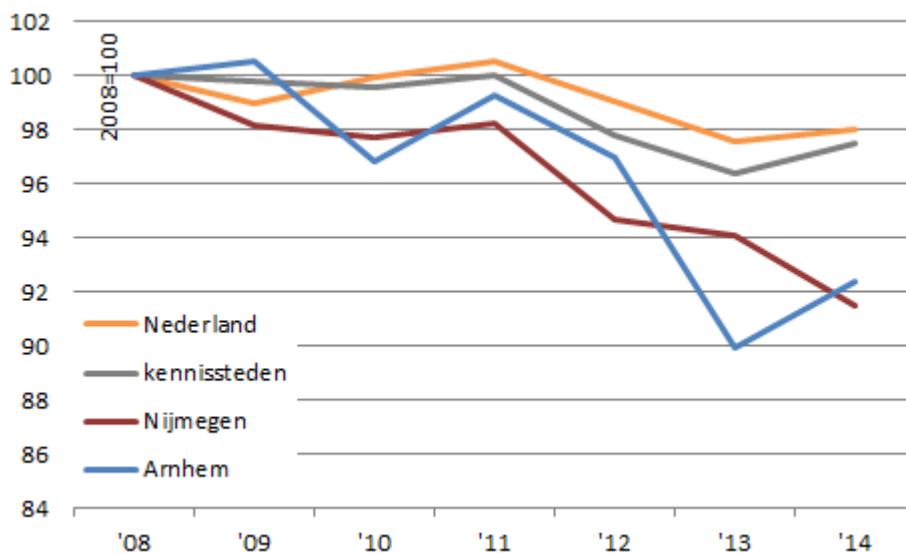


Figuur 15: Banenontwikkeling Nijmegen jaar-op-jaar, totaal en verdeeld naar marktsector en gepremieerde en gesubsidieerde sector (overheid, onderwijs, zorg); 2006-2015.

Bron: PWE-Gelderland 2015.

	2011	2012	2013	2014	2015
landbouw	220	230	260	250	240
industrie/nuts	11160	10160	9820	9750	9410
bouw	3420	3220	2910	2640	2750
groothandel	3830	3730	3680	3580	3740
vervoer	5670	5730	5520	5920	6020
detailhandel	9080	8960	8870	9360	9520
horeca	4440	4400	4210	4340	4670
zak. & fin. dv	12850	13000	12800	12860	12970
overheid	4870	4790	4700	4740	4040
onderwijs	12240	12000	12100	12360	12810
gez. zorg	28510	29020	29220	27850	28130
ov. diensten	3700	3700	3590	3620	3770
totaal	99980	98930	97680	97260	98060

Figuur 16: Banenontwikkeling Nijmegen naar sector 2011-2015. Bron: PWE-Gelderland 2015.



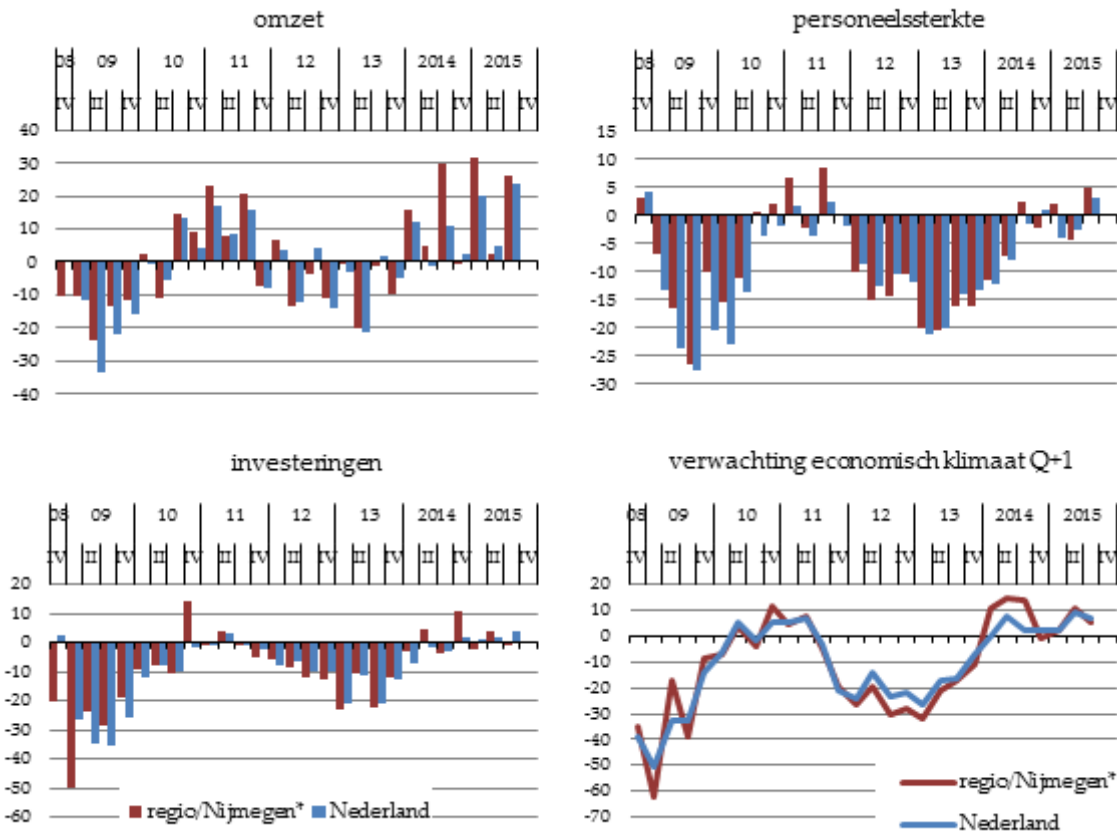
Figuur 17: Werknemersbanen (exclusief ZZP-ers) Nijmegen en Arnhem t.o.v. de kennissteden en Nederland, index 2008=100. Bron: CBS, 2015.

Mod Bedrijfsontwikkeling marktsector

De gevolgen van de recessie zijn het grootst in de conjunctuurgevoelige Nijmeegse marktsector, vooral tijdens de tweede dip na 2011. Na 2013 is het vertrouwensherstel opmerkelijk sterk. Het aantal ondernemingen in Nijmegen is in 10 jaar verdubbeld, maar in 2015 is er voor het eerst een daling van het aantal startende ondernemingen.

Sterk vertrouwensherstel in de regionale marktsector na zware dubbele dip

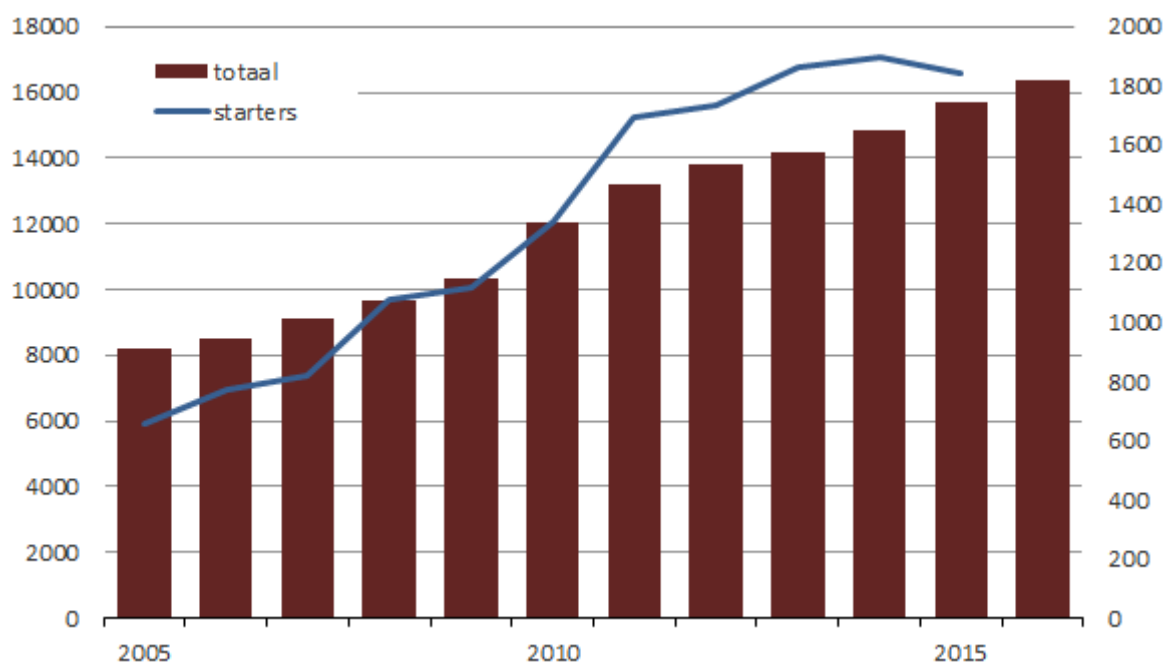
Door de grote non-profitsector is de Nijmeegse stadseconomie als geheel relatief weinig conjunctuurgevoelig. Binnen de profitsector is dat beeld net andersom: indicatoren als omzet- en exportprestatie van de marktsector in deze stad en regio laten traditioneel juist grotere schommelingen zien dan in Nederland als geheel. Regionaal (tot 2014 gebied Kamer van Koophandel, daarna stadsgewest Nijmegen) zien we in de conjunctuur-enquête Nederland (COEN) dat de recessie er flink inhakt na het derde kwartaal 2008. Regionaal zijn de effecten grosso modo in de eerste dip (2009-half 2010) wat kleiner dan landelijk, maar niettemin indrukwekkend. Het omzetherstel is regionaal van half 2010 tot half 2011 ook wat gunstiger. Bij de tweede dip (m.n. 2012 en 2013) zien we dat de uitslagen in deze regio over het algemeen ongunstiger zijn dan landelijk. Het vertrouwen zakt dieper weg dan landelijk en de investeringen vallen verder terug. Na 2013 volgt ook weer een sterker herstel: omzetgroei en toekomstverwachtingen stijgen regionaal harder dan landelijk. Investerings- en de personeelssterkte laten hier en elders nog een bescheidener groei zien, maar de tweede dip is wel duidelijk achter de rug.



Figuur 18: Uitkomsten Conjunctuurenquête Nederland (COEN) regionaal en Nederland (regionaal is tot 2014 voor Kamergebied Centraal Gelderland, vanaf 2014 Stadsgewest Nijmegen). Bron: CBS.

Grote groei ondernemerschap

Het aantal Nijmeegse ingeschrevenen in het Handelsregister is de afgelopen jaren enorm gestegen en ligt begin 2016 inmiddels om en nabij de 16.500. Dat is het dubbele van de 8.000 in 2005. Daarbij speelt sterk mee dat in 2010 de inschrijvingsplicht is uitgebreid (o.m. vrije beroepen, non-profitdiensten). In dat jaar is de groei dan ook zeer sterk. Toch zien we ook in de overige jaren (ook na 2010) dat de groei van het ondernemerschap onder de Nijmeegse bevolking fors is. Wel is de vrijwel continue groei van het aantal startende ondernemingen in 2015 er voor het eerst uit.



Figuur 1: Nijmeegse ingeschrevenen in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel (exclusief zakelijk beheer) en startende ondernemingen. Bron: Kamer van Koophandel.

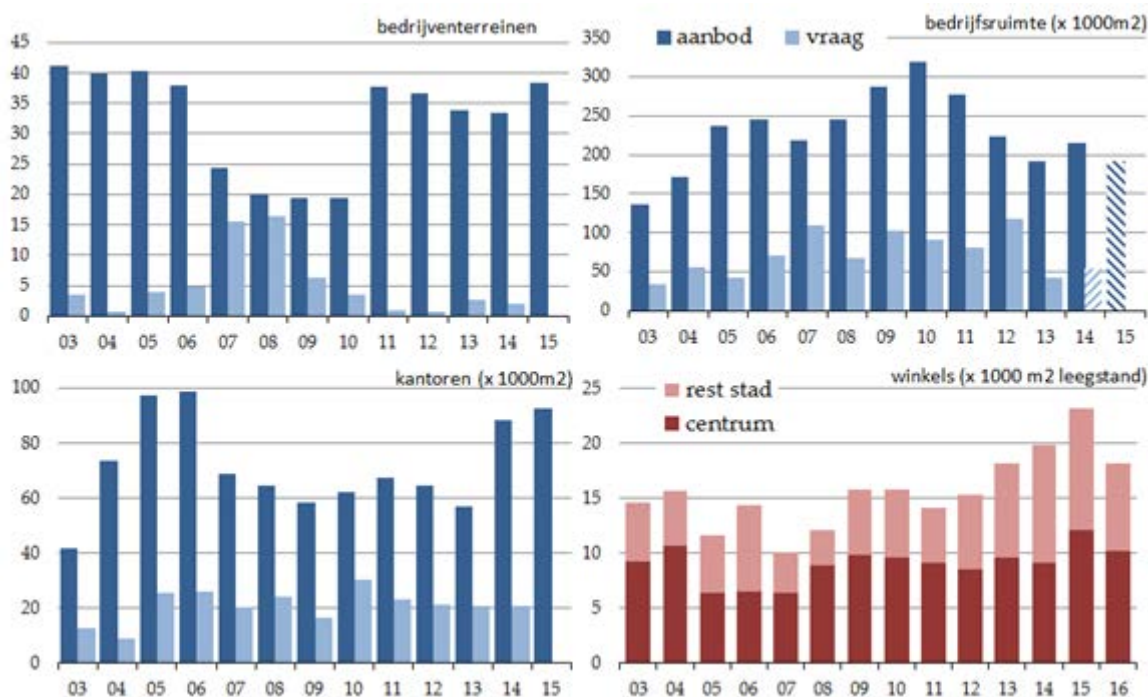
Ruimte voor bedrijven

De markten voor bedrijfsmatig onroerend goed zijn over het algemeen zeer ruim. Bedrijfsruimtemarkt normaliseert wel enigszins, maar de bedrijventerreinenmarkt laat nog steeds erg weinig vraag zien. Binnen de kantorenmarkt is de vraag weliswaar constant en op een redelijk niveau, maar het aanbod neemt de laatste twee jaar weer flink toe. Er is wel een trend tot transformatie van oudere kantoren op goede locaties. Dat biedt ook kansen voor Nijmegen. De leegstand van vierkante meters winkelruimte neemt tot 2015 nog steeds toe, zowel in het stadscentrum als daarbuiten. In januari 2016 matigt de winkelleegstand ten opzichte van een jaar eerder. In het stadscentrum gaan we van 10,6% naar 8,8% zuivere detailhandelsleegstand.

Faseverschillen per deelmarkt

De Nijmeegse bedrijfsruimte en kantorenmarkt zijn na 2001 behoorlijk uit balans geraakt. Waar eerst sprake was van (te) krappe situaties (in de kantorenmarkt bijvoorbeeld minder dan 1,5 maal de normale jaarvraag als aanbod), slaat het beeld compleet om naar zeer ruime markten rond 2005. Daarna wordt er weinig kantoor nieuwbouw toegevoegd. Bij een bescheiden vraag normaliseert de kantorenmarkt naar een aanbod dat rond drie maal de gemiddelde vraag is. In 2014 en 2015 neemt het aanbod weer toe bij een ongeveer stabiele vraag. Wel is de verwachting dat een deel van dit aanbod wordt omgezet naar andere functies (bijvoorbeeld wonen, sloop en studentenhuysvesting).

Bij bedrijfsruimten verruimt de markt zeer sterk rond 2006 tot zes maal de gangbare marktvraag. Daarna normaliseert het aanbod enigszins. Tussen 2008 en 2010 piekt het aanbod weer bij een vrij stabiele vraag. Het aanbod is dan vier maal zo groot als de gemiddelde vraag in de vijf jaar daarvoor. Door goede opnamecijfers, m.n. in 2012, maar mogelijk ook door sloop, normaliseert de markt na 2010 tot een aanbodniveau van twee à drie maal de gemiddelde afzet.



Figuur 19: Ontwikkeling van vraag en aanbod naar vastgoedcategorie: bedrijventerreinenaanbod betreft terstond uitgeefbaar aanbod (gereed om een bouwvergunning te verlenen); bedrijfsruimte betreft de regio Zuidwaal, vanaf 2014 alleen Nijmegen, Beuningen en Wijchen; bedrijventerreinen, kantoren en winkels betreffen Nijmegen. Bron: De Vastgoedrapportage, Spreekende Cijfers Dynamis, IBIS, Locatus.

Mede door de concurrentie van aanbod aan bestaande bedrijfsruimten, zien we in de bedrijventerreinenmarkt tot aan 2015 nog geen vraagherstel optreden. Door het beschikbaar maken van nieuw terstond uitgeefbaar terrein in 2002/2003 en 2010/2011 treden aanbodpieken op. Daarna moet dat aanbod worden opgenomen door de markt. Dat laatste gaat in 2007 en 2008 erg hard, waardoor de markt snel verkraapt. Op dat moment viel een hoogconjunctuurperiode samen met een ruime beschikbaarheid aan vrij indeelbaar bedrijventerrein en konden enkele zeer grote uitgaven worden gerealiseerd. Na 2009 zwakt de vraag flink af en ontstaat in combinatie met het aan de markt komen van nieuw aanbod, een veel ruimere markt. Bij de zeer zwakke vraag blijft die ruime markt lang in stand. De winkelmarkt wordt gevolgd via de leegstand. Dat is niet zonder problemen, omdat winkels uitdrukken in vierkante meters een grove generalisering is (100 m² in de Broerstraat is totaal iets anders dan elders). Met deze slag om de arm, zien we dat de leegstand tussen 2007 en 2009 duidelijk op een hoger niveau is gekomen. Na 2009 neemt de leegstand geleidelijk weer wat af, zowel binnen als buiten het centrum. Na 2011 loopt de leegstand weer duidelijk op, zowel centraal als decentraal. Daarbij doet zich de leegstand vooral voor in de winkelgebieden gericht op niet-dagelijkse aankopen en veel minder in de buurt- en wijkwinkelcentra gericht op foodaankopen. Die laatste bestedingen zijn ook in de recessie doorgegroeid en de concurrentie van internet is in de foodsector veel minder sterk. Opvallend is dat het winkelcentrum Dukenburg meer leegstand kent, terwijl dat vroeger nauwelijks het geval was. Het leegstandspercentage (zuivere detailhandelsleegstand cf. Locatus) van Nijmegen als geheel ligt in januari 2016 op 7,2% tegen 7,8% gemiddeld in de kennissteden plus Den Bosch, Breda en Haarlem. In het winkelgebied Centrum-Nijmegen was de leegstand op dat moment 8,8% tegen 8,9% gemiddeld in de

binnensteden/hoofdwinkelgebieden van de vergelijkingssteden. In januari 2015 was de zuivere detailhandelsleegstand in Centrum-Nijmegen nog 10,6%.

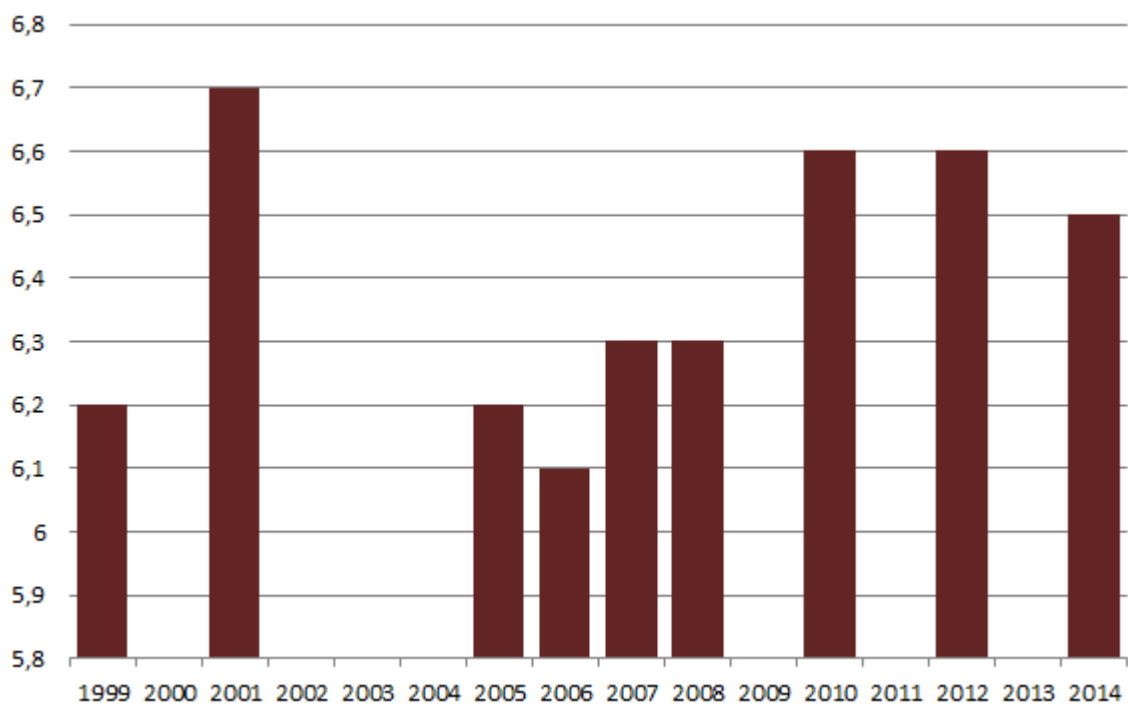
Ondernemingsklimaat

Waardering ondernemersklimaat: voldoende en flink verbeterd

Sinds 1999 is op een aantal momenten het Nijmeegse ondernemingsklimaat gewaardeerd. Nijmegen startte deze reeks met een 6,2 op een teleurstellende 27^e plaats onder de GSB-gemeenten van dat moment. Bij de tweede meting in 2001/2002 was die waardering wezenlijk gestegen tot een 6,7, plaats acht onder de G31. In 2004 was de stad weer terug bij af met een 6,2 (landelijk gemiddelde 6,5; 28^e plaats van de 32). In het voorjaar van 2006 hebben 1.100 ondernemers weer hun oordeel kunnen geven in de lokale bedrijvenpeiling. Met een 6,1 bleef ook toen de score voor het Nijmeegse ondernemingsklimaat aan de magere kant. In 2007 en 2008 herstelt de score zich tot 6,3. In 2010 en 2012 komt de waardering flink hoger uit op 6,6. Vrijwel even hoog als de gunstige score van 2001. In 2014 wordt een klein stapje terug gezet (6,5), maar vergeleken met de 6,2 van een (overigens nog beperkte) groep andere gemeenten# blijft dit een behoorlijke score.

Positieve ontwikkelingen zijn er in 2014 bij de beoordeling voor de bereikbaarheid van de stad (van 6,3 naar 6,9) en de gemeentelijke vergunningverlening en dienstverlening (van 5,8 naar 6,1). Vooral het persoonlijke contact wordt gewaardeerd. Tegelijkertijd wint de digitale communicatie aan bekendheid. Het digitale loket van de gemeente krijgt van bedrijven en instellingen een 6,5, iets hoger dan de 6,3 in 11 vergelijkingsgemeenten. De band tussen de in Nijmegen gevestigde bedrijven en instellingen en de gemeente is door de jaren heen verbeterd, maar blijft laag gewaardeerd. De rapportcijfers voor de lokale lasten in Nijmegen (5,7) en de aandacht en prioriteiten van het gemeentebestuur (5,9) liggen nog onder de 6. De vermindering van lokale lasten en regelgeving wordt gezien als belangrijkste ontwikkelpunt voor het economische beleid.

De beoordeling voor de bedrijfsomgeving is met een gemiddelde van 6,9 ruim voldoende. Vooral de bedrijfsomgeving van het werkgebied Heijendaal wordt als zeer goed gewaardeerd. Het rapportcijfer voor de eigen huisvesting is met een gemiddelde van 7,4 hoger dan dat voor de andere onderdelen van het vestigingsklimaat.



Figuur 2: Rapportcijfer Nijmeegs ondernemingsklimaat 1999-2014.

Bron: Benchmark Gemeentelijk Ondernemingsklimaat, Ecorys en Bedrijvenpeiling/Monitoren vestigingsklimaat, O&S.

Toekomstverwachtingen

Lichte werkloosheidsdaling tussen 2015 en 2020

Tot 2020 verwacht de Provinciaal Economische Verkenning van het Bureau Economisch Onderzoek van de provincie Gelderland een beroepsbevolkingsgroei van bijna 4% in Nijmegen. Het groeitempo ligt boven de landelijke verwachting van 3,4% en ruim hoger dan de provinciale groei (+2,2%).

Na een periode van krimp wordt van 2015 tot 2020 weer een banengroei van ruim 4% verwacht. De werkloosheid in Nijmegen zal hierdoor naar verwachting geleidelijk dalen van 8% in 2015 naar 7% in 2020 (-800).

Sectoraal blijven de perspectieven voor de financiële dienstverlening (banken, verzekeraars) aanhoudend sterk negatief. Maar deze sector is in Nijmegen inmiddels erg klein geworden. Ook voor de industrie blijft het beeld (licht) ongunstig. Van belang is wel op te merken dat de uitzendkrachten hier in de zakelijke diensten meetellen. De bouw maakt in 2015 een kantelpunt mee. Van zeer negatief tussen 2010 en 2015 naar zeer positief in de komende vijf jaar. Aanhoudend positief is het beeld in de horeca, informatie & communicatie en advisering & onderzoek. Onderwijs en gezondheidszorg zijn grote werkgevers met een voortgaande licht positieve trend, oplopend in de zorg en afzwakkend in het onderwijs. Overheid en zakelijke diensten/uitzendbedrijven hebben een slechte periode achter zich. De overheid zal nauwelijks groeien, maar de uitzendsector wel.

	sector	2010	2015	2020	ontw 10-15	ontw 15-20
A	landbouw	240	220	200	-8%	-9%
B,C,D,E	industrie	10430	8710	8410	-16%	-3%
F	bouw	3150	2580	2870	-18%	11%
G	handel	12380	12940	13380	5%	3%
H	Vervoer en opslag	2710	2800	2870	3%	2%
I	horeca	4110	4490	4700	9%	5%
J	Informatie en communicatie	2620	2910	3100	11%	7%
K	Financiële instellingen	1110	1060	860	-5%	-19%
L	onroerend goed	700	690	710	-1%	3%
M	adviesing en onderzoek	6440	7290	8270	13%	13%
N	zak. dnsten, uitzendbedrijven	7260	6510	6910	-10%	6%
O	overheid	4620	3740	3710	-19%	-1%
P	Onderwijs	11990	12760	13150	6%	3%
Q	Gezondheids- en welzijnszorg	27110	27880	29340	3%	5%
R	Cultuur, sport en recreatie	2220	2180	2390	-2%	10%
S	Overige dienstverlening	1200	1310	1340	9%	2%
A t/m S	Totaal	98270	98060	102220	0%	4,2%

Figuur 20: Banengroei Nijmegen realisatie 2010-2015 en verwachting 2015-2020.

Bron: PEV 2016-2020, BEO provincie Gelderland, uitzendkrachten zijn in dit geval geteld bij de uitzendbureaus.

Bronnen

- CBS
- Kamer van Koophandel
- De Vastgoedrapportage
- Sprekende Cijfers Dynamis
- IBIS
- Locatus
- PWE-Gelderland
- LISA
- Bureau Economisch Onderzoek, Provincie Gelderland
- ECORYS/Totta
- Bedrijvenpeiling/Monitor Vestigingsklimaat, O&S Nijmegen

Stadsmonitor

-thema Imago Stad-

Modules

Samenvatting	1
Beeld van Nijmegenaren	2
Beeld van bezoekers stadscentrum	7
Beeld van ondernemers en instellingen	9
Beeld van Nederlanders	10
Beeld in benchmarkonderzoeken	13
Bronnen	15

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Ad Manders
tel.: (024) 329 22 77/ (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

Veel Nijmegenaren hebben een positief beeld van hun stad. De waardering voor Nijmegen is de laatste jaren in grote lijnen gelijk gebleven. Wel is het oordeel over de aantrekkelijkheid van de binnenstad wat verbeterd. Over de ontwikkeling van de stad - in het afgelopen jaar en in de toekomst - denkt met positiever dan in 2013. De jongere volwassenen (18-34 jaar) oordelen over het algemeen het meest positief over de stad, de oudere leeftijdsgroep (65+) het minst positief. In vergelijking met enkele jaren gelden zien minder Nijmegenaren de slechte bereikbaarheid/verkeersdoorstroming en de criminaliteit als belangrijke aan te pakken stadsproblemen.

De totaalwaardering van bezoekers voor het stadscentrum is licht gestegen. Vooral de scores voor de bereikbaarheid van het stadscentrum en de parkeer- en fietsstallingsmogelijkheden zijn gestegen. De frequentie waarmee men de binnenstad bezoekt is gedaald, maar als men gaat, blijft men gemiddeld genomen langer.

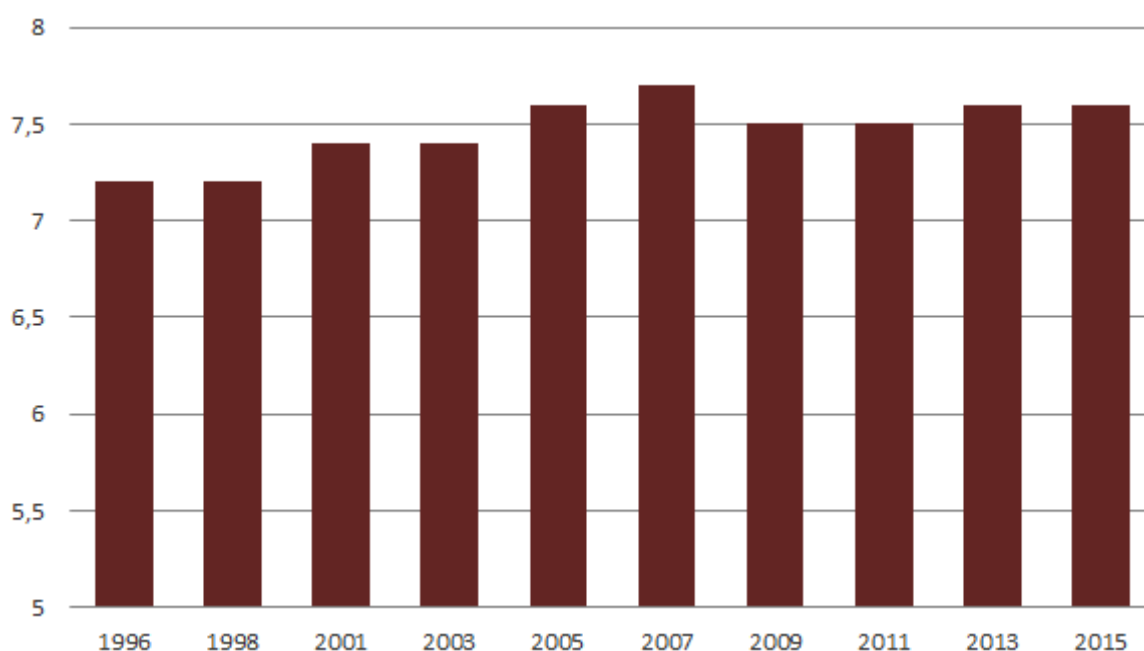
Ondernemers en instellingen waarderen het woon- en leefklimaat in de stad met een wat lager rapportcijfer (7,0) dan de inwoners (7,6). De waardering is na 2006 wel behoorlijk gestegen. De score voor het ondernemersklimaat is tamelijk stabiel. Nijmegen scoort gunstig in enkele ranglijsten voor woonaantrekkelijkheid.

Beeld van Nijmegenaren

Veel Nijmegenaren hebben een positief beeld van hun stad. De waardering voor Nijmegen is de laatste jaren in grote lijnen gelijk gebleven. Wel is het oordeel over de aantrekkelijkheid van de binnenstad wat verbeterd. Over de ontwikkeling van de stad - in het afgelopen jaar en in de toekomst - denkt met positiever dan in 2013. De jongere volwassenen (18-34 jaar) oordelen over het algemeen het meest positief over de stad, de oudere leeftijdsgroep (65+) het minst positief. In vergelijking met enkele jaren gelden zien minder Nijmegenaren de slechte bereikbaarheid/verkeersdoorstroming en de criminaliteit als belangrijke aan te pakken stadsproblemen.

Rapportcijfer voor de stad gelijk gebleven

Nijmegenaren geven voor hun stad als woon- en leefgemeente gemiddeld een 7,6. Dat is even hoog als in 2013. Sinds 2005 ligt het rapportcijfer op een 7,5 of iets hoger.



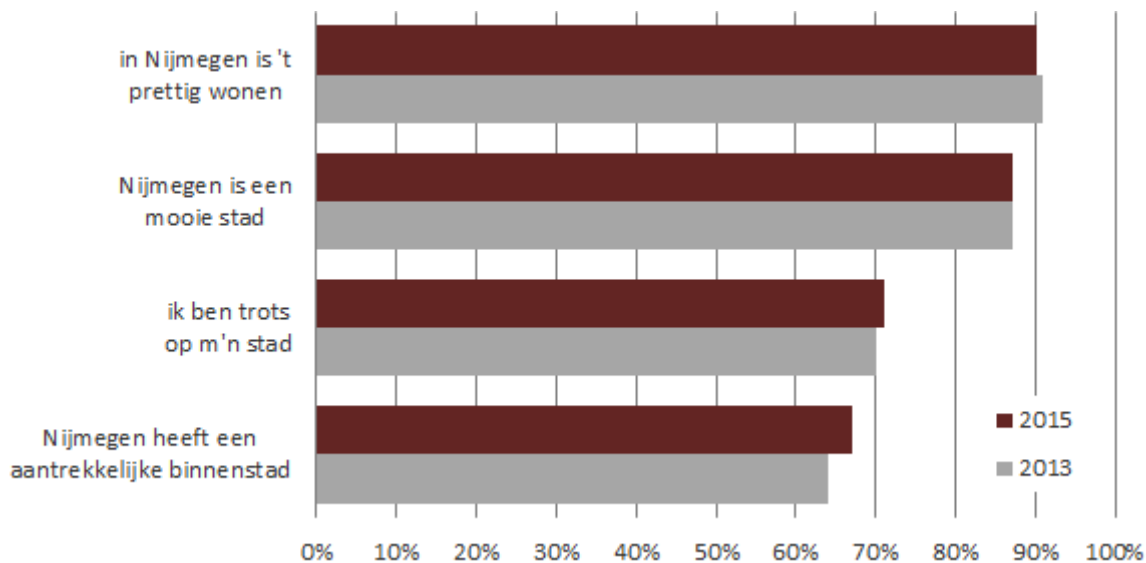
Figuur 1: Rapportcijfer voor Nijmegen als stad om in te wonen en leven. Bron: Burgerpeiling, O&S.

De verschillen in de waardering voor Nijmegen tussen verschillende groepen zijn niet groot. Nijmegenaren tussen de 18 en 34 jaar geven gemiddeld een iets hoger rapportcijfer voor Nijmegen (7,8) dan de leeftijdscategorieën daarboven (7,5-7,6). Mensen met een lagere sociaaleconomische status geven een iets lager cijfer (7,5) dan de mensen met een hogere sociaaleconomische status (7,7). En ook Nijmegenaren van niet-westerse afkomst geven een iets lager cijfer (7,5). In de meeste stadsdelen varieert het gemiddelde rapportcijfer voor Nijmegen tussen de 7,5 en 7,7. Alleen in Nijmegen-Centrum is de waardering hoger (7,9).

Weinig verandering in algemeen beeld van de stad

Om te peilen hoe Nijmegenaren in het algemeen over Nijmegen denken, leggen we Nijmegenaren in de Burgerpeiling een aantal stellingen voor, bijvoorbeeld 'ik ben trots op mijn stad'. De reacties op die stellingen zijn in 2015 ongeveer gelijk aan de vorige keer (2013): 90% vindt het prettig wonen in Nijmegen, 87% vindt Nijmegen een mooie stad en 71% is trots op Nijmegen. Het grootste verschil met 2013 is dat wat

meer Nijmegenaren het eens zijn met de stelling 'Nijmegen heeft een aantrekkelijke binnenstad' (67% in 2015 tegenover 64% in 2013).



Figuur 2: Percentage Nijmegenaren dat het (helemaal) eens is met de desbetreffende uitspraak.

Bron: Burgerpeiling, O&S.

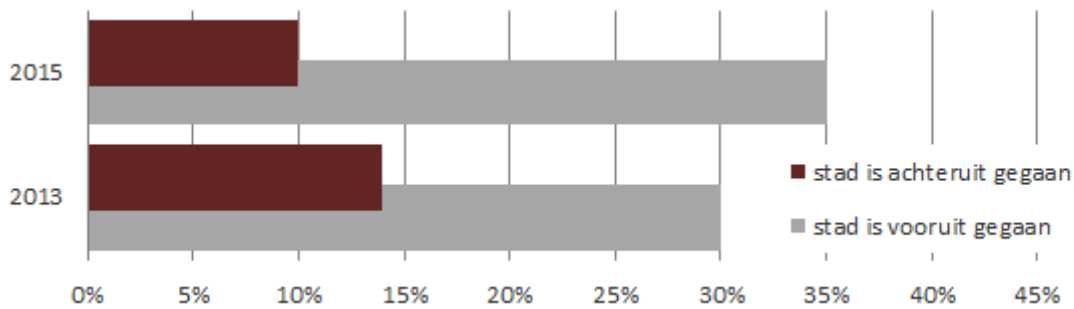
Ook het percentage dat aangeeft gehecht te zijn aan de stad is gelijk gebleven (84%).

De jongere volwassenen (18-34 jaar) reageren wat positiever op de stellingen. Dat geldt met name voor het aantrekkelijk vinden van de binnenstad (varieert van 86% van de 18-34-jarigen tot 52% van de 65-plussers). De 65-plussers zijn wat minder vaak trots op de stad (63%).

Bij Nijmegenaren met een lagere sociaaleconomische status is het percentage dat het in Nijmegen prettig wonen vindt wat lager (82%) dan bij de Nijmegenaren met een hogere sociaaleconomische status (93%). Dat verschil geldt ook voor het percentage dat de Nijmeegse binnenstad aantrekkelijk vindt. Echter, voor Nijmegen een mooie stad vinden en trots zijn op de stad is er geen verschil naar sociaaleconomische status. De verschillen in de reacties tussen de Nijmegenaren van buitenlandse afkomst en de overige Nijmegenaren zijn klein.

Positief beeld van ontwikkeling stad

Al langere tijd meten we iedere twee jaar het volgende beeld: de groep Nijmegenaren, die vindt dat Nijmegen vooruit is gegaan, is groter dan de groep die achteruitgang ziet. In 2015 is dat ook zo en is het beeld positiever dan in 2013: 35% van de Nijmegenaren vindt dat de stad in het afgelopen jaar vooruit is gegaan (30% in 2013) en 10% ziet achteruitgang (14% in 2013). Bijna veertig procent ziet noch vooruitgang noch achteruitgang; 16% heeft 'weet niet' aangevinkt.

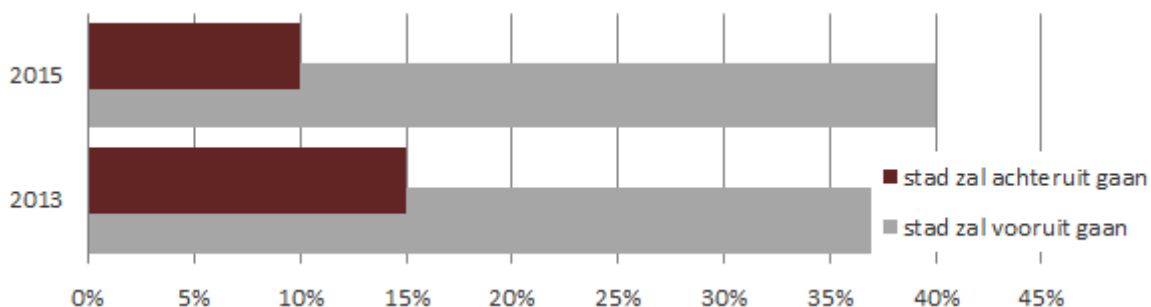


Figuur 3: Percentage Nijmegenaren dat vindt dat stad in het afgelopen jaar vooruit of achteruit is gegaan. Bron: Burgerpeiling, O&S.

Personen met een lagere sociaaleconomische status en ouderen hebben een wat minder gunstig beeld van de ontwikkeling van de stad dan de andere groepen. Wel zien ook zij vaker vooruitgang dan achteruitgang. Nijmegenaren van niet-westerse afkomst zijn het meest positief over de ontwikkeling van de stad.

De meest genoemde redenen voor de vooruitgang zijn de nieuwe stadsbrug en meer evenementen/levendigheid. Andere vaker genoemde redenen zijn de verbetering van de bereikbaarheid/verkeersdoorstroming, het vernieuwde Plein '44, de nieuwbouw in de stad en verbeteringen aan fietspaden. Voor de ervaren achteruitgang worden meer redenen genoemd, zonder dat bepaalde zaken eruit springen.

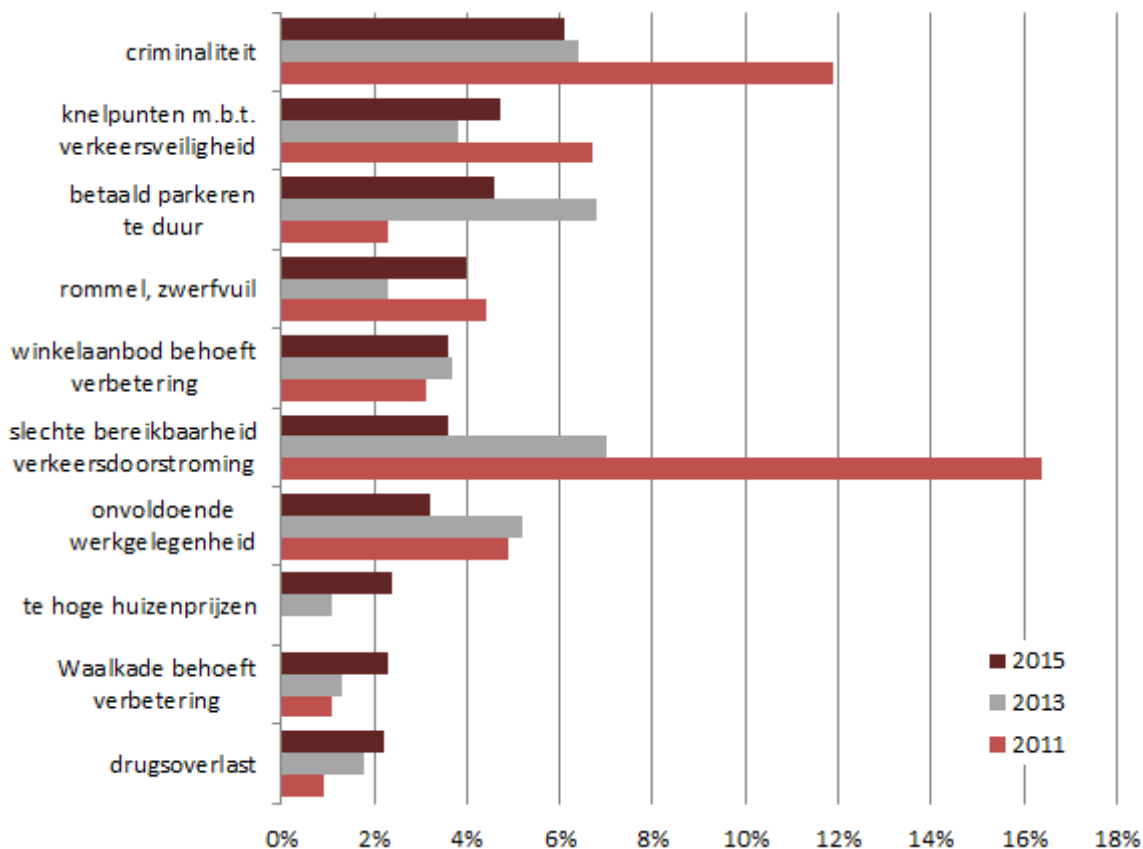
Ook de verwachting voor de toekomst is positief en gunstiger dan in 2013: 40% denkt dat Nijmegen de komende jaren vooruit zal gaan (37% in 2013) en 10% verwacht achteruitgang (15% in 2013).



Figuur 4: Percentage Nijmegenaren dat verwacht dat de stad in de komende jaren vooruit of achteruit zal gaan. Bron: Burgerpeiling, O&S.

Geen stadsproblemen die eruit springen

Aan de Nijmegenaren is gevraagd wat de belangrijkste problemen van Nijmegen zijn waaraan de gemeente wat zou moeten doen. De genoteerde problemen zijn ingedeeld in 30 hoofdcategorieën en circa 130 subcategorieën. Als we kijken naar de subcategorieën, zien we het volgende beeld. In 2011 waren er twee problemen, die relatief veel genoemd werden: de slechte bereikbaarheid/ verkeersdoorstroming en de criminaliteit. In 2015 worden deze problemen veel minder genoemd en zijn er geen problemen, die er duidelijk uitspringen. Criminaliteit is door 6% genoemd, de overige problemen in de top 10 door tussen de 2 en 5%. De slechte bereikbaarheid en verkeersdoorstroming is weggezakt naar de 6^e plaats. Andere sterke dalers, die weggezakt zijn uit de top 10, zijn jongerenoverlast, fietsstallingsmogelijkheden in het centrum en knelpunten m.b.t. de gemeentelijke financiën.



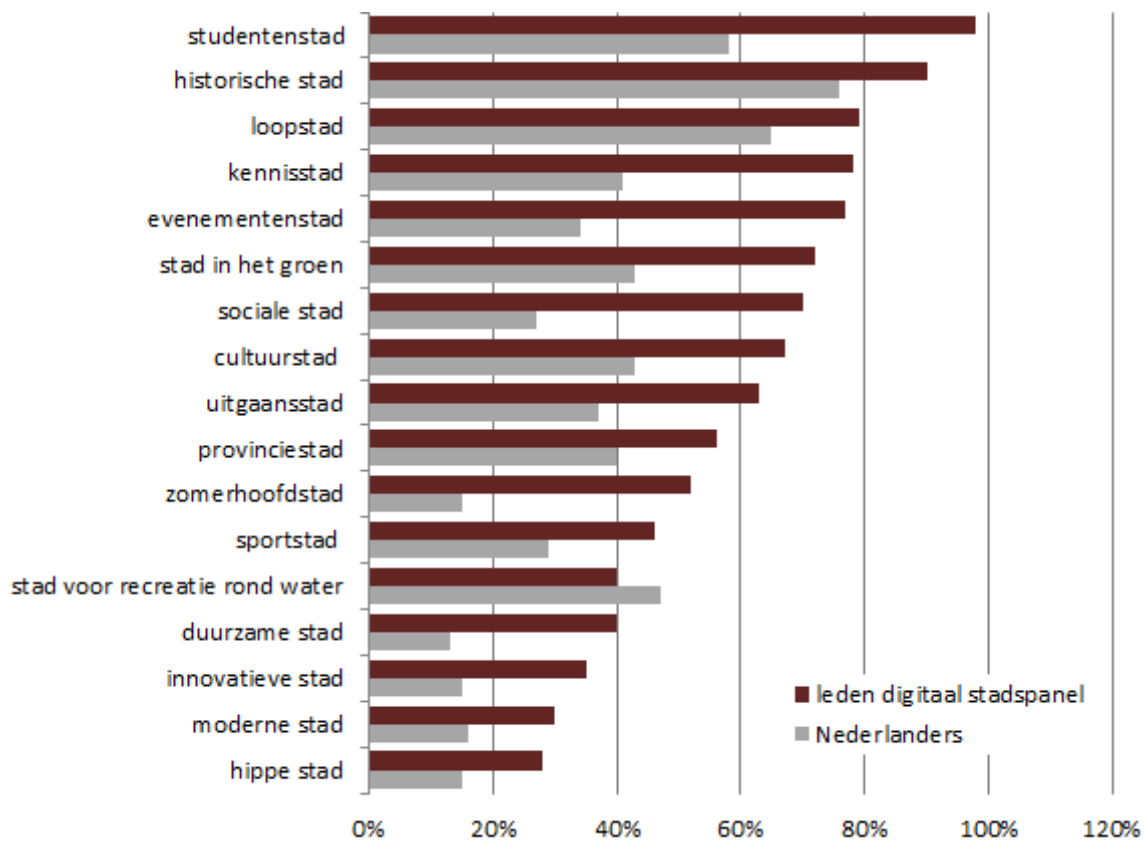
Figuur 5: Belangrijkste problemen in de stad volgens de Nijmegenaren. Bron: Burgerpeiling, O&S.

Nijmegenaren hebben ander beeld bij stad dan Nederlanders

Aan de leden van ons digitaal stadspanel zijn eind 2015 zeventien omschrijvingen van de stad voorgelegd met de vraag of men deze al dan niet bij Nijmegen vindt passen. Voorjaar 2015 is dezelfde vraag ingevuld door Nederlanders.

De panelleden vinden vooral studentenstad en historische stad goed bij Nijmegen passen, gevolgd door loopstad, kennisstad, evenementenstad, stad in het groen, sociale stad en cultuurstad. Duurzame stad scoort minder hoog, terwijl Nijmegen de afgelopen jaren wel een enkele keren in de race was voor de titel European Green Capital.

Voor veel omschrijvingen geldt dat het aandeel Nijmegenaren dat de omschrijving goed bij Nijmegen vindt passen groter is dan bij de Nederlanders. Alleen voor *stad voor recreatie rond het water* is dat niet het geval. Die omschrijving vinden Nederlanders vaker goed bij Nijmegen passen. Het grootste verschil met de Nederlanders is dat de leden van ons digitaal stadspanel de omschrijving zomerhoofdstad veel vaker goed bij Nijmegen vinden passen. En ook voor bijvoorbeeld kennisstad, evenementenstad en sociale stad geldt dat de panelleden deze veel vaker goed bij Nijmegen vinden passen.



Figuur 6: Percentage dat de desbetreffende omschrijving goed bij Nijmegen vindt passen.

Bronnen: Peiling onder digitaal stadspanel over Verleden Verbeeld, O&S, 2015; Het imago van Nijmegen.

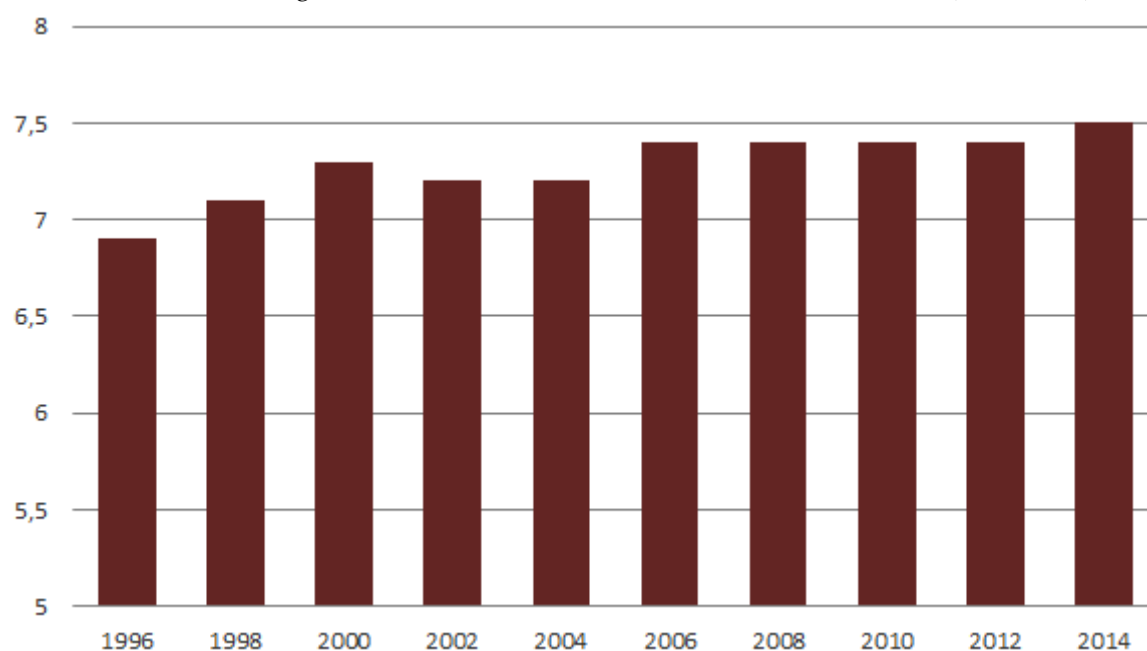
Welk beeld hebben Nederlanders in 2015 van Nijmegen? O&S, 2015.

Beeld van bezoekers stadscentrum

De totaalwaardering van bezoekers voor het stadscentrum is licht gestegen. Vooral de scores voor de bereikbaarheid van het stadscentrum en de parkeer- en fietsstallingsmogelijkheden zijn gestegen. De frequentie waarmee men de binnenstad bezoekt is gedaald, maar als men gaat, blijft men gemiddeld genomen langer.

Waardering voor stadscentrum licht gestegen

Najaar 2014 vond de laatste meting plaats in het kader van ons tweejaarlijks onderzoek onder bezoekers van het stadscentrum. De algemene waardering voor de Nijmeegse binnenstad steeg licht van 7,4 in 2012 naar 7,5 in 2014. Dit is de hoogste score sinds we de Stadscentrummonitor uitvoeren (vanaf 1996).



Figuur 7: rapportcijfer van bezoekers voor stadscentrum (algemeen oordeel).

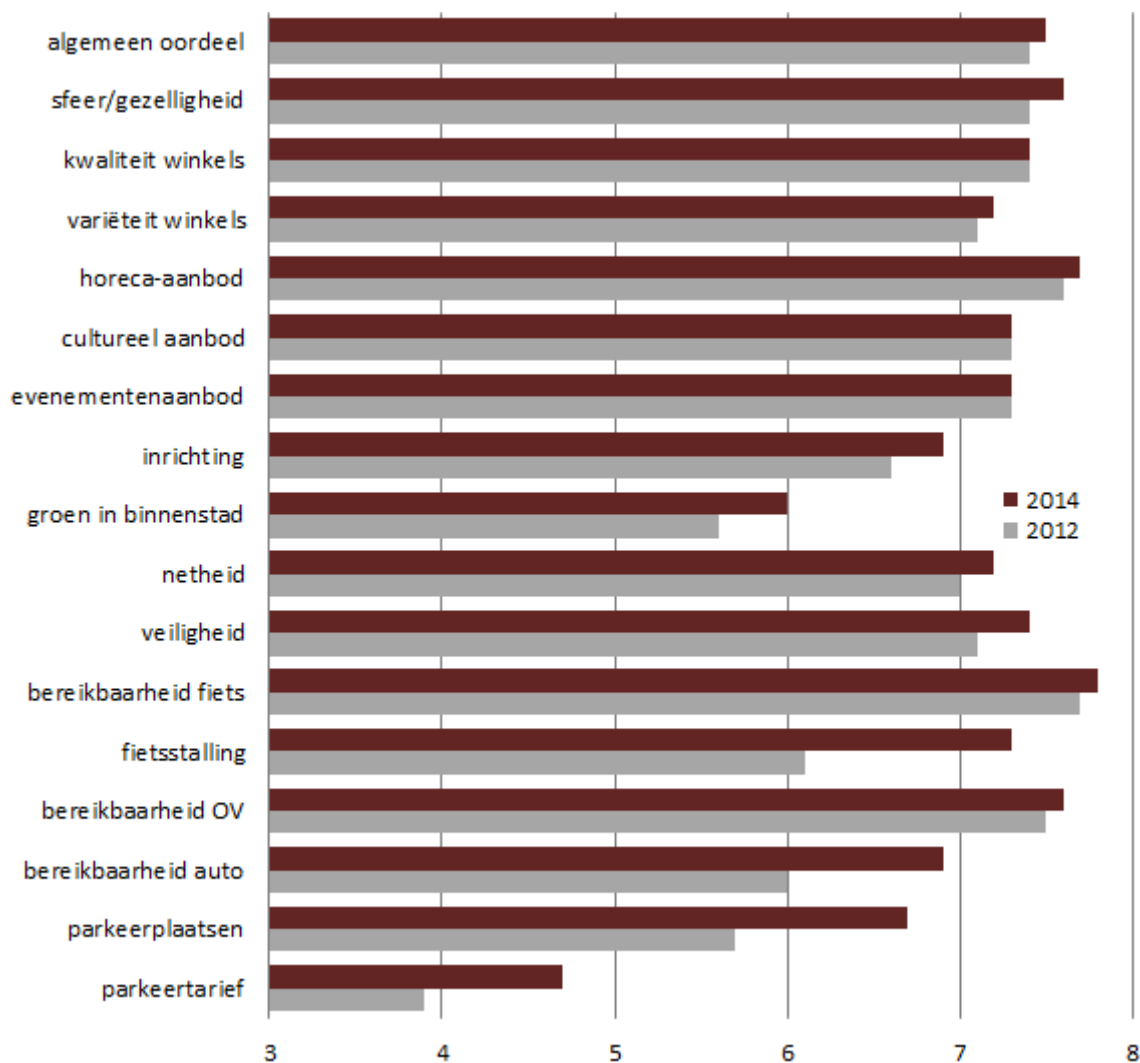
Bron: Stadscentrummonitor, O&S.

Gestegen waardering voor diverse deelaspecten van stadscentrum

Behalve om een algemeen oordeel, vragen we de bezoekers om zestien aspecten van het stadscentrum te beoordelen. De bereikbaarheid met de fiets en openbaar vervoer (7,8 resp. 7,6), de sfeer en gezelligheid (7,7) en het horeca-aanbod (7,6) worden het hoogst gewaardeerd.

In vergelijking met eerdere jaren is de waardering voor veel gemeten aspecten gestegen. Door de aanleg van de nieuwe stadsbrug en verschillende auto- en fietsparkeermogelijkheden waarderen bezoekers met name de bereikbaarheid fors hoger. We zien gestegen scores voor de mogelijkheid om de fiets te stallen (2013: 6,1, 2015: 7,3), de mogelijkheid om de auto te parkeren (2013: 5,7, 2015: 6,7) en de bereikbaarheid van de binnenstad met de auto (2013: 6,0, 2015: 6,9). De beoordeling voor de parkeertarieven blijft nog altijd onvoldoende, ondanks de gestegen waardering (2013: 3,9, 2015: 4,7).

Ook het groen in de binnenstad krijgt met een 6,0 een relatief laag cijfer van de passanten, maar is wel gestegen.



Figuur 8: Rapportcijfers van bezoekers voor diverse aspecten van het Stadscentrum.

Bron: Stadscentrummonitor, O&S.

In Arnhem wordt op dezelfde manier onderzoek onder stadscentrumbezoekers gehouden. Ook daar is de laatste meting in 2014 verricht. De algemene waardering ligt een fractie lager dan in Nijmegen (7,4). De grootste verschillen met Nijmegen zijn dat Nijmegen hoger scoort op de bereikbaarheid van het centrum met de auto, de autoparkeermogelijkheden, de netheid van de stad en de sfeer/gezelligheid en dat Arnhem hoger scoort op de bereikbaarheid van het centrum met de fiets en met het openbaar vervoer.

De belevingswaarde van de Nijmeegse binnenstad is goed. De bezoekers reageren positief op stellingen over het eigen karakter van de binnenstad, een welkom gevoel krijgen en het je kunnen vermaken in de binnenstad. De persoonlijke aandacht van het winkelpersoneel, de gezelligheid en de zintuiglijke beleving (passen, zien etc.) van de te kopen artikelen zijn de meest genoemde voordelen van de binnenstad boven het kopen van producten via internet.

Overdag neemt het aantal bezoeken aan de binnenstad af. De frequentie waarmee men de binnenstad bezoekt is gedaald, maar als men gaat, blijft men gemiddeld genomen langer. Parkeercijfers duiden op een groei van het bezoek 's avonds.

Beeld van ondernemers en instellingen

Ondernemers en instellingen waarden het woon- en leefklimaat in de stad met een wat lager rapportcijfer (7,0) dan de inwoners (7,6). De waardering is na 2006 wel behoorlijk gestegen.

De score voor het ondernemersklimaat is tamelijk stabiel.

Score voor ondernemersklimaat stabiel

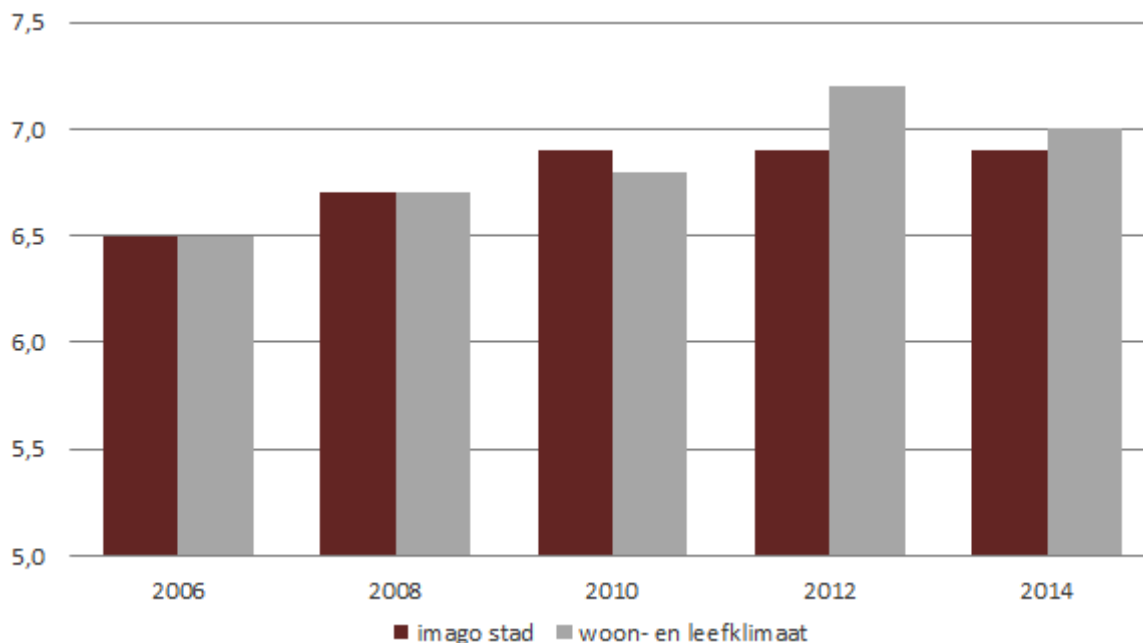
Najaar 2014 vond de laatste meting plaats in het kader van ons tweejaarlijks onderzoek onder ondernemers en instellingen in Nijmegen (Monitor Vestigingsklimaat). De waardering van ondernemers en instellingen voor het ondernemingsklimaat in de stad is de laatste jaren vrij stabiel (6,5 in 2014 en 6,6 in 2012 en 2010) en hoger dan in de periode voor 2010. Positieve ontwikkelingen zijn er bij de beoordeling voor de bereikbaarheid van de stad en de gemeentelijke vergunningverlening en dienstverlening. Bedrijven zijn echter zeer kritisch op de dienstverlening als zij het gewenste resultaat niet bereiken. Vooral op het vlak van het verminderen van gemeentelijke regels en lasten wenst men inzet van het gemeentebestuur.

De waardering voor de directe bedrijfsomgeving is de laatste jaren licht gedaald (van 7,1 in 2010 naar 6,9 in 2014), maar is wel hoger dan in de periode voor 2010.

Redelijke scores voor imago en woon- en leefklimaat

In de periode 2006-2012 steeg de score die ondernemers en instellingen voor het imago van de stad gaven van 6,5 naar 6,9. In 2014 is die score gelijk gebleven.

Ook de waardering voor het woon- en leefklimaat in Nijmegen steeg: van 6,5 in 2006 naar 7,2 in 2012. In 2014 zien we een lichte terugval naar 7,0. Inwoners van Nijmegen waarden het woon- en leefklimaat hoger (7,6).



Figuur 9: Score van ondernemers en instellingen voor imago van en woon- en leefklimaat in Nijmegen. Bron: Monitor Vestigingsklimaat, O&S.

Beeld van Nederlanders

Nederlanders denken bij Nijmegen in de eerste plaats aan de Vierdaagse. Tegelijk zien niet veel Nederlanders Nijmegen als een evenementenstad. Vooral de omschrijving historische stad vindt men goed bij Nijmegen passen. Bij de vraag naar wat de oudste stad is, staat Nijmegen 10 jaar na de viering van Nijmegen 2000 nog steeds bovenaan. Ook zien veel Nederlanders Nijmegen als een studentenstad en een stad voor recreatie rond het water. Naarmate men Nijmegen beter kent, is de waardering voor de stad hoger: regelmatige bezoekers geven een 7,6.

Nederlanders denken bij Nijmegen in eerste plaats aan de Vierdaagse

In mei 2015 hebben we onderzoek onder Nederlanders naar het imago van Nijmegen verricht. Daaruit blijkt dat Nederlanders bij Nijmegen in de eerste plaats aan de Vierdaagse denken. Bij vorige onderzoeken van O&S in de periode 2004-2006 was dat ook het geval.

Tegelijk is het beeld van Nijmegen als evenementenstad niet opvallend sterk; 34% vindt dit een passende omschrijving van de stad. Niet veel Nederlanders denken bij Nijmegen aan een ander evenement dan de Vierdaagse. Daarbij aansluitend laten de uitkomsten van de laatste editie van de Respons Evenementen Monitor zien dat Nijmegen alleen met de Vierdaagse in de top 50 van vrij toegankelijke evenementen voorkomt (op nummer 1 in de laatste editie m.b.t. 2014). In de top 50 van entree heffende evenementen komt Nijmegen niet voor. De meest voorkomende steden in beide ranglijsten zijn: Amsterdam (16), Rotterdam (8), Utrecht (7), Den Haag (5), Eindhoven (5) en Maastricht (4).

Uit onderzoek onder de bezoekers van de Vierdaagsefeesten weten we dat deze vooral uit Nijmegen en omgeving komen. Het imago-onderzoek laat zien dat dit evenement als motivatie om Nijmegen te bezoeken een bescheiden rol speelt.

Het wordt interessant om te zien of Nijmegen in het evenementenjaar 2016 meer bezoekers van verder weg weet te trekken.

Aanwijzingen voor een succesvolle historische profilering

De uitkomsten van het imago-onderzoek duiden op een succesvolle profilering van Nijmegen als oudste stad met een bijzondere historie. Tien jaar geleden vierde Nijmegen haar 2000-jarig bestaan. Voorafgaand aan 'Nijmegen 2000' (in 2004) waren Amsterdam en Maastricht de meest genoemde steden bij de vraag naar de oudste stad van Nederland. Na afloop van 'Nijmegen 2000' werd Nijmegen het meest genoemd. In 2015 wordt Nijmegen nog steeds het meest genoemd (35%) met Maastricht en Amsterdam op de tweede en derde plaats (31 respectievelijk 16%).

Veel Nederlanders denken bij Nijmegen spontaan aan zaken die met de geschiedenis van de stad te maken hebben. Van alle voorgelegde beschrijvingen van Nijmegen (onder meer loopstad, studentenstad, cultuurstad, kennisstad en duurzame stad) vinden de Nederlanders 'historische stad' de meest passende. Van de bezoekers, die de stad bezochten om de geschiedenis te ervaren, is een opvallend hoog percentage positief over wat Nijmegen op dat vlak te bieden heeft (94%). En het ervaren van de geschiedenis is veel genoemd als reden waarom men de stad in de toekomst wil gaan bezoeken. De meest genoemde reden is het gaan bekijken van de binnenstad.

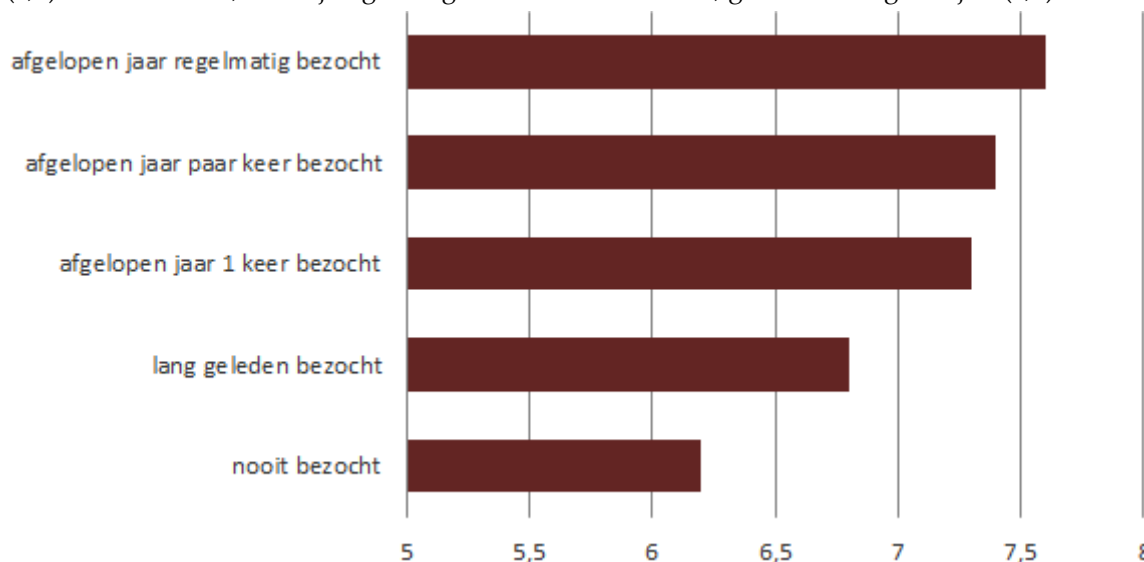
Nederlanders zien Nijmegen als stad voor recreatie rond water

Veel Nederlanders denken bij Nijmegen spontaan aan de ligging aan de Waal (34%) en vrij veel Nederlanders (45%) zien Nijmegen als een stad voor recreatie rond het water. Wetende dat alle

ontwikkelingen rondom Nijmegen omarmt de Waal en het verbeteren van de aantrekkelijkheid van de Waalkade nog niet afgerond zijn, duidt dit op kansen voor de stad om dit beeld te kunnen benutten.

Waardering voor Nijmegen neemt toe, naarmate men Nijmegen beter kent

Nederlanders waarderen Nijmegen met een gemiddeld rapportcijfer van 6,8; regelmatige bezoekers geven het hoogste cijfer (7,6). Hieraan gerelateerd is de waardering voor de stad van mensen uit de regio ook hoger (7,3). Nederlanders, die Nijmegen nog nooit bezocht hebben, geven het laagste cijfer (6,2).



Figuur 10: Rapportcijfer voor Nijmegen van Nederlanders (algemeen beeld). Bron: Het imago van Nijmegen. Welk beeld hebben Nederlanders in 2015 van Nijmegen? O&S 2015.

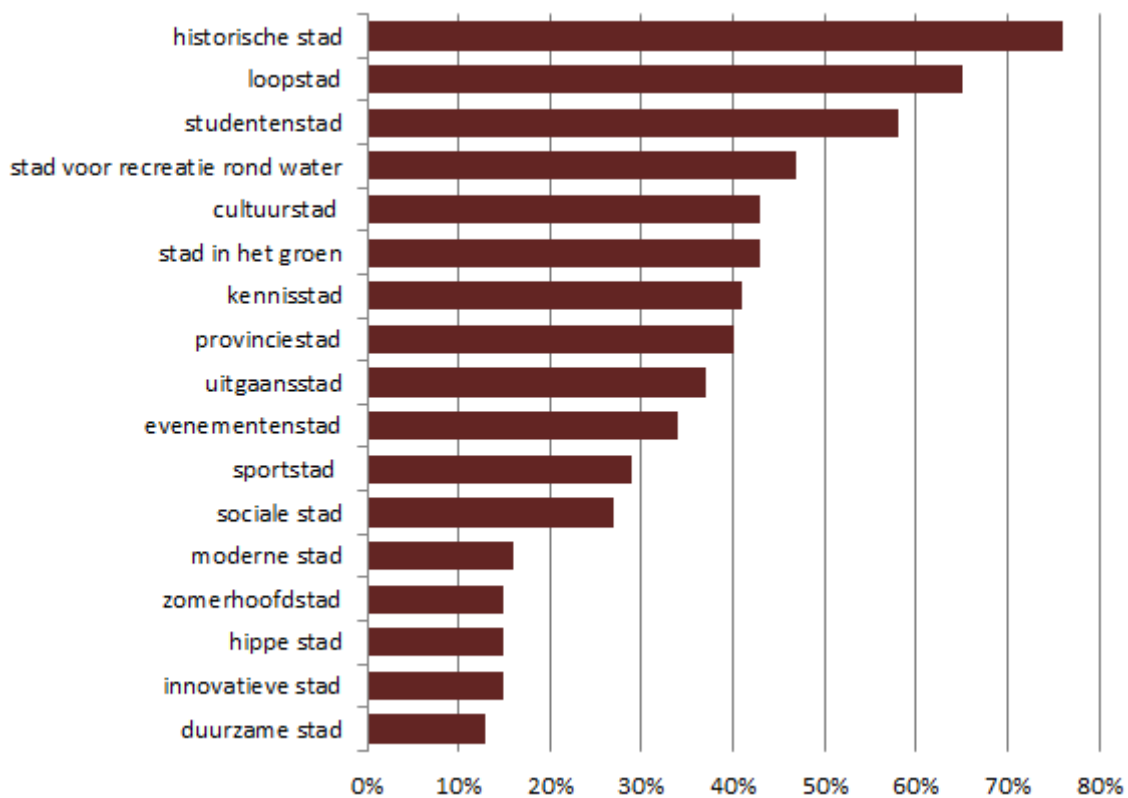
De Nederlanders, die Nijmegen bezocht hebben, oordelen veelal positief over het aanbod waarvoor men Nijmegen heeft bezocht (winkelen, horecabezoek, bezienswaardigheden binnenstad, ervaren geschiedenis, musea, culturele voorstellingen).

Historische stad, loopstad en studentenstad passende omschrijvingen

Aan de Nederlanders zijn zeventien omschrijvingen van de stad voorgelegd met de vraag of men deze al dan niet bij Nijmegen vindt passen. Vooral historische stad vindt men goed bij Nijmegen passen (76%), gevolgd door loopstad (65%) en studentenstad (58%).

Cultuurstad scoort niet opvallend hoog, terwijl Nijmegen een relatief groot cultuuraanbod heeft. In de Atlas voor gemeenten 2015, waarin de 50 grootste steden van Nederland met elkaar vergeleken worden, staat Nijmegen op de derde plaats in de ranglijst voor het cultuuraanbod (aantal uitvoeringen podiumkunsten; peildatum 1 januari 2014).

Weinig Nederlanders vinden duurzame stad, innovatieve stad en sociale stad bij Nijmegen passen. Het zijn omschrijvingen die raken aan speerpunten in het lokale beleid, waarvan Nederlanders minder op de hoogte zullen zijn.



Figuur 11: percentage dat de desbetreffende omschrijving goed bij Nijmegen vindt passen.

Bron: Het imago van Nijmegen. Welk beeld hebben Nederlanders in 2015 van Nijmegen? O&S 2015.

Beeld in benchmarkonderzoeken

Nijmegen scoort gunstig in enkele ranglijsten voor woonaantrekkelijkheid.

Hoog in ranglijst voor woonaantrekkelijkheid

Atlas voor gemeenten stelt jaarlijks een ranglijst woonaantrekkelijkheid voor de 50 grootste steden op. Dit gebeurt op basis van acht indicatoren: bereikbaarheid banen per auto en OV, cultureel aanbod, veiligheid, percentage koopwoningen, culinair aanbod, nabijheid natuurgebieden, aanwezigheid universiteit en percentage vooroorlogse woningen. Niet alles wat de woonaantrekkelijkheid bepaalt, is in de woonaantrekkelijkheidsindex van Atlas voor gemeenten verwerkt. Zo zijn er geen indicatoren meegenomen over sportaanbod, evenementen, cultuurhistorie, musea, bijzondere architectuur, recreatieve voorzieningen, sociale samenhang, openbaar vervoer, de bereikbaarheid van de stad, groen en water in en om de stad en het winkelaanbod. De woonaantrekkelijkheidsindex van Atlas voor gemeenten geeft vooral zicht op de aantrekkingskracht van de stad op een actieve en hoogopgeleide groep vestigers ('creatieve klasse'). Dit vanuit de kennis over de 'creatieve klasse' als belangrijke motor voor economische voorspoed.

In 2008 stond Nijmegen in de ranglijst woonaantrekkelijkheid voor het eerst in de top 10 (9^e plaats). De hoogste notering werd in 2009 bereikt (5^e plaats). In 2015 staan we op de 8^e plaats. Nijmegen is al enkele jaren één van de twee steden buiten de Randstad in de top 10 (Den Bosch in 2015 op plaats 4). Boven ons staan Amsterdam, Utrecht, Amstelveen, Den Bosch, Den Haag, Haarlemmermeer en Haarlem.

De hoge score van Nijmegen heeft vooral te maken met hoge scores voor het grote aandeel studenten onder de bevolking (3^e plaats "aanwezigheid universiteit") en het podiumkunstenaanbod (3^e plaats "cultuuraanbod").

Nijmegen scoort beter dan alle steden in onze vaste set van benchmarksteden. Leiden staat het dichtst in de buurt.

	Nijmegen	Arnhem	Eindhoven	Enschede	Groningen	Leiden	Maastricht	Tilburg	gemiddeld
positie in ranglijst woonaantrekkelijkheid	8	12	13	46	23	9	37	19	21
positie in ranglijst beste gemeenten	227	250	303	263	106	176	325	302	244
positie in ranglijst merkkraft van Nederlandse steden, volgens bewoners	10	21	14	16	3	6	1	15	11
positie in ranglijst merkkraft van Nederlandse steden, volgens Nederlandse bezoekers	9	14	13	17	3	11	1	20	11

Figuur 12: Vergelijking met benchmarksteden voor enkele benchmarkonderzoeken. Bronnen: Atlas voor

gemeenten (woonaantrekkelijkheid), , Elsevier en Bureau Louter (beste gemeente) en Hendrik Beerda Brand Consultancy (merkkracht).

De ranglijst Beste gemeente (Elsevier en Bureau Louter) is bedoeld om zicht te geven op de aantrekkelijkheid van een gemeente voor de doorsnee bevolking. In de ranglijst zijn de volgende onderwerpen meegenomen: basisvoorzieningen, plusvoorzieningen, economie, groene en blauwe kwaliteit, rust en ruimte, harmonieus leefklimaat en bereikbaarheid. Ten opzichte van onze vaste zet van benchmarksteden scoort Nijmegen wat gunstiger. Alleen Leiden en Groningen staan hoger.

Voor het onderzoek naar de merkkracht van gemeenten, streken en provincies (Hendrik Beerda Brand Consultancy in samenwerking met Universiteit Utrecht) zijn deze op 43 factoren onderzocht, onder meer op bekendheid, waardering, binding, persoonlijkheid, bezoek, bezoekingentent en groeiverwachting. Onder de inwoners van de gemeenten en provincies is op 13 aanvullende factoren navraag gedaan naar het woonplezier. Zowel voor de inwoners als voor de bezoekers geldt dat Nijmegen ten opzichte van de benchmarksteden iets beter dan gemiddeld scoort. Voor de bewoners geldt dat Groningen, Leiden en Maastricht beter scoren, voor de bezoekers Groningen en Maastricht.

Bronnen

- Burgerpeiling 2015, O&S
- Stadscentrummonitor, O&S
- Monitor Vestigingsklimaat, O&S
- Het imago van Nijmegen. Welk beeld hebben Nederlanders in 2015 van Nijmegen? O&S, 2015
- Atlas voor gemeenten, Stichting Atlas voor gemeenten, Utrecht, 2015
- Elsevier en Bureau Louter (beste gemeente)
- Hendrik Beerda Brand Consultancy (merkkraacht)
- Peiling onder digitaal stadspanel over Verleden Verbeeld, O&S, 2015

Stadsmonitor

-thema Inkomen en Armoedebestrijding-

Modules

Samenvatting	1
Inkomen en armoede	2
Uitkeringen	12

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Jenny Zonneveld
tel.: (024) 329 27 28/ (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

Nijmeegse huishoudens zijn relatief arm: 17% van de huishoudens heeft een inkomen tot 110% van het sociaal minimum. Dat is veel meer dan het landelijk gemiddelde (12%) maar wel vergelijkbaar met de situatie in veel andere steden.

Er wonen in Nijmegen ruim 70.000 (wanneer je alleen naar zelfstandig wonenden huishoudens kijkt) tot meer dan 90.000 (wanneer ook kamerbewoners meegeteld worden) huishoudens. Een behoorlijk deel van hen is afhankelijk van een uitkering:

- 7.000 huishoudens hebben een bijstandsuitkering, een cijfer dat al jarenlang stijgt en relatief hoog is.
- Het aantal WW-uitkeringen beweegt sterk mee met de economische conjunctuur. Het is jarenlang flink gestegen, maar de laatste 2 jaar weer gestabiliseerd en zelfs iets afgenomen. Het aantal WW-uitkeringen is ongeveer 4.500.
- Het aantal arbeidsongeschikten is al jaren redelijk stabiel, rond de 8.000.

Een laag inkomen hoeft niet per se te betekenen dat je ook financiële problemen hebt. Naar eigen zeggen is de financiële situatie van 9% van de Nijmeegse huishoudens slecht.

Inkomen en armoede

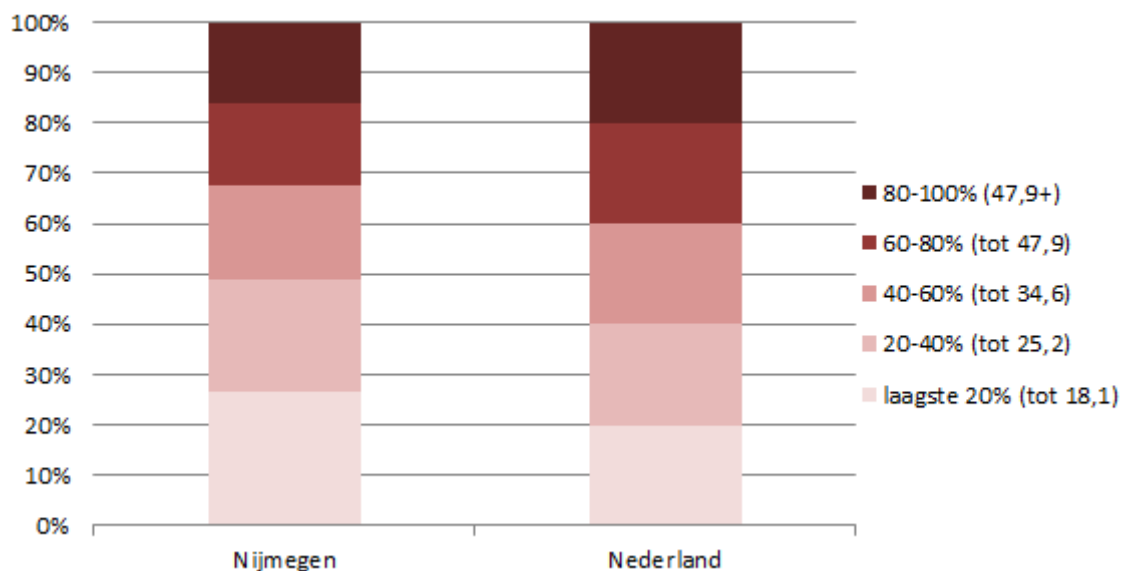
In Nijmegen wonen relatief veel huishoudens met een laag inkomen. 9% noemt de eigen financiële situatie "slecht". Een kwart stelt de afgelopen 2 jaar in inkomen achteruit te zijn gegaan.

Besteedbaar inkomen van Nijmeegse huishoudens

In Nijmegen zijn er, gekeken naar het besteedbaar inkomen, meer arme en minder rijke huishoudens dan landelijk gemiddeld. Dat is in onderstaande figuur is te zien.

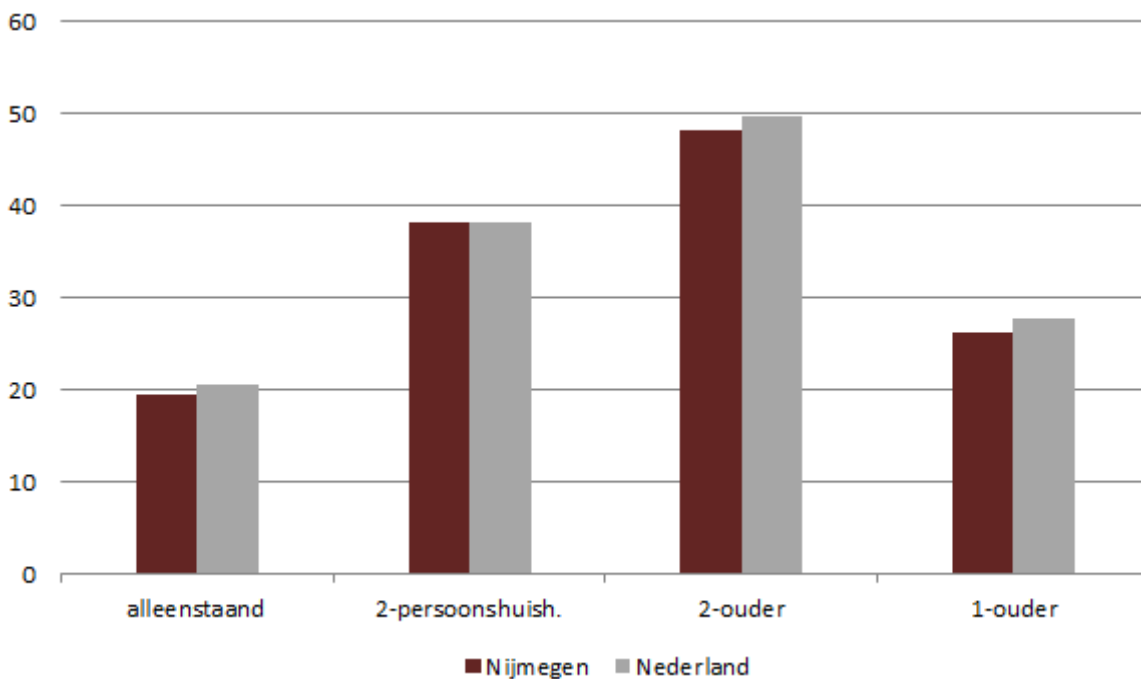
In heel Nederland heeft, logischerwijze, 20% van de huishoudens een besteedbaar inkomen waarmee ze tot de armste 20% van Nederland behoort (tot 18.100 euro). In Nijmegen valt meer dan een kwart van de huishoudens in deze inkomensklasse.

Aan de bovenkant van de inkomensverdeling zie je dat ongeveer 16% een van Nijmeegse huishoudens een inkomen heeft waarmee ze tot de rijkst 20% van Nederland behoort. In absolute cijfers gaat het dan om zo'n 12.000 huishoudens.



Figuur 1: Besteedbaar inkomen van huishoudens, naar Nederlandse 20% klasse. Bron: RIO 2013

De ongunstiger inkomenspositie in Nijmegen is deels te verklaren vanuit de samenstelling van huishoudens en bevolking: het besteedbaar inkomen van meerpersoonshuishoudens is 2 tot 3 keer zo hoog als dat van alleenstaanden. Dit geldt zowel voor Nederland als geheel als voor Nijmegen. En omdat er in Nijmegen meer alleenstaanden wonen dan gemiddeld in Nederland is het gemiddelde huishoudensinkomen er lager.



Figuur 2: Besteedbaar inkomen (*1000 euro) per huishoudentype. Bron RIO 2013

Maar ook per huishoudentype gekeken is het besteedbaar inkomen in Nijmegen meestal een fractie lager dan in Nederland. Rekening houdend met de huishoudensverdeling in Nijmegen (standarisatie) ligt het inkomensniveau hier zo'n 5% onder het landelijke niveau.

Houd je geen rekening met de verschillen in huishoudenssamenstelling dan is het verschil groter (10%).

17% huishoudens heeft een inkomen lager dan 110% sociaal minimum

Van alle Nijmeegse huishoudens (exclusief studenten) heeft 17%, 12.400 huishoudens, een inkomen tot maximaal 110% van het sociaal minimum, waarbij het sociaal minimum vergelijkbaar met bijstandsniveau. Omdat deze inkomensgegevens gebaseerd zijn op cijfers van de belastingdienst, geven ze de stand van zaken van twee jaar geleden weer. Een schatting op basis voor deze cijfers (Stimulanz Minimascan) voor peilmoment 1-1-2015 gaat ervan uit dat het aantal huishoudens met een inkomen tot 110% van het sociaal minimum nog iets gestegen is: tot 12.700.

	aantal	als % doelpopulatie
huishoudens	12400	17,4%
personen	19600	13,7%
minderjarige kinderen	4000	14,5%
alleenstaand	8330	26,8%
stel	1200	6,4%
1-ouder	1870	35,5%
2-ouder	880	5,7%
overig	140	12,6%
tot 25	600	35,8%
25-45	4200	16,0%
45-65	4600	17,4%
65+	2900	17,7%

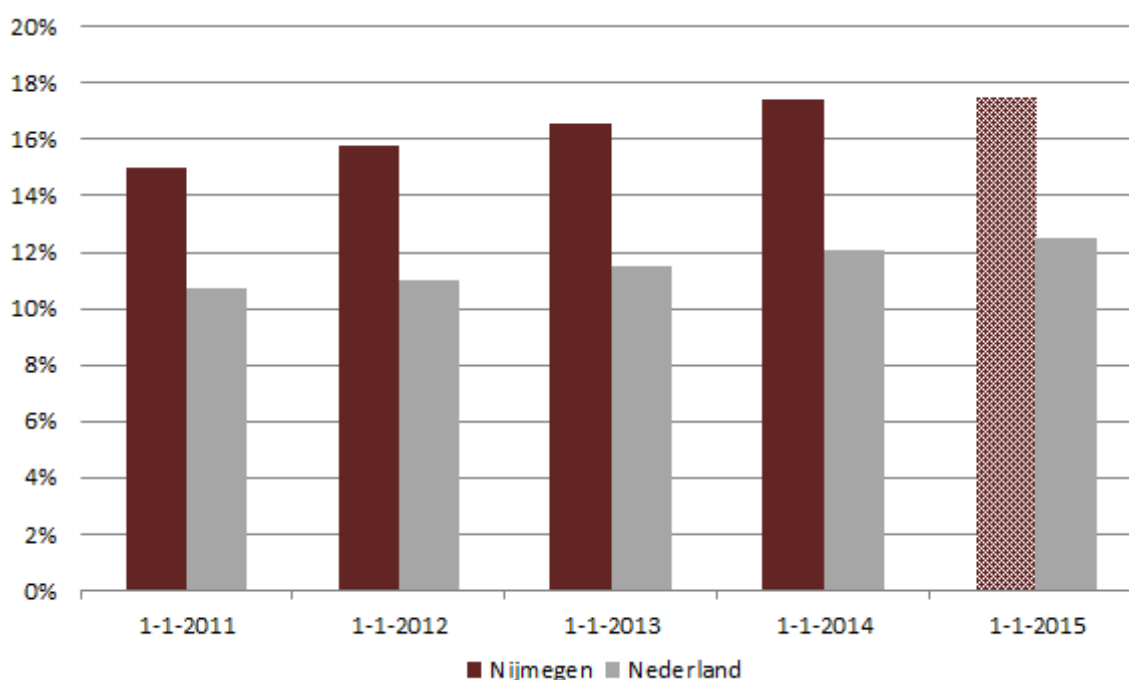
Figuur 3: Aantal huishoudens (exclusief studenten) en personen met een inkomen tot 110% van het sociaal minimum, 1-1-2014 (bron: RIO 2013)

Onder 1-oudergezinnen is het aandeel met zo'n laag inkomen het grootst: meer dan een derde van deze huishoudens zit onder de 110% grens. In absolute cijfers zijn het vooral alleenstaanden die de samenstelling van deze inkomensgroep bepalen: meer dan 8.000 huishoudens. Ook relatief zijn er onder de alleenstaanden veel met een laag inkomen: meer dan een kwart.

Naar leeftijd bekeken valt op dat het aandeel lage inkomen bij jongeren hoog is. Omdat er echter maar weinig niet-studentenhuishoudens onder 25 jaar zijn is het absolute aantal niet zo hoog (600). In de andere leeftijdsgroepen ontlopen de percentages die een laag inkomen hebben elkaar niet veel.

Het aandeel huishoudens met een inkomen tot 110% is in Nijmegen de laatste 5 jaar toegenomen. Ook in Nederland als geheel is deze toename zichtbaar.

Het SCP en het CBS, die onder andere onderzoek doen naar de inkomensontwikkeling in Nederland, constateren dat het stijging van het aantal/aandeel huishoudens met een laag inkomen, die in de crisisjaren 2010-2013 duidelijk te zien was, in 2014 gestabiliseerd is. Voor 2015 en 2016 verwachten zij een kleine daling.



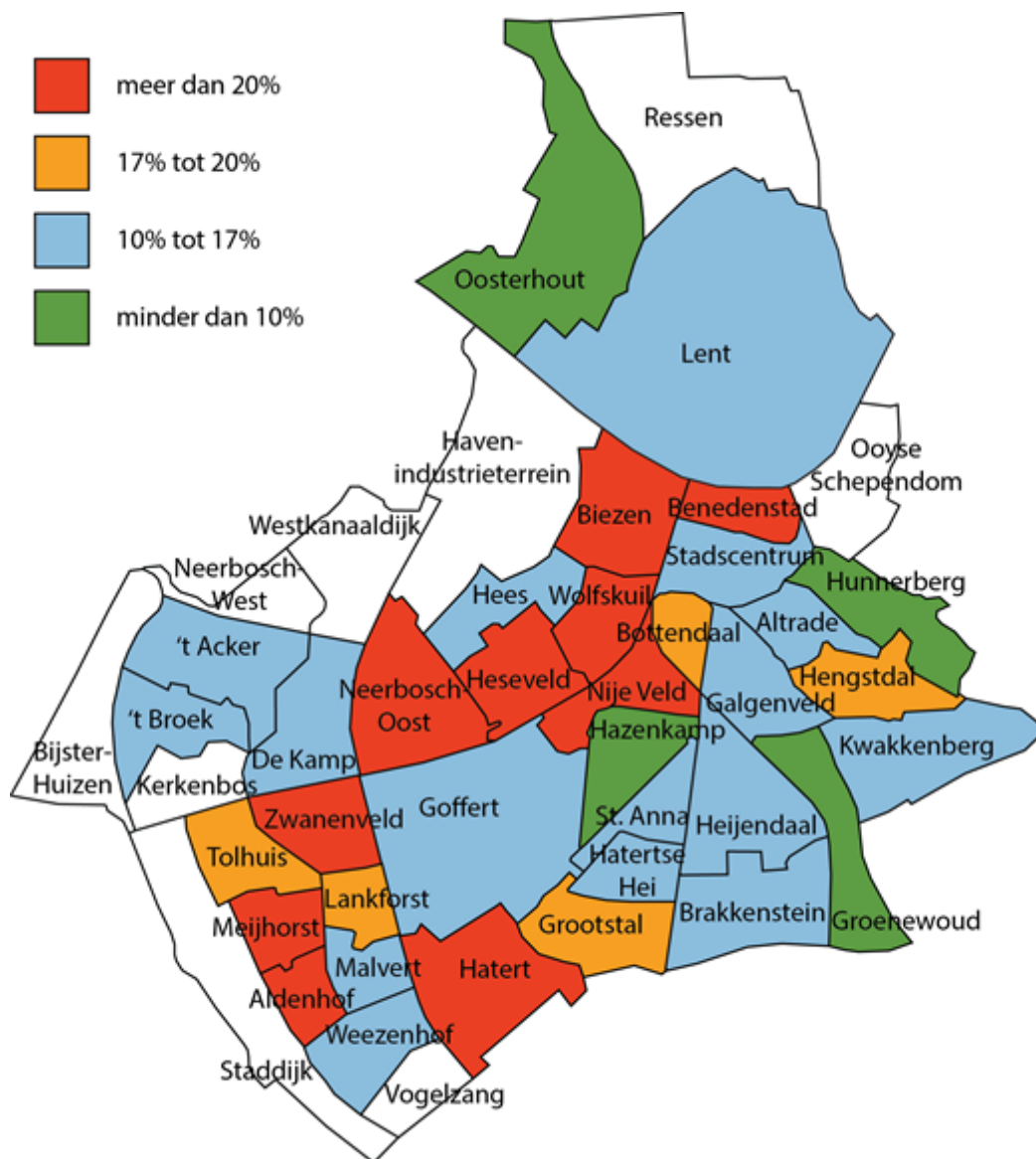
Figuur 4: Percentage huishoudens met inkomen tot 110% sociaal minimum. Bron:RIO en Minimascan

Het aandeel huishoudens met een inkomen tot 110% in Nijmegen ligt zo'n 5% boven het Nederlandse niveau. Als je alle 400 Nederlandse gemeenten op volgorde van aandeel lage inkomens zet staat Nijmegen op positie 10. Het zijn juist de grotere steden waar veel huishoudens met een laag inkomen wonen. Vergeleken met de steden uit de benchmark kennissteden is het aandeel lage inkomen in Nijmegen tamelijk gemiddeld.

gemeente	%	positie
Groningen	19,9	3
Enschede	18,7	7
Arnhem	18,2	8
Nijmegen	17,4	10
Maastricht	17,2	11
Tilburg	14,8	21
Eindhoven	14,1	32
Leiden	13,7	37

Figuur 5: Aandeel huishoudens met inkomen tot 110% sociaal minimum, en positie op ranglijst 400 gemeenten. Bron: RIO 2013

Van wijk tot wijk zijn er in Nijmegen flinke inkomensverschillen. In Hazenkamp is het aandeel inkomens tot 110% het laagst, 5%. Maar ook in de wijken Hunnerberg, Groenewoud, en Oosterhout heeft minder dan 10% zo'n inkomen. Daartegenover staan wijken waar meer dan 20% zo'n laag inkomen heeft: vooral in Dukenburg, Nijmegen-West en Hatert.



Figuur 6 Aandeel huishoudens (excl. studenten) met inkomen tot 110% sociaal minimum.
Bron: RIO 2013.

Gemeentelijke regelingen voor inkomensondersteuning van minima

Voor huishoudens met een laag inkomen zijn er in Nijmegen gemeentelijke regelingen om financiële ondersteuning te krijgen:

- Individuele bijzondere bijstand
Huishoudens kunnen bijzondere bijstand uitvragen voor extra uitgaven, bv i.v.m. inrichting of bijzondere zorg of voor beheer- en bewindkosten.
- Individuele Inkomens toeslag
Wanneer huishoudens langdurig een laag inkomen hebben, hebben zij eenmaal per jaar recht op een toeslag

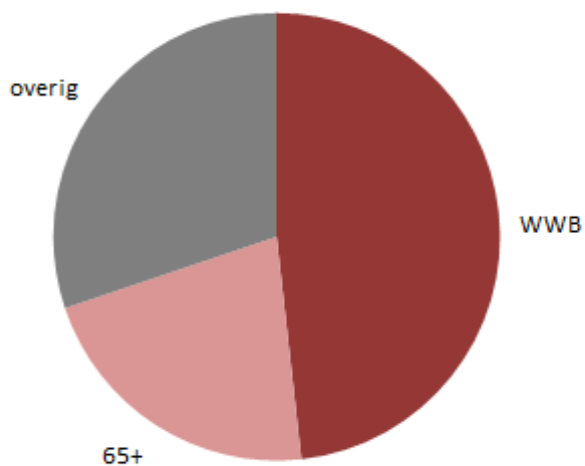
- Kinderfonds
Voor kinderen kent Nijmegen "Leergeld", een stichting die voor kinderen uit gezinnen met een laag inkomen vergoedingen geeft voor deelname aan sport, cultuur en onkosten i.v.m. school
- Collectieve Aanvullende Ziektekostenverzekering
Huishoudens kunnen via de CAZ meedoen aan een uitgebreide verzekering, waarbij ook gekozen kan worden voor het verzekeren van het eigen risico. De gemeente betaalt dan maandelijks een deel van de verzekeringspremie
- Kwijtschelding lokale belastingen
Huishoudens met een laag inkomen kunnen kwijtschelding van WOZ-belasting en hondenbelasting krijgen

Precieze invulling van de regelingen, en de afbakening van groepen die daarvoor in aanmerking komen, en dus ook de aantallen gebruikers, kunnen van jaar tot jaar variëren.

Uit het Sociaal Statistisch Bestand 2014 kan een samenhangend beeld van het gebruik van deze regelingen gegeven worden.

Van alle zelfstandige wonende huishoudens in Nijmegen maakte toen zo'n 14% gebruik van één of meer van bovengenoemde regelingen voor inkomensondersteuning. Onder de mensen met een bijstandsuitkering is dat aandeel vanzelfsprekend veel hoger: bijna 85%.

Andersom is het echter zeker niet zo dat deze regelingen vooral door huishoudens in de bijstand gebruikt worden. Bijna de helft van de gebruikers van deze regelingen had een bijstandsuitkering, ruim 20% leefde van OAW/pensioen en 30% van inkomens uit arbeid of een andere uitkering dan bijstand.



Figuur 7: Inkomensbron van zelfstandig wonende huishoudens in Nijmegen die gebruik maken van minima/inkomensregelingen. Bron: SSB 2014.

Wanneer huishoudens, ondanks het bestaan van deze regelingen, toch in de schulden raken zijn er in Nijmegen verschillende mogelijkheden voor schuldhelpverlening. De belangrijkste aanbieders zijn het gemeentelijke bureau Schuldhelpverlening en Het Interlokaal. Bureau Schuldhelpverlening richt zich vooral op meer zelfredzame huishoudens met regelbare schulden, met als doel die schulden af te gaan betalen. Het

Interlokaal biedt o.a. "stabilisatietrajecten" waarbij ernaar gestreefd wordt de (financiële) situatie van huishoudens te stabiliseren, maar het oplossen van de schulden niet voorop staat.

In 2014 is dossieronderzoek gedaan naar de resultaten van de begeleiding door deze twee instellingen.

Hoofdconclusies uit die analyse:

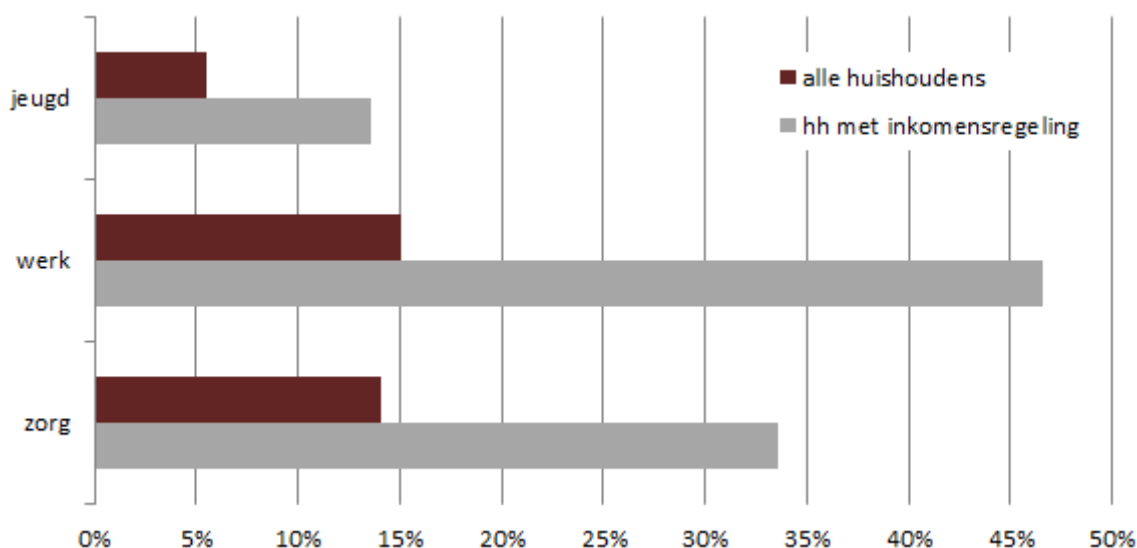
- Bij Bureau SHV melden zich jaarlijks 800 tot 900 Nijmeegse huishoudens met schulden, het Interlokaal start jaarlijks 250 tot 350 stabilisatietrajecten.
- Rond de helft van de deelnemers valt gedurende het traject uit.
- Bij 15 tot 25% van de deelnemers wordt het beoogde doel bereikt: er wordt begonnen met afbetaling van schulden of de financiële situatie is gestabiliseerd.

Ongeveer 30% van de deelnemers krijgt eenmalig/kortdurend advies of wordt doorverwezen naar andere hulpverlenende instanties.

Huishoudens met bijstand of inkomensondersteuning maken vaak ook gebruik van regelingen op andere gebieden

In het Sociaal Statistisch Bestand 2014 is het gebruik van 21, vooral gemeentelijke, regelingen per huishouden geïnventariseerd.

Van de zelfstandig wonende huishoudens in Nijmegen maakt 17% gebruik van een of meer gemeentelijke inkomensregelingen (bijzondere bijstand, kwietschelding, Leergeld, etc.) en/of heeft een bijstandsuitkering. Deze huishoudens zijn ook veel meer dan gemiddeld te vinden in regelingen op de terreinen zorg (WMO, AWBZ), werk (reïntegratietrajecten) of jeugd (jeugdzorg, VSV, etc.).



Figuur 8: Welk deel van huishoudens is bekend in regelingen rond jeugd, werk of zorg.

Bron: SSB 2014.

In huishoudens met lage inkomen is vaak sprake van ook een stapeling met problemen op andere levensterreinen:

- Ongeveer 1/3 van de huishoudens in inkomensregelingen maakt ook gebruik van zorg, tegenover 15% gemiddeld voor alle huishoudens.
- Bijna de helft is de vinden in regelingen rond werk, bij een gemiddeld van ongeveer 15%.

Het aandeel in jeugdregelingen is veel lager, een kleine 15%. Voor veel huishoudens in inkomensregelingen is het echter ook niet mogelijk in deze regelingen te komen, omdat er geen kinderen in het huishoudens aanwezig zijn.

Veranderingen in regelingen inkomen en zorg leiden in de meeste gevallen tot beperkte veranderingen in inkomen

Tussen 2014 en 2015 zijn er landelijk veel regelingen veranderd in het sociale en financiële domein. De Participatiewet is ingevoerd, incl. de kostendelersnorm, de Wajong is beperkt en kindregelingen zijn aangepast.

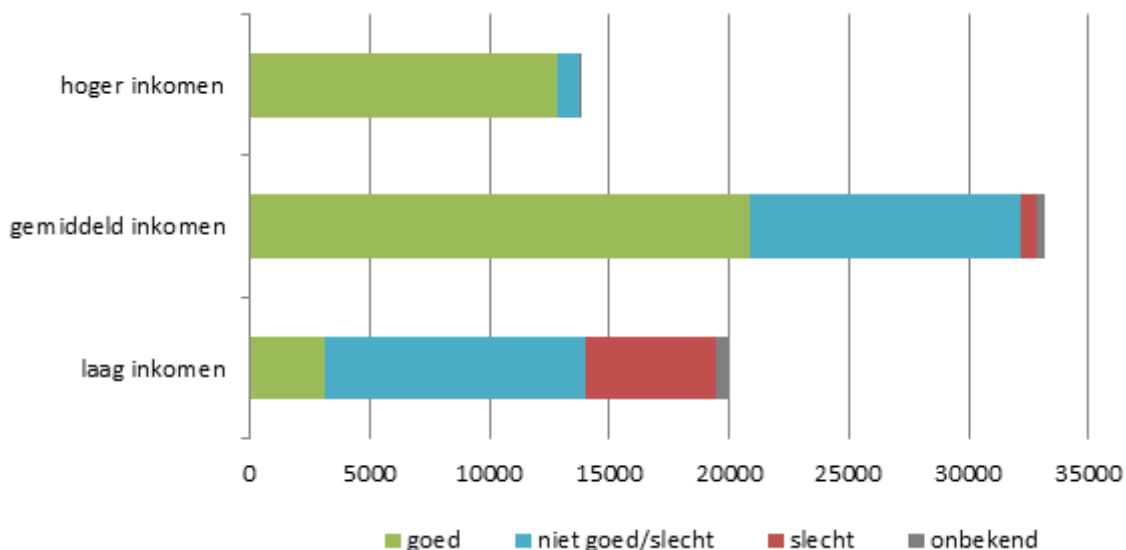
Dit leidde ook tot veranderingen in lokale regelingen met als belangrijkste voorbeeld de lokale regeling chronisch zieken, gehandicapten en ouderen, die vanwege de invoering van de Participatiewet afgeschaft moest worden. Om deze achteruitgang te compenseren zijn er in Nijmegen een aantal lokale maatregelen genomen: uitbreiding van de Collectieve Aanvullende Ziektekostenverzekering en compensatie via de individuele bijzondere bijstand.

In 2015 is in het onderzoek “Wat betekent dat voor u in 2015” (OenS/gemeente Nijmegen) voor 6 concrete gevallen bekeken wat het totale inkomenseffect van deze veranderingen was. Hoewel de uitkomsten erg afhankelijk zijn van de precieze persoonlijke situatie kwamen daarbij ook breder geldende patronen in beeld:

- Huishoudens met een inkomen net boven het minimum (door werk of pensioen) gaan er over het algemeen licht op vooruit in financiële zin (o.a. door uitbreiding van de CAZ).
- Huishoudens met alleen bijstand of AOW gaan er vaker (beperkt) op achteruit, of minder op vooruit.
- Het grootste negatieve effect treedt op bij de, in absolute cijfers kleine, groep huishoudens waarin ook een inkomen vanuit de Wajong aanwezig is. Nieuwe gevallen krijgen veel minder inkomen.

Hoe ervaren huishoudens hun financiële situatie?

In de Burgerpeiling 2015 hebben de inwoners van Nijmegen aangegeven hoe zij hun inkomen ervaren: vinden ze het hoog of laag, is hun financiële situatie goed of slecht?

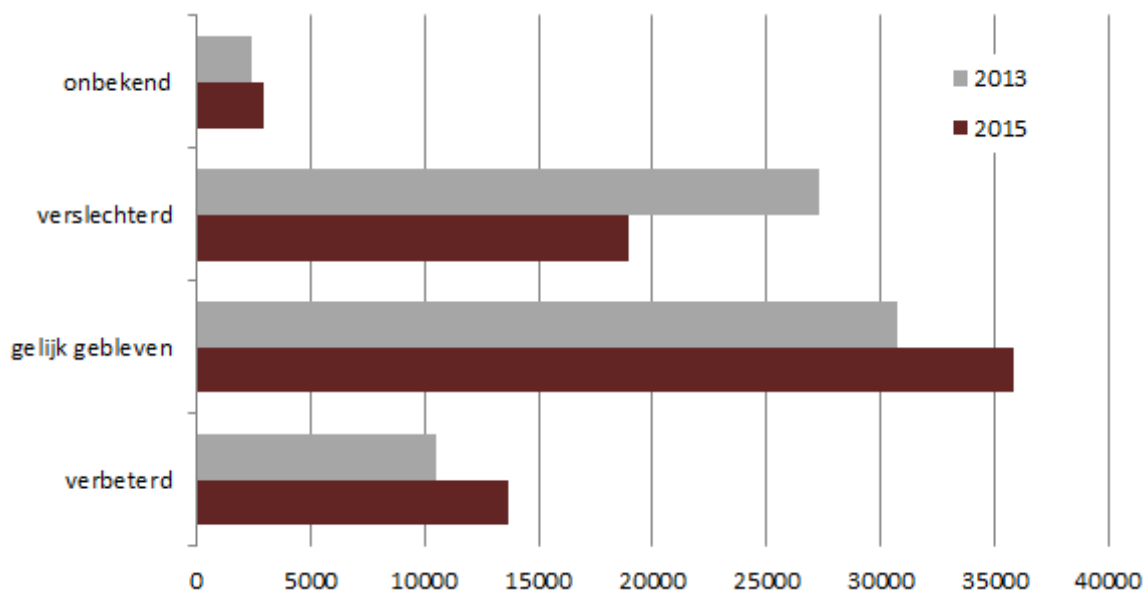


Figuur 9: Typering financiële situatie door Nijmeegse huishoudens, naar zelf getypeerde inkomensklasse.
Bron: BP 2015

In totaal vindt 9% van de 70.000 Nijmeegse zelfstandig huishoudens dat hun financiële situatie slecht is. Dat gebeurt natuurlijk vooral bij huishoudens die een laag inkomen hebben. Zo'n 20.000 van de huishoudens vindt zichzelf tot de lagere inkomensgroepen behoren. Voor ruim een kwart van hen geldt dat zij hun financiële situatie als "slecht" typeren. De rest, zo'n 15.000 huishoudens, kan zich ondanks het lage inkomen redelijk tot goed redden.

Onder huishoudens met een gemiddeld inkomen is er nog een kleine groep die zegt in een slechte financiële situatie te verkeren.

In 2013, nog volop in de crisis, vond bijna 40% van de huishoudens dat hun financiële situatie er de twee voorgaande jaren op achteruitgegaan was. Dat aandeel is nu flink kleiner geworden (gezakt tot ongeveer een kwart). Toch is het aantal huishoudens dat een verslechtering meldt nog steeds groter dan het aantal dat zegt erop vooruit te zijn gegaan.



Figuur 10: Vinden huishoudens hun financiële situatie de laatste 2 jaar veranderd? Bron: Burgerpeiling.

Uitkeringen

Een deel van de Nijmeegse huishoudens is voor hun inkomen afhankelijk van een uitkering. De belangrijkste daarvan zijn de bijstandsuitkeringen (ongeveer 7.000 uitkeringen), de WW-uitkeringen (ongeveer 4.500) en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (ongeveer 8.000).

Veel manieren om aantal bijstandsuitkeringen te tellen

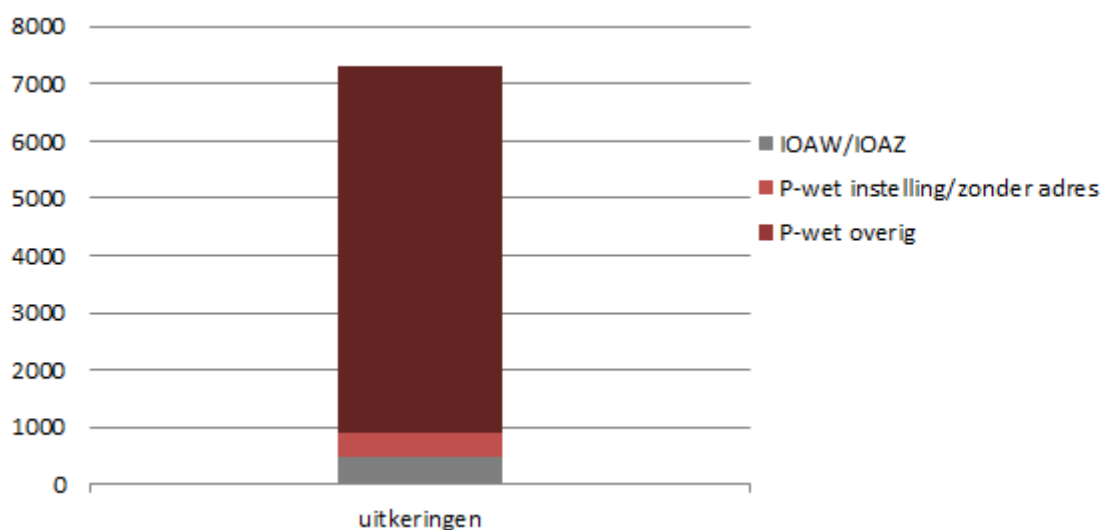
Het op het eerste gezicht misschien simpele gegeven van het aantal bijstandsuitkeringen kan op veel manieren bepaald worden:

- Tel je alleen uitkeringen P-wet, of reken je ook aanverwante uitkeringen als IOAW en IOAZ mee?
- Tel je uitkeringen aan dak- en thuislozen of bewoners van instellingen mee?
- Kijk je naar het aantal uitkeringen op een bepaald moment, of over een bepaalde periode, breng je achteraf correcties aan?
- Tel je alleen uitkeringen tot de AOW-leeftijd of ook uitkeringen aan ouderen?

In verschillende statistieken en publicaties worden verschillende definities gehanteerd.

Voor Nijmegen geldt dat op 1 januari 2016 er volgens de smalste definitie (alleen P-wet tot AOW-leeftijd, zonder bewoners instellingen en mensen zonder vast adres) 6.400 bijstandsuitkeringen werden verstrekt.

Volgens een bredere definitie (incl. IOAW/IOAZ, incl. bewoners instellingen en adreslozen) zijn dat er 7.300.



Figuur 11: Samenstelling bestand bijstandsuitkeringen tot AOW-leeftijd, 1-1-2016.

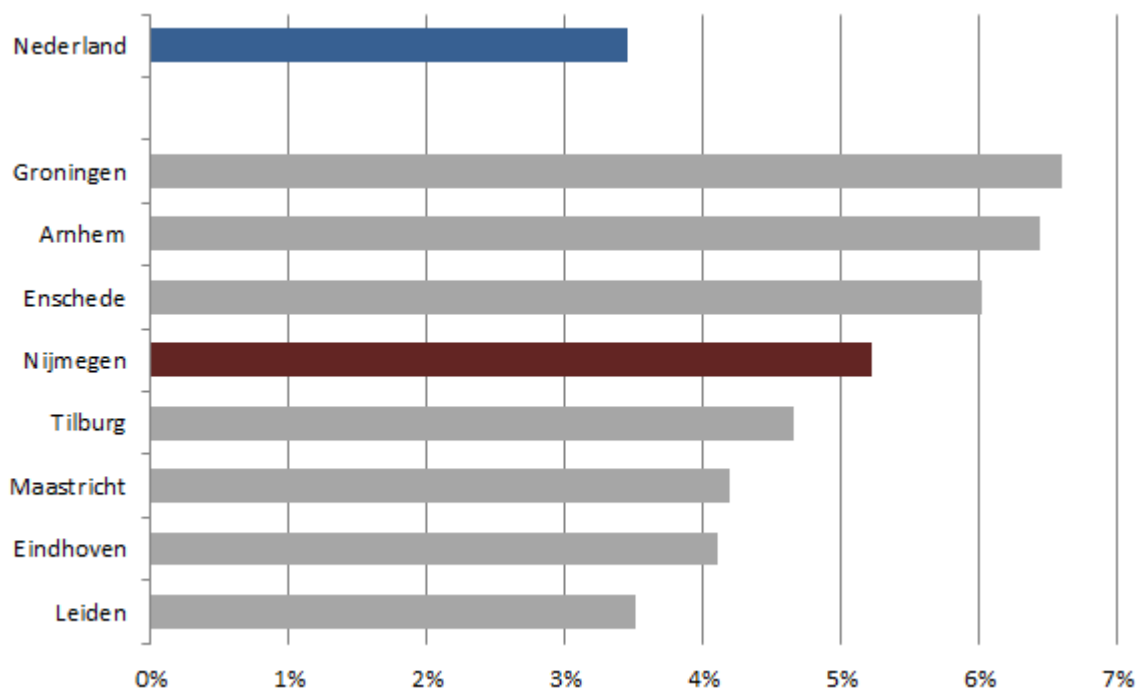
Bron afdeling Inkomen, gemeente Nijmegen.

In Nijmegen meer bijstandsuitkeringen dan landelijk gemiddeld

In Nijmegen ligt het percentage bijstandsuitkeringen (het aantal bijstandsuitkeringen is ruim 5% van het aantal inwoners tussen 15 en 65) ruim boven het landelijk gemiddelde (3,5%).

Dit is in bijna alle grotere steden het geval. Vergeleken met de andere Nederlandse kennissteden is het

Nijmeegse cijfer redelijk gemiddeld: er zijn er 3 waar het percentage nog hoger is dan in Nijmegen, en 4 die gunstiger scoren.



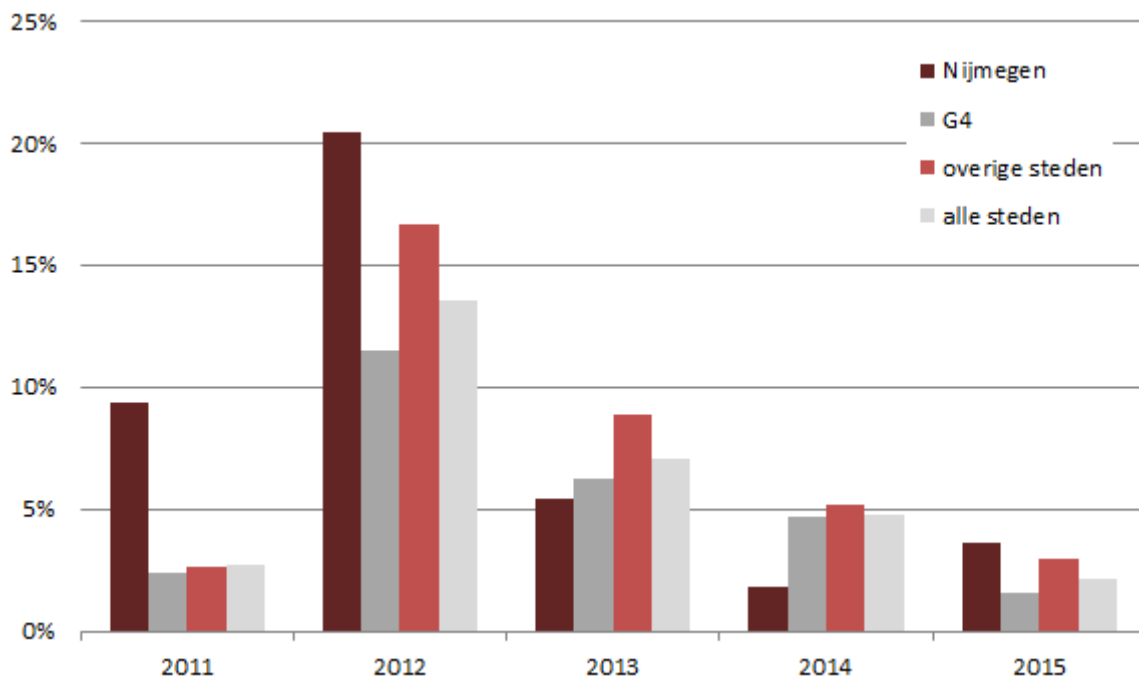
Figuur 12: Aantal bijstandsuitkeringen (algemene bijstandsstatistiek tot AOW) als % bevolking 15-65. Bron: CBS, 1 juli 2015.

Aantal bijstandsuitkeringen stijgt al jaren

Na een daling van het aantal bijstandsuitkeringen in de periode 2006-2010 stijgt het aantal uitkeringen in Nijmegen al een aantal jaar. Ook in de meeste andere Nederlandse steden is er sinds 2010 sprake van een toename van het aantal bijstandsuitkeringen.

In de benchmark BUIG vergelijken een twintigtal steden al een aantal jaar de ontwikkeling van het aantal bijstandsuitkeringen. Tussen Nijmegen en de andere steden is er een verschil in fasering van de groei van het bestand:

- In 2011 was de toename van het aantal uitkeringen in de benchmarksteden nog maar beperkt, terwijl in Nijmegen al sprake was van een forse stijging.
- In 2012 (crisiseffect) steeg in alle steden het aantal uitkeringen sterk, maar in Nijmegen nog duidelijk meer dan gemiddeld.
- In 2013 en 2014 was de toename over de hele linie beperkter, Nijmegen springt in die periode bovengemiddeld gunstig in beeld: de stijging is er (veel) minder dan gemiddeld.
- Het laatste jaar, 2015, is er in alle steden samen sprake van een nog kleinere groei. Juist in Nijmegen is de groei procentueel gezien sterker dan gemiddeld, en ook groter dan in 2014. Overigens was in 9 van de benchmarkgemeenten de groei nog sterker.

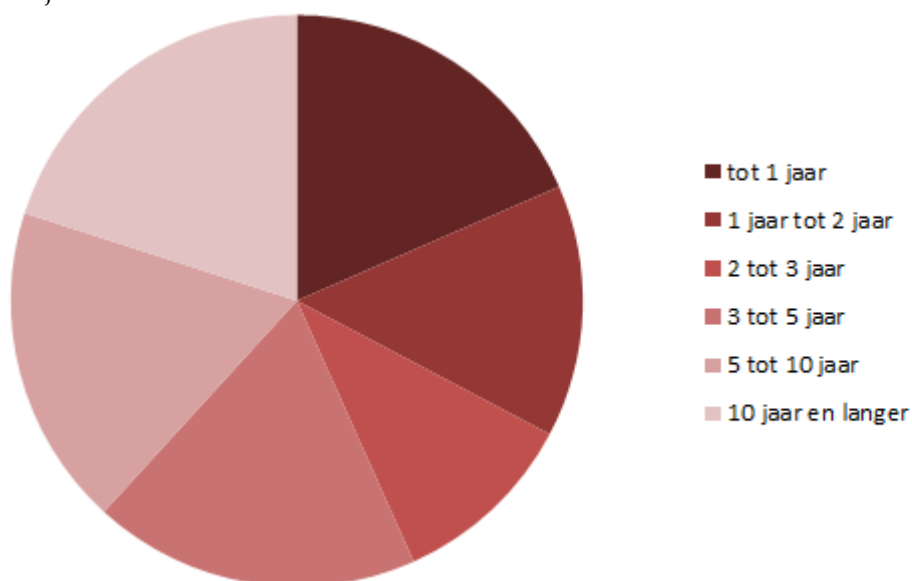


Figuur 13: Jaarlijkse toename aantal bijstandsuitkeringen P-wet. Bron: BUIG-benchmark

Behalve het aantal P-wet-uitkeringen neemt ook het aantal uitkeringen IOAW (aan mensen die na hun 50ste in de bijstand komen en waarbij bepaalde inkomens/vermogen vrijgesteld is) toe: op 1-1-2016 waren dat er bijna 500, een verdubbeling t.o.v. 1-1-2013.

In- en uitstroom rond een vaste kern

De afgelopen jaren werden er in Nijmegen zo'n 6000-7000 uitkeringen P-wet verstrekt. Een deel van die uitkeringen gaat naar een grote, vaste kern: 40% van de uitkeringen loopt al langer dan 5 jaar, 55% langer dan 3 jaar.

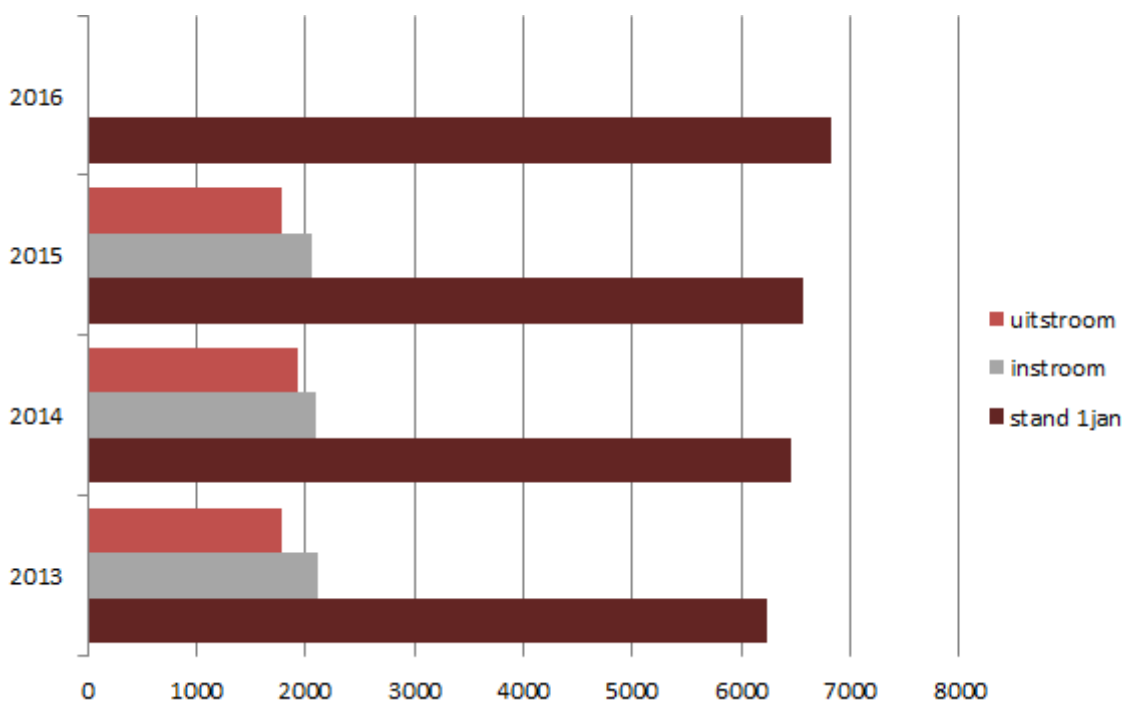


Figuur 14: Uitkeringen P-wet naar duur uitkering, stand 1-1-2016. Bron: klantbeeld afdeling Inkomen.

Jaarlijks worden een kleine 2000 uitkeringen beëindigd. Daarbij gaat het vooral om uitkeringen die nog maar kort lopen: zo'n 2/3 van de beëindigde uitkeringen zijn in datzelfde of het voorgaande jaar gestart. Het beëindigen van een uitkering kan verschillende redenen hebben. De afgelopen jaren speelden vooral de volgende oorzaken:

- De belangrijkste reden is het vinden van een baan, zo'n 40% van beëindigingen van uitkeringen zijn i.v.m. het aanvaarden van werk. Daarnaast is er zo'n 5-10% die als zelfstandige begint.
- Ook verhuizing, naar een andere gemeenten in Nederland of naar het buitenland, is een belangrijk reden voor het stopzetten van een uitkering (rond 15%).
- Zo'n 10% van de beëindigingen is omdat de betrokkene geen inlichtingen meer geeft.
- Doorstroom naar AOW of studiefinanciering zijn ieder goed voor ongeveer 5% van de beëindigingen.

Tegenover de uitstroom uit de uitkering staat de instroom. De afgelopen jaren was, bij een licht groeiend bestand, de instroom steeds iets groter dan de uitstroom:



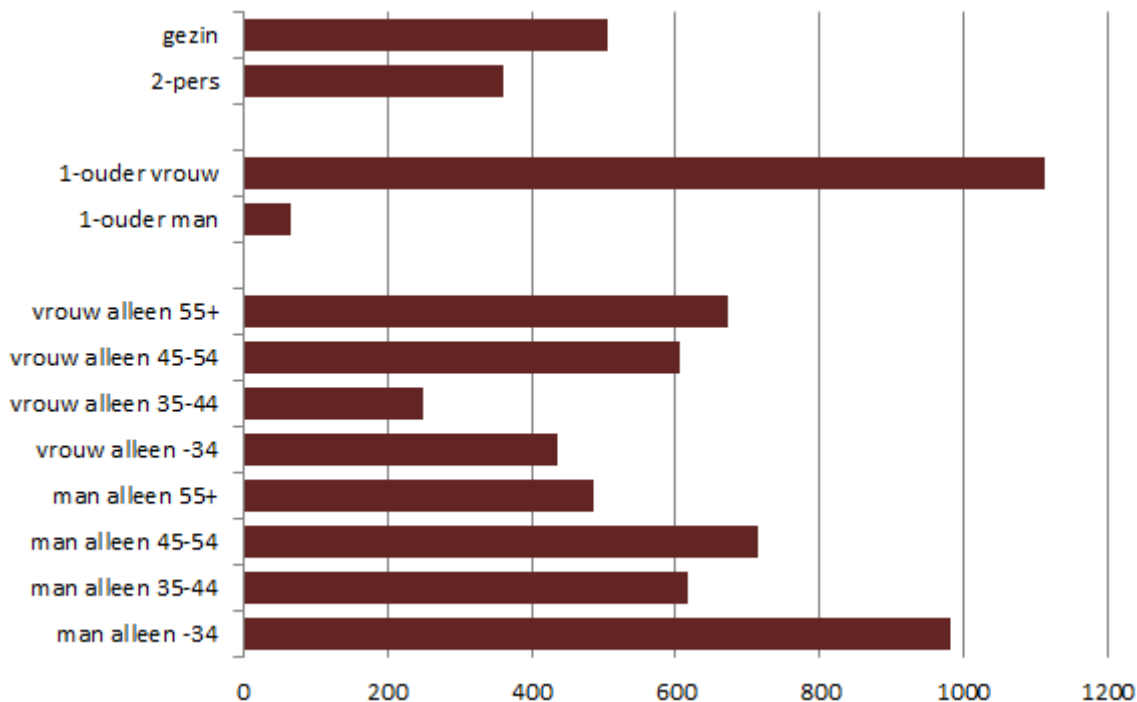
Figuur 15: In- en uitstroom bestand P-wetuitkeringen. Bron: maandrappportages afdeling Inkomen.

Jonge mannen en 1-oudergezinnen in bijstand

Als je kijkt naar de huishoudensvormen onder de cliënten van de P-wet/bijstandsuitkering dan vallen een aantal zaken op:

- Alleenstaande moeders hebben een groot aandeel in de uitkeringontvangers: 16%, meer dan 1.100 huishoudens.

- Bijna 1000 uitkeringsontvangers zijn jonge alleenstaande mannen (tot 34 jaar). Van de jonge alleenstaanden met een uitkering zijn er 2 van de 3 man.
- Bij de alleenstaanden van 45 jaar en ouder zijn er ongeveer evenveel mannen als vrouwen (beide rond de 1200) waarbij opvallend is dat bij de mannen het zwaartepunt bij de leeftijd 45-54 ligt, en bij de vrouwen bij 55+.
- Gezinnen en 2-persoonshuishoudens vormen een minderheid onder de uitkeringsontvangers.



Figuur 16: Huishoudenssamenstelling cliënten P-wet, 1-1-2016. Bron: klantbeeld afdeling Inkomen.

Aantal WW-uitkeringen over hoogtepunt heen

Als mensen hun werk kwijt raken krijgen ze (tijdelijk) een WW-uitkering. Het aantal WW-uitkeringen schommelt dan ook mee met de conjunctuur. In 2008 was het aantal uitkeringen erg laag, slechts 2000 mensen, nog geen 2% van de bevolking tussen 15 en 64, had toen een WW-uitkering. Aan het eind van het derde kwartaal van 2015 waren dat 4500 mensen, bijna 4% van de 15-64 jarigen. Het aantal en aandeel mensen met een WW-uitkering is sinds 2 jaar gestabiliseerd, zelfs iets teruggelopen. De ontwikkelingen in Nijmegen en in Nederland laten hetzelfde patroon zien.

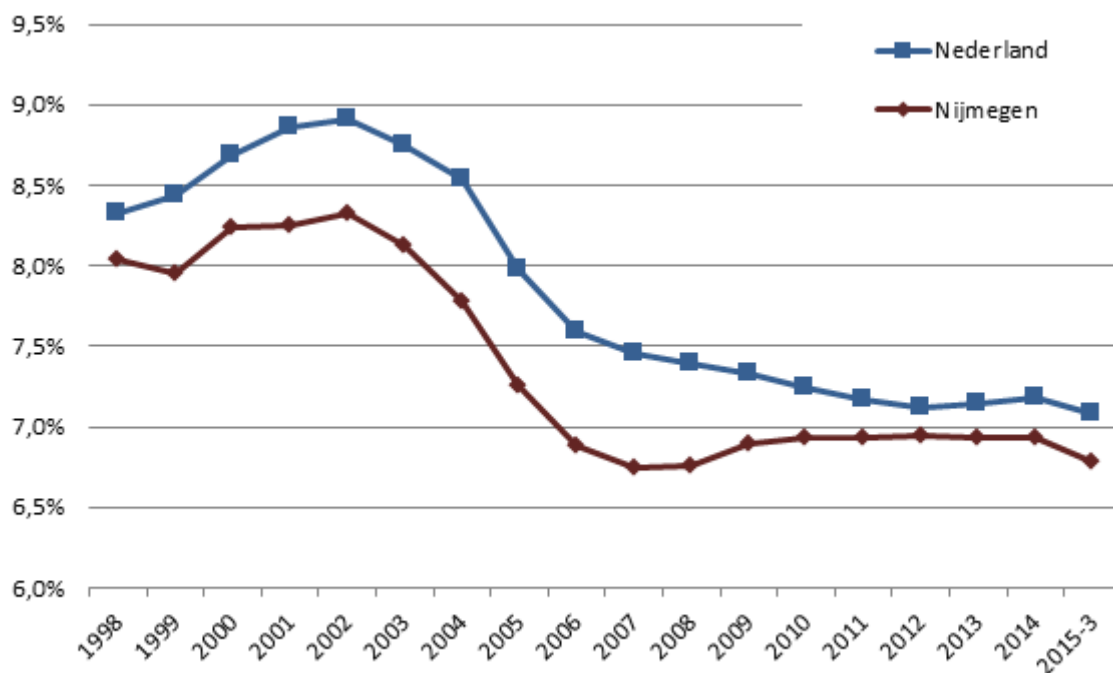


Figuur 17: Aantal WW-uitkeringen als percentage bevolking 15-64. Bron: CBS.

Aantal arbeidsongeschikten stabiel

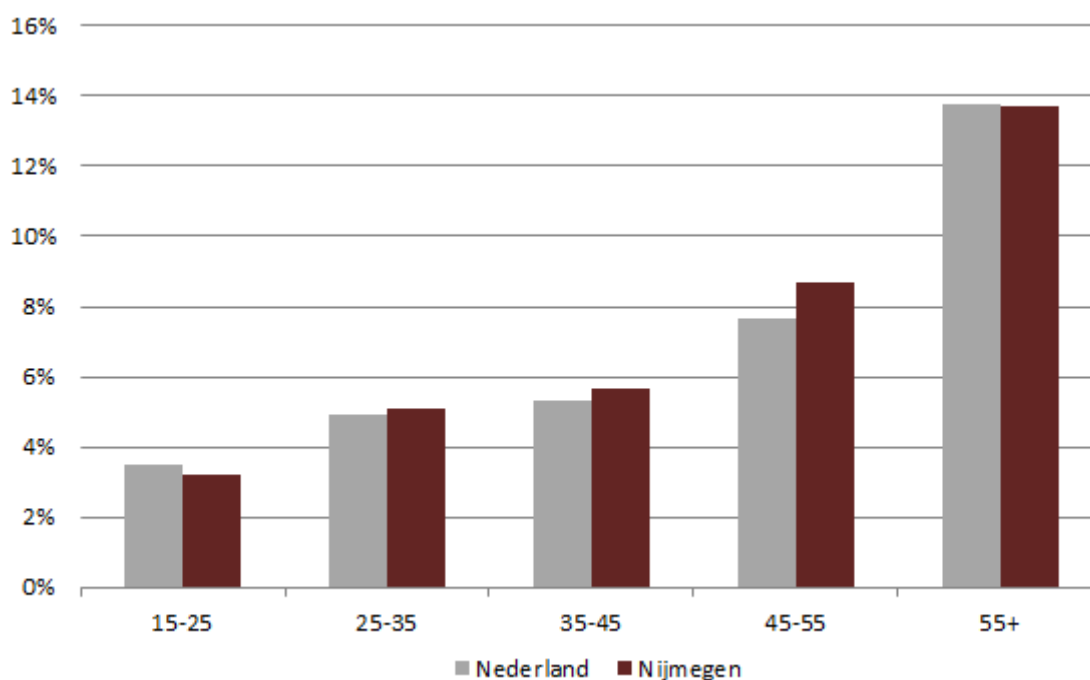
In Nijmegen hebben (derde kwartaal 2015) 8200 mensen een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Dit cijfer is al een aantal jaar redelijk stabiel. Gerelateerd aan de omvang van de bevolkingsgroep 15-64 is er het laatste jaar zelfs een lichte daling zichtbaar

Vergeleken met Nederland lijkt het aandeel arbeidsongeschikte in Nijmegen redelijk gunstig: het Nijmeegse percentage ligt onder dat van Nederland.



Figuur 18: Aantal arbeidsongeschikten als % van aantal 15-64 jarigen, Nijmegen en Nederland.
Bron: CBS.

Het relatief lage arbeidsongeschiktheidspercentage is vooral het gevolg van de samenstelling van de groep 15-64 jarigen in Nijmegen. Deze groep is jonger en hoger opgeleid dan in Nederland als geheel. Juist categorieën met een lage arbeidsongeschiktheidskans zijn sterk vertegenwoordigd in Nijmegen. Kijk je naar aandelen arbeidsongeschikten per leeftijdsgroep dan zie je dat het arbeidsongeschiktheidspercentage op of soms zelfs iets boven het Nederlandse niveau ligt.



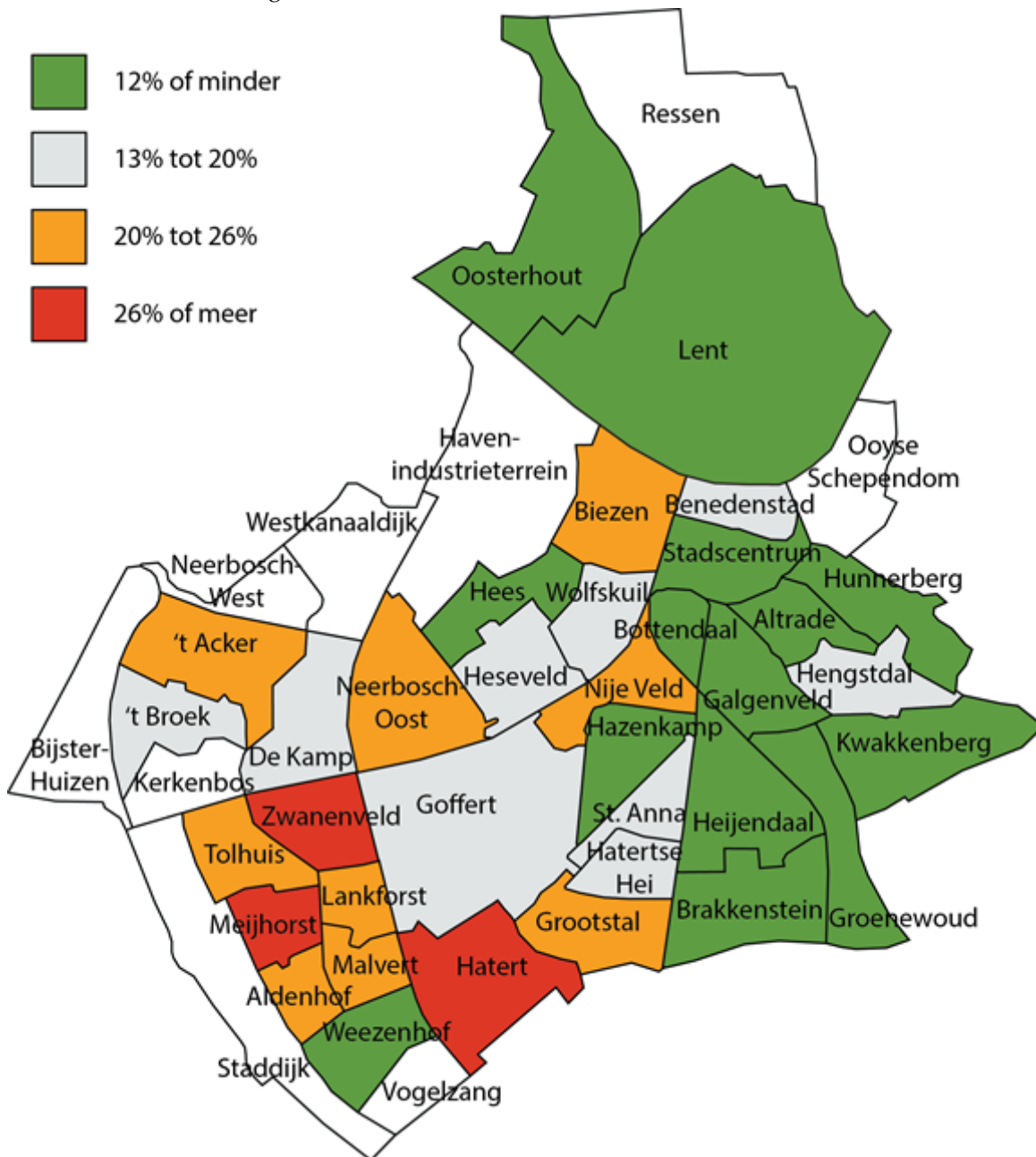
Figuur 19: Arbeidsongeschikten als % bevolking, per leeftijdsgroep. Bron: CBS.

Uitkeringen per wijk

Tussen wijken bestaat een grote variatie in de mate waarin huishoudens die daar wonen van uitkeringen afhankelijk zijn. In onderstaande kaart is het aantal uitkeringen (WW, arbeidsongeschiktheid en bijstand) uitgedrukt als percentage van het aantal inwoners in de leeftijdsklasse 15-64.

In drie wijken, Hatert, Zwanenveld en Meijhorst, bedraagt het aantal uitkeringen meer dan een kwart van het aantal personen. Daarnaast is ook in veel andere wijken van Dukenburg en in delen van west het aandeel uitkeringen hoog.

Er is een grote overeenkomst tussen de wijktypering op dit kaartje en de kaart die een beeld geeft van het aandeel lage inkomens per wijk: wijken met veel uitkeringen zijn over het algemeen ook wijken met veel huishoudens met een laag inkomen.



Figuur 20: Kaart met uitkeringen (WW, Pwet, OA) als % bevolking 15-AOW-leeftijd, 1-1-2015. Bron: CBS.

Stadsmonitor

-thema Mobiliteit-

Modules

Samenvatting	1
Bereikbaarheid	2
Verkeersoverlast	5
Parkeren	6
Duurzame mobiliteit	8
Verkeersveiligheid	15
Bronnen	16

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Bram Verhoef
tel.: (024) 329 27 26/ (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

Op het gebied van verkeer en vervoer hebben zich de afgelopen jaren een aantal positieve ontwikkelingen voorgedaan. De ingebruikname van de nieuwe brug 'De Oversteek' en doorstroomroute S100 betekent een grote verandering van de hoofdverkeersinfrastructuur. De druk op de oude Waalbrug wordt verlicht, hoewel de Oversteek nog niet zoveel gebruikt wordt als de Waalbrug. Mede door de nieuwe invalsweg is de waardering voor de bereikbaarheid van de stad met de auto in 2015 toegenomen. Daarnaast is de tevredenheid over de bereikbaarheid binnen de stad met auto, fiets en openbaar vervoer groeiende. De ontwikkelingen rond bereikbaarheid van en binnen de stad zijn dus gunstig. En hoewel de verkeersproblematiek voor Nijmegenaren nog steeds op nummer één staat van met voorrang aan te pakken problemen, wordt dit door minder mensen genoemd.

Een ander stadsprobleem dat in belang afneemt, is parkeren. Bezoekers oordelen dan ook veel gunstiger over de parkeercapaciteit in de binnenstad. De waardering voor de parkeertarieven is groeiende, maar nog altijd onvoldoende. Hiermee samenhangende gebeurtenissen zijn het uitbreiden van het aantal parkeerplaatsen in de binnenstad (o.a. parkeergarage Keizer Karel) en het lage tarief in de avonduren in parkeergarages. Waarschijnlijk hierdoor is het aandeel stadscentrumbezoeken dat met de auto wordt afgelegd in 2015 wat toegenomen.

Het beeld rond parkeergelegenheid in de buurt verschilt per stadsdeel; in het Centrum zijn de ontwikkelingen positief, waarschijnlijk door het avondparkeren en het groter aantal parkeerplaatsen voor bezoekers sinds 2013. In Nijmegen-Noord zijn bewoners minder tevreden geworden, mogelijk door toenemende parkeerdruk rond het nieuwe station Nijmegen-Lent. Het beeld rond verkeersoverlast is gemengd. In 2013 was de verkeersoverlast in alle stadsdelen afgenomen, maar deze ontwikkeling zet niet in alle stadsdelen door. Met name in Noord en Zuid werd juist meer verkeersoverlast ervaren. Het gebruik van de fiets voor vervoer binnen de stad is onverminderd hoog. Nijmegenaren die in de stad werken gaan nog vaker met de fiets naar het werk, hoewel het autogebruik niet afneemt. Ook voor stadscentrumbezoeken nemen Nijmegenaren meestal de fiets, hoewel dit ten opzichte van 2013 niet is toegenomen. Nijmegenaren zijn tevredener over de fietsstallingsmogelijkheden in de binnenstad, waarschijnlijk onder meer door de opening van de ondergrondse fietsenstalling op Plein1944. Alleen op koopavond is – zoals eerder opgemerkt – het fietsgebruik afgenomen.

Naast het onverminderd hoge fietsgebruik zijn meer positieve ontwikkelingen op het vlak van duurzame mobiliteit. Ten opzichten van 2013 zijn Nijmegenaren in 2015 tevredener over het openbaar vervoer in hun buurt. Ook is het aandeel 'schone' auto's in Nijmegen in de afgelopen jaren toegenomen. Een andere verduurzaming van autogebruik is het gebruik van deelauto's; zo'n 8% van de Nijmegenaren zegt hiervan gebruik te maken.

Bereikbaarheid

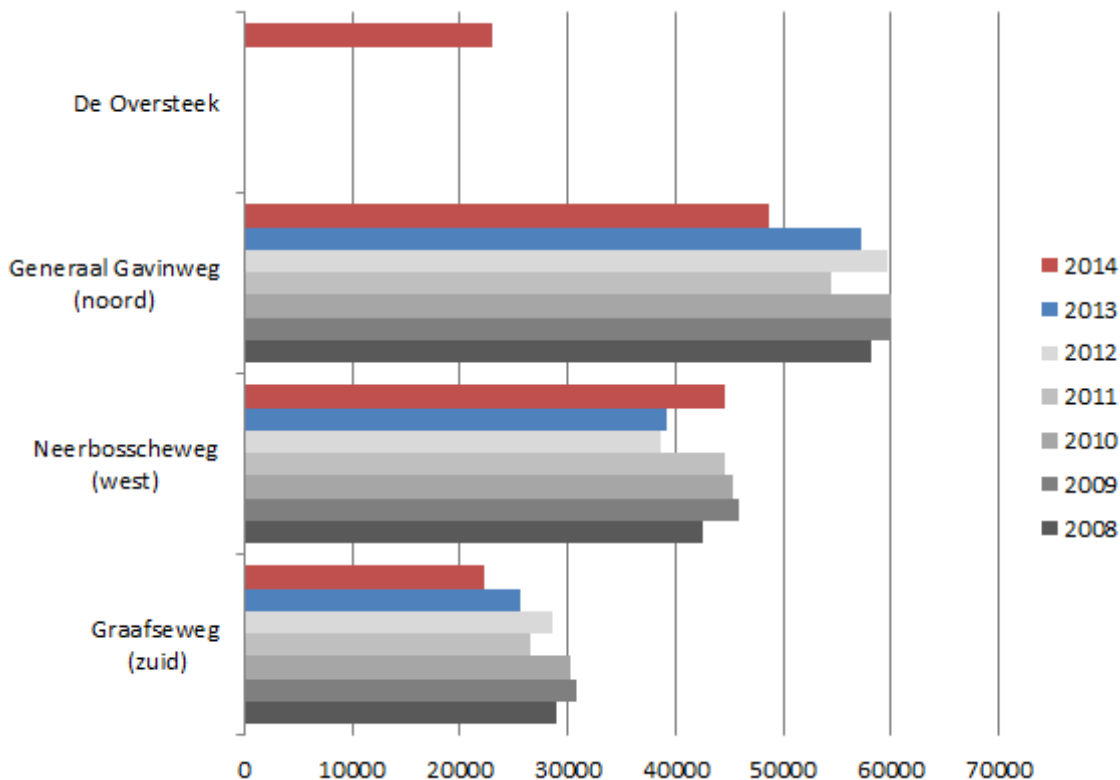
Hoe staat het met de verkeersintensiteit op de belangrijkste invalswegen en de waardering voor de bereikbaarheid in en rond de stad? Een belangrijke ontwikkeling rond de bereikbaarheid van Nijmegen is de ingebruikname van nieuwe brug 'De Oversteek'. Hierdoor is de druk op de oude Waalbrug verlicht, hoewel De Oversteek nog niet zoveel gebruikt wordt als de Waalbrug. Vermoedelijk is het (onder meer) de opening van de Oversteek die zorgt voor een groeiende waardering van de bereikbaarheid in en om de stad.

Een robuustere verkeersinfrastructuur

Na jaren met een kwetsbare hoofdinfrastructuur en bijgevolg onzekere reistijden, kan in deze Stadsmonitor voor het eerst bericht worden over de bereikbaarheid na het gereedkomen van de Oversteek en de doorstroomroute S100. Hiermee heeft Nijmegen inmiddels een veel betrouwbaarder verkeerssysteem. Maar ook buiten de stad constateert TNO in de Economische Wegwijzer 2015 dat wegen in de omgeving van Nijmegen niet voorkomen in de top 20 van trajecten met de meeste economische schade voor het vrachtverkeer. Voorheen stond de brug bij Ewijk en/of traject Valburg-Grijsoord meestal in de top 20 van de files van Nederland.

Door de nieuwe brug is de oude Waalbrug bijna 20% teruggelopen in aantal passerende motorvoertuigen. De nieuwe brug is weliswaar nog lang niet zo druk gebruikt als de oude, maar behoort niettemin direct tot de groep belangrijke invalswegen.

In de route Neerbosscheweg zijn inmiddels de werkzaamheden rond de aanleg van het Gaziantepplein en de Poort Neerbosch achter de rug. De verkeersintensiteit is daardoor weer hersteld tot het niveau van voordien en daarmee is deze invalsweg bijna even druk als de Waalbrug. De drukte op de Graafseweg loopt in de loop van de tijd wat terug.



Figuur 1: Vervoersbewegingen per auto per etmaal op belangrijke invalswegen.

Bron: Gemeente Nijmegen, Visuele Verkeerstellingen 2008-2012 ; 2013, 2014 modeluitkomsten RVMK Motorvoertuigen.

Hogere waardering bereikbaarheid stad

Ondanks de grote veranderingen in de hoofdverkeersinfrastructuur, staat -net als voorgaande jaren- de verkeersproblematiek voor Nijmegenaren nog steeds op nummer één van problemen in de stad die met voorrang aangepakt mogen worden. In 2015 wordt dit door 17% van de mensen (mede) genoemd. Maar dit is wel aanzienlijk minder dan de 39,5% van 2011, toen de brug nog niet in zicht was. In 2013 was dit overigens ook al tot 22% teruggelopen.

De waardering die Nijmegenaren hebben voor de bereikbaarheid van de stad met de auto is in 2015 dan ook verder toegenomen. Daarnaast is het oordeel over de bereikbaarheid van bestemmingen binnen de stad met de auto, fiets of bus positiever dan voorgaande jaren.

Niet alleen Nijmegenaren als geheel, maar ook bezoekers aan het stadscentrum (dat zijn Nijmegenaren en niet-Nijmegenaren) oordelen in 2014 gunstiger dan voorgaande jaren over de bereikbaarheid van het stadscentrum. Ondernemers zijn in 2014 eveneens duidelijk positiever over de bereikbaarheid van de stad dan in 2012 en eerder. Wel daalt de waardering voor de bereikbaarheid van eigen bedrijfslocatie met de auto, fiets en bus. Mogelijk is de overlast die gepaard gaat met de bouwactiviteiten rondom de bereikbaarheid hiervoor een verklaring. Ook valt op dat de rapportcijfers in 2012 al erg hoog waren. Ten opzichte van eerdere jaren is het beeld in 2014 wel vergelijkbaar of gunstiger.

De over het algemene groeiende waardering voor de bereikbaarheid in en om de stad hangt waarschijnlijk samen met de betere doorstroming en spreiding van het verkeer, onder meer door de opening van de Oversteek en de aanleg van de doorstroomroute S100. Ook is er de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in

effectieve communicatie over bereikbaarheid (o.a. via Twitter) en wordt er gestuurd op bereikbaarheid van evenementen et cetera.

Nijmegenaren	2009	2011	2013	2015
Bereikbaarheid van stad met auto	5,7	5,9	6,4	6,9
Bereikbaarheid binnen stad met auto	5,9	5,8	5,9	6,2
Bereikbaarheid binnen stad met fiets	7,6	7,6	7,8	8
Bereikbaarheid binnen stad met bus	7,2	7,1	7,1	7,5

Bezoekers stadscentrum	2008	2010	2012	2014
Bereikbaarheid stadscentrum met auto	5,7	5,9	6	6,9
Bereikbaarheid stadscentrum met fiets	7,5	7,4	7,7	7,8
Bereikbaarheid stadscentrum met openbaar vervoer	7,5	7,2	7,5	7,6

Ondernemers	2008	2010	2012	2014
Bereikbaarheid stad	5,8	6,1	6,3	6,9
Bereikbaarheid bedrijfslocatie met auto	6,8	7,2	7,4	7,1
Bereikbaarheid bedrijfslocatie met fiets	7,9	7,8	8,3	7,9
Bereikbaarheid bedrijfslocatie met bus	7,2	7	7,7	7,2
Bereikbaarheid bedrijfslocatie vrachtverkeer	6,3	6	6,2	6,5

Figuur 2: Rapportcijfer bereikbaarheid gegeven door Nijmegenaren, bezoekers en ondernemers.

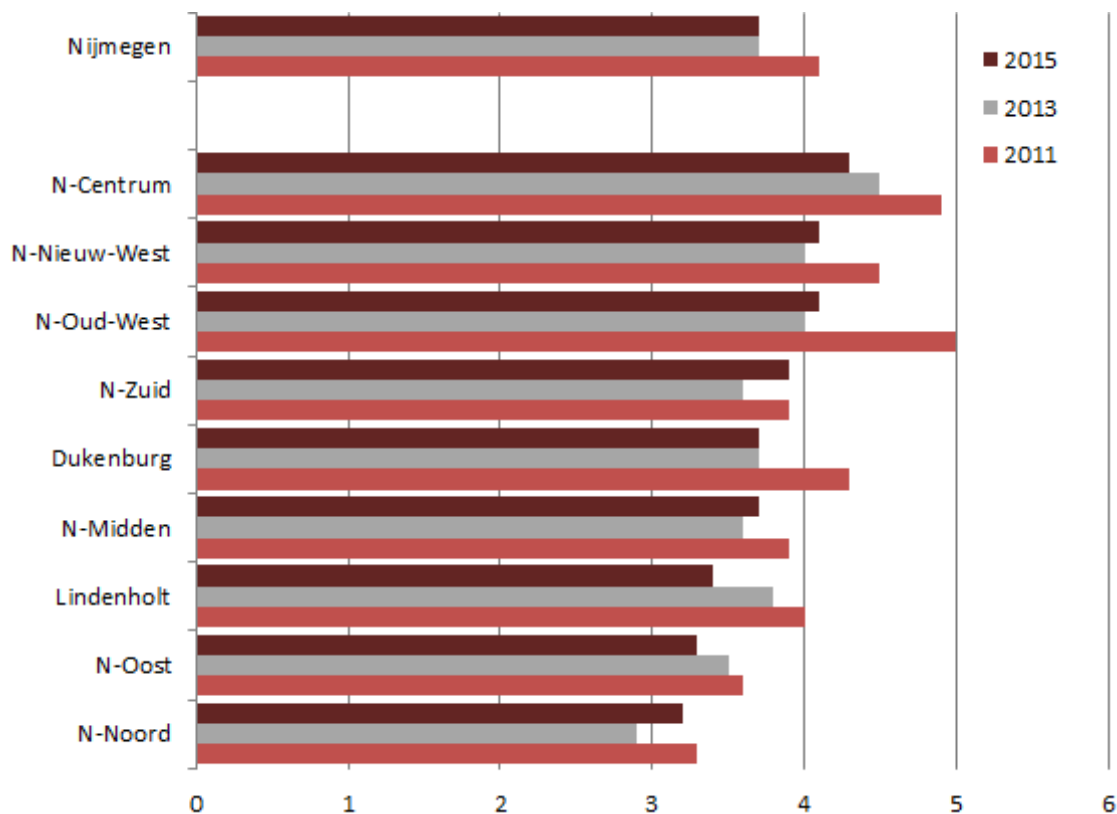
Bron: Burgerpeiling 2009, 2011, 2013, 2015; Stadscentrummonitor 2008, 2010, 2012, 2014;

Monitor Vestigingsklimaat 2008, 2010, 2012, 2014

Verkeersoverlast

Ontwikkeling verkeersoverlast varieert per stadsdeel

Hoe is het gesteld met de verkeersoverlast in de stad? In 2013 was de verkeersoverlast¹ in alle stadsdelen afgenomen ten opzichte van 2011. In 2015 is dit niet voor alle stadsdelen het geval. In Nijmegen-Centrum, Nijmegen-Oost en Lindenholt zet de daling door, maar in andere gebieden nam de overlast toe. Dit was met name het geval in Nijmegen-Noord en Nijmegen-Zuid. In Nieuw-West, Oud-West en Nijmegen-Midden nam de verkeersoverlast licht toe. Hoewel de verkeersoverlast in het Centrum de afgelopen jaren afneemt, ondervinden inwoners in dat stadsdeel de meeste hinder van verkeer.



Figuur 3: Score van ervaren verkeersoverlast in buurt per stadsdeel.

Bron: Veiligheidsmonitor 2011, Burgerpeiling 2013 & 2015

¹ De score voor ervaren verkeersoverlast in de buurt is een score op een schaal die samengesteld is op basis van vragen over geluidsoverlast van verkeer, agressief verkeersgedrag, te hard rijden en parkeeroverlast in de buurt. Hoe lager de score, hoe gunstiger de situatie wordt ervaren.

Parkeren

Positief is dat het parkeren is gezakt van de tweede naar de derde plaats als vaakst (mede) genoemd stadsprobleem door Nijmegenaren (van 17% in 2013 naar 10% in 2015). Stadscentrumbezoekers oordelen dan ook veel gunstiger over de parkeercapaciteit aldaar. De waardering voor de parkeertarieven is groeiende maar nog altijd (ruim) onvoldoende. Het beeld rond parkeergelegenheid in de buurt is gemengd; in het Centrum zijn de ontwikkelingen positief, in Nijmegen-Noord zijn bewoners minder tevreden over de parkeergelegenheid.

Tevredenheid over parkeercapaciteit stadscentrum “zeven-min” en groeiende

Bezoekers aan het stadscentrum (Nijmegenaren en niet-Nijmegenaren) oordelen veel gunstiger over de parkeercapaciteit in de binnenstad; deze krijgt inmiddels bijna een ruime voldoende. Dit is een vol rapportpunt hoger dan in 2012. Zelfs over de traditioneel kritisch beoordeelde parkeertarieven zijn de bezoekers veel tevredener geworden (+0,8 rapportpunt). Maar de beoordeling ook in 2014 nog altijd onvoldoende. De tarieven zijn vóór 2013 iets meer dan de inflatie gestegen, o.a. om de nieuwe gratis bewaakte fietsenstallingen onder Plein 1944 en onder Doornroosje mogelijk te maken. Mogelijk dat dit de lage beoordeling voor de parkeertarieven in 2012 deels verklaart. Daarentegen kan sinds 2013 in de avonduren tegen laag tarief in parkeergarages in de binnenstad worden geparkeerd én is het aantal parkeerplaatsen uitgebreid (o.a. parkeergarage Keizer Karel) waardoor veel bezoekers van dit tarief kunnen profiteren. Dit verklaart de hogere waardering van zowel het aantal parkeerplaatsen als de parkeertarieven in 2014.

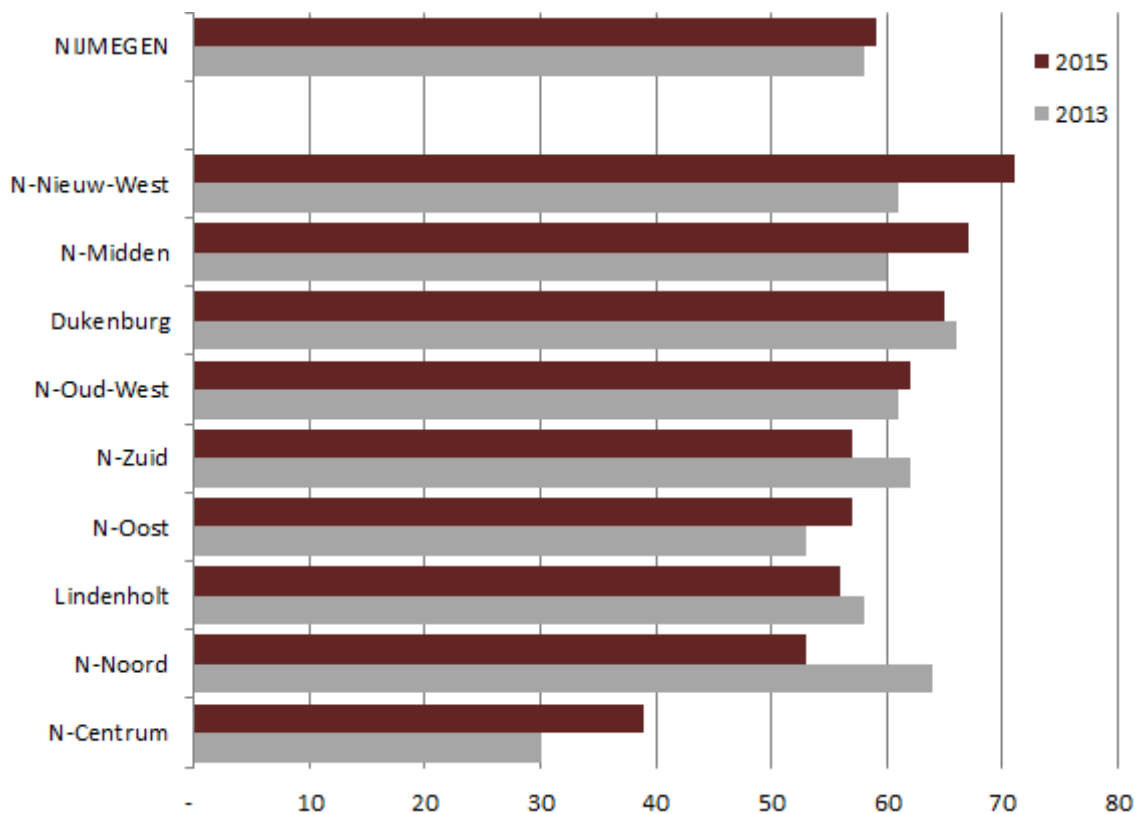
	2008	2010	2012	2014
parkeerplaatsen	5,3	5,4	5,7	6,7
parkeertarieven	4,2	4,2	3,9	4,7

Figuur 4: Oordeel stadscentrumbezoekers over parkeerplaatsen en parkeertarieven binnenstad
Bron: Stadscentrummonitor, 2008, 2010, 2012, 2014.

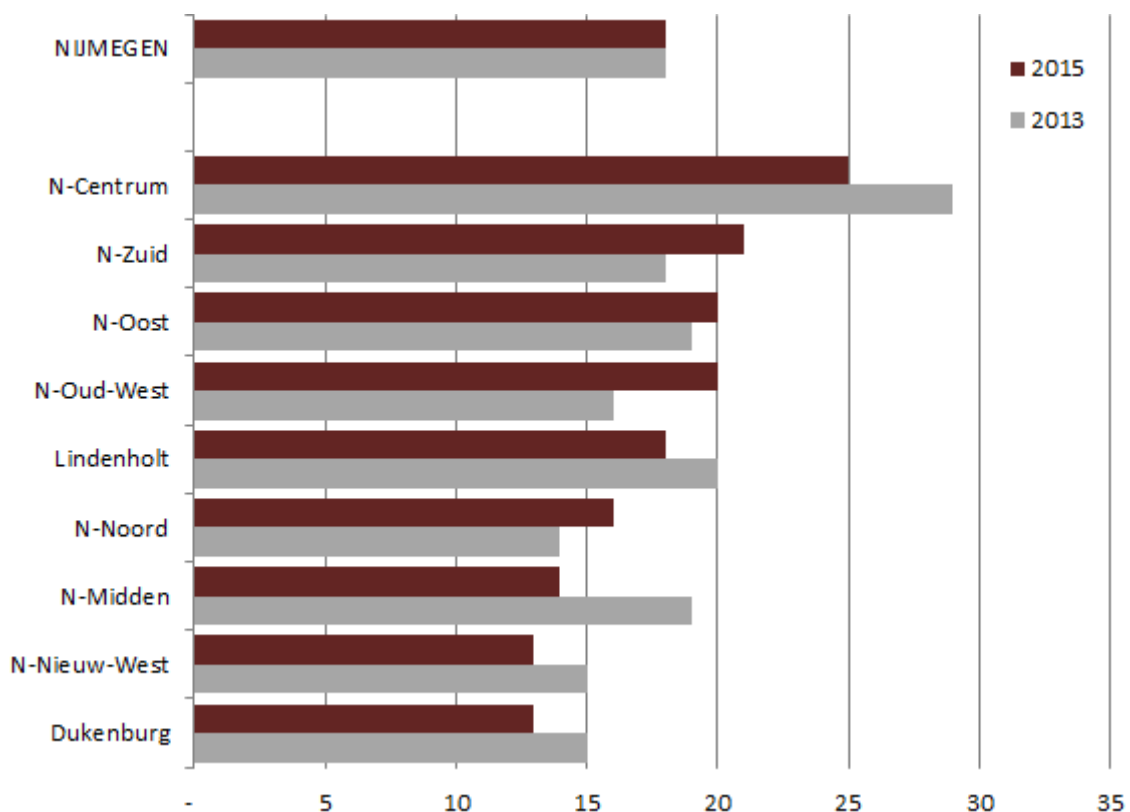
Gemengd beeld rond parkeergelegenheid in de buurt

In een aantal stadsdelen is de tevredenheid met de parkeergelegenheid in de buurt toegenomen. Dit is met name het geval in het Centrum (hoewel het aandeel tevredenen in dit stadsdeel nog altijd het laagst is) en Nieuw-West. De groeiende tevredenheid met parkeergelegenheid in deze gebieden gaat gepaard met een daling van de parkeeroverlast. In het Centrum heeft deze positieve ontwikkeling waarschijnlijk te maken met de parkeermaatregelen die sinds 2013 van kracht zijn en de groeiende parkeercapaciteit in de afgelopen jaren.

Met name in Nijmegen-Noord is het beeld minder positief; het aandeel mensen dat tevreden is met de parkeergelegenheid in de buurt daalt en het aandeel dat vaak parkeeroverlast ervaart stijgt (licht). Mogelijk komt dit door een toenemende parkeerdruk door het nieuwe station Nijmegen-Lent.



Figuur 5: Percentage tevredenheid met parkeergelegenheid in eigen buurt per stadsdeel.
Bron: Burgerpeiling 2013, 2015.



Figuur 6: Percentage per stadsdeel dat aangeeft vaak parkeeroverlast te ervaren in eigen buurt.
Bron: Burgerpeilingen 2013, 2015.

Duurzame mobiliteit

Welke ontwikkelingen zien we de afgelopen jaren op het gebied van duurzame mobiliteit? Voor bestemmingen binnen de stad is het fietsgebruik in Nijmegen onverminderd groot. De waardering voor fietsvoorzieningen in de (binnen)stad is groeiende, evenals de waardering voor het openbaar vervoer in de buurt. Tot slot neemt het aandeel 'schone' auto's toe en maakt ongeveer 8% van de Nijmeegse huishoudens gebruik van een deelautoconstructie (het delen een auto met een ander huishouden of huren/lenen van een auto).

Aandeel fiets in het lokale woon-werkverkeer groeit, auto belangrijker naar buiten de stad

Nijmegenaren die in Nijmegen werken gaan steeds meer met de fiets naar het werk. In 2013 is het aandeel van de fiets in het woon-werkverkeer toegenomen ten opzichte van 2011 en is het aandeel van de auto afgenomen. In 2015 neemt het fietsgebruik verder toe, hoewel het gebruik van de auto niet afneemt. Het gaat hier om ongeveer 38.000 Nijmegenaren die per week 12 uur of meer werken en naar een werkplek in Nijmegen gaan.

Daarnaast zijn er ongeveer 27.000 Nijmegenaren die voor 12 uur of meer per week werken en naar een werkplek buiten Nijmegen gaan (uitgaande pendel). Bijna driekwart (74%) van hen gaat met de auto naar het werk, tegen 65% in 2013. Bijna een vijfde (17%) gaat met het openbaar vervoer (trein of bus), tegen 22% in 2013.

Naast Nijmegenaren die in Nijmegen of buiten Nijmegen werken zijn er ook niet-Nijmegenaren die in Nijmegen werken (inkomende pendel) of via Nijmegen naar een werkplek buiten Nijmegen gaan (doorgaande pendel). Van deze laatste twee stromen zijn geen gegevens bekend over de vervoerswijze.

	2005	2007	2009	2011	2013	2015
auto	34%	36%	25%	25%	22%	22%
fiets	54%	50%	61%	59%	64%	67%
ov	3%	4%	4%	4%	4%	2%
te voet	7%	8%	8%	7%	6%	5%
anders	2%	2%	2%	4%	4%	4%

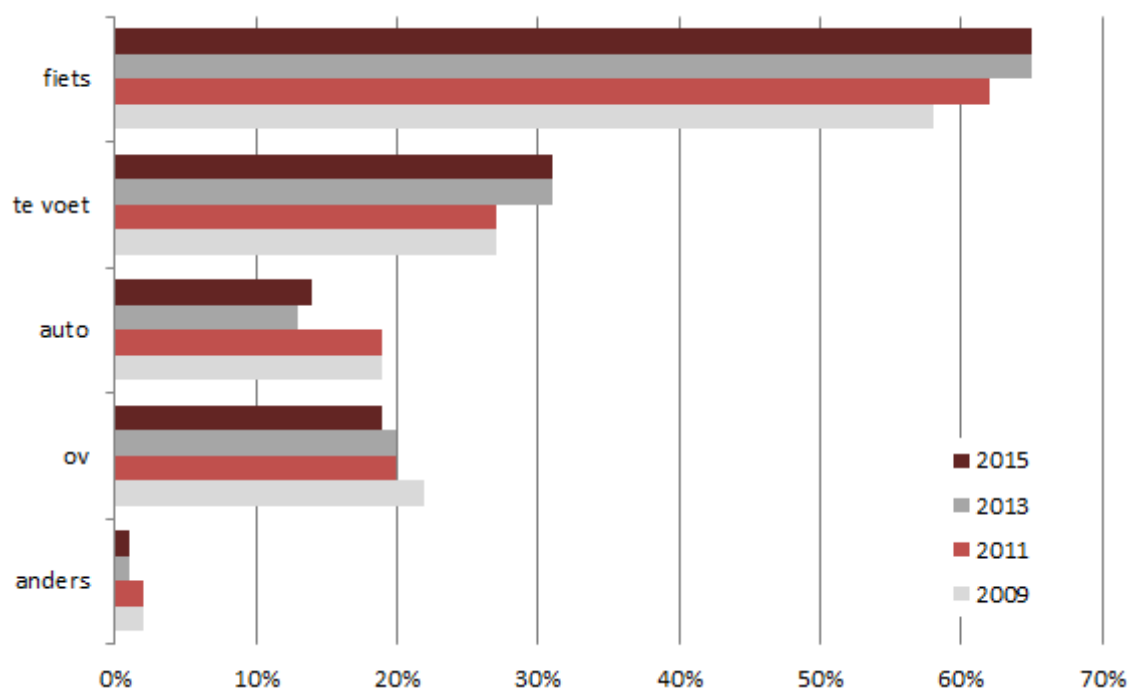
Figuur 7: Vervoerswijze van Nijmegenaren die in Nijmegen werken.

Bron: Burgerpeilingen 2005-2015.

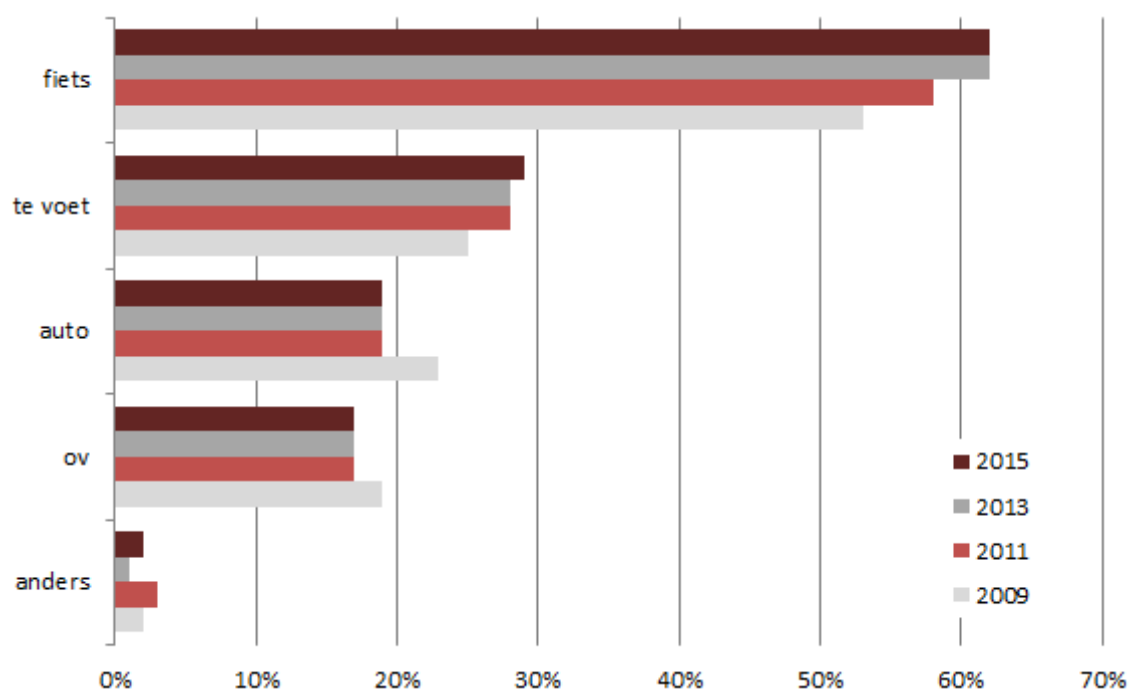
Fietsgebruik in centrumbezoek Nijmegenaren hoog, maar neemt niet verder toe

De afgelopen jaren nam het gebruik van de fiets als vervoerswijze voor een stadscentrumbezoek doordeweeks of zaterdag toe, terwijl het gebruik van de auto afnam. In 2015 is het gebruik van de fiets niet verder toegenomen, hoewel het onverminderd hoog is. Doordeweeks neemt het gebruik van de auto voor een bezoek aan het stadscentrum licht toe.

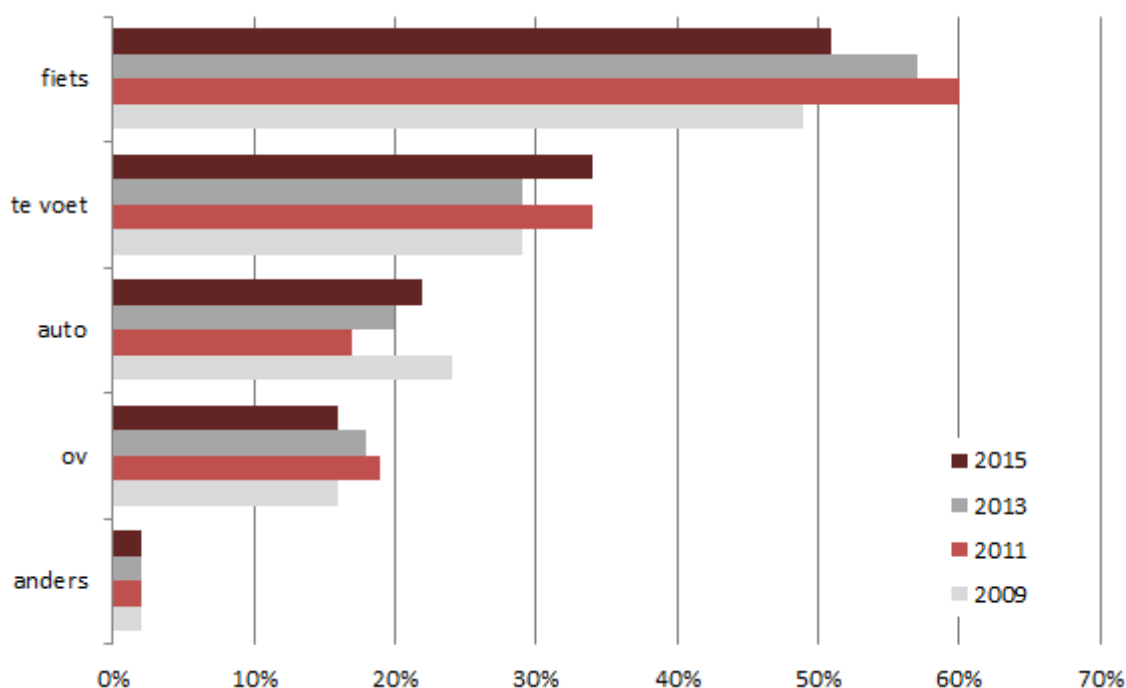
Op koopavond is er een iets ander beeld dan op een doordeweekse dag of zaterdag. Nog steeds worden naar verhouding veel bezoeken met de fiets afgelegd, maar sinds 2013 neemt het aandeel van de fiets af en dat van de auto toe. Deze ontwikkeling heeft mogelijk te maken met de mogelijkheid die er sinds begin 2013 is om tegen het relatief goedkope tarief van € 0,50 per uur in de garages te parkeren na 18.00 uur. Verder komt men in 2015 ten opzichte van 2013 vaker te voet naar het centrum. Dit geldt ook voor de koopzondag.



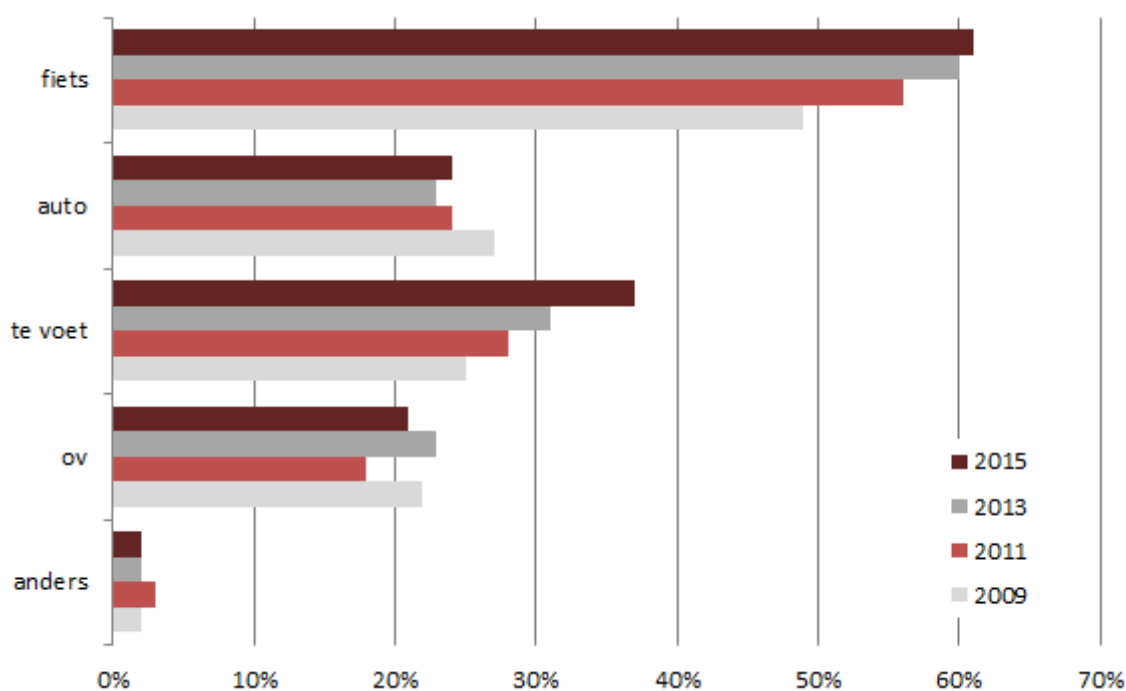
Figuur 8: Vervoerswijze(n) (maximaal 2) stadscentrumbezoek Nijmegenaren door de week.
Bron: Burgerpeilingen 2009-2015



Figuur 9: Vervoerswijze(n) (maximaal 2) stadscentrumbezoek Nijmegenaren op zaterdag.
Bron: Burgerpeilingen 2009-2015.



Figuur 10: Vervoerswijze(n) (maximaal 2) stadscentrumbezoek Nijmegenaren op koopavond.
Bron: Burgerpeilingen 2009-2015.



Figuur 11: Vervoerswijze(n) (maximaal 2) stadscentrumbezoek Nijmegenaren op koopzondag.
Bron: Burgerpeilingen 2009-2015.

Gunstiger oordeel fietsbereikbaarheid en fietsvoorzieningen binnenstad

Bezoekers zijn positief over de fietsbereikbaarheid van de binnenstad; dit oordeel is de afgelopen jaren steeds gunstiger geworden. De waardering voor de fietsstallingsmogelijkheden in de binnenstad was in 2010 duidelijk minder gunstig dan voorheen, maar dit herstelt zich iets in 2012 en dat herstel zet zeer sterk door

in 2014 (+1,2 rapportpunt). Waarschijnlijk heeft dit te maken met de opening van de ondergrondse fietsenstalling op Plein 1944. De toegenomen waardering voor fietsvoorzieningen blijkt ook uit het feit dat fietsvoorzieningen sinds 2011 minder vaak (mede) genoemd zijn als met voorrang aan te pakken stadsprobleem (van 10% in 2011 via 6% in 2013 naar 4% in 2015).

	2008	2010	2012	2014
fietsbereikbaarheid	7,5	7,4	7,7	7,8
fietsstallingen	6,6	5,9	6,1	7,3

Figuur 12: Oordeel stadscentrumbezoekers over fietsbereikbaarheid en fietsstallingen binnenstad.

Bron: Stadscentrummonitor, 2008, 2010, 2012, 2014.

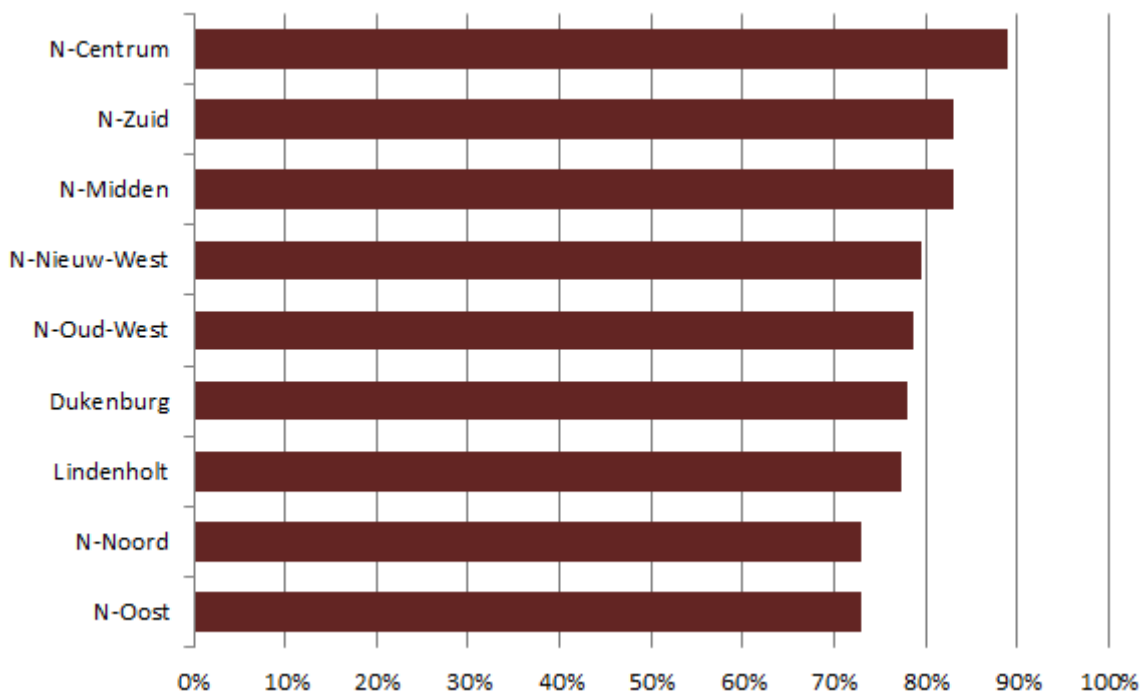
Tevredenheid over het openbaar vervoer in de buurt neemt toe

In 2015 zijn meer Nijmegenaren (zeer) tevreden met het openbaar vervoer in hun buurt dan in 2013 en zijn er minder ontevreden. De tevredenheid varieert per stadsdeel; in het Centrum is het hoogste aandeel (zeer) tevreden (89%), in Noord is dit aandeel het laagst (73%).

	2013	2015
(zeer) tevreden	74%	79%
(zeer) ontevreden	6%	4%
neutraal	15%	12%
weet niet/geen mening	5%	5%

Figuur 13: Oordeel Nijmegenaren over openbaar vervoer in de buurt.

Bron: Burgerpeilingen 2013, 2015.



Figuur 14: Aandeel (zeer) tevreden met het openbaar vervoer in de buurt naar stadsdeel.

Bron: Burgerpeilingen 2013, 2015.

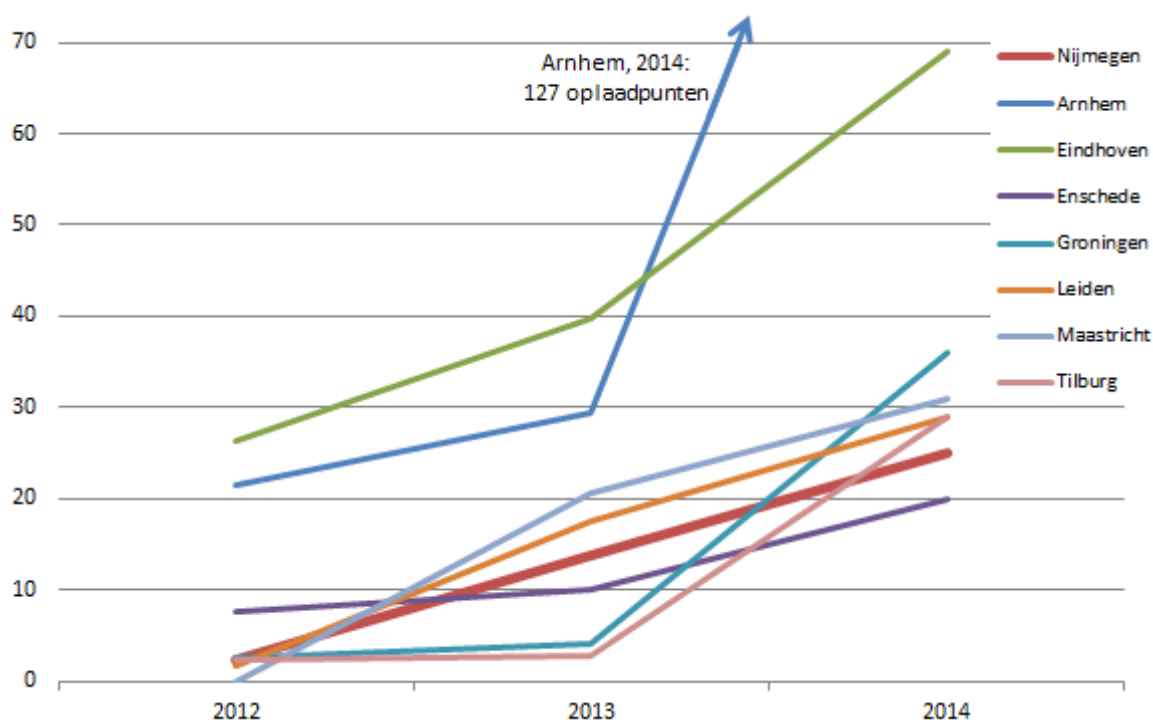
‘Verduurzaming’ van autogebruik

Nijmeegse huishoudens hebben gemiddeld 0,7 auto’s tot hun beschikking (bron: CBS, 2014). Dit aantal is niet opvallend in vergelijking met vergelijkbare steden. Ten opzichte van 2013 is het aandeel ‘schone’ auto’s in Nijmegen toegenomen. In verreweg de meeste gevallen gaat het om hybride auto’s. Ook de benodigde infrastructuur voor schone voertuigen in de stad breidt uit; het aantal laadpunten voor elektrische auto’s is de afgelopen jaren gegroeid (Figuur 1). Het aantal aardgasvulpunten is de afgelopen jaren stabiel gebleven (Figuur 2).

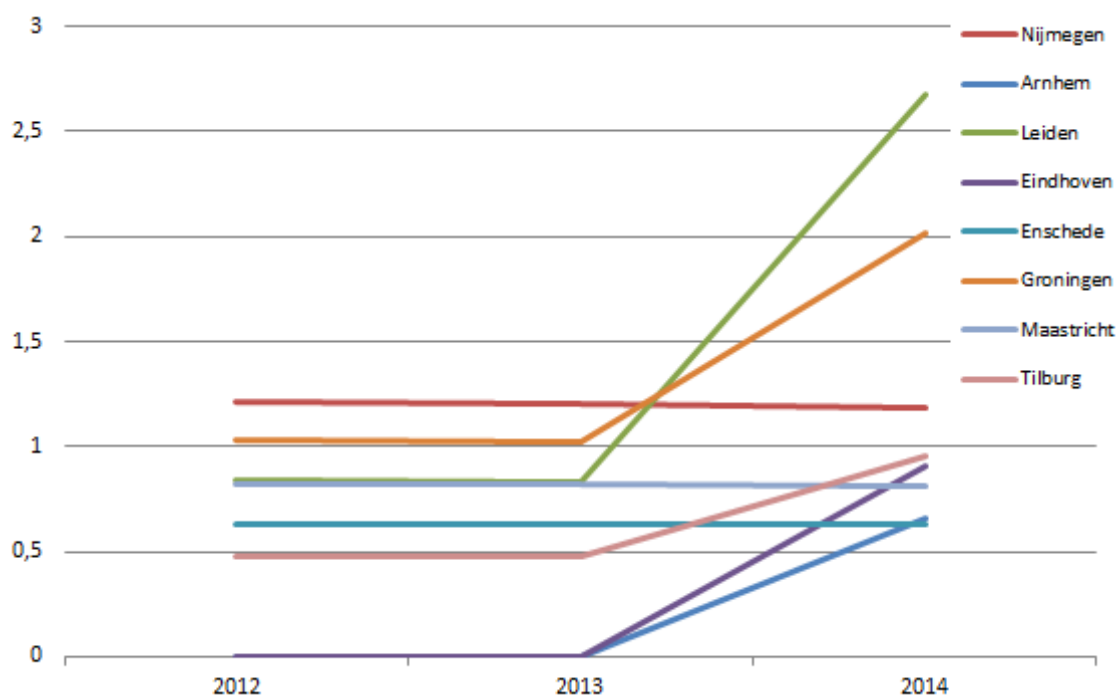
	2013	2014
Schone personenauto's per 10.000 personenauto's	102	133

Figuur 15: Ontwikkeling in het aandeel schone personenauto’s (elektrisch/hybride/plug-in hybride/aardgas).

Bron: databank klimaatmonitor CROW.



Figuur 16: Ontwikkeling in het aantal (semi) publieke laadpunten (exclusief snellaadpunten) voor elektrische auto's per 100.000 inwoners. Bron: databank klimaatmonitor CROW.



Figuur 17: Ontwikkeling in het aantal vulpunten voor aardgas per 100.000 inwoners. Bron: databank klimaatmonitor CROW.

Een andere manier om autogebruik te verduurzamen is door het gebruik van deelauto's. Van de Nijmeegse huishoudens met de beschikking over een rijbewijs maakt 8% gebruik van een deelautoconstructie; zo'n 3%

regelt dat onderling met een ander huishoudens en deelt samen een auto. Zo'n 5% leent of huurt regelmatig een auto (niet alleen voor vakanties).

	2015
deelt/leent/huurt nooit auto	92%
deelt auto met ander huishouden	3%
leent/huurt regelmatig auto	5%

Figuur 18: Het delen van auto's.

Bron: Burgerpeiling 2015.

Verkeersveiligheid

Hoe ervaren Nijmegenaren de verkeersveiligheid van de stad? Het beeld is in 2015 vergelijkbaar met 2013.

Veel Nijmegenaren hebben geen uitgesproken mening over de verkeersveiligheid in de stad; niettemin is de groep die de stad verkeersveilig vindt groter dan de groep die dat niet vindt.

	2013	2015
(helemaal) eens	34%	35%
(helemaal) oneens	22%	21%
neutraal	41%	42%
weet niet/geen mening	3%	2%

Figuur 19: In hoeverre eens met 'Nijmegen is een verkeersveilige stad'.

Bron: Burgerpeilingen 2013 - 2015.

Bronnen

Gemeente Nijmegen:

- Burgerpeilingen 2005-2015
- Stadscentrummonitor 2008-2014
- Monitor Vestigingsklimaat 2008-2014
- Visuele Verkeerstellingen 2008-2012

CBS:

- Veiligheidsmonitor 2011
- Personenauto's per huishouden, 2014

Overig:

- RVMK Motorvoertuigen, modeluitkomsten 2013, 2014
- CROW, Databank klimaatmonitor 2012-2014
- TNO, Economische wegwijzer 2015

Stadsmonitor

-thema Onderwijs-

Modules

Samenvatting	1
Aanbod en deelname	2
Kwaliteit	11
Ontwikkelen van talenten en bestrijden achterstanden	14

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Jenny Zonneveld
tel.: (024) 329 27 28/ (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

Onderwijs, onderwijsinstellingen en onderwijsvolgenden drukken een sterk stempel op Nijmegen: in de stad volgen 80.000 kinderen en jongeren onderwijs.

De Radboud Universiteit en de Hoge School Arnhem Nijmegen kleuren de stad, waarbij studerenden tot ver buiten Nijmegen gefaciliteerd worden. Maar ook het basis-, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs heeft een belangrijke functie.

Naast inzicht in de omvang van de onderwijsstromen in Nijmegen is hier ook een beeld van de kwaliteit (van scholen en leerlingen) en het bestrijden van achterstanden en het ontwikkelen van talenten te vinden. Daarbij zowel positieve constatering en aandachtspunten:

- Meer dan 90% van de Nijmeegse peuters wordt getest op ontwikkelingsrisico, als zo'n risico aanwezig is bezoekt het overgrote deel een peutergroep
- Het aandeel kinderen in het basisonderwijs met een lage startkans neemt nog steeds af. Toch zijn er 8 scholen waar meer dan 30% van de leerlingen zo'n lage startkans heeft
- Nijmeegse vo-scholieren zitten vaak op havo/vwo, slaagresultaten op het voortgezet onderwijs zijn bovengemiddeld
- Het aantal voortijdig schoolverlaters op het mbo is de laatste jaren flink gedaald. Het ligt wel nog steeds boven het landelijk gemiddelde, net als in veel andere steden
- Kwetsbare groepen komen geconcentreerd in bepaalde wijken en stadsdelen voor. Daarbij is ook vaak sprake van samenhang tussen onderwijsrisico's en kwetsbaarheid op andere terreinen als werk, inkomen of zorg.

Aanbod en deelname

In Nijmegen gaan duizenden 0 tot 4-jarigen naar kinderdagverblijven of peuterarrangementen, volgen 12.000 kinderen basisonderwijs en bezoeken bijna 16.000 jongeren het middelbaar onderwijs. Op de mbo-scholen volgen meer dan 10.000 jongeren onderwijs, en aan de Radboud-universiteit en Hogeschool Arnhem Nijmegen studeren ongeveer 40.000 mensen.

Meerdere vormen van kinderopvang

Er zijn meerdere vormen van kinderopvang, voor verschillende leeftijdsgroepen en verschillende doelen:

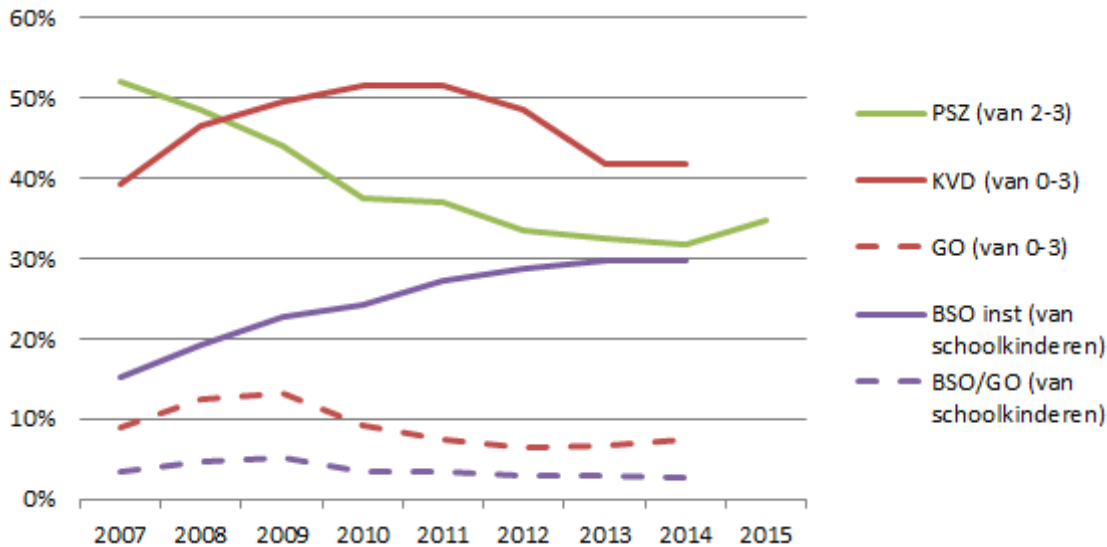
- het *peuterarrangement* (vroeger peuterspeelzaal), is gericht op 2- en 3-jarigen, die deze voorziening 2 tot 4 dagdelen kunnen bezoeken. Op de peuterarrangementen wordt een ontwikkelingsgericht programma aangeboden. De gemeente subsidieert het gebruik van peuterarrangementen. Op 1-1-2016 zijn er in Nijmegen 35 peutergroepen/arrangementen. Van deze groepen zijn er 22 met een speciaal VVE-programma, gericht op het verkleinen van ontwikkelingsachterstanden bij peuters met een ontwikkelingsrisico.
- het *kinderdagverblijf* heeft, naast een ontwikkelingsgerichte functie ook het doel kinderen (0-3 jaar) op te vangen terwijl hun ouders werken. Kinderen kunnen van 1 tot 5 dagen per week naar een kinderdagverblijf gaan.
In het register Kinderopvang staan ongeveer 50 kinderdagverblijven ingeschreven. KION is de grootste aanbieder van kinderdagopvang in Nijmegen, maar daarnaast zijn er nog meer, grote en kleinere, aanbieders
- Veel kleinschaliger is de *gastouderopvang*, in doel en functie vergelijkbaar met het kinderdagverblijf, alleen niet in een instelling maar bij een gastouder thuis
- Voor basisschoolkinderen is er de *BSO*, voor opvang buiten schooluren. Meestal in een formele instelling, maar ook bij gastouders thuis. Ook hier is de KION de grootste aanbieder, met 65 BSO-locaties.

Rond 10.000 kinderen naar opvang

Om een beeld te krijgen van het gebruik van kinderopvang moeten gegevens uit verschillende bronnen gecombineerd worden. De belangrijkste daar van zijn de belastingdienst (voor hoeveel kinderen wordt kinderopvangaf trek aangevraagd) en de grote aanbieders. Samen geeft dit een redelijk, maar geen exact beeld van het aantal gebruikers op een specifiek peilmoment.

- Rond de 3.000 kinderen gaan naar een voorziening voor kinderopvang, dat is meer dan 40% van de 0-3 jarigen. Het gebruik van kinderopvang is in de jaren tot 2011 steeds gestegen (tot rond de 50% van de 0-3 jarigen) maar daarna onder invloed van werkloosheids- en kostenontwikkeling weer teruggelopen
- Ruim 1.100 kinderen, ongeveer 1/3 van de 2- en 3-jarigen, bezoeken de peutergroepen/peuterarrangementen. De jarenlange daling in het gebruik is hiermee gestopt, en zelfs omgezet in een kleine stijging

- Meer dan 4.000 basisschoolleerlingen bezoeken 1 of meerdere dagen de BSO, ongeveer 30% van alle schoolkinderen
- Het gebruik van gastouders, zowel voor kinderdagopvang als voor na-schoolse opvang, is in aantal en aandeel beperkt.

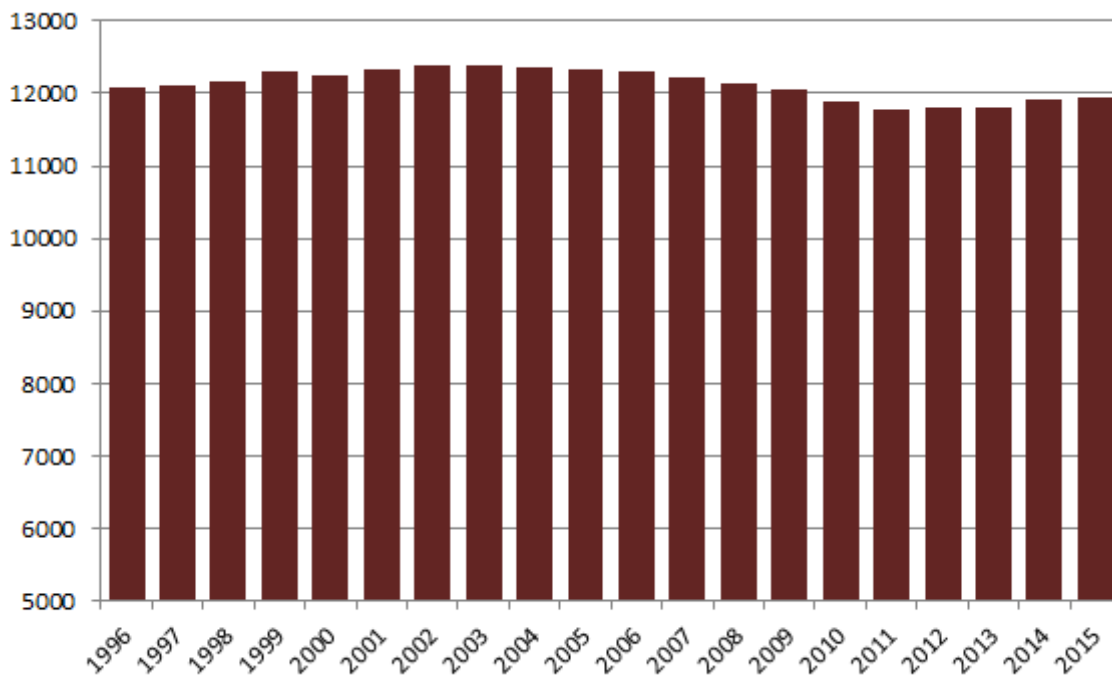


Figuur 1: Aandeel kinderen dat gebruik maakt van opvangvoorzieningen.

Bron: eigen berekening op basis van BRP, opgave KION en belastinggegevens via CBS

Groeiende en krimpende basisscholen

Het aantal kinderen dat in Nijmegen basisonderwijs volgt schommelt al 20 jaar rond de 12.000.



Figuur 2: Aantal leerlingen op Nijmeegse basisscholen. Bron: ILT/DUO.

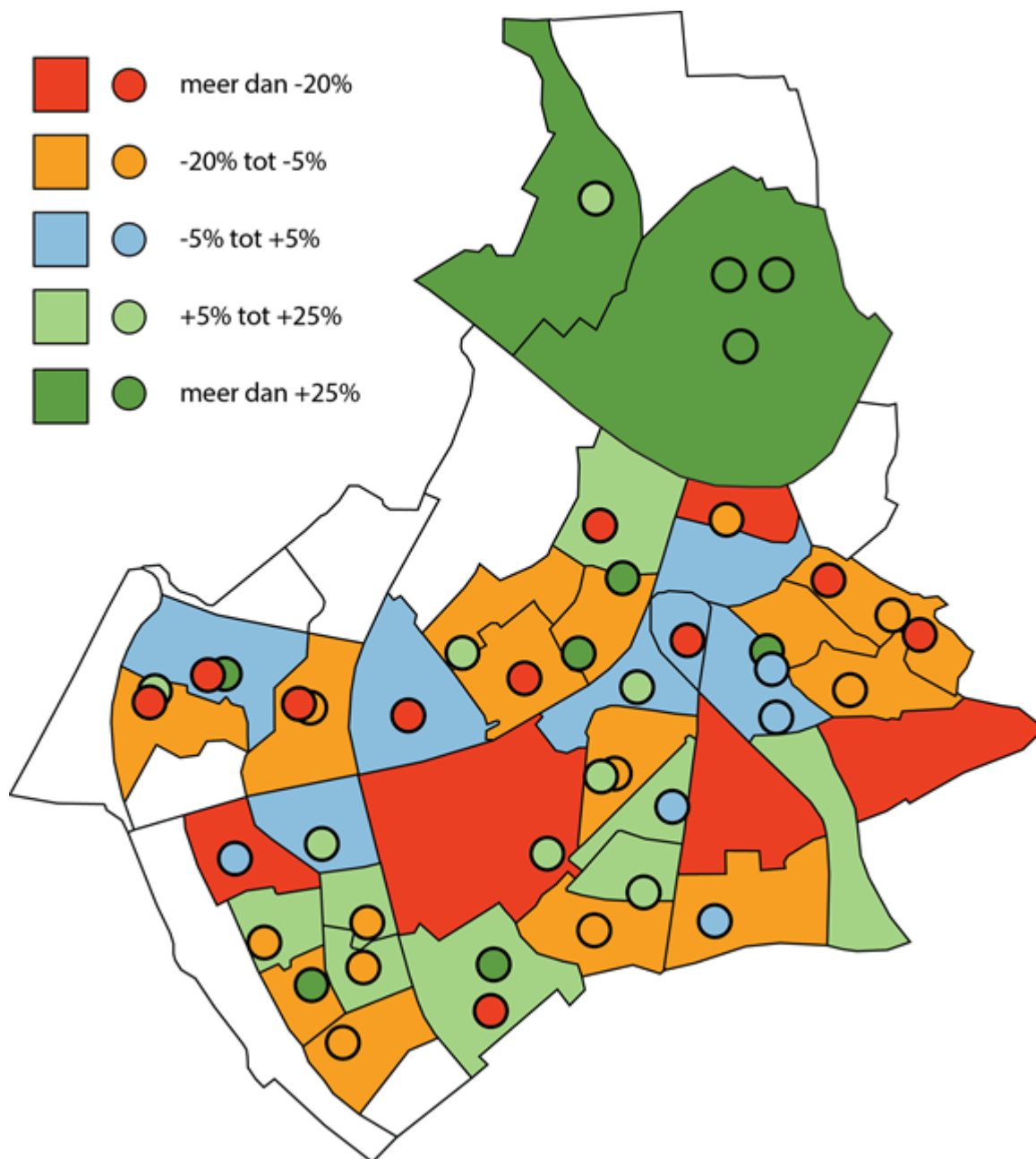
Bijna altijd gaat het dan om Nijmeegse kinderen. Ongeveer 300 kinderen van buiten Nijmegen, vooral uit de Heilig Landstichting en Ubbergen, volgen basisonderwijs in Nijmegen. Een iets kleiner aantal kinderen volgt de omgekeerde weg: woont in Nijmegen maar gaat elders naar school. De belangrijkste groep daarbinnen (meer dan 100 kinderen) zijn kinderen uit de wijk Oosterhout die naar de basisschool SamSam in het dorp Oosterhout gaan.

Deze in totaliteit redelijk stabiele groep zorgt toch voor veel dynamiek in de 43 Nijmeegse scholen.

Verschuiving van de bevolking speelt daarbij een belangrijke rol: in 1996 woonde nog maar een heel beperkt aantal basisschoolkinderen in Noord, nu zijn dat er meer dan 2.000. Dat betekent dat zo'n aantal kinderen ten zuiden van de Waal is "verdwenen".

In de kaart is de ontwikkeling in de laatste 5 jaar te zien:

- In 13 wijken, in verschillende delen van de stad, is het aantal basisschoolkinderen met meer dan 10% afgenomen
- De 2 wijken met de sterkste groei (meer dan 25%) zijn logischerwijs Oosterhout en Lent
- Maar ook in 8 wijken ten zuiden van de Waal is er sprake geweest van, iets kleinere, toename van het aantal basisschoolkinderen
- 10 scholen zijn meer dan 20% in leerlingaantal gedaald. Deels gaat het om scholen die in wijken liggen waar het leerlingaantal is afgenomen, maar deels ook niet. Ook daling in belangstelling kan krimp tot gevolg hebben
- Bij 9 scholen is het leerlingaantal meer dan een kwart gestegen. Deze scholen liggen vaak in groeiwijken, maar niet altijd. Soms neemt de populariteit van een school toe of zorgt keuze voor een bepaalde doelgroep (zoals de keuze voor schakelklassen bij de Bloemberg) voor groei.



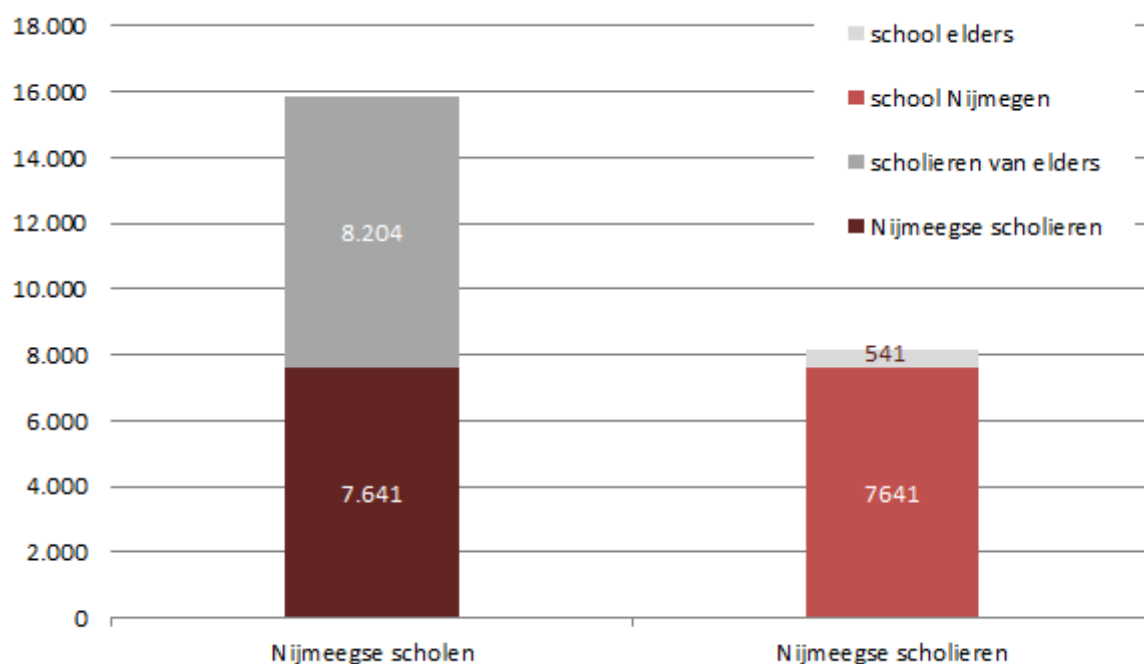
Figuur 3: Ontwikkeling aantal basisschoolleerlingen per wijk en per school. Bron: ILT/DUO.

Voor de komende jaren verwachten we een lichte toename van het aantal basisscholieren in Nijmegen als geheel. Daarbij zal er ook veel variatie binnen de stad optreden: groei in wijken met veel nieuwbouw (Lent, Biezen, (Groot) Oosterhout) terwijl er in andere wijken sprake zal zijn van terugloop (Hengstdal, Grootstal, delen van Dukenburg en Lindenholt).

Helft leerlingen voortgezet onderwijs komt uit de regio

In Nijmegen staan 12 scholen voor voortgezet onderwijs, één praktijkscholen en elf scholen voor vmbo, havo en/of vwo. In totaal gaan er bijna 16.000 leerlingen naar deze scholen. Bijna de helft van de leerlingen woont ook in Nijmegen, ruim de helft buiten de stad, voornamelijk in de directe regio.

Ruim 500 Nijmeegse leerlingen gaan naar een school buiten Nijmegen, vooral leerlingen van de categorale havo Notre Dame in Ubbergen.

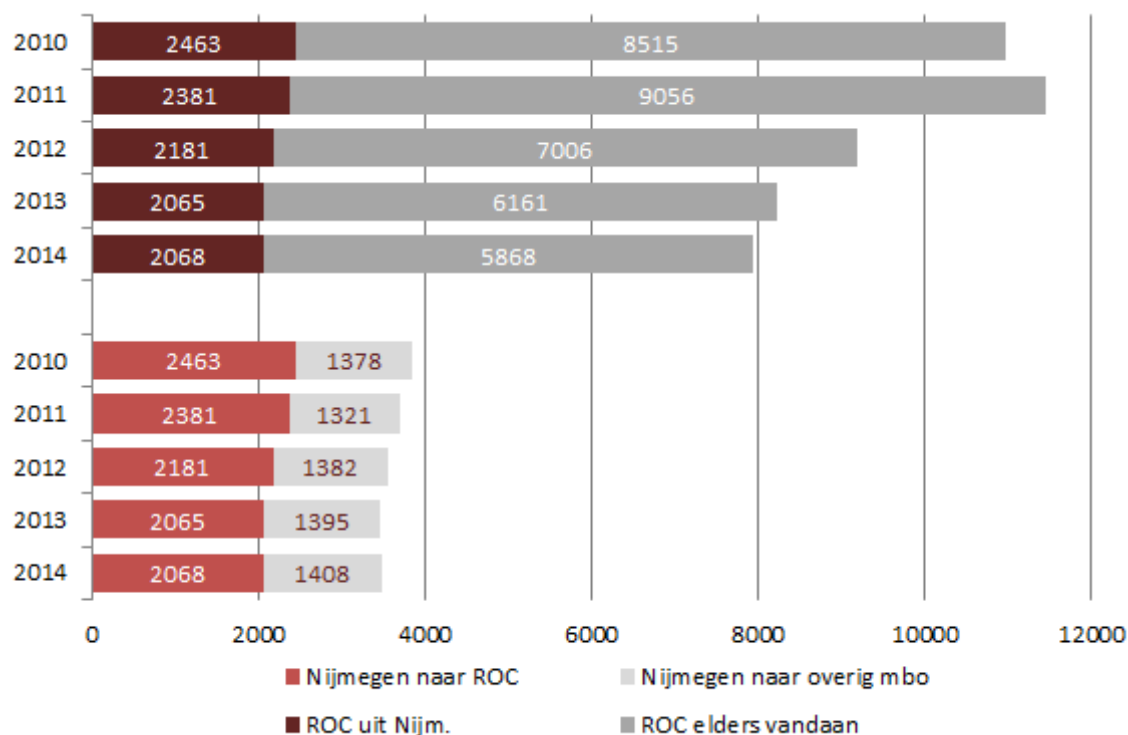


Figuur 4: Middelbare scholieren, wonend en/of onderwijs volgend in Nijmegen, schooljaar 15/16. Bron DUO.

De laatste 5 jaar is het aantal leerlingen aan de Nijmeegse middelbare scholen met ongeveer 1.000 toegenomen. Dat komt vooral door de groei van het Citadel-college, dat veel leerlingen (in het schooljaar 15/16 zo'n 1.000 kinderen) trekt van buiten de stad, vooral uit de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe. De komende jaren zal het aantal kinderen in de middelbare schoolleeftijd in Nijmegen niet veel veranderen. In veel gemeenten in de regio wordt echter een behoorlijke terugloop verwacht. Per saldo zal dit een terugloop van het aantal leerlingen op Nijmeegse scholen betekenen.

Dalende leerlingaantallen op het MBO

Het ROC-Nijmegen is de grootste aanbieder van mbo in Nijmegen. In het studiejaar 2014/2015 volgden ongeveer 8.000 studenten hier onderwijs. Dat is minder dan een paar jaar geleden, toen meer dan 10.000 jongeren aan het ROC Nijmegen studeerden. Vooral het aantal oudere leerlingen (23+) is gedaald. Waarschijnlijk heeft dit te maken met een afname van contractonderwijs zoals bv bij bedrijven. Ongeveer een kwart van de studenten woont in Nijmegen, de rest vooral in de regio rond Nijmegen.



Figuur 5: Aantal studenten ROC Nijmegen, naar woonplaats, en aantal Nijmegenaren op mbo-opleiding, naar studielocatie. Bron: DUO.

Naast het ROC-Nijmegen kun je ook aan de Helicon een mbo-opleiding volgen (landbouw). Deze opleiding is veel kleiner en heeft rond de 1.000 studenten.

Het aantal Nijmegenaren op het mbo was in het studiejaar 2014/2015 ongeveer 3.400. Dit cijfer is de laatste 5 jaar licht gedaald, ook vooral afname van het aantal studenten 23+. Van de Nijmeegse mbo-ers volgt ongeveer een derde een opleiding buiten Nijmegen, vooral op het Rijn-IJsselcollege in Arnhem.

Om een indruk te krijgen van het aandeel (oorspronkelijke) Nijmeegse jongeren dat mbo-onderwijs volgt kun je het beste kijken naar de 17-jarigen. Onder de 18-23 jarigen zijn er ook veel "nieuwe Nijmegenaren" die hier gekomen zijn om een opleiding aan RU of HAN te volgen, waardoor het deelnamepercentage gedrukt zou worden.

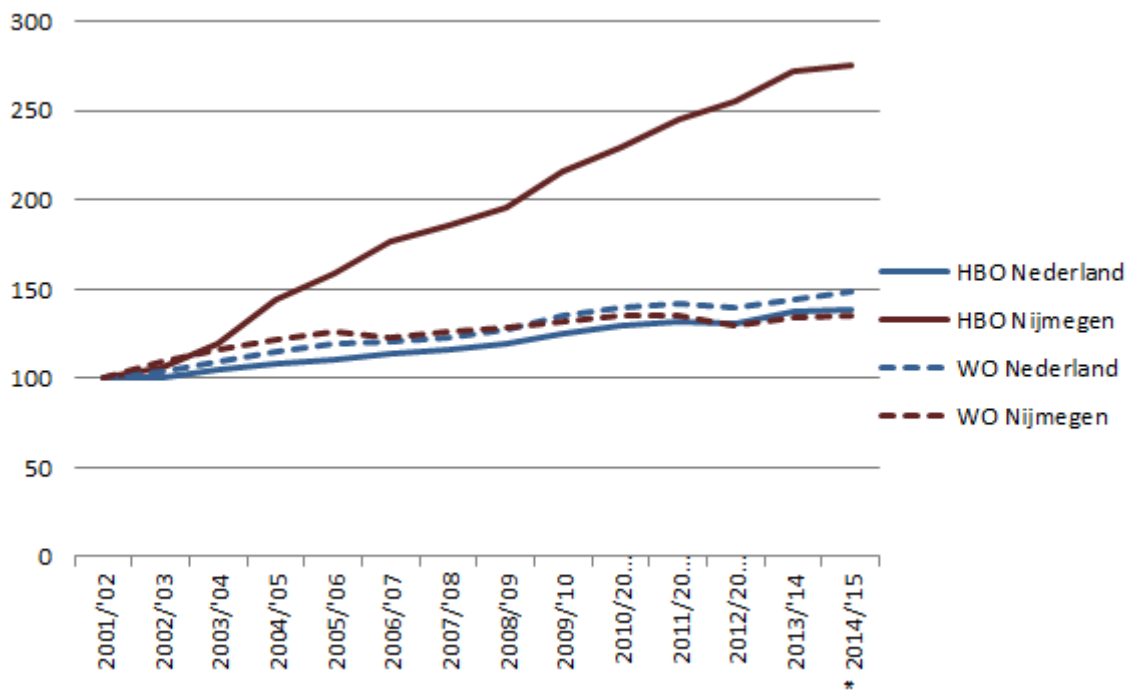
Van de ongeveer 1.700 17-jarige Nijmegenaren volgen er (2014/2015) ongeveer 550 een mbo-opleiding, dat is 1/3 van de totale groep.

HAN is grote groeier in hoger onderwijs

In het studiejaar 2014/2015 volgen bijna 19.000 studenten onderwijs aan de Radboud Universiteit, en 23.000 aan de Nijmeegse locaties van de Hogeschool Arnhem Nijmegen.

Het studentenaantal van de RU is tussen 2000 en 2010 rustig gestegen, in een tempo dat vergelijkbaar is met dat van het universitair onderwijs in Nederland als geheel. Sinds 2010 is het studentencijfer min of meer stabiel.

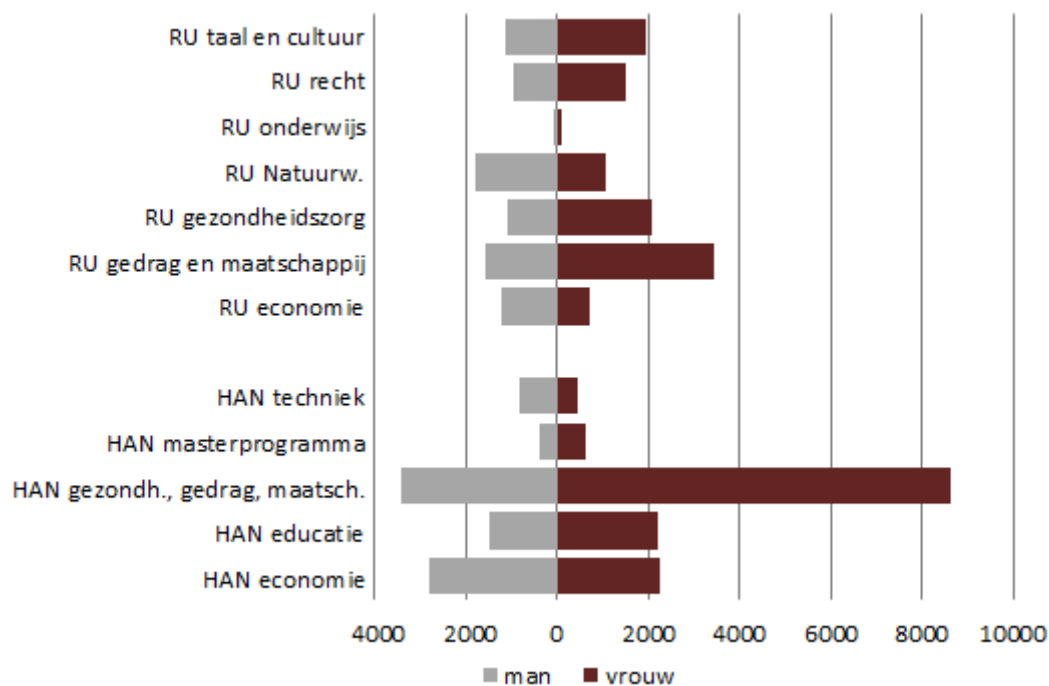
De HAN heeft in deze periode een zeer sterk groei doorgemaakt, die ook veel sterker was dan de toename van het hoger beroepsonderwijs in Nederland.



Figuur 6: Ontwikkeling studentenaantallen in Nijmegen en Nederland. Bron: DUO/CBS en opgave HAN.

Bij de HAN studeert het gros van de studenten in de sector gezondheid, gedrag en maatschappij. Deze sector trekt zeer veel vrouwelijke studenten, waardoor het totaal aandeel vrouwen op de HAN hoog is (61%).

Ook op de RU studeren meer vrouwen dan mannen (58%) en zijn de sectoren gedrag en maatschappij en gezondheidszorg belangrijk.



Figuur 7: Studenten HAN en RU, naar studierichting en geslacht, studiejaar 2014/2015.

Bron: DUO en opgave HAN.

Exact aangeven hoeveel van de studenten die in Nijmegen een opleiding volgen ook in de stad wonen is lastig: onder studenten komt de geregistreerde situatie niet altijd overeen met de werkelijke woonsituatie. Volgens de DUO-bestanden wonen er (studiejaar 2014/2015) in Nijmegen ruim 8.000 HBO-studenten en bijna 12.000 universitaire studenten. In 5 jaar tijd is dat aantal met 2.000 toegenomen.

Hoe het studentenaantal, en met name het aantal in Nijmegen wonende studenten, zich in de toekomst zal ontwikkelen is op dit moment onzekerder dan normaal. Op basis van de prognoses van het ministerie van Onderwijs over de aantallen opleidingvolgenden is de verwachting dat de aantallen studenten die onderwijs volgen in Nijmegen ongeveer op het huidige niveau zullen blijven liggen. De Apollo-prognose 2015 (op basis van de referentieramingen van het Ministerie OCW) voorziet voor de periode 2015-2022 een toename van 1% van het aantal voltijds hbo- en wo-studerenden in Nijmegen.

De veranderingen in studiefinanciering van het afgelopen jaar zouden er toe kunnen leiden dat studenten langer thuis blijven wonen en minder naar hun studiestad verhuizen. In 2015 is dat inderdaad aan de orde geweest: de per saldo- toename van 17-22 jarigen daalde van 3.100 in 2014 naar 2.500. Het CBS constateerde ook in andere studentensteden een verminderde instroom.

Hoge deelname aan speciaal onderwijs

In Nijmegen zijn 2 scholen voor speciaal basisonderwijs (leer- en opvoedingsmoeilijkheden). Ongeveer 400 kinderen krijgen daar les (2015/2016). Daarnaast zijn er 10 scholen voor speciaal onderwijs, waar leerlingen in de basisschool- en vo-leeftijd met een handicap of zeer ernstige leer- of gedragsproblemen les krijgen. In totaal volgen bijna 1.500 leerlingen hier onderwijs, waarbij Kristallis de grootste school is.

Ook in de plaatsen direct rond Nijmegen (Ubbergen, Groesbeek) zijn een aantal scholen voor speciaal onderwijs.

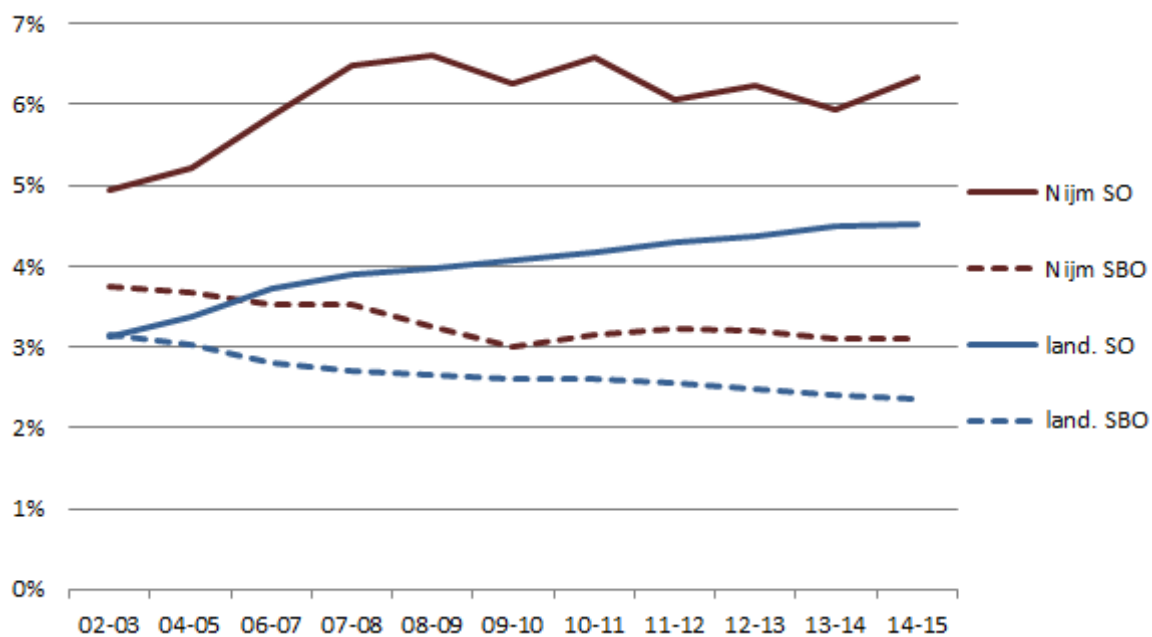
	absoluut	als percentage van	
		BO/SO/SBO	basisschoolleeftijd
basisschool	11.740	90,6%	93,7%
SBO	401	3,1%	3,2%
SO -12 jaar	392	3,0%	3,1%
SO 13+	428	3,3%	

Figuur 8: Nijmeegse leerlingen primair onderwijs (bo, sbo, so), 2014/2015. Bron: DUO/leerplicht.

Van de Nijmeegse kinderen bezoeken er zo'n 1.200 vormen van speciaal (basis)onderwijs. Ongeveer 800 kinderen tot 12, 6,3% van alle kinderen in de basisschoolleeftijd, gaat naar sbo of so. Ruim 400 kinderen ouder dan 12 gaan naar het (v)so.

Voor 95% van de Nijmeegse kinderen staat de school voor speciaal (basis)onderwijs in Nijmegen of de directe omgeving. Een paar procent van de kinderen moet verder weg.

Omdat de schoollocatie voor deze kinderen toch vaak verder van huis is dan bij kinderen die het reguliere onderwijs bezoeken is leerlingvervoer een belangrijke en vaak gebruikte voorzieningen voor hen: van de 530 Nijmeegse kinderen (peildatum januari 2016) die gebruik maken van leerlingvervoer (zowel taxivervoer als OV) gaat het merendeel naar het speciaal onderwijs.



Figuur 9: Aandeel leerlingen naar s(b)o, wonend in Nijmegen en Nederland. Bron: DUO/leerplicht en CBS

In vergelijking tot de situatie in heel Nederland gaan de Nijmeegse kinderen vooral vaak naar het speciaal onderwijs. Ook naar het speciaal basisonderwijs gaan er in Nijmegen wat meer kinderen dan gemiddeld in Nederland, maar het verschil is hier minder groot.

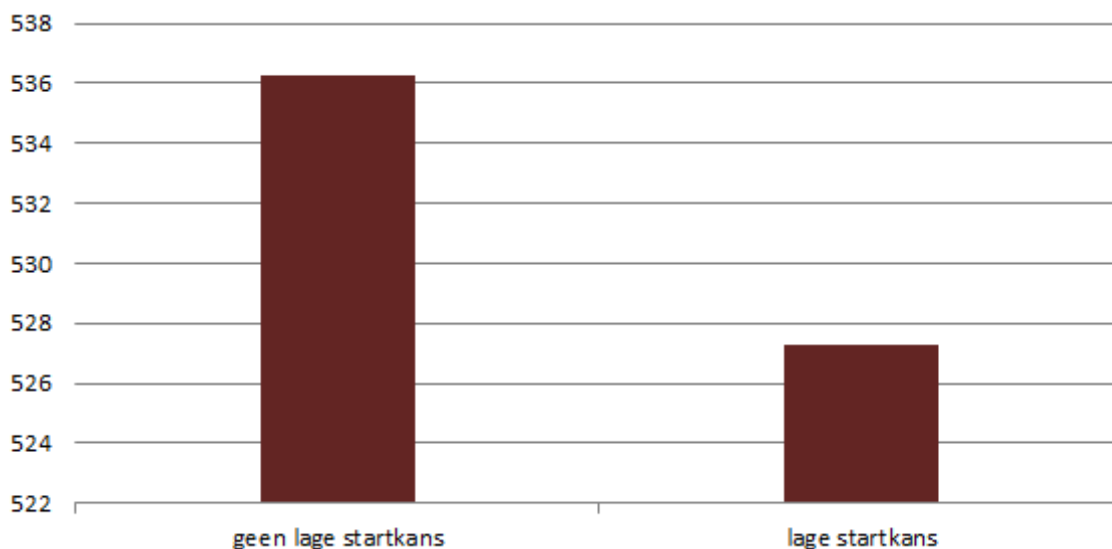
Kwaliteit

Van onderwijs en leerlingen wordt kwaliteit op meerdere fronten verwacht: kwaliteit op cognitief gebied (kunnen leerlingen goed lezen, schrijven, rekenen, informatie verwerken) maar ook op sociaal gebied (zijn leerlingen zelfstandig, ondernemend, creatief). Voor lang niet al deze kwaliteiten zijn goede gegevens beschikbaar.

Startkans heeft veel invloed op cito-score leerling

In de schooljaren 2014/2015 en 2015/2016 verandert de werkwijze rond de eindtoets in groep 8. De Citotoets, die door de meeste scholen werd gebruikt, wordt vervangen door een centrale eindtoets, die voor alle scholen verplicht wordt.

In de figuur zijn de resultaten van Nijmeegse groep 8-leerlingen uit het schooljaar 2014/2015 te zien. Leerlingen met een lage startkans (d.w.z. dat hun ouders een zeer lage opleiding hebben) scoren op de eindtoets een stuk lager (527) dan leerlingen zonder zo'n lage startkans (536).



Figuur 10: Hoogte score op centrale eindtoets, voor leerlingen met en zonder lage startkans, 2014/2015, Nijmeegse leerlingen

De score op de centrale eindtoets was in Nijmegen iets hoger dan in Nederland. Het aandeel kinderen dat een advies op havo/vwo-niveau krijgt ook.

		Nijmegen	Nederland
Centrale EindToets	% deelnemers	81,8%	82,1%
	gemiddelde score	534,6	533,5
advies	% havo/vwo	51,0%	46,8%
leerlingen met lage startkans		11,0%	10,0%

Figuur 11: Score eindtoets en schooladvies, Nijmegen en Nederland, schooljaar 2014/2015.

Bron: DUO/OOD

Onderwijsinspectie

De onderwijsinspectie beoordeelt doorlopend alle scholen in Nederland op een aantal facetten, waaronder leeropbrengst, maar ook bijv. leerstofaanbod, schoolklimaat en zorg.

De laatste paar jaar hebben alle basisscholen en ook scholen voor speciaal basisonderwijs in Nijmegen "basistoezicht", wat betekent dat ze door de inspectie als voldoende zijn beoordeeld. In de periode daarvoor waren er wel enkele basisscholen die als "zwak" werden beoordeeld.

Ook in het voortgezet onderwijs is geen van de scholen zwak.

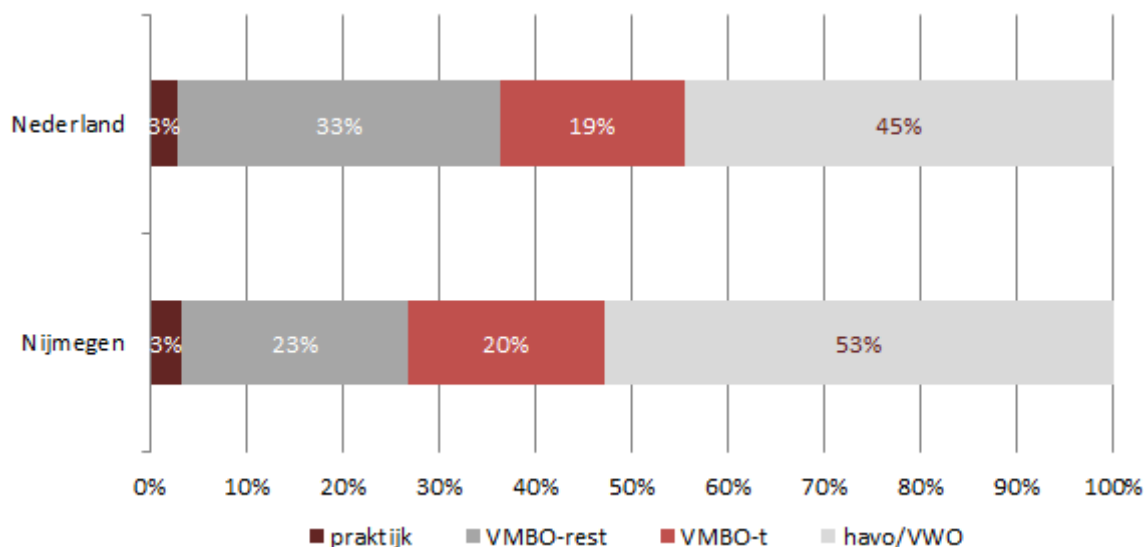
In het speciaal onderwijs worden wel een tweetal locaties van Kristallis als zwak beoordeeld (januari 2016).

Veel VO-leerlingen op havo/VWO-niveau

Het niveau waarop vo-leerlingen onderwijs volgen is het beste te zien in het derde leerjaar. Voor die tijd zitten veel leerlingen vaak in nog niet naar niveau opgedeelde brugklassen, na het vierde leerjaar is het vmbo al afgelopen.

Meer dan de helft van de Nijmeegse VO-leerlingen in het derde leerjaar volgt onderwijs op havo/vwo-niveau. Dat is veel hoger dan gemiddeld in Nederland, waar dit aandeel 45%.

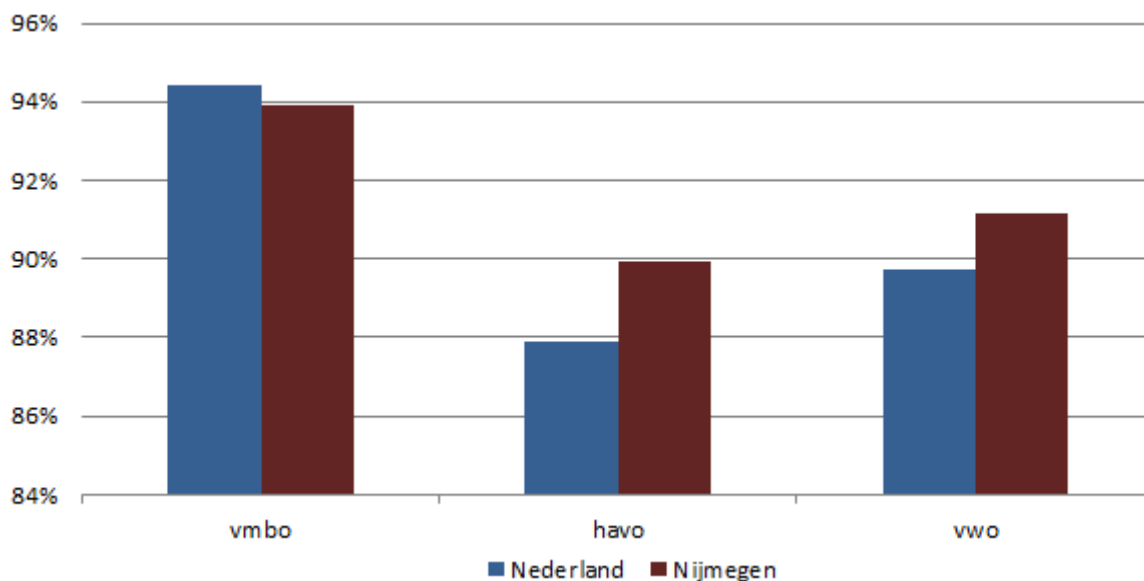
De aandelen vmbo-t-ers in Nijmegen en Nederland zijn ongeveer gelijk. Met name in de lagere vmbo-niveau's zijn er in Nijmegen minder deelnemers dan in Nederland.



Figuur 12: Leerlingen 3e leerjaar vo, naar niveau. Bron: CBS en DUO/leerplicht, schooljaar 14/15

Slaagresultaten havo en VWO boven gemiddeld

Het aandeel geslaagden op de Nijmeegse scholen voor havo en vwo (schooljaar 2013/2014) ligt iets boven het landelijk gemiddelde. Voor vmbo is het slagingspercentage vergelijkbaar.

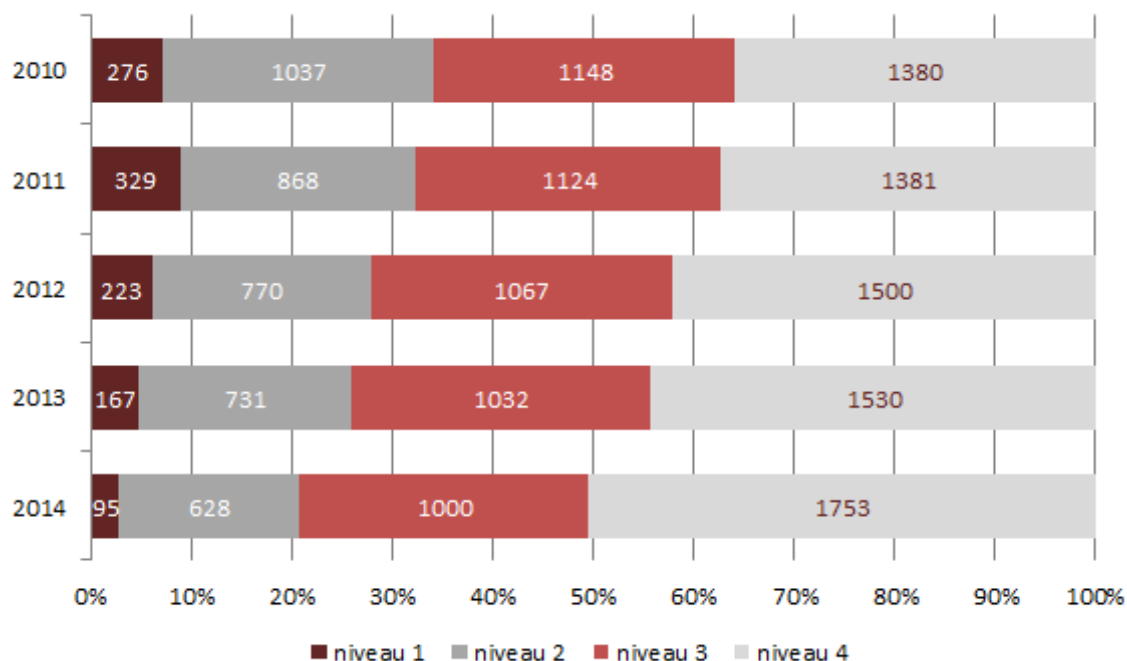


Figuur 13: Slaagresultaten op Nijmeegse scholen en in Nederland, 2013/2014. Bron: DUO/OOD

In eerdere jaren is een vergelijkbaar patroon te zien.

Niveau Nijmeegse mbo-ers stijgt

Het aandeel studenten dat een opleiding op niveau 1 (geen startkwalificatie) volgt is heel laag, slechts een paar procent. De afgelopen jaren zijn de Nijmegenaren opleidingen op steeds hoger niveau gaan volgen: in 2010 was het aandeel studenten op niveau 4 35%, in 2014/2015 de helft.



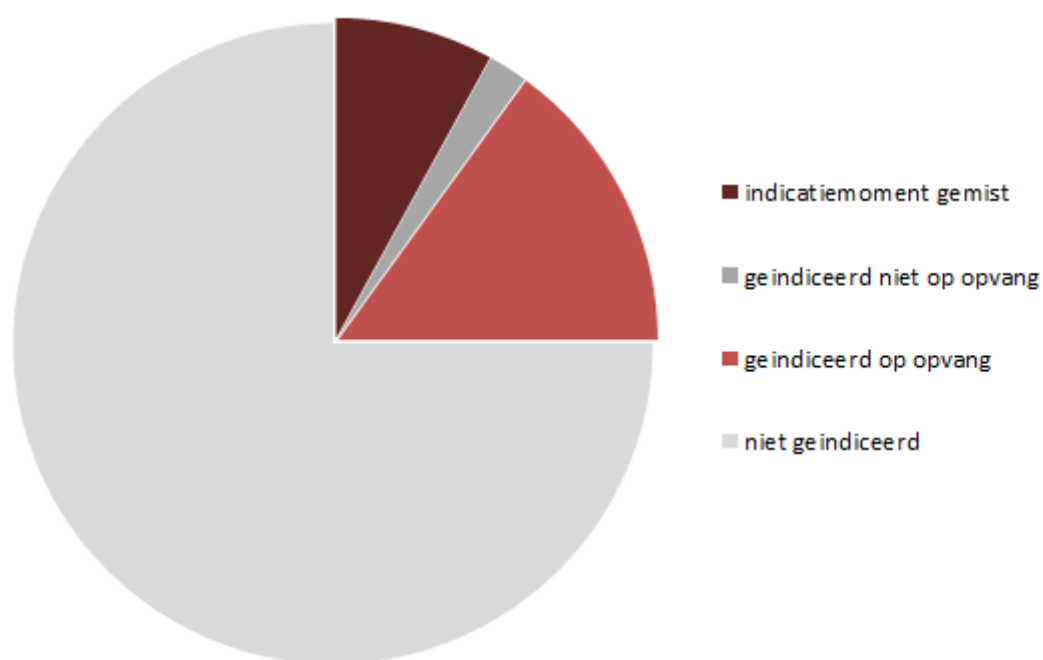
Figuur 14: Niveau opleiding Nijmeegse mbo-ers. Bron: DUO.

Ontwikkelen van talenten en bestrijden achterstanden

Extra aandacht voor peuters met een ontwikkelingsrisico

Sinds 2014 wordt op het consultatiebureau, in principe bij het 18-maandenconsult, gekeken of kinderen een taal- en/of ontwikkelingsrisico lopen. Zo'n risico kan in kenmerken van de ouders liggen (bijv. een laag opleidingsniveau of psychische problemen) maar ook in het kind zelf (bijv. omdat de spraakontwikkeling achter blijft). Is dat het geval dan krijgt zo'n kind een VVE-indicatie en komt in aanmerking voor een plaats op een peutergroep, die speciaal is toegerust om een eventuele ontwikkelingsachterstand aan te pakken. Ouders kunnen daarbij een inkomensafhankelijke bijdrage krijgen om de kosten van deelname te dekken. Hoewel in principe bijna alle Nijmeegse peuters in zorg zijn bij de consultatiebureau's/GGD komen niet alle kinderen voor het 18-maandenconsult, het hoofdindicatiemoment.

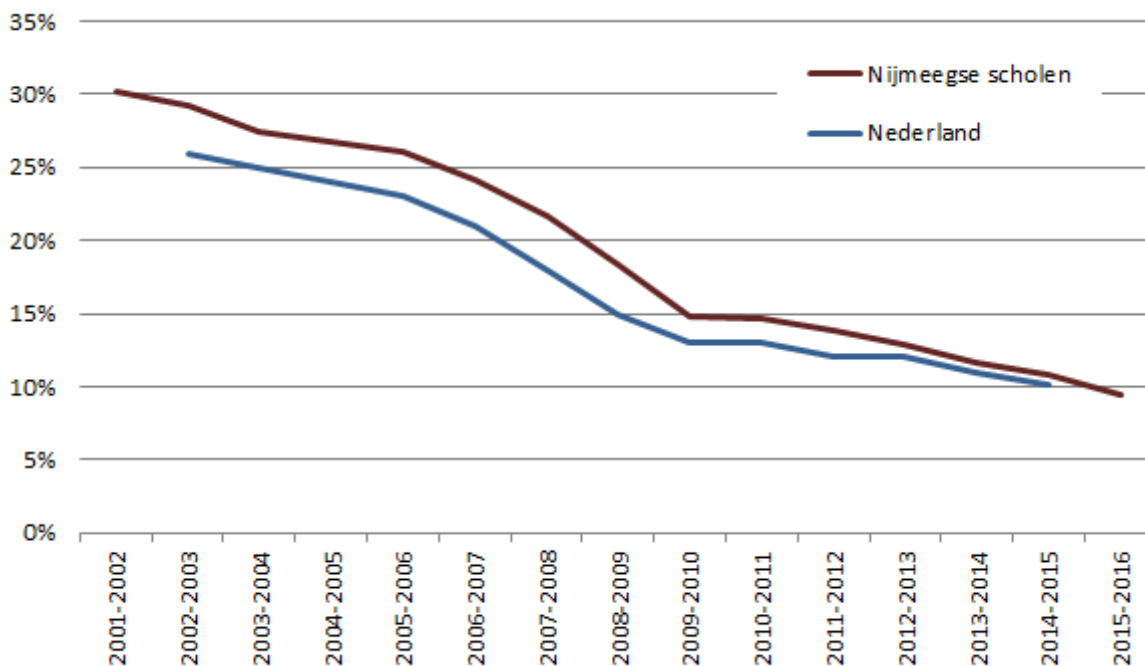
Zo'n 15-18% van de Nijmeegse peuters krijgt een VVE-indicatie, in absolute cijfers gaat het dan om 250 tot 300 kinderen per geboortjaar. Het overgrote deel van de peuters met een indicatie bezoekt ook een peutergroep. Zo'n 1 à 2% van de kleuters heeft een indicatie maar gaat niet naar een peutergroep. Uit een steekproef van de GGD onder deze groep bleek dat deels te komen door een vertraging, tijdsverloop tussen indicatie en moment van bezoek van peutergroep. Maar voor een ander deel waren deze gezinnen in het steekproefonderzoek niet te bereiken of hadden ze geen interesse voor bezoek aan peutergroep.



Figuur 15: Nijmeegse peuters naar VVE-indicatie en bezoek peutergroep, najaar 2015 (cijfers bij benadering).
Bron: VVE-monitor 2015

Steeds minder kinderen in basisonderwijs met een lage startkans

In het basisonderwijs wordt een andere, beperktere achterstandsdefinitie gehanteerd dan in de voorschoolse periode. Het basisonderwijs kijkt alleen naar het opleidingsniveau van de ouders (lage startkans), terwijl voor de voorschoolse periode ook naar andere kenmerken van huishouden en kind wordt gekeken (VVE-indicatie). Daarom zijn er minder kinderen met een lage startkans dan kinderen met een VVE-indicatie: van ongeveer 30% in het schooljaar 2001/2002 naar 9 % in het huidige schooljaar 2015/2016.



Figuur 16: Percentage leerlingen met een lage startkans in het basisonderwijs. Bron: CBS en DUO/OOD

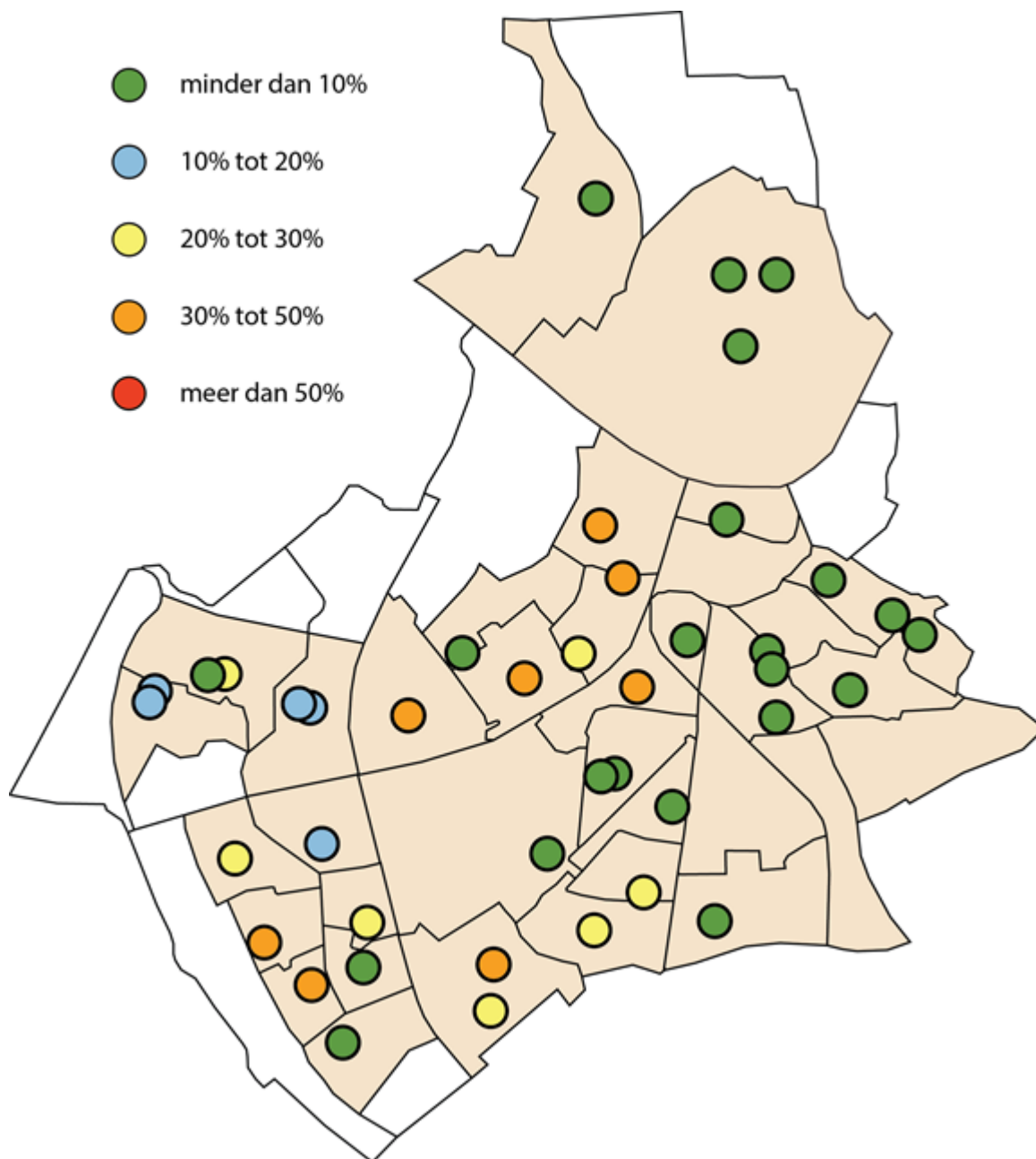
Het aandeel kinderen met een lage startkans neemt al jaren af. Sterk in de periode tot 2010, omdat in die tijd zowel een daadwerkelijke verbetering van het opleidingsniveau van ouders plaats had, maar ook een stapsgewijs een strengere definitie werd ingevoerd. De langzamere daling die sinds 2010 te zien is, is alleen het gevolg van het verbeteren van het opleidingsniveau van de ouders. In Nijmegen en Nederland ligt het aandeel kinderen met een lage startkans nagenoeg op hetzelfde niveau.

De strengere definitie sluit niet altijd goed aan bij ervaringen op basisscholen. Volgens de definitie komen leerlingen in aanmerking voor een leerlinggewicht (lage startkans) wanneer beide ouders een opleiding van maximaal vmbo-b/k hebben of minder dan 2 jaar onderwijs gevolgd hebben op een andere vo-opleiding. Kinderen van wie (één van) de ouders een net wat hogere opleiding heeft vallen niet onder deze definitie, terwijl ze volgens scholen (soms) wel een lage startkans hebben.

Acht basisscholen met veel kinderen met lage startkans

In het Nijmeegse onderwijsbeleid wordt ernaar gestreefd zoveel mogelijk kinderen in de eigen wijk naar school te laten gaan en ook om niet meer dan 30% kinderen met een lage startkans op een school te hebben. Omdat wijken in sociaal-economische samenstelling van elkaar verschillen is het, als de kinderen vooral in de eigen wijk naar school gaan, te verwachten dat op de ene school meer kinderen met een lage startkans zitten dan op de andere. In geen enkele wijk is het aandeel kinderen met een lage startkans echter hoger dan 30% zodat deze twee doelen elkaar niet hoeven tegen te werken.

Toch zijn er in Nijmegen 8 basisscholen waar het aandeel kinderen met een lage startkans meer dan 30% bedraagt. Het aantal scholen waar dit aan de orde is daalt: in 2014 waren het er nog 11. Deze daling wordt ook veroorzaakt doordat in totaliteit het aantal kinderen met een lage startkans steeds kleiner wordt.



Figuur 17: Basisscholen naar aandeel leerlingen met lage startkans, 2015. Bron: ILT/DUO

Daartegenover zijn er 22 basisscholen die minder dan 10% (vaak zelfs maar hoogstens enkele procenten) leerlingen met een lage startkans hebben.

De scholen met veel leerlingen met een lage startkans staan in wijken waar ook veel van deze kinderen wonen. Het hoge percentage op de school wordt echter ook veroorzaakt doordat juist rond deze scholen veel leerlingen zijn die niet naar de buurtschool, de dichtstbijzijnde school, gaan, maar naar een school die verder weg ligt ("voorbijlopen": een school bezoeken die meer dan 300 meter verder van het woonadres ligt dan de dichtstbijzijnde school).

	dichtst bij	maximaal 300m verder	meer dan 300m verder
2006-2007	49,4%	20,6%	30,0%
2011-2012	49,8%	18,8%	31,3%
2014-2015	50,4%	17,7%	31,8%
rond scholen met 40%+ lage startkans	33,9%	19,1%	47,0%
rond scholen met 20-40%	44,0%	10,0%	46,0%
rond scholen met -20% lage startkans	55,9%	20,5%	23,6%

Figuur 18: Voorbijlopen in het basisonderwijs. Bron: bewerking bestanden Leerplicht/DUO

Rond scholen waar maximaal 20% van de leerlingen een lage startkans heeft loopt een kwart van de kinderen uit de omgeving deze school "voorbij", bij scholen waar meer dan 40% een lage startkans heeft bijna de helft.

Hierdoor is de leerlingpopulatie vaak geen goede afspiegeling van de groep kinderen die in de buurt van de school woont.

Centrale aanmelding in het basisonderwijs

Sinds 2009/2010 verloopt aanmelding van leerlingen voor het Nijmeegse basisonderwijs centraal (Schoolwijzer). Naast het bevorderen van het in de buurt en gemengd naar school gaan is een hoofddoel daarbij dat bij scholen met meer aanmeldingen dan plaatsen de toekenning van die plaatsen op een transparante manier gebeurt. Daarvoor zijn voorrangscriteria vastgesteld: eerst worden broertjes/zusjes geplaatst, vervolgens kinderen voor wie de school een buurtschool is, daarna kinderen die bijdragen aan een evenwichtige samenstelling en daarna, als er nog plaatsen over zijn, de rest van de aanmeldingen.

Uit analyse van de aanmeldingen en plaatsingen over de periode tot het schooljaar 2014/2015 blijkt het volgende:

- In alle jaren krijgt zo'n 95% van de kinderen een plaatsingsadvies voor de school waarvoor ze een eerste voorkeur hebben
- Het is de bedoeling dat alle kinderen op 1 maart voorafgaand aan het schooljaar aangemeld zijn. Een tijdige aanmelding heeft invloed op de kans op je 1e voorkeursschool geplaatst te worden: van de tijdig aangemelde kinderen komt 98% op de 1e voorkeur, van de later aangemelde kinderen 84%
- Driekwart van de aangemelde kinderen heeft een voorkeur voor een buurtschool (volgens definitie van Schoolwijzer, d.w.z. één van de drie dichtstbijzijnde scholen). Het aandeel "voorbijlopers" (gaat naar een school minstens 300 meter verder van huis dan de dichtstbijzijnde school) ligt stabiel rond 30%. Dit is vergelijkbaar met het beeld van voor de invoering van Schoolwijzer
- Het aanmeldgedrag en de voorkeuren van kinderen met een lage startkans wijken wat af van dat van de overige kinderen: een groter deel is te laat met de aanmelding (30% versus 10%), het

onderwijsconcept is minder belangrijk (speelt voor 57% een rol versus 87% bij overige kinderen) terwijl ze juist meer waarde hechten aan een buurtschool (82% versus 73%).

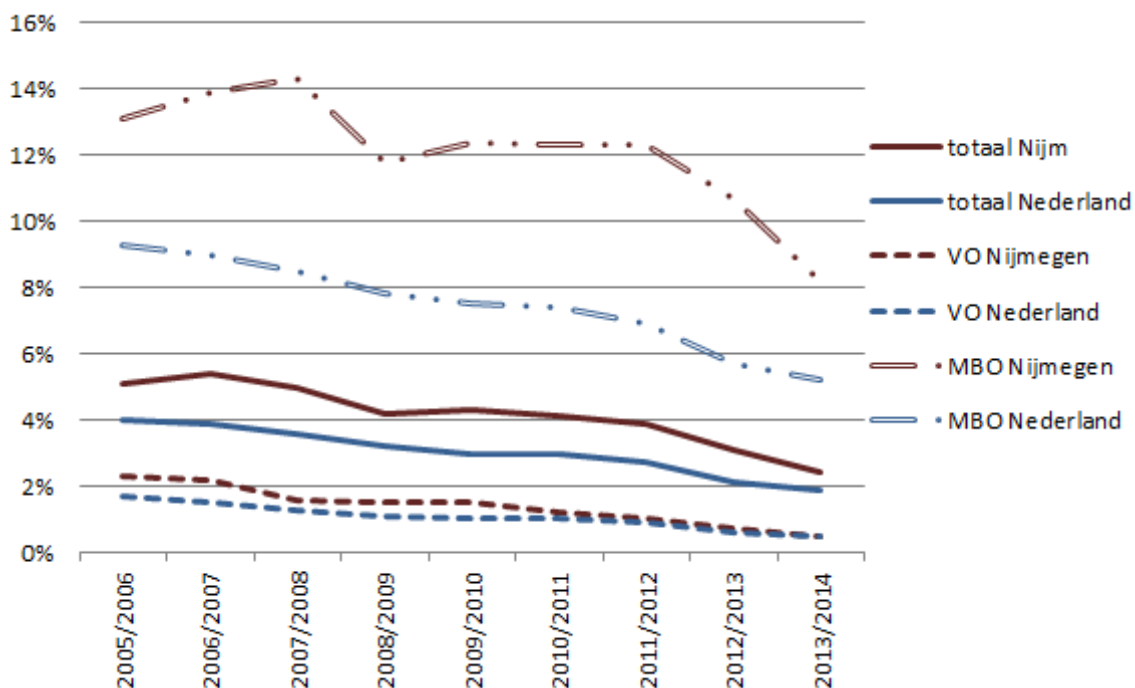
	naar 1e voorkeur	voorkeur buurtschool	voorbijloper
2010/2011	94%	73%	32%
2012/2013	95%	74%	29%
2014/2015	95%	76%	32%

Figuur 19: Plaatsingen en voorkeuren in Schoolwijzer, groep 1. Bron: Evaluatie Schoolwijzer

Minder voortijdig schoolverlaters

Wanneer een leerling (tot 23 jaar) stopt met school zonder dat hij of zij een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt heeft (d.w.z. minimaal een opleiding havo/vwo of mbo2-niveau) is er sprake van "Voortijdig School Verlaten".

In het schooljaar 2013/2014 verlieten in Nijmegen 241 scholieren voortijdig het onderwijs. Een klein aantal op het VO (41) en de meeste op het mbo (200).



Figuur 20: Percentage nieuwe VSV-ers in Nijmegen en Nederland. Bron: VSV-verkenner

- Op het mbo is het percentage VSV onder Nijmegenaren veel hoger dan gemiddeld in Nederland. Dit beeld is in veel grote steden vergelijkbaar
- Op het vo ligt het VSV-percentage op het landelijk gemiddelde. Vergeleken met andere grotere steden is dat een goede score

- De laatste jaren zakt het percentage VSV-ers onder Nijmeegse mbo-ers sterker dan in Nederland als gemiddeld. Voor de daling tussen 2011/2012 en 2012/2013 is dat niet alleen het gevolg van een werkelijke verbetering, maar ook van een verbetering in de registratie van lokale VSV-ers (tot die tijd konden leerlingen die overstapten naar particulier of speciaal onderwijs op lokaal niveau niet uit de VSV-cijfers worden gehaald)
- Vergeleken met de G4/G32 neemt Nijmegen wat betreft de hoogte van het percentage VSV-totaal een gemiddelde positie in. De daling van het VSV-percentage tussen 2011/2012 en 2013/2014 was in Nijmegen wat sterker dan gemiddeld.



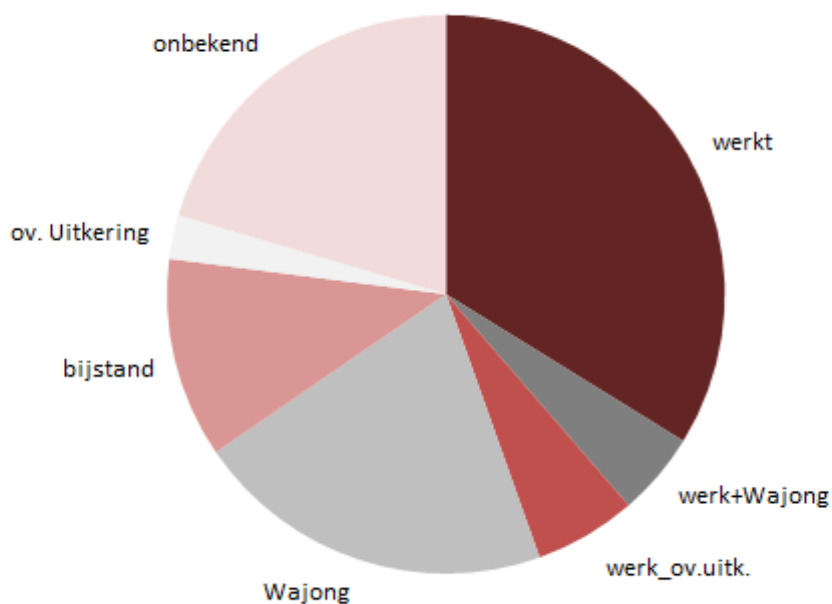
Figuur 21: Ontwikkeling percentage VSV-totaal, G32. Horizontale as = % in 13/14, verticale as = daling tussen 11/12 en 13/14, grote cirkel is indicatie voor absoluut aantal schoolverlaters, rood=Nijmegen
Bron: VSV-verkenner

Voor het schooljaar 2014/2015 zijn er nog slechts voorlopige cijfers. De eerste indruk is dat het aantal VSV-ers in dit schooljaar ongeveer op hetzelfde niveau zal liggen als in het jaar 2013/2014.

Helpt VSV-ers aan het werk

De afgelopen jaren zijn er jaarlijks zo'n 250 tot 400 jongeren uit het onderwijs gestapt zonder dat zij een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt behaald hadden. Wat gebeurt er verder met deze jongeren?

In oktober 2015 woonden er in totaal in Nijmegen 1.300 jongeren (tot 23) die geen startkwalificatie hadden. Zij zijn een van de voorgaande studiejaren gestopt waren met onderwijs en niet meer opnieuw gestart met een opleiding.



Figuur 22: Inkomensbron jongeren zonder startkwalificatie, oktober 2015. Bron: DUO en Inlichtingenbureau

Bijna de helft van deze jongeren is aan het werk, deels gecombineerd met een (Wajong)uitkering. Een kwart heeft een Wajong-uitkering, ruim 10% een bijstandsuitkering. Van ongeveer 20% van deze jongeren zijn nergens gegevens aangetroffen: zij krijgen noch inkomen uit werk, noch uit uitkering.

Passend Onderwijs

Tot 1 augustus 2014 kregen leerlingen die een speciale ondersteuningsbehoefte hadden een "rugzakje" waarmee zij op een school in het regulier of speciaal onderwijs terecht konden.

Sinds die datum is er "Passend Onderwijs". Daarbij wordt uitgegaan van de zorgplicht van scholen waar een kind wordt aangemeld. Die moet ervoor zorgen dat het kind een passend onderwijsaanbod krijgt, op de eigen school, of op een andere school binnen het samenwerkingsverband waartoe de school behoort. De samenwerkingsverbanden hebben een budget om de extra ondersteuning te financieren, de financiering is dus niet meer rechtstreeks aan de kinderen zelf gekoppeld.

Met Passend Onderwijs wordt o.a. beoogd thuiszitten (leerlingen die geen school kunnen vinden) tegen te gaan en een betere afstemming tussen onderwijs en zorg te bewerkstelligen. Voor de zorg zijn, sinds de decentralisatie van 1 januari 2015, de gemeenten verantwoordelijk.

Vanwege de recente introductie van Passend Onderwijs kunnen nog niet echt resultaten of effecten daarvan in beeld gebracht worden. Indicaties over (de invoering van) Passend onderwijs die wel beschikbaar zijn:

- Voorjaar 2015 is een interviewronde¹ gehouden bij scholen voor Speciaal Onderwijs, over de samenwerking tussen speciaal onderwijs en jeugdhulp. Hoe verloopt die tegen de achtergrond van de veranderingen (introductie Passend Onderwijs, decentralisatie Jeugdhulp naar gemeenten)? Op de scholen voor SO werden daarbij nog veel problemen gesignaleerd:

¹ Toe naar een passend en dekkend aanbod van onderwijs en zorg, werkgroep van samenwerkingsverbanden passende onderwijs en gemeenten

- o oude werkrelaties met vaste zorgleveranciers zijn verbroken, daarvoor in de plaats wordt gevreesd voor een versnippering van zorg (veel gemeenten werken met veel verschillende aanbieders). De lijnen met de sociale wijkteams, de spil in de zorg, waren nog niet voldoende ingeregeld, er was regelmatig sprake van lange wachttijden
- o op sommige scholen hebben de veranderingen vooralsnog tot meer thuiszitters geleid: doordat de benodigde zorg (nog) niet geleverd werd konden leerlingen niet naar school
- o afstemming en samenwerking met andere partijen rond de thuissituatie van leerlingen kan beter, maar scholen voelen zich niet vaak geroepen hierin initiatief te nemen
- In het voorjaar 2015 zijn de sociale wijkteams en zorgcoördinatoren in het reguliere onderwijs geënuquêteerd² over hun ervaringen in de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp:
 - o het rapportcijfer dat aan de samenwerking werd gegeven varieerde vooral tussen de 5 en 6
 - o meest tevreden was men over de samenwerking ten behoeve van de terugdringing van verzuim
 - o meest negatief over het gebrek aan tijd bij zowel zorg- als onderwijspartijen
- Het aantal thuiszitters *als gevolg van* het ontbreken van een passend onderwijsaanbod is niet goed uit de registratie van leerplicht te halen. Je kunt daarin wel zien hoeveel gevallen van thuiszitten (wel ingeschreven staan op school maar niet komen) er zijn, maar niet wat de redenen daarvan is: wordt een kind door de ouders thuis gehouden, wil het zelf niet naar school, is er geen passend aanbod? Vaak kunnen deze redenen ook in combinatie voorkomen, of niet goed te onderscheiden zijn. In totaal zijn er in het schooljaar 2014/2015 in Nijmegen 161 kinderen aangemeld vanwege thuiszitten, en 191 omdat zij niet op een school stonden ingeschreven.

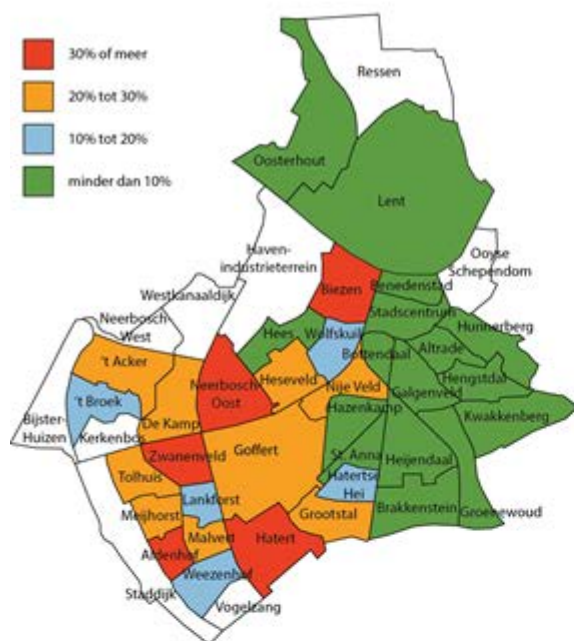
Concentratie en samenhang van kwetsbare groepen

Of je nu kijkt naar de spreiding van lage citoscores, van hoge aandelen kinderen met een lage startkans, veel leerplichtcontacten of weinig vo-deelnemers op havo/vwo-niveau, steeds is er een grote overeenkomst in spreiding over de stad:

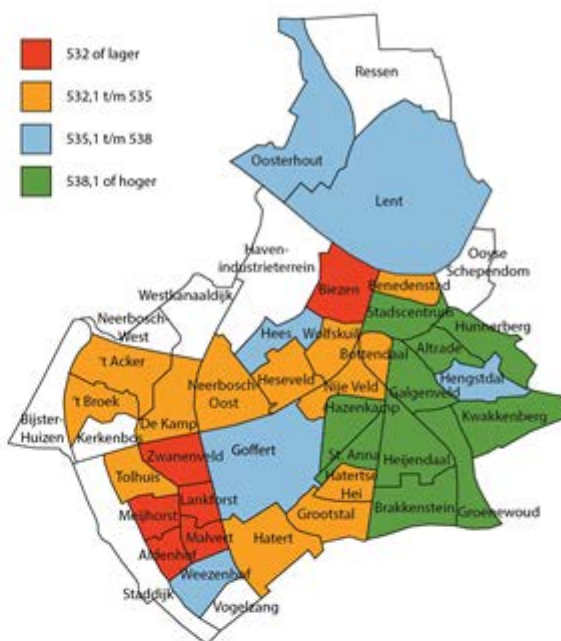
- wijken in Nijmegen-Oost, Heijendaal, Hazenkamp, St. Anna, Brakkenstein, Hees, Weezenhof en Nijmegen-Noord scoren erg gunstig.
- daartegenover zijn de uitslagen in Dukenburg, Biezen, Hatert, Nije Veld, Wolfskuil, Heseveld, Neerbosch-Oost en Lindenholt vaak ongunstig.

² Monitor Aansluiting Onderwijs Jeugdzorg, NJI

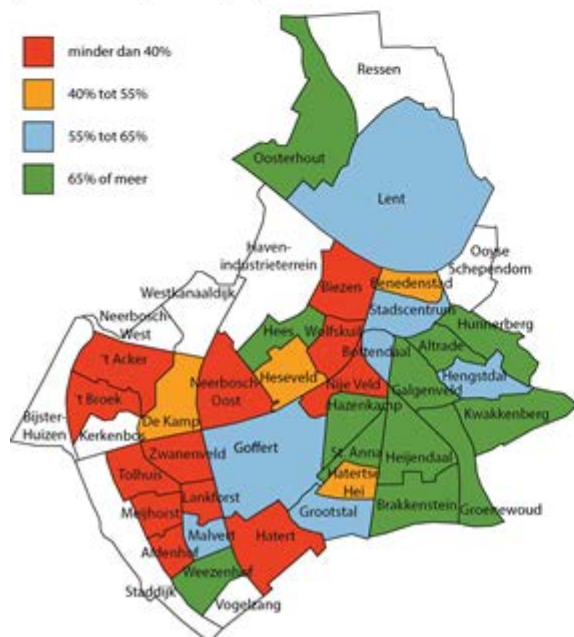
Percentage met een vve-indicatie per wijk (2015)



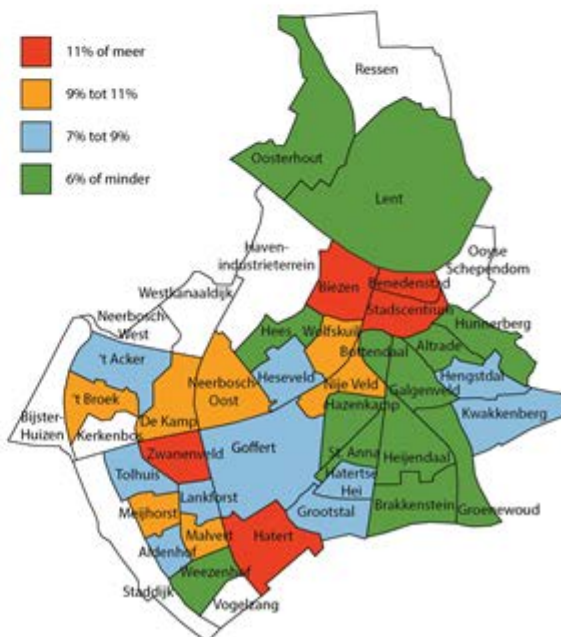
Gemiddelde citoscore per wijk (gemiddelde '13/'14 - '14/'15)



Percentage 3e jaars leerlingen in havo/ vwo per wijk (gemiddelde '13/'14 - '14/'15)



Percentage leerlingen in contact met leerplicht per wijk ('14/'15)



Figuur 23: [cito](#), [VVE-indicatie](#), [leerplicht](#), [havo/vwo](#)

Klik op de figuur of op de titel van het figuur. In een nieuw venster opent een pdf.

De slechte scores zijn uitingen van de minder gunstige sociaal-economische positie van de inwoners van deze wijken. De samenhang is soms nog sterker: het kan om dezelfde huishoudens gaan, die in verschillende indicatoren naar voren komen.

Deze stapeling spreekt ook uit het Sociaal Statistisch Bestand waarin per huishouden het voorkomen in regelingen op gebied van jeugd, werk, inkomen en zorg is geïnventariseerd. Daarbij gaat het niet om exact dezelfde regelingen als hierboven genoemd, en ook niet alle regelingen zijn onderwijsgerelateerd (ook

bijvoorbeeld het gebruik van jeugdzorg is opgenomen). Het laat echter wel zien dat in huishoudens waarin sprake is van gebruik van jeugdregelingen veel meer dan gemiddeld ook van regelingen rond inkomen, zorg of werk gebruik wordt gemaakt:

	1-oudergezin			2-oudergezin		
	in jeugd- regeling	niet in jeugdreg.	totaal	in jeugd- regeling	niet in jeugdreg.	totaal
totaal gezin	25%	75%	5000	13%	87%	15500
	waarvan	waarvan	waarvan	waarvan	waarvan	waarvan
in inkomensregeling	66%	38%	45%	26%	8%	11%
in zorgregeling	31%	14%	18%	21%	5%	7%
in werkregeling	44%	29%	33%	33%	17%	19%
in 5 of meer regelingen	54%	16%	25%	26%	3%	6%

Figuur 24: Stapeling voorzieningengebruik door huishoudens in jeugdregelingen. Bron: SSB2014

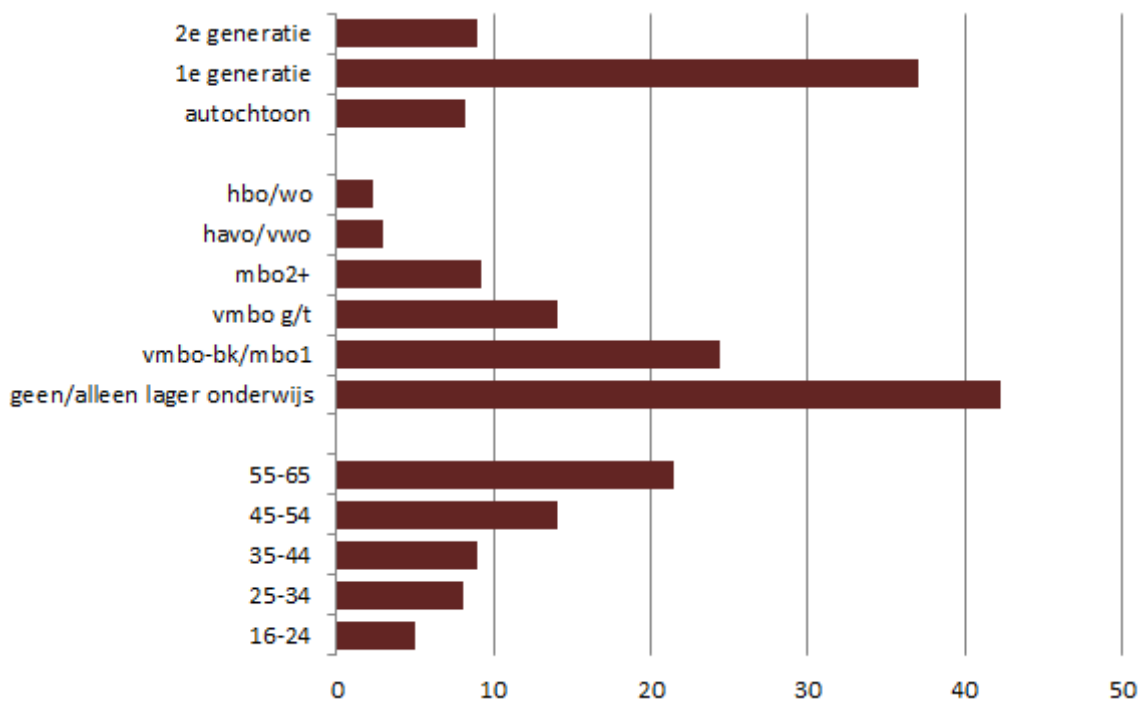
Gemiddeld heeft 5% van de huishoudens in Nijmegen 5 of meer klantrelaties met de 21 regelingen die in het SSB zijn opgenomen. Van de huishoudens die voorkomen in de jeugdregelingen is dat een kwart (bij de 2-oudergezinnen) tot ruim te helft (bij de 1-oudergezinnen).

Laaggeletterdheid

Uit het landelijk PIAAC-onderzoek blijkt dat 12% van de Nederlanders tussen de 16 en 65, in absolute termen 1,3 miljoen mensen, laaggeletterd is.

Laaggeletterdheid is niet hetzelfde als (semi-)analfabetisme, het niet kunnen lezen of slechts moeizaam kunnen lezen van losse letters of een paar woorden. Analfabetisme komt in Nederland, zeker onder de autochtone bevolking, maar heel beperkt voor, bij 1% van de mensen.

Laaggeletterdheid houdt in dat men in meer of mindere mate moeite heeft met het begrijpen van geschreven informatie, als bijv. gebruiksaanwijzingen, aanvraagformulieren of brochures. Vooral mensen die geen opleiding hebben, of alleen de basisschool hebben afgemaakt, 1e generatie allochtonen en ouderen zijn relatief vaak laaggeletterd.



Figuur 25: Aandeel laaggeletterden per kenmerk, Nederland 2012. Bron: PIAAC, kernvaardigheden voor werk en leven.

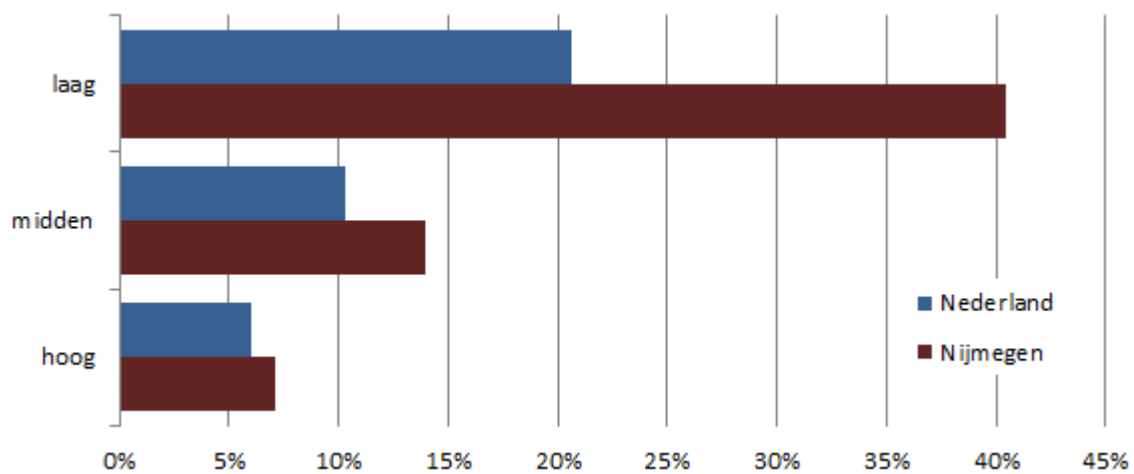
Specifieke cijfers voor laaggeletterdheid in Nijmegen zijn er (nog) niet. Pas je de Nederlandse verhoudingen toe op de Nijmeegse bevolking dan is het waarschijnlijk, gezien de relatief jonge en hoogopgeleide bevolking die er woont, dat het aandeel laaggeletterden in Nijmegen onder het landelijk gemiddelde zal liggen, in de orde van grootte van 8-10% van alle 16 tot 65-jarigen.

In Nederland als geheel maken 1e generatie allochtonen zo'n tweederde van de totale groep laaggeletterden uit. In Nijmegen kan dat nog sterker het geval zijn: van de drie "risicogroepen" (ouderen, laagopgeleiden en 1e generatie allochtonen) is dit de enige die relatief sterk aanwezig is in Nijmegen.

Kansen op de arbeidsmarkt

Opleidingsniveau is een belangrijke indicator voor kansen op de arbeidsmarkt. Zoals in de figuur te zien is, is werkloosheid onder mensen met een lage opleiding (d.w.z. zonder startkwalificatie) vele malen hoger dan bij mensen met een hoge opleiding. In Nijmegen is van de hoog opgeleide beroepsbevolking 7% ingeschreven als werkzoekend bij het UWV, van de laagopgeleiden 40%.

In vergelijking tot de situatie in Nederland hebben in Nijmegen vooral de laagopgeleiden erg slechte kansen op de arbeidsmarkt: onder hen is het werkloosheidspercentage eens zo hoog als het Nederlands gemiddelde.



Figuur 26: Niet-werkenden werkzoekenden per opleidingsniveau als % beroepsbevolking, november 2015.
Bron: UWV/CBS

Stadsmonitor

-thema Openbare Ruimte-

Modules

Samenvatting	1
Beeldkwaliteit stad	2
Beeld van openbare ruimte in buurt	4
Onderhoud openbare ruimte	10
Bronnen	19

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Ad Manders
tel.: (024) 329 22 77/ (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

Beeld van openbare ruimte

Veel Nijmegenaren vinden Nijmegen een mooie stad. De scores voor de beeldkwaliteit van de stad zijn licht verbeterd. En dat geldt ook voor de scores voor de netheid en de inrichting van de binnenstad. Het percentage Nijmegenaren, dat de woonbuurt schoon vindt, is licht afgenomen (van 75% in 2013 naar 71% in 2015). In Oud-West is die afname sterker. In de meeste stadsdelen is de score voor de mate van verloedering van de woonbuurt verbeterd. Dat geldt niet voor Nijmegen-West. In Nijmegen-Centrum is het aandeel, dat vindt dat er in de buurt veel vernield wordt, sterk gedaald. In Nijmegen-Noord is de tevredenheid over het groen in de buurt afgenomen. Noord scoort op dit punt nu het meest ongunstig, gevolgd door Oud-West.

Onderhoud openbare ruimte

De tevredenheid over het onderhoud van de wegen *in de woonbuurt* is licht afgenomen en is relatief laag in Nijmegen-Zuid. Over het onderhoud van fietspaden *in de stad* oordelen Nijmegenaren positiever dan over het onderhoud van de wegen voor het autoverkeer. Bij de Bel- en Herstellijn komen veel meer meldingen over voetpaden dan over fietspaden en wegen binnen.

In Nijmegen-Noord is de ontevredenheid over het groenonderhoud sterk toegenomen. Het aandeel Nijmegenaren, dat rommel/zwerfvuil als één van de belangrijkste aan te pakken buurtproblemen noemt, is licht toegenomen (van 5% in 2011 naar 8% in 2013).

De algemene waarderingsscore voor de openbare ruimte *in de buurt en stad* is een 6,8. Dat is even hoog als in 2013. De algemene waarderingsscore voor de openbare ruimte *in de buurt* is iets gedaald (van 7,0 in 2013 naar 6,9 in 2015). Deze score is het hoogst in Nijmegen-Centrum en -Midden (7,1) en het laagst in Nijmegen-Oud-West (6,4). In Nijmegen-Oud-West en ook in Nijmegen-Noord is de score relatief sterk gedaald.

Bij de Bel- en Herstellijn kwamen de laatste jaren relatief veel meldingen binnen over Oud-West en Nijmegen-Centrum. Het aantal meldingen over Oud-West nam in 2014 verder toe, het aantal meldingen over Nijmegen-Centrum, -Oost en -Midden was in 2014 lager dan in de jaren daarvoor.

Stedenvergelijking laat zien dat de tevredenheid bij Nijmegenaren over het onderhoud van de openbare ruimte op een gemiddeld niveau ligt.

Beeldkwaliteit stad

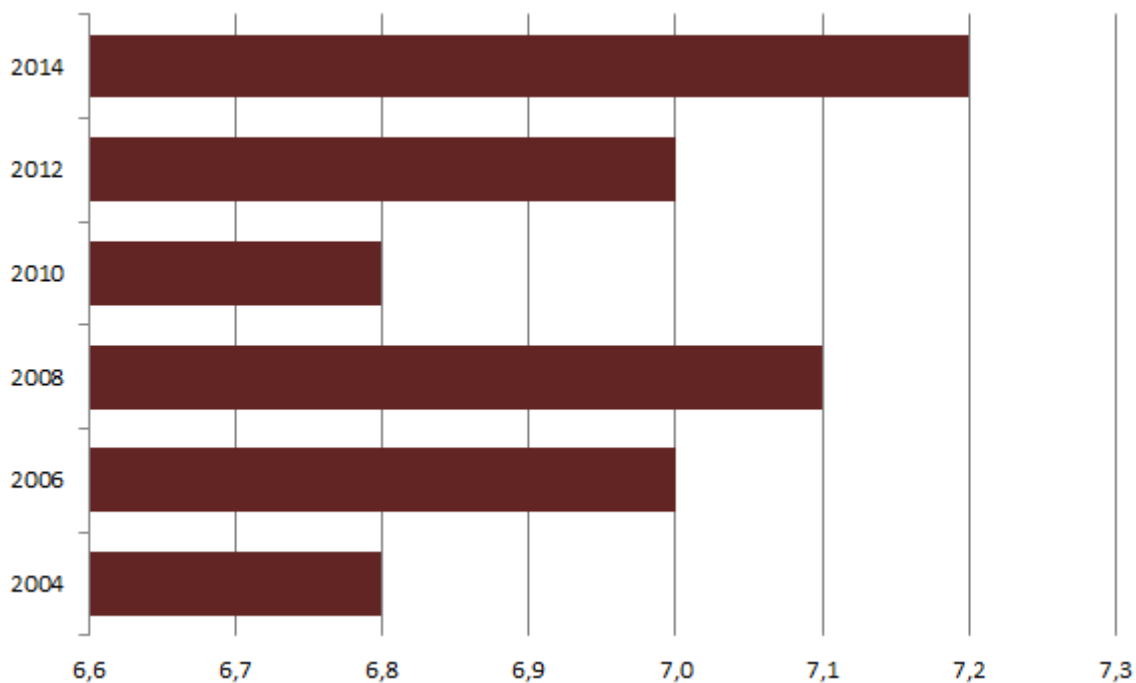
Veel Nijmegenaren vinden Nijmegen een mooie stad. De scores voor de beeldkwaliteit van de stad zijn licht verbeterd. En dat geldt ook voor de scores voor de netheid en de inrichting van de binnenstad.

Oordeel over beeldkwaliteit stad licht verbeterd

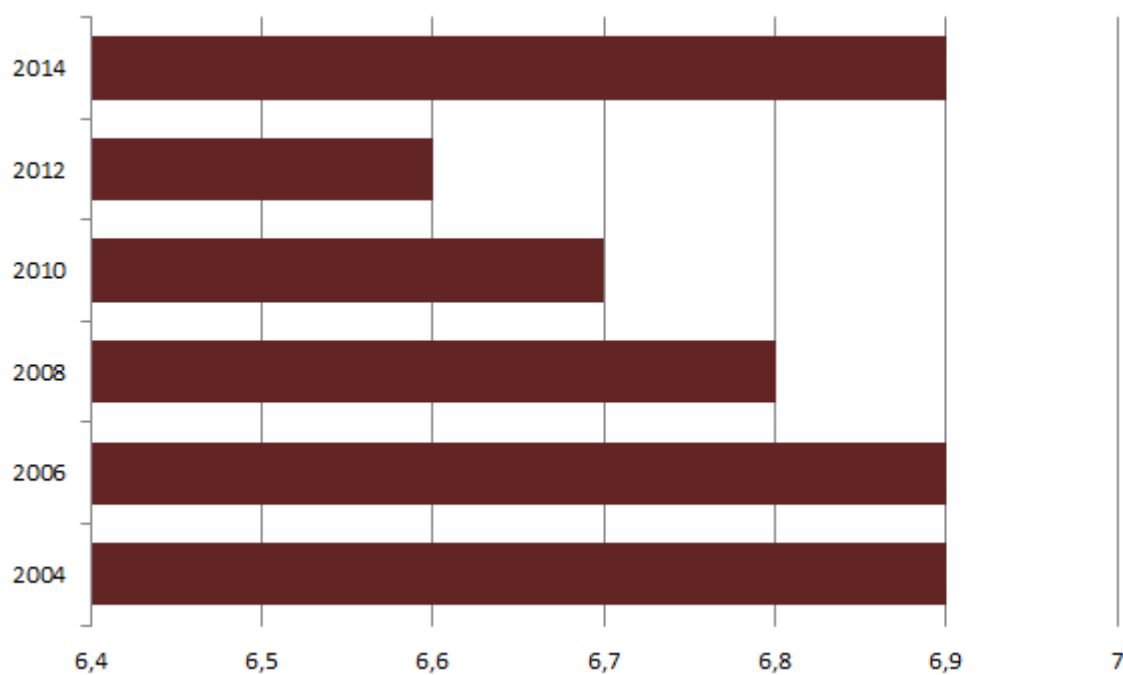
Enkele Burgerpeilinguitkomsten over de beeldkwaliteit van de stad zijn licht verbeterd. In 2015 geeft 87% van de Nijmegenaren aan de stad mooi te vinden (eveneens 87% in 2013); 76% vindt Nijmegen een stad met veel groen (73% in 2013). Verder is 67% van oordeel dat Nijmegen een aantrekkelijke binnenstad heeft (64% in 2013). En 63% ziet Nijmegen als een schone stad (61% in 2013).

Waardering voor netheid en inrichting binnenstad gestegen

Het oordeel van bezoekers aan de binnenstad - Nijmegenaren en niet-Nijmegenaren - over de netheid en inrichting van de binnenstad vertoont in de loop der jaren lichte schommelingen. In 2014 is de waardering over de netheid hoger dan bij alle voorgaande metingen (7,2). En waardering voor de inrichting is gestegen naar het niveau van 2004-2006 (6,9).



Figuur 1: Waardering netheid binnenstad. Bron: Stadscentrummonitor, O&S.



Figuur 2: Waardering inrichting binnenstad. Bron: Stadscentrummonitor, O&S.

Beeld van openbare ruimte in buurt

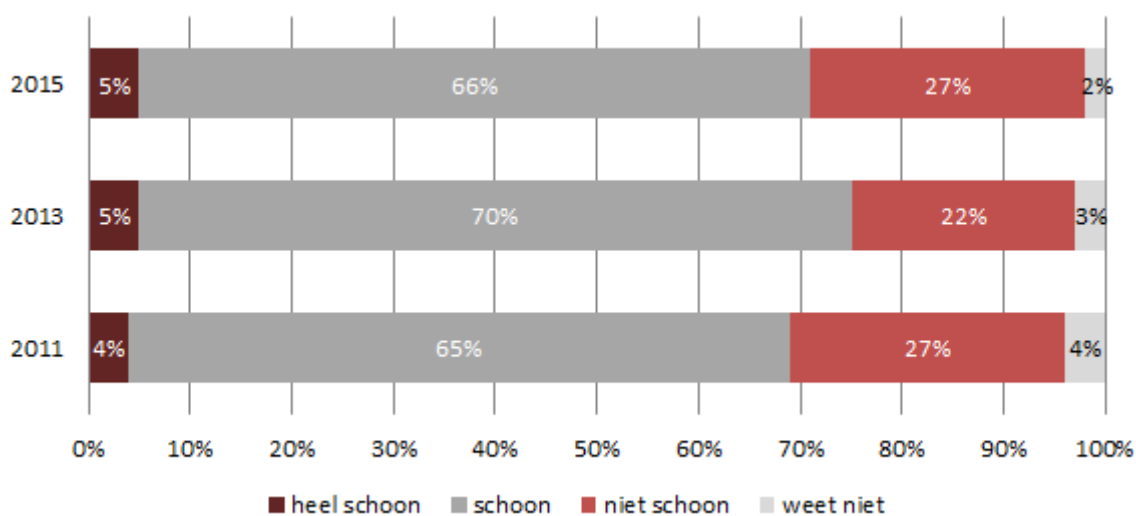
Het percentage Nijmegenaren, dat de woonbuurt schoon vindt, is licht afgenomen (van 75% in 2013 naar 71% in 2015). In Oud-West is die afname sterker. In de meeste stadsdelen is de score voor de mate van verloederings van de woonbuurt verbeterd. Dat geldt niet voor Nijmegen-West.

In Nijmegen-Centrum is het aandeel, dat vindt dat er in de buurt veel vernield wordt, sterk gedaald.

In Nijmegen-Noord is de tevredenheid over het groen in de buurt afgenomen. Noord scoort op dit punt nu het meest ongunstig, gevolgd door Oud-West.

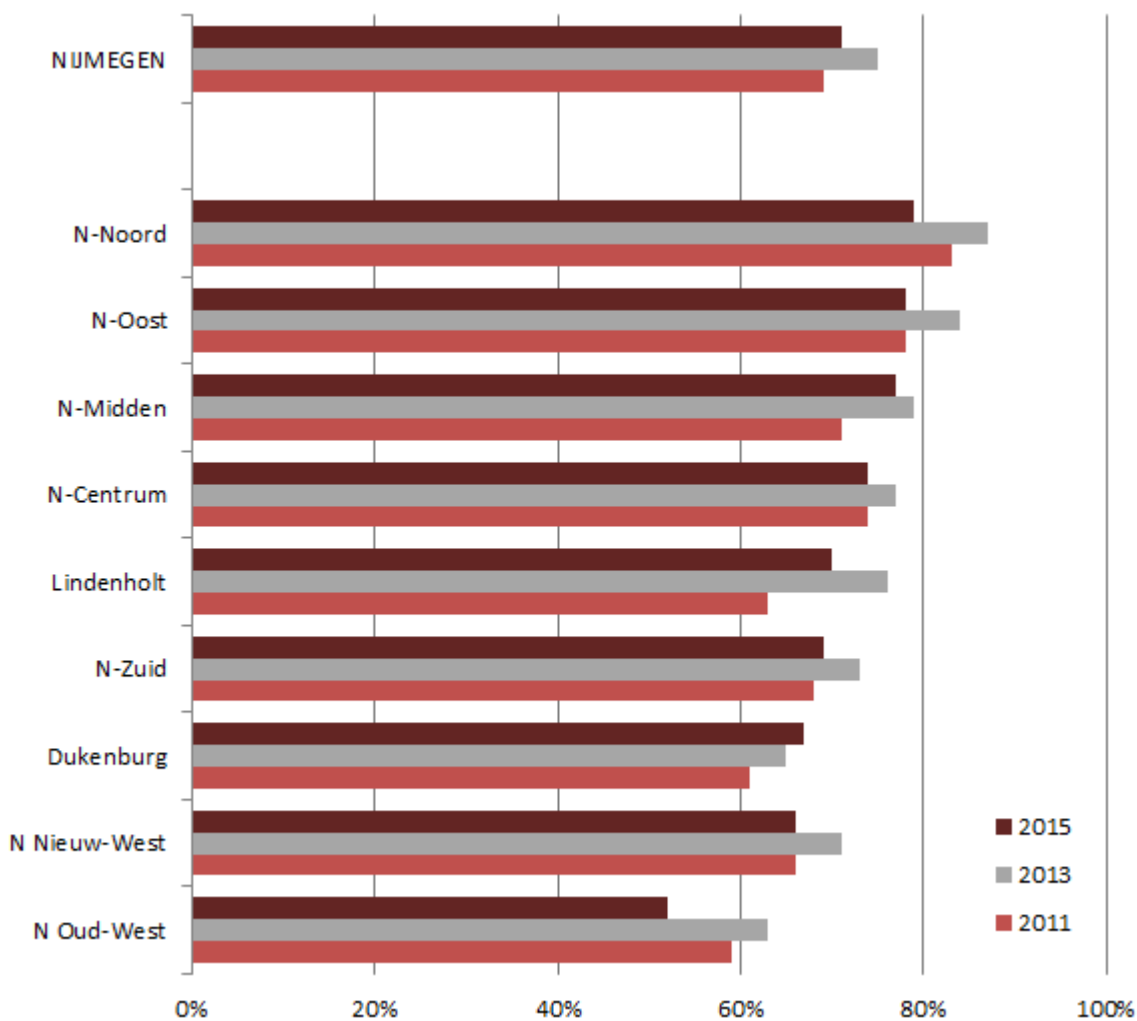
Ruim zeventig procent vindt buurt schoon

Van de Nijmegenaren vindt 71% zijn of haar woonbuurt (heel) schoon. Dat is een lager percentage dan in 2013 (75%), maar iets hoger dan in 2011 (69%).



Figuur 3: Hoe schoon vindt men de eigen buurt? Bron: Burgerpeiling, O&S.

In Nijmegen-Oud-West is het aandeel bewoners dat de buurt schoon vindt het meest gedaald (van 63% in 2013 naar 52% in 2015). In de andere stadsdelen vinden meer bewoners de buurt schoon (tussen de 66% en 79%). Ook in Nijmegen-Noord is het aandeel dat de buurt schoon vindt wat meer gedaald (van 87% in 2013 naar 79% in 2015), maar Noord scoort op dit punt nog steeds beter dan de andere stadsdelen.



Figuur 4: Percentage dat buurt schoon vindt naar stadsdeel. Bron: Burgerpeiling, O&S.

Opvallende daling vernieling in Nijmegen-Centrum

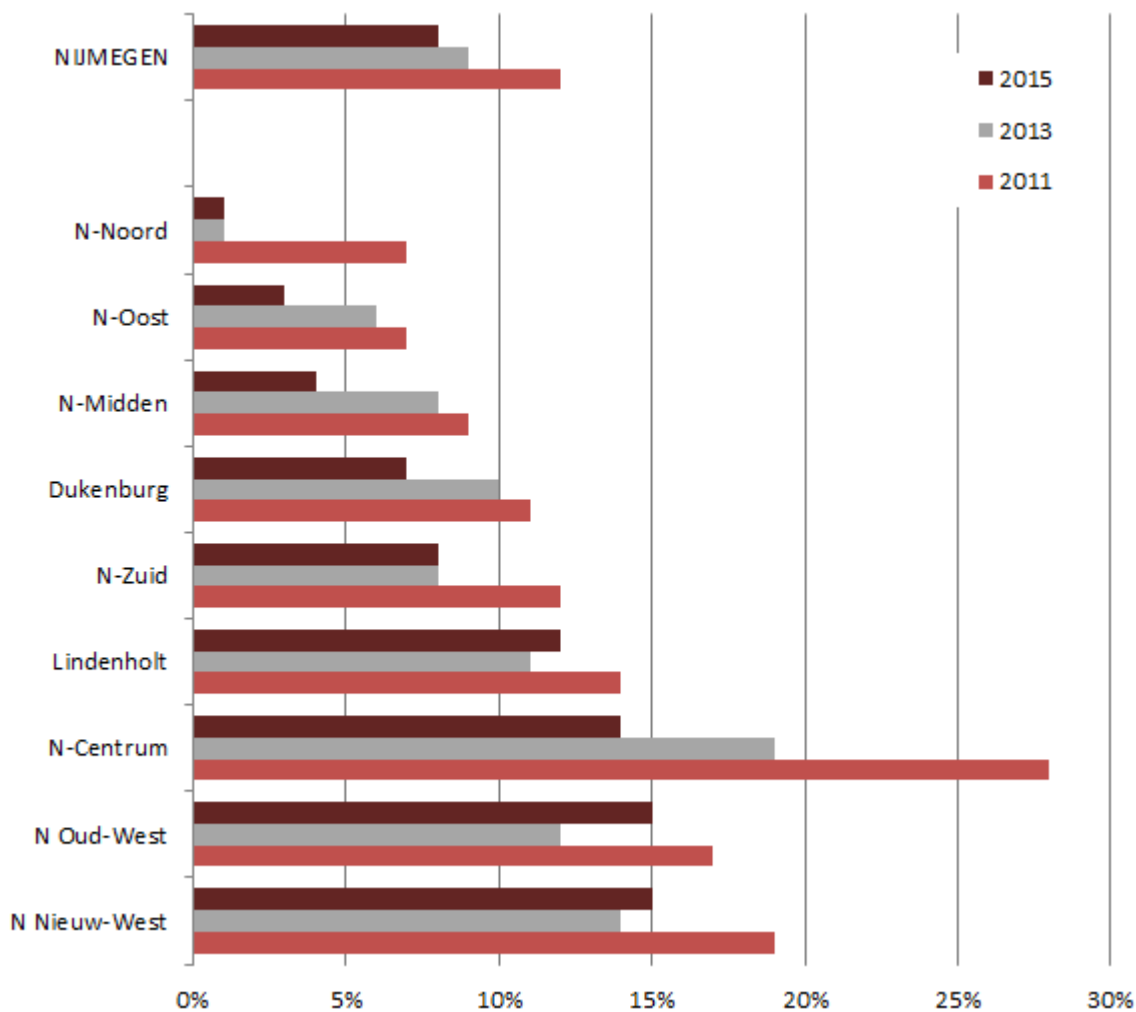
Van de Nijmegenaren geeft 85% aan dat er in de buurt weinig vernield wordt; 8% vindt dat er veel vernield wordt. Dat is vergelijkbaar met 2013 en gunstiger dan in 2011 (12% veel vernield).

	zeer veel	veel	weinig	zeer weinig	weet niet
2011	1%	11%	58%	18%	12%
2013	1%	8%	58%	27%	6%
2015	1%	7%	57%	28%	7%

Figuur 5: Percentage dat vindt dat (zeer) veel of (zeer) weinig wordt vernield in eigen buurt.

Bron: Burgerpeiling, O&S.

In 2011 sprong Nijmegen-Centrum eruit voor het percentage bewoners met de indruk dat er veel vernield werd in de buurt (28%). Sinds 2011 is dat percentage gehalveerd (14%). Ook in Nijmegen-Midden, -Oost en -Noord is er sprake van een flinke afname van het aandeel bewoners met de indruk dat vernieling veel voorkomt.



Figuur 6: Percentage dat vindt dat (zeer) veel wordt vernield in eigen buurt per stadsdeel.

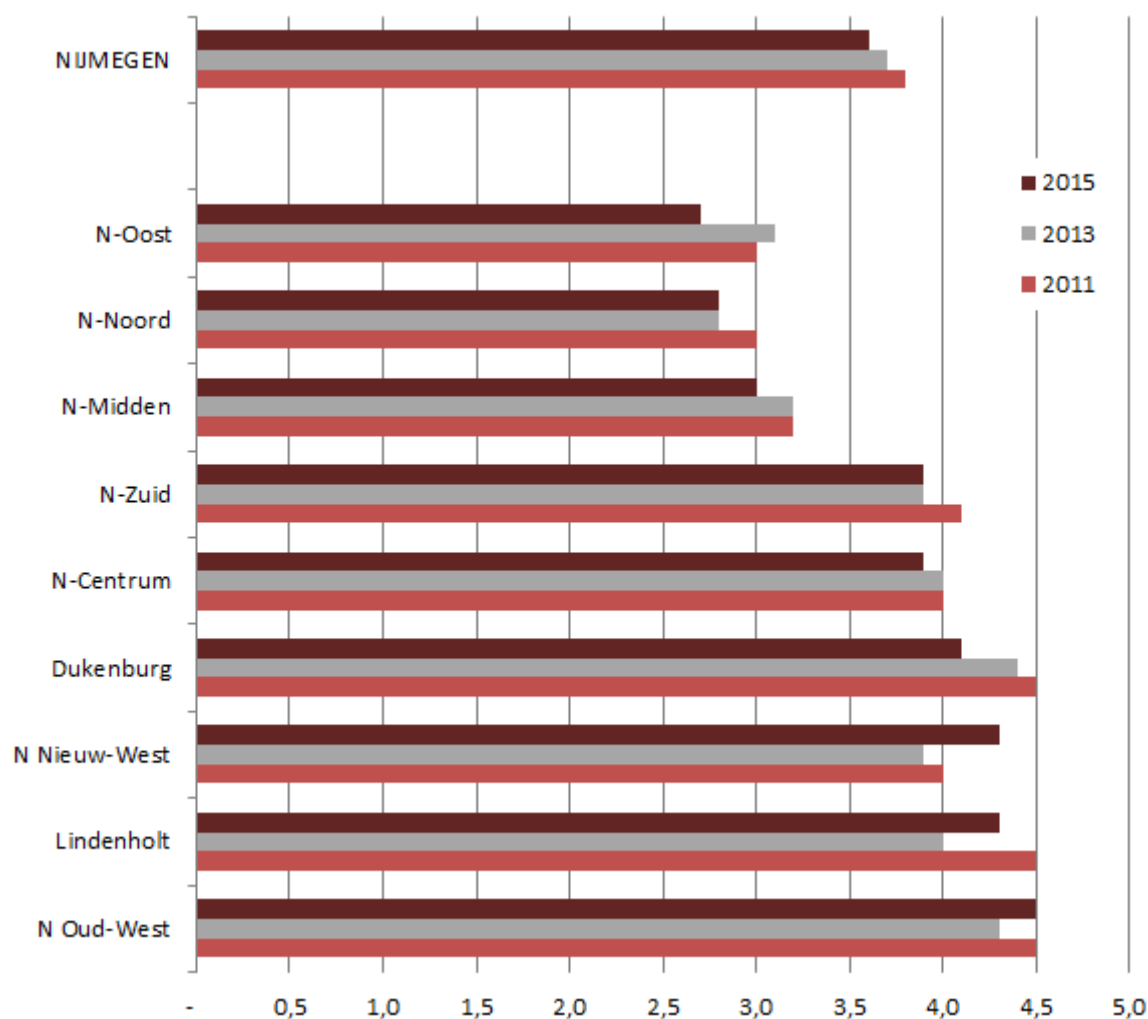
Bron: Burgerpeiling, O&S.

Ook het aantal aangiftes van vernielingen is afgenomen; in 2015 lag dat aantal bijna 20% lager dan in 2013.

Lichte verbetering ten aanzien van ervaren verloedering

De mate van ervaren verloedering in de buurt is gedaald van 3,8 in 2011 naar 3,6 in 2015. Dat is positief, want hoe lager de score, hoe gunstiger. De score is berekend op basis van vragen over bekladding van muren en/of gebouwen, rommel op straat, hondenpoep op straat en vernieling van straatmeubilair.

Net als bij de voorgaande metingen scoren Nijmegen-Oost, -Midden en -Noord het meest gunstig (tussen de 2,7 en 3,0). Ten opzichte van 2013 is de score in Nieuw West het meest verslechterd (van 3,9 naar 4,3). Oud-West blijft het stadsdeel met de minst gunstige score (4,5), gevolgd door Lindenholt en Nieuw-West.

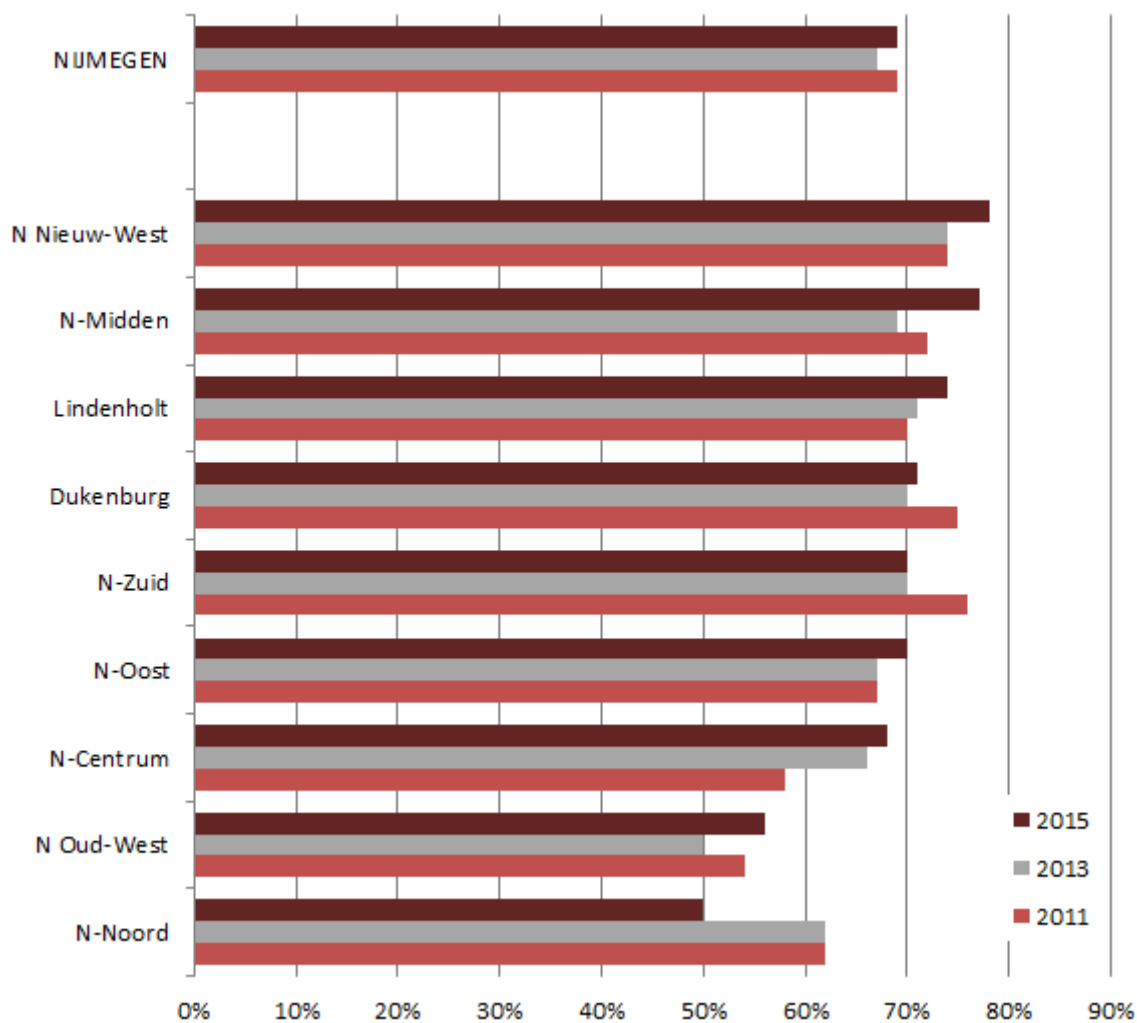


Figuur 7: Schaalscore fysieke verloedering woonbuurt. Bron: Burgerpeiling, O&S.

Lagere waardering voor groen in de buurt in Nijmegen-Noord

Het aandeel Nijmegenaren dat tevreden is over het groen in de woonbuurt is de afgelopen jaren weinig veranderd (69%). Wel zien we een verschuiving op stadsdeelniveau. In 2011 en 2013 was Oud-West het gebied waar men het minst tevreden was over de groenvoorzieningen in de buurt; in 2015 is dat Nijmegen-Noord (30% ontevreden, tegenover 13% gemiddeld). Nijmegen-Noord staat ook bovenaan voor het aandeel dat vindt dat er in de buurt te weinig groen is (varieert van 1% in Dukenburg tot 12% in Oud-West en 16% in Noord) en voor het aandeel dat van mening is dat er te weinig soorten bomen en struiken in de buurt staan (12% in Noord tegenover 3% gemiddeld). In Oud-West is de tevredenheid over de kwaliteit en hoeveelheid van het groen in de buurt sinds 2013 toegenomen.

Bezoekers van het stadscentrum waarderen het groen in de binnenstad met een 6. Dat is hoger dan bij de vorige meting (5,6 in 2012), maar laag in verhouding tot de waardering voor andere aspecten van de binnenstad.

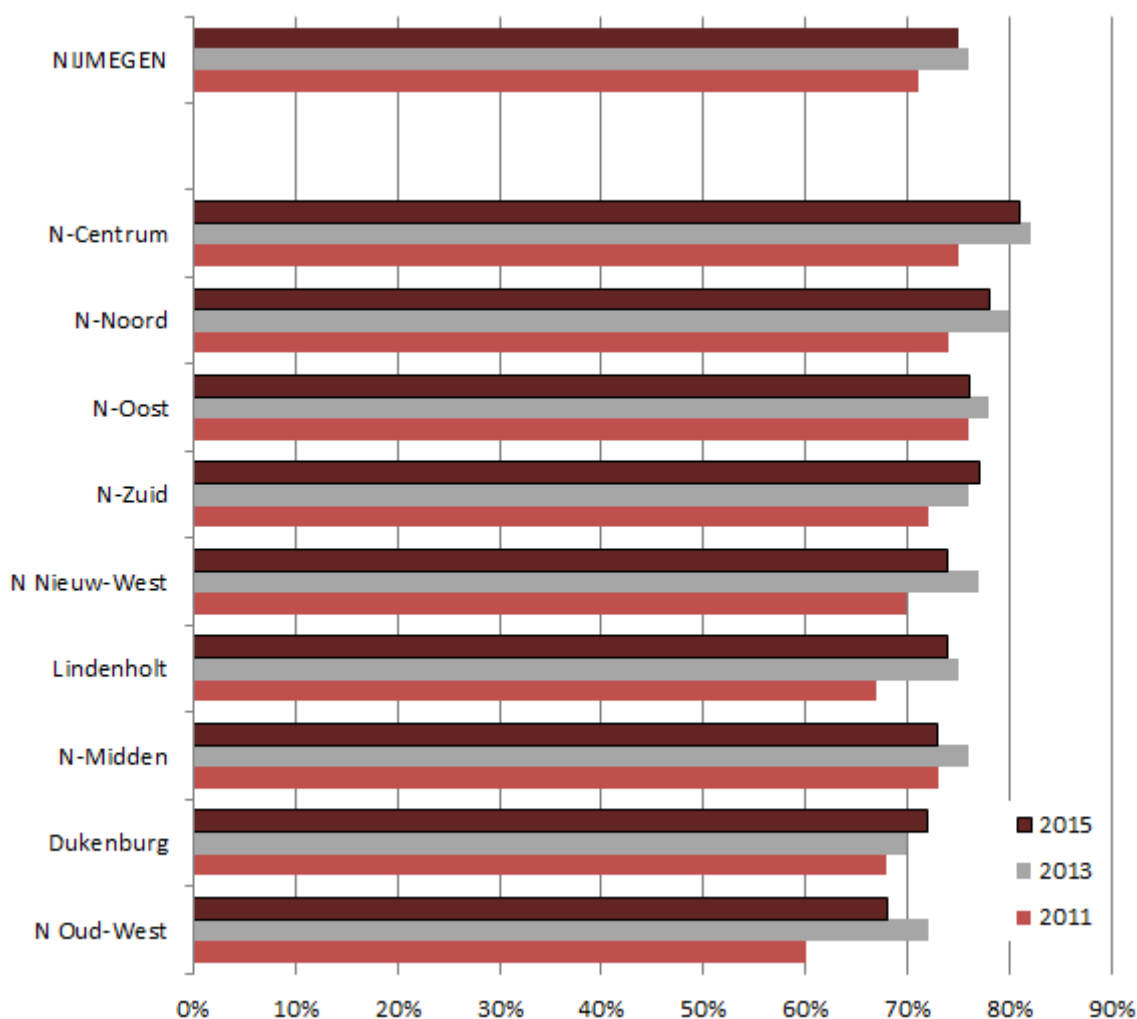


Figuur 8: Percentage tevreden over groenvoorzieningen in buurt per stadsdeel.

Bron: Burgerpeiling, O&S.

Drie kwart is tevreden over de verlichting in de buurt

Drie kwart van de Nijmegenaren is tevreden over de verlichting in de buurt. Dat is ongeveer evenveel als in 2013 en meer dan in 2011. De verschillen tussen de stadsdelen zijn op dit punt niet groot. Oud-West scoort het laagst, maar de tevredenheid over de verlichting is na 2011 wel verbeterd.



Figuur 9: Percentage tevreden over verlichting in buurt per stadsdeel. Bron: Burgerpeiling, O&S.

Weinig verandering in tevredenheid over voorzieningen voor de jeugd

Net als in 2011 en 2013 is ruim de helft van de Nijmegenaren (55%) tevreden over de speelvoorzieningen voor kinderen in de buurt; 13% is er niet tevreden over en de rest heeft er geen uitgesproken mening over. Nijmegen-Centrum springt eruit als gebied waar relatief veel bewoners hier ontevreden over zijn (22%); in Nijmegen-Midden zijn er opvallend weinig bewoners ontevreden over (4%)

Ook de tevredenheid over de voorzieningen voor jongeren in de buurt is weinig veranderd: 23% is er tevreden over, een even groot percentage is er ontevreden over en de rest heeft op dit punt geen uitgesproken mening. In Nijmegen-Centrum en Lindenholt is de tevredenheid hierover relatief groot, in Oud-West en Dukenburg is men er minder tevreden over.

Onderhoud openbare ruimte

De tevredenheid over het onderhoud van de wegen *in de woonbuurt* is licht afgenomen en is relatief laag in Nijmegen-Zuid. Over het onderhoud van fietspaden *in de stad* oordelen Nijmegenaren positiever dan over het onderhoud van de wegen voor het autoverkeer. Bij de Bel- en Herstellijn komen veel meer meldingen over voetpaden dan over fietspaden en wegen binnen.

In Nijmegen-Noord is de ontevredenheid over het groenonderhoud sterk toegenomen. Het aandeel Nijmegenaren, dat rommel/zwerfvuil als één van de belangrijkste aan te pakken buurtproblemen noemt, is licht toegenomen (van 5% in 2011 naar 8% in 2013).

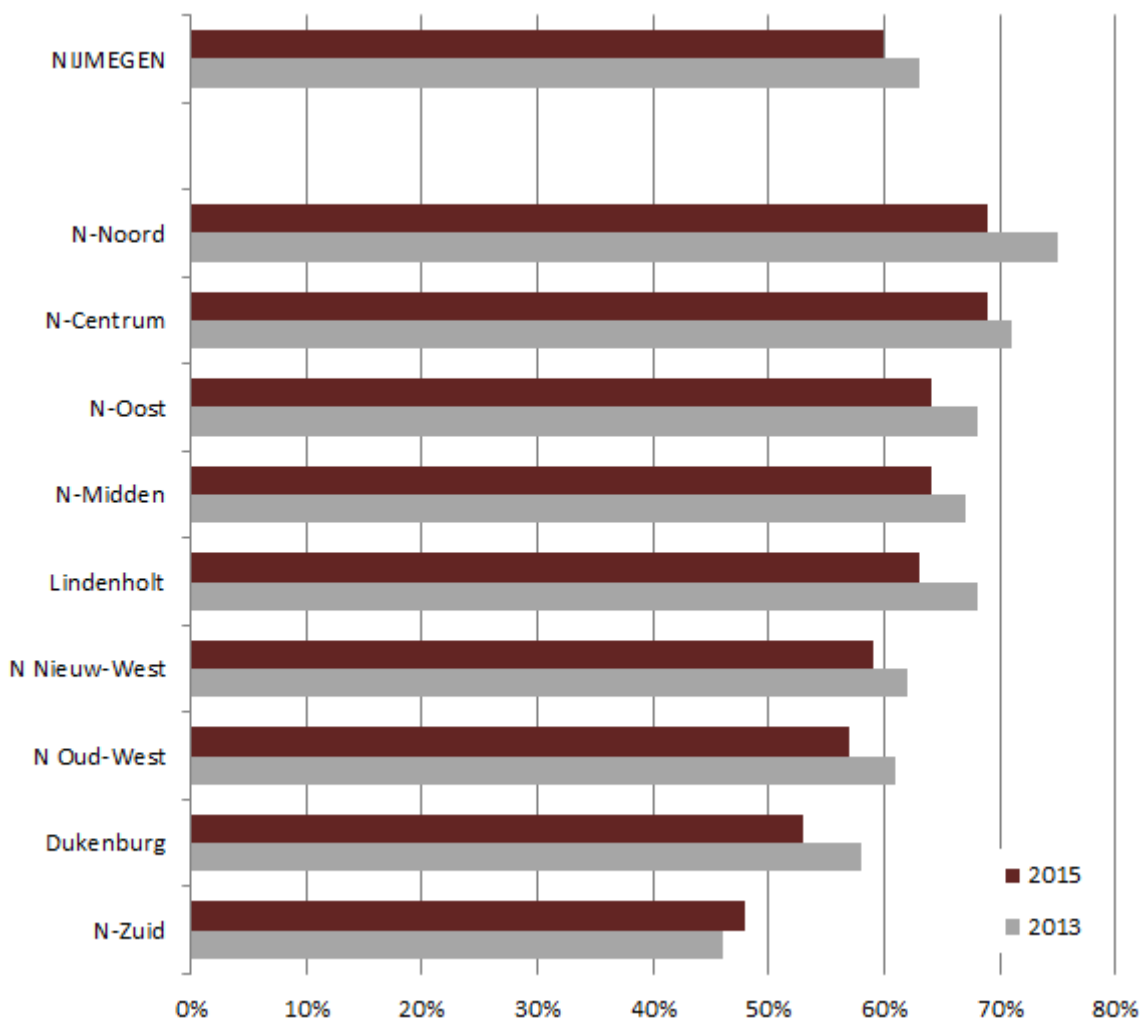
De algemene waarderingsscore voor de openbare ruimte *in de buurt en stad* is een 6,8. Dat is even hoog als in 2013. De algemene waarderingsscore voor de openbare ruimte *in de buurt* is iets gedaald (van 7,0 in 2013 naar 6,9 in 2015). Deze score is het hoogst in Nijmegen-Centrum en -Midden (7,1) en het laagst in Nijmegen-Oud-West (6,4). In Nijmegen-Oud-West en ook in Nijmegen-Noord is de score relatief sterk gedaald.

Bij de Bel- en Herstellijn kwamen de laatste jaren relatief veel meldingen binnen over Oud-West en Nijmegen-Centrum. Het aantal meldingen over Oud-West nam in 2014 verder toe, het aantal meldingen over Nijmegen-Centrum, -Oost en -Midden was in 2014 lager dan in de jaren daarvoor.

Stedenvergelijking laat zien dat de tevredenheid bij Nijmegenaren over het onderhoud van de openbare ruimte op een gemiddeld niveau ligt.

Lichte verslechtering van oordeel over onderhoud wegen in buurt

Het percentage Nijmegenaren dat tevreden is over het onderhoud van wegen in de buurt is gedaald van 63% in 2013 naar 60% in 2015. Nijmegen-Zuid blijft het stadsdeel waar de tevredenheid op dit punt het laagst is, gevolgd door Dukenburg.



Figuur 10: Percentage tevreden over onderhoud wegen in buurt per stadsdeel.

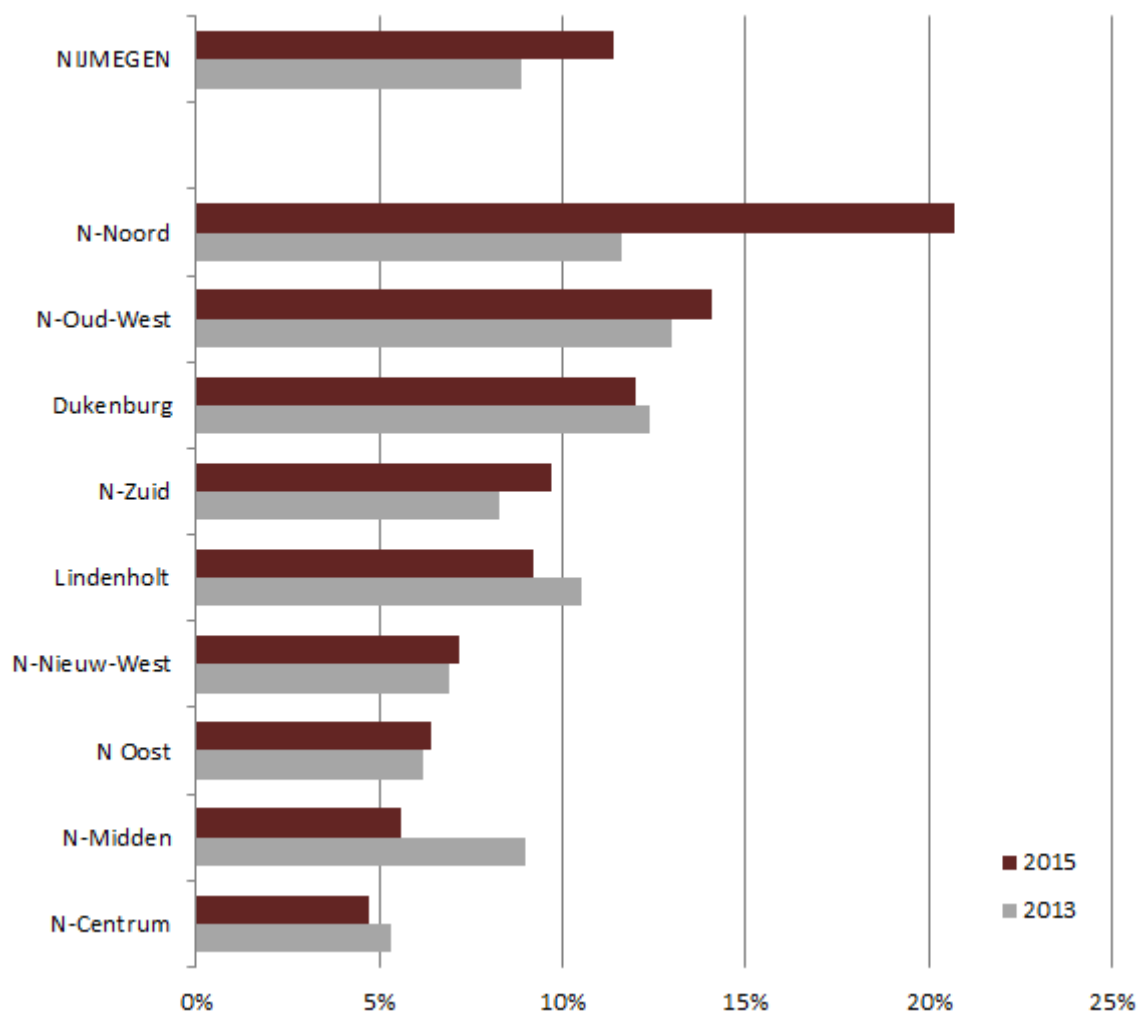
Bron: Burgerpeiling, O&S.

Aan de Nijmegenaren is ook gevraagd naar een oordeel over het onderhoud van de fietspaden en de wegen voor het autoverkeer *in de stad*. Bijna de helft (49%) is tevreden over het onderhoud van de wegen voor het autoverkeer en 18% is er ontevreden over. Een grotere groep van ruim zestig procent (62%) is tevreden over het onderhoud van de fietspaden; 14% is hier ontevreden over. Deze uitkomsten liggen in de buurt van die in 2013.

Toename onvrede over groenonderhoud in Nijmegen-Noord

Van de Nijmegenaren is 11% niet tevreden over het groenonderhoud in de buurt. In Nijmegen-Noord is het percentage bewoners dat ontevreden is over het groenonderhoud toegenomen van 12% in 2013 naar 21% in 2015 (er wordt te weinig gesnoeid; er ligt te veel rommel tussen het groen). In de andere stadsdelen is de onvrede hierover lager: tussen de 5 en 14% (14% in Oud-West en 12% in Dukenburg).

In de top 10 van de belangrijkste aan te pakken buurtproblemen volgens Nijmegenaren is groenonderhoud gestegen naar de 5^e plaats; in 2011 werd dit onderwerp door 3% genoemd, in 2015 door 6%.



Figuur 11: Percentage ontevreden over onderhoud groen in buurt per stadsdeel. Bron: Burgerpeiling, O&S.

Vier procent van de Nijmegenaren geeft aan dat men zich in de vrije tijd voor het groenonderhoud in de buurt inzet; 6% wil zich daar mogelijk (meer) voor gaan inzetten. Deze percentages zijn ongeveer gelijk aan wat we in 2013 gemeten hebben.

Ten opzichte van de benchmarksteden scoort Nijmegen gemiddeld voor de tevredenheid over het groenonderhoud in de buurt. Het percentage dat hier niet tevreden over is (9%) is sinds de vorige meting in 2013 niet veranderd.

Oordeel over 'schoon' licht gewijzigd

Het percentage Nijmegenaren dat Nijmegen een schone stad vindt is in 2015 iets hoger (63%) dan in 2013 (61). Voor het percentage, dat de buurt schoon vindt, zien we de omgekeerde ontwikkeling: 75% in 2013 en 71% in 2015. Van de Nijmegenaren noemt 8% rommel/zwerfvuil als één van de belangrijkste aan te pakken buurtproblemen. Dat is wat meer dan in 2011 (5%) en 2013 (6%). Daarmee staat dit onderwerp nu op nummer 1 in de top 10 van de belangrijkste aan te pakken buurtproblemen volgens de Nijmegenaren, maar het verschil met de andere problemen in de top 5 is erg klein. Het groenonderhoud staat op de 5^e plaats (door 6% genoemd) en hondenpoep op plaats 8 (door 3% genoemd).

We kunnen niet zeggen in hoeverre dit soort verschuivingen te maken hebben met veranderingen in het onderhoud van de openbare ruimte of het gedrag van de bewoners.

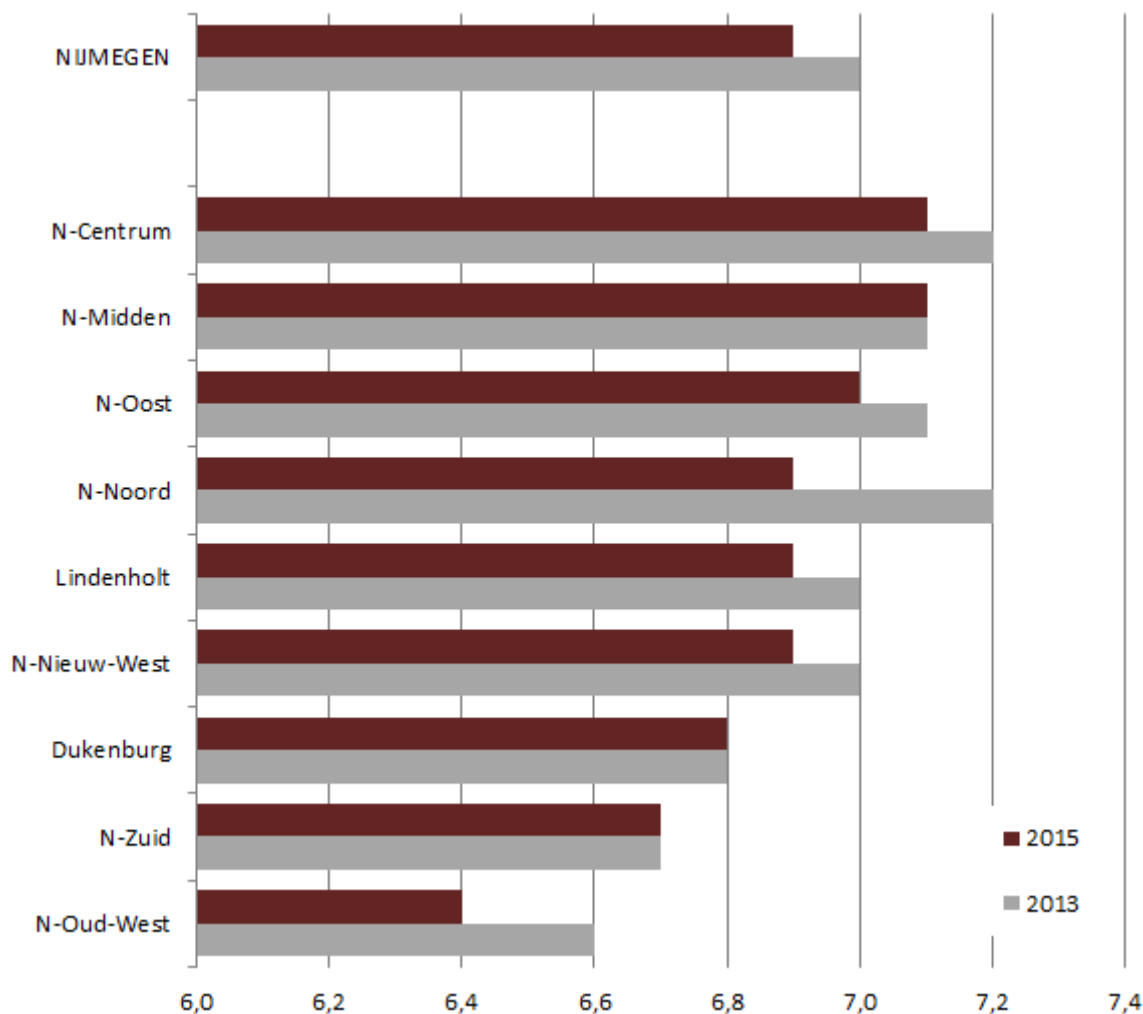
Acht procent van de Nijmegenaren geeft aan dat men zich in de vrije tijd voor het schoonhouden van de buurt inzet; 6% van de Nijmegenaren wil zich daar mogelijk (meer) voor gaan inzetten. Deze percentages zijn ongeveer gelijk aan wat we in 2013 gemeten hebben.

Waarderingsscores voor openbare ruimte gelijk gebleven

Zoals hierboven duidelijk is geworden, stellen we in de Burgerpeiling diverse vragen over de openbare ruimte. Op basis van zeven vragen, die zicht geven op hoe Nijmegenaren aankijken tegen het onderhoud van de openbare ruimte, is een waarderingsscore voor de openbare ruimte berekend. Het gaat om vragen over hoe schoon men de buurt en stad vindt, de tevredenheid over het onderhoud van groenvoorzieningen in de buurt, de tevredenheid over het onderhoud van a. wegen in de buurt, b. wegen voor autoverkeer in de stad en c. fietspaden in de stad en de tevredenheid over de verlichting in de buurt.

De gemiddelde score ligt op 6,8. Dat is even hoog als in 2013.

Daarnaast is op basis van de vier vragen, die specifiek over de buurt gaan, een waarderingsscore voor de openbare ruimte *in de buurt* berekend (vragen over het schoon zijn van de buurt, de tevredenheid over het onderhoud van de wegen in de buurt, de tevredenheid over het groenonderhoud in de buurt en de tevredenheid over de verlichting in de buurt). In de stadsdelen Nijmegen-Noord en Oud-West is de score opvallend gedaald (zie figuur 10). In Noord is met name het oordeel over het groenonderhoud relatief sterk verslechterd, en ook het oordeel over het schoon zijn van de buurt. En in Oud-West is het oordeel over het schoon zijn van de buurt relatief sterk verslechterd. Oud-West scoort op dit punt duidelijk lager dan alle andere stadsdelen.



Figuur 12: waarderingsscore voor openbare ruimte *in de buurt*. Bron: Burgerpeiling, O&S.

Bel- en Herstellijn: weinig opvallende trends voor verschillende soorten meldingen

De Bel- en Herstellijn is het centrale meldpunt waar Nijmegenaren gebreken in de openbare ruimte kunnen melden. De registratie van die meldingen levert, samen met uitkomsten van de Burgerpeiling, inzichten op die van belang kunnen zijn voor het onderhoud van de openbare ruimte. Bijvoorbeeld: welke gebieden scoren bovengemiddeld voor bepaalde meldingen en zien we die patronen terug in de tevredenheid van burgers over aspecten van de openbare ruimte.

In 2014 lag het totaal aantal meldingen door burgers op 12.177. Dat is lager dan het gemiddelde voor de jaren 2011 t/m 2014 (12.545).

De top 5 voor het aantal meldingen in 2014 is als volgt:

1. straatverlichting (1.792);
2. voetpaden (1.749);
3. illegale lozing afval door burgers (998);
4. onderhoud van bomen, bos (907);

5. onderhoud van plantsoenen (745).

Voor bijna alle onderscheiden categorieën geldt dat er geen sprake is van een duidelijke trend in het jaarlijks aantal meldingen. Zo was het aantal meldingen over voetpaden in 2013 flink hoger dan in 2012, maar zien we in 2014 weer een forse daling.

Als we per categorie het aantal meldingen in 2014 vergelijken met het gemiddelde voor de jaren 2011 t/m 2014, dan zijn dit de meest opvallende zaken:

- aantal meldingen in 2014 beneden het gemiddelde: meldingen over straatverlichting, verkeers- en naamborden, onderhoud van bomen/bos en illegale lozing afval door burgers;
- aantal meldingen in 2014 boven het gemiddelde: meldingen over zwerfvuil, verkeersmarkeringen en onkruid op verharding.

	2011	2012	2013	2014
ONDERHOUD VERHARDING				
voetpaden	1.640	1.586	2.033	1.749
wegen	508	451	673	482
bladvegen	309	267	272	255
fietspaden	149	184	234	173
onkruid op verharding	185	173	156	232
kolken	121	85	109	100
parkeerplaatsen	128	127	98	128
verkeerdrempels	57	71	62	67
totaal	3097	2944	3637	3186
STRAATVERLICHTING				
totaal	2187	1945	1753	1792
VERKEERSAANDUIDINGEN				
verkeers-/naamborden	526	484	532	420
verkeerslichten	189	242	312	294
markeringen	124	87	141	168
totaal	839	813	985	882
STRAATMEUBILAIR				
paaltjes	493	475	463	438
hekwerken	118	86	105	72
zitbanken	47	51	53	32
overig straatmeubilair	213	207	227	291
totaal	871	819	848	833
GROENONDERHOUD				
bomen, bos	1.185	836	1.084	907
plantsoenen	623	863	588	745
grasvelden, bermen	259	352	241	306
totaal	2067	2051	1913	1958
AFVAL				
lozing afval door burgers	1.515	1.058	928	998
huisvuilzakken	679	584	547	585
zwerfvuil	327	196	170	324
totaal	2521	1838	1645	1907
OVERIGE MELDINGEN				
totaal	1748	1574	1540	1619
TOTAAL	13330	11984	12321	12177

Figuur 13: Aantal meldingen door burgers bij Bel- en Herstellijn naar soort. Bron: registratie meldingen Bel- en Herstellijn.

Bel- en Herstellijn: relatief veel meldingen over Oud-West en Centrum

Over Oud-West komen er relatief veel meldingen binnen. In 2014 ging het om 111 meldingen per 1.000 bewoners, tegenover gemiddeld 72 per 1.000 inwoners van Nijmegen. Dat is een stijging ten opzichte van de jaren daarvoor (96 in 2012 en 97 in 2013). In Biezen was het aantal meldingen hoger dan in Wolfskuil (127 respectievelijk 91 per 1.000 bewoners). Oud-West scoort sterk bovengemiddeld voor meldingen over illegale lozing van afval en voetpaden. Oud-West scoort ook bovengemiddeld voor meldingen over zwerfvuil, huisvuilzakken en straatverlichting. Ook voor de uitkomsten van de Burgerpeiling geldt dat Oud-West op diverse punten ongunstig scoort (schoon zijn van de buurt, vernieling, groenonderhoud). De score van de bewoners van Oud-West voor de openbare ruimte in de buurt is het laagst van alle stadsdelen (6,4).

Ook over Nijmegen-Centrum komen er relatief veel meldingen binnen. In 2014 ging het om 100 meldingen per 1.000 bewoners. Dat is een daling ten opzichte van de jaren daarvoor (118 in 2012 en 114 in 2013).

Nijmegen-Centrum scoort sterk bovengemiddeld voor meldingen over paaltjes, verkeers-/naamborden en verkeersmarkeringen. Nijmegen-Centrum scoort ook bovengemiddeld voor meldingen over voetpaden, wegen en straatverlichting en beneden het gemiddelde voor meldingen over illegale lozing van afval en het onderhoud van plantsoenen.

Tegelijk is de score van de bewoners van Nijmegen-Centrum voor de openbare ruimte in de buurt relatief hoog (7,1) en zijn de bewoners er meer dan gemiddeld tevreden over het onderhoud van wegen in de buurt en de straatverlichting. Daarbij moet bedacht worden dat Nijmegen-Centrum een ander type gebied is dan de woonwijken van Nijmegen (druk bewandelde voetpaden, veel verkeers-/naamborden, e.d.) en dat het onderhoud en beheer van de openbare ruimte in Nijmegen-Centrum extra aandacht krijgt.

In de ranglijst van het aantal meldingen staat Dukenburg op de derde plaats (82 meldingen per 1.000 bewoners). Dukenburg scoort bovengemiddeld voor meldingen over onkruid op verharding en het groenonderhoud. Daarbij aansluitend zien we dat in Dukenburg (en ook in Oud-West en Noord) relatief veel bewoners ontevreden zijn over het groenonderhoud in de buurt.

In Nieuw-West, Lindenholt en Noord lag het aantal meldingen per 1.000 bewoners in de buurt van het gemiddelde voor Nijmegen. Nieuw-West scoort beneden het gemiddelde voor het aantal meldingen over plantsoenen, Lindenholt bovengemiddeld. Lindenholt scoort beneden het gemiddelde voor meldingen over huisvuilzakken, illegale lozing van afval en voetpaden. Noord scoort boven het gemiddelde voor straatverlichting en meldingen over grasvelden/bermen (Burgerpeiling: in Noord veel onvrede over groenonderhoud) en beneden het gemiddelde voor meldingen over voetpaden en lozingen van illegaal afval.

Over Nijmegen-Oost en -Midden kwamen in 2014 minder meldingen binnen dan in de jaren daarvoor. Het aantal meldingen over deze stadsdelen was in 2014 lager dan gemiddeld (59 respectievelijk 65 per 1.000 bewoners). Het gaat om stadsdelen waar de score van bewoners voor de openbare ruimte in de buurt gemiddeld of bovengemiddeld is. In Oost daalde het aantal meldingen over illegale lozing van afval, voetpaden, wegen en verkeers-/naamborden sterk. Midden scoort beneden het gemiddelde voor het aantal meldingen over plantsoenen.

Over Nijmegen-Zuid kwamen de afgelopen jaren relatief weinig meldingen binnen. In 2014 ging het om 55 meldingen per 1.000 bewoners. Zuid scoort beneden het gemiddelde voor meldingen over illegale lozing van afval, paaltjes, straatverlichting en voetpaden. De Burgerpeiling laat zien dat relatief veel bewoners van Zuid ontevreden zijn over het onderhoud van de wegen in de buurt, waardoor de score van de bewoners van Zuid voor de openbare ruimte in de buurt lager is dan gemiddeld (6,7).

Stedenvergelijking: tevredenheid Nijmegenaren over onderhoud openbare ruimte op gemiddeld niveau

De landelijke Veiligheidsmonitor is een bron voor stedenvergelijking. In die monitor zijn enkele stellingen over de openbare ruimte opgenomen. De reacties van Nijmegenaren op die stellingen in 2014 liggen in de buurt van het gemiddelde beeld voor de vaste set van benchmarksteden (Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Nijmegen, Tilburg):

- 68% is het eens met de uitspraak “in de buurt zijn de wegen, paden en pleintjes goed onderhouden” (69% gemiddeld voor de steden);
- 73% is het eens met de uitspraak “in de buurt zijn perken, plantsoenen en parken goed onderhouden” (71% gemiddeld voor de steden);
- 80% is het eens met de uitspraak “in de buurt is het buiten goed verlicht” (79% gemiddeld voor de steden).

Bronnen

- Burgerpeiling 2015, O&S
- Stadscentrummonitor, O&S
- Registratie meldingen bel- en herstellijn, 2011 – 2014
- Landelijke Veiligheidsmonitor 2014, Bureau Veiligheidsmonitor / CBS
- Politiecijfers: geregistreerde misdrijven en incidenten

Stadsmonitor

-thema Sociale Omgeving en Participatie-

Modules

Waardering op basis van (klanten)onderzoek

Programma en ontwikkelingen

Bronnen

Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen

Onderzoek en Statistiek

contactpersoon: Kees Goderie

tel.: (024) 329 27 37/ (024) 329 98 89 (O&S)

e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

De Burgerpeiling laat zien dat in Nijmegen de mate van zelfredzaamheid weliswaar hoog is (90%), maar tevens dat deze beduidend lager is bij 75+ en laagst opgeleiden. Bij 75+ is er ook enige daling. Een minderheid van 8 tot 10% ervaart sociale problematiek in de zin van te weinig contacten, eenzaamheid en/of niet gelukkig zijn. Opvallend is de toename in de Burgerpeiling van het aandeel mensen dat vindt dat ze te weinig contacten heeft (van 6 naar 10%) en vooral bij de groepen van niet-westerse herkomst (van 11 naar 22%).

Eén op de tien mensen ontvangt mantelzorg of overige hulp uit de omgeving, bij 75+ers ruim een kwart. In totaal lijkt de afhankelijkheid van zorg en hulp en daarbinnen de stapeling licht toegenomen. Net als in 2013 blijkt dat meer dan de helft van de mensen zich op één of meerdere manieren inzet via vrijwilligerswerk, mantelzorg of werkzaamheden voor de buurt; daaronder zijn veel ouderen en mensen die zelf ook hulp nodig hebben. Bovendien is een aanzienlijk deel van de ondervraagden bereid tot inzet of - als men zich al inzet - tot extra inzet voor anderen. Iets langer geleden is participatie ook op andere manieren onderzocht. Op basis van aangetroffen leefstijlen zijn in de Nijmeegse bevolking groepen aan te wijzen die mogelijk meer geneigd zijn om zich actief op te stellen in de buurt en zich in te zetten voor de maatschappij.

Met betrekking tot de waardering van de eigen buurt is het algemene beeld dat mensen hoge rapportcijfers geven, zij het iets minder hoog dan twee jaar geleden, en dat ook het verantwoordelijkheidsgevoel voor, en de gehechtheid aan de buurt hoog zijn en blijven. De waardering van het sociale klimaat in de wijken is afgelopen twee jaar hetzelfde gebleven, de jongerenoverlast was tussen 2011 en 2013 teruggelopen, maar is daarna stabiel gebleven.

Zelfredzaamheid, inzet en participatie

Twee jaar geleden is in de Burgerpeiling 2013 een nieuw blok toegevoegd met daarin een groot aantal vragen over de directe sociale omgeving van de inwoners van Nijmegen. Enerzijds gaat het daarbij om het meten van de afhankelijkheid en hulpbehoefte, anderzijds juist om de hulp en inzet die mensen aan andere mensen verschaffen, waaronder ook de inzet als vrijwilliger en voor buurtactiviteiten. Dit blok is nu opnieuw opgenomen in de Burgerpeiling 2015. Verder is voor wat betreft aspecten als eenzaamheid en mantelzorg een aantal resultaten uit de GGDmonitor volwassenen en ouderen 2011-2012 opnieuw toegepast¹.

De grote lijn uit de bevindingen is dat de mate van zelfredzaamheid weliswaar hoog is (90%), maar tevens dat deze beduidend lager is bij 75+ en laagst opgeleiden. Bij 75+ is er ook enige daling. Een minderheid van 8 tot 10% ervaart sociale problematiek in de zin van te weinig contacten, eenzaamheid en/of niet gelukkig zijn. Opvallend is de toename in de Burgerpeiling van het aandeel mensen dat vindt dat ze te weinig contacten heeft (van 6 naar 10%) en vooral bij de groepen van niet-westerse herkomst (van 11 naar 22%).

Eén op de tien mensen ontvangt mantelzorg of overige hulp uit de omgeving, bij 75+ers ruim een kwart. Ruim een kwart van de bevolking scoort op een of meer van zes onderscheiden zorgaspecten (incl. financiën); bij 9% is stapeling van 2 of meer aspecten, bij de 75+ers 't hoogst (27%). In totaal lijkt de afhankelijkheid van zorg en hulp en daarbinnen de stapeling licht toegenomen.

Net als in 2013 blijkt dat meer dan de helft van de mensen zich op één of meerdere manieren inzet via vrijwilligerswerk, mantelzorg of werkzaamheden voor de buurt; daaronder zijn veel ouderen en mensen die zelf ook hulp nodig hebben.

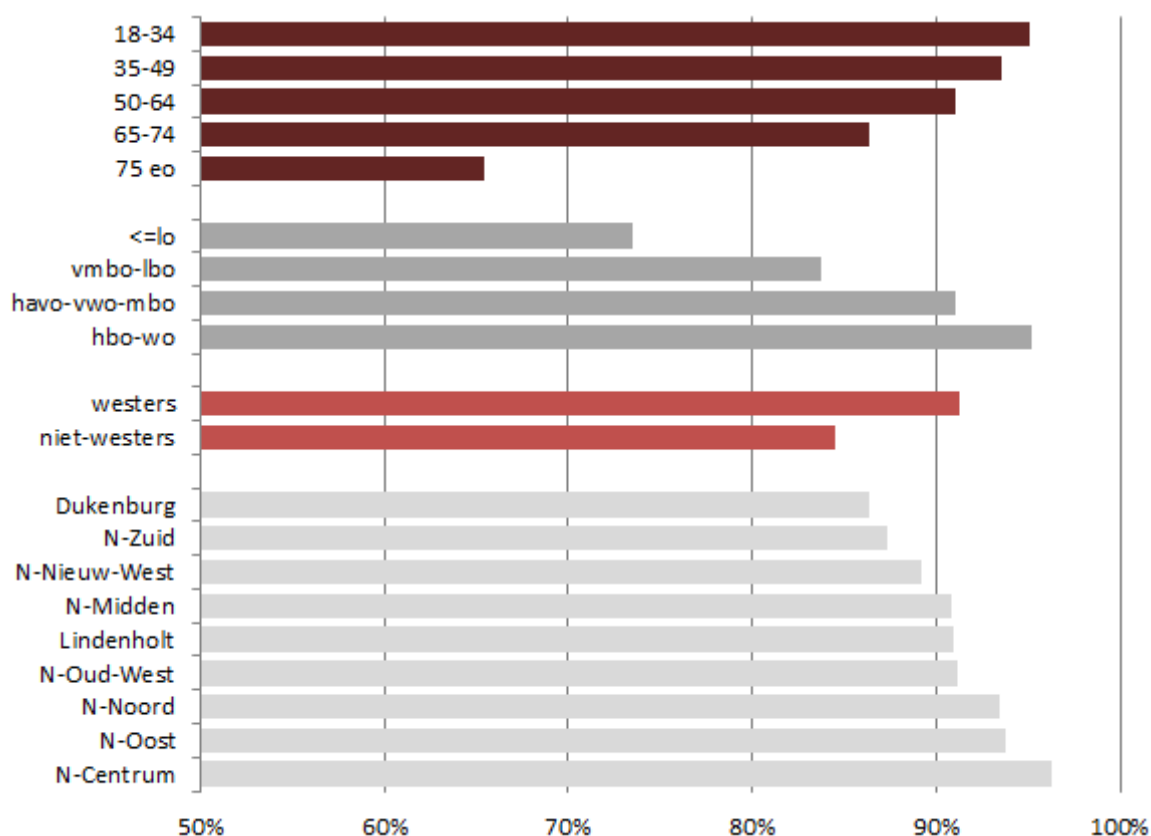
Bovendien is een aanzienlijk deel van de ondervraagden bereid tot inzet of - als men zich al inzet - tot extra inzet voor anderen, 10% zeker (was 7% in 2013) en ruim een derde misschien. Iets meer dan de helft (52%) geeft aan daar niet toe bereid te zijn. Werk, gezin, ouderdom, gezondheid en vrijetijds-activiteiten zijn de belangrijkste motieven, maar ook dat men zelf genoeg problemen heeft of dat men zich al inzet. Iets langer geleden is participatie ook op andere manieren onderzocht. Op basis van aangetroffen leefstijlen zijn in de Nijmeegse bevolking groepen aan te wijzen die mogelijk meer geneigd zijn om zich actief op te stellen in de buurt en zich in te zetten voor de maatschappij. Onderzoek m.b.v. het digitaal stadspanel wijst uit dat er ook scepsis bestaat bij het overheidsstreven naar de participatiesamenleving.

Mate van zelfredzaamheid constant hoog (85 tot 90%)

Volgens de Burgerpeiling 2015 voelt een zeer groot deel van de Nijmegenaren zich zelfredzaam. Zo'n 59% is het "helemaal eens" met de stelling: ik kan goed voor mezelf zorgen en 32% is het "eens". Voor 6% is dat neutraal, 3% is het er niet mee eens. Dit zijn nagenoeg dezelfde verhoudingen als twee jaar geleden. Alleen bij 75+ers zijn de aantallen mensen die een neutraal antwoord geven of zeggen niet voor zichzelf te kunnen zorgen echt hoger (samen bijna 35%). Voor deze groep is dat bovendien zo'n 5% meer dan twee jaar geleden. De lagere (vmbo, lbo) en laagst opgeleiden (<LO) blijven met resp. 84% en 74% achter bij het gemiddelde (91%). Bij de niet-westerse groepen is het verschil beperkter (85%, is wel 2% minder dan in 2013). Naar stadsdeel zijn de verschillen minder groot. Dukenburg en Nijmegen-Zuid blijven met 86-87% wat achter bij het gemiddelde. Nijmegen-Centrum springt er in gunstige zin bovenuit (96%).

¹ De rapportage van de GGD van het volwassenen- en ouderenonderzoek 2012 is begin 2014 verschenen.

In de GGD-monitor 2012 is gevraagd of men zelf acht basisactiviteiten kon uitvoeren (eten maken, boodschappen, huishoudelijk werk etc.). Een heel groot deel van de respondenten had daar geen probleem mee (87%). 8% gaf aan één of meer van die activiteiten niet te kunnen uitvoeren. Vooral bij ouderen is dit aandeel groter: 18% bij de 65- tot 74jarigen, 39% bij de 75- tot 84jarigen en 63% bij de 85+ers. Ook de lager en laagst opgeleiden uit de volwassen bevolking zijn bij deze activiteiten bovengemiddeld afhankelijk van anderen (resp. 15 en 25%).



Figuur 1: Aandeel mensen dat goed voor zichzelf kan zorgen. Bron: Burgerpeiling 2015

10% van de bevolking heeft te weinig contacten

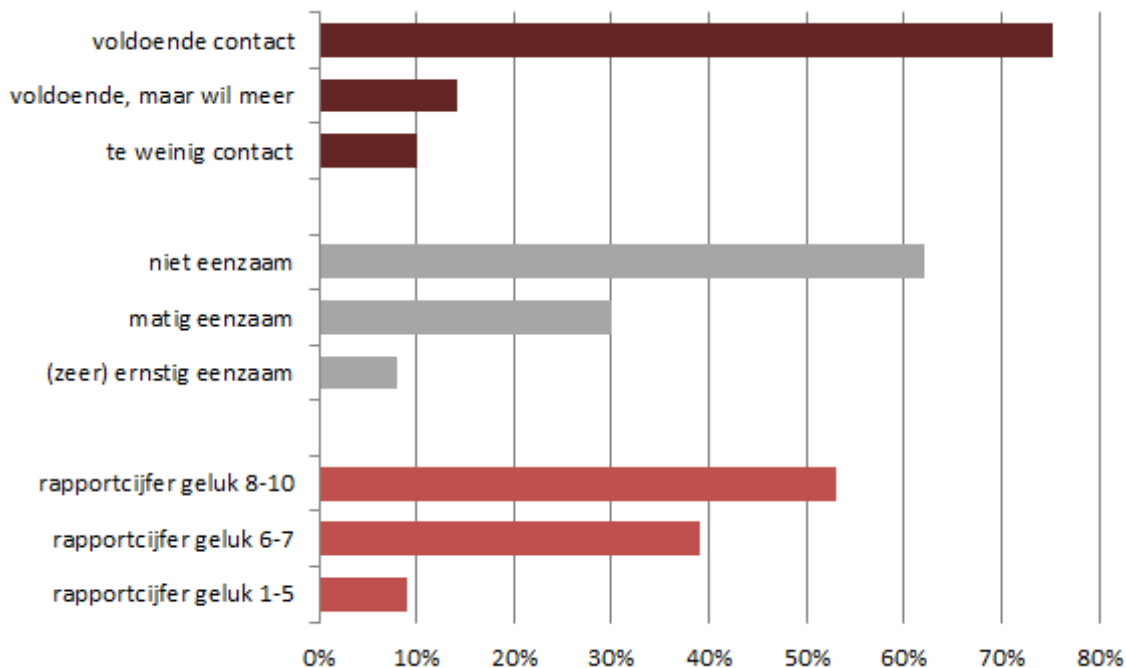
Driekwart (75%) heeft in de Burgerpeiling aangegeven zeker voldoende contacten te hebben. 14% heeft voldoende contacten, maar zou wel wat meer willen. 10% heeft te weinig contacten, hetgeen 4% meer is dan in 2013. Bij de 75+ers en lager opgeleiden ligt dit laatste iets hoger (11% tot 13%). Bovendien heeft 6,5% van de 75+ers op deze vraag geen antwoord gegeven. Bij de respondenten van niet-westerse herkomst is het aandeel dat te weinig contacten heeft aanmerkelijk hoger, nl. 22%. Over de hele linie is het aandeel mensen met te weinig contacten toegenomen, maar bij de niet-westerse groep het sterkst, een verdubbeling in vergelijking met de vorige Burgerpeiling, toen het nog om 11%) ging.

In de GGD-monitor 2012 is via een aantal deelvragen de eenzaamheid gepeild. 8% van de Nijmeegse bevolking is op basis daarvan getypeerd als ernstig (5%) of zeer ernstig (3%) eenzaam en 30% als matig. In vergelijking met het onderzoek van 4 jaar eerder is er een verschuiving met 3% te zien van matig naar (zeer) ernstig. Onder 75+ers is met name het aandeel matig eenzamen aanzienlijk groter (43 tot 52%). Bij de lager en laagst opgeleiden onder de volwassenen loopt het aandeel (zeer) ernstig eenzamen op tot 12 à 17%.

Op basis van de antwoorden zijn in de GGD-monitor verder twee meer specifieke scores berekend, namelijk van emotionele en sociale eenzaamheid. Op de totale bevolking heeft resp. 29% en 38% daar in meerdere of

mindere mate mee te maken. Bij 75+ers en laagst opgeleiden is dit 10% hoger. Bij 85+ers is bij 48% sprake van emotionele eenzaamheid.

In de GGD-monitor is ook gevraagd naar geluk. Respondenten konden een rapportcijfer geven: 13% gaf een 9 of 10, 40% een 8, 39% een 6 of 7 en 9% een 5 of lager. Dit patroon is redelijk vergelijkbaar voor diverse groepen, met twee uitschieters: hoog aandeel met een score 5 of lager voor de groep 85+ (16%) en voor de mensen in de laagste opleidingsklassen (27%).



Figuur 1: Contacten, eenzaamheid en geluk. Bron: Burgerpeiling 2015 en GGDmonitor volwassenen en ouderen 2012

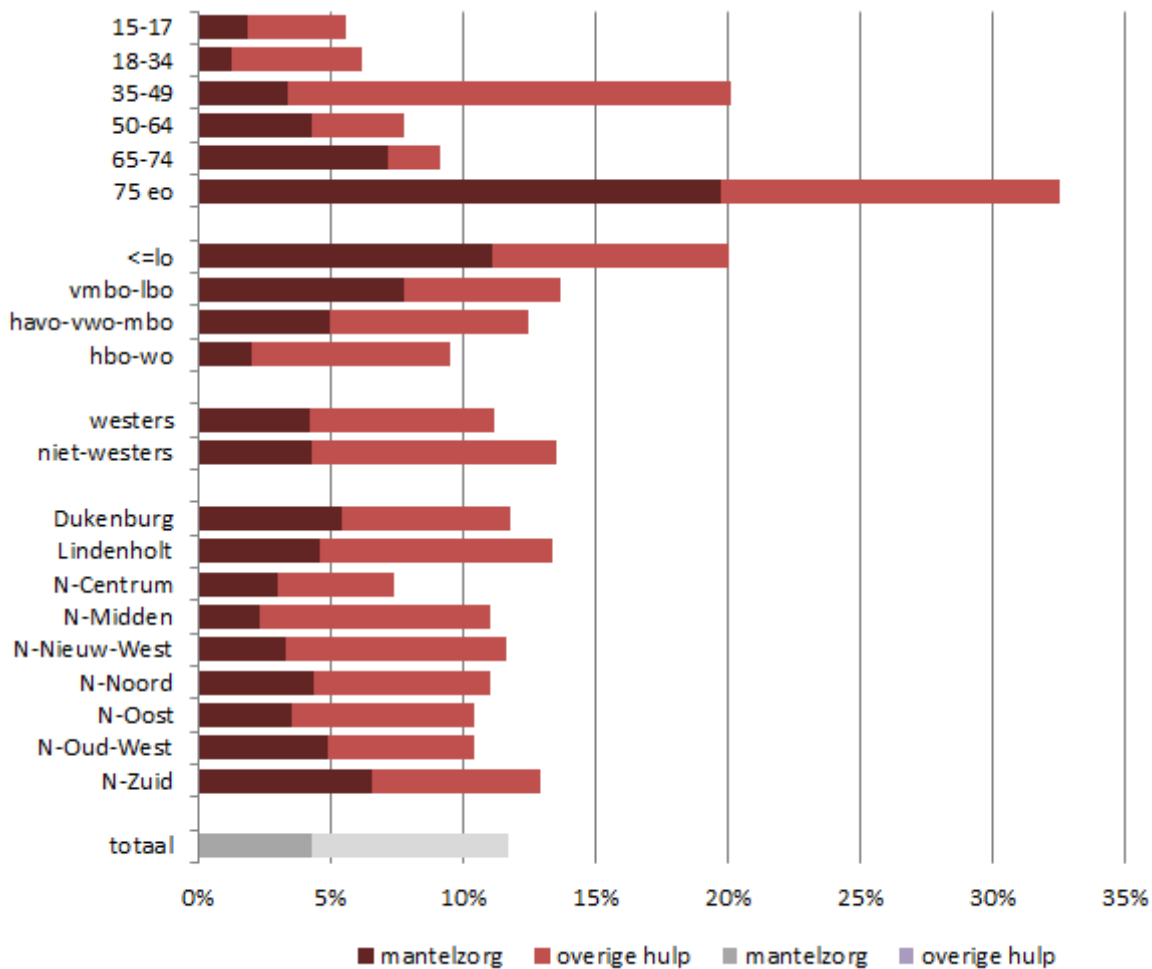
Een op de tien mensen ontvangt mantelzorg of overige hulp uit de omgeving

4% van de respondenten in de Burgerpeiling (zo'n 6.000 personen) ontvangt mantelzorg.

17% van deze groep (5% meer dan in 2013) geeft hierbij aan dat de ontvangen mantelzorg onvoldoende is en dat men eigenlijk meer nodig heeft. Buiten de ontvangers is er ook nu nog een groep van 1,5% die geen mantelhulp krijgt en die wel zou willen hebben.

Dezelfde patronen zijn te zien als twee jaar geleden. In de oudere categorieën zijn de percentages die mantelhulp ontvangen of zouden willen krijgen aanmerkelijk hoger: 7% en 4% bij 65-74jarigen en 20% en 8% bij de 75+ers. Ook bij de lagere opleidingen is het bovengemiddeld (8% en 5% bij de lagere inkomens, 11% en 3% bij de laagste). De deelnemers aan de Burgerpeiling zijn behalve over mantelzorg ook bevraagd over andersoortige hulp: "Krijgt u zelf of iemand anders bij u thuis op dit moment hulp (anders dan mantelzorg) van mensen buiten uw huishouden/gezin? Denk bijvoorbeeld aan oppassen op de kinderen, hulp vanwege problemen of hulp bij de administratie of praktische zaken."

7% heeft hier bevestigend op gereageerd. Bij de 35-49jarigen (85 tot 90% huishoudens met kinderen) en de 75+ers was dat bovengemiddeld (resp. 17 en 13%). In 2013 was dit resp. 13 en 16%. Opvallend is dat bij er deze hulp (i.t.t. bij mantelzorg) geen sprake is van oververtegenwoordiging bij de groepen met de lagere opleidingen. Wel wordt andersoortige hulp naar verhouding wat vaker gegeven in Nijmegen-Noord (veel huishoudens met kinderen).



Figuur 2: Ontvangen mantelzorg en overige hulp. Bron: Burgerpeiling 2015

In de GGD-monitor 2012 is eveneens naar mantelzorg gevraagd. Het aandeel mensen dat naar eigen zeggen mantelzorg ontvangt is iets groter dan in de Burgerpeiling: 5%, met grote verschillen naar leeftijd: bij 65-74 is het 7%, bij 75-84 23% en bij 85+ is het 50%. De laagste opleidingsniveaus (vmbo-lbo en <=LO) scoren resp. 18% en 8%.

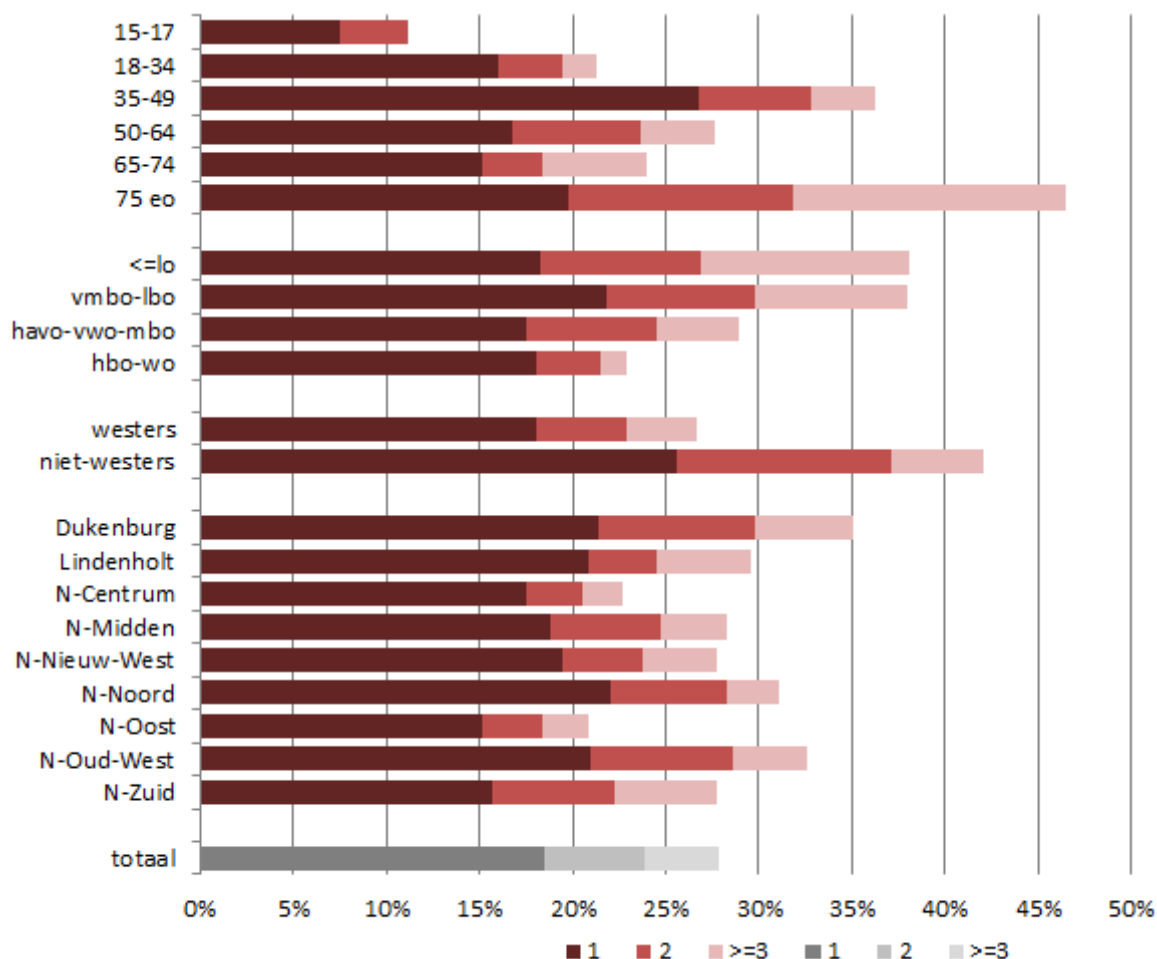
Worden in de Burgerpeiling de aantallen die mantelzorg en overige hulp ontvangen opgeteld, dan is het aantal personen dat hulp ontvangt weer groter dan de in de GGD-enquête gemeten mantelzorg, namelijk 10% (bij 75+ers 26%, iets minder dan in 2013). Tussen beide groepen (ontvangers mantelzorg en overige hulp) blijkt heel weinig overlap te bestaan. De kans is groot dat in de Burgerpeiling respondenten die meerdere soorten hulp genieten dit bij één van beide vragen hebben ondergebracht.

Een kwart van de bevolking scoort op een of meer zorgaspecten

Een benadering van de mate van welbevinden is uitgevoerd door combinatie van een vijftal sociale kenmerken c.q. "hulpkenmerken": zich niet gezond voelen, niet voor zichzelf kunnen zorgen, te weinig contacten hebben, mantelzorg ontvangen en overige hulp krijgen. 76% van de populatie scoort op geen van deze criteria, 24% op één of meer. Ook nu is sprake van een toename in vergelijking met de Burgerpeiling 2013, nl. 4%. Binnen deze laatste groep gaat het grotendeels om mensen die op één criterium scoren (17%). 4% heeft hulp of hulpbehoefte op twee aspecten en 3% op drie of meer (in 2013 was dit 2%). Op de totale bevolkingspopulatie komt deze laatste groep neer op zo'n 4.500 personen (1.500 meer dan in 2013).

In de Burgerpeiling is aan respondenten gevraagd aan te geven hoe zij hun financiële situatie inschatten. Ca. 7,5% vindt deze slecht. Hierbij is sprake van een verandering in positieve zin: in 2013 betrof het nog 9,5%. Mensen in een financieel slechte situatie scoren relatief vaker op de zojuist genoemde sociale aspecten (meer dan 2x zoveel).

Wanneer je het criterium slechte financiële situatie toevoegt aan de “sociale stapeling” neemt het aandeel mensen “met een of meer zorgaspecten” toe van 24 naar 28%. Daarvan soort 18½% op één aspect, 5½% op 2 en 4% op drie of meer (5.500 mensen; een toename van 1.000).



Figuur 3: Aantal malen scoren op zorgaspecten (incl. financiën). Bron: Burgerpeiling 2015

Groepen waar meer dan gemiddeld sprake is van stapeling (2 of meer zorgaspecten, inclusief financiën) zijn de 75-ers (27% tegen 9% gemiddeld) en de lager en laagst opgeleiden (resp. 16% en 20%). De niet-westerse populatie is flink oververtegenwoordigd (16½, dat is 6% meer dan in de vorige peiling) en hetzelfde geldt voor de stadsdelen Nijmegen-Oud-West, Nijmegen-Zuid en m.n. Dukenburg (11 tot 14%). Opvallend zit ook nu Nijmegen-Nieuw-West (met daarbinnen enkele aandachtsgebieden) met 8% onder het gemiddelde en zijn de percentages van Nijmegen-Midden en Lindenholt nu niet bovengemiddeld i.t.t. 2013.

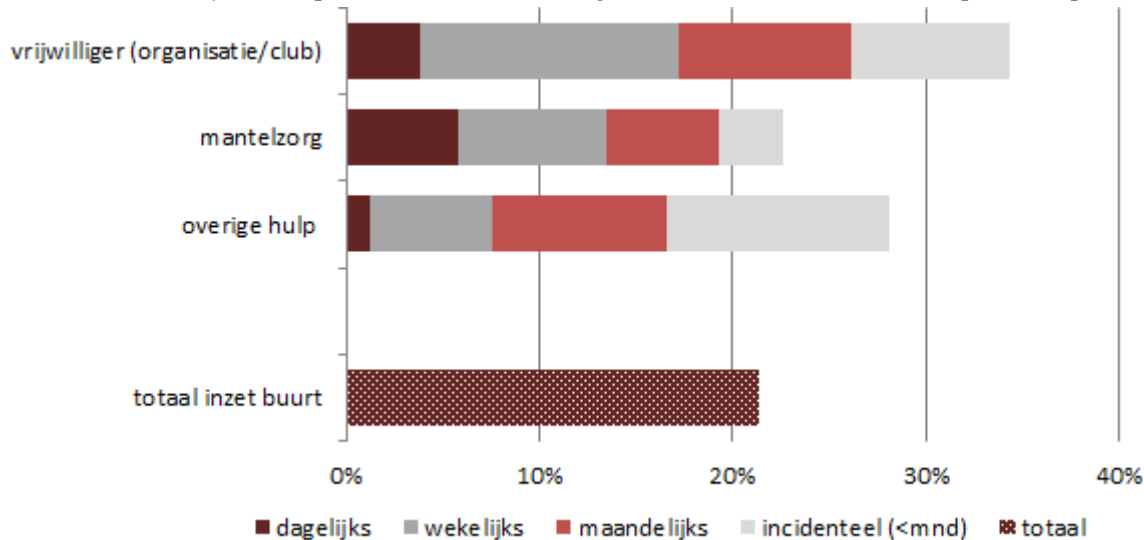
Weging naar huishoudens leidt tot een vergelijkbare verdeling: 29% van de huishoudens heeft te maken met een of meer zorg/financiële aspecten. Verder scoort 4,5% (4.000 huishoudens) op drie of meer aspecten en is er sprake van serieuze stapeling. Dat is iets meer dan twee jaar geleden. Zowel voor wat betreft personen als huishoudens is dit waarschijnlijk een onderschatting, omdat de mensen in een kwetsbare situatie minder

vaak deelnemen aan bevolkingsonderzoek.

Overigens zijn deze enquêtebevindingen redelijk goed te vergelijken met de analyseresultaten uit het Sociaal Statistisch Bestand, opgebouwd uit een groot aantal registraties (zie het hoofdstuk Zorg en Gezondheid). De omvang van de meest kwetsbare groep op basis van dit bestand ligt in dezelfde orde van grootte.

53% zet zich in voor vrijwilligerswerk, mantelzorg of de buurt

In de Burgerpeiling 2015 geeft 34% van de respondenten aan vrijwilligerswerk te doen in een organisatie: 4% dagelijks, 14% een keer of vaker per week, 9% een keer per maand of vaker en 8% minder dan één keer per maand. In 2013 was het 33%. Ook in de GGD-monitor 2012 is gevraagd of men vrijwilligerswerk doet (zonder dat daarbij een frequentie kon worden aangeduid). 26% antwoordde hier positief op.



Figuur 4: Deelname aan vormen van inzet. Bron: Burgerpeiling 2015

In de Burgerpeiling liggen de percentages voor het geven van mantelzorg ook nu hoog: 23% van de mensen zegt deze te geven (in 2013 22%), waarvan 6% dagelijks en 8% minstens een keer per week. Daarnaast is er nog 6% die minstens eenmaal per maand zorg geeft en 3% minder dan 1x per maand.

In de GGD-monitor 2012 geeft slechts 8% mantelzorg. Het verschil met de Burgerpeiling zit hem in de definitie van mantelzorg (bijv. de uitwerking van de bestede tijd). In dezelfde monitor zegt 15 tot 20% van de mantelzorgers zich tamelijk of zwaar overbelast te voelen.

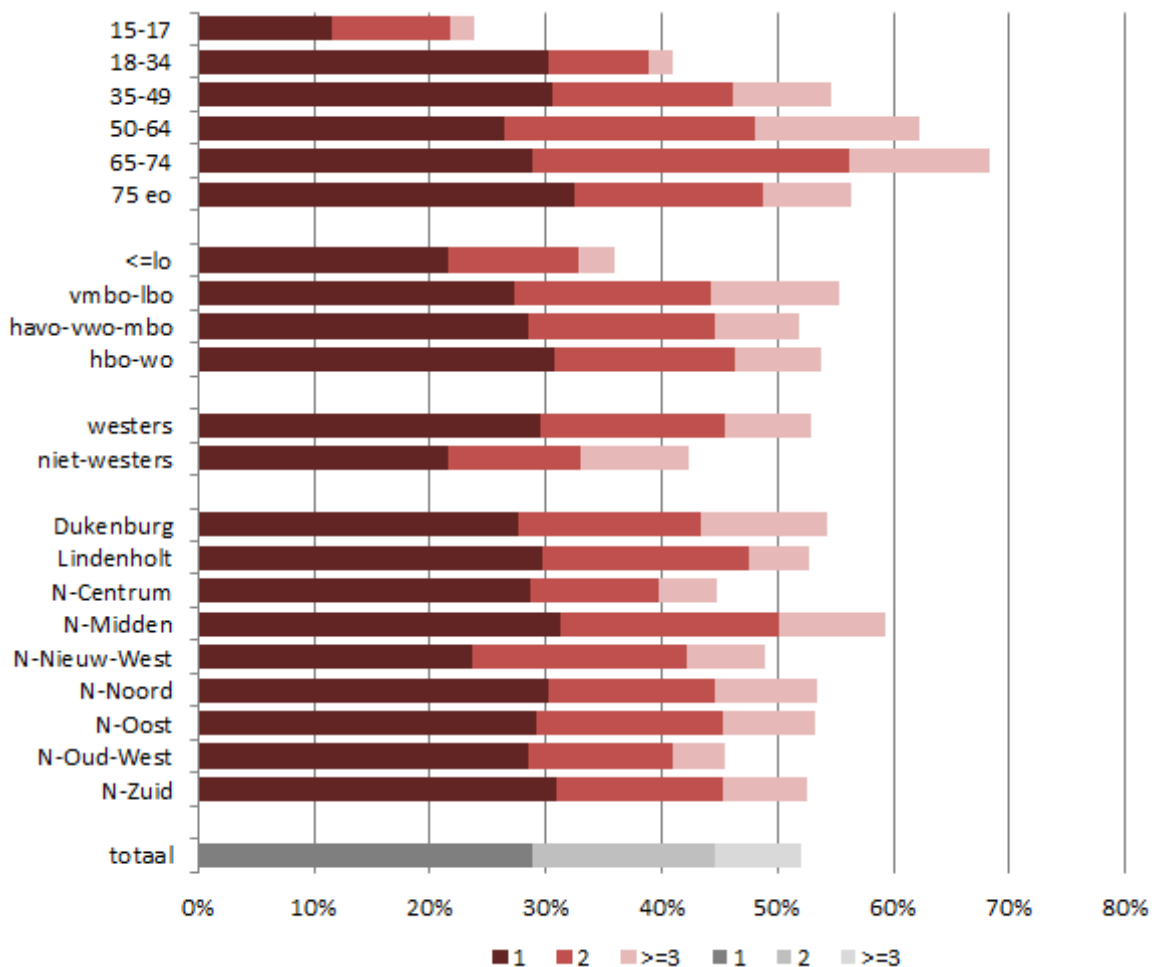
Naast vrijwilligerswerk en mantelzorg is respondenten in de Burgerpeiling ook gevraagd of men overige hulp verleende aan mensen buiten het eigen huishouden of gezin (familie, burens, kennissen). Het kan dan bijvoorbeeld gaan om oppassen op kinderen, hulp vanwege problemen of hulp bij de administratie of praktische zaken. Het verlenen van deze overige hulp aan familie, kennissen of burens doet zo'n 28% (in 2013 29%): 8% eenmaal of vaker per week, 9% minstens eenmaal per maand en 11½% minder dan eenmaal per maand.

Tenslotte is gevraagd of men zich op één of meerdere manieren inzet voor de buurt. Net als twee jaar geleden dat blijkt voor 21% te gelden. Het betreft het organiseren van feesten en activiteiten (7%), het schoonhouden van de buurt (8%), groenonderhoud (4%) of het onder de aandacht brengen van buurt- of verbeterpunten (6%).

Ook voor het plegen van inzet voor anderen is een stapelingscore gemaakt. De vier zojuist behandelde vormen van inzet telden daarbij mee: vrijwilliger, mantelzorg, overige hulp, buurt. Daarbij is bij de eerste

drie criteria een frequentie van “minder dan eenmaal per maand” niet meegeteld. Het resultaat is dat 52% van de respondenten zich op minstens één veld in zet; 29% doet dat op een van de vier velden, 15½% op twee en ca. 7½% op drie of vier. Ook nu is het verschil met twee jaar geleden heel beperkt. Het totale percentage was toen 53.

Wederom is de groep 65-74 is het actiefst (figuur 2). 68% zet zich in op een, twee of drie vlakken. Daarna volgt de categorie 50-64. Ook vanuit de oudste groep (75+) is nog sprake van flinke inzet. Naar opleiding zijn er geen noemenswaardige verschillen tussen lager, middelbaar en hoger. Wel blijft de groep met de laagste opleiding achter (36%).



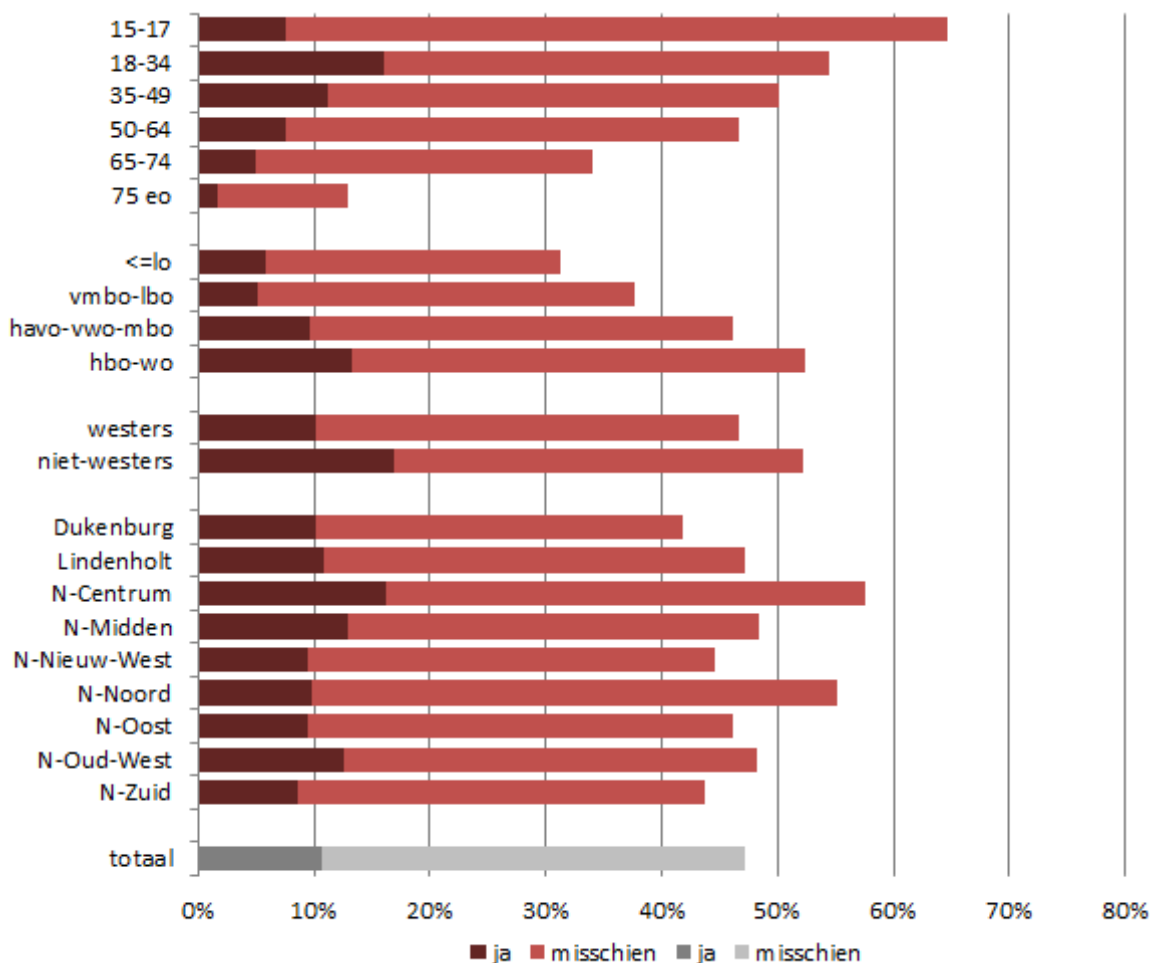
Figuur 2: Stapeling deelname aan een of meerdere vormen van inzet. Bron: Burgerpeiling 2015

Van de stadsdelen is Nijmegen-Midden het actiefst (59%), gevolgd door Nijmegen-Oost, Nijmegen-Zuid, Dukenburg en Nijmegen-Noord (elk ongeveer 53%). Nijmegen-Centrum, Nijmegen-Oud-West en in mindere mate Nijmegen-Nieuw-West blijven iets achter (45 tot 49%). Ook vanuit de niet-westerse populatie is de deelname aan de betreffende activiteiten geringer dan gemiddeld (42%).

Opvallend is dat de inzet niet veel verschilt naar de mate waarin mensen zelf op het gebied van gezondheid, sociaal verkeer of financiën kwetsbaar zeggen te zijn. Bij degenen die op één of twee van deze punten scoren is de inzet aan vrijwilligerswerk etc. nauwelijks minder dan bij degenen die op geen enkel van die aspecten een knelpunt hebben. Bij degenen die op 3 of meer van die punten scoren is de inzet wel iets minder (38% tegen 53% gemiddeld).

Een beperkt deel is bereid tot (meer) inzet voor anderen, een flink deel misschien

Op de vraag “Zou u buiten uw werk (meer) tijd willen gaan besteden aan vrijwilligerswerk, het helpen van mensen buiten uw huishouden/gezin of inzet voor uw buurt?” reageert bijna 11% positief, hetgeen wat meer is dan in 2013 (7%), 36% zegt misschien, 52% nee.



Figuur 5: Bereidheid tot (meer) inzet voor vrijwilligerswerk, mantelzorg, overige hulp of buurt
Bron: Burgerpeiling 2015

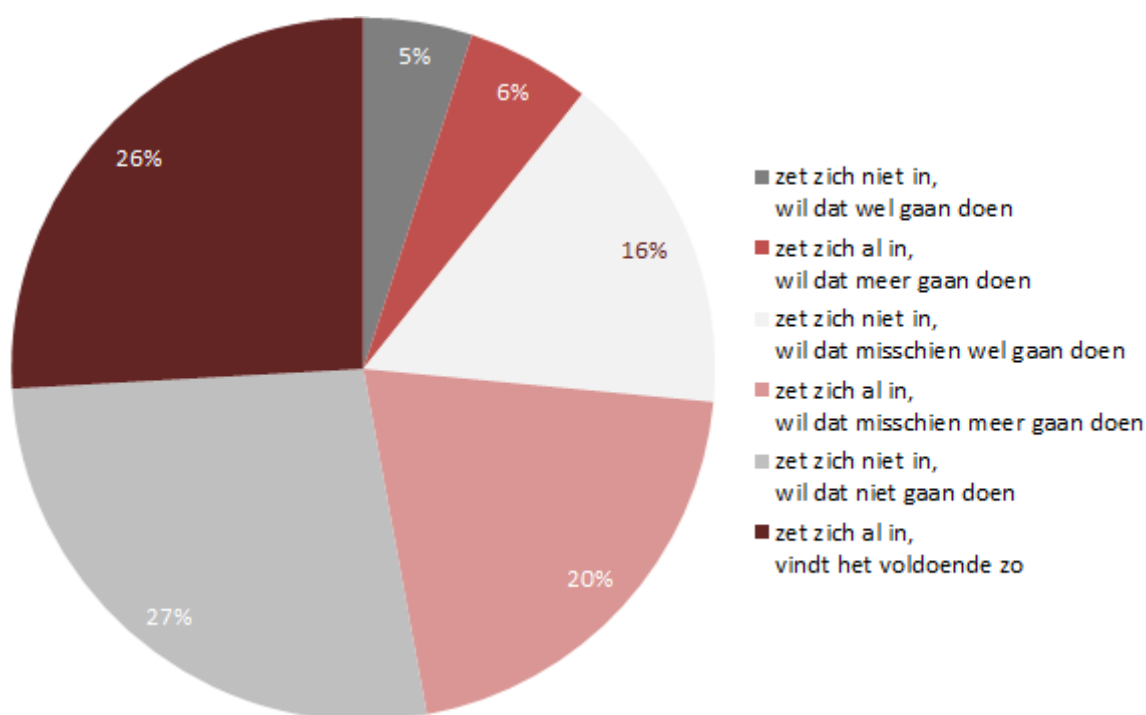
Bij de categorieën 65-74 en m.n. 75+ zijn de aantallen die nee zeggen groter. Hetzelfde geldt voor de lagere en laagste opleidingen. Van de stadsdelen vallen Nijmegen-Centrum en Nijmegen-Noord op met een lager aandeel neezeggars (42-45%). Ook de niet-westerse groep steekt positief af: 17% geeft aan zeker meer tijd te willen besteden en 35% misschien.

Ook nu zijn de verschillen tussen degenen “met en zonder sociale scores” zeer beperkt, zij het dat ook nu de groep die op drie of meer sociale indicaties scoort minder bereid is tot (extra) inzet.

En opvallend genoeg is er ook weinig verschil tussen groepen die zich nu al wel of niet inzetten. Onder degenen die nu al op een of andere manier actief zijn is de (extra) bereidheid zelfs iets groter. En ook lijkt het erop dat een flink deel van degenen die zich nu al uitgebreid inzetten (op 3 of 4 fronten) er nog wel wat bij willen doen. Ook onder de mensen die zelf op één of andere manier hulp ontvangen of zouden willen ontvangen is de bereidheid om zichzelf in te zetten maar nauwelijks minder dan gemiddeld.

De meest genoemde reden dat mensen niet bereid zijn (extra) inzet te geven is dat men het druk genoeg heeft met het werk (genoemd door iets meer dan de helft) en het eigen gezin (28%). Andere redenen zijn:

andere vrijetijdsbestedingen gaan voor (23%, geef al voldoende hulp aan anderen (16%), doe al genoeg vrijwilligerswerk (16%), hoge leeftijd en gezondheid (15%) en heb zelf al voldoende problemen (13%). Een samenvattend beeld ontstaat wanneer huidige inzet en bereidheid tot (extra) inzet samen worden genomen (zie figuur 2). Daarin is te zien dat ruim 40% van degenen die zich nu al inzetten (misschien) bereid is meer te doen en dat ruim een derde van degenen die zich nu nog niet inzetten (misschien) bereid is dat wel te gaan doen. Een kwart tot een derde zet zich nu niet in en geeft aan dat ook niet te willen gaan doen. Hierboven zijn daarvoor de motieven gegeven. Overigens moet worden beseft dat voor een heel grote groep de bereidheid niet onvoorwaardelijk is ("misschien"). In de praktijk zal het afhangen van de omstandigheden of men zich daadwerkelijk wil en kan inzetten en daarbij zijn bovendien grote verschillen in de mate van intensiteit en tijdsbeslag denkbaar.



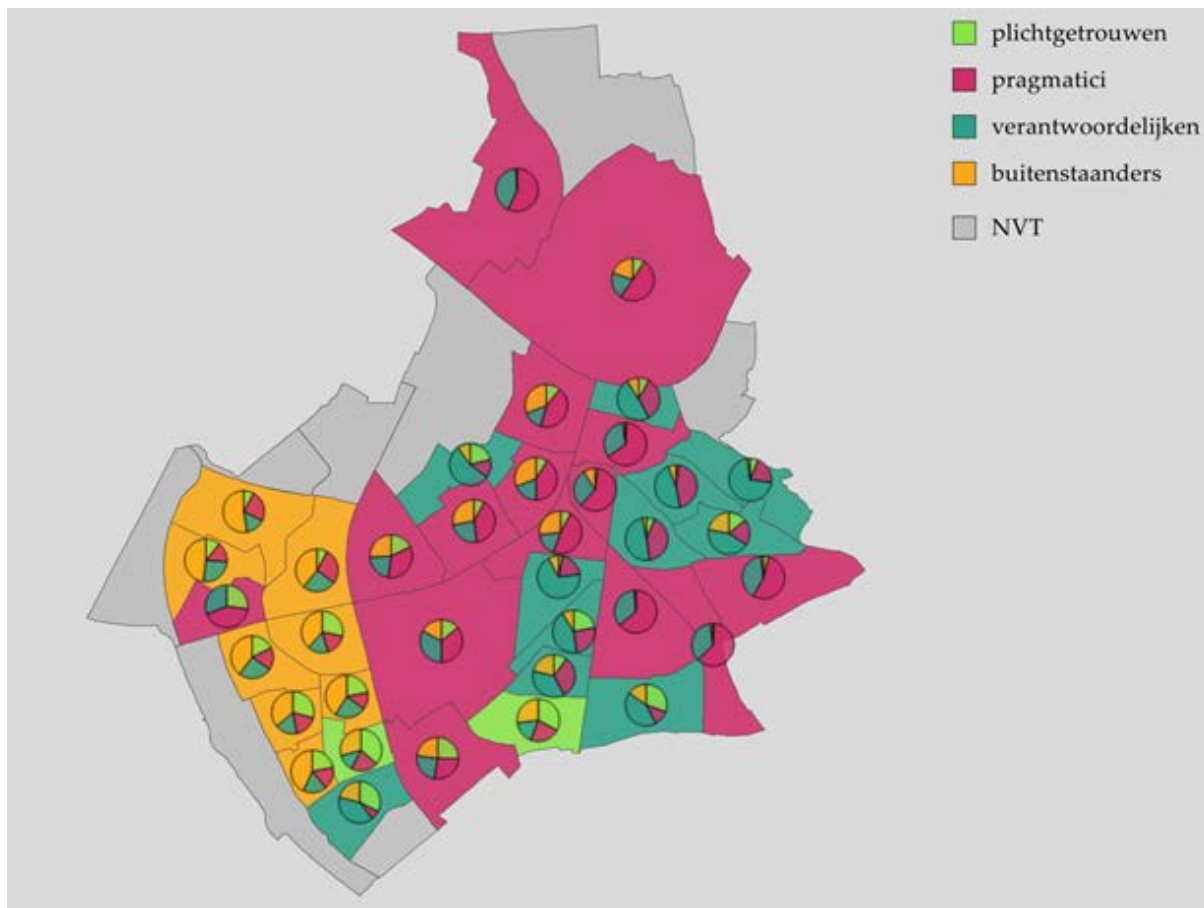
Figuur 2: Bereidheid tot (meer) inzet naar huidige inzet. Bron: Burgerpeiling 2015

Participatie op andere manieren onderzocht: perspectieven en scepsis

In 2013 heeft O&S participatie ook op andere manieren onderzocht.

Een eerste analyse betreft "leefstijlen c.q. burgerschapsstijlen". Doel was het verkrijgen van nieuwe inzichten in de samenstelling van de bevolking met het oog op diverse vormen van participatie². In de uitgevoerde analyse worden vier burgerschapsstijlen onderscheiden: de 'pragmatici', de 'verantwoordelijken', de 'buitenstaanders' en de 'plichtsgetrouwen'. In Nijmegen hebben de pragmatici (35%) en de verantwoordelijken (31%) de grootste aandelen. Buitenstaanders (21%) en plichtsgetrouwen (13%) zijn echter ook duidelijk vertegenwoordigd. In vergelijking met het landelijk beeld wonen er in de stad veel pragmatici en minder buitenstaanders. Dat is vaker te zien in steden en zeker in vergelijkbare kennissteden.

² Hiertoe is van het bureau voor onderzoek en strategieontwikkeling Motivaction een bestand aangekocht waarin een onderscheid naar groepen burgers wordt gemaakt op basis van burgerschapsstijlen. Deze benadering (bekend als leefstijlsegmentatie) richt zich vooral op sociologische en psychologische aspecten, en niet op de traditionele sociaal-economische of demografische kenmerken. De resultaten van de analyse zijn neergelegd in de notitie Burgerschapsstijlen in Nijmegen - Onderzoek en Statistiek, augustus 2013.



Figuur 6: Verdeling burgerschapsstijlen en dominante stijl Nijmeegse wijken.

Bron: Motivaction, bewerking O&S.

Met name de verantwoordelijken en de plichtsgetrouwen lijken bevattelijker voor de ideeën van de participatiesamenleving. Verantwoordelijken worden gedreven door maatschappelijke betrokkenheid en het algemeen belang en voelen zichzelf hiervoor in hoge mate persoonlijk verantwoordelijk. Plichtsgetrouwen zien het als hun morele plicht om bij te dragen aan de (lokale) gemeenschap. Ze houden solidariteit hoog in het vaandel, hebben graag wat voor een ander over en verrichten vaak vrijwilligerswerk. Of dit in de praktijk ook zo uitkomt als het gaat om concrete inzet voor anderen in de omgeving moet nog blijken en is een onderwerp voor nader onderzoek.

De twee andere categorieën zijn meer op hun eigen leven en doelen gericht. De buitenstaanders vinden daarbij dat de overheid op moet komen voor hun rechten. Pragmatici kunnen goed voor zichzelf opkomen, hun eigen zaken goed regelen en waar nodig de dialoog aangaan met de overheid.

Binnen Nijmegen zijn de veel voorkomende pragmatici en verantwoordelijken vooral te vinden in de noordelijke, oostelijke en centrale delen van Nijmegen. Buitenstaanders zijn vooral vertegenwoordigd ten westen van het Maas-Waalkanaal en de Graafseweg: in Lindenholt, Dukenburg en Nijmegen-West.

Plichtsgetrouwen wonen vaker in Nijmegen-Zuid en Dukenburg.

Sommige wijken zijn qua burgerschapsstijlen behoorlijk homogeen, andere juist heel divers. In de meeste wijken in Nijmegen-Oost bijvoorbeeld, of in Oosterhout, domineren twee stijlen. Maar wijken in Nijmegen-Zuid, zoals Hatert, of in Nijmegen-West, zoals Neerbosch Oost, laten een behoorlijk gelijkmatige verdeling zien. Ook Dukenburg en Lindenholt kennen heel diverse wijken qua leefstijlen.

Een tweede onderzoek betreft een meningspeiling onder het digitaal stadspanel, waaraan meer dan 1.300 respondenten hebben meegedaan³. Het doel was lokale basisinformatie te krijgen omtrent de grondhouding van burgers en de voordelen, kansen, beperkingen of bedenkingen die zij zien rond actief burgerschap en burgerparticipatie. De conclusie was dat de panelleden voordelen en kansen zien, maar eigenlijk was de scepsis groter. De grondhouding ten aanzien van taken en verantwoordelijkheden van burgers was vaker argwanend dan welwillend. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het gevoel dat veel mensen hebben dat de overheid bezuinigingen wil afwentelen op de burgers. Daarnaast ziet men veel praktische bezwaren.

Maar het beeld was zoals aangegeven genuanceerd. Men ziet ook kansen. De kansen die door panelleden naar voren werden gebracht hebben o.a. te maken met bevordering van grotere betrokkenheid van burgers bij hun leefomgeving en elkaar, het kunnen realiseren van maatwerk en flexibiliteit in ruimtelijke inrichting, zorg etc. en een efficiëntere inzet van beperkter wordende overheidsmiddelen. Ook is erop gewezen dat participatie de eigenwaarde, macht en kracht bij burgers vergroot en het wijkgevoel stimuleert. Voorts zijn veel ideeën ingebracht over organisatie en rol van de overheid en concrete suggesties gedaan, zoals: zorg voor faciliteiten middels geld, extra mankracht of materialen.

Een rol bij participatie kan worden gespeeld door de wijkcentra en op stadsdeelniveau de voorzieningenharten. Behalve voor het aanbod en deelname aan activiteiten (vanuit gemeente, instellingen, organisaties en bewonersgroepen) zijn dat mogelijke plaatsen waar burgers nieuwe initiatieven kunnen ontwikkelen. In de Burgerpeiling 2015 is gemeten dat zo'n 15% van de bevolking minstens maandelijks een wijkaccommodatie bezoekt, ca. 3% meer dan in 2013. Wel zijn daarbij grote verschillen naar deelgroepen. Bij 65- tot 75jarigen en met name bij 75+ers is het aandeel hoger, met ruim 20 tot zo'n 30%. Ook dat is iets meer dan 2 jaar terug. Verder is er een samenhang met opleidingsniveau (hoe hoger de opleiding, hoe minder bezoek). En tenslotte is ook in de stadsdelen Nijmegen-Zuid, Dukenburg en Lindenholt dit aandeel bovengemiddeld (circa 20%).

³ Meningspeiling actief burgerschap; Meting stadspanel voorjaar 2013; O&S, juni 2013.

Waardering eigen buurt

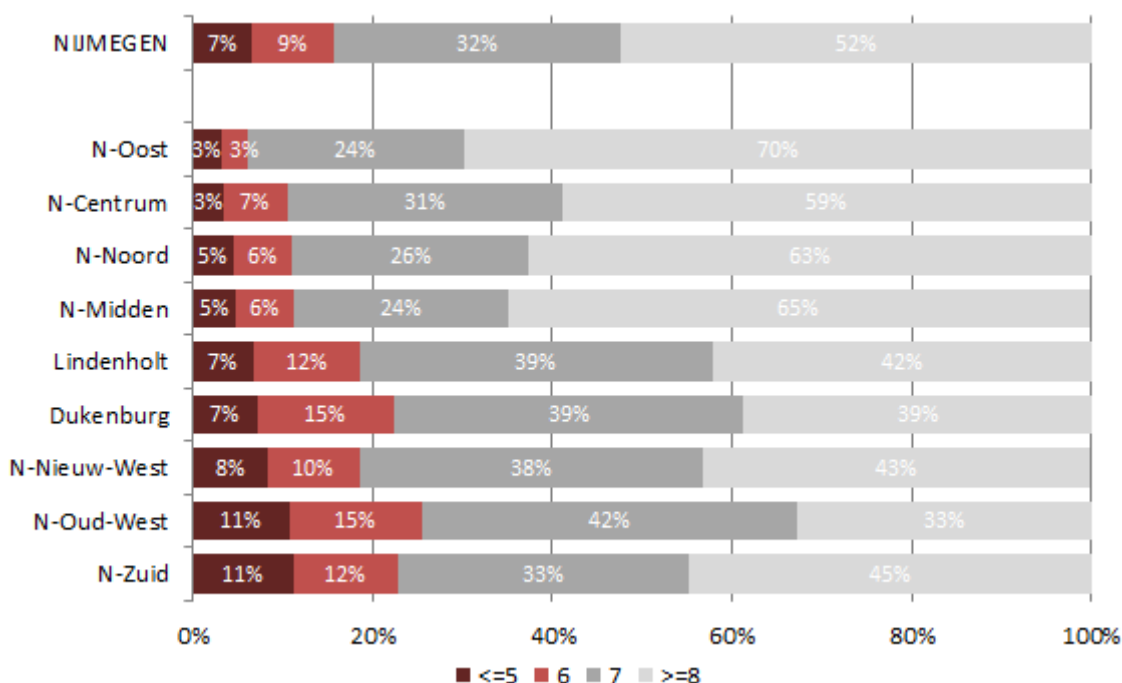
In de voorgaande module ging het om individuele sociale hulp en zorgbehoefte. In deze paragraaf staat het beeld dat respondenten van hun buurt hebben centraal. Hoe waarderen de mensen hun woonomgeving? Naast het algemene beeld wordt vooral ingegaan op de sociale aspecten: hoe zien de mensen hun sociale omgeving, hoe gaan ze met elkaar om? In andere hoofdstukken wordt ingegaan op andere kenmerken van de woonomgeving, zoals de openbare ruimte en de voorzieningen (zie bijv. het hoofdstuk Openbare Ruimte).

Het algemene beeld is dat mensen hoge rapportcijfers geven voor de eigen buurt, zij het iets minder hoog dan twee jaar geleden, en dat ook het verantwoordelijkheidsgevoel voor, en de gehechtheid aan de buurt hoog zijn en blijven. De waardering van het sociale klimaat in de wijken is afgelopen twee jaar hetzelfde gebleven, de jongerenoverlast was tussen 2011 en 2013 teruggelopen, maar is daarna stabiel gebleven.

Hoge rapportcijfers eigen buurt, maar iets minder dan twee jaar geleden

Meer dan de helft van de Nijmegenaren (52%) geeft de eigen buurt een hoog rapportcijfer, d.w.z. een 8 of hoger. Overigens is dit 4% lager dan in 2013. Voorts geeft een derde (32%) een 7. Slechts 6% geeft een 5 of minder. Naar leeftijd zijn de verschillen niet groot. Nijmegenaren van niet-westerse afkomst zijn iets minder tevreden (een kwart geeft een 6 of minder tegen 16% gemiddeld). Verder is bij de hoger opgeleiden het percentage hoge rapportcijfers hoger en het aandeel onvoldoendes lager dan bij de middelbare en lagere opleidingscategorieën, maar ook bij hen scoort de buurt voor 80% een 7 of meer.

Vooral stadsdeel Nijmegen-Oost is ook nu weer een positieve uitschieter, maar minder dan 2013: zo'n 70% van de rapportcijfers is een 8 of hoger, terwijl dit in 2013 80% was. In Nijmegen-Oud-West, Nijmegen-Nieuw-West, Nijmegen-Zuid, Dukenburg en Lindenholt ligt het aandeel dat een 8 of hoger geeft lager (30 tot 45% tegen 52% gemiddeld) en geeft (18 tot 25% geeft een 6 of minder tegen 16% gemiddeld).



Figuur 7: Rapportcijfer buurt. Bron: Burgerpeiling 2015

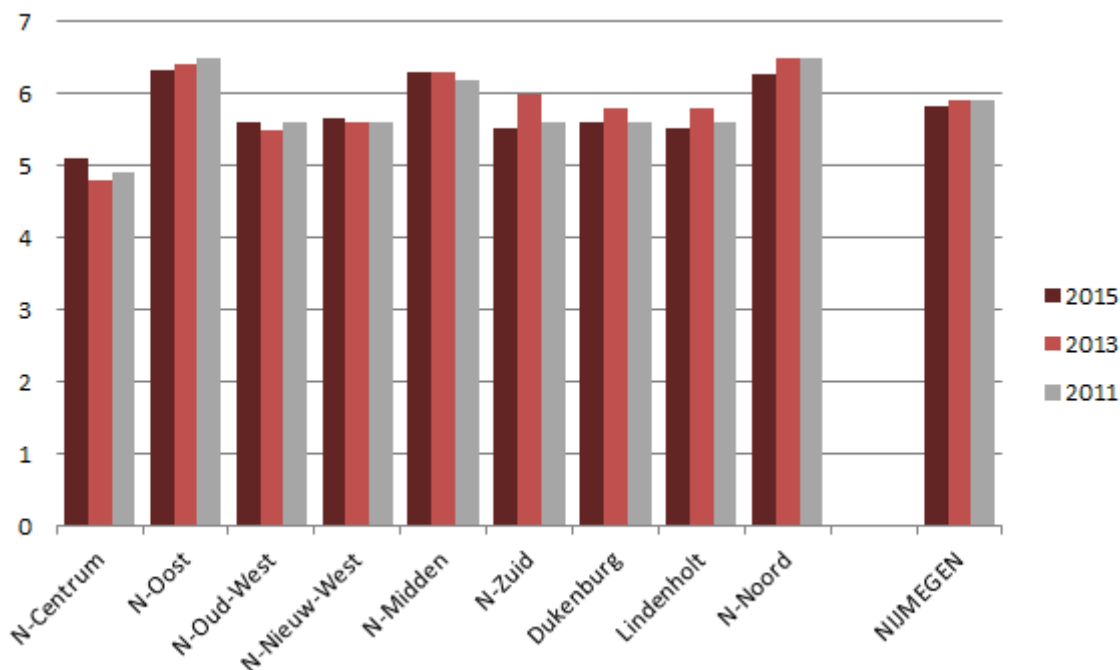
Verantwoordelijkheidsgevoel voor en gehechtheid aan buurt hoog

Ongeveer driekwart van de geënquêteerden voelt zich medeverantwoordelijk voor de leefbaarheid van de buurt, eenzelfde aandeel als in de Burgerpeiling van 2013.

Zo'n 65% is gehecht aan de buurt. Na een stijging van 5% tussen 2011 en 2013 is dit aandeel de twee jaar stabiel gebleven.

Waardering sociaal klimaat hetzelfde, jongerenoverlast teruggelopen

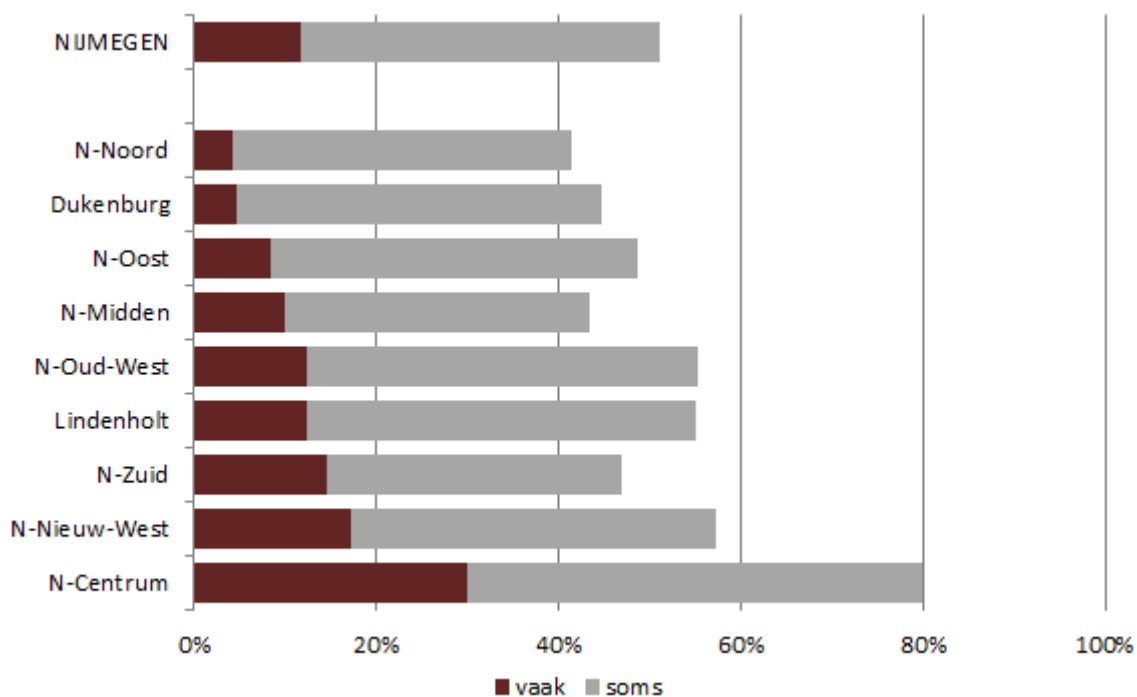
De schaalscore voor het sociale klimaat is met 5,8 een fractie lager in vergelijking met de Stads- en Wijkmonitor 2013. In de landelijke veiligheidsmonitor is de score 5,9, hetzelfde als de score voor de referentiesteden. In Nijmegen-Oost, Nijmegen-Midden en Nijmegen-Noord zijn de scores het hoogst, net als twee jaar geleden (6,2 tot 6,3). Van Nijmegen-Zuid en in mindere mate Dukenburg en Lindenholt zijn de scores wat teruggelopen, naar ca. 5,5. Nijmegen-Oud-West en Nijmegen-Nieuw-West blijven met 5,6/5,7 op hetzelfde niveau. Nijmegen-Centrum blijft het laagst scorende stadsdeel (5,1), maar heeft zich verbeterd.



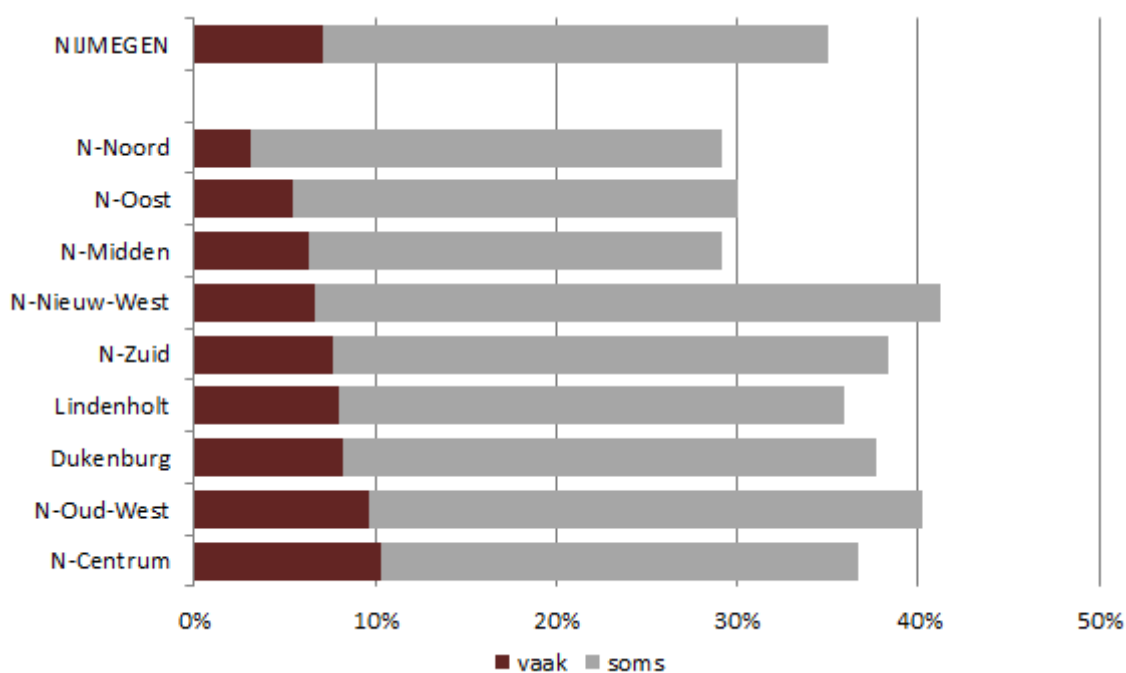
Figuur 8: Schaalscore sociale kwaliteit. Bron: Burgerpeiling 2015-2013-2011

In wijken met een gemengde bevolkingssamenstelling vindt ongeveer 55% dat de bewoners van buitenlandse afkomst en de andere bewoners goed in de buurt samenleven. Het levert een wisselend beeld op: in 2011 was dat 51%, maar in 2013 circa 60%. Een kwart vindt het niet goed of slecht, 7% vindt het slecht of heel slecht. Dat laatste percentage komt overeen met de cijfers uit 2011 en 2013.

Bij mensen met een lagere opleiding en in Nijmegen-Nieuw-West en Nijmegen-Zuid is het beeld iets minder gunstig, bij inwoners van niet-westerse komaf net als twee jaar geleden juist iets gunstiger.



Figuur 9: Ervaring overlast jongeren. Bron: Burgerpeiling 2015



Figuur 10: Ervaring overlast omwonenden. Bron: Burgerpeiling 2015

Ongeveer de helft van de respondenten zegt in 2013 dat overlast van groepen jongeren vaak of soms voorkomt. De afgelopen twee jaar is dit niet veranderd. 12% geeft aan dat het vaak voorkomt, bijna 40% dat het soms voor komt. In Nijmegen-Centrum is dit resp. 30 en 50%, hetgeen een stijging betekent in vergelijking met 2013. Nijmegen-Oud-West, Nijmegen-Nieuw-West en Lindenholt scoren licht bovengemiddeld, Nijmegen-Midden, Dukenburg en Nijmegen-Noord iets ondergemiddeld. Overlast van omwonenden wordt ook nu door een derde van alle respondenten gemeld, iets vaker in

Nijmegen-Oud- en Nieuw-West. De percentages komen voor een groot deel overeen met die van de peiling uit 2011 en 2013⁴.

Overigens blijft de waardering van de jongerenvoorzieningen in de buurt een minder positief punt. 23%, een fractie hoger dan in 2013, vindt dat er goede voorzieningen zijn, bijna een kwart vindt dat niet. Ruim de helft van de respondenten kan er geen antwoord op geven of heeft een neutrale mening. De verschillen tussen de stadsdelen zijn niet zo heel groot, al blijven de jongerenvoorzieningen in Nijmegen-Oud- en Nieuw-West en Dukenburg wel iets achter in waardering, i.t.t. Nijmegen-Centrum dat met 38% positieve waardering het beste scoort.

Verdere resultaten in dit verband zijn te vinden in het hoofdstuk Veiligheid.

⁴ Voor verdere informatie m.b.t. overlastincidenten en –ervaring zie het hoofdstuk Veiligheid.

Bronnen

- Stads- en Burgerpeilingen gemeente Nijmegen 2015 en eerder
- Volwassenenmonitor 2008; resultaten gemeente Nijmegen, GGD Regio Nijmegen, 2009; voorlopige bevindingen Volwassenen- en Ouderenmonitor 2012
- Burgerschapstijlen in Nijmegen - Onderzoek en Statistiek, augustus 2013
- Meningspeiling actief burgerschap; Meting stadspanel voorjaar 2013; O&S, juni 2013

Stadsmonitor

-thema Sport-

Modules

Waardering op basis van (klanten)onderzoek
Programma en ontwikkelingen
Bronnen

Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Ad Manders
tel.: (024) 329 22 77/ (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

Na de sterke groei van de sportdeelname bij de volwassenen Nijmegenaren in de periode 2009-2013 laat 2015 een stabilisatie zien. De groei tot 2013 had vooral te maken met de sterke groei van het aantal wandelaars, fietsers en hardlopers en met de toename van het ongeorganiseerde sporten. Bij de Nijmeegse basisschoolkinderen is het percentage dat voldoende beweegt, en ook het percentage sportclubleden, in de periode 2009-2013 afgenomen. Tegelijk is het verschil tussen de wel- en niet-aandachtsgebieden voor de mate van bewegen door basisschoolkinderen kleiner geworden. Vanaf de 16 jaar neemt het aandeel sportverenigingsleden scherp af. Vmbo-leerlingen zijn minder vaak lid van een sportvereniging dan havo/vwo-leerlingen. Wel doen ze meer aan sport buiten sportverenigingen om. Bij lager opgeleide volwassenen, basisschoolkinderen met laag opgeleide ouders en vmbo-leerlingen komt bewegingsarmoede vaker voor.

Ten opzichte van de benchmarksteden wordt er in Nijmegen naar verhouding veel aan sporten en bewegen gedaan. Diverse vormen van sporten en bewegen, waaronder hardlopen en wandelen, worden in Nijmegen meer dan gemiddeld beoefend.

In 2013 is de laatste meting in het kader van de sportverenigingsmonitor uitgevoerd. Daaruit bleek dat het aantal leden bij de meeste sportverenigingen op peil gebleven was. Ten opzichte van 2009 waren er meer sportverenigingen met financiële knelpunten en waren er minder verenigingen met een tekort aan vrijwilligers. Wel was de behoefte aan extra vrijwilligers nog steeds groot.

In 2012 is onderzoek uitgevoerd naar de deelname aan informele sportgroepen. Daaruit bleek dat er bij deze groepen weinig behoefte was aan ondersteuning door de gemeente.

De Nijmeegse loopevenementen zijn onverminderd populair. Diverse sportteams spelen op het hoogste of een na hoogste competitieniveau.

Sporten en bewegen bij volwassenen

Na de sterke groei van de sportdeelname bij de volwassenen Nijmegenaren in de periode 2009-2013 laat 2015 een stabilisatie zien. De groei tot 2013 had vooral te maken met de sterke groei van het aantal wandelaars, fietsers en hardlopers en met de toename van het ongeorganiseerde sporten.

De volwassen Nijmegenaren sporten en bewegen meer dan de volwassen Nederlanders.

Bewegingsarmoede komt het meest voor bij lager opgeleiden.

Via de tweejaarlijkse Burgerpeiling volgen we ontwikkelingen in de sportdeelname bij de volwassen Nijmegenaren (laatste meting: najaar 2015). De vierjaarlijkse volwassenen- en ouderenmonitor van de GGD geeft informatie over sporten en bewegen in bredere zin (laatste meting: najaar 2012).

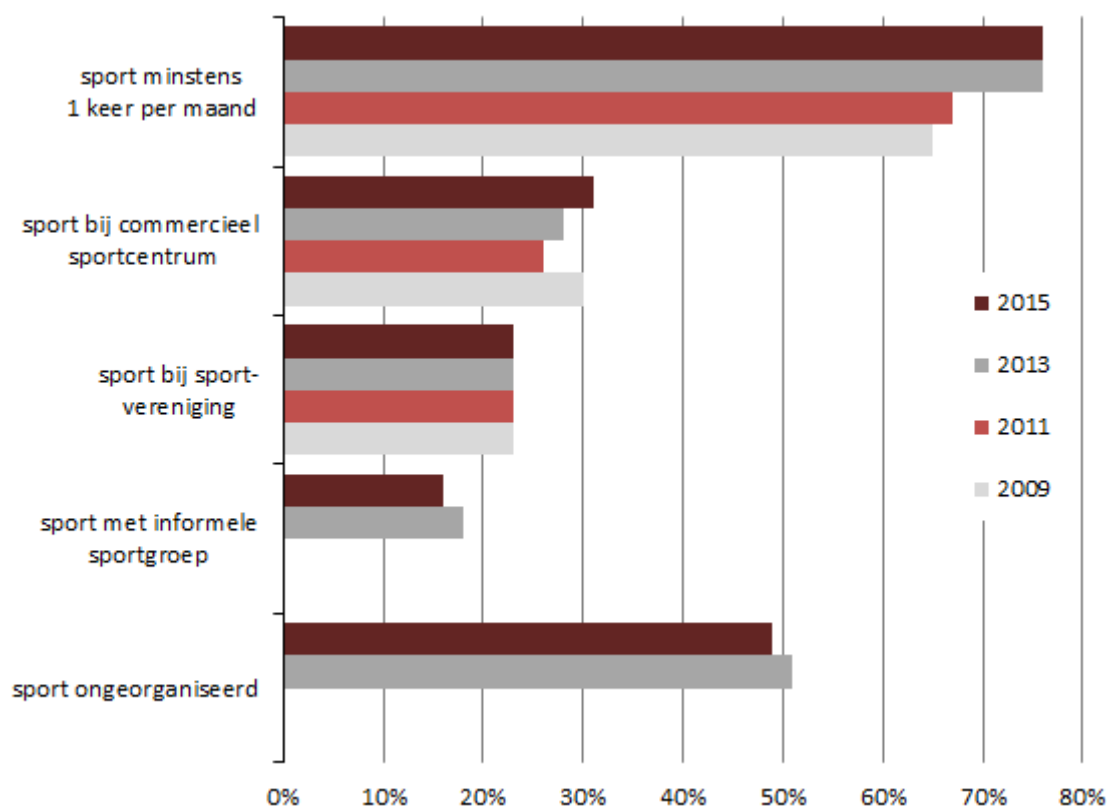
Twee derde voldoet aan norm gezond bewegen

Van de volwassen Nijmegenaren voldoet 66% aan de norm gezond bewegen (minimaal een half uur matig intensieve lichamelijke activiteit op minimaal vijf dagen van de week). Voor de volwassen Nederlanders ligt dit percentage lager (61%). Ook het percentage dat wekelijks sport ligt in Nijmegen hoger (61% tegenover 53% in Nederland).

Bewegen is een factor van belang voor een gezond gewicht. Van de volwassen Nijmegenaren heeft 40% overgewicht: bijna 30% matig en ruim 10% ernstig. Landelijk is het beeld nog minder gunstig: ruim 35% matig overgewicht en bijna 13% ernstig overgewicht. Het blijkt lokaal en landelijk niet eenvoudig om overgewicht serieus terug te dringen. De lokale en landelijke groei van de sportdeelname in de afgelopen jaren zien we nog niet vertaald in een duidelijke afname van de overgewichtproblematiek.

Sportdeelname gelijk gebleven

In de periode 2009-2013 steeg het aandeel sportende volwassenen (minstens één keer per maand sporten) van 65% naar 76%. In 2015 is dit aandeel gelijk gebleven.



Figuur 1: Sportdeelname bij volwassen Nijmegenaren. Bron: Burgerpeiling, O&S.

Een belangrijke reden voor de toename van de sportdeelname tot 2013 was de groei van het aantal fietsende, wandelende en hardlopende Nijmegenaren. De Burgerpeiling 2015 laat zien dat het aandeel wandelaars nog wat verder is toegenomen. Bij de vraag naar sporten is aangegeven dat denksporten, toerfietsen en langere afstanden wandelen wel meetellen en wandelen naar een winkel of fietsen naar het werk niet.

	2013	2015
fitness	30%	30%
toerfietsen, wielrennen, mountainbiken	27%	28%
hardlopen	26%	25%
wandelen	23%	26%
zwemmen	10%	9%
tennis	7%	5%
veldvoetbal	6%	5%
yoga	3%	4%
dans	3%	3%

Figuur 2: Meest beoefende sporten voor volwassen Nijmegenaren. Bron: Burgerpeiling, O&S.

Het percentage volwassenen dat lid is van een sportvereniging is de afgelopen jaren in Nijmegen gelijk gebleven (23%). Dat is ook landelijk het geval.

Gegevens uit de Nijmeegse Sportverenigingsmonitor laten zien dat verenigingen binnen de volgende sporten veel volwassen leden hebben: voetbal, tennis, hardlopen/atletiek, volleybal en hockey.

Het aandeel, dat bij commerciële sportcentra sport, is licht gestegen (van 28% in 2013 naar 31% in 2015); het aandeel, dat actief is in een informele sportgroep, is licht gedaald (van 18% in 2013 naar 16% in 2015). Onder een informele sportgroep verstaan we een groep van minimaal drie personen, die buiten een sportvereniging of commerciële sportschool om aan sport doet.

Verder is er een grote groep die ongeorganiseerd aan sport doet (51% in 2013 en 49% in 2015), bijvoorbeeld alleen of met z'n tweeën wandelen, fietsen of hardlopen. Veel mensen doen zowel aan georganiseerde als ongeorganiseerde sport.

Toename sportdeelname relatief groot bij 65-plussers

In de afgelopen jaren is de sportdeelname het sterkst gestegen bij de 65-plussers. In 2007 gaf 39% aan minstens één keer per maand te sporten, in 2015 is dat 61% (tegenover 76% van alle volwassen Nijmegenaren). Binnen die groep ouderen is de sportdeelname het hoogst bij de 65-74-jarigen: 68% doet minstens één keer per maand aan sport, tegenover 51% van de 75-89-jarigen. Het aandeel 65-74-jarigen dat frequent sport (meer keer per week) (41%) is hoger dan bij de 35-64-jarigen (37%). Hierbij aansluitend blijkt uit de volwassenen- en ouderenmonitor van de GGD dat 65-74-jarigen vaker aan de fitnorm voldoen dan 19-64-jarigen (fitnorm: tenminste drie keer per week gedurende minimaal 20 minuten zwaar intensieve lichamelijke activiteit). Ook voldoen 65-74-jarigen wat vaker aan de norm gezond bewegen (minimaal een half uur matig intensieve lichamelijke activiteit op minimaal vijf dagen van de week).

Met het stijgen van de leeftijd daalt het percentage mensen dat bij een vereniging of commerciële sportschool sport. Dat geldt het sterkst voor sporten bij een commercieel sportcentrum. Voor het aandeel, dat met een informele sportgroep of in ongeorganiseerd verband sport, zijn de verschillen tussen de leeftijdscategorieën veel kleiner.

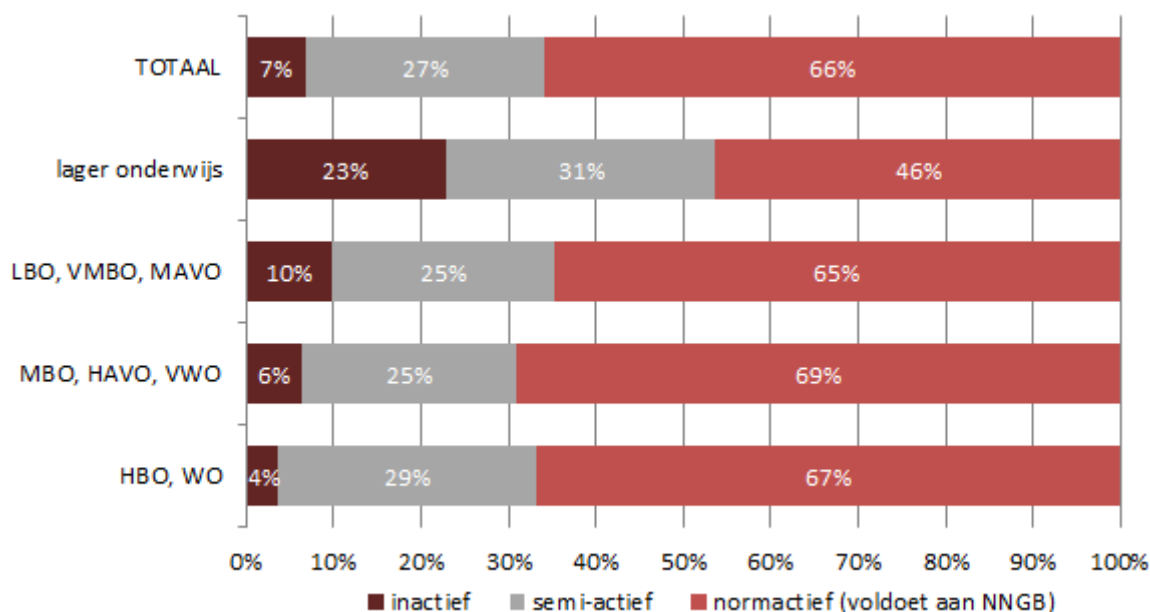
In de leeftijdscategorieën 35-49 jaar, 50-64 jaar en 65+ verschilt het percentage dat met een informele sportgroep sport niet sterk van het percentage dat bij een vereniging sport. In de leeftijdscategorieën daaronder wordt er meer bij verenigingen gesport.

Zowel in de aandachtsgebieden als in de niet-aandachtsgebieden is de sportdeelname onder de volwassenen sinds 2009 flink gestegen. Het verschil tussen de wel- en niet-aandachtsgebieden is ongeveer gelijk gebleven: van de volwassenen in de aandachtsgebieden sport 68% minstens één keer per maand, en van de personen in de niet-aandachtsgebieden 80%. Ook de verschillen in sportdeelname naar opleidingsniveau zijn de afgelopen jaren ongeveer even groot gebleven: van de lager opgeleide volwassenen sport 55% minstens één keer per maand, van de middelbaar opgeleiden 69% en van de hoger opgeleiden 85%.

Voor alle manieren van sporten - bij verenigingen, bij commerciële sportcentra, met informele sportgroepen en ongeorganiseerd sporten - geldt dat de lager opgeleiden daar minder aan doen dan de hoger opgeleiden. Voor het ongeorganiseerde sporten is dit verschil het kleinst.

Meer inactieven bij lager opgeleiden

Ook uit het GGD-onderzoek blijkt dat het aandeel dat wekelijks sport sterk verschilt naar opleidingsniveau. Als we kijken naar het totale beweeggedrag (sporten, woon-werkverkeer met de fiets of te voet, lichamelijke inspanningen in de vrije tijd anders dan sporten en huishoudelijke activiteiten) dan zijn de verschillen naar opleidingsniveau kleiner, maar wel nog aanwezig. Vooral de personen, die alleen lager onderwijs hebben afgerond, voldoen relatief weinig aan de norm gezond bewegen (46% tegenover 66% van de volwassen Nijmegenaren). Het aandeel inactieven (geen enkele dag per week voldoende beweging) ligt bij deze groep op 23%.



Figuur 3: Verdeling naar inactief, semi-actief en voldoet aan norm gezond bewegen, naar opleidingsniveau.
Bron: Volwassen- en ouderenmonitor 2012, GGD Regio Nijmegen

Behoefte aan aangepast sporten

Uitkomsten van het Nijmeegse onderzoek in het kader van de landelijke gezondheidsmonitor geven enig inzicht in de behoefte aan aangepast sporten bij volwassen Nijmegenaren met lichamelijke beperkingen. Voor iets meer dan 1,5% van de volwassen Nijmegenaren geldt dat ze lichamelijke beperkingen hebben en/of moeite hebben met huishoudelijke dagelijkse levensverrichtingen én dat ze geen gebruik maken van sport- en beweegactiviteiten in Nijmegen, maar daar wel belangstelling voor hebben. Rekening houdend met de nauwkeurigheidsmarges voor het onderzoek gaat het om tussen de 1.500 en 2.600 personen.

Bij deze cijfers hoort de kanttekening dat belangstelling hebben voor sport- en beweegaanbod nog niet wil zeggen dat men er ook werkelijk gebruik van wil gaan maken. Daarbij spelen allerlei factoren een rol, bijvoorbeeld (de ontwikkeling van) het aanbod, de kosten, de te overbruggen afstand naar het aanbod en prioriteiten ten aanzien van de invulling van de vrije tijd. De onderzoeksuitkomsten wijzen erop dat de behoefte aan aangepast sporten relatief groot is in aandachtsgebieden, bij laag opgeleiden en bij mensen van 50 jaar en ouder.

Bij de groep die mogelijk belangstelling voor aangepast sporten heeft, gaat het om een divers samengestelde groep; niet alleen qua achtergrondkenmerken, maar ook als het gaat om de soorten lichamelijke belemmeringen/beperkingen, de combinaties van belemmeringen/beperkingen, de ernst van de belemmeringen/beperkingen en de belangstelling voor verschillende soorten sport en beweging. Bij de uitbreiding van het aanbod op het vlak van aangepast sporten zal dus maatwerk nodig zijn.

Sporten en bewegen bij jongeren

Bij de Nijmeegse basisschoolkinderen is het percentage dat voldoende beweegt, en ook het percentage sportclubleden, in de periode 2009-2013 afgenomen. Tegelijk is het verschil tussen de wel- en niet-aandachtsgebieden voor de mate van bewegen door basisschoolkinderen kleiner geworden.

Vanaf de 16 jaar neemt het aandeel sportverenigingsleden scherp af. Vmbo-leerlingen zijn minder vaak lid van een sportvereniging dan havo/vwo-leerlingen. Wel doen ze meer aan sport buiten sportverenigingen om.

Bij basisschoolkinderen met laag opgeleide ouders en vmbo-leerlingen komt bewegingsarmoede vaker voor.

De meest actuele cijfers over de mate waarin basisscholieren sporten en bewegen stammen uit najaar 2013 (Kindermonitor, GGD Gelderland Zuid; volgende meting in 2017). De uitkomsten over de sporten en bewegen bij middelbare scholieren zijn najaar 2011 gemeten (E-MOVO, GGD Regio Nijmegen; volgende meting in 2015, rapportage in 2016 gereed).

Afname bewegen bij basisschoolkinderen

Van de basisschoolkinderen beweegt 68% minimaal 7 uur per week (2013). Dat is een daling ten opzichte van 2009 (72%). Circa een kwart sport 3 tot 7 uur per week (23% in 2009) en 6% sport minder dan 3 uur per week (4% in 2009). Bij de kinderen tot 12 jaar levert het buiten spelen naar verhouding de grootste bijdrage aan het beweegpatroon, gevolgd door sporten bij een club of vereniging, schoolgym en het fietsen of lopen naar school.

Voor de mate van bewegen door basisschoolkinderen is er in 2013 nauwelijks verschil gemeten tussen de wel- en niet-aandachtsgebieden. In 2009 werd er nog wel een verschil gemeten (in de aandachtsgebieden sport 69% minimaal 7 uur per week, tegenover 75% in de niet-aandachtsgebieden).

Ook het percentage basisschoolkinderen dat lid is van een sportvereniging is gedaald: van 74% in 2009 naar 70% in 2013. Dit lijkt onder meer een gevolg van de economische crisis. In 2013 gaven meer ouders aan dat ze moeite hadden om financieel rond te komen (22% tegenover 18% in 2009) en dat hun kinderen vanwege geldgebrek geen lid van een sportvereniging waren (11% tegenover 8% in 2009; 23% van de laag opgeleide ouders). Toch is het sportverenigingslidmaatschap bij kinderen in de aandachtsgebieden, waar relatief meer laag opgeleide ouders wonen, ongeveer gelijk gebleven is (66% in 2009 en 67% in 2013), terwijl er in de niet-aandachtsgebieden sprake is van een afname (van 78 naar 73%).

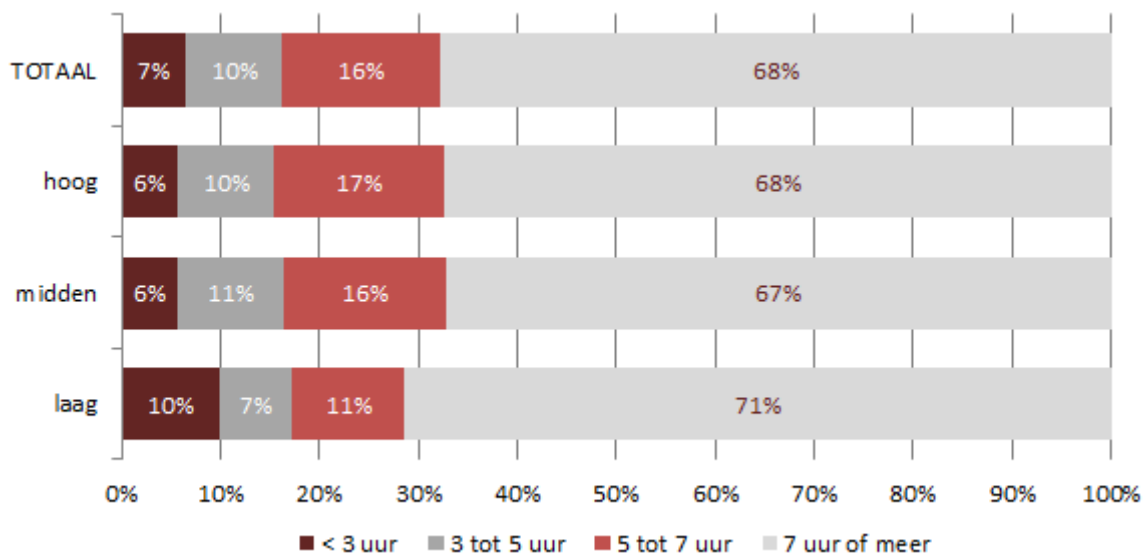
Overigens is er in enkele aandachtsgebieden wel een relatief laag percentage sportverenigingsleden gemeten (57-59% in de oude stadswijken - Nije Veld, Biezen en Wolfskuil - en in de aandachtsgebieden in Lindenholt).

Gegevens uit de laatste meting in het kader van de Nijmeegse Sportverenigingsmonitor (2013) laten zien dat verenigingen binnen de volgende sporten veel jeugdleden hebben: voetbal (staat duidelijk op de 1^e plaats), hockey, judo, turnen en zwemmen.

Meer inactieven bij kinderen met laag opgeleide ouders

Kinderen van laag opgeleide ouders zijn vaker inactief: 10% beweegt minder dan 3 uur per week tegenover 6% van de kinderen met middelbaar en hoog opgeleide ouders. Van de kinderen met laag opgeleide ouders is een wat groter aandeel geen lid van een sportclub (35% tegenover 30% gemiddeld), speelt een iets groter aandeel weinig buiten (24% tegenover 22% gemiddeld) en gaat een groter deel meestal niet te voet of met de fiets naar school (38% tegenover 31% gemiddeld).

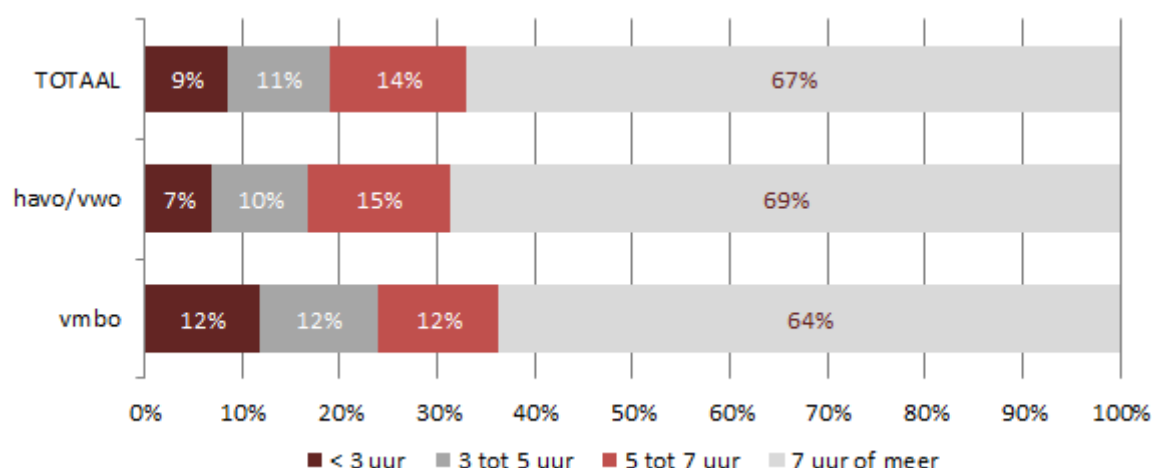
Aan de andere kant zien we dat een relatief groot deel van de kinderen met laag opgeleide ouders minimaal 7 uur per week beweegt (71% tegenover 68% gemiddeld).



Figuur 4: Aantal uur per week dat basisschoolkinderen bewegen, naar opleidingsniveau van de ouders.
Bron: Kindermonitor 2013, GGD Gelderland-Zuid.

VO-leerlingen bewegen ongeveer evenveel als basisschoolkinderen

Van de middelbare scholieren sport en beweegt 67% minimaal 7 uur per week, 24% 3 tot 7 uur per week en 9% minder dan 3 uur per week. Het dagelijks bewegen, zoals het fietsen naar school, levert verhoudingsgewijs de grootste bijdrage aan het beweegpatroon van middelbare scholieren, gevolgd door het sporten. Van de Nijmeegse middelbare scholieren gaat 89% op de fiets of lopend naar school. Bij de vo-leerlingen is het aandeel dat lid is van een sportvereniging is ongeveer even hoog als bij de basisschoolkinderen (71% tegenover 68% in 2002 en 2007). Vanaf de 16 jaar neemt het aandeel sportverenigingsleden scherp af: van de 13-15-jarigen is 75% lid, van de 16-jarigen 60%. Vmbo-leerlingen zijn minder vaak lid van een sportvereniging (59%) dan havo/vwo-leerlingen (77%). In 2002 werd ongeveer hetzelfde verschil gemeten. Wel doen de vmbo-leerlingen meer aan sport buiten sportverenigingen om. Al met al sporten en bewegen vmbo-leerlingen gemiddeld genomen wat minder dan de havo/vwo-leerlingen. Van de vmbo-leerlingen doet 64% minstens 7 uur per week aan sport en bewegen, en van de havo/vwo-leerlingen 69%. Het aandeel dat heel weinig sport en beweegt (minder dan 3 uur per week) ligt voor de vmbo-leerlingen op 12% en voor de havo/vwo-leerlingen op 7%.



Figuur 5: Aantal uur per week dat vo-leerlingen bewegen, naar opleidingsniveau. Bron: E-MOVO 2011, GGD Regio Nijmegen.

Lage sportdeelname bij meisjes van niet-westerse herkomst

In het verleden hebben we al vaker gegevens gepresenteerd waaruit blijkt dat de sportdeelname bij de jeugd het laagst is bij meisjes van niet-westerse herkomst. De meest actuele cijfers hierover stammen uit 2011: van de meisjes van niet-westerse herkomst in het voortgezet onderwijs is 40% lid van een sportvereniging, tegenover 71% van alle vo-leerlingen; 38% sport buiten een vereniging om, tegenover 51% van alle vo-leerlingen; 20% beweegt minder dan drie uur per week, tegenover 8,5% van alle vo-leerlingen.

Op basis van de Kindermonitor 2013 kunnen we geen uitspraken doen over de sportdeelname bij meisjes van niet-westerse herkomst in de basisschoolleeftijd.

Stedenvergelijking sporten en bewegen

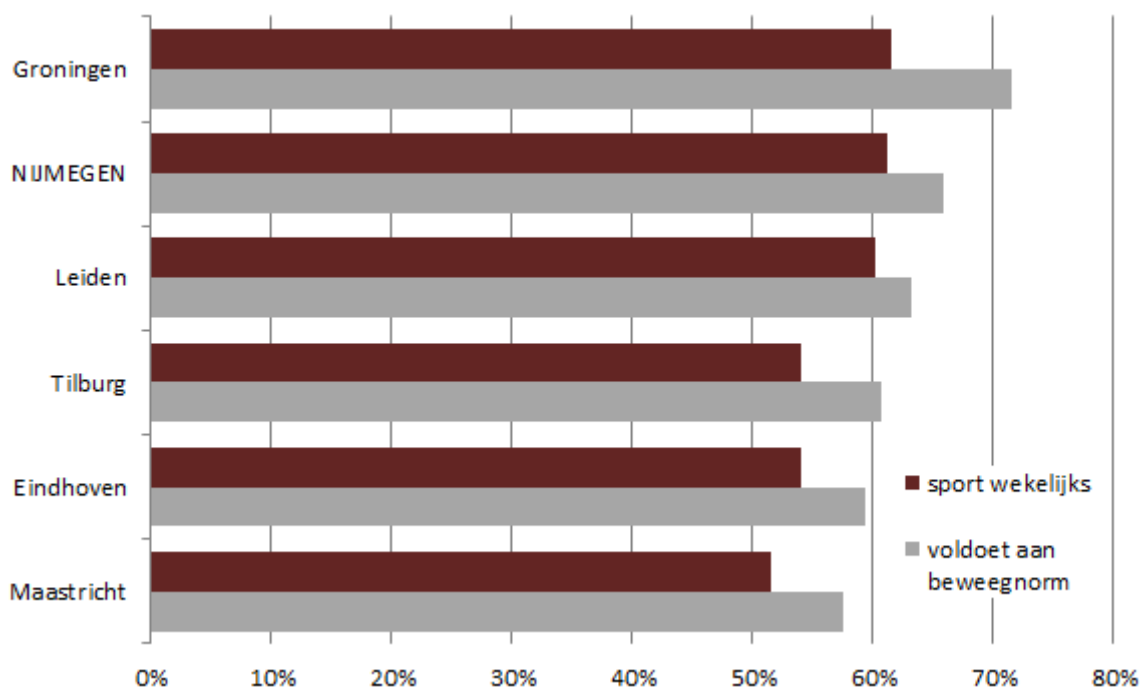
Ten opzichte van de benchmarksteden wordt er in Nijmegen naar verhouding veel aan sporten en bewegen gedaan. Diverse vormen van sporten en bewegen, waaronder hardlopen en wandelen, worden in Nijmegen meer dan gemiddeld beoefend.

Relatief veel volwassen Nijmegenaren sporten en bewegen

Najaar 2012 hebben de GGD'en, het CBS en het RIVM voor het eerst gezamenlijk een landelijk onderzoek verricht naar de gezondheid en leefstijl van volwassenen. De volwassen- en ouderenmonitor van de GGD is een onderdeel van dit onderzoek. Op basis hiervan kunnen we Nijmegen op een aantal punten vergelijken met vijf steden uit onze vaste set van benchmarksteden.

Uit de gezondheidsmonitor blijkt dat 66% van de volwassenen Nijmegenaren voldoet aan de norm gezond bewegen (minimaal een half uur matig intensieve lichamelijke activiteit op minimaal vijf dagen van de week). In Groningen is dit percentage hoger (72%), maar in de andere steden varieert dit percentage tussen de 58 en 63%.

Ook voor aandeel wekelijkse sporters onder de volwassenen staat Nijmegen op de tweede plaats, net achter Groningen. Verder telt Groningen het laagste aandeel volwassenen met overgewicht (37%). Nijmegen volgt op de tweede plaats (40%) en in de overige steden varieert dat aandeel tussen de 41 en 49%.



Figuur 6: Percentage volwassenen dat voldoet aan de norm gezond bewegen.

Bron: Gezondheidsmonitor 2012, GGD'en/RIVM/CBS.

Meer hardlopers en wandelaars

Het aantal huishoudens waarin wordt hardgelopen, is in Nijmegen relatief hoog (12,5% tegenover 9,6% gemiddeld voor de benchmarksteden). Dat geldt ook voor het aantal huishoudens waarin wordt gewandeld (40,1% tegenover 36,4% gemiddeld voor de benchmarksteden).

In Nijmegen is 21,1% van de bevolking lid van één of meer sportverenigingen, die bij sportbonden aangesloten zijn. Dat is gelijk aan het gemiddelde voor de benchmarksteden (21,0%) (Bron: KISS, NOC*NSF 2014).

In zijn algemeenheid zien we dat in studentensteden een lager percentage lid is van bij sportbonden aangesloten verenigingen (landelijk percentage: 25%). Dat heeft te maken met de studentenpopulatie in die steden. Studentensportverenigingen zijn (veelal) niet aangesloten bij sportbonden en een deel van de studenten sport in het weekend nog in de woonplaats van de ouders. In Nijmegen wonen tussen de 20.000 en 25.000 studenten op een bevolking van ruim 170.000.

Verder wonen er in de grotere steden relatief veel huishoudens met een lagere sociaaleconomische status. Bekend is dat het percentage sportverenigingsleden onder deze groep relatief laag is.

Sportaanbod

In 2013 is de laatste meting in het kader van de sportverenigingsmonitor uitgevoerd. Daaruit bleek dat het aantal leden bij de meeste sportverenigingen op peil gebleven was. Ten opzichte van 2009 waren er meer sportverenigingen met financiële knelpunten en waren er minder verenigingen met een tekort aan vrijwilligers. Wel was de behoefte aan extra vrijwilligers nog steeds groot.

In 2012 is onderzoek uitgevoerd naar de deelname aan informele sportgroepen. Daaruit bleek dat er bij deze groepen weinig behoefte was aan ondersteuning door de gemeente.

Financiële knelpunten bij sportverenigingen

De sportverenigingsmonitor 2013 laat de volgende ontwikkelingen zien:

- Bij de meeste verenigingen is het aantal leden op peil gebleven.
- Het percentage verenigingen met te weinig vrijwilligers is licht afgenomen (van een derde in 2009 naar een kwart in 2013). Wel is nog steeds een meerderheid van de verenigingen op zoek naar vrijwilligers voor diverse taken. Een tekort aan vrijwilligers komt relatief veel voor bij hockeyverenigingen, zwemverenigingen en voetbalverenigingen.
De Burgerpeiling 2015 laat zien dat het percentage volwassen Nijmegenaren, dat zich als vrijwilliger voor een sportvereniging inzet, even hoog is als in 2013 (8,5%).
- Meer verenigingen dan bij de vorige meting (2009) hebben in de afgelopen jaren hun financiële situatie zien verslechteren. Bij circa veertig procent van de verenigingen is de huidige financiële situatie niet gezond ('niet gezond, niet ongezond' of 'ongezond'). Hierbij aansluitend zien we dat in de ranglijst van meest genoemde knelpunten bij verenigingen 'knelpunten m.b.t. de financiën' gestegen zijn van de zesde plaats in 2009 naar de eerste plaats in 2013. Diverse verenigingen geven aan dat ze de afgelopen jaren op de kosten bezuinigd hebben en de contributies hebben verhoogd. In combinatie met hogere kosten voor huur/onderhoud van de accommodaties en de afname van subsidies en sponsorgeld, betekent dat dat de rek er bij een deel van de verenigingen uit is.
- In de ranglijst van de meest genoemde verenigingsambities voor de komende jaren zijn 'verbeteringen m.b.t. de accommodatie' gezakt van de vierde plaats in 2009 naar de achtste plaats in 2013. Dat neemt niet weg dat diverse clubs knelpunten m.b.t. de accommodatie noemen. Deels gaat het daarbij om grotere, deels om kleinere knelpunten.
Niet veranderd is dat 'groei (meer leden en vrijwilligers)' en 'sport blijven bieden op prestatief en recreatief niveau' de meest genoemde ambities zijn.
- Een meerderheid van de verenigingen denkt bij het verwezenlijken van ambities en het oplossen van knelpunten ondersteuning nodig te hebben. Daarbij is 'de gemeente' het meest genoemd, gevolgd door 'vrijwilligers', 'scholen/onderwijsinstellingen', 'sponsors' 'nationale sportbonden' en 'andere sportverenigingen in de stad'.
- De aandacht bij verenigingen voor maatschappelijke thema's rondom het sporten (respect/normen en waarden, fair play/sportief gedrag en integratie) is toegenomen.

Landelijke cijfers over ledentallen van sportvereniging (periode 2012-2014) laten zien dat het aantal leden van hockeyverenigingen nog steeds aan het groeien is. Sporten die leden verliezen zijn handbal, korfbal, tennis en badminton.

Beperkte ondersteuningsbehoefte bij informele sportgroepen

Najaar 2012 is er een onderzoek gehouden onder de leden van het digitaal stadspanel, die actief zijn in een informele sportgroep (een groep van minimaal 3 personen, die buiten een sportvereniging of commerciële sportschool om aan sport doet).

Veel respondenten geven aan dat ze minder of niet zouden sporten, als ze niet bij een informele sportgroep zouden kunnen sporten. Redenen om voor een informele sportgroep te kiezen zijn het laagdrempelige karakter, de stimulerende werking van de groep, de lage kosten en sociale aspecten (netwerk vergroten; ook contact met elkaar buiten het sporten om).

Bij informele sportgroepen is de behoefte aan ondersteuning door de gemeente beperkt. Een ruime meerderheid van de respondenten (81%) geeft aan dat hun informele sportgroep geen ondersteuning nodig heeft. Van de gemeente verwachten de respondenten vooral a. een faciliterende rol - accommodaties die gebruikt kunnen worden door informele sportgroepen en voorzieningen in de openbare ruimte - en b. een ondersteunende rol bij de promotie van het sporten in informele groepen. Het aantal respondenten, dat wil dat de gemeente zich nadrukkelijker met informele sportgroepen gaat bemoeien en meer het voortouw neemt, is veel kleiner.

De deelnemers aan informele sportgroepen sporten deels meer in de buurt van hun woonadres en deels verder weg. Ruim zeventig procent van de respondenten geeft aan dat hun sportgroep in Nijmegen sport. Ruim de helft daarvan noemt één of meer locaties in het stadsdeel waar men woont. De rest noemt één of meer locaties buiten het stadsdeel waar men woont. Bijna de helft van de respondenten geeft aan dat hun sportgroep (ook of alleen) buiten Nijmegen sport. Informele groepen, die zwemsport, teamsporten in de zaal, racketsporten en fitness/gymnastiek beoefenen, doen dat vooral in Nijmegen. De groepen, die fietsen/wielrennen/mountainbiken en wandelen, doen dat meer buiten dan in de stad. En de groepen, die hardlopen, doen dat zowel in als buiten de stad.

De Sportverenigingsmonitor 2013 laat zien dat diverse verenigingen bereid zijn om ondersteuning te bieden aan informele sportgroepen. Meer dan de helft van de verenigingen, die gebruik maken van buitensportvelden, staat onder voorwaarden positief tegenover het gebruik door informele sportgroepen van de sportvelden en de kleed- en doucheruimtes. Daarbij gaat het relatief vaak om tennis- en voetbalverenigingen. Verder vinden 4 op de 10 verenigingen met eigen trainers het (onder voorwaarden) goed als informele sportgroepen hun trainers benaderen.

Sportevenementen en topsport

De Nijmeegse loopevenementen zijn onverminderd populair. Diverse sportteams spelen op het hoogste of een na hoogste competitieniveau.

Populaire loopevenementen

De Zevenheuvelenloop en de Marikenloop blijven veel hardlopers trekken. De laatste jaren finishen rond de 25.000 deelnemers bij de Zevenheuvelenloop en rond de 12.000 deelnemers bij de Marikenloop. In 2015 werd voor de 1^e keer de Stevensloop georganiseerd. Met dit nieuwe evenement, waarvoor ruim 9.000 mensen zich inschreven, hebben we in de stad nu ook een halve marathon.

Ook de Vierdaagse, met weer circa 43.000 gestarte deelnemers in 2015, is onverminderd populair.

Speciale sportevenementen in 2016

In 2016 vinden in Nijmegen veel bijzondere evenementen plaats, waaronder de 100^e Vierdaagse en enkele grote sportevenementen. Op 7 mei is Nijmegen finishplaats voor de Giro d'Italia en op 8 mei vertrekken de renners vanuit Nijmegen naar Arnhem. In het eerste weekeinde van juli vinden in Nijmegen, Groesbeek en Wijchen de Special Olympics plaats. Dit is het grootste nationale sportevenement voor mensen met een verstandelijke beperking. Belangrijke (top)sportevenementen, die jaarlijks in de stad plaatsvinden, zijn de eerder genoemde loopevenementen, enkele nationale titeltoernooien judo, het atletiekevenement Nijmegen Global Athletics en de wielertocht de Ronde van Nijmegen.

Diverse teams spelen op hoogste of een na hoogste competitieniveau

Voetbalclub NEC werd in seizoen 2014/2015 met een recordaantal punten kampioen van de Jupiler League en speelt weer in de eredivisie. De Nijmeegse hockeyverenigingen spelen met vijf teams (3 x dames 1 en 2 x heren 1) in de overgangsklasse, het één na hoogste competitieniveau. Vanaf seizoen 2015/2016 organiseren de Nederlandse en Belgische ijshockeybonden gezamenlijk één eredivisie waarin in twee groepen wordt gespeeld. Nijmegen Devils neemt daaraan deel. De heren van volleybalvereniging Vocasa spelen op het een na hoogste niveau, namelijk in de topdivisie. Verder worden er goede individuele en teamprestaties geleverd binnen de atletiek-, judo-, turn- en zwemsport.

Bronnen

- Burgerpeiling 2015, O&S
- Sportverenigingsmonitor 2013, O&S
- E-MOVO 2011/2012, GGD Regio Nijmegen
- Kindermonitor 2013/2014, GGD Gelderland Zuid
- Volwassenen- en ouderenmonitor 2012/2013, GGD Gelderland-Zuid (uitgevoerd in kader van landelijke gezondheidsmonitor, een samenwerkingsproject tussen GGD'en, het CBS en het RIVM)
- Notitie over informele sportgroepen in Nijmegen, 2013, O&S
- Statistieken: www.volksgezondheidenzorg.info / Cendris Streetlife, NOC*NSF, CBS Statline

Stadsmonitor

-thema Veiligheid-

Modules

Samenvatting	1
Vermogensdelicten	2
Gewelddelicten	5
Vernieling en overlast	7
Verdachten	10
Onveiligheidsgevoelens	11
Preventie	13
Oordeel over functioneren politie en gemeente	15
Totaaloverzicht stedenvergelijking veiligheid	16
Bronnen	17

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Ad Manders
tel.: (024) 329 22 77/ (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

Het aantal woninginbraken was in 2014 en 2015 veel lager dan in de jaren daarvoor. Ook bij andere vermogensdelicten zien we een daling van het slachtofferschap en het aantal aangiftes (fietsendiefstal, zakkenrollerij, auto-inbraak).

Het aantal straatroven is de afgelopen jaren fors afgenomen. Het aantal overvallen op bedrijven en woningen was in 2015 weer wat hoger dan in de twee jaar daarvoor. Het aantal geregistreerde mishandelingen was in 2015 duidelijk lager dan in de jaren daarvoor.

Het aantal verdachten is aan het dalen. Dat geldt ook voor het aantal jeugdige verdachten en harde kern jongeren.

Het aantal meldingen van jeugdoverlast en vernieling is gedaald. De Burgerpeiling laat zien dat het percentage met de indruk dat in de buurt vaak jongerenoverlast voorkomt de afgelopen jaren vrij stabiel is. Wel wordt jongerenoverlast steeds minder genoemd als een met voorrang aan te pakken stadsprobleem. Het aantal gevallen van drugs- en drankoverlast is de laatste jaren tamelijk stabiel. In vergelijking met de benchmarksteden ervaren de Nijmegenaren weinig drugsoverlast. Het aantal meldingen van overlast van zwervers is aan het dalen, maar het aantal meldingen over verwarde personen neemt toe.

Het percentage Nijmegenaren, dat zich in de woonbuurt vaak of soms onveilig voelt, is de afgelopen jaren licht gedaald. In vergelijking met de benchmarksteden geven Nijmegenaren een relatief hoog cijfer voor de veiligheid in de buurt.

Op diverse punten scoort Nijmegen gunstiger dan de benchmarksteden. Dat geldt onder meer voor het oordeel over de veiligheid en leefbaarheid van de woonbuurt en voor de ervaren drugs- en verkeersoverlast in de buurt. Ook het oordeel van burgers over het functioneren van de gemeente m.b.t. de aanpak van de leefbaarheid en veiligheid is in Nijmegen gunstiger dan in de benchmarksteden. Over het functioneren van de politie is het oordeel van de Nijmeegse burgers gemiddeld.

Het slachtofferschap en de (on)veiligheidsbeleving liggen in de buurt van het gemiddelde voor de benchmarksteden.

Vermogensdelicten

Het aantal woninginbraken was in 2014 en 2015 veel lager dan in de jaren daarvoor. Ook bij andere vermogensdelicten zien we een daling van het slachtofferschap en het aantal aangiftes (fietsendiefstal, zakkenrollerij, auto-inbraak).

Sterke afname woninginbraak

Het aantal aangiftes van woninginbraak was in 2015 53% lager dan in het piekjaar 2012.

Bij 21% van de in 2015 gedane aangiftes van woninginbraak ging het om pogingen tot woninginbraak. In 2013 en 2014 was dat aandeel hoger (28-29%). In de jaren daarvoor was het ongeveer even hoog (20-23% in 2010-2012).

Het aantal diefstallen uit garages en schuren ligt hoger dan in 2014, maar lager dan in de jaren daarvoor.

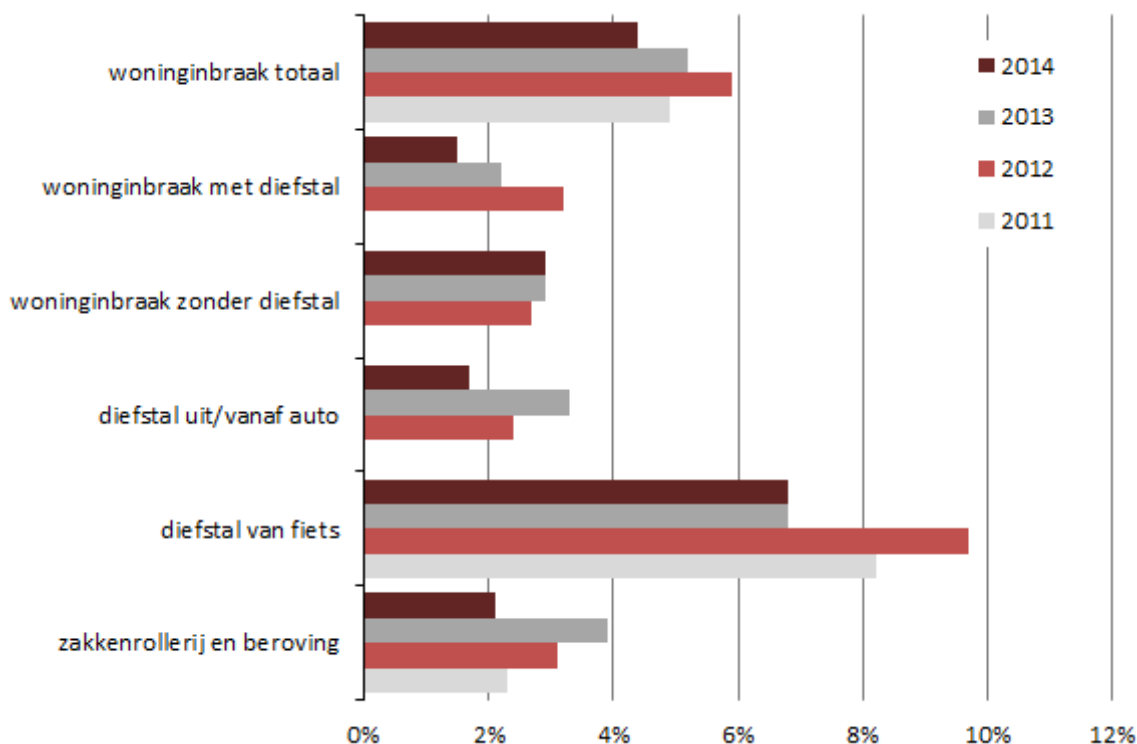
	2012	2013	2014	2015	gemiddeld
woninginbraak	1.447	1.335	837	678	1.074
schuurinbraak	394	388	272	331	346
auto-inbraak (incl. motoren)	1.369	1.726	1.164	1.318	1.394
autodiefstal (incl. motoren)	421	468	433	456	445
fietsendiefstal (incl. bromfietsen)	3.994	3.288	2.936	2.610	3.207
zakkenrollerij	568	536	431	370	476
winkeldiefstal	645	749	898	723	754
bedrijfsinbraak	228	224	180	197	207

Figuur 1: Geregistreerde vermogensdelicten in de periode 2012-2015. Bron: politiestatistieken.

Behalve voor woninginbraak, zien we ook voor twee andere soorten vermogensdelicten een dalende trend: fietsendiefstal en zakkenrollerij. Het aantal aangiftes van auto-inbraak daalde fors na een piek in 2013, maar was in 2015 wel weer hoger dan in 2014. Het aantal aangiftes van winkeldiefstal is na een piek in 2014 weer gedaald. Het aantal aangiftes van auto-inbraken is de afgelopen jaren niet sterk veranderd.

Een vast patroon is dat diverse vermogensdelicten relatief veel voorkomen in Nijmegen-Centrum: winkeldiefstal, zakkenrollerij, fietsendiefstal en auto-inbraak. Dit heeft te maken met de centrumfuncties (winkelcentrum, uitgaansleven).

Ook de slachtoffercijfers uit bevolkingsonderzoek (landelijke Veiligheidsmonitor) laten voor Nijmegen een afname zien van woninginbraak met diefstal, fietsendiefstal, zakkenrollerij en auto-inbraak.



Figuur 2: Percentage Nijmegenaren dat in het voorgaande jaar slachtoffer werd van ...

Bron: Landelijke Veiligheidsmonitor, uitkomsten voor Nijmeegse respondenten.

Stedenvergelijking: minder woninginbraak in Nijmegen

Ten opzichte van de vaste set van benchmarksteden (Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Nijmegen, Maastricht, Tilburg) was het aantal woninginbraken in Nijmegen in de jaren voor 2014 gemiddeld of bovengemiddeld. In 2014 was dat anders: het aantal aangiften van woninginbraak (5 per 1.000 inwoners) was lager dan gemiddeld (5,8 per 1.000 inwoners).

De landelijke Veiligheidsmonitor laat een tamelijk gemiddeld beeld voor Nijmegen zien als het gaat om het slachtoffer worden van vermogensdelicten. Najaar 2014 gaf 17% van de Nijmegenaren aan dat ze in het voorgaande jaar slachtoffer werden van 1 of meer vermogensdelicten. Dat is gelijk aan het gemiddelde voor de benchmarksteden. Ook voor de verschillende soorten vermogensdelicten wijkt het slachtofferschap in Nijmegen niet significant af.

Woninginbraak in deelgebieden: deels wel en deels geen vaste patronen

Nadere analyse van de aangiftecijfers voor woninginbraak voor de periode 2004-2013 laat het volgende zien: In deze jaren werd er meer dan gemiddeld ingebroken in Nijmegen-Oud-West (9 van de 10 jaar), Nijmegen-Nieuw-West (9 van de 10 jaar), Nijmegen-Midden (7 van de 10 jaar). Minder dan gemiddeld werd er ingebroken in Nijmegen-Noord (alle jaren), Dukenburg (alle jaren), Nijmegen-Zuid (9 van de 10 jaar) en Lindenholt (7 van de 10 jaar). En in Nijmegen-Centrum en Nijmegen-Oost werd er het ene jaar meer dan gemiddeld en het andere jaar minder dan gemiddeld ingebroken.

Ook in 2014 zien we dit patroon weer terug: in Nijmegen-West en Nijmegen-Midden werden relatief veel woninginbraken gepleegd.

Op wijkniveau zien we enerzijds van jaar tot jaar behoorlijke verschillen in de top 10 van wijken waar het meest ingebroken werd; in totaal hebben 26 van de 35 woonwijken minimaal één keer in de top 10 gestaan.

Anderzijds zijn er 8 wijken, die in de periode 2004-2013 vaak (= minimaal vijf keer) tot de top 10 behoorden. Het gaat om wijken in Nijmegen-Oud- en Nieuw-West, Nijmegen-Midden en Nijmegen-Oost, die behoren tot verschillende woningmarktklassen. Op basis van vastgoedwaarde (WOZ-waarden in klassen) en de economische positie van bewoners (gemiddeld huishoudensinkomen) heeft O&S een clustering in vier 'woningmarktklassen' samengesteld. De meeste van de wijken, waar door de jaren heen veel ingebroken werd, behoren tot de hoogste klasse of tot de één na laagste klasse.

Geweldsdelicten

Het aantal straatroven is de afgelopen jaren fors afgenomen. Het aantal overvallen op bedrijven en woningen was in 2015 weer wat hoger dan in de twee jaar daarvoor.

Het aantal geregistreerde mishandelingen was in 2015 duidelijk lager dan in de jaren daarvoor.

Scherpe afname straatroof

De meest opvallende ontwikkeling met betrekking tot de geregistreerde geweldsdelicten is de sterke afname van het aantal straatroven: van 92 in 2013 naar 36 in 2015. Het aantal overvallen op bedrijven en woningen, dat sinds de piek in 2010 (60) aan het dalen was, is in 2015 weer wat gestegen.

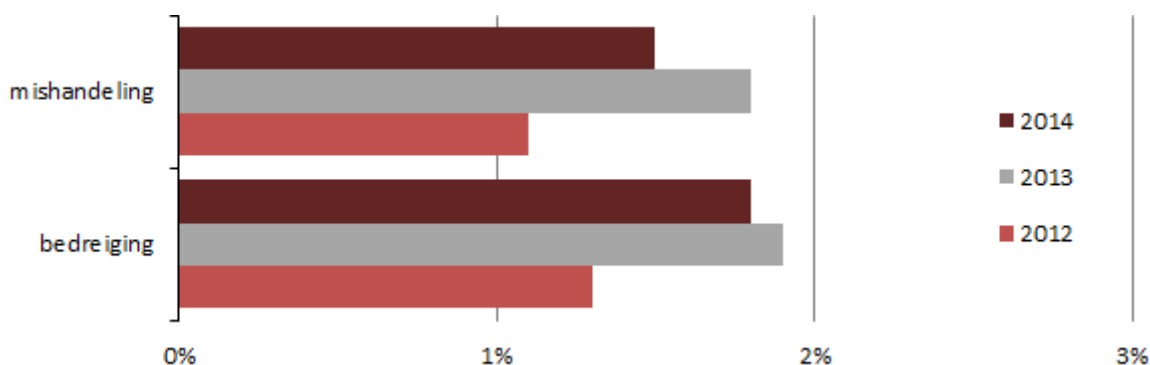
Het aantal in 2015 geregistreerde mishandelingen is duidelijk lager dan in de jaren daarvoor. En ook bij bedreiging en zedenmisdrijven zien we een licht dalende trend. Het aantal gevallen van huiselijk geweld was in 2014 en 2015 lager dan in de jaren daarvoor.

	2012	2013	2014	2015	gemiddeld
mishandeling	759	761	734	646	725
bedreiging	453	445	427	420	436
huiselijk geweld	401	392	299	320	353
zedenmisdrijf	109	108	99	95	103
overval	37	19	17	26	25
straatroof	90	92	55	36	68
wapenhandel	55	56	61	50	56

Figuur 3: Geregistreerde geweldsdelicten in de periode 2012-2015. Bron: politiestatistieken.

Een vast patroon is dat diverse geweldsdelicten vanwege de uitgaansfunctie relatief veel voorkomen in Nijmegen-Centrum.

De slachtoffercijfers uit het bevolkingsonderzoek voor de jaren 2012 t/m 2014 laten wat schommelingen zien voor mishandeling en bedreiging. De cijfers laten geen duidelijke trend zien.



Figuur 4: Percentage Nijmegenaren dat in het voorgaande jaar slachtoffer werd van Bron: Landelijke Veiligheidsmonitor, uitkomsten voor Nijmeegse respondenten

Stedenvergelijking: gemiddeld beeld

In 2014 lag het percentage Nijmegenaren dat slachtoffer werd van geweldsdelicten (3,4%) in de buurt van het gemiddelde voor de benchmarksteden (2,9%). Het verschil is niet significant.

Het aantal in 2014 geregistreerde geweldsdelicten per 1.000 Nijmegenaren (8,0) was iets lager dan het gemiddelde voor de benchmarksteden (8,2).

Vernieling en overlast

Het aantal meldingen van jeugdoverlast en vernieling is gedaald. De Burgerpeiling laat zien dat het percentage met de indruk dat in de buurt vaak jongerenoverlast voorkomt de afgelopen jaren vrij stabiel is. Wel wordt jongerenoverlast steeds minder genoemd als een met voorrang aan te pakken stadsprobleem.

Het aantal gevallen van drugs- en drankoverlast is de laatste jaren tamelijk stabiel. In vergelijking met de benchmarksteden ervaren de Nijmegenaren weinig drugsoverlast.

Het aantal meldingen van overlast van zwervers is aan het dalen, maar het aantal meldingen over verwarde personen neemt toe.

Diverse veranderingen ten aanzien van overlastmeldingen

Voor jeugdoverlast en vernieling/beschadiging zien we in 2015 een lager aantal meldingen dan in de jaren daarvoor. Uit eerder onderzoek weten we dat vernielingen relatief vaak door jongeren worden aangericht. Ook het aantal meldingen van burengerucht is in 2015 lager dan in de voorgaande jaren.

	2012	2013	2014	2015	gemiddeld
vernieling/beschadiging	1.293	1.345	1.189	1.090	1.229
jeugdoverlast	1.043	1.209	1.159	940	1.088
burengerucht	503	575	498	421	499
drugs-/drankoverlast	424	688	691	712	629
drugshandel	126	95	64	83	92
geluidshinder horeca	219	270	247	348	271
overlast zwervers	365	293	222	228	277
overlast door verwarde personen	640	729	768	883	755

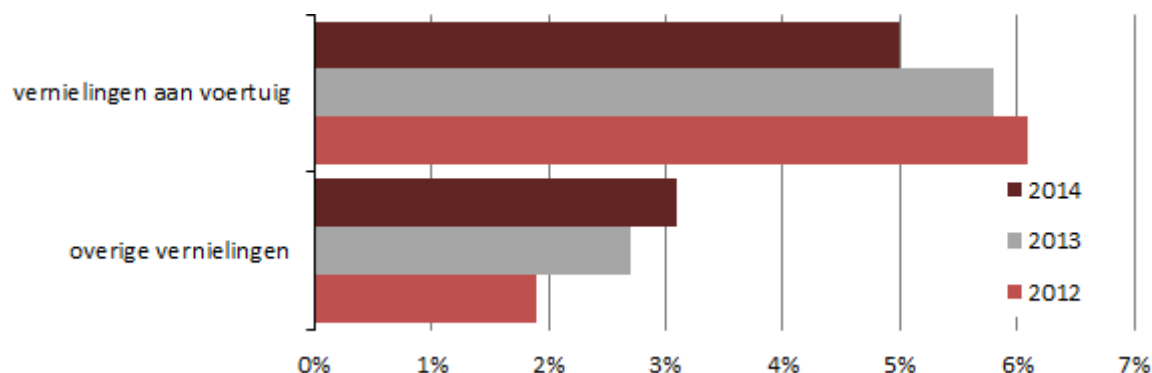
Figuur 5: Geregistreerde overlast in de periode 2012-2015. Bron: politiestatistiek.

Het aantal gevallen van drugs- en drankoverlast is de laatste jaren tamelijk stabiel, maar wel beduidend hoger dan in 2012. Ruim de helft van die meldingen heeft betrekking op incidenten in het stadscentrum. Het aantal gevallen van drugshandel was in 2015 hoger dan in 2014, maar lager dan in de jaren daarvoor.

Voor het aantal meldingen van overlast van zwervers zien we een dalende trend; circa 60% van die meldingen heeft betrekking op incidenten in Nijmegen-Centrum.

Voor het aantal meldingen over verwarde personen zien we een stijgende trend. Hiervoor geldt dat een veel kleiner deel betrekking heeft op Nijmegen-Centrum (25% in 2015). Deze stijging is een landelijke trend, waarnaar op landelijk niveau nader onderzoek wordt verricht. Mogelijke oorzaken zijn de economische crisis, onrust in de maatschappij of veranderingen en bezuinigingen in de zorg.

Het aantal meldingen van geluidshinder van horeca was in 2015 hoger dan in de voorgaande jaren. Het grootste deel van de meldingen komt uit het stadscentrum (de laatste jaren tussen de 67 en 76%; de 76% geldt voor 2015).



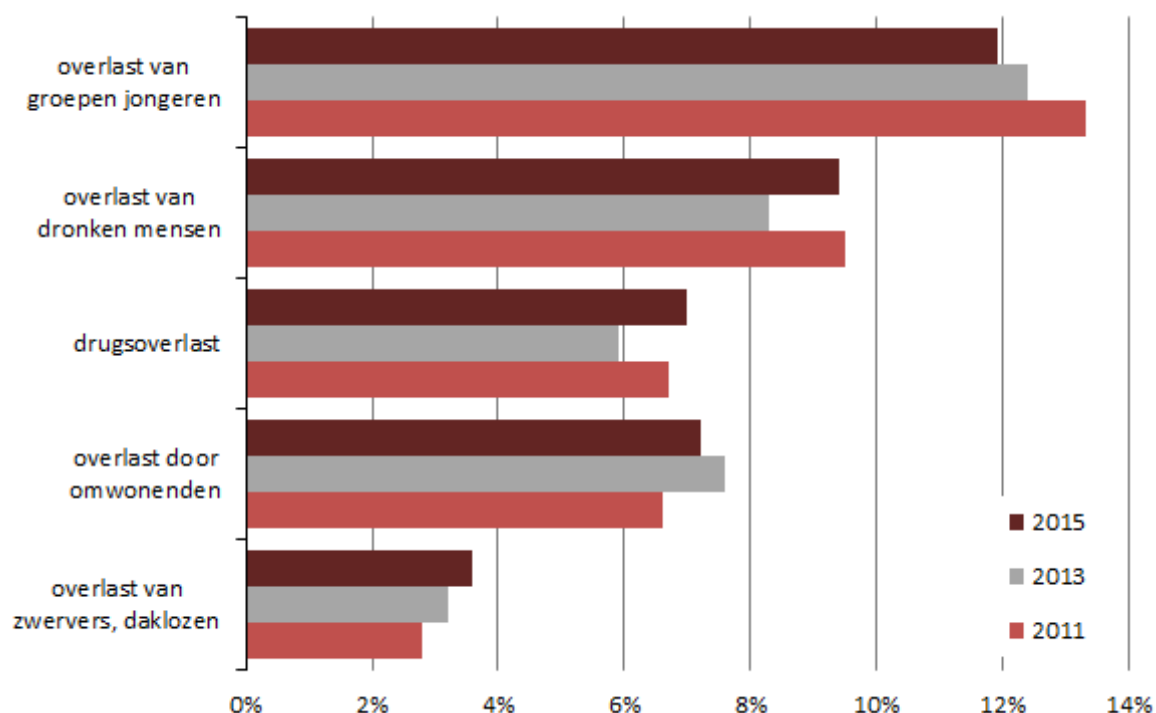
Figuur 6: Percentage Nijmegenaren dat in het voorgaande jaar slachtoffer werd van ...

Bron: Landelijke Veiligheidsmonitor, uitkomsten voor Nijmeegse respondenten.

Najaar 2014 gaf circa 8% van de Nijmegenaren aan dat men in het voorgaande jaar slachtoffer werd van vernieling. Dit percentage is in de periode 2012-2014 niet veel veranderd (lichte daling van vernieling aan voertuigen en lichte stijging van overige vernielingen).

Ervaren overlast in de buurt ongeveer gelijk gebleven

In ons bevolkingsonderzoek (Burgerpeiling) vragen we aan Nijmegenaren of specifieke vormen van overlast naar hun idee vaak in de woonbuurt voorkomen. De uitkomsten voor deze vraag zijn in de afgelopen jaren weinig veranderd.



Figuur 7: Percentage Nijmegenaren dat de indruk heeft dat overlast in de buurt vaak voorkomt, naar soorten overlast. Bron: Burgerpeiling, O&S.

Van de verschillende soorten overlast in de buurt noemen Nijmegenaren jongerenoverlast het vaakst als een met voorrang aan te pakken buurtprobleem (door 5% genoemd), gevolgd door drugsoverlast (3%). Ook bij de voorgaande metingen was dat het geval.

‘Groepen jongeren op straat’ en ‘drugsdealers/drugsverslaafden’ behoren tot de vaker genoemde redenen waarom mensen zich op straat in de buurt wel eens onveilig voelen. Deze zaken zijn echter niet meer of minder dan in 2013 genoemd.

Opvallend is dat jongerenoverlast steeds minder genoemd wordt als een met voorrang aan te pakken stadsprobleem (door 2% van de Nijmegenaren genoemd, tegenover 5% in 2011).

Van de bewoners van Nijmegen-Centrum heeft een relatief groot deel de indruk dat overlast van dronken mensen (54%), overlast van groepen jongeren (30%), drugsoverlast (27%) en overlast van zwervers (25%) vaak in hun buurt voorkomen. Dit patroon zagen we ook bij eerdere metingen.

Jongerenoverlast wordt behalve in Nijmegen-Centrum relatief veel ervaren in diverse aandachtsgebieden (Hatert, de oude stadswijken - Wolfskuil, Biezen en de buurt Willemskwartier - en de aandachtsgebieden in Lindenholt). Drugsoverlast wordt behalve in Nijmegen-Centrum ook relatief veel in Hatert ervaren.

Over het geheel genomen scoren de aandachtsgebieden op het vlak van ervaren onveiligheid en overlast minder gunstig dan de niet-aandachtsgebieden. De aandachtsgebieden hebben vaker dan de niet-aandachtsgebieden diverse kenmerken, van welke bekend is dat deze een negatieve invloed hebben op de mate van onveiligheidsgevoelens en overlast, zoals:

- een relatief groot aandeel bewoners in een zwakke sociaaleconomische positie;
- de aanwezigheid van multiprobleemgezinnen;
- een relatief lage mate van saamhorigheid in de wijk;
- een relatief groot aandeel sociale woningbouw;
- een relatief hoge mate van verloedering.

Stedenvergelijking: minder drugsoverlast in Nijmegen

Nijmegenaren ervaren relatief weinig overlast van drugsgebruikers en -handelaars. In 2014 gaf 3,9% van de Nijmegenaren aan hier veel overlast van te ervaren, tegenover 5,9% gemiddeld voor de benchmarksteden. Daarbij aansluitend is het aantal in 2014 geregistreerde drugsmisdrijven in Nijmegen lager dan in alle andere benchmarksteden.

Verder ervaren Nijmegenaren minder overlast van te hard rijden en parkeeroverlast in de woonbuurt.

De ervaren overlast van jongeren en buurtbewoners ligt in Nijmegen op een gemiddeld niveau. En dat geldt ook voor de mate waarin Nijmegenaren slachtoffer worden van vernieling.

Verdachten

Het aantal verdachten is aan het dalen. Dat geldt ook voor het aantal jeugdige verdachten en harde kern jongeren.

Stedenvergelijking: minder jeugdige verdachten en harde kern jongeren

Het aantal personen in Nijmegen, dat in 2014 verdacht werd van een misdrijf (11 per 1.000 inwoners), komt overeen met het gemiddelde voor de benchmarksteden. In Nijmegen is het aantal verdachten in de afgelopen jaren flink afgenomen (-22% ten opzichte van 2010). Ook in diverse andere benchmarksteden is dat het geval.

Het aantal verdachten is naar verhouding het grootst in de leeftijdscategorie 18-24 jaar (2014: 18 per 1.000 inwoners). Van de jeugdige verdachten is 44% van buitenlandse afkomst.

In vergelijking met de benchmarksteden telt Nijmegen minder jeugdige verdachten (10 per 1.000 12-17-jarigen tegenover gemiddeld 15 voor de benchmarksteden; 18 per 1.000 18-24-jarigen tegenover gemiddeld 21 voor de benchmarksteden).

Ook het aantal jeugdige verdachten is in Nijmegen flink gedaald (-32% ten opzichte van 2010). Dat geldt ook voor diverse andere benchmarksteden.

Niet alleen het aantal jeugdige verdachten, maar ook het aantal harde kern jongeren is in Nijmegen relatief laag (2014: 1,0 per 1.000 12-24-jarigen tegenover gemiddeld 1,4 voor de benchmarksteden). Een harde kern jongere is een persoon in de leeftijdscategorie 12-24 jaar, die in het peiljaar verdacht werd van twee zware misdrijven en bovendien in de jaren daarvoor drie keer antecedenten heeft opgelopen, of die in het peiljaar verdacht werd van ten minste drie zware misdrijven.

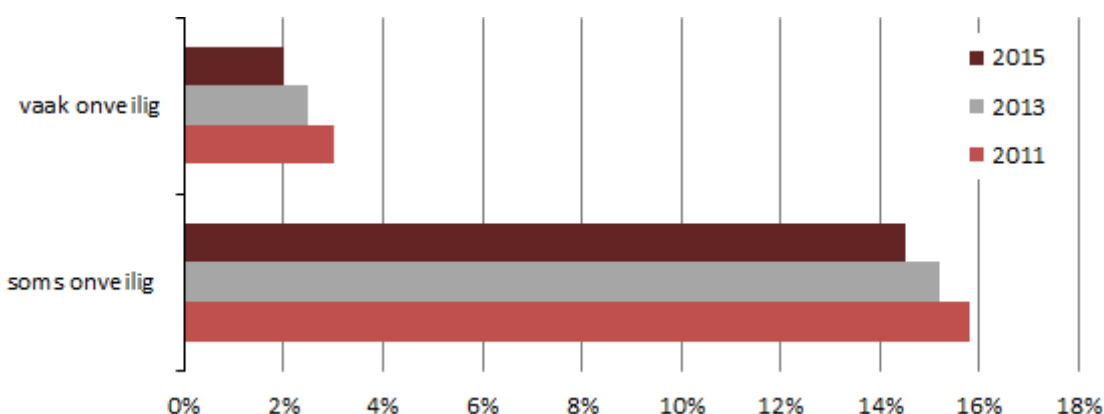
Sinds 2010 is het aantal harde kern jongeren in Nijmegen gehalveerd. Dat is een sterkere daling dan in alle andere benchmarksteden.

Onveiligheidsgevoelens

Het percentage Nijmegenaren, dat zich in de woonbuurt vaak of soms onveilig voelt, is de afgelopen jaren licht gedaald. In vergelijking met de benchmarksteden geven Nijmegenaren een relatief hoog cijfer voor de veiligheid in de buurt.

Onveiligheidsgevoelens in de woonbuurt weer iets afgenomen

Het aandeel bewoners dat zich in de buurt vaak of soms onveilig voelt (2% “vaak” en 14,5% “soms”) is wat lager dan in 2011 (3% “vaak” en 15,8% “soms”). De verschillen tussen de laatste drie metingen zijn niet groot.



Figuur 8: Onveiligheidsbeleving; voelt zich in woonbuurt Bron: Burgerpeiling, O&S

Net als in 2013 zijn de meest genoemde redenen voor de onveiligheidsgevoelens achtereenvolgens mensen in de buurt die men vanwege hun gedrag niet vertrouwt (door 10% genoemd), groepen jongeren op straat (7%), donkere/slecht verlichte plaatsen (7%), drugsdealers/drugsverslaafden (6%), stille/afgelegen plaatsen (5%) en de criminaliteit in de buurt (4%).

Zes procent van de Nijmegenaren noemt criminaliteit als één van de belangrijkste aan te pakken stadsproblemen. Dat is even hoog als in 2013 en veel lager dan in 2011 (12%). Zeven procent noemt criminaliteit als één van de belangrijkste buurtproblemen. Dat is iets lager dan in 2013 en ongeveer even hoog als in 2011. In de top 10 van de meest genoemde buurtproblemen staan ook jongerenoverlast (door 5% genoemd) en drugsoverlast (door 3% genoemd). Deze zaken werden in 2011 en 2013 ongeveer evenveel genoemd.

Stedenvergelijking: veiligheidsbeleving gunstiger dan in andere steden

Bij de laatste meting in het kader van de landelijke Veiligheidsmonitor (2014) hebben de Nijmegenaren gemiddeld het rapportcijfer 7,1 voor de veiligheid in hun woonbuurt gegeven. Dat is hoger dan het gemiddelde voor de benchmarksteden (6,9). Daarbij aansluitend geven wat minder Nijmegenaren aan zich in de woonbuurt vaak onveilig te voelen. Ook in 2013 was de veiligheidsbeleving in Nijmegen gunstiger dan gemiddeld in de benchmarksteden.

Dit verschil valt deels te verklaren aan de hand van een aantal andere uitkomsten uit de Veiligheidsmonitor:

- In Nijmegen heeft een relatief laag percentage de indruk dat er in de woonbuurt veel criminaliteit voorkomt (14,1% tegenover 16,1% gemiddeld voor de benchmarksteden).

- In Nijmegen ervaren minder bewoners veel overlast van drugshandel- en gebruikers en hard rijdend verkeer.
- In Nijmegen is de score voor sociale cohesie in de woonbuurt iets hoger (5,9 tegenover 5,8 gemiddeld voor de benchmarksteden).
- In Nijmegen ervaren relatief weinig bewoners in de woonbuurt veel overlast van 1 of meer vormen van fysieke verloedering (rommel op straat, straatmeubilair dat vernield is, bekladde muren of gebouwen, hondenpoep) (23% tegenover 27% gemiddeld voor de benchmarksteden).
- Het rapportcijfer voor de leefbaarheid van de buurt is in Nijmegen hoger (7,4 tegenover 7,2 gemiddeld voor de benchmarksteden).

In Nijmegen zijn meer mensen tevreden over het functioneren van de gemeente m.b.t. de aanpak van leefbaarheid en veiligheid in de buurt.

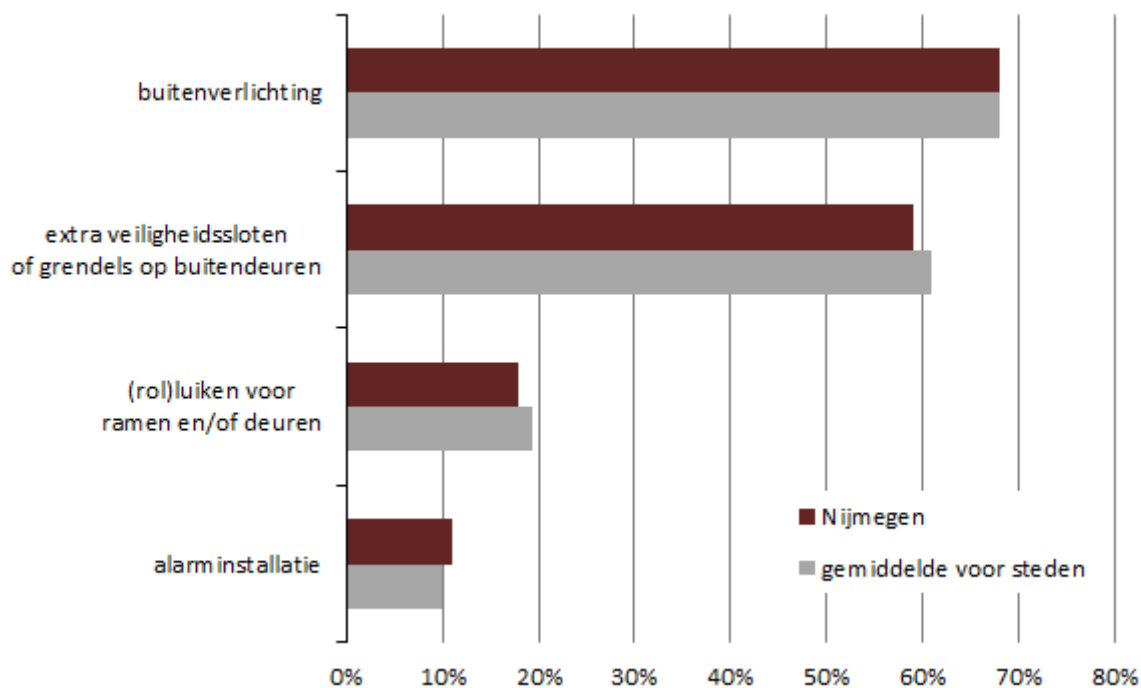
Preventie

Ten opzichte van de benchmarksteden scoort Nijmegen gemiddeld voor het toepassen van preventieve maatregelen door burgers.

Technische maatregelen tegen woninginbraak: gemiddeld beeld

Het gemiddeld aantal technische maatregelen dat burgers tegen woninginbraak toepassen, ligt in Nijmegen even hoog als gemiddeld in de benchmarksteden (1,6). Gevraagd is naar de volgende vier maatregelen: extra veiligheidssloten of grendels op buitendeuren, (rol)luiken voor ramen en/of deuren, buitenverlichting en een alarminstallatie. Voor al deze maatregelen geldt dat deze in Nijmegen ongeveer evenveel als gemiddeld in de benchmarksteden worden toegepast.

Bewoners van koopwoningen passen de maatregelen vaker toe dan bewoners van huurwoningen. Dat geldt voor alle vier de maatregelen.

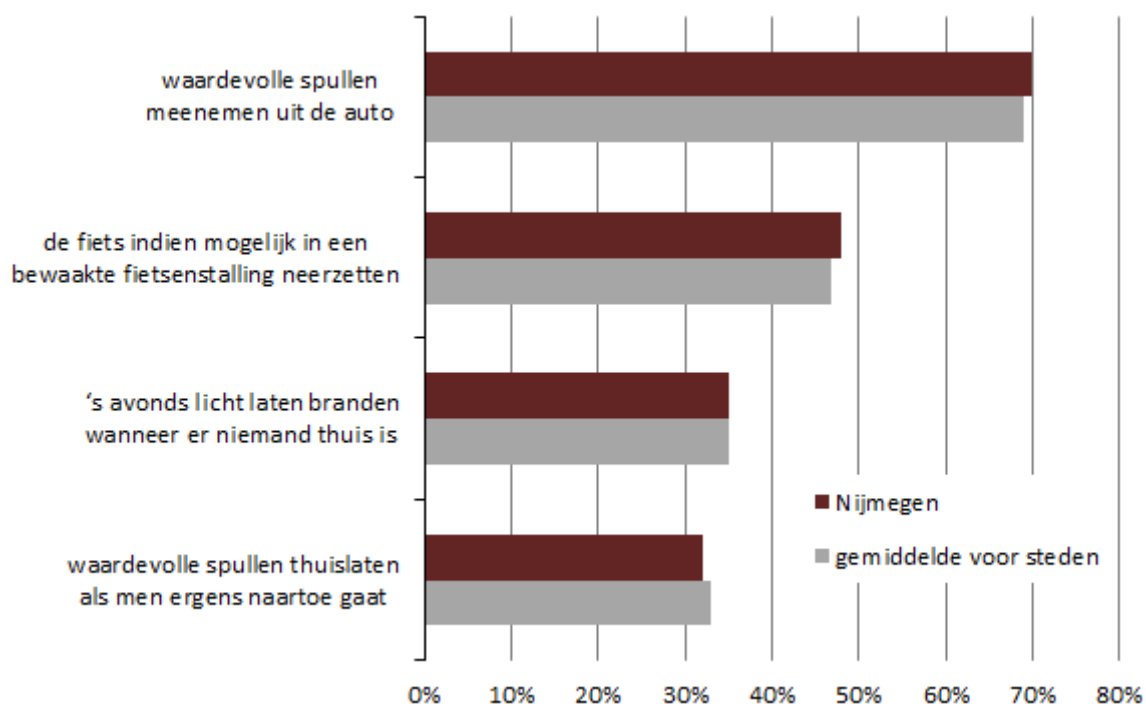


Figuur 9: Percentage dat technische maatregelen tegen woninginbraak toepast.

Bron: Landelijke Veiligheidsmonitor 2014, uitkomsten voor Nijmeegse respondent.

Sociaal-preventieve maatregelen tegen diefstal: gemiddeld beeld

Ook het gemiddeld aantal sociaal-preventieve maatregelen dat burgers toepast, is in Nijmegen even hoog als gemiddeld in de benchmarksteden (1,8). Gevraagd is naar de volgende maatregelen: 's avonds licht laten branden wanneer er niemand thuis is, de fiets indien mogelijk in een bewaakte fietsenstalling neerzetten, waardevolle spullen meenemen uit de auto en waardevolle spullen thuislaten als men ergens naartoe gaat. Voor de afzonderlijke maatregelen geldt dat deze in Nijmegen ongeveer evenveel worden toegepast als gemiddeld in de benchmarksteden.



Figuur 10: Percentage dat sociaal-preventieve maatregelen 'vaak' toepast.

Bron: Landelijke Veiligheidsmonitor 2014, uitkomsten voor Nijmeegse respondenten.

Bij 'waardevolle spullen meenemen uit de auto' moet bedacht worden dat een deel van de respondenten (15%) heeft aangegeven dat de vraag niet van toepassing is.

Oordeel over functioneren politie en gemeente

Het oordeel van burgers over het functioneren van de gemeente m.b.t. de aanpak van de leefbaarheid en veiligheid is in Nijmegen gunstiger dan in de benchmarksteden. Over het functioneren van de politie is het oordeel van de Nijmeegse burgers gemiddeld.

Oordeel over inzet gemeente voor veiligheid positiever dan in benchmarksteden

Lang niet alle burgers hebben een oordeel over het functioneren van de politie en de gemeente als het gaat om de inzet voor de veiligheid en leefbaarheid. Voor zover Nijmegenaren een oordeel hebben over het *functioneren van de politie in het algemeen* zijn ze vaker tevreden (33%) dan ontevreden (7%). Dat geldt ook voor het *functioneren van de politie in de buurt*: 24% 'tevreden' en 5% 'ontevreden'. Deze scores liggen in de buurt van het gemiddelde beeld voor de benchmarksteden.

Ook over het *functioneren van de gemeente m.b.t. de aanpak van leefbaarheid en veiligheid* zijn Nijmegenaren vaker tevreden (44%) dan ontevreden (8%). Deze scores zijn gunstiger dan gemiddeld in de benchmarksteden. Vaker dan de bewoners in de benchmarksteden reageren Nijmegenaren positief op stellingen over de inzet van de gemeente op het vlak van leefbaarheid en veiligheid:

- 57% van de Nijmegenaren is het eens met de stelling “de gemeente heeft aandacht voor het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in de buurt”, tegenover 48% gemiddeld voor de bewoners in de benchmarksteden;
- 50% van de Nijmegenaren is het eens met de stelling “de gemeente informeert de buurt over de aanpak van leefbaarheid en veiligheid in de buurt”, tegenover 40% gemiddeld voor de bewoners van de benchmarksteden;
- 44% van de Nijmegenaren is het eens met de stelling “de gemeente betreft de buurt bij de aanpak van leefbaarheid en veiligheid in de buurt”, tegenover 34% gemiddeld voor de bewoners van de benchmarksteden.

Voor alle drie de stellingen geldt dat het percentage “eens” in Nijmegen hoger is dan in alle andere benchmarksteden.

Totaaloverzicht stedenvergelijking veiligheid

Op diverse punten scoort Nijmegen gunstiger dan de benchmarksteden. Dat geldt onder meer voor het oordeel over de veiligheid en leefbaarheid van de woonbuurt en voor de ervaren drugs- en verkeersoverlast in de buurt.

Het slachtofferschap en de (on)veiligheidsbeleving liggen in de buurt van het gemiddelde voor de benchmarksteden.

Landelijke Veiligheidsmonitor: relatief gunstige scores voor Nijmegen

Als we de acht steden met elkaar vergelijken zien we in grote lijnen het volgende beeld:

- Nijmegen scoort op diverse punten significant gunstiger, onder meer als het gaat om het oordeel over de veiligheid en leefbaarheid in de woonbuurt, de ervaren drugsoverlast, verkeersoverlast en fysieke verloedering in de buurt en het oordeel over de aanpak van veiligheid en leefbaarheid door de gemeente.
- Ook Groningen en Leiden scoren op diverse punten gunstiger dan gemiddeld, waaronder het oordeel over de veiligheid en leefbaarheid in de woonbuurt.
- Maastricht scoort op diverse punten minder gunstig dan gemiddeld.
- Arnhem, Eindhoven, Enschede en Tilburg ten slotte scoren op relatief veel punten in de buurt van het gemiddelde voor de benchmarksteden.

	Nijmegen	Arnhem	Eindhoven	Enschede	Groningen	Leiden	Maastricht	Tilburg	gemiddeld
Slachtofferschap									
Is er meer geweld door slachtoffers van 1 of meer delicten (verkeers of cybercrimineel)?	23,9	25,3	23,6	22,6	27,5	23,8	25,6	23,7	23,9
Is er meer geweld door slachtoffers van 1 of meer verkeersdelicten?	35,7	33,0	37,0	33,3	30,7	36,8	38,6	38,8	35,1
Is er meer geweld door slachtoffers van 1 of meer cyberdelicten?	9,4	3,2	5,4	9,5	3,2	3,9	9,9	9,9	7,9
Is er meer geweld door slachtoffers van 1 of meer verdelicten (verkeers of cybercrimineel)?	6,0	7,6	6,2	6,4	9,6	6,9	7,6	6,9	6,9
Is er meer geweld door slachtoffers van cybercrimineel?	9,7	11,9	9,9	10,4	10,0	10,9	14,0	10,7	10,9
Individueel en h.t. criminaliteit in buurt									
Is er veel criminaliteit in de buurt?	34,3	37,3	34,6	34,6	33,8	7,1	29,3	37,1	36,1
Is er veel criminaliteit in de buurt?	5,9	4,3	4,3	4,6	4,5	2,9	17,1	5,9	5,9
gevoelens									
Ik voel me onveilig in mijn woonbuurt	5,9	5,6	5,7	5,6	5,5	5,5	5,6	5,6	5,6
Ik voel me onveilig in mijn woonbuurt	5,9	5,6	5,7	5,6	5,5	5,5	5,6	5,6	5,6
veelkeuze omgeving									
Is er veel criminaliteit in de buurt?	35,7	35,7	35,5	36,3	35,7	14,6	28,0	37,3	36,9
Is er veel criminaliteit in de buurt?	6,5	9,6	6,9	6,2	6,1	6,5	6,6	5,6	7,1
Is er veel criminaliteit in de buurt?	6,5	9,6	7,2	6,4	4,6	5,9	6,6	6,2	6,7
Is er veel criminaliteit in de buurt?	5,9	5,9	5,9	5,7	5,6	5,6	5,6	5,9	5,9
opdrachten politie									
Is er veel criminaliteit in de buurt?	23,9	31,7	27,9	24,2	20,5	30,6	31,4	26,9	27,0
Is er veel criminaliteit in de buurt?	79,3	76,7	79,8	76,6	80,3	81,9	71,3	78,9	78,7
Is er veel criminaliteit in de buurt?	75,3	69,2	70,4	65,1	76,5	71,6	62,0	74,0	70,8
verkeersoverlast									
Is er veel criminaliteit in de buurt?	34,2	20,8	18,5	21,7	19,9	17,0	17,9	21,4	18,1
Is er veel criminaliteit in de buurt?	16,6	21,1	22,9	25,8	19,6	12,6	27,0	26,5	21,2
Is er veel criminaliteit in de buurt?	6,2	5,8	6,8	7,4	4,6	6,1	6,4	6,1	6,6
image buurt									
Is er veel criminaliteit in de buurt?	7,4	7,2	7,2	7,1	7,4	7,4	7,1	7,2	7,2
aanpak gemeente									
Is er veel criminaliteit in de buurt?	5,8	5,8	5,4	5,8	5,1	5,1	6,1	5,8	5,8
Is er veel criminaliteit in de buurt?	36,0	35,1	36,2	35,9	34,4	39,9	34,3	37,0	35,9
Is er veel criminaliteit in de buurt?	7,2	6,9	6,7	7,0	7,1	7,2	6,5	6,8	6,9
functies politie									
Is er veel criminaliteit in de buurt?	33,2	35,5	31,5	30,4	40,2	36,5	24,0	31,8	33,3
Is er veel criminaliteit in de buurt?	7,2	6,4	11,1	6,7	6,4	6,0	11,7	6,8	6,5
Is er veel criminaliteit in de buurt?	26,4	27,8	26,0	21,7	30,7	26,9	19,7	25,6	25,9
Is er veel criminaliteit in de buurt?	5,9	6,8	6,7	6,8	5,6	6,4	12,3	6,2	7,0
gemeentebestuur									
Is er veel criminaliteit in de buurt?	41,7	36,1	35,5	31,0	44,7	40,3	27,4	36,1	37,5
Is er veel criminaliteit in de buurt?	7,9	14,3	10,9	11,9	9,1	8,8	10,0	12,0	11,5
Is er veel criminaliteit in de buurt?	16,4	49,7	49,0	40,9	12,3	49,9	44,2	46,0	47,8
Is er veel criminaliteit in de buurt?	36,3	42,0	40,9	34,8	40,9	40,2	29,0	38,9	40,2
Is er veel criminaliteit in de buurt?	44,3	39,0	39,8	34,1	32,6	31,1	22,0	32,4	34,3

Figuur 11: [Stedenvergelijking voor diverse uitkomsten op het vlak van veiligheid](#). Bron: Landelijke Veiligheidsmonitor 2014. Klik op de figuur of op de titel van het figuur. In een nieuw venster opent een pdf.

Bronnen

- Burgerpeiling 2015, O&S
- Landelijke Veiligheidsmonitor, Bureau Veiligheidsmonitor / CBS
- Politiecijfers: geregistreerde misdrijven en incidenten
- Statistieken: CBS Statline, Stedenvergelijking ABF

Stadsmonitor

-thema Wijkontwikkeling-

Modules

Samenvatting	1
Ontwikkelingen in de wijken	2

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Klaas Pruijsen
tel.: (024) 329 96 49/ (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

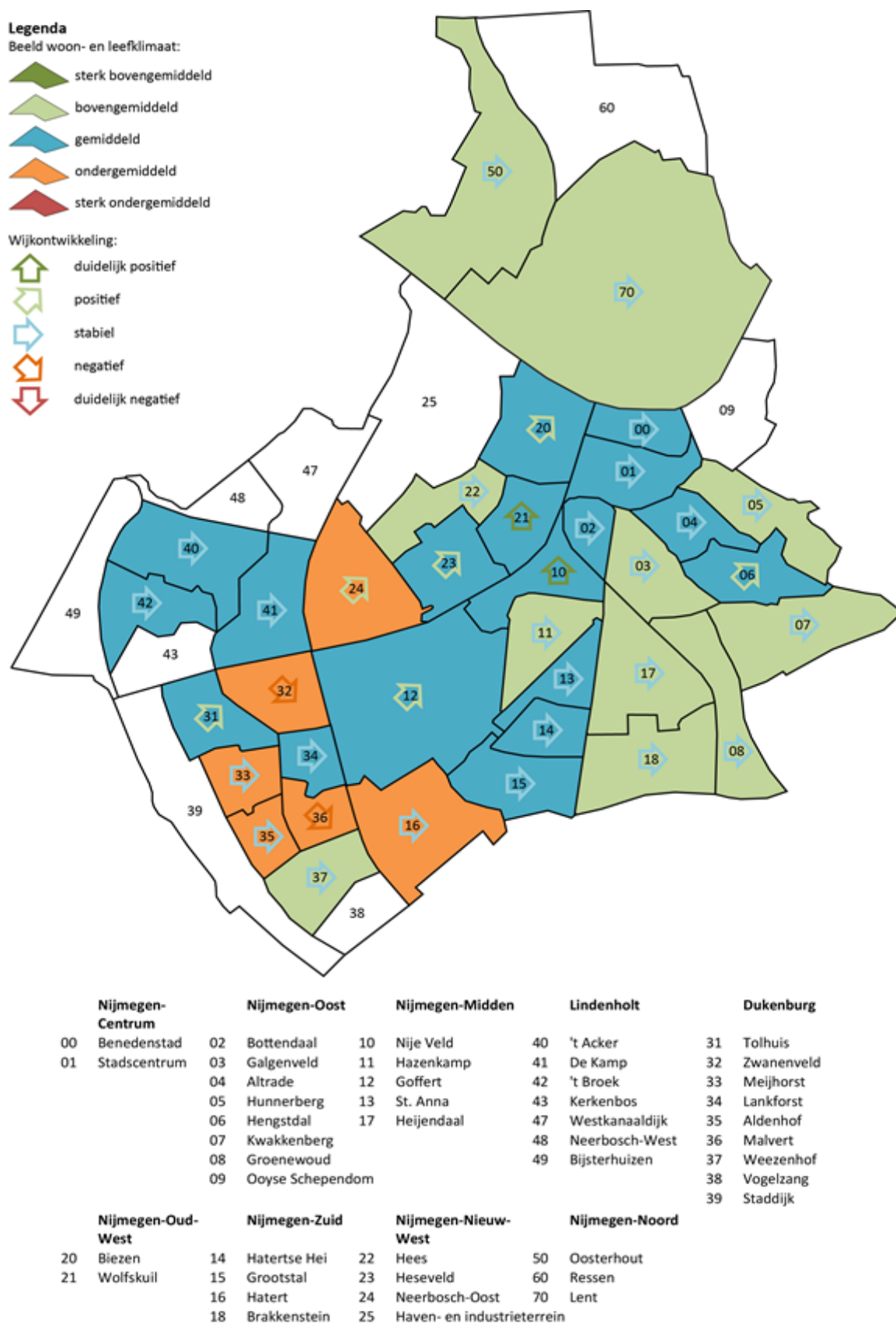
Nijmegen kent een aantrekkelijk woonklimaat, waarbij er in bepaalde wijken concentraties van lage en hoge inkomens voorkomen. We zien vooral positieve wijkontwikkelingen, hoewel er zo'n dertig grotere en kleinere gebieden zijn met leefbaarheidsrisico's. Nijmegen-West is duidelijk in opkomst, Nijmegen-Noord krijgt steeds meer betekenis voor de stad. Leefbaarheidsrisico's zijn er door concentraties van kansarme groepen, door zwakke instroom in huurcomplexen en door woningsplitsing en verkamering in bepaalde gebieden.

Ontwikkelingen in de wijken

Nijmegen aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Er zijn weliswaar gebiedsverschillen, maar ook in de zwakkere Nijmeegse wijken is het woon- en leefklimaat op een heel behoorlijk niveau. Zo karakteriseert leefbaarometer.nl de leefbaarheid in de meeste woongebieden binnen onze stad als goed tot uitstekend.

Naast de fysieke woonomgeving zijn het vooral het sociaal klimaat en de sociaal maatschappelijke positie van mensen die verschillen geven binnen onze stad. Dat leert ons zo'n dertig jaar wijkmonitoring. Nijmegen-Noord, Midden en Oost vormen mede daardoor de hogere segmenten van de woningmarkt. Hier ontstaan bijvoorbeeld 'als vanzelf' allerlei bewonersinitiatieven. De vier Dukenburgse wijken Aldenhof, Malvert, Meijhorst en Zwanenveld bieden relatief gezien een minder gunstig woon- en leefmilieu, tezamen met de 60'er jaren wijken Hatert en Neerbosch-Oost.



Figuur 1: Woon- en leefklimaat en de ontwikkeling ervan in Nijmeegse wijken; de Nijmeegse Wijkmonitor 2016

Overigens is een gedifferentieerde stad met verschillende typen woonmilieus waardevol, zodat huishoudens in elke fase van hun leven iets te kiezen hebben. Menging van woningcategorieën en bevolkingsgroepen voorkomt sterke concentraties en accumulatie van problemen (...), maar lost de onderliggende problematiek in achterstandswijken niet op¹. In 2015 toont Leefbaarometer twaalf Nijmeegse wijken waar in totaal zo'n dertig grotere en kleinere risicogebieden voorkomen. Het aantal deelgebieden met leefbaarheidsrisico's is na 2011 afgenomen. In stadsdeel Dukenburg zijn momenteel zo'n negentien deelgebieden aanwezig waar volgens Leefbaarometer de leefbaarheid zwak of onvoldoende kan zijn.

Segregatie vooral van hoge inkomens

Elke Nijmeegse wijk heeft een identiteit en betekenis voor de stad, met eigen kansen en opgaven. In Nederlandse steden zien we vooral segregatie rond herkomstgroepen en (hogere) inkomens. Ook in Nijmegen is dit herkenbaar. Nijmegen behoort tot de steden met duidelijke ruimtelijke verschillen, zonder dat er sprake is van volledige isolatie van deelgroepen². De ruimtelijke afzondering van groepen in de samenleving is ten eerste zichtbaar in de hoogste woningmarktklassen. Ofwel, de hoge inkomens zijn meer in specifieke buurten te vinden dan de lage inkomens. Dit speelt volgens een recente studie ook in Nijmegen(*). Maar, onze stad kent ook duidelijke concentratie van lage inkomens binnen de sociale huurvoorraad. Risico daarvan (van te scherpe scheidslijnen) is ruimtelijke clustering van kwetsbaarheid of leefbaarheidsproblemen in kleinere deelgebieden. Tussen segregatiefactoren als woningeigendom, leeftijdsverdeling en sociaal-economische problematiek valt bijvoorbeeld de herkomst van inwoners op. Concentratie van herkomstgroepen in buurten in de grote steden gaat samen met concentraties van uitkeringsafhankelijkheid en problematiek rond leefbaarheid en veiligheid(*). Daar zijn ook Nijmeegse voorbeelden van bekend.

Positieve wijkontwikkelingen overheersen

Landelijk gezien verbeterden herstructureringswijken, de vooroorlogse etagebouw en historische kernen zich op leefbaarheid en veiligheid. Een aantal specifieke gebieden met leefbaarheidsproblemen is daar bij achtergebleven. Dat zijn in vooral de portiekwijken en de flatwijken uit de jaren 60 t/m 80 van de vorige eeuw. Vooral deze wijken nemen nu, samen met de vooroorlogse etagewijken waar de leefbaarheid nog steeds niet optimaal is, een afwijkender positie dan in eerdere jaren.

Het afgelopen decennium zijn bestaande verschillen binnen het Nijmeegse woon- en leefklimaat conform dit landelijke beeld kleiner geworden. Uiteenlopende posities op de woningmarkt blijven (uiteraard) bestaan, maar in de wijkmonitoring zien we al langer positieve trends in veel aandachtsgebieden en wijken uit de lagere segmenten. Ook de laatste twee jaren geven een positieve balans: in 8 wijken spelen na 2013 vooral positieve ontwikkelingen, 25 wijken zijn stabiel gebleven en in 2 wijken zijn enigszins achteruitgegaan. We zien geen wijken met duidelijke achteruitgang in het woon- en leefmilieu.

Al eerder kregen de wijken Biezen en Lankforst niet langer een afwijkend totaaloordeel in de Nijmeegse Wijkmonitor. Nu is ook het oordeel over het woon- en leefklimaat in Nije Veld, Wolfskuil en Tolhuis verbeterd. En daarnaast vertonen ook Goffert, Hengstdal, Heseveld, Neerbosch-Oost en opnieuw Biezen positieve ontwikkelingen.

¹ Lessen over buurtontwikkeling en buurtverval, Platform 31, 2015

² Ontwikkeling van ruimtelijke verschillen in Nederland, In Fact, RIGO Research en Advies en Verwey Jonker Instituut, (iof Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) – 2015

	duidelijk negatief	negatief	Wijkontwikkelingen stabiel			positief	duidelijk positief
Sterk bovengemiddeld							
Bovengemiddeld			Brakkenstein	Hees	Lent		
			Galgenveld	Heijendaal	Oosterhout		
			Groenewoud	Hunnerberg	Weezenhof		
			Hazenkamp	Kwakkenberg			
Woon- en leefklimaat gemiddeld			Altrade	Grootstal	St. Anna	Biezen	Tolhuis
			Benedenstad	Hatertse Hei	't Acker	Goffert	Nije Veld
			Bottendaal	Lankforst	't Broek	Hengstdal	Wolfskuil
			De Kamp	Stadscentrum		Heseveld	
Ondergemiddeld		Malvert	Aldenhof	Meijhorst		Neerbosch-Oost	
		Zwanenveld	Hatert				
Sterk ondergemiddeld							

Leeswijzer: negatieve tot positieve ontwikkeling op de horizontale as; sterk bovengemiddeld tot sterk ondergemiddeld op de verticale as.

Figuur 2: Woon- en leefklimaat in Nijmeegse wijken: score totaalbeeld en ontwikkeling in de Nijmeegse Wijkenmonitor 2016.

Een verbetering van de leefbaarheid over de gehele linie in combinatie met een geconcentreerde restproblematiek in bepaalde wijken kan risico's geven. Zeker als we daar een concentratie van specifieke bevolkingsgroepen zien, die samengaat met een afnemend perspectief op sociale stijging. Dan raken de leefbaarheidsproblemen meer 'geïsoleerd' in bepaalde wijken en daarbinnen soms in specifieke buurten. Nijmegen behoort tot de steden waar leefbaarheidsproblemen zijn afgenomen in de periode 1998-2012³. Daardoor vallen de achterblijvende wijken natuurlijk meer op.

In dat verband is het hoopgevend dat bewoners en wijkprofessionals in de wijk Neerbosch-Oost vooral op vooruitgang wijzen. Leefbaarometer bevestigt dit, en toont hier een positieve ontwikkeling tussen 2008 en 2014. In Zwanenveld en Malvert geven veel bewoners achteruitgang aan, waarbij in Malvert ook de

³ Ontwikkeling van ruimtelijke verschillen in Nederland, In Fact, RIGO Research en Advies en Verwey Jonker Instituut, (in opdracht van Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) – 2015

vastgoedwaarde zich ongunstig ontwikkelde. Aldenhof, Meijhorst en Hatert blijven stabiel. Voor al deze zwakkere wijken geldt dat leefbaarheidsrisico's vooral in bepaalde deelgebieden voorkomen.

Dé vraag voor de toekomst is hoe Dukenburg en de jaren 60'-wijken Hatert en Neerbosch-Oost zich in dit speelveld zullen ontwikkelen. Dreigt een verdere verschraling? Hatert bijvoorbeeld vertoont ondanks de voortdurende instroom van kwetsbare groepen stabiliteit, maar is behoorlijk gefragmenteerd.

Nijmegen-West in opkomst

Bijzonder is dat de ruimtelijke verdeling van sterkere en zwakkere wijken nu echt lijkt te veranderen. Het bekende beeld is dat het oostelijk en noordelijk deel van Nijmegen bovengemiddeld scoren op allerlei wijkindicatoren. En dat vooral in de west- en zuidwestflank de lagere stedelijke woningmarktsegmenten met ongunstiger profielen zijn te vinden.



Ontwikkeling Koningsdaal in Nijmegen-West, bron: www.koningsdaal.nl

Met als aanjagers herstructurering en stedelijke vernieuwing is echter (vooral) Nijmegen-West volop in opkomst. De verbetering van het woon- en leefklimaat in Nijmegen-West hangt samen met de herstructurering van de woningvoorraad, waarbij door instroom van nieuwe groepen bewoners een harmonisatie van kansrijk en kansarm aan het optreden is. Er is geïnvesteerd in openbare ruimte, groenvoorzieningen en sociale infrastructuur (denk aan de voorzieningen in De Biezantijn). Daarnaast speelt een verbeterde relatie met de rivier een rol, waarbij de Waaloever weer echt bij de woonomgeving gaat horen. En ook de nabijheid van station en stadscentrum, 'place making' rond oude industriële gebouwen (waardoor het gebied meer betekenis krijgt) en bijvoorbeeld nieuwe fietsroutes maken dit een gebied in opkomst. De reputatie op de (regionale) woningmarkt is aan het verbeteren, wat weer succesvolle

huishoudens kan aantrekken. Ook de oorspronkelijke bewoners kunnen profiteren van nieuwe netwerken, voorzieningen en het verbeterde wijkimago⁴.

Nijmegen-Noord steeds meer van betekenis voor onze stad

Naast ontwikkelingen in de (ruimtelijke verdeling van) woon- en leefmilieus door herstructurering en afnemende leefbaarheidsrisico's zijn er andere actuele trends en aandachtspunten in de wijkontwikkeling zichtbaar. Zo zijn in Nijmegen-Noord zijn in Lent en Oosterhout nieuwe Nijmeegse leefgemeenschappen ontstaan. Het stadsdeel is steeds meer van betekenis voor de stad. Letterlijk omdat er het aantal woningen en inwoners stelselmatig toeneemt. Maar vooral ook omdat er steeds meer sociale verbindingen 'over de Waal' ontstaan. Veel Nijmegenaren maken kennis met het gebied door een bezoek aan (of mediaberichten over) de Spiegelwaal en Veur-Lent (dijkteruglegging: <http://www.ruimtevoordewaal.nl/nl/home/>). Nijmegen-Noord is ook voor hen steeds meer gaan leven.

Afstand en nabijheid van de stad blijven voor zowel Lent als Oosterhout belangrijke thema's. Nabijheid zorgt aan de ene kant voor aantrekkingskracht; rustig wonen met het stadscentrum in de buurt. Aan de andere kant is het de vraag in hoeverre de buurt- en wijkvoorzieningen in Nijmegen-Noord kunnen voorzien in de behoefte van mensen die belang hechten aan deze 'stadse' levensstijl.



Wijk Oosterhout in vogelvlucht, uit Wijkaanpakprogramma: "Oosterhout verbindt"

⁴ Lessen over buurtontwikkeling en buurtverval, Platform 31, 2015

‘Zwakke instroom’ als risicofactor

Wijkprofessionals agenderen de instroom van kwetsbare groepen in bepaalde wijken, bijvoorbeeld in Hatert, Heseveld en diverse Dukenburgse wijken. Vaak gaat het om voorrangplaatsingen (vanwege herstructurering elders) in concentraties van huurwoningen, binnen minder aantrekkelijke gebieden. Door een lage sociaal-economische status van deze instromende huishoudens, geringe stijgingskansen en vaak afwijkende leefstijl of woonoverlast noemen zij dit ‘zwakke instroom’.

Door deze verhuisbewegingen kan, in combinatie met de extramuralisering in de zorg en de toenemende vluchtelingenproblematiek, een toenemende concentratie van kansarme groepen ontstaan⁵. Vooral in specifieke, minder gewilde buurten. Het is aannemelijk dat dit de leefbaarheid in (delen van) die wijken verder onder druk kan zetten. Nijmeegse wijkprofessionals herkennen dit risico.

Woningsplitsing en verkamering: leefbaarheidsrisico's

Vooral in wijken met grote 19^e eeuwse panden, maar ook in andere gebieden, is de afgelopen jaren een doorgaande splitsing van woningen in kleinere woonunits en verkamering zichtbaar. In de wijken Stadscentrum en Bottendaal woont inmiddels meer dan een derde deel van de bevolking in opgesplitste panden. In Galgenveld is dat een vierde deel en in Altrade en Hunnerberg woont een vijfde deel van alle inwoners in verkamerde woningen⁶.

Woningsplitsing en verkamering geven risico's voor de leefbaarheid op straat- en op buurtniveau. Het splitsen van woonpanden leidt tot een intensivering van het ruimtegebruik. In delen van Nijmegen-Oost betekent het verregaand opdelen van zelfstandige woningen een toename van kleine huishoudens in dichtbebouwde buurten. Dit kan niet alleen leiden tot een verhoogde parkeerdruk, maar bijvoorbeeld ook tot onderlinge geluidsoverlast in en om de woningen. Ook is er verminderde betrokkenheid bij de buurt. Door een beperkter verblijfsduurperspectief steken deze huishoudens vaak minder energie in de wijk. De aanwezigheid van studenten behoort uiteraard tot het Nijmeegse profiel, maar er zijn op straat- en buurtniveau zeker leefbaarheidsrisico's en -implicaties. Wijkprofessionals wijzen op straatgewijze veranderingen, waarbij “reguliere bewoning” verdwijnt. Zo zijn aan de Willemsweg de meeste (boven)woningen nu studentenpanden. Door (onder andere) deze toenemende kamerverhuur is de leefbaarheid hier onder druk komen te staan. Ook in andere gebieden zien we dit beeld. Kernpunten zijn botsende leefstijlen en het feit dat de studenten minder buurtbetrokkenheid tonen. Wijkprofessionals wijzen op risico's vanwege verwaarloosde voortuinen, geluidsoverlast en overdaad aan afval en grofvuil op straat.

⁵ Ontwikkeling van ruimtelijke verschillen in Nederland, In Fact, RIGO Research en Advies en Verwey Jonker Instituut, (in opdracht van Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) - 2015

⁶ Dat is nog uitgezonderd de formele studentenhuisvesting van de SSHN. Rekenen we die mee, dan bestaat in Heijendaal, Groenewoud en Stadscentrum 40% tot 50% van de bevolking uit studenten.

Stadsmonitor

-thema Wonen-

Modules

Samenvatting	1
Woningvoorraad	2
Bewegingen op de woningmarkt	11
Verhuisgeneigdheid en woonvoorkeuren	14
Studentenhuisvesting is uitgebreid, toekomst onzekerder	15
Zorg en toegankelijkheid	16
Bronnen	17

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Bram Verhoef
tel.: (024) 329 27 26/ (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

Nijmegen is in de afgelopen 20 jaar flink gegroeid in inwonertal. Er zijn 23.000 mensen bijgekomen (+16%). Het aantal huishoudens (+18-20%) en de woningvoorraad kennen een nog hoger groeitempo. Daarbij is de invloed van de verdubbeling van het aantal studerenden aan het Nijmeegs WO én (vooral) het HBO goed voelbaar. Gegeven de flinke binding aan de stad en regio van afgestudeerden, is dit ook nog een factor voor de toekomst.

De nieuwbouw van woningen ligt ook in de recessiejaren op een hoog niveau. Met name de bouw van etagehuurwoningen in de bestaande stad was de grote motor. Inmiddels trekt ook de laagbouwkoopmarkt weer aan, zichtbaar in de opgeleefde en constante kavelafzet in de Waalsprong. Binnen de set vergelijkingssteden laat Nijmegen een hoge woningproductie zien. Het aandeel van de wijken waarin de prioritaire nieuwbouwgebieden Waalsprong en Waalfront liggen, groeit binnen de stedelijke woningproductie.

Er zijn in Nijmegen veel huurwoningen, van corporaties, maar ook vrij veel van andere verhuurders. Huurders zien het percentage dat ze besteden aan woonlasten de laatste jaren oplopen. Bij kopers is dat constant. Het aandeel betaalbare woningen dat door mensen met een hoger inkomen wordt bewoond (scheefwonen) neemt af.

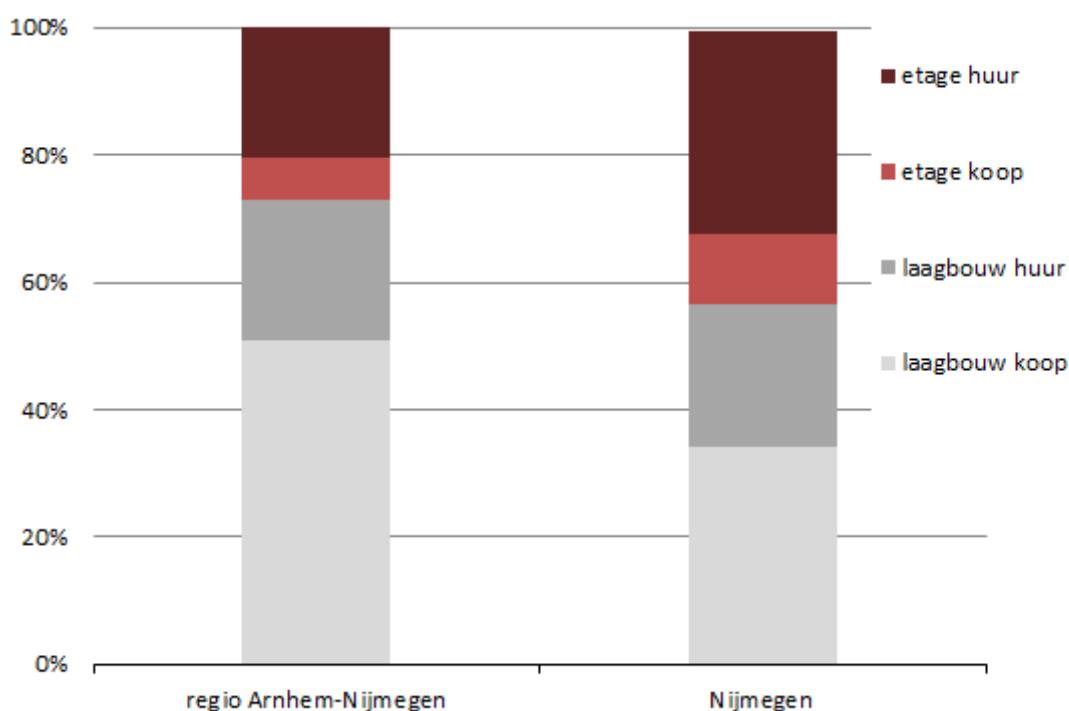
Woningvoorraad

93.000 huishoudens in 74.000 bewoonde woningen

De standaardsituatie dat één zelfstandig huishouden in één zelfstandige woning woont, doet zich in Nijmegen minder voor dan normaal. Van de Nijmeegse huishoudens woont, wanneer we de verhoudingen uit het WoON2015 (voorlopige uitkomsten) als uitgangspunt nemen, circa 80% in zelfstandige woningen en 20% (19.000 huishoudens) in andere woonruimte (inwonend (3.300), zelfstandige (6.500) of onzelfstandige (9.000) wooneenheden). Die 'andere' woningmarkt is veel groter dan landelijk.

Nijmegen springt er in de regio sterk uit als een stedelijk woongebied: 43% etagebouw tegen 27% etage in de gehele regio Arnhem-Nijmegen. Ook in de verdeling huur-koop springt de stad eruit.

Van de zelfstandige woningvoorraad in Nijmegen is 45% koop en 55% huur (waarvan 47% sociale huur). In het gebied Arnhem-Nijmegen als geheel is 58% koop en 42% huur (waarvan 35% sociaal).



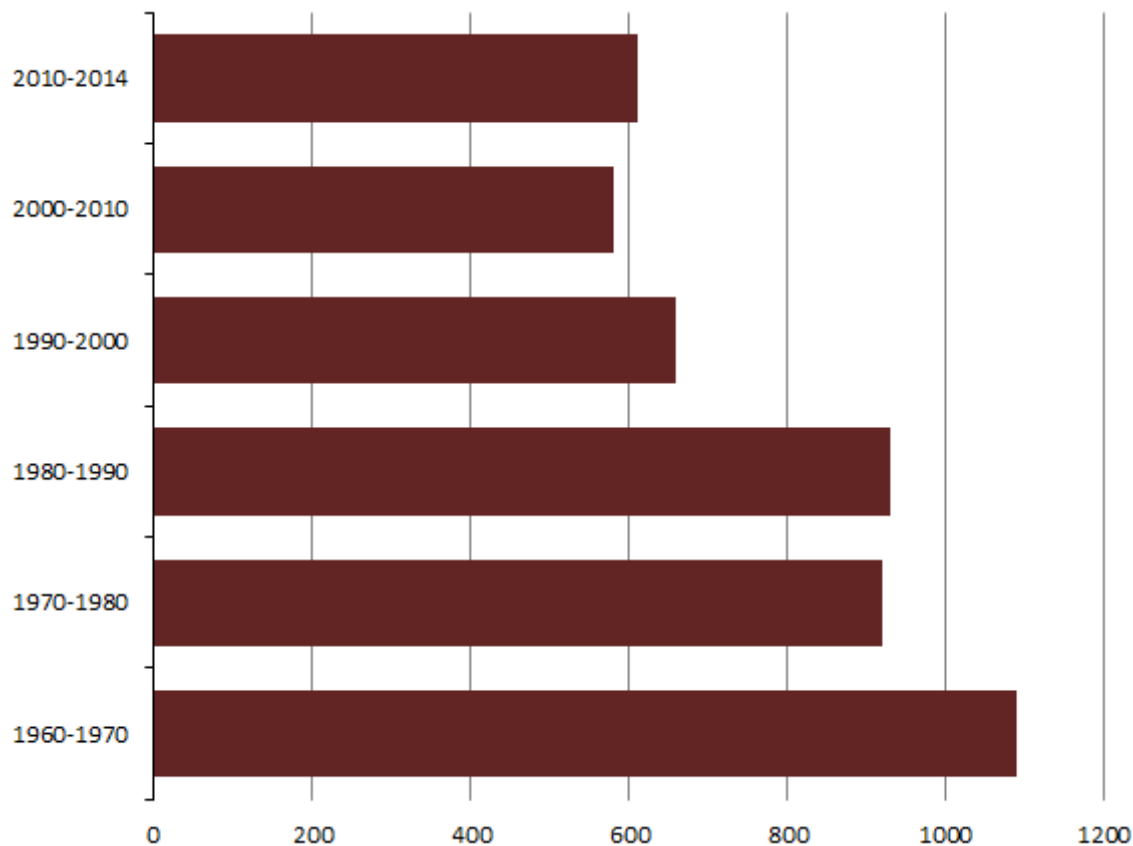
Figuur 1: Opbouw woningvoorraad Nijmegen en regio Arnhem-Nijmegen.

Bron: WoOn 2015 (CBS).

In vergelijking tot de omliggende gemeenten, staan er in Nijmegen dus weinig laagbouw- en koopwoningen. Vergelijken we met de het gemiddelde van de kennissteden, dan wijkt het Nijmeegse beeld veel minder af. Behalve zelfstandige woningen zijn er in Nijmegen ook veel wooneenheden, zowel zelfstandig als onzelfstandig. Het bezit van de SSHN (Studentenhuisvesting) heeft daarin een belangrijk aandeel. Parallel aan de sterke groei van het aantal studenten is dit bezit in de laatste 10 jaar de helft toegenomen (van 4.100 naar 6.200). Daarbinnen groeit vooral het aantal zelfstandige wooneenheden sterk. Naast dit aanbod zien we ook een toename van het aantal verkamerde panden in de stad met naar schatting eenderde in de laatste tien jaar.

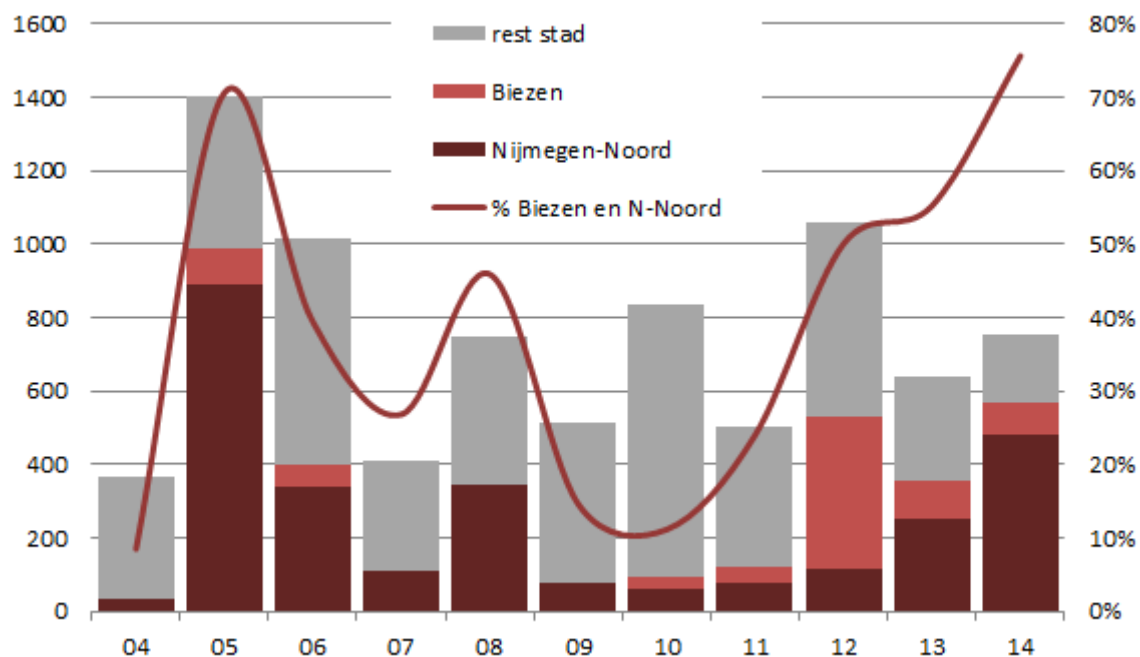
Omvang nieuwbouw varieert sterk

In de jaren '60, '70 en '80 kende Nijmegen, net als veel andere gemeenten in Nederland, een gestage en omvangrijke opleveringstroom van nieuwbouwwoningen. Die productie viel in de jaren '90 van de vorige, en vooral in het begin van deze eeuw, sterk terug. Die lage woningbouwcijfers hadden o.a. te maken met de ontwikkelingen in de Waalsprong. Perikelen rond de MER en bouwstop zorgen voor een schoksgewijze bouw in dit gebied: wel veel nieuwbouw in 2005 en 2006, niet in de jaren daaromheen. De laatste jaren laat de stad weer hogere groeicijfers zien in de woningvoorraad.



Figuur 2: Gemiddelde jaarlijkse uitbreiding zelfstandige woningvoorraad (betreft niet alleen nieuwbouw).
Bron: Registratie Bureau Wonen (tot 2011), BAG (vanaf 2012).

In vergelijking met Nederland, maar ook met de set van vergelijkingssteden, ligt de woningnieuwbouw in Nijmegen de laatste jaren op een hoog niveau. Het aantal opleveringen en het aantal woningen met een afgegeven bouwvergunning ligt in deze periode flink boven het gemiddelde van de groep kennissteden.

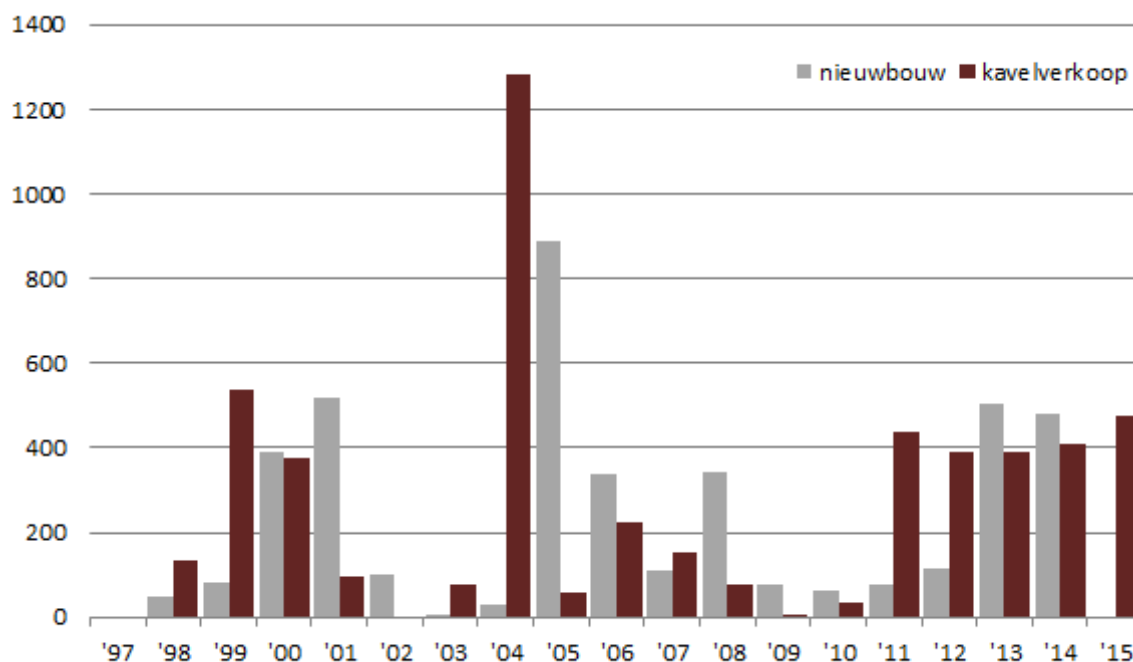


Figuur 3: Woningnieuwbouw 2004-2014, zelfstandige woningen;
Nijmegen-Noord (bevat "Waalprong"), Biezen (bevat o.m. "Waalfront", en de rest van de stad.
Bron: registratie afdeling Bouwen en Wonen.

Binnen de stad verschuift de laatste jaren het accent (zoals ook beleidsmatig bedoeld) naar de grote ontwikkelingslocaties Waalsprong (in Nijmegen-Noord) en Waalfront (in de wijk Biezen). Wat betreft het Waalfront moeten de opleveringen overigens eigenlijk nog beginnen, in de grafiek staan eerdere projecten in de wijk (bijvoorbeeld omgeving Marialaan, herstructurering).

Het aandeel van deze twee gebieden met grote ontwikkelingslocaties loopt na 2011 duidelijk op. In 2012-2014 zit ruim de helft van de nieuwbouw in deze gebieden. Desondanks is over een wat langere periode bezien ook de nieuwbouw in "overig Nijmegen" met 56% van het stadstotaal in de laatste 10 jaar nog fors te noemen.

In figuur 3 is goed te zien dat de Waalsprong een nogal gevarieerde kavelverkoop heeft gekend in het verleden. Tegelijkertijd is de stabilisatie na 2011 opvallend.

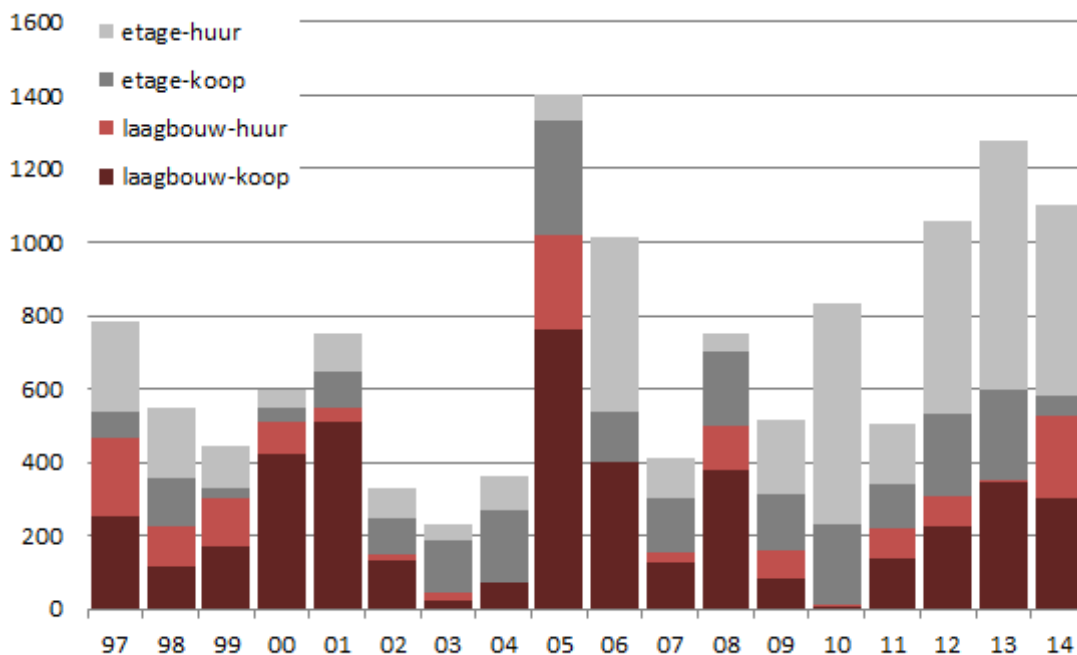


Figuur 4: Kavelverkoop en nieuwbouw in de Waalsprong 1998-2015.

Met de tijd is zichtbaar dat het pakket aan nieuwbouw tot aan 2013 steeds meer in de etagesector zit. Vooral de etagehuursector is in de recessieperiode na 2008 omvangrijk. Maar het valt ook op dat de etagekoopsector zich ondanks de woningmarktcrisis redelijk handhaaft in de periode 2008-2013. Dat kan overigens een vertekend beeld zijn, omdat tijdens de woningmarktcrisis nogal wat beoogde koopappartementen uiteindelijk verhuurd zijn of in eerste instantie niet volledig bewoond.

De laagbouwkoopsector loopt naar verhouding sterker terug na 2008. Een deel van de verklaring achter de terugval van de laagbouwkoopsector is het stilvallen van de woningbouw in de Waalsprong. Daardoor werd er alleen op inbreidingslocaties gebouwd (m.n. veel etagebouw). Met het op gang komen van de kavelverkoop in de Waalsprong, trekt die woningcategorie weer flink aan.

De laagbouwhuursector speelt in de hele periode 1997-2014 een veel bescheidener rol in de nieuwbouw (13%) dan het totale bestaande woningbestand (23% in 2015). Ruim 70% van de huurwoningen wordt als etagewoning gebouwd.



Figuur 5: Nieuwbouw zelfstandige woningen naar type woning (huur of koop x laagbouw of etage).
Bron: Registratie Bureau Wonen

Per stadsdeel een andere woningvoorraad

De samenstelling van de woningvoorraad is per stadsdeel verschillend. Dicht bij en in het centrum is uiteraard sprake van veel etagewoningen, verder van het centrum af wordt het aandeel laagbouwwoningen veel groter. Opvallend is het bijna volledige laagbouw karakter van Nijmegen-Noord (92%). De oudere uitbreiding in Dukenburg “lijkt” veel meer op gemiddeld Nijmegen wat betreft de verdeling huur-koop/laagbouw-hoogbouw. Wellicht dat we nu meer een verdeling van de markt kennen waarbij in de bestaande stad de gestapelde bouw terecht komt en in de uitbreidingsgebieden de laagbouw.

Ook is de samenstelling van de woningvoorraad afhankelijk van de periode waarin de woningen werden gebouwd. In perioden van hoge woningnood en wanneer de bevolking minder aan wonen kon besteden, werden er relatief veel corporatiewoningen gebouwd en relatief meer etage (Hatert, Dukenburg). In betere tijden werden er juist veel koopwoningen gebouwd (delen van Lindenholt, Waalsprong).

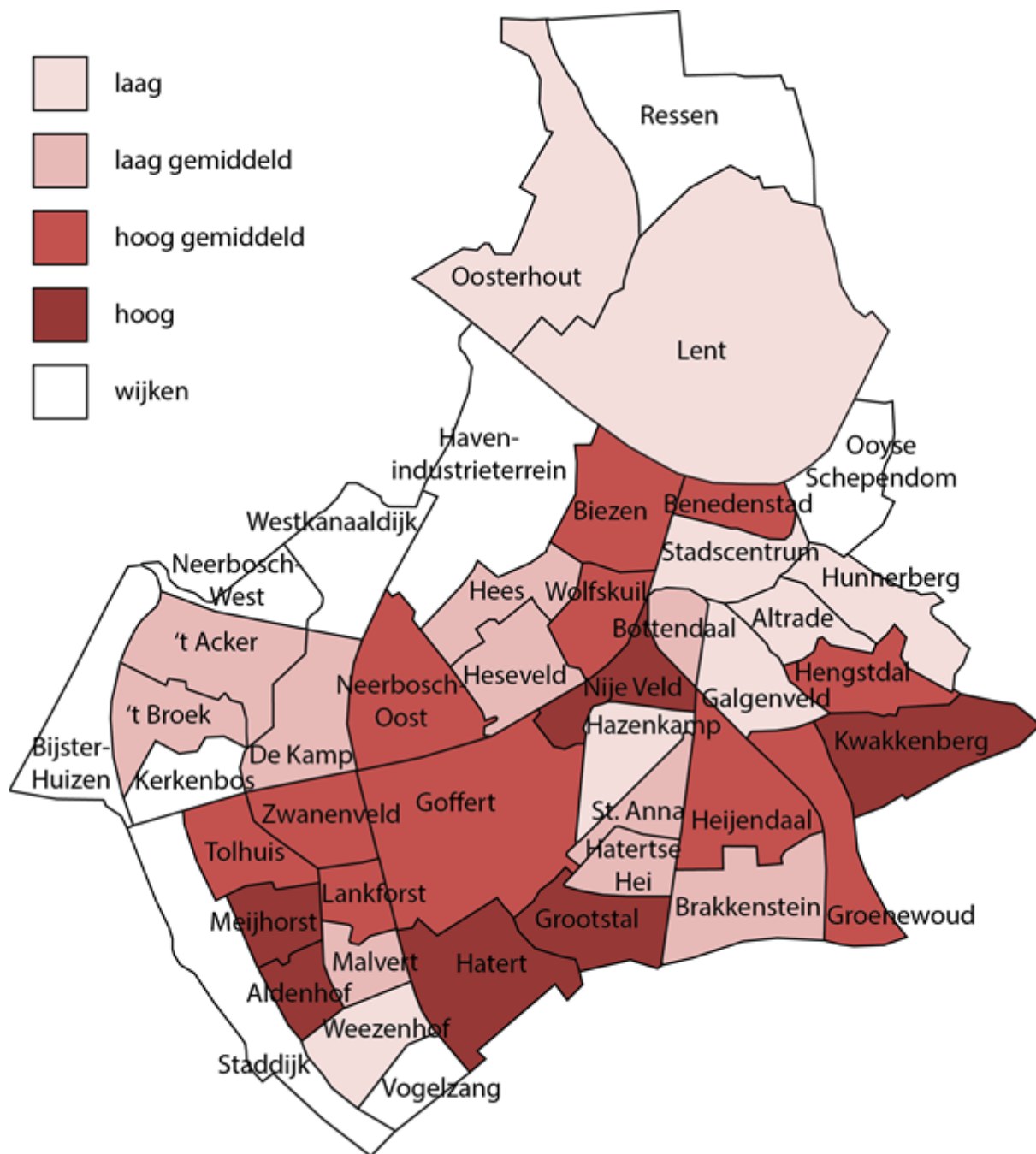
	huur	koop	huur	koop
Nijmegen	23%	34%	32%	11%
N-Centrum	9%	4%	58%	28%
N-Oost	13%	32%	32%	23%
N-Oud-West	36%	23%	29%	12%
N-Nieuw-West	18%	34%	38%	9%
N-Midden	18%	39%	33%	10%
N-Zuid	33%	30%	30%	6%
Dukenburg	27%	31%	38%	4%
Lindholt	29%	53%	15%	3%
N-Noord	26%	67%	5%	2%

Figuur 6: Opbouw woningvoorraad (zelfstandige woningen) per stadsdeel, 2015.

Bron: Registratie afdeling Burgerzaken en Belastingen, Gemeente Nijmegen.

Op wijkniveau bekeken (zie kaart hieronder) kunnen de verschillen nog sprekender zijn. Het aandeel corporatie-huurwoningen onder de zelfstandige woningen varieert van minder dan 15% (o.a. Hunnerberg en Hazenkamp) tot meer dan tweederde (Hatert en Meijhorst). Het gemiddelde is 42%.

Het beeld is ten opzichte van eerdere jaren wel aan het verschuiven. Zo neemt in de wijk Biezen het percentage corporatiebezit wat af door de nieuwbouw in de wijk. In andere wijken met grotere studentencomplexen (Kwakkenberg, Heijendaal, Groenewoud) zien we het corporatiebezit toenemen vanwege de groei van zelfstandige wooneenheden van SSHN. Hierdoor zit opvallend genoeg ook de “villawijk” Kwakkenberg bij de wijken met een hoog percentage corporatiewoningen.



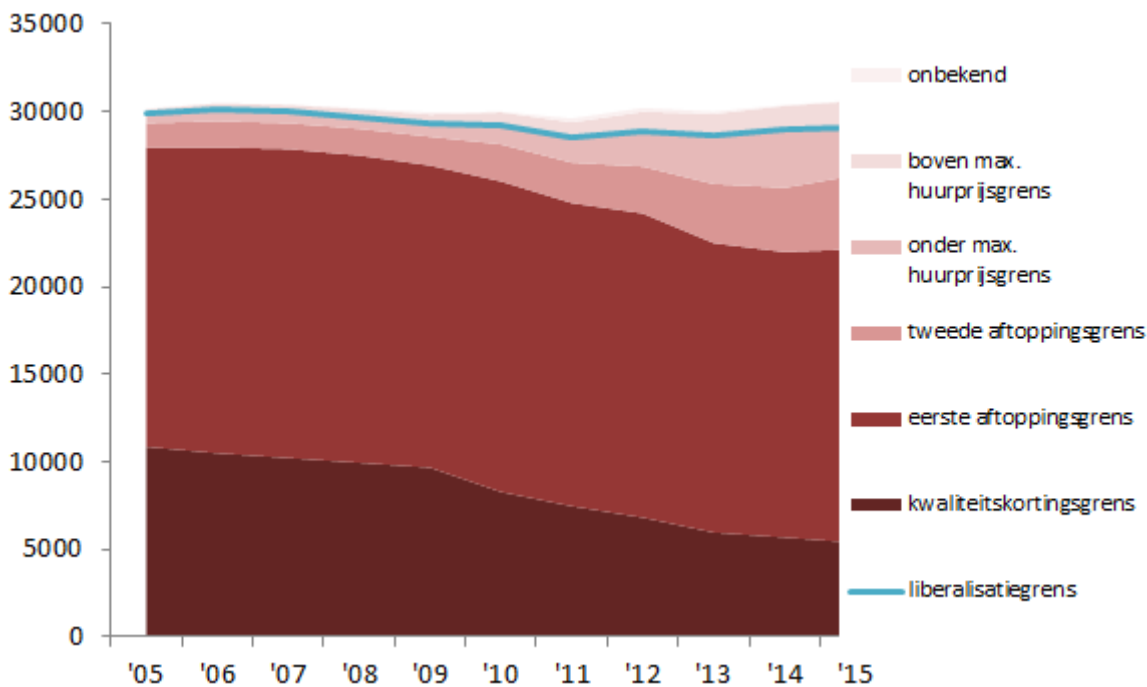
Figuur 7: Aandeel corporatiewoningen binnen zelfstandige woningvoorraad, 2015.

Bron: woningcorporaties Nijmegen, bewerking O&S.

Woonquote huurders neemt flink toe, voor kopers gelijk

Zoals in figuur 1 is te zien, vormen huurwoningen de meerderheid van de zelfstandige woningvoorraad (55%). De woningcorporaties zijn met driekwart van de huurmarkt de grootste verhuurders in Nijmegen. 95% van de woningen die zij verhuren heeft een huur onder de liberalisatiegrens (€710 in 2015, de blauwe lijn in de figuur). We spreken hier van goedkope woningen, die - met huurtoeslag - bereikbaar zijn voor huishoudens met lagere inkomens.

Al wat langer liep het aantal woningen onder de liberalisatiegrens iets terug. Na 2011 stopt die trend en zien we het aantal weer stijgen (+500 woningen).



Figuur 8: Ontwikkeling corporatiebezit, naar huurprijsklasse, 2005-2015.

Bron: Stadsgetallen, registratie woningcorporaties.

Kijken we naar de huishoudenskant, dan hebben hurende huishoudens aanzienlijk minder te besteden dan kopers (21.600 euro netto huishoudensinkomen bij huurders versus 47.800 bij kopers). Daar staat wel weer tegenover dat bij huurders het in 60% van de huishoudens om alleenstaanden gaat en bij kopers het in driekwart van de gevallen meerpersoonshuishoudens betreft.

De woonlasten liggen veel dichterbij elkaar (655 netto woonuitgaven bij huurders, 820 bij kopers). De woonquote van hurende huishoudens* is in 2015 met 43% dan ook veel hoger dan de 24% bij huishoudens in koopwoningen. De woonquote van Nijmeegse huurders is sinds 2012 met 7%-punten toegenomen (36% naar 43%). Van de huishoudens in koopwoningen is de woonquote gelijk gebleven (beide jaren 24%).

**Basishuur+ vaste woonuitgaven en heffingen minus huurtoeslag, vervolgens als % van het netto huishoudinkomen*

Minder goedkope scheefheid

Nijmegen kent veel lage inkomens. De Nijmeegse corporaties hebben samen volgens de eigen opgave ongeveer 29.000 goedkopere huurwoningen in beheer (huur tot aan de liberalisatiegrens van €710). In het onderzoek WoON 2015 treffen we 34.400 van dergelijke woningen aan, ongeacht de aard van de verhuurder. Er zijn 37.750 zelfstandig wonende huishoudens met een jaarinkomen tot 34.229 euro. Daarvan woont 18% in een koopwoning. Voor de overige 31.000 huurders in deze “doelgroep huurbeleid” zijn er in principe voldoende bereikbare huurwoningen.

In de praktijk is de koppeling tussen de doelgroep en de bereikbare woningvoorraad echter niet perfect. We zien enerzijds wel dat 93% van de huurders met een laag inkomen inderdaad in een betaalbare huurwoning woont. Maar de andere 7% van die groep woont in een te dure huurwoning (de “dure scheefheid”).

Vanuit de voorraad betaalbare woningen geredeneerd, wordt 84% inderdaad zoals bedoeld bewoond door mensen met een inkomen onder de 34.000 euro per jaar en 16% door mensen met een hoger inkomen. Dat

laatste heet de “goedkope scheefheid”. Dit wordt als één van de oorzaken gezien voor het tekort aan betaalbare huurwoningen voor de doelgroep die daarop is aangewezen.

Overigens gaat het bij ongeveer de helft van de goedkope scheefheid om huishoudens die nét boven de grens zitten (€34.000 tot €43.000) en (mogelijk) moeilijk toegang hebben tot de koopmarkt. In de andere helft van de gevallen gaat het om huishoudens met een inkomen boven de 43.000 euro per jaar.

De **goedkope scheefheid loopt terug**. In 2012 was het nog een kwart van de betaalbare voorraad, in 2015 dus nog 16%. Eén van de redenen voor deze daling kan zijn dat sociale verhuurders al enige tijd verplicht zijn minimaal 90% van de toewijzingen onder de EC-inkomensgrens te realiseren.

Bewegingen op de woningmarkt

Vier op de vijf tevreden met woonomgeving en woning, toch wensen

Over de woonregio, de directe woonomgeving en de eigen woning is over het algemeen ongeveer vier van de vijf mensen tevreden of zeer tevreden. Deze score wijkt niet sterk af ten opzichte van de regio Arnhem-Nijmegen. Bij het oordeel over de eigen woning zien we wel een verschil tussen kopers en huurders: kopers zijn voor helft zeer tevreden met de woning, bij huurders is dat een kwart. 15% van de Nijmeegse huishoudens vindt de woning te klein (maar ook 5% juist te groot), 10% vindt de woning slecht onderhouden en 33% ervaart te weinig buitenruimte. Deze (en andere) redenen leiden tot bewegingen op de woningmarkt.

In 2014 14.000 vestigers, 12.000 vertrekkers

Het aantal mensen dat jaarlijks naar Nijmegen verhuist is imposant: tegen de 14.000 (8% van de totale bevolking!). Het aantal vertrekkers ligt in 2014 lager, waardoor de stad een migratieoverschot kende van 1.900 mensen. De opleidingsmigratie speelt hierin uiteraard een belangrijke rol. Dit was voor Atrivé aanleiding om in 2014 de regio Arnhem-Nijmegen te typeren als een “woningmarkt met een hybride aandrijving”. Nijmegen en Arnhem trekken mensen aan van verder weg via opleidings- en arbeidsmarktmigratie, vervolgens waaieren de mensen uit binnen stad en regio op basis van woningmarktvoorkeuren. Van de alumni die tijdens hun afstuderen in de laatste 20 jaar in Nijmegen woonden, blijkt ruim een derde nog steeds in Nijmegen te wonen, terwijl ongeveer een vijfde deel in de overige regio Arnhem-Nijmegen neergestreken is.

Naast deze stromen in en uit Nijmegen zijn er nog eens een ruim 14.000 mensen per jaar die binnen de stad verhuizen. Vooral de kamermarkt zorgt voor een grote dynamiek.

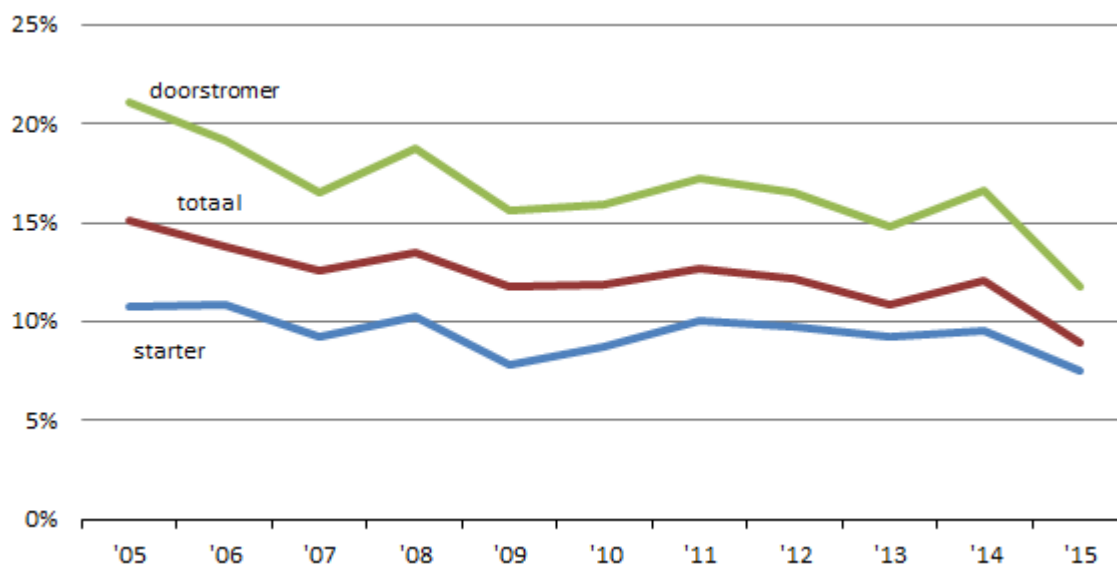
In het WoON 2015 worden 11.400 verhuizende huishoudens waargenomen in de laatste twee jaar, waarvan 44% starters. Ten opzichte van de meting in 2012 is het aantal verhuisden 7% hoger, het aandeel van de starters ligt iets lager. Er wordt bij de meting in 2015 voor driekwart verhuisd naar een huurwoning. Kopers blijven meestal kopers en huurder huurders. Het aantal huishoudens dat van de huur naar de koopmarkt gaat is twee keer zo groot als de groep die de omgekeerde beweging maakt.

Weer meer transacties op de bestaande koopmarkt, prijsherstel beperkter

De koopmarkt heeft blijkens de kadastrergegevens een diep dal achter de rug. Van 1.700-1.900 transacties op de bestaande koopmarkt in 2007/2008 liep het in Nijmegen met ca. 40% terug tot 1.148 in 2013. De achteruitgang in gemiddelde prijzen was beperkter (-15%).

Inmiddels trekt de bestaande koopmarkt flink aan. Het derde kwartaal 2015 ligt in aantal transacties een kwart boven een jaar eerder en 60% hoger dan twee jaar tevoren. In de prijzen is het herstel tot aan 2015 vlakker dan het aantal transacties. Wel stijgt de gemiddelde transactieprijs in de loop van 2015 flink: van net iets onder de twee ton in het eerste kwartaal naar 226.000 in het derde.

Aanhoudend lage slaagkansen op de huurmarkt



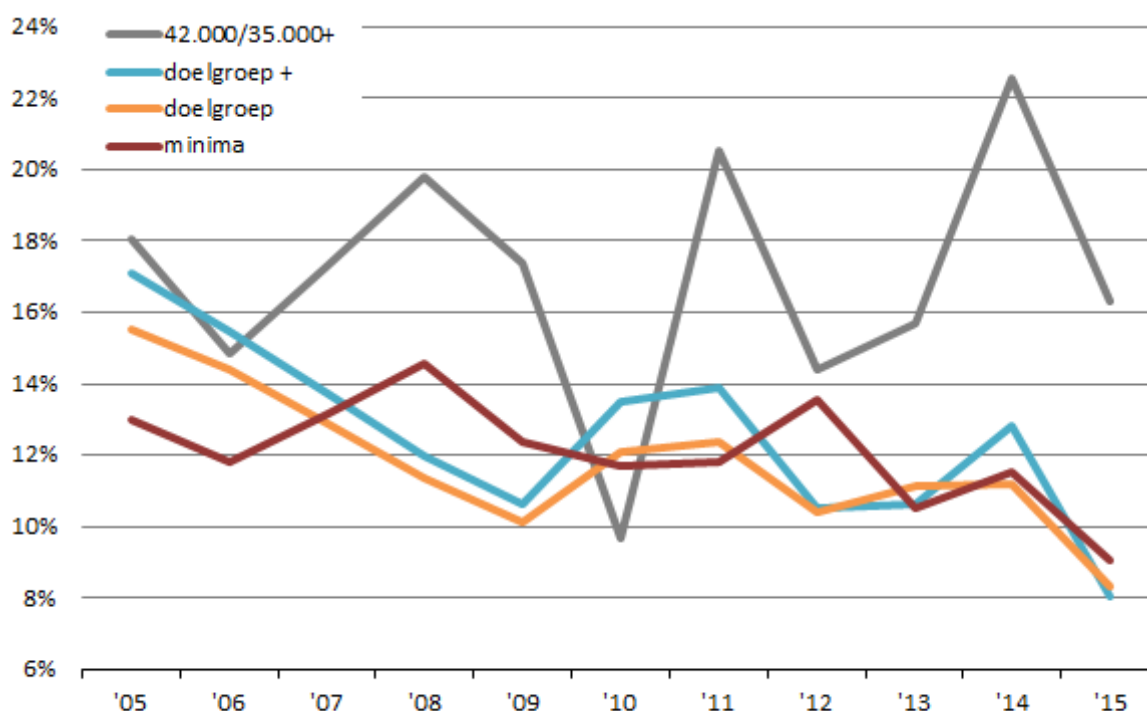
Figuur 9: Slaagkansen op de huurmarkt, starters en doorstromers. Bron: Enserve/Entree.

De huurmarkt blijft onverminderd krap in de stad. In Nijmegen verhuren de corporaties per jaar zo'n 1.800-2.000 vrijkomende woningen aan nieuwe bewoners. In 2014 zat de toewijzing met 2.177 woningen wat boven die bandbreedte (reden voor het piekje in de lijn), in 2015 met 1.708 juist eronder.

Wie reageert op een woning had in 2015 een kans van 9% op succes. Die totale slaagkans (aantal toewijzingen gedeeld door het aantal reacties) loopt de laatste 10 jaar met wat ups-and-downs iets terug. Toch ontmoedigt dat de woningzoekenden kennelijk niet. Sinds 2012 loopt het aantal reagerenden flink op (+25%). Die stijging komt voor driekwart voor rekening van de starters op de woningmarkt.

In het aantal toewijzingen doen de starters betere zaken dan in het verleden. Het aandeel van starters in de toewijzingen groeit de laatste tien jaar van 41% naar 52%. Doordat echter het aantal reagerenden zo sterk is gegroeid, komen de slaagkansen niet veel van hun plaats.

Weinig verschillen in slaagkansen op de huurmarkt naar inkomen



Figuur 10: Slaagkansen minima, doelgroep en hogere inkomenscategorieën, en totaalgemiddelde; 2007 geïnterpoleerd (geen data).

Bron: MVS, bewerking O&S.

Van de nieuw verhuurde bereikbare woningen gaat driekwart naar doelgroephuishoudens. De rest (20%) gaat vooral naar de “doelgroep+”, een categorie die wel een wat hoger inkomen heeft, maar nog niet zo hoog dat zij zich makkelijk iets op de koopmarkt kan veroorloven. In totaal komen de nieuwverhuurde woningen sinds 2010 voor meer dan 90% beneden de EC-doelgroepgrens terecht. In 2014 kwam slechts 5% van de toewijzingen terecht bij huishoudens met een hoger inkomen dan die grens.

Het hoofdbeeld van vrij lage slaagkansen op de Nijmeegse huurmarkt gaat zowel op voor de minima, de doelgroep als de doelgroep+. Grosso modo zijn de verschillen klein.

Opvallend is de piek in slaagkansen van de hoogste inkomenscategorie. Dit wordt veroorzaakt door een sterke terugloop in het aantal reagerenden uit deze groep. Om te voldoen aan Europese regelgeving hebben de corporaties vanaf 2011 een heel groot deel van hun aanbod gelabeld met een maximum inkomen van ca. €35.000. Hierdoor hebben veel minder mensen met een hoger inkomen gereageerd. Doordat deze regel in het algemeen niet geldt voor (stadsvernieuwings-)urgente en andere groepen die met voorrang een woning krijgen, blijft (“boven de deelstreep”) het aantal toewijzingen binnen deze groep nog wel enigszins op peil. Door het gedaalde aantal reagerenden (“onder de deelstreep”), stijgt de slaagkans. Het gaat hier echter om een kleine categorie in de toewijzingen (in de afgelopen jaren gedaald van 10% naar 5%), waardoor springerige uitkomsten ontstaan in de slaagkansen.

Verhuisgeneigdheid en woonvoorkeuren

De Nijmeegse bevolking blijft groeien, waardoor de behoefte aan extra woningen op lange termijn blijft bestaan. Deze behoefte wordt in Nijmegen beleidsmatig bepaald aan de hand van een woningmarktmodel (Socrates) waarin alle verwachte stromen op de woningmarkt op de lange termijn worden gesimuleerd.

Eens per drie jaar wordt het actuele (en korte termijn-) beeld van woonsituatie en woonvoorkeuren gepeild, de laatste keren via WoON2012 en -2015. De woningvraag op de korte termijn tempert iets ten opzichte van 2012, maar blijft groot en gaat sterk in de richting van koopwoningen en (wat minder sterk) van etage naar laagbouw.

Bevolkings- en huishoudensgroei op lange termijn

Nijmegen groeide tussen 2000 en 2015 van 152.000 naar 170.000 inwoners (+12%). Het aantal huishoudens groeide met 19% tot 93.000 en het aantal eenpersoonshuishoudens zelfs met 30% tot ruim 50.000. Een deel van deze eenpersoonshuishoudens wonen bij elkaar in verkamerde panden of etages.

Tot aan 2030 wordt een doorgroei verwacht naar 180 à 186.000 inwoners. Met +6-9% een wat matiger groei dan in de achter ons liggende 15 jaar, maar nog steeds substantieel. Ook het aantal huishoudens groeit (CBS: +10% tot 2030), vooral door een sterke groei van het aantal eenpersoonshuishoudens (+20% tot 2030). Dit heeft uiteraard consequenties voor de woningbehoefte.

Verhuishwensen en voorkeuren in 2012 en 2015

In de (voorlopige) uitkomsten van het WoON 2015-onderzoek komt nog steeds een aanzienlijke woningbehoefte naar voren. Zo geven maar liefst 28.000 huishoudens aan binnen twee jaar te willen verhuizen, de helft daarvan heeft daarvoor al enige actie ondernomen en een kleine 5.000 worden urgent genoemd.

Vergeleken met 2012 is ligt het aantal mensen dat zegt binnen twee jaar te willen verhuizen iets lager en zijn de plannen gemiddeld iets minder "hard".

Bij deze meer of minder waarschijnlijke verhuisbewegingen komen ook woningen vrij. Als we de balans opmaken van de mensen die zeggen te willen verhuizen, dan zien we tussen 2012 en 2015 een lichte behoefteverschuiving van etagewoningen naar laagbouw en een veel sterkere beweging van huur naar koop.

Studentenhuisvesting is uitgebreid, toekomst onzekerder

De SSHN heeft de laatste jaren veel eenheden toegevoegd, met een nadruk op zelfstandige eenheden. Kwalitatief in lijn met de voorkeuren. Kwantitatief een antwoord op de sterke groei van aantal studenten aan het Nijmeegse WO en vooral het HBO en de oplopende spannings-indicator van de laatste jaren. De verwachting is dat die spanning afneemt door meer aanbod en een gelijkblijvend, maar mogelijk ook dalend aantal studenten dat hier komt wonen om te studeren.

Soorten uitbreiding SSHN

Door de aanwezigheid van de Radboud Universiteit en de HAN woont er in Nijmegen een groot aantal studenten. Deze studenten wonen - wanneer ze uitwonend zijn in Nijmegen - vooral bij de Stichting Studenten Huisvesting Nijmegen of in verkamerd verhuurde particuliere panden. Precieze marktaandelen van de SSHN en de particuliere markt zijn moeilijk te bepalen.

De SSHN beheert 6.200 eenheden. Daarvan zijn er 2.200 zelfstandig, met eigen sanitair en keuken. De rest (4.000) heeft gemeenschappelijke voorzieningen.

Tussen 2005 en 2015 heeft de SSHN haar bezit met 1.850 eenheden flink uitgebreid (+42%, met de sterkste groei - een ruime verdubbeling - in zelfstandige eenheden).

De **kwantitatieve** uitbreiding ligt in lijn met de sterke gerealiseerde groei van het aantal studerenden aan de hoger onderwijsinstellingen in de stad, met name aan het HBO. In de periode achter ons liggende vier studiejaren tot aan het vorige (2014/15) liet de *spanningsindicator* van het kenniscentrum studentenhuysvesting voor Nijmegen een oplopende score zien. Er wilden volgens die berekening binnen een half jaar 3.800 studenten méér in Nijmegen op wonen dan er op dat moment woonden. Dat was 10% van het aantal studerenden in de analyse voor Nijmegen, 3-procentpunten hoger dan het gemiddelde van de onderzochte steden en in de kopgroep van kraptesteden. De uitkomsten zitten voor meerdere steden overigens dicht bij elkaar.

Waarschijnlijk liggen de cijfers op dit moment anders. Allereerst is de capaciteit aan studentenhuysvesting flink uitgebreid: 1.250 eenheden erbij sinds 2010. Daar bovenop zijn de verwachtingen omtrent de aantallen studenten die hier gaan wonen gematigder. In het trendscenario van ABF/Kences blijven aantallen uitwonende studenten in Nijmegen wel op peil. Maar in een alternatief "SV-scenario" schetst ABF/Kences een mogelijk flink negatief effect van de nieuwe regeling rond studiefinanciering. Nijmegen behoort met een verwachte daling -13% tot de (overigens ruime) groep steden die hierdoor mogelijk het meest geraakt wordt. Een eerste indicatie van dit effect is af te lezen aan de toename van 17-22 jarigen in 2015: 2.500. In 2014 was dat 3.100, dus 600 (ca. 20%) minder.

De **kwalitatieve** trend naar meer zelfstandige eenheden spoort met de verschuivende voorkeuren. In het trend- en het SV-scenario is op basis van de woonvoorkeuren van de huidige uitwonende studenten een daling gewenst van kamers met gemeenschappelijke voorzieningen en een stijging van eenkamerwoningen en zelfstandige woningen. Voor aankomende studenten zouden overigens de (goedkopere) kamers met gemeenschappelijke voorziening wél aantrekkelijker kunnen zijn of blijven.

Een andere opvallende uitkomst is de groei van het aantal buitenlandse studenten, m.n. aan het Nijmeegse WO. Nu is dat al 8% in 2022/2023 mogelijk 11%.

Zorg en toegankelijkheid

Traditioneel woonden ouderen met een zorgbehoefte, maar ook andere mensen met een functiebeperking vooral in tehuizen en instellingen. Sinds 2002 werkt de gemeente aan een stadsbreed beleid van “woonservicegebieden”. Doel is dat ouderen en mensen met een functiebeperking zo lang mogelijk zelfstandig kunnen wonen. Tehuiszorg wordt daarvoor vervangen door zorg aan huis, geleverd in gewone woningen of in speciaal daarvoor gebouwde huizen. Deze trend wordt ‘extramuralisering’ genoemd en wordt ook in het Rijksbeleid nagestreefd/bevorderd. De extramuralisering van andere kwetsbare doelgroepen wordt ook steeds nadrukkelijker gevoeld (GGZ, Jeugdzorg, ex-delinquenten, tienermoeders, etc.).

Het aantal bewoners van tehuizen en instellingen is hierdoor de laatste 10 jaar (tegen de demografische trend in van +21% 65-plussers) afgenomen van ongeveer 3.000 naar 2.700.

Overigens is het meer/langer op zichzelf willen wonen een trend die maatschappelijk, binnen de bevolking, al langer aanwezig is, ook los van overheidsbeleid.

Senioren meestal in de normale woningvoorraad

De 16.700 Nijmeegse seniorenhuishoudens (65+) in het WoON 2015 wonen voor de overgrote meerderheid in de normale woningvoorraad. Ruim de helft kent geen fysieke beperkingen, nog eens 40% wel enige beperking, maar niet ernstig. In iets minder dan 10% van de gevallen is er wel sprake van ernstige beperkingen.

40% van de ouderenhuishoudens zit in de nabijheid van een steunpunt of dienstencentrum en 60% niet.

Ruim 3.000 wonen in een specifieke ouderenwoning, ongeveer voor de helft in een serviceflat, woonzorgcomplex of andere woonvorm.

Het rapportcijfer dat ouderen geven voor de mate van tevredenheid met het leven (7,6) doet weinig onder voor het gemiddelde. Wanneer met een partner wordt samengeleefd, is de waardering met een 8,0 zelfs boven het gemiddelde van 7,7 voor alle Nijmegenaren (WoON 2015, voorlopige uitkomsten).

Toegankelijkheid woningvoorraad

Van de 74.000 bewoonde zelfstandige woningen worden er in het WoON 2015 33.000 als “niet toegankelijk” gezien. Nog eens bijna 36.000 voornamelijk eengezinswoningen zijn wel van buitenaf toegankelijk, maar kennen binnen de woning wel beperkingen aan de toegankelijkheid (vooral trappen). 2.300 woningen kennen het omgekeerd: wel van binnen toegankelijk, niet van buiten. 3.300 woningen zijn zgn. nultredenwoningen die extern en intern geen obstakels kennen.

Van de woningvoorraad in Nijmegen zijn in ongeveer 10% van de gevallen aanpassingen voor een handicap aanwezig. Overigens treedt hier - net als bij het scheefwonen in de goedkope voorraad - een afstemmingsdilemma op: ook andere mensen bewonen deze geschikte woningen.

Toch zijn de effecten van de extramuralisering nu vooral nog een verhaal van de toekomst. Mensen zullen langer in de eigen woning blijven wonen, waardoor de uitbreidingsbehoefte toeneemt. Door de sterke toename van het aantal ouderen zal het aantal woningen (al dan niet aangepast of speciaal gebouwd) waarin wonen en zorg gecombineerd wordt, toenemen. Daarbij zal het aantal tweepersoonshuishoudens afnemen, terwijl het aantal eenpersoonshuishoudens sterk groeit naar 62% van de huishoudens in de verre toekomst.

Bronnen

- Stadsgetallen, O&S
- Enserve: cijfers MVS diverse jaren
- CBS, Statline
- Platform31, Trendstudie 2013
- WoON 2012, 2015
- ABF/Kences: Landelijke Monitor Studentenhuisvesting 2015
- Datawonen.nl
- Woningmarktcijfers.nl

Stadsmonitor

-thema Zorg en Welzijn-

Modules

Samenvatting	1
Gezondheidssituatie	2
Leefstijl	7
Gebruik en samenloop regelingen sociaal domein	10
Gebruik afzonderlijke regelingen	23
Eerste data en ervaringen vanuit de transities (2015)	36
Bronnen	42

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Kees Goderie
tel.: (024) 329 27 37/ (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

Het totaalbeeld m.b.t. de gezondheidssituatie van de Nijmeegse bevolking is dat een ruime meerderheid van de Nijmegenaren zich gezond voelt. Wel is er een licht ongunstige tendens te zien t.o.v. 2013, het meest nog te merken bij de oudste categorieën en de lager opgeleiden.

Bevindingen m.b.t. de leefstijl zijn de forse aantallen mensen met overgewicht en het minder gaan bewegen van mensen met lage opleiding. Enkele jaren geleden gesignaleerde tendensen in het alcohol- en drugsgebruik zijn dat jongeren tot 16 jaar iets minder alcohol en drugs zijn gaan gebruiken. Het rookgedrag onder volwassenen was toegenomen.

Sinds 2012 levert het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) kennis omtrent het gebruik van regelingen in het sociale domein. Een totaaltelling per 1-1-2014 komt uit op zo'n 90.000 cliëntrelaties, d.w.z. het aantal keer dat inwoners van Nijmegen voorkomen in registraties in het sociale domein (zorg, werk, inkomen, jeugd). Twee derde van de Nijmeegse huishoudens komt niet voor in de registraties, een derde wel. Hierbij is er een sterke mate van concentratie, d.w.z. dat veel personen en huishoudens van meerdere regelingen gebruik maken en ook dat een relatief klein aandeel van de huishoudens een groot deel van het gebruik bepaalt. Daarbij horen naar verhouding veel eenoudergezinnen en huishoudens van niet-westerse komaf. En ook zijn er duidelijke gebiedsconcentraties in de aandachtswijken te zien.

Vanaf 1 januari 2015 is de nieuwe en uitgebreide Wmo en Jeugdwet in werking getreden. Gemeenten zijn nu verantwoordelijk voor meer zorgtaken en een groot deel van de jeugdhulp. Het afgelopen jaar is vooral te zien als een jaar van opbouw. De registraties per december 2015 geven voorlopige cijfers. Zo betreffen ze voor Nijmegen ongeveer 7.000 cliënten Wmo + Jeugdzorg, voor wie in totaal zo'n 17.500 indicatiestellingen van toepassing zijn.

Daarnaast zijn er enkele bevindingen uit de Burgerpeiling. Deze laten zien dat 14% van de bevolking van 15 jaar en ouder (20.000 personen) in 2015 betrokken is geweest bij het regelen van zorg, voor zichzelf, familie of andere Nijmegenaren. Ruim 40% vond dat dit soepel of heel soepel ging. Bij een kwart was het moeizaam of heel moeizaam. De rest gaf grotendeels een neutraal oordeel of kon daar geen antwoord op geven.

Het komend jaar zullen er meer en betrouwbaardere bevindingen beschikbaar komen uit monitoren en klantervaringsonderzoeken.

Gezondheidssituatie

Het inzicht in de gezondheidssituatie van de Nijmeegse bevolking komt vooral uit enquête-onderzoek. De GGD voert 4jaarlijkse peilingen uit onder verschillende leeftijdsgroepen¹. Behalve de GGD-monitoren levert de 2jaarlijkse Burgerpeiling van O&S gegevens op over gezondheidsbeleving, maar ook zelfredzaamheid, mantelzorg en overige vormen van hulpbehoefte en hulpverschaffing². De laatste enquête is van najaar 2015. De resultaten worden vergeleken met die van 2013 en hier en daar ook met 2011.

Het totaalbeeld m.b.t. de gezondheidssituatie van de Nijmeegse bevolking is dat een ruime meerderheid van de Nijmegenaren zich gezond voelt. Wel is er een licht ongunstige tendens te zien t.o.v. 2013, het meest nog te merken bij de oudste categorieën en de lager opgeleiden. Daarmee zijn de op zich al flinke verschillen in gezondheidsbeleving naar leeftijd, opleiding, herkomst en gebied groter geworden. De gezondheids-klachten door geluid en stank zijn beperkt en nauwelijks veranderd in vergelijking met twee jaar geleden.

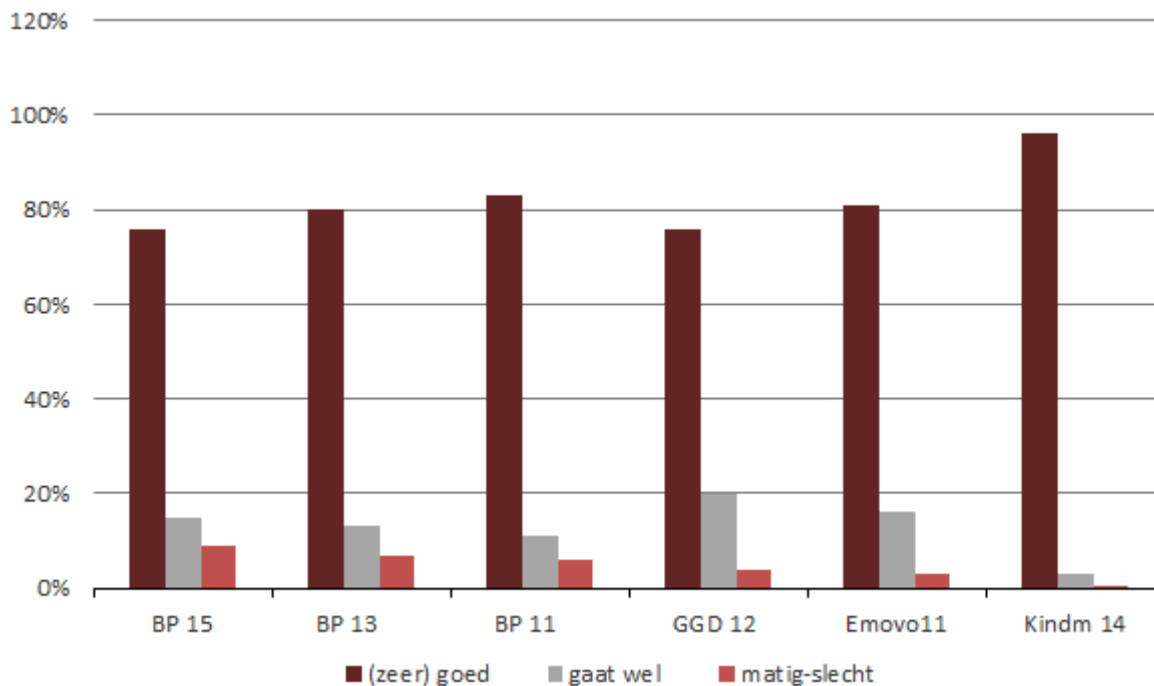
Een ruime meerderheid voelt zich gezond; wel een lichte teruggang

Volgens de GGD-monitor 2012 vindt 76% van de Nijmegenaren de eigen gezondheid goed tot zeer goed. Zo'n 20% is minder positief ("gaat wel"). Drie tot vier procent noemt de gezondheid matig tot slecht. De score van 76% is exact hetzelfde als die voor de referentiegroep van (kennis)steden.

In de Burgerpeiling wordt een zelfde vraag gesteld naar de gezondheidsbeleving. Het aandeel goed tot zeer goed is in de Burgerpeiling 2015 eveneens 76%, de tussencategorie is lager (15%), het aandeel met een naar eigen zeggen matig tot slechte gezondheid hoger (9%).

¹ Voor deze monitor kunnen we gebruik maken van de resultaten van de enquête onder volwassenen en ouderen die in het najaar van 2012 is uitgevoerd. De rapportage van de GGD van het volwassenen- en ouderenonderzoek 2011-2012 is begin 2014 verschenen. Het recentste onderzoek onder de jeugd is september 2012 uitgebracht: E-MOVO 2011/2012 Gezondheid, welzijn en leefwijze van jongeren in de regio Nijmegen. Tenslotte zijn de resultaten van de kindermontor 2013-2014 toegepast. In dit verslag hanteren we voor deze GGD-onderzoeken zowel de term enquête als monitor.

² In dit hoofdstuk staat het thema gezondheid centraal. De bevindingen over zelfredzaamheid, mantelzorg etc. rapporteren we in de module Sociale Omgeving.



Figuur 1: Beleving gezondheidssituatie. Bron: GGD-monitor volwassenen en ouderen 2012. Bron: Burgerpeiling Nijmegen 2015, 2013,2011; Emovo 2010-11; Kindermonitor 2014

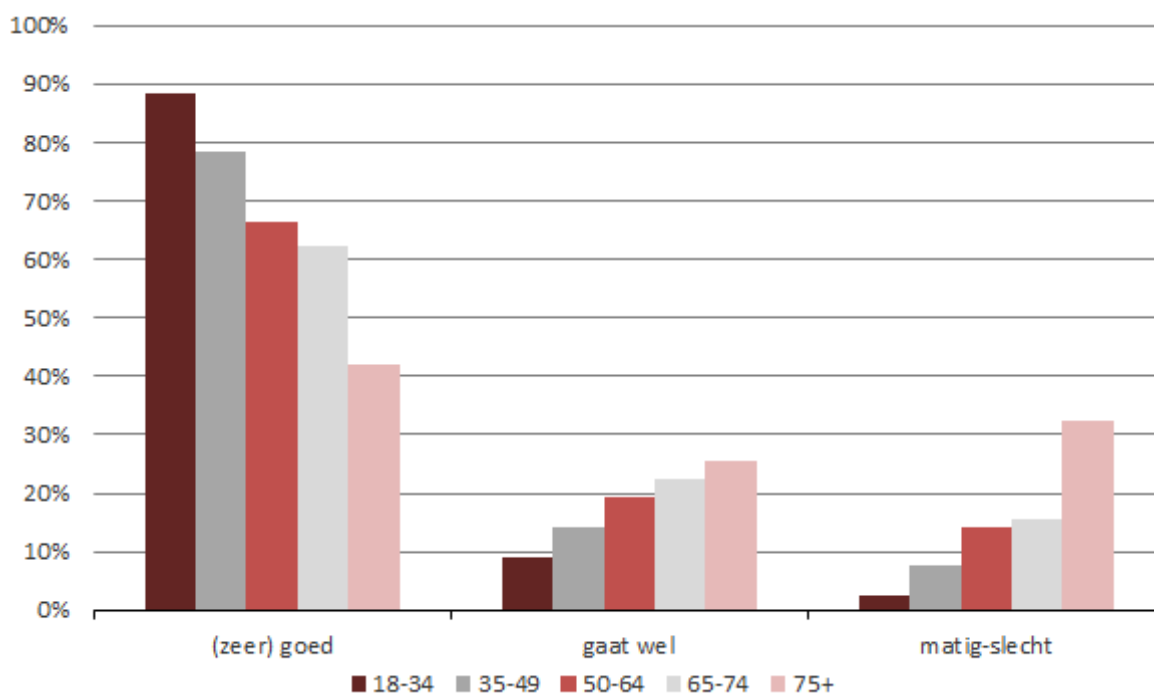
In bovenstaand figuur is te zien dat in vergelijking met twee jaar geleden het beeld uit de Burgerpeiling iets minder gunstig is geworden, met een toename van 2% van het aandeel mensen dat zich matig of slecht gezond vindt en een afname met 4% van het aandeel mensen dat zich goed of zeer goed gezond vindt. Over de hele linie zijn de scores iets ongunstiger, maar de genoemde verslechtering lijkt vooral veroorzaakt te worden door de oudste categorieën alsook de lager opgeleiden (zie verder hieronder).

Voor de jeugd gelden iets betere verhoudingen dan voor de volwassen bevolking. Het Emovo-onderzoek uit 2011 geeft de volgende bevindingen voor Nijmegen: 81% van de ondervraagde scholieren vond de eigen gezondheid goed of heel goed, 16% zei “gaat wel” en 3% vond de gezondheid “niet zo best of slecht”. De cijfers uit de kindermonitor 2013-2014 zijn nog een stuk positiever. In de gemeente Nijmegen beoordeelt 96% van de ouders de gezondheid van hun kind als goed. Vier procent benoemt de gezondheid matig of slecht. Dit zijn dezelfde verhoudingen als de kindermonitor van 4 jaar eerder.

Flinke verschillen in gezondheidsbeleving naar leeftijd, opleiding en gebied

In deze paragraaf splitsen we het gezondheidsbeeld voor volwassenen en ouderen uit naar deelgroepen. In de GGD-enquête is te zien dat het aandeel mensen dat zich goed gezond voelt boven de vijftig jaar afneemt: van 80% gemiddeld naar zo’n 65 tot 70% in de leeftijdscategorieën tot 75 jaar en zo’n 45 tot 50% in de groepen daarboven. In de 75+categorie zegt 45 tot 50% “gaat wel” en 5 tot 10% “matig” of “slecht”. In de Burgerpeiling 2015 ligt het aandeel oudere mensen dat zich een matige of slechte gezondheid toedicht net als in 2013 aanzienlijk hoger dan in het GGD-onderzoek: maar liefst 27% van de 75+ers vindt de eigen gezondheid matig en 5% slecht. In 2013 was dit resp. 13 en 4%. M.a.w. zo’n 10 tot 15% van deze groep schuift van een neutraal naar een ongunstig oordeel over de eigen gezondheid. Er zijn vooralsnog geen cijfers van elders die op een vergelijkbare tendens wijzen. Een aanname kan zijn dat ouderen met gezondheidsklachten en ouderdomsverschijnselen langer thuis blijven wonen en dat er meer van deze

mensen in de steekproef terecht zijn gekomen en aan het onderzoek hebben meegedaan (ouderen in tehuizen zitten niet in de steekproef). Maar ook m.b.t. deze aanname zijn (nog) geen cijfers beschikbaar. Ook naar opleiding zijn de verschillen aanzienlijk. Van de midden- en hogeropgeleiden voelt resp. 78% en 84% zich goed gezond. In de groep lager opgeleiden (lbo, mavo) is dit al wat lager (64%). Bij de laagst opgeleiden (geen of alleen basisonderwijs) is dit slechts 45%. Een aanzienlijk deel (14%) noemt zich matig of slecht gezond. In de Burgerpeiling zijn de verschillen nog explicieter: van de lager opgeleiden vindt 19% zich een matige of slechte gezondheid hebben, bij de laagst opgeleiden is dit zelfs 27%. Slechts voor een deel is bij deze bevindingen sprake van samenhang met leeftijd, omdat de oudste leeftijdscategorieën een lagere opleiding hebben. Voor een aanzienlijk deel gaat het bij de laagst opgeleiden namelijk ook om groepen tot 65 jaar.



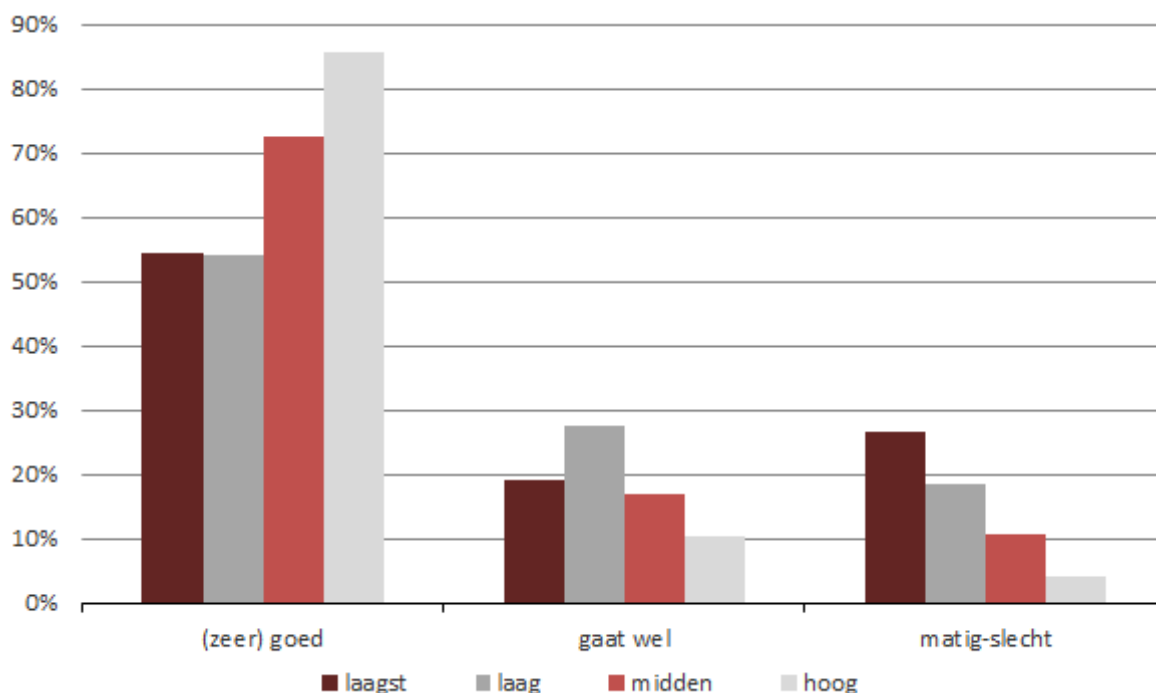
Figuur 1: Beleving gezondheidssituatie naar leeftijd. Bron: Burgerpeiling 2015

Het iets teruglopen van het gezondheidsgevoel in vergelijking met de Burgerpeiling van twee jaar geleden lijkt zich zoals gezegd over de hele linie af te spelen. Bij alle groepen is er sprake van, maar de tendens tot vergroting van de verschillen lijkt zich voort te zetten: de ouderen en de lager opgeleiden hebben volgens de Burgerpeiling meer ingeleverd dan de jongere en hoger opgeleide groepen³.

Ook nu zijn Nijmegen-Centrum, Nijmegen-Oost en Nijmegen-Noord de stadsdelen met de grootste aantallen - naar eigen zeggen - gezonde mensen, 80 tot 85% in de Burgerpeiling. In de andere stadsdelen ligt dit 5% tot 15% lager. Hier liggen de aandelen met matige of slechte gezondheid dan ook hoger dan het gemiddelde van 9%, het meest nog in Nijmegen-Oud-West (12%), Nijmegen-Zuid (13%) en met name Dukenburg (17%). In vergelijking met twee jaar geleden betekent dit een toename van 5%.

³ Gegevens uit gezondheidsregistraties om dit beeld te vestigen of aan te vullen zijn op dit moment niet voorhanden. Het doel, o.a. vanuit O&S, is wel om die de komende jaren meer en beter beschikbaar te krijgen.

De verschillen in gezondheidsbeleving naar etniciteit zijn eveneens groter geworden. Onder de niet-westerse groepen voelt 65% zich gezond of heel gezond. Dat is 10% minder dan gemiddeld. In 2013 was het verschil nog 5%. Het percentage met een matige of slechte gezondheid nam toe van 8 naar 11%.



Figuur 2: Beleving gezondheidssituatie naar opleiding. Bron: Burgerpeiling 2015

Enige afname in gezondheidsklachten door geluid en stank

In het algemeen heeft 14% van de Nijmegenaren vaak last van geluidsoverlast en 42% soms (Burgerpeiling 2015). Het percentage soms is daarmee 7% gedaald. Buurtbewoners en wegverkeer worden het vaakst genoemd als oorzaken (resp. 30 en 24% van de respondenten), gevolgd door brommers/motoren, rondhangende jongeren en evenementen en feesten. In de GGD-monitor van vier jaar geleden is op een andere manier naar geluidsoverlast gevraagd. Zo'n 11% geeft aan ernstige hinder te ondervinden van één of meer geluidsbronnen, met ook hier burens op de eerste plaats gevolgd door verkeer.

Net als twee jaar geleden geeft een veel kleiner aandeel, circa 5%, in de Burgerpeiling aan van geluidsoverlast gezondheidsklachten te krijgen. Enigszins opvallend is de afname van door respondenten geuite gezondheidsklachten in relatie tot geluidshinder in Nijmegen-Centrum, een daling van 14% naar bijna 6%. Daarmee komt dit stadsdeel weer nagenoeg uit op het gemiddelde, zoals ook in 2011 het geval was. Bij de overige stadsdelen steekt Nijmegen-Noord gunstig af (1,5%).

Zo'n 3% van de Nijmegenaren heeft vaak last van stankoverlast en 19% soms. Deze percentages zijn nagenoeg gelijk met die van twee jaar geleden. Ook nu zijn er verschillende oorzaken zonder dat er één domineert: wegverkeer, hondenpoep, riolering, afval. In de GGD-monitor 2011/2012 ondervindt ruim 2% ernstige hinder van één of meer geurbronnen, m.n. door riolering en open haarden. Niet expliciet is gevraagd naar verkeer.

In de Burgerpeiling relateert bijna 3% van de bewoners de stankoverlast aan gezondheidsklachten. Dat is gelijk aan 2013⁴. In Nijmegen-Oud-West is het voorkomen van klachten iets bovengemiddeld (6%).

⁴ Luchtkwaliteit behelst ook kenmerken die geen stank maar wel gezondheidsrisico's opleveren. Naar schatting overlijden in Nederland jaarlijks een paar duizend mensen vervroegd a.g.v. luchtvervuiling door (vracht)verkeer en scheepvaart. Door het ministerie van Infrastructuur en Milieu worden berekeningen uitgevoerd naar de aanwezigheid van fijnstof en stikstofdioxide (NO₂). Voor wat betreft fijnstof is in Nijmegen geen sprake van overschrijding van grenswaarden. M.b.t. stikstofdioxide is de grenswaarde in 2012 op 1,2 km weglengte overschreden. Enkele jaren eerder was dat 5 tot 6 km. Hoewel dat nooit zeker is vanwege ruimtelijke ontwikkelingen en meteorologie is de verwachting is dat er in 2015 geen overschrijdingen van NO₂ meer zullen zijn (in 2015 wordt de grenswaarde voor NO₂ pas formeel van kracht).

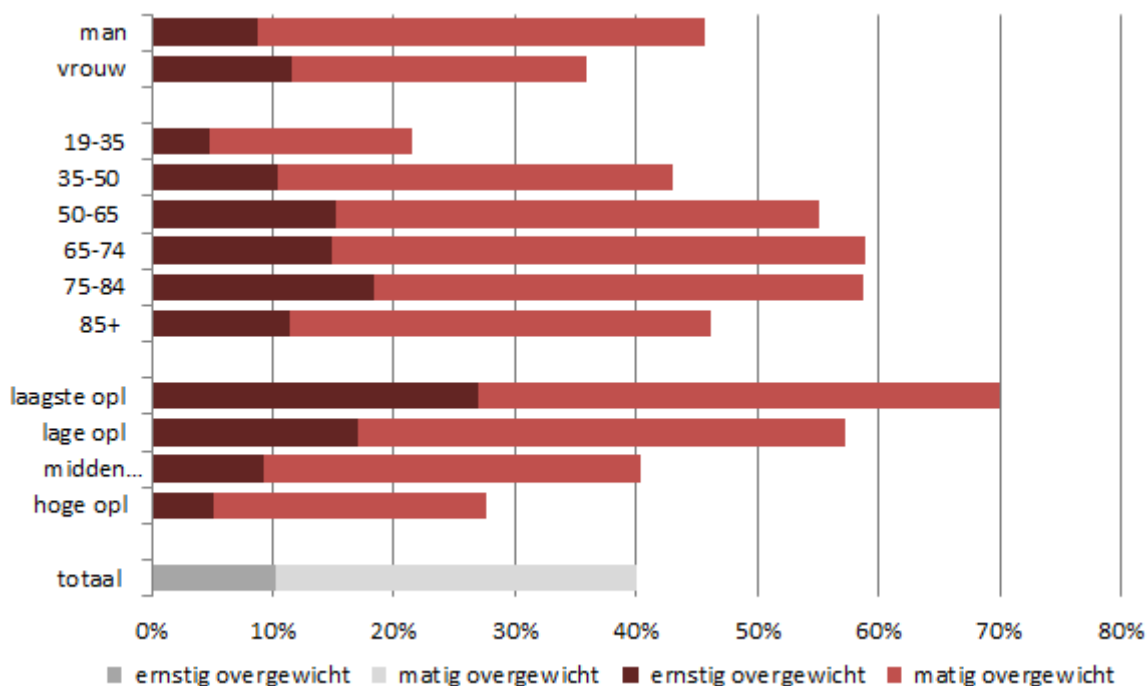
Leefstijl

Bij leefstijl richten we ons in deze module op overgewicht, bewegen, alcohol- en drugsgebruik en roken. Ook nu maken we gebruik van enquêtegegevens uit zowel de GGD-monitoren als de Burgerpeiling. Objectief vastgelegde gegevens zijn er alleen voor de jongste groepen via de metingen door de Jeugdgezondheidszorg. Verder maken we gebruik van eerdere rapportages over alcohol- en drugsgebruik van Tendens (het onderzoeksbureau van IrisZorg).

Bevindingen m.b.t. de leefstijl zijn de forse aantallen mensen met overgewicht en het minder gaan bewegen van mensen met lage opleiding. Enkele jaren geleden signaleerde tendensen in het alcohol- en drugsgebruik zijn dat jongeren tot 16 jaar iets minder alcohol en drugs zijn gaan gebruiken; de leeftijdsgroepen daarboven niet. Het rookgedrag onder volwassenen is toegenomen⁵.

Veel mensen met overgewicht, maar iets minder dan in andere steden

Veel mensen hebben overgewicht: bij 30% is sprake van matig overgewicht, bij 10% ernstig, zo blijkt uit de GGD-monitor van 2011/2012. Vooral mannen, mensen boven 35 jaar en mensen met een lagere opleiding hebben vaker overgewicht. Hoge uitschieters zijn te zien bij de groep met de laagste opleidingen, 70% is te zwaar (43% matig overgewicht en 27% ernstig). Overigens is het percentage mensen met matig of ernstig overgewicht iets lager dan voor de referentiegroep van kennissteden (40,0% tegen 43,2%).



Figuur 3: Overgewicht naar geslacht, leeftijd en opleiding. Bron: GGD-monitor volwassenen en ouderen 2012

Voor de jeugd hebben we als het gaat om overgewicht de beschikking over cijfers van de afdeling Jeugdgezondheidszorg van de GGD. Lengte en gewicht worden door de schoolartsen en -verpleegkundigen structureel gemeten voor de hele regio. Voor wat betreft Nijmegen is in het schooljaar 2014-2015 bij 12,2%

⁵ M.b.t. deze thema's zijn i.t.t. twee jaar geleden geen recente rapportages of (jaar)verslagen van instellingen als IrisZorg beschikbaar.

van de 5- tot 14-jarigen overgewicht vastgesteld. Bij ongeveer 4/5 was dit (matig) overgewicht en bij 1/5 obesitas (zwaar overgewicht). De cijfers over de laatste jaren laten regionaal een licht dalende trend te zien, voor Nijmegen is het beeld minder consistent.

Voor wat betreft overgewicht en psychosociale problematiek geeft de kindermonitor vergelijkbare indicaties. Op basis van zelfrapportage lengte en gewicht door de ouders zou 11% van de kinderen overgewicht hebben. Overigens, rechtstreeks gevraagd naar het oordeel vindt 5% van de ouders hun kind (veel) te zwaar. In de Emovo-enquête is jongeren (2^e en 4^e klas middelbaar onderwijs) gevraagd of zij zichzelf te zwaar vinden. In de enquête 2010-2011 is het aandeel dat zichzelf te zwaar vindt hoger: 20% te zwaar en 3% veel te zwaar. In de subjectieve beleving zijn het vooral meisjes die zichzelf te zwaar noemen, terwijl ze dat volgens de meetgegevens niet zijn.

Volgens de kindermonitor 2013-14 komt het aandeel kinderen met overgewicht uit op 11% (in 2009 was dit 12%). In de enquête zijn ook vragen gesteld in relatie tot psychosociale gezondheid. Bij 9% van de kinderen was sprake van een verhoogde score. In 2009 was dit 11%.

Behalve van overgewicht kan er ook sprake zijn van ondergewicht. Dit is bij zo'n 9% van de volwassenen en ouderen het geval (GGD-monitor) en bij 14% van de jeugd (JGZ). Ondergewicht op zich hoeft overigens geen reden tot zorg te zijn, zolang het niet veroorzaakt wordt door een onderliggende psychische of lichamelijke aandoening.

30% van volwassenen en ruim 30% van jeugd beweegt te weinig; lager opgeleiden bewegen minder dan gemiddeld

De GGD-monitor laat zien dat zo'n 66% van de inwoners van Nijmegen voldoet aan de "Nederlandse Norm Gezond Bewegen"⁶. Bij de lager opgeleiden is dit iets minder (zo'n 5%) , bij de laagst opgeleiden (LO) veel minder (20%)

Niet-sporters voelen zich aanmerkelijk minder gezond dan sporters, zo blijkt uit de Burgerpeiling. Deels wordt dit verklaard door leeftijd en opleiding. Ouderen en lager opgeleiden sporten minder en voelen zich minder gezond. Voor de rest is het moeilijk het causaal verband te duiden tussen sporten en gezondheid: zijn mensen minder gezond omdat ze niet sporten of sporten ze niet omdat ze niet gezond zijn? In de Burgerpeiling blijkt wel dat "veel-sporters" zich het vaakst gezond of zeer gezond voelen (80-85%). Van degenen die wat minder sporten (eenmaal of enkele malen per maand) vindt iets meer dan 70% zichzelf een goede of zeer goede gezondheid hebben⁷.

Het Emovo-onderzoek uit 2011 toont aan dat het aandeel jeugdigen tot 16 jaar dat te weinig beweegt ruim een kwart is. 33% van de Nijmeegse jongeren beweegt minder dan 7 uur per week. Daarbij blijkt dat meisjes minder bewegen dan jongens, leerlingen van klas 4 minder dan van klas 2 en vmbo-leerlingen minder dan havo/vwo-leerlingen. Het is niet mogelijk om voor dit cijfer een betrouwbare vergelijking te maken met het percentage van 2007, omdat in 2007 niet precies dezelfde vragen zijn gesteld.

⁶ Het criterium bij de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) is dat men minstens vijf dagen van de week, tenminste 30 minuten per dag matig intensief beweegt.

⁷ Analyse op basis van de GGD-enquête laat zien dat gewicht en gezondheidsgevoel wel een duidelijke samenhang vertonen. Van de mensen met een Body Mass Index tussen 18,5 en 25 voelt ruim 80% zich goed gezond. Bij de scores tot 18,5 en tussen 25 en 30 is dat ongeveer 70%. Voor de mensen met een BMI-score boven 30 voelt ruim de helft zich gezond, 35% zegt "gaat wel"; een kleine 10% zegt "slecht tot zeer slecht". Ook nu spelen in de relatie tussen gewicht en gezondheid leeftijd en opleiding zeer waarschijnlijk een medeverklarende rol.

Eerdere metingen: afname alcohol- en drugsgebruik tot 16 jaar, niet bij volwassenen

De antwoorden op de diverse vragen die in het Emovo-onderzoek van 2011 zijn gesteld over alcohol en drugs wijzen op een afname in gebruik gedurende de periode 2007-2011 onder jongeren tot 16 jaar, zowel voor alcohol als drugs. Zo is het percentage dat zegt de laatste vier weken alcohol te hebben gedronken tussen 2007 en 2011 gedaald van 47% naar 35%. Voor wat betreft softdrugs was er een daling van 12 naar 8%.

Ook in de meest recente rapportage van Tendens⁸ (*8) wordt een daling gezien van het alcoholgebruik bij jongeren jonger dan 16 jaar. Ondanks het gegeven dat een redelijk grote groep jongeren en jongvolwassenen wekelijks veel alcohol tot zich neemt, melden zich relatief weinig van hen bij de verslavingszorg voor problemen met alcohol. De groep 55-plussers die zich meldt bij IrisZorg vanwege primaire alcoholproblematiek neemt de laatste jaren toe in omvang. Mede onder invloed van de vergrijzing zal deze trend zich ook in de komende jaren blijven voortzetten, zo wordt gesteld in de rapportage.

Tendens ziet ook het cannabisgebruik onder middelbare scholieren verder dalen, maar niet in de leeftijdsgroepen daarboven. (Overmatig) drugsgebruik hangt vaak samen met andere zaken, waarbij het gebruik zowel oorzaak als gevolg kan zijn. "Jongeren die meerdere dagen per week of dagelijks blowen hebben vaker problemen met school, met financiën en op het gebied van de geestelijke gezondheid. De kans op maatschappelijke uitval en overmatig middelengebruik neemt toe bij hen." De laatste jaren stijgt het aantal jongeren met een primaire hulpvraag rond het gebruik van cannabis; deze trend werd ook doorgezet in 2012.

Het gebruik van andere soorten drugs (cocaïne, amfetamine, ecstasy en GHB) is (nog) vrij laag onder middelbare scholieren. In de Emovo-enquête geeft 2% aan in de voorgaande vier weken één van die middelen gebruikt te hebben. Cocaïnegebruik onder jongeren lijkt volgens Tendens wat af te nemen. De prijs is een factor. Het aantal primaire hulpvragen voor cocaïne daalt nog steeds.

Verder is in Gelderland het aantal incidenten met GHB relatief groot.

Toename rookgedrag

Roken levert in vergelijking met de andere leefstijlfactoren de grootste schade op in de zin van de meeste verloren levensjaren en gezondheidskosten. De GGD-enquête van 2012 wijst uit dat van de Nijmeegse bevolking bijna 26% rookt (nagenoeg gelijk aan de referentiegroep van gemeenten). Bij de hoogopgeleiden is dit aandeel lager (20%), bij de midden- en lager opgeleiden hoger (resp. 28% en 32%). Verder zijn het de mannen die relatief vaker roken dan vrouwen (30% versus 22%) en de leeftijdscategorieën 19-35 en 50-64 (ca. 30% en 28%).

In vergelijking met 2008 is voor de volwassen Nijmeegse bevolking tot 65 jaar een niet onaanzienlijke stijging te zien van 25% naar 28%. De toename doet zich zowel voor bij mannen als vrouwen (maar bij vrouwen sterker), en verder met name in de leeftijdscategorieën 19-35 en in mindere mate 50-64. Qua opleiding is er sprake van behoorlijke toename in de middengroep en in beperktere mate ook in de groepen met de lagere opleidingen.

⁸ Tendens (IrisZorg): Trends in Wonen, Werken en Middelengebruik 2012-2013: een update. De laatste jaren zijn geen nieuwe rapportages van IrisZorg beschikbaar, dus ook niet over de periode vanaf 1 januari 2014, toen de leeftijdsgrens van alcoholverkoop omhoog ging van 16 naar 18 jaar. Landelijk zijn er wel signalen dat de dalende tendens bij jongeren doorzet zo blijkt bijv. uit een studie uit 2014 van de Universiteit Utrecht, het Trimbos-instituut en het Sociaal en Cultureel Planbureau.

Gebruik en samenloop regelingen sociaal domein

Sinds 2012 werkt O&S aan de verbetering van de kennis omtrent het gebruik van regelingen in het sociale domein. Het doel is om de kennis over het gebruik van regelingen afzonderlijk te verbeteren, maar ook het samenhangend gebruik en de bijbehorende cliëntengroepen. Hiertoe zijn van 21, hoofdzakelijk gemeentelijke, registraties de gegevens in één bestand bij elkaar gebracht en gekoppeld, in het Sociaal Statistisch Bestand (SSB). Daarnaast zijn er relevante regelingen en hulptrajecten die, doordat geen data op persoonsniveau beschikbaar zijn, niet in deze koppeling meegenomen konden worden, maar waarvan wel (geaggregeerde) gegevens beschikbaar zijn. Het SSB14 heeft als peildatum 1 januari 2014, en geeft dus een beeld van de situatie vòòr de transities.

In deze module van de Stads- en Wijkmonitor presenteren we de belangrijkste resultaten uit het SSB⁹. Ze geven een beeld van de gebruikmaking van regelingen, van de omvang en differentiatie hierin en van de gebruikersgroepen. Een totaaltelling komt uit op zo'n 90.000 cliëntrelaties, d.w.z. het aantal keer dat inwoners van Nijmegen voorkomen in registraties in het sociale domein (zorg, werk, inkomen, jeugd). Twee derde van de Nijmeegse huishoudens komt niet voor in de registraties, een derde wel. Hierbij is er een sterke mate van concentratie, d.w.z. dat veel personen en huishoudens van meerdere regelingen gebruik maken en ook dat een relatief klein aandeel van de huishoudens een groot deel van het gebruik bepaalt. Daarbij horen naar verhouding veel eenoudergezinnen en huishoudens van niet-westerse komaf. En ook zijn er duidelijke gebiedsconcentraties in de aandachtswijken te zien.

Inventarisatie sociale domein: circa 90.000 cliëntrelaties

Het schema hieronder biedt een overzicht in de klantrelaties van de mensen die 1 januari 2014 in Nijmegen woonden. De bestanden zijn in vier blokken verdeeld: zorg, werk, inkomen en jeugd. Binnen de blokken zijn de bestanden die niet in de koppeling meegenomen zijn donker gearceerd¹⁰. Het schema laat zien dat het sociaal domein een zeer omvangrijke cliëntenpopulatie omvat. In totaal gaat het om zo'n 90.000 cliëntrelaties. Zowel op de terreinen zorg als werk en inkomen bedraagt het aantal cliëntrelaties bijna 25.000 tot meer dan 30.000. M.b.t. jeugd ligt het aantal lager (circa 7.000).

Per regeling of registratie zijn er grote verschillen in aantallen. De omvangrijkste, d.w.z. met de meeste geregistreerde personen, zijn de Wmo, de NWW, de bijstand en bijzondere bijstand, en de collectieve aanvullende verzekering. Bij deze regelingen gaat het om 6.500 tot bijna 9.000 personen. Daarna volgen de AWBZ (intra- en extramuraal), de GGZ, de re-integratietrajecten, WAO, Wajong, kwijtschelding gemeentelijke belasting, Bureau Jeugdzorg en Leergeld, elk met 2.500 tot 6.000 personen in de regeling. Bij veel regelingen is er sprake van cliënten c.q. ingeschrevenen uit één en hetzelfde huishouden. In de drie rechterkolommen staat, voor de regelingen uit het SSB, het aantal huishoudens dat gemoeid is met de betreffende regeling. Te zien is dat het voorkomen van meerdere personen uit één huishouden binnen één en dezelfde registratie aan de orde is bij bijv. de Wmo-regeling, NWW, WWB, re-integratie, collectieve aanvullende verzekering en stichting Leergeld. Hetzelfde geldt voor de cliënten van Bureau Jeugdzorg,

⁹ De volledige verslaggeving is te vinden in de rapportage "Gebruik en samenloop regelingen sociaal domein Nijmegen", welke in september 2015 is vrijgegeven door BenW.

¹⁰ Voor een categorie zijn geen aantallen vermeld, maatschappelijke opvang. Op dit moment zijn daarvoor geen adequate bestandsgegevens beschikbaar.

waarbij van één huishouden ook ouders én kinderen ingeschreven kunnen zijn voor begeleiding en behandeling¹¹.

¹¹ M.b.t. BJZ zijn veel personen niet terug te vinden in het GBA per 1-1-2014 (bijv. vanwege verhuizing in 2013) en dus niet opgenomen in het gekoppelde bestand. Het aantal cliënten over 2013 (kinderen en ouders) is dus hoger dan in de tabel.

		huishoudens		
	cliëntrelatie/pers (*1)	zelfst	onzelfst (*2)	tehuis
ZORG				
Wmo-verstrekking	7.800	6.800	50	600
regieteam (*3)	1.050	1.000	25	25
sociaal wijkteam (*3)	1.150	1.050	25	25
AWBZ extramuraal	3.250	2.600	200	250
AWBZ intramuraal (*4)	2.550			
Maatschappelijk Werk (*4)	1.700			
GGZ*** (*4)	5.300			
Meldpunt Bijzondere Zorg (*4)	1.100			
Maatschappelijke Opvang PM				
totaal ZORG	23.900			
WERK				
IW3/re-integratie/inburgering	3.100	2.650	250	25
jongerenloket/re-integratie	1.700	1.200	350	50
NWW	9.700	7.850	750	150
WSW	1.500	1.300	50	200
arbeidsongeschikten (WAO+Wajong)	8.000			
totaal WERK	24.000			
INKOMEN				
WWB	6.850	5.800	450	200
uitstroom WWB	1.350	1.000	200	50
kwijtschelding belasting	5.900	5.800	50	25
collectieve aanvullende verzekering	6.600	5.250	150	150
bijzondere bijstand	8.250	7.150	300	400
Schuldhulpverlening (screening BSHV)	800	700	50	50
Leergeld (*5)	2.500	1.500	0	0
totaal INKOMEN	32.250			
JEUGD				
leerplicht	1.200	1.000	50	50
vsv-meldingen DUO aan Jolo	500	400	50	25
BJZ hulpverlening (kinderen en ouders)	2.650	1.700	50	50
BJZ Awbz indicaties (kinderen en ouders)	1.000	450	25	<25
leerlingvervoer	600	500	25	<25
Jeugd Gezondh.zorg (overgewicht enSDQ-indic)	1.000	950	0	<25
totaal JEUGD	6.950			
TOTAAL				
	87100			
VEILIGHEID (ketens Veiligheidshuis)				
besproken casussen jeugd (*6)	350			
meldingen huiselijk geweld (*7)	950			
besproken casussen veelplegers	50			
totaal VEILIGHEID	1.350			

(*1) De cijfers in deze tabel zijn afgerond en zijn indicaties. Soms zijn cliëntrelaties bepaald op een peilmoment, so
2013. Het aantal cliëntrelaties onder de inwoners per 1-1-2014 is niet hetzelfde als het aantal cliënten van 2
leden zijn in 2013 kunnen wel in dat jaar cliënt geweest zijn, maar komen in deze tabel (cliëntrelaties onder b

(*2) Onzelfstandige eenheid SSHN of in verkamerd pand (minstens 3 alleenstaanden)

(*3) Casussen betreffen huishoudens

(*4) Data uit SWM 2013: NIM 2012, GGZ 2011; bron Stadsgetallen; AWBZ intramuraal (Zorgkantoor) en Meldpunt Bi

(*5) Schatting; betreft voorzieningen voor cultuur, sport, onderwijs en welzijn

(*6) Data uit SWM 2013 Besproken in Justitieel overleg risicojongeren (JOR) en Zorgoverleg risicojongeren (ZOR); de

(*7) Data uit SWM 2013 Meldingen besproken in screeningsoverleg; geen unieke casussen; personen of huishoude

Figuur 4: Cliëntrelaties sociaal domein (voor bevolking Nijmegen per 1-1-2014). Bron: Sociaal Statistisch Bestand gemeente Nijmegen.

In de volgende paragraaf wordt verder ingegaan op de stapeling van de bijna 90.000 cliëntrelaties, d.w.z. het voorkomen van meerdere cliëntrelaties, vanuit verschillende regelingen, binnen hetzelfde huishouden. Voor de volledigheid is aan de onderkant van het schema een blok veiligheid toegevoegd met daarin de aantallen casussen en meldingen over 2012 in relatie tot de drie ketens uit het Veiligheidshuis¹² vanwege de samenhang tussen de problematiek die binnen deze ketens aan de orde komt en de gebruikmaking van de diverse regelingen binnen dezelfde huishoudens. Meer specifieke cijfers zijn daarover nu niet beschikbaar. Het streven is erop gericht om in de toekomst ook gegevens uit de veiligheidsketens te betrekken in de sociale analyse.

Heel sterke concentratie van gebruik van regelingen

In de navolgende tabel is voor de 21 regelingen het gebruik en de overlap daarbinnen te zien op basis van het SSB14. Op persoonsniveau maakt 80% geen gebruik en 20% wel gebruik van één of meer regelingen. In het SSB13 was deze verhouding exact hetzelfde. Bij ruim de helft van de mensen (11%) gaat het om één regeling, bij bijna 10% om twee of meer. 2% van de Nijmegenaren (bijna 2.500) is te vinden in vijf of meer registraties.

¹² Jaarverslag Veiligheidshuis 2012.

NAAR CLIENTRELATIES*	personen		huishoudens zelfst		huishoudens onzelfst		huishoudens thuis	
	abs	rel	abs	rel	abs	rel	abs	rel
geen clientrelaties	135250	80%	45750	66%	18550	92%	1300	52%
1 clientrelatie	17950	11%	10600	15%	850	4%	700	28%
2	6200	4%	4150	6%	350	2%	300	12%
3	3750	2%	2650	4%	250	1%	150	6%
4	2700	2%	2200	3%	100	0%	100	4%
5	1600	1%	1550	2%	50	0%	50	2%
meer dan 5	850	1%	2400	3%	<25	0%	<25	0%
TOTAAL	168300		69300		20200		2500	

NAAR SUBDOMEINEN	personen		huishoudens zelfst		huishoudens onzelfst		huishoudens thuis	
	abs	rel	abs	rel	abs	rel	abs	rel
geen gebruik	135250	80%	45750	66%	18550	92%	1300	52%
op één subdomein								
zorg	6800	4%	5200	8%	200	1%	500	20%
inkomen	4850	3%	3200	5%	200	1%	150	6%
werk	6050	3%	4200	6%	500	2%	50	2%
jeugd	4550	3%	1550	2%	100	0%	100	4%
totaal één subdomein	22250	13%	14150	20%	1000	5%	800	32%
op twee subdomeinen								
zorg en inkomen	3000	2%	2400	3%	50	0%	250	10%
zorg en werk	400	0%	400	1%	<25	0%	<25	0%
zorg en jeugd	250	0%	250	0%	<25	0%	<25	0%
inkomen en werk	5250	3%	3550	5%	500	2%	100	4%
inkomen en jeugd	150	0%	300	0%	<25	0%	<25	0%
werk en jeugd	300	0%	350	1%	<25	0%	<25	0%
totaal twee subdomeinen	9350	6%	7250	10%	600	3%	400	16%
op drie/vier subdomeinen								
op drie/vier subdomeinen	1450	1%	2150	3%	50	0%	50	2%
TOTAAL	166450		68250		19400		3300	

* de cijfers in deze tabel zijn afgerond

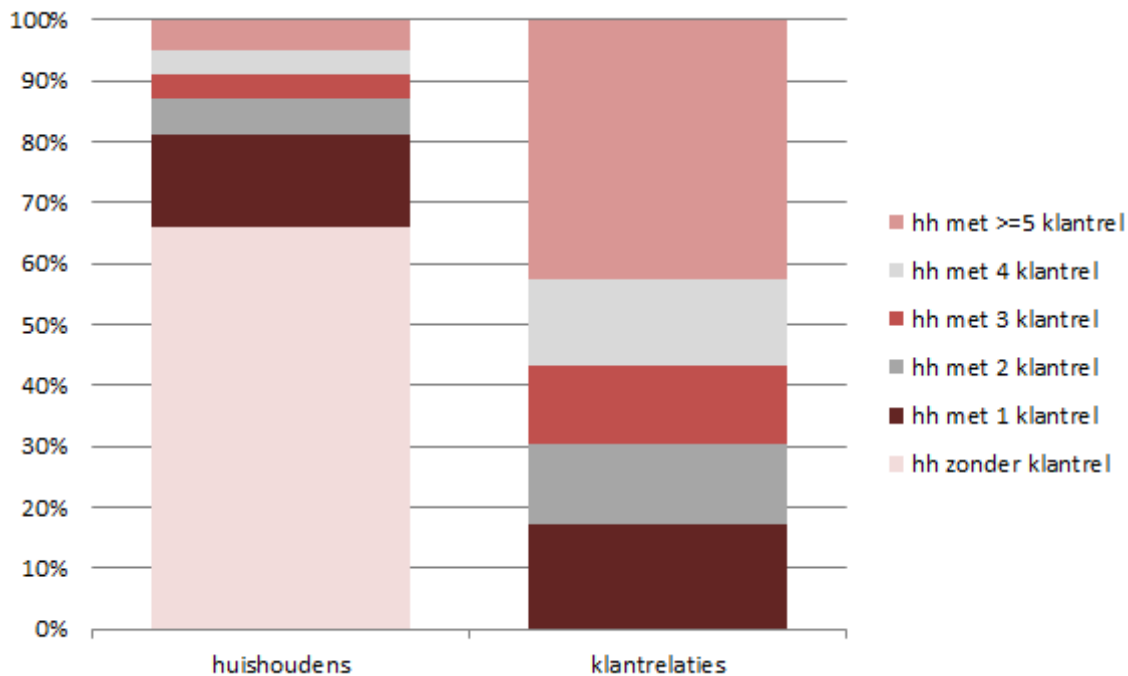
Figuur 5: Overlap gebruik van regelingen. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen.

Op huishoudensniveau is te zien dat door twee derde (ruim 45.000) van de zelfstandige huishoudens van geen enkele regeling gebruik wordt gemaakt c.q. sprake is van registratie. Ook nu geldt dat van de 34% van de huishoudens die wel gebruik maken (bijna 23.000) het voor bijna de helft (15%) om één regeling gaat en voor ruim 18% om meer dan één. Bij 5% (4.000 huishoudens) is sprake van vijf of meer regelingen. Het gebruik bij onzelfstandige huishoudens (waaronder heel veel studenten) is logischerwijs veel geringer (8%). Bij huishoudens in tehuizen is het gebruik uiteraard weer veel groter (48%, waarbij het voor twee derde één regeling betreft).

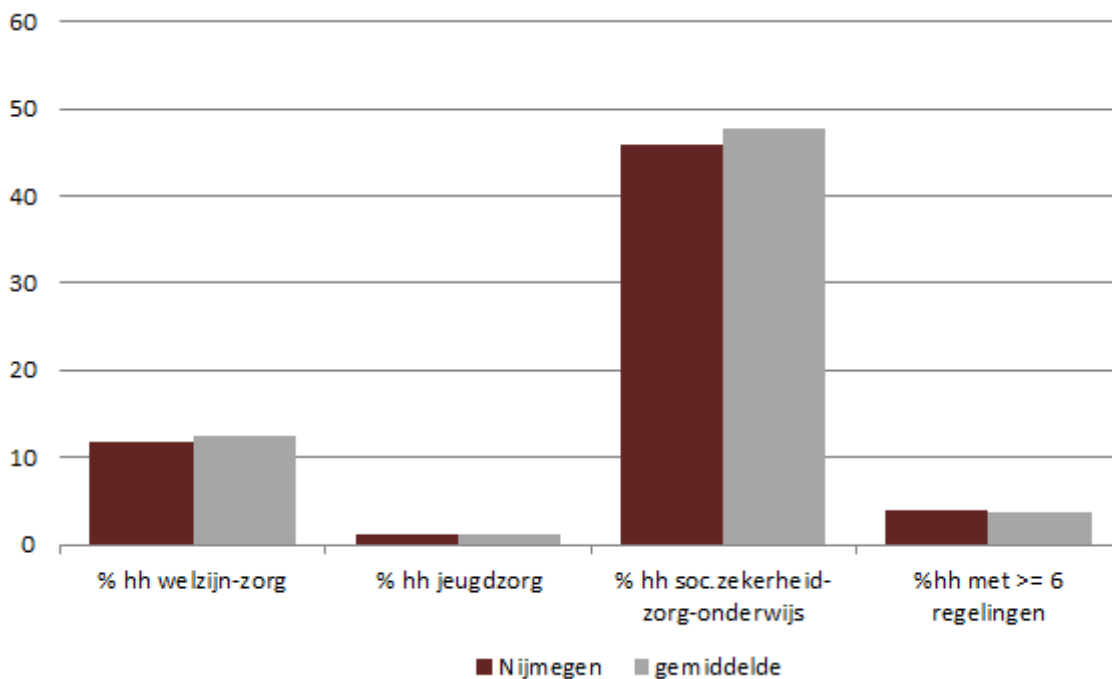
Er is sprake van spreiding van huishoudens over de vier onderscheiden subdomeinen, m.n. zorg, inkomen en werk, en in mindere mate jeugd. Bij de 13% van de zelfstandige huishoudens die in twee of meer subdomeinen zijn vertegenwoordigd (zo'n 8.500) zijn zorg-inkomen en inkomen-werk de meest voorkomende combinaties. Maar ook zijn er 1.000 tot 2.000 huishoudens waarbij registratie op jeugd

samenvalt met die op één of meer van de andere drie subdomeinen.

Wanneer je op basis van de cijfers uit deze tabel een doorrekening maakt, blijkt dat als het gaat om de zelfstandige huishoudens 18% van de huishoudens bepalend is voor de deelname aan meer dan 80% van de regelingen. In feite is de concentratie nog sterker uit te drukken: 43% van de cliëntrelaties is te herleiden naar 5% van de huishoudens (ca. 4.000).



Figuur 6: Concentratie gebruikmaking regelingen. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen



Figuur 7: Gebruik financiële regelingen door huishoudens in Nijmegen i.v.m. referentiegroep kennissteden¹³.
Bron: landelijke Stapelingsmonitor

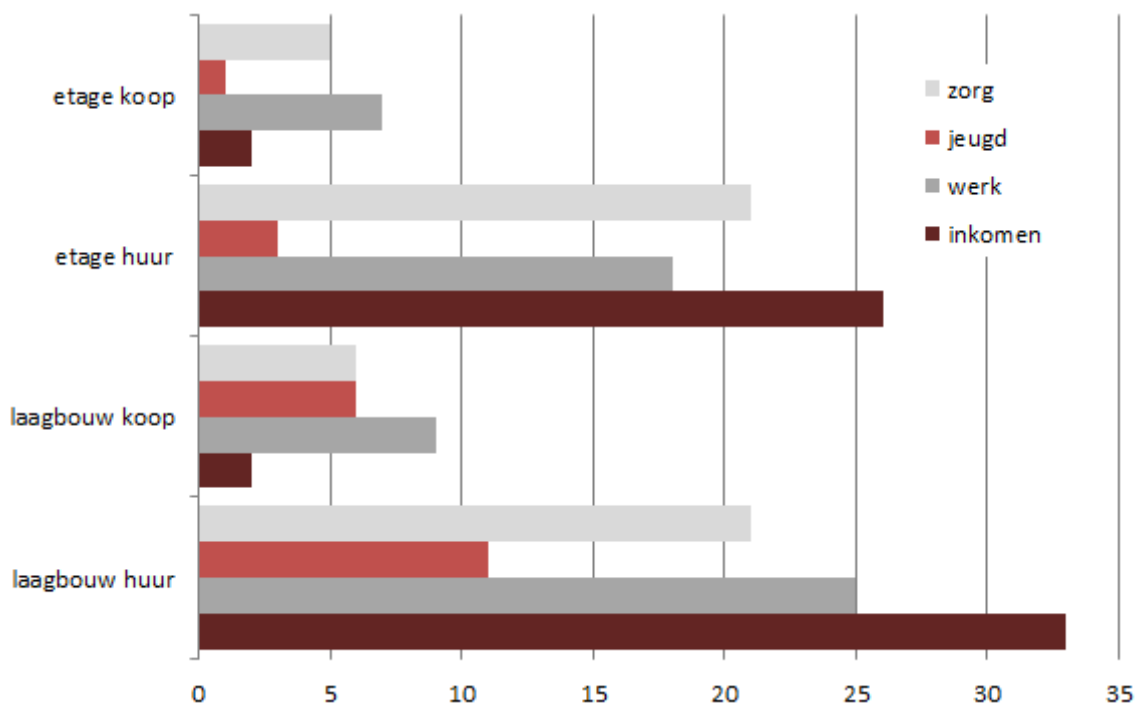
Twee jaar geleden is landelijk een stapelingsmonitor ontwikkeld, waarin op een vergelijkbare manier als in het gemeentelijke SSB een groot aantal registraties zijn gekoppeld. Uit de eerste bevindingen bleek dat de verhoudingen voor Nijmegen ook te zien zijn in andere steden. Met name met de kennissteden is de overeenkomst groot. Het gebruik van regelingen is iets minder groot dan in andere steden. Het niet-gebruik van regelingen is dus wat groter. Dit ligt aan de grote studentenaantallen die het gebruik in kennissteden drukken¹⁴. In figuur 8 worden uit de landelijke stapelingsmonitor de aandelen Nijmeegse huishoudens die te maken hebben met financiële regelingen vergeleken met die uit de referentiegroep van kennissteden. Zoals gezegd zijn de overeenkomsten groot.

Veel meer klanten in huurwoningen en aandachtsgebieden

De verschillen naar woningtype zijn groot. Meer dan 50% van de huishoudens in laagbouwhuur-woningen maakt gebruik van een of meer regelingen. Het aandeel huishoudens met 5 of meer klantrelaties is ook veel hoger dan gemiddeld (14½ % tegen 5½ %). Ook bij etagehuurwoningen is het gebruik groter dan gemiddeld (44% van de ruim 21.000 huishoudens is bekend in een of meerdere registraties). In figuur 1 is te zien dat deze oververtegenwoordiging voor alle vier de deelterreinen geldt (in de etagesector alleen niet voor de registraties m.b.t. jeugd).

¹³ Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Tilburg

¹⁴ De landelijke stapelingsmonitor is ontwikkeld door Platform 31 en CBS, in samenwerking met een groot aantal steden waaronder Nijmegen. Een verschil is dat het bij de landelijke monitor om regelingen gaat die alle (ook) financiële implicaties hebben. Daarbij horen ook algemene, niet-gemeentelijke, regelingen voor grote groepen die niet voorkomen in het SSB (tegemoetkoming chronisch zieken, compensatie eigen risico en aftrek ziektekosten). Daardoor komt het totale gebruik van regelingen hoger uit dan in het SSB. Daartegenover is het SSB meer gericht op kwetsbaarheid in brede zin, met bijv. gegevens uit de lokale Regieteam en Sociale Wijkteams.



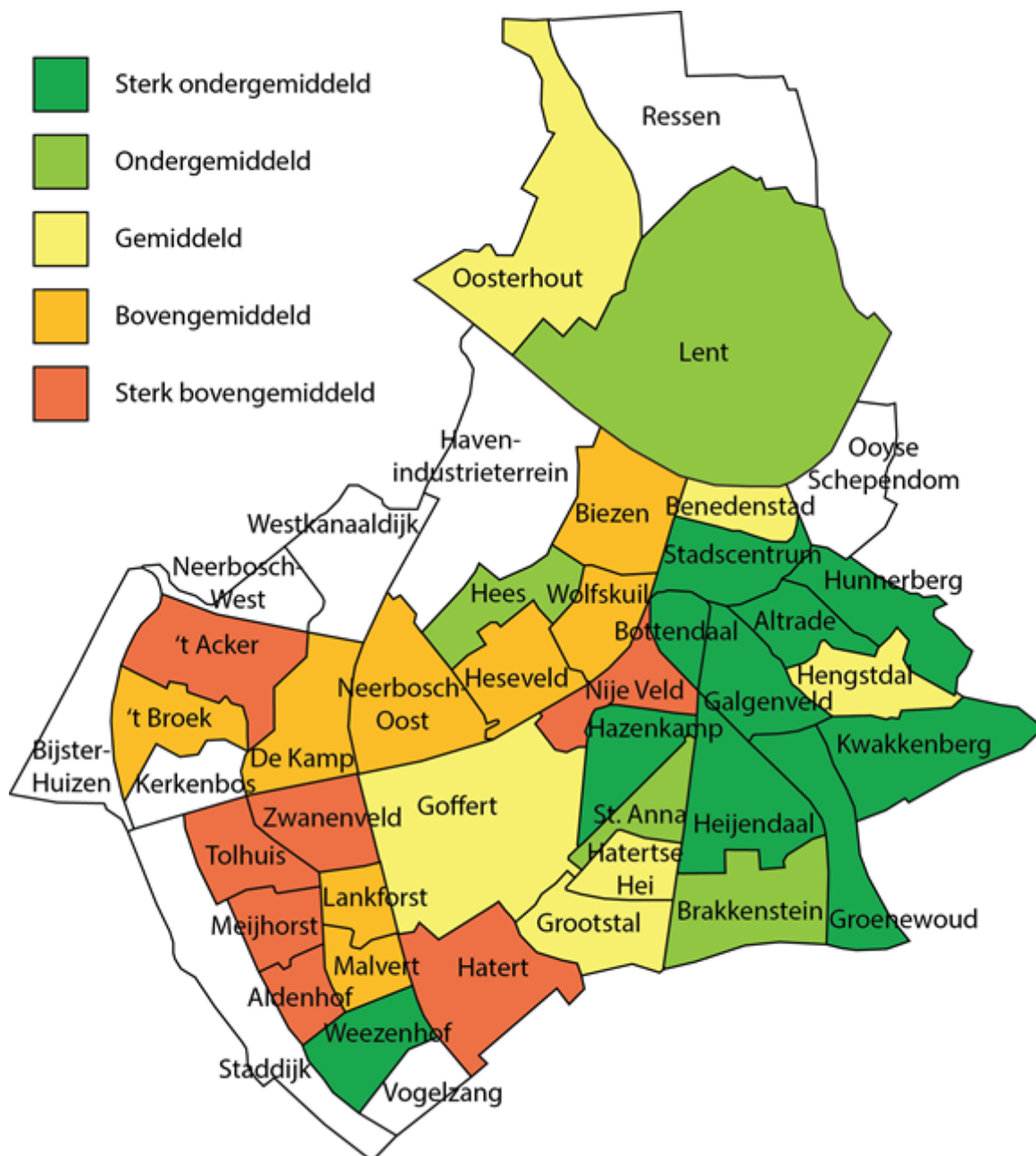
Figuur 8: Aanwezigheid in registraties deelterreinen naar woningtypen

Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Samenhangend hiermee en met het algemene sociaal-maatschappelijke profiel zijn er ook duidelijke gebiedsconcentraties te zien, m.n. in de zogenaamde aandachtsgebieden. In de stadsdelen Nijmegen-Zuid, Dukenburg en Lindenholt is het aandeel huishoudens dat bekend is in een of meer regelingen het grootst (om en nabij 40%). In de stadsdelen Nijmegen-Centrum, Nijmegen-Oost en Nijmegen-Noord liggen deze aandelen veel lager (circa 25%).

Op wijkniveau zijn de verschillen nog groter, met een spreiding van ruim 50% tot slechts iets meer dan 10% huishoudens die bekend zijn in een of meer registraties.

De wijken waar de hoogste aandelen huishoudens met stapeling (5 of meer) van regelingen voorkomen zijn Meijhorst, Tolhuis, Nije Veld, Aldenhof, Zwanenveld en Hatert. 9 tot 12% van de huishoudens is daar in 5 of meer regelingen te vinden. Binnen wijken, op buurtniveau, loopt het op een aantal plaatsen op tot een kwart of een derde van alle huishoudens (zie voor het spreidingsbeeld ook de kaart op de volgende bladzijde).

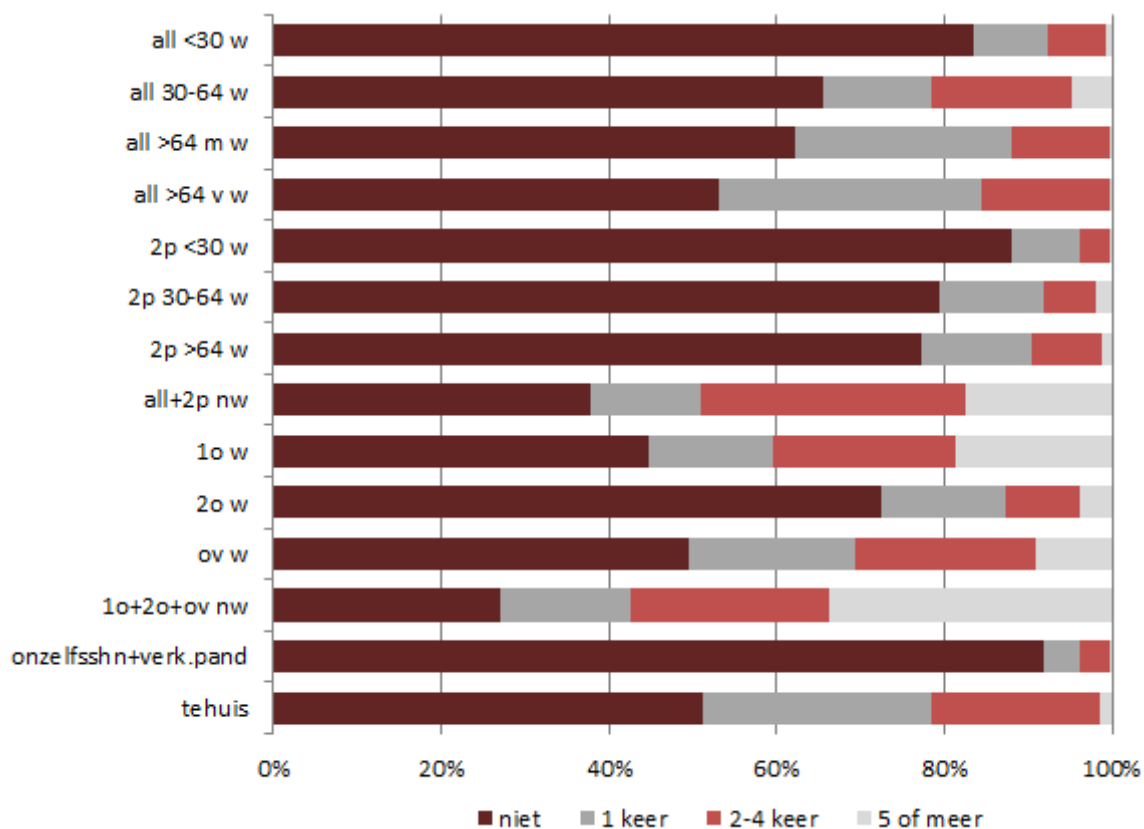


Figuur 9: Aandeel huishoudens die 5 keer of vaker voorkomen in het Sociaal Statistisch bestand 2014

Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Typologie gebruikersgroepen

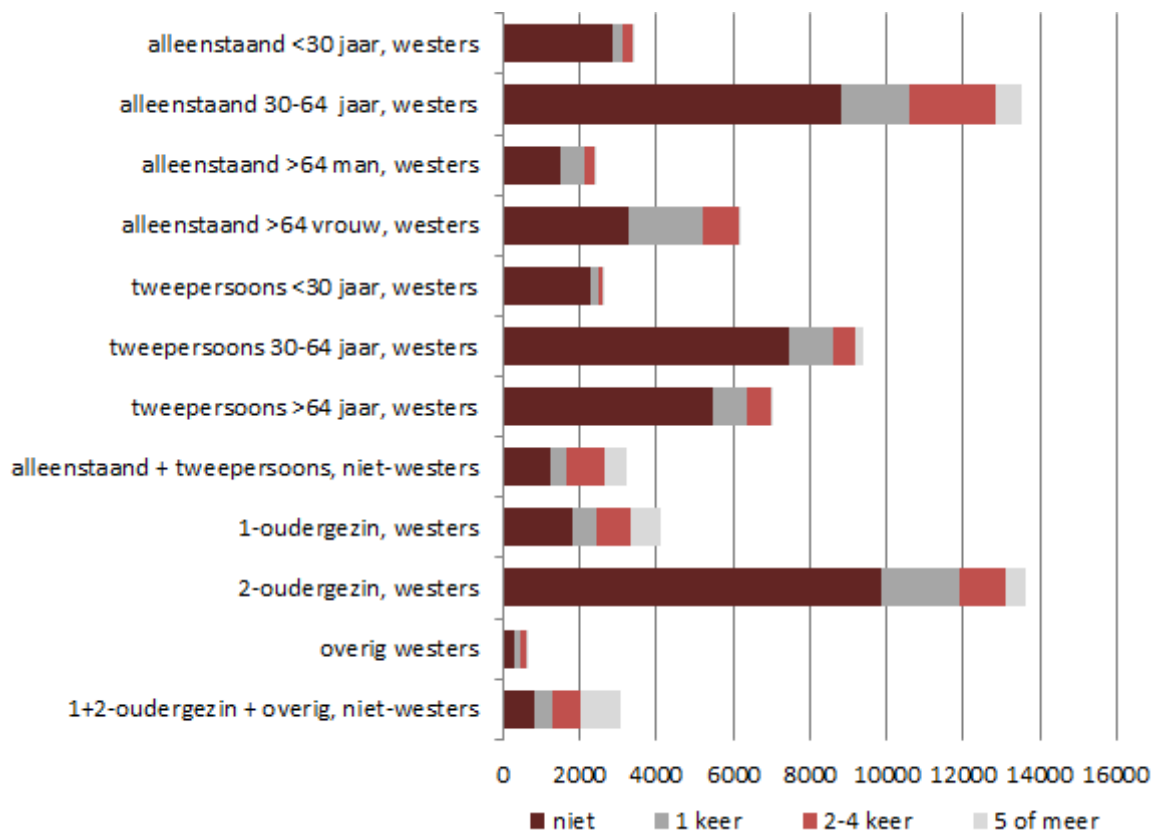
Uit de gegevens van onderstaand is af te leiden dat een derde van de zelfstandige Nijmeegse huishoudens (ruim 23.000) voorkomt in de deelbestanden van het SSB. Er zijn echter grote verschillen per huishoudens-type. Zo komen alleenstaanden en tweepersoonshuishouden tot 64 jaar zonder kinderen relatief het minst vaak voor, gevolgd door de 64+ers. Logischerwijs komt van de kamer- en SSHNbewoners ook slechts een klein deel voor in de registraties. De huishoudens die naar verhouding het vaakst voorkomen zijn:



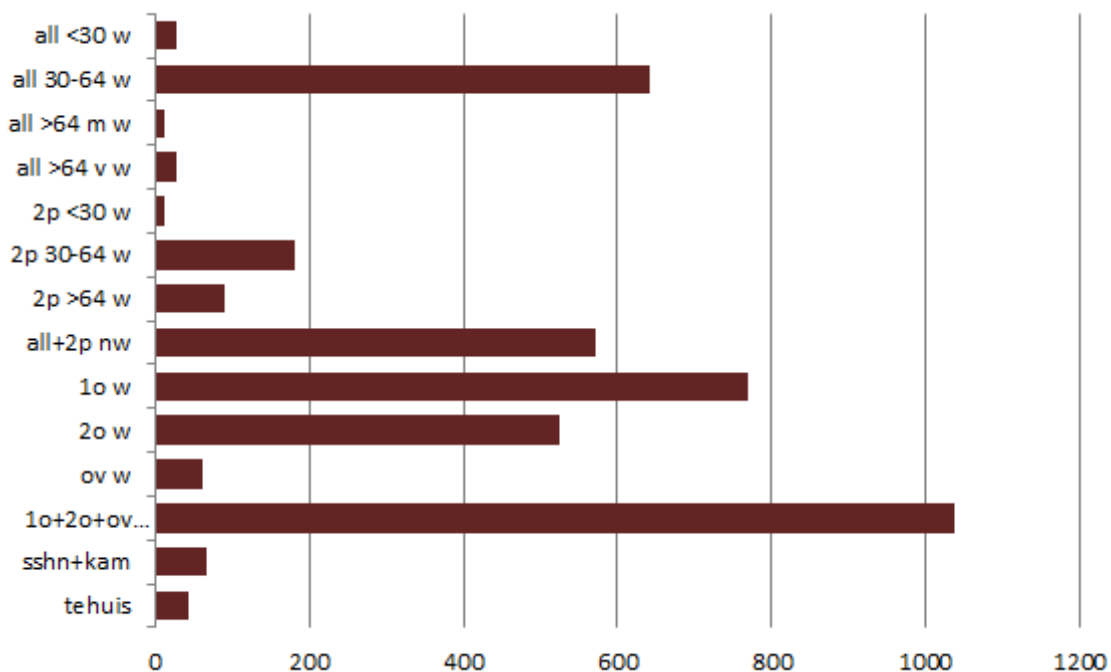
Figuur 10: Relatief voorkomen in bestanden naar type huishouden. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

- niet-westerse alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens: de helft in twee of meer bestanden; 18% van de groep ≥ 5 bestanden
- westerse eenoudergezinnen: 40% in 2 of meer bestanden; 19% van de groep ≥ 5 bestanden
- niet-westerse gezinnen met kinderen (1- en 2-ouder): 58% in 2 of meer bestanden; 34% van de groep ≥ 5 bestanden.

Kijk je niet naar de relatieve verdeling maar naar het absolute beeld dan springen andere groepen eruit. De aantallen westerse alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens met en zonder kinderen zijn in de totale populatie zo groot in aantal, dat ook een relatief kleiner deelnamepercentage zorgt voor flinke absolute aantallen cliënten. Dit is te zien in figuur 2, waarin juist deze groepen in absolute zin voor de grootste cliëntenaantallen zorgen.



Figuur 11: Absoluut voorkomen in bestanden naar type) huishouden. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen



Figuur 12: 5 of vaker voorkomen in bestanden naar type huishouden. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Niettemin is ook in de figuren 2 en 3 te zien, dat westerse eenouderhuishoudens en de niet-westerse huishoudens relatief de meeste cliënten opleveren die van meerdere regelingen (tot en met vijf of meer) gebruik maken.

Op basis van deze schets van het soort huishoudens en de soorten en overlap van gebruik is een typologie gemaakt voor alle ruim 23.000 Nijmeegse huishoudens die in het SSB als cliënt of geregistreerde zijn aangetroffen. Deze typologie verdeelt deze huishoudens in tien groepen. De betekenis van dit onderscheid is dat het aangrijpingspunten biedt voor differentiatie en focus binnen het beleid.

In onderstaande tabel staan de tien onderscheiden groepen bij elkaar:

Oudere huishoudens (65 jaar en ouder) van westerse herkomst....

....die enkel een beroep doen op zorgvoorzieningen (hoofdzakelijk individuele voorzieningen Wmo)	3600
....die anderszins een beroep doen, hoofdzakelijk zorg in combinatie met inkomen of alleen op een inkomensregeling	1800

Huishoudens tot 65 jaar van westerse herkomst....

....die enkel een beroep doen op c.q. geregistreerd staan i.v.m. werk	3650
....die enkel een beroep doen op c.q. geregistreerd staan i.v.m. jeugd	1350
....die enkel een beroep doen op c.q. geregistreerd staan i.v.m. inkomen	1800
....die enkel een beroep doen op c.q. geregistreerd staan i.v.m. zorg	1400
....die een beroep doen op c.q. geregistreerd staan bij twee of meer van de 4 blokken zonder jeugd	4200
....die een beroep doen op c.q. geregistreerd staan bij twee of meer van de 4 blokken waaronder jeugd	1450

Huishoudens van niet-westerse herkomst....

....die een beroep doen op c.q. geregistreerd staan bij een of meer van de 4 blokken zonder jeugd	3300
....die een beroep doen op c.q. geregistreerd staan bij een of meer van de 4 blokken waaronder jeugd	1000

Figuur 13: Typologie naar huishoudens en gebruik van regelingen in het sociale domein

Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

In deze typologie zijn zowel de ouderen als de niet-westerse groepen apart benoemd. Bij de ouderen is de reden de specifieke gerichtheid op zorg. De niet-westerse groepen zijn als aparte categorie genomen vanwege de hoge mate van concentratie en stapeling die zich bij deze groepen voordoet als het gaat om gebruikmaking en registratie binnen de diverse onderdelen van het sociale domein.

Ook laat de typologie toe om alle huishoudens bij elkaar te nemen waar sprake is van één of meerdere vormen van zorgbehoefte m.b.t. kinderen. In totaal gaat het om bijna 4.000 huishoudens. Bij bijna twee derde

hiervan (2.500 huishoudens) is er in het huishouden ook sprake van registratie in één of meer andere blokken dan jeugd. Bij de helft van die laatste groep zijn er vijf of meer regelingen in het spel, zowel bij de westerse als de niet-westerse huishoudens.

Gebruik afzonderlijke regelingen

De peildatum voor de gegevens uit het Sociaal Statistisch Bestand is 1 januari 2014. Deze module geeft verder inzicht in de cliëntenaantallen voor registraties zoals die op dat moment bestonden, waaronder Wmo (individuele voorzieningen), Awbz en Bureau Jeugdzorg.

De zich steeds verder ontwikkelende integrale aanpak bij zorg en hulp komt tot uiting in de Regieteams (multiprobleem en overlast) en de Sociale Wijkteams (geleiding allerlei zorg- en hulpvragen op wijkniveau). De onderzoeksbevindingen van enkele onderzoeken van een paar jaar geleden leveren positieve beelden op van deze vormen van integrale aanpak.

Vanwege de transities zijn recente gegevens nog onvolledig en niet geheel betrouwbaar. In de laatste module van dit hoofdstuk wordt op basis van de eerste registratiegegevens en de antwoorden op enkele nieuwe vragen in de Burgerpeiling een eerste, indicatief beeld gegeven.

In deze module gaan we uitgebreider in op de zorgcategorieën (Wmo, Awbz, Bureau Jeugdzorg en Jeugdgezondheidszorg). De andere categorieën uit het SSB komen nader aan de orde in andere hoofdstukken van de Stads- en Wijkmonitor (Werk, Inkomen en Onderwijs).

Gebruik en klantengroepen regelingen zorg

Binnen het segment zorg zijn vier registraties opgenomen, met daarbinnen ruim 13.000 personen, verdeeld over 11.500 huishoudens. Personen en huishoudens kunnen in meerdere registraties voorkomen. Na ontdebelling gaat het om ruim 11.500 unieke personen en 9.750 unieke huishoudens).

De grootste groep (7.800 personen) betreft degenen die een indicatie hebben voor individuele verstrekkingen vanuit de Wmo (voor huishoudelijke hulp, woningaanpassing, rolstoelen en/of vervoer).

De tweede groep zijn de Awbz-ers (3.250 personen) die aangewezen zijn op begeleiding en beschermd wonen en die per 1 januari 2015 zijn overgekomen naar de gemeente

De registraties van regieteams en sociale wijkteams tenslotte omvatten elk zo'n 1.000 huishoudens¹⁵ (*15).

ZORG	personen huishoudens			
	2014	zelfst.	onzelfst.	tehuis
Wmo-verstrekking	7800	6800	50	600
AWBZindicatie	3250	2600	200	250
regieteam	1050	1000	25	25
sociaal wijkteam	1150	1050	25	25
	13250	11450		
totaal ZORG	(11650)	(9750)	300	900

Figuur 14: Aantallen geregistreerden regelingen zorg

Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Wmo en AWBZ

Binnen de groep Wmo individuele voorzieningen is de verdeling als volgt:

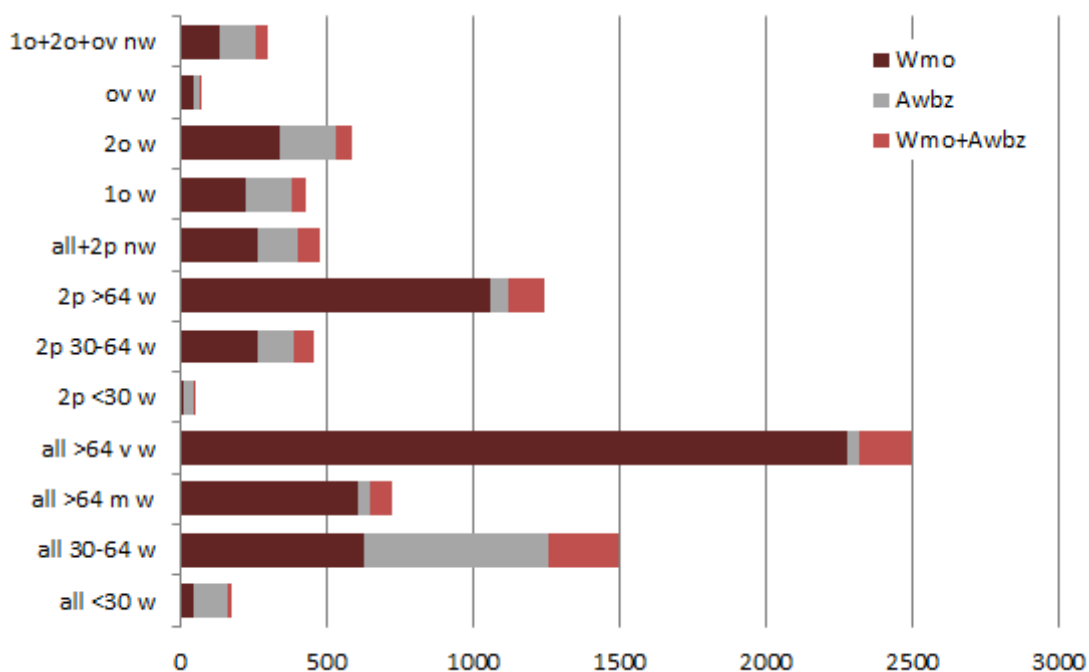
¹⁵ In deze en volgende tabellen betekent het getal tussen haakjes het aantal "unieke" klanten, bepaald - vanuit het getal erboven - door verrekening van klanten die vaker dan eenmaal voorkomen.

voorziening	aantal gebruikers
huishoudelijke hulp	4.850
woonvoorzieningen	1.450
rolstoelen	1.700
vervoer	4.500

Uit deze verdeling valt af te leiden dat veel cliënten meervoudig gebruik maken van Wmo-regelingen: een kwart tot ongeveer 40% benut twee of meer Wmo-regelingen.

Het aantal huishoudens waaraan zowel vanuit de Wmo als de (gedecentraliseerde) Awbz hulp wordt geboden is 900. Verder maken vooral Awbz-klanten ook gebruik van andere regelingen, m.n. inkomensregelingen (meer dan 50%).

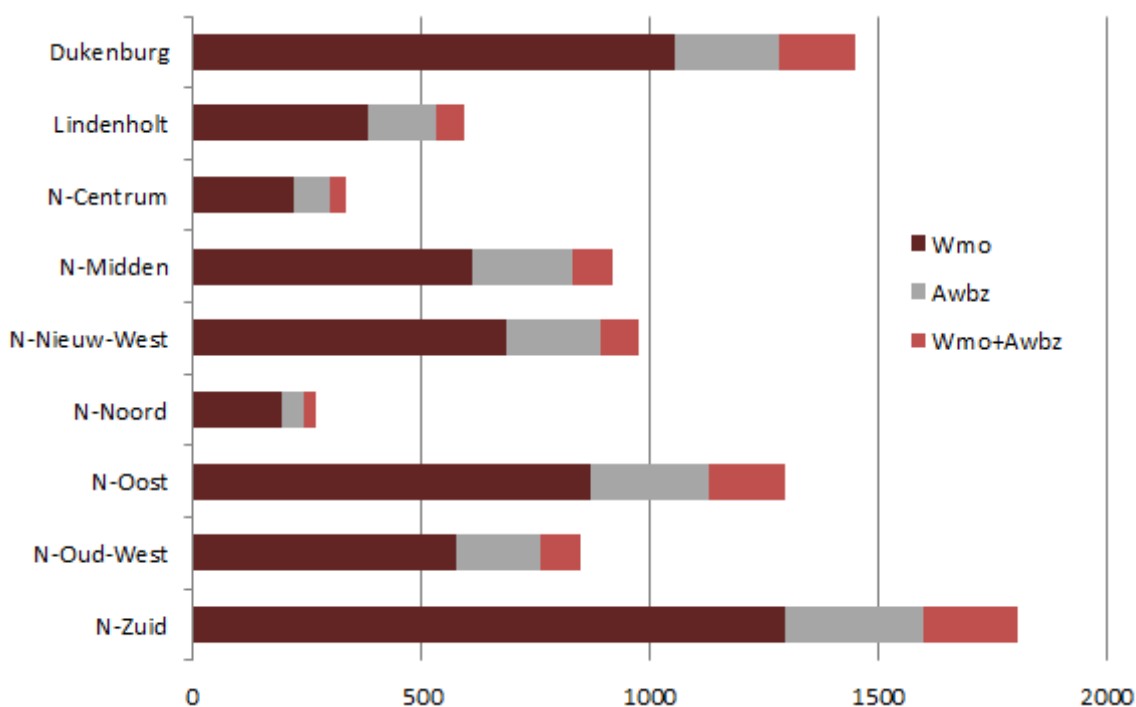
Over de totale klantenpopulatie van Wmo en Awbz vormt de groep alleenstaande, westerse vrouwen van 65 jaar en ouder de grootste huishoudenscategorie. Van de stadsdelen leveren Nijmegen-Zuid en Dukenburg de grootste aantallen klanten.



Figuur 15: Geregistreerden in bestanden Wmo en Awbz naar type huishouden¹⁶

Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

¹⁶ Toelichting huishoudentypen (ook voor vergelijkbare volgende illustraties): all = alleenstaand, w = westers, nw = niet-westers, 2p = tweepersoons 1o = eenouder, 2o = tweeeouder, ov = overig



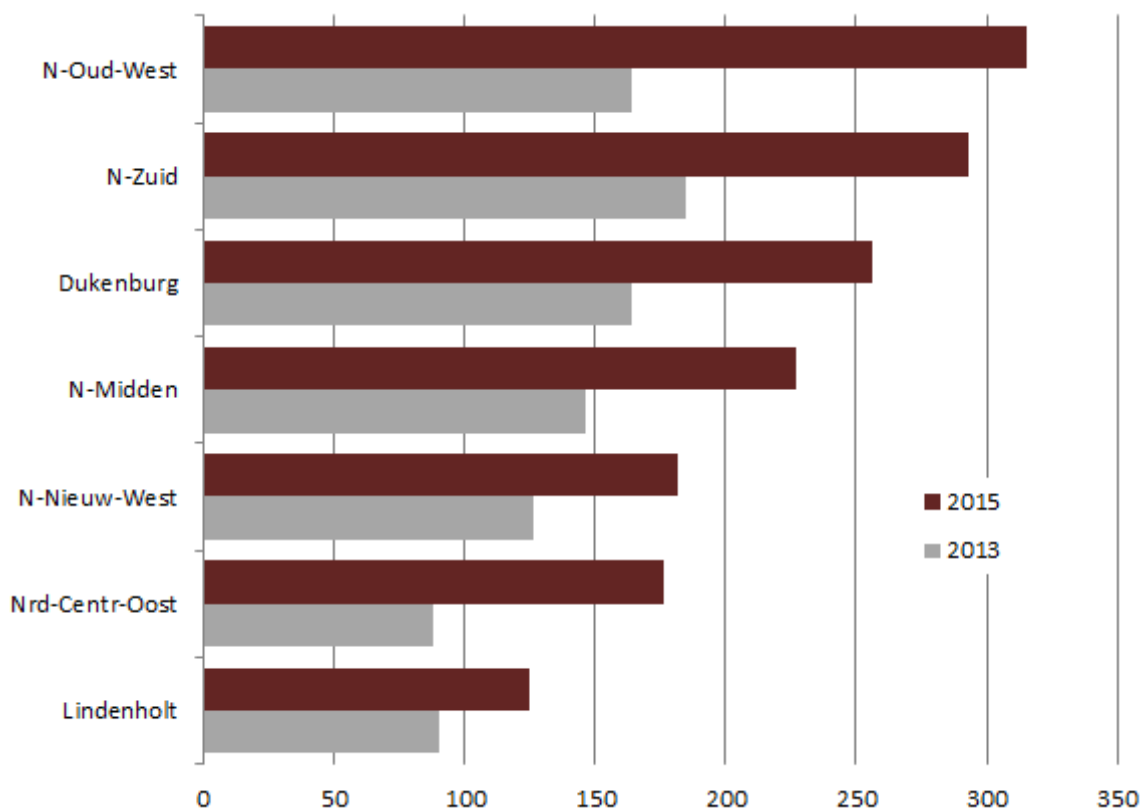
Figuur 16: Geregistreerden in bestanden Wmo en Awbz naar stadsdeel

Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Regieteams

Sinds 2009 wordt in Nijmegen gewerkt met zogenaamde regieteams voor multiproblem- en overlastaanpak, sinds begin 2012 in alle stadsdelen. De teams staan onder leiding van een gemeentelijke procesregisseur en zijn verder samengesteld uit medewerkers van o.a. maatschappelijk werk, politie, woningbouwverenigingen en jeugdzorg. Bij de casusaanpak is er verder samenwerking met tal van instellingen. De afgelopen periode waren er elk jaar zo'n 200 tot 225 nieuw aangemelde casussen. Het aantal casussen sinds het begin is inmiddels opgelopen tot boven de 1.500 (peildatum december 2015).

De regieteams werken stadsbreed. De aantallen casussen per stadsdeel over de gehele periode variëren van 125 in Lindenholt tot ruim 300 in Nijmegen-Oud-West. In figuur 1 is ook te zien dat in Nijmegen-Oud-West de toename in de afgelopen twee jaar groot is geweest. In Lindenholt daarentegen was de toename beperkt.



Figuur 17: Alle casussen regieteams tussen 2009-2015 (svz 2013 en 2015)

Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Het gaat bij de regieteamcasussen in meer dan 20% van de gevallen om alleenstaande ouders met kinderen. Verder is ruim een kwart van de huishoudens van niet-westerse herkomst.

De meest voorkomende leefgebieden waarop problemen bestaan zijn schulden, woonoverlast, opvoeding, sociaal-relatieel, overlast, psychische problematiek en zorg mijden. Het betreft bij veel casussen 4 of meer leefgebieden tegelijk. Dit wijst op complexe en integrale problematiek. Veel regieteamhuishoudens zijn dan ook aan te treffen in andere registraties m.b.t. zorg, werk, inkomen en jeugd, in meer dan de helft in 4 of meer andere bestanden, 35% in 1 tot 3 andere. De grootste overlappen bestaan met NWW, WWB en bijzondere bijstand, CAZ en kwijtschelding gemeentelijke belastingen: 35 tot 55% van de regieteamhuishoudens is ook te vinden in de betreffende registraties. Daarnaast geldt dat een derde van huishoudens ook bekend is bij Bureau Jeugdzorg.

Uit eerdere evaluaties (2009 en 2010) bleek dat het project aansloeg en hoog gewaardeerd werd door de diverse professioneel betrokkenen. Hoewel er de laatste periode geen specifieke procesanalyse hebben plaats gevonden zijn er geen signalen die erop wijzen dat de aanpak minder goed functioneert. Wel is voorjaar 2013 een MKBA uitgevoerd¹⁷ waaruit blijkt dat de regieteams een positief maatschappelijk rendement hebben.

Sociale wijkteams

Na de start van de eerste twee Sociale Wijkteams (SWTs) april-juni 2012 (Lindenholt en Hatert) is in oktober 2012 Dukenburg van start gegaan en voorjaar 2013 het vierde team in Noord. Vervolgens zijn teams gestart

¹⁷ MKBA Regieteams Overlast- en Multiprobleemhuishoudens Nijmegen; LPBL, april 2013

in de stadsdelen Nijmegen-Midden en Nijmegen-Oud-West. Inmiddels zijn er voor alle stadsdelen in totaal 10 teams werkzaam.

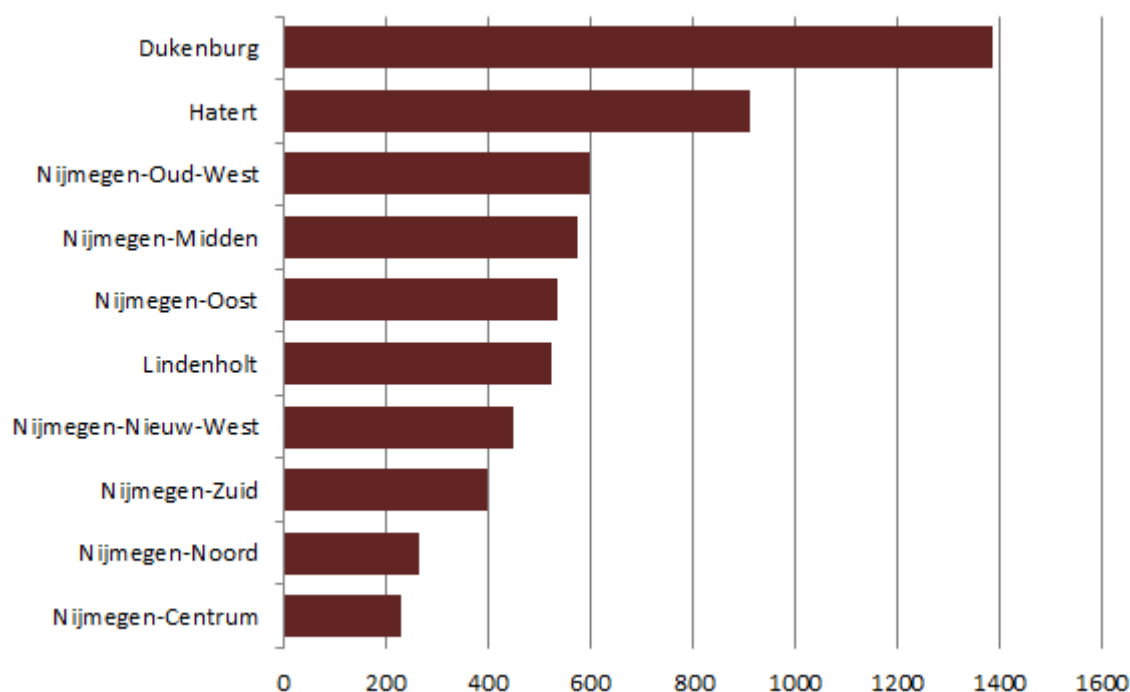
De sociale wijkteams vormen de spil van het Nijmeegse sociale beleid en van de wijkpilots in het kader hiervan. Het principe van een SWT is dat werkers vanuit verschillende disciplines de zorg- en welzijnstaken in een wijk oppakken, daarbij zelfredzaamheid van hulpvragers stimuleren en waar nodig verbindingen leggen tussen cliënten en zorg- en hulpinstellingen.

De teams vervulden in 2014 al een functie als lokale toegangspoort bij het Wmo-beleid (individuele voorzieningen) en doen dat sinds 1 januari 2015 ook als het gaat om de voormalige AWBZ-voorzieningen dagbesteding en begeleiding alsmede de Jeugdzorg. In de eerste jaren heeft bij de teams de nadruk gelegen op casusaanpak, minder op wijkactiviteiten. Met de toevoeging aan het pakket van de Wmo- en Jeugdvoorzieningen ligt de nadruk nog steeds op individuele (casus)aanpak.

Met zorgverzekeraar VGZ is een apart convenant afgesloten rondom de wijkpilots. Op uitvoerend niveau zijn er samenwerkingsafspraken met deelnemende zorg- en welzijnsinstellingen.

De registratie van de Sociale Wijkteams bevindt zich nog in een opbouwfase. Nog niet alle casussen worden volledig en eenduidig vastgelegd. Volgens het bestand per december 2015 is sinds begin 2015 voor een kleine 6.000 personen een dossier geopend. Ongeveer 1.200 zijn daarvan zijn meegekomen uit de oude registratie van de Sociale Wijkteams (waarvan meer dan 700 zijn ingevoerd in 2014). Bij de overige 4.800 gaat het zowel om bestaande cliënten uit andere registraties (bijv. cliënten voor begeleiding en dagbesteding uit de voormalige Awbz) als om cliënten die in 2015 als nieuw zijn aangemeld bij de teams.

Het wijkteamgebied met het grootste aantal cliënten is Dukenburg (bijna 1.400), gevolgd door Hatert (900). In Hatert is het aantal casussen m.n. groot vanwege de daar in de beginjaren aanwezige inlooph functie en de reeds bestaande lijnen en structuren op zorggebied.



Figuur 18: Dossiers registratie sociale wijkteams december 2015. Bron: WIZportaal

De SWT-huishoudens zijn meestal geen “nieuwe” cliënten. Ze zijn heel sterk vertegenwoordigd in andere registraties, ongeveer 35% in 5 of meer bestanden. Dit is veelal een aanwijzing voor meervoudige

problematiek. Daarnaast komt bijna de helft van de SWT-cliënten voor in 1, 2 of 3 andere registraties. M.a.w. 15 tot 20% was in 2014 enkel bekend in de SWT-registratie.

In 2013 is door O&S een quickscan uitgevoerd voor de drie teams die als eerste zijn gestart (Lindenholt, Hatert en Dukenburg)¹⁸. Over de hele breedte zijn betrokkenen zeer positief over de start van het project en over het functioneren van de teams. Er was veel enthousiasme over de nieuwe manier van werken, met als sterke punten o.a. de spirit en teamsamenstelling en de ontschotte samenwerking met instellingen.

Daarnaast leverde de quickscan veel leer- en ontwikkelpunten op. Een potentiële valkuil is dat de grote ambities, met brede doelen en taken, te zwaar gaan drukken op de mogelijkheden van de teams en een adequate aanpak in de weg kunnen gaan staan.

Eind 2013/begin 2014 is voorts een MKBA uitgevoerd. Daaruit beek dat op dat moment de (financiële) balans nog niet positief was, maar dat de aanpak potenties heeft om uit te groeien tot “een positieve casus” die op termijn besparingen oplevert voor de gemeente. De komende periode zal vanuit gemeente en instellingen de monitoring en evaluatie van de sociale wijkteams verder vorm worden gegeven, zowel via de analyse van registratiegegevens als door klantervaringsonderzoeken.

Grote aantallen cliënten op andere aspecten van zorg

In het voorgaande zijn cliëntenpopulaties besproken van die regelingen waarbij op basis van beschikbare databestanden aantallen, kenmerken en samenloop afgeleid konden worden. Dit gold voor Wmo, regieteams en sociale wijkteams, Jeugdzorg en Jeugdgezondheidszorg en voor een beperkt deel AWBZ. Daarnaast zijn er op zorggebied nog diverse andere grotere cliëntenpopulaties te onderscheiden, zoals eerder weergegeven in figuur 5. Van deze bestanden zijn alleen geaggregeerde gegevens beschikbaar en is het vooralsnog niet mogelijk de samenloop met ander regelingen vast te stellen.

Drie grote cliëntenpopulaties betreffen de cliënten van het maatschappelijk werk (NIM), de GGZ (met Pro Persona als grootste instelling) en het Meldpunt Bijzondere Zorg van de GGD. Het gaat daarbij respectievelijk om 1.700, 5.300 en 1.100 cliënten over 2012¹⁹.

Andere instellingen zijn hierbij dan nog buiten beschouwing gelaten, zoals IrisZorg (met meer dan 900 Nijmeegse cliënten in de verslavingszorg en daarnaast maatschappelijke opvang dak- en thuislozen), MEE (mensen met beperking), RIBW (mensen met psychiatrische aandoening) en de diverse kleinere GGZ-instellingen.

Aangenomen mag worden dat ook bij de cliëntenpopulaties van deze instellingen sprake zal zijn van flinke overlap met het voorkomen in andere regelingen en trajecten in het sociale domein, op persoonsniveau en zeker op huishoudensniveau. De data om dat voor deze instellingen nader uit te zoeken zijn evenwel op dit moment nog niet beschikbaar.

Gebruik en klantengroepen regelingen jeugd

In totaal zijn er zo’n 7.000 (unieke) personen en 3.800 Nijmeegse huishoudens (in zelfstandige woningen) die in een of meer van de zes “jeugdregistraties” voorkomen.

De volgende bevindingen zijn van belang:

- De “jeugdrubriek” met het grootste aantal klanten in het SSB-bestand is de jeugdhulpverlening door Bureau Jeugdzorg²⁰ (2.650 personen - jeugdigen en ouders - in zo’n 1.700 huishoudens). Bij de door

¹⁸ De start van de sociale wijkteams in Nijmegen; Verslaggeving quickscan een jaar na de aftrap; O&S augustus 2013

¹⁹ Recentere gegevens zijn thans niet beschikbaar

Bureau Jeugdzorg bemiddelde GGZ-zorg betreft het 1.000 personen in 450 huishoudens. Bij bijna 350 huishoudens is er sprake van een combinatie van jeugdhulp en jeugd-GGZ. Beide groepen vallen per 1 januari onder de naar de gemeenten gedecentraliseerde jeugdhulp.

- Drie registraties hebben te maken met onderwijs: leerplicht, schooluitval (VSV) en leerlingvervoer, met resp. 1.200, 500 en 600 personen.
- Bij de leerlingen die bekend zijn in het leerplichtbestand is de oververtegenwoordiging onder westerse eenoudergezinnen en niet-westerse huishoudens aanzienlijk. Van de stadsdelen springen Dukenburg en Nijmegen-Zuid er getalsmatig sterk uit.
- De zesde registratie betreft een klein deel uit de totale registratie van de Jeugdgezondheidszorg. Het gaat om de registraties van overgewicht (BMI-score) en (signalen van) sociaal-psychologische problematiek (SDQ-score). In 2013 hebben ongeveer 1.000 kinderen een indicatie gekregen.
- Veel (huishoudens met) klanten in jeugdregelingen blijken ook voor te komen in registraties m.b.t. de andere sectoren in het sociale domein, m.n. werk en inkomen (oplopend tot 40 à 60%). Zo zijn er zo'n 700 huishoudens te onderscheiden die geregistreerd staan voor BJZ-hulp én bekend zijn in een registratie m.b.t. werk en 850 voor BJZ-hulp en een of meer inkomensregelingen.

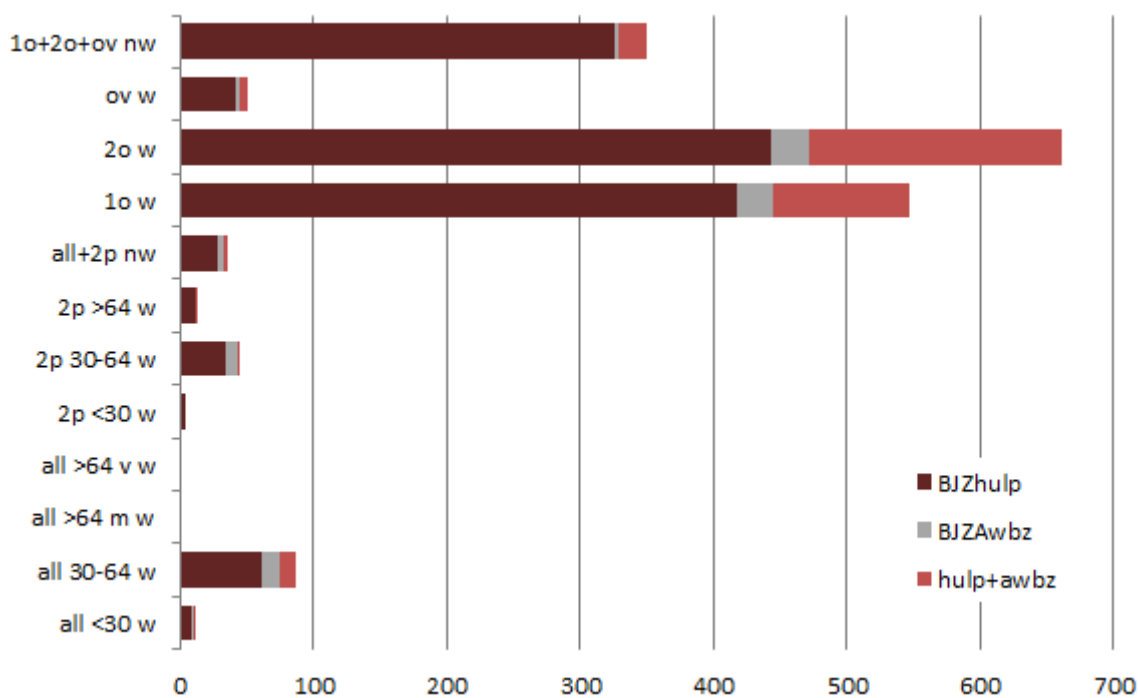
JEUGD	personen huishoudens			
	2014	zelfst.	onzelfst.	tehuis
leerplicht	1200	1000	50	50
vsv-meldingen DUO aan Jolo	500	400	50	25
BJZ hulpverlening	2650	1700	50	66
BJZ Awbz indicaties	1000	450	25	<25
leerlingvervoer	600	500	25	<25
Jeugd Gezondheidszorg	1000	950	0	<25
totaal JEUGD	6950	5000	200	200
	(5800)	(3800)		

Figuur 19: Aantallen geregistreerden regelingen jeugd. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

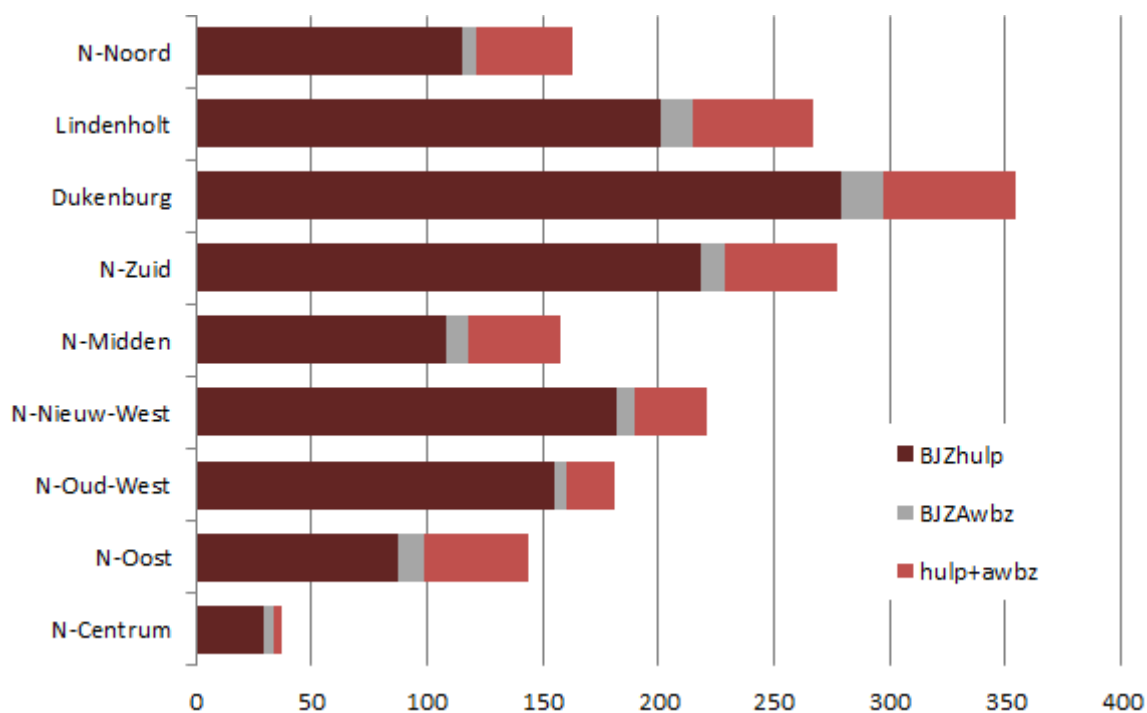
(Bureau) Jeugdzorg

Onder huishoudens waarvan kinderen en/of ouders een beroep doen op Bureau Jeugdzorg bevinden zich veel (westerse) eenoudergezinnen en niet-westerse huishoudens. De groep westerse twee-oudergezinnen is in absolute zin weliswaar het grootst, maar het relatieve aandeel is veel geringer. Opvallend binnen de groep niet-westerse klanten is dat GGZ-hulp bij niet-westerse kinderen in zeer geringe mate voorkomt.

²⁰ M.b.t. Bureau Jeugdzorg gaat het om gegevens per 1-1-2014. We onderscheiden in deze analyse twee typen hulpverlening: enerzijds de vrijwillige jeugdhulpverlening en opvoedingsondersteuning en anderzijds de bemiddeling en indicatiestelling m.b.t. jeugdGGZ. De cliënten vanuit de justitiële taken m.b.t. meldpunt kindermishandeling, jeugdbescherming en jeugdreclassering zijn niet meegenomen.



Figuur 20: Geregistreerden Bureau Jeugdzorg naar type huishouden. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen



Figuur 21: Huishoudens Bureau Jeugdzorg naar stadsdeel. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

Vanuit de aandachtswijken komen naar verhouding meer kinderen (uit 3 tot 4% van alle huishoudens, tegen 2,5% gemiddeld, met als uitschieter 't Acker in Lindenholt met 5,5%). Overigens is ook in Nijmegen-Noord het aandeel iets bovengemiddeld.

Bijna 90% van de huishoudens met 1 of meer kinderen in de hulpverlening van jeugdzorg komt voor in

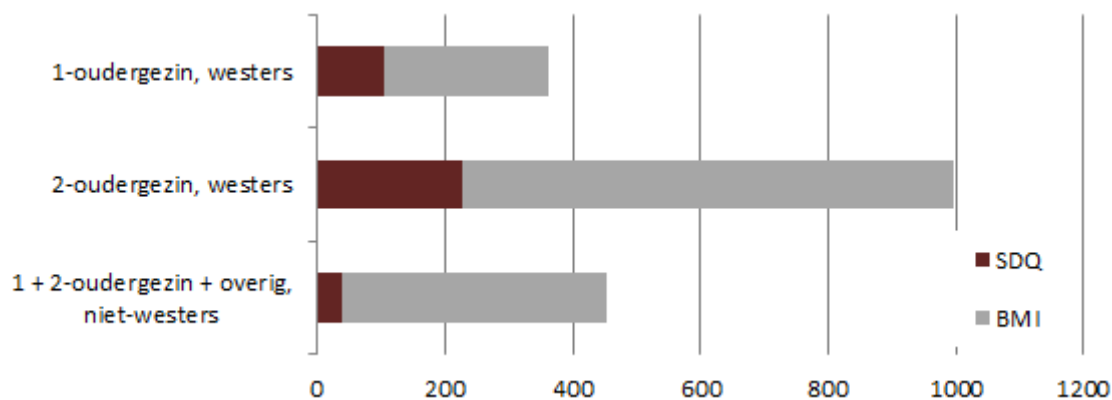
meerdere registraties, meer dan de helft in 4 of meer andere. Daarbij gaat het behalve om regelingen m.b.t. werk en inkomen ook om leerplicht, jeugdgezondheidszorg en de regieteams (elk 10 tot 20% van de betreffende huishoudens). Bij veel huishoudens is dus meer aan de hand dan alleen jeugdproblematiek. Voor wat betreft de AWBZgroep binnen Bureau Jeugdzorg is de verdeling over type huishoudens en wijken meer gelijkmatig.

Jeugdgezondheidszorg

De GGD houdt bij gezondheidsonderzoeken onder andere bij of kinderen overgewicht hebben (BMI-core) en of er sprake is van (signalen van) sociaal-psychologische problematiek (SDQ-score).

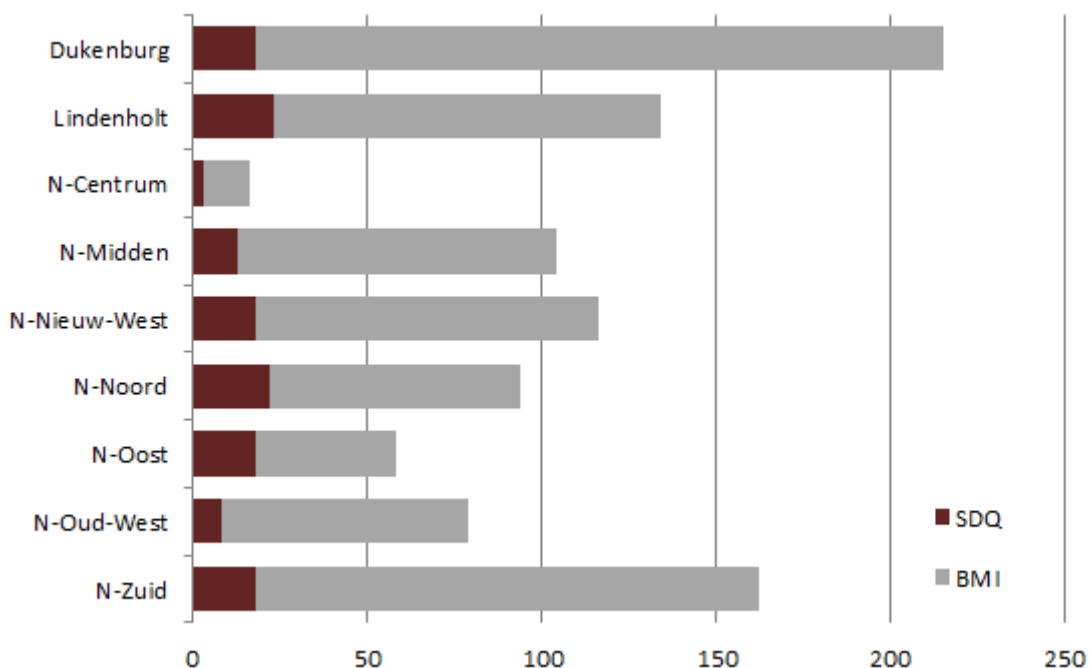
De (circa 150) kinderen voor wie door de GGD een SDQ-indicatie is afgegeven zijn min of meer gelijkmatig gespreid over huishoudenstypen en stadsdelen. De circa 850 BMI-indicaties zijn wel scheef verdeeld: het betreft ongeveer 3% van de westerse huishoudens met kinderen en 9,5% van de niet-westerse huishoudens. Dukenburg en vervolgens Nijmegen-Zuid en Lindenholt zijn de stadsdelen met de grootste aantallen indicaties.

Bij een beperkt aantal gevallen (ca. 25) is binnen hetzelfde huishouden sprake van SDQ- én BMI-indicering. Er is samenhang met het voorkomen van leden van het huishouden in andere registraties, vaker dan gemiddeld, en zowel bij werk- en inkomensregelingen als bij leerplicht en jeugdzorg.



Figuur 22: Aantal kinderen met indicaties SDQ en BMI (2013). Bron: GGD Gelderland-Zuid, Jeugdgezondheidszorg

Ook de sociaal-psychologische index geeft wel verschillen per wijk, maar deze zijn minder in het oog springend. Wel komen ook deze huishoudens vaker in andere regelingen en trajecten voor, waaronder jeugdzorg.



Figuur 23: Geregistreerde indicaties JGZ naar stadsdeel. Bron: GGD Gelderland-Zuid, Jeugdgezondheidszorg

Gebruik en klantengroepen regelingen werk

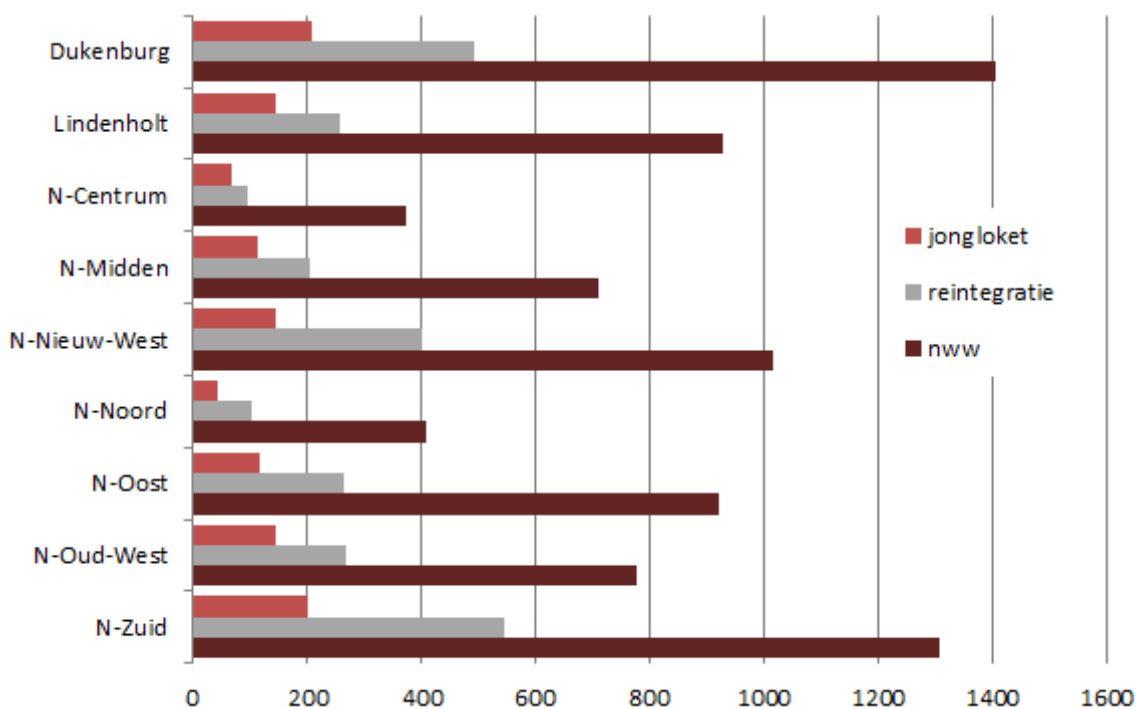
In de vier registraties m.b.t. werk zijn circa 13.250 unieke personen betrokken, verdeeld over 10.400 huishoudens in zelfstandige woningen en circa 1.800 huishoudens in onzelfstandige woonruimte of tehuizen (figuur 1). De belangrijkste bevindingen m.b.t. deze groep zijn:

- Verreweg de grootste registratie is die van de niet werkende werkzoekenden (9.700 personen in 7.850 huishoudens). In diverse huishoudenscategorieën zijn de aantallen groot, maar de relatieve vertegenwoordiging is het sterkst bij de niet-westerse huishoudens met kinderen (37%), de niet-westerse alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens (27%) en de westerse eenoudergezinnen (21%).
- 3.100 Nijmegenaren (uit 2.650 huishoudens) bevinden zich in de gemeentelijke bestanden van re-integratietrajecten. Hieronder is de relatieve oververtegenwoordiging van de drie zojuist genoemde groepen nog groter. Voor wat betreft de niet-westerse huishoudens speelt hierbij uiteraard mee dat het bij ongeveer een kwart van de personen in dit bestand (mede) om inburgering gaat.

WERK	personen huishoudens			
	2014	zelfst.	onzelfst.	tehuis
IW3/re-integratie/inburgering	3100	2650	250	25
jongerenloket/re-integratie	1700	1200	350	50
NWW	9700	7850	750	150
WSW	1500	1300	50	200
totaal WERK	16000	13000	1400	425
	(13250)	(10400)		

Figuur 24: Aantallen geregistreerden regelingen werk. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

- Bij het jongerenloket was het aantal inschrijvingen 1.700, waaronder zo'n 350 (onzelfstandig wonende) kamerbewoners. In de registraties van de Sociale Werkvoorziening zijn 1.500 personen opgenomen, afkomstig uit 1.300 huishoudens.
- De aantallen NWW-ers zijn in de meeste stadsdelen omvangrijk, met behalve in Nijmegen-Zuid en Dukenburg ook in Lindenholt, Nijmegen-Oud-West en Nijmegen-Nieuw-West flinke percentages. M.b.t. re-integratie en het jongerenloket zijn de patronen vergelijkbaar.



Figuur 25: Geregistreerden NWW, re-integratie en jongerenloket naar stadsdeel

Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

- Met name bij de registraties van NWW, re-integratie en jongerenloket is er logischerwijs veel onderlinge overlap. Verder is binnen deze regelingen een zeer groot aantal klanten ook bekend in een of meer inkomensregelingen (m.n. WWB). Andere "stapelingen" betreffen het voorkomen van een grote groep huishoudens van jongerenloketklanten in een (of meer) van de jeugdregistraties (30%) en een even grote groep WSW-huishoudens die een beroep doet op zorg.
- Registraties die niet in dit overzicht zijn opgenomen betreffen de arbeidsongeschiktheid en Wajong. Bij elkaar gaat het om en nabij 8.000 personen, 5.000 Nijmegenaren in de WAO (inclusief WIA en WAZ) en de circa 3.000 in de WAJONG-regeling. Hiervan zijn geen gegevens op persoonsniveau beschikbaar t.b.v. het SSB, maar als die er wel waren zou blijken dat het hierbij voor een deel niet om "nieuwe cliënten" gaat maar om mensen c.q. huishoudens die al bekend zijn in (meerdere) andere registraties. Hetzelfde zou ook gelden voor de 1.350 casussen en meldingen die in 2012 in het Veiligheidshuis de

revue passeerden, met name m.b.t. jeugd (350) en huiselijk geweld (bijna 950). Ook hierbij zal in veel gevallen sprake zijn met samenhangen met problematiek en zorgbehoefte op andere aspecten.

	aantal huishoudens	arbeidsongeschikt	
		abs	rel
N-Noord	5335	350	6,6
Lindenholt	6522	830	12,7
N-Oud-West	7852	820	10,4
N-Centrum	7899	410	5,2
N-Nieuw-West	8877	800	9,0
N-Midden	10207	840	8,2
Dukenburg	10933	1210	11,1
N-Zuid	12703	1390	10,9
N-Oost	21669	1370	6,3
Totaal	92005	8010	8,7

Figuur 26: Arbeidsongeschikten naar stadsdeel (2015). Bron: CBS

Gebruik en klantengroepen regelingen inkomen

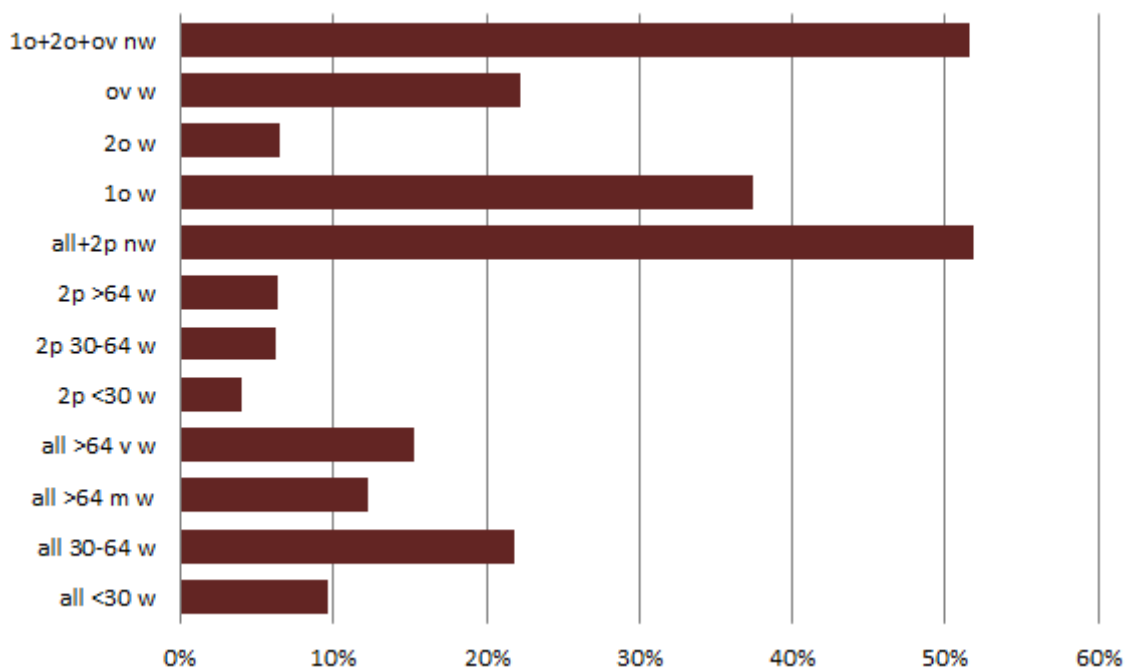
In het SSB zijn voor de inkomensregelingen zeven rubrieken opgenomen. Bij elkaar gaat het om omvangrijke aantallen: op persoonsniveau zo'n 32.250 klantrelaties. Maar doordat de overlap erg groot is en er veel personen in meerdere regelingen zitten gaat het daarbij "slechts" om ruim 14.500 unieke personen (in 11.500 huishoudens). Daarnaast bevinden zich nog zo'n 2.000 onzelfstandig wonenden en personen in tehuizen in deze registraties.

De volgende typeringen zijn te geven over gebruik en gebruikers:

- Ook bij de afzonderlijke registraties gaat het veelal om grote aantallen van 6.000 tot 7.000 klanten (WWB, de kwijschelding van gemeentelijke belastingen, collectieve aanvullende ziekteverzekering en de bijzondere bijstand). Bij de registraties van Bureau Schuldhulpverlening (met daarin de aanvragen en screenings voor hulp) en de stichting Leergeld (bijdrage onderwijskosten) zijn de aantallen kleiner.

INKOMEN	personen huishoudens			
	2014	zelfst.	onzelfst.	tehuis
WWB	6850	5800	450	200
uitstroom WWB	1350	1000	200	50
kwijschelding belasting	5900	5800	50	25
collectieve aanvullende verzekering	6600	5250	150	150
bijzondere bijstand	8250	7150	300	400
screening BSHV	800	700	50	50
Leergeld	2500	1500	0	0
totaal INKOMEN	32250	27200	1200	875
	(14650)	(11500)		

Figuur 27: Aantallen geregistreerden regelingen inkomen. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen



Figuur 28: Aantallen geregistreerden regelingen inkomen. Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014 gemeente Nijmegen

- Behalve de overlap binnen de inkomensregelingen is er ook grote overlap met de registraties m.b.t. zorg, jeugd en werk. Het sterkst is de overlap met de werkregistraties (oplopend tot 70%). Alleenstaande westerse huishoudens tussen 30 en 64 jaar vormen in absolute zin de grootste categorie afnemers van inkomensregelingen, gevolgd door eenoudergezinnen en niet-westerse huishoudens. In figuur 1 is te zien dat juist deze laatste groepen relatief het sterkst zijn vertegenwoordigd. Zo'n 38% van de eenoudergezinnen maakt gebruik van een of meer financiële regelingen en ongeveer de helft van alle niet westerse huishoudens.

Naar stadsdeel bekeken leveren Nijmegen-Zuid en Dukenburg de grootste aantallen klanten voor inkomensregelingen, maar is het relatieve aandeel in Nijmegen-Oud-West het grootst. Overigens ontlopen deze elkaar niet zo veel in vijf stadsdelen.

Eerste data en ervaringen vanuit de transitie (2015)

Vanaf 1 januari 2015 is de nieuwe en uitgebreide Wmo en Jeugdwet in werking getreden. Gemeenten zijn nu verantwoordelijk voor meer zorgtaken en een groot deel van de jeugdhulp. Het afgelopen jaar is vooral te zien als een jaar van opbouw. Hetzelfde geldt voor de verzameling van data over de uitvoering en resultaten. Werkprocessen moeten vorm krijgen, en met de werkprocessen ook de registraties van output en effecten. In deze Stads- en Wijkmonitor is het dus nog niet mogelijk een betrouwbaar beeld te overleggen van de resultaten tot dusver. We moeten ons beperken tot globale bevindingen uit de registraties (in opbouw) en de bevindingen uit enkele (nieuw opgenomen) vragen in de Burgerpeiling 2015²¹ ²².

De registraties per december 2015 betreffen voor Nijmegen ongeveer 7.000 cliënten Wmo + Jeugdzorg, voor wie in totaal zo'n 17.500 indicatiestellingen van toepassing zijn. Daarnaast zijn er de registraties van de Regieteams en de Sociale Wijkteams. Zoals in de vorige sectie al is beschreven, waren daar in december 2015 resp. 1.500 casussen en 6.000 cliënten geregistreerd.

De bevindingen uit de Burgerpeiling laten zien dat 14% van de bevolking van 15 jaar en ouder (20.000 personen) in 2015 betrokken is geweest bij het regelen van zorg, voor zichzelf, familie of andere Nijmegenaren. Ruim 40% vond dat dit soepel of heel soepel ging. Bij een kwart was het moeizaam of heel moeizaam. De rest gaf grotendeels een neutraal oordeel of kon daar geen antwoord op geven. M.b.t. de uitvoering en resultaten van de transitie zijn dit zeer voorlopige indicaties. Het komend jaar zullen er meer en betrouwbaardere bevindingen beschikbaar komen uit monitoren en klantervaringsonderzoeken.

Registraties Wmo en Jeugdzorg

In de registratie van de gemeentelijke backoffice waren in december 2015 ongeveer 17.500 indicatiestellingen opgenomen voor Wmo of Jeugdzorg van inwoners van Nijmegen. Dat wil zeggen indicaties die voor heel 2015 of een deel daarvan geldig waren. Hierbij horen ook indicaties die al voor 1 januari 2015 afgegeven waren en zijn doorgezet naar 2015. Veel cliënten hebben meerdere indicaties. Het aantal unieke Nijmeegse cliënten is ongeveer 7.000.

Op het moment van rapporteren van deze monitor was het nog niet goed mogelijk om uit de data een betrouwbare verdeling van "oude" en "nieuwe" indicaties c.q. cliënten te maken.

De 17.500 indicaties betreffen voor het overgrote deel Wmo-indicaties (ruim 15.000) en 2.300 indicaties m.b.t.

²¹ In het najaar 2015 zijn er regionaal en lokaal managementrapportages uitgebracht over de uitvoering in eerste half jaar van Wmo, jeugdhulp en beschermd wonen. Ook hierin is aangegeven dat de gehanteerde cijfers niet volledig betrouwbaar zijn. De rapportage geeft tendensen op hoofdlijnen (verhouding PGB-natura, verhouding Combinatie – kleine aanbieders, toename specialistische begeleiding, minder inzet ambulante hulp, begeleiding en behandeling jeugd, etc.) en financiële indicaties (over- en onderproductie, over- en onderschrijding budgetten). Voor wat betreft cliëntenaantallen worden in de regionale rapportage alleen aantallen gegeven voor (boven)regionale voorzieningen (zoals pleegzorg, jeugdbescherming en beschermd wonen, ofwel "blok C"). In de rapportage voor Nijmegen worden voor zowel Wmo als Jeugd enige in- en uitstroomcijfers gepresenteerd. Deze hebben vooral administratieve betekenis, want hierbij lopen herindicaties en "nieuwe" instroom door elkaar heen.

²² Van de gemeentelijke monitor Sociaal Domein, uitgevoerd door VNG en KING, is najaar 2015 een rapportage over het eerste kwartaal 2015 uitgegeven. Deze is nog zeer onvolledig en te zien als een proefversie. Begin 2016 komt de rapportage uit over het eerste half jaar. Deze zal ook nog niet volledig betrouwbaar zijn, omdat bij de aanlevering van de data hiervoor nog niet alle registraties op orde waren. In juni 2016 komt de rapportage over heel 2015 uit. Waarschijnlijk zullen de gegevens daarbinnen meer compleet en betrouwbaar zijn.

jeugdhulp/zorg. Deze indicatie zijn als volgt verdeeld over hoofdgroepen. Per hoofdgroep is ook aangegeven om hoeveel unieke personen het bij benadering gaat.

WMO	Indicaties Personen	
Woonvoorzieningen	575	400
Vervoersvoorzieningen	1450	750
Rolstoelen	800	300
Hulp huishouden	4500	1400
Begeleiding/dagbesteding	6800	3000
Persoonlijke verzorging	100	100
Verblijf (hoofdz. beschermd wonen)	950	775
JEUGD		
Ambulant bij aanbieder	1400	1175
Daghulp bij aanbieder	400	200
Netwerk jeugdige	350	200
Pleegzorg	75	75
Overige residentieel	75	75
TOTAAL	17500	7000

Figuur 29: aantal indicaties en cliënten van Wmo en jeugdvoorzieningen. Bron: Gemeente Nijmegen.

De registraties bevatten uiteraard nog tal van andere en meer specifieke gegevens, bijv. over type maatwerkvoorzieningen en kosten. Ook zijn in principe verdere uitsplitsingen te maken naar type gebruikersgroepen en naar gebieden (stadsdelen, wijken, sociale wijkteamgebieden). De vulling en kwaliteit van de registraties is evenwel nog niet zo ver op orde dat dit betrouwbaar kan. Onder andere heeft dit te maken met het verlaat op gang komen van het berichtenverkeer rondom de maatwerkvoorzieningen, de toepassing van verschillende codesets en andere administratieve omstandigheden. De verwachting is dat het vanaf voorjaar 2016 mogelijk zal worden om bedoelde analyses uit te voeren en hierover te rapporteren.

Eerste beeld uit Burgerpeiling 2015

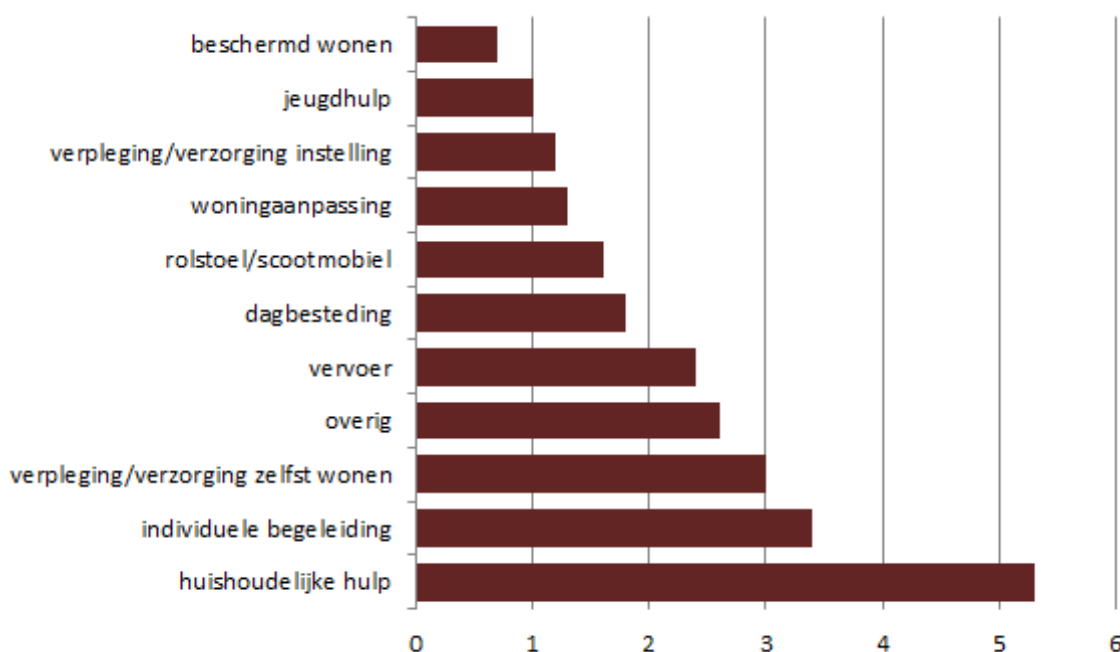
In de jaren voorafgaande aan de transitie heeft Nijmegen meegedaan aan een landelijk klantonderzoek Wmo. Over 2014 lagen de tevredenheidscijfers ongeveer op het gemiddelde. Voorbeelden zijn het rapportcijfer voor “contact met de gemeente” (7,1 tegen 7,2 voor de referentiegroep), de tevredenheid met de voorgestelde oplossing (92%, hetzelfde als voor de benchmark) en het rapportcijfer voor de hulp bij het huishouden (7,8, eveneens gelijk aan het gemiddelde). Voorts heeft 13% van de respondenten in dat jaar contact gehad met het sociaal wijkteam. 78% van deze cliënten was hierover (zeer) tevreden. Een andere bevinding is van belang in relatie tot zelfredzaamheid. In 32% van de gevallen is geadviseerd onder andere een beroep te doen op de eigen kracht van de respondent of door het zelf te regelen met behulp van familie, vrienden of burens. Binnen deze groep heeft 71% dit opgevolgd. Voor de periode vanaf de transitie zijn nog geen representatieve klantenmetingen m.b.t. Wmo en ook Jeugdhulp beschikbaar.

Op het moment van het veldwerk voor de Burgerpeiling 2015 (september-november) waren de transities in de zorg - Wmo/Awbz en Jeugdzorg – zo'n acht maanden op gang. Voor een serieuze meting van ervaringen was dat tijdstip te vroeg. Niettemin is er in overleg met de beleidsafdeling voor gekozen in de Burgerpeiling enkele vragen op te nemen over de ervaringen met het regelen van zorg. Behalve een algemeen beeld over de eerste periode, zou dit ook meer concrete signalen kunnen opleveren over zaken die goed en niet goed gaan. Met het oog op dit laatste is ook een open vraag opgenomen.

In de enquête zijn de vragen als volgt bij de respondenten geïntroduceerd: "Er is de afgelopen periode veel veranderd in de zorg. De gemeente heeft per 1 januari 2015 meer taken gekregen. Wij zijn benieuwd of u met die veranderingen te maken heeft gehad". Als eerste is vervolgens gevraagd naar betrokkenheid bij de transities: "Bent u dit jaar - in 2015 - betrokken geweest bij het regelen van zorg voor 1 of meer inwoners van Nijmegen. Het kan gaan om zorg voor uzelf, voor (iemand in) uw huishouden of voor 1 of meer Nijmegenaren uit andere huishoudens (bijvoorbeeld vrienden, kennissen of buurtbewoners)".

Voor 14% van de respondenten (ofwel circa 20.000 personen) blijkt dit het geval te zijn geweest. Daarbij gaat het zowel om zorg voor zichzelf (4% van alle respondenten), zorg voor (iemand in) het huishouden (5%) als zorg voor stadsgenoten buiten het huishouden (7%).

Aan degenen die zeiden betrokken te zijn geweest is doorgevraagd om wat voor hulp het betrof. Het vaakst genoemd zijn huishoudelijke hulp (5%), individuele begeleiding (3%, Wmo) en verpleging of verzorging voor iemand die zelfstandig woont (3%, Zorgverzekeringswet). Bij kleinere aantallen ging het om het regelen van woonvoorzieningen, rolstoel of scootmobiel, vervoer, jeugdhulp, dagbesteding of zorg voor iemand in een verzorgings- of verpleegtehuis. Naast de voorgedrukte mogelijkheden zijn door respondenten ander vormen van zorg genoemd, zoals administratie, het bezoek aan arts en ziekenhuis en financiële zaken.



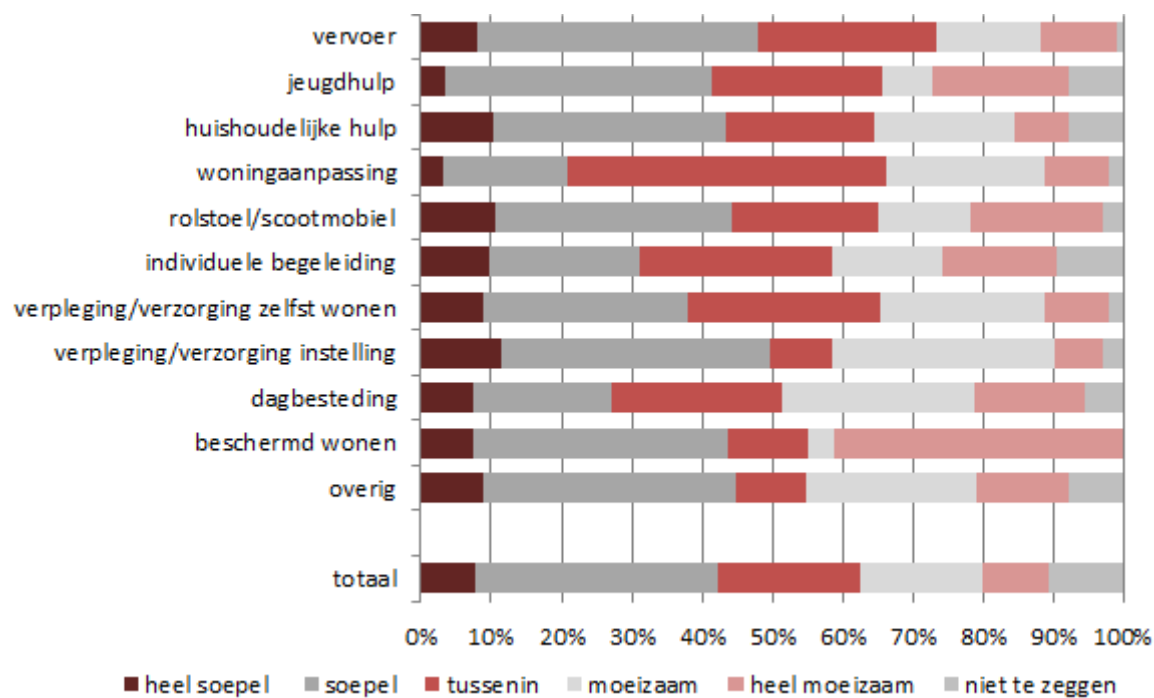
Figuur 30: Aandeel respondenten dat in 2015 (jan-sept) betrokken is geweest bij het regelen van zorg
Bron: Burgerpeiling 2015

De betrokkenheid bij het regelen van zorg blijkt het grootst te zijn in de leeftijdsklasse 75+ (26%). In de klassen tussen 35 en 75 is dat 15 tot 20%. Verder zijn mensen met een lagere en gemiddelde opleiding sterker

vertegenwoordigd (16 tot 18%) dan de hoger opgeleiden (11%). Naar stadsdeel onderscheiden vallen de relatief hoge percentages op van Nijmegen-Zuid (18%) en Dukenburg (22%).

Degenen die aan hebben gegeven betrokken te zijn geweest bij het regelen van hulp is vervolgens gevraagd naar de indruk hoe het regelen van de zorg verliep (zie figuur 2). Voor 8% verliep dit heel soepel, voor 35% soepel. Voor ruim een kwart verliep het moeizaam (17% moeizaam, 9% zeer moeizaam). Ongeveer 30% zat er tussenin (niet soepel/niet moeizaam) of kon er geen antwoord op geven.

De soort zorgen die meer dan gemiddeld moeite kostten zijn de woonvoorzieningen, individuele begeleiding, dagbesteding, verpleging/verzorging in een tehuis en vooral ook beschermd wonen (kleine groep respondenten).



Figuur 31: Indruk verloop regelen zorg. Bron: Burgerpeiling 2015

Circa 20% van de respondenten die met het regelen van zorg te maken hebben gehad heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid het antwoord op voorgaande vraag toe te lichten. Dit heeft een scala aan kritische en positieve antwoorden opgeleverd. Hieronder volgt een selectie ter typering daarvan.

Als negatieve items zijn onder meer genoemd:

- Geen crisisopvang
- Vertraagde betalingsverplichting
- Aanvraag honorering pgb duurt lang
- Geen goede communicatie, zorgelandjes, bureaucratie; communicatie gemeente-CAZ
- Als vrijwilliger kun je je weg niet vinden naar de instanties

- Problemen m.b.t. pgb (comm., geen vergoeding begeleider, regelen betaling, afzeggen pgb)
- Afhankelijkheid van de gemeente
- Geen betrouwbare thuishulp te vinden
- Regelen pleegzorgvergoeding
- Verschillende lijnen bij indicatiestelling
- Problemen bij overgang van jeugd- naar volwassenenzorg
- Doorverwijzingen en wachtlijsten kosten veel tijd
- Onvoldoende differentiatie in zorg voor dementie
- Door veranderingen weten zorgbehoevenden en –verleners het niet meer
- Veel verschillende mensen van gemeente bij betrokken; veel controle
- Problemen om iemand in een verzorgingstehuis geplaatst te krijgen
- Keukentafelgesprek moet nog plaats vinden; weinig goede informatie
- Moeilijk om organisatie te vinden voor huishoudelijke hulp; veel bureaucratie
- Langs elkaar heen werken van instanties
- Na aanvraag geen antwoord; lang wachten op hulp
- Kreeg niet de zorg die ik moest krijgen
- Lange lijnen; moeilijk achter te komen waar je voor wat terecht kunt
- Lang wachten op duidelijkheid over beschermde woning
- Hulp komt regelmatig niet opdagen
- Moeite bij aanvragen herindicatie (wirwar websites en tegenstrijdige adviezen)
- Scholen missen de aansluiting met de zorg
- Veilig Thuis kan vraag niet aan
- Door verandering regels geen indicatie meer
- Kwaliteit huishoudelijke hulp
- Afname huishoudelijke hulp voor 90+er niet op te vangen door mantelzorg

Voorbeelden van positieve uitingen zijn:

- Medicatie van verpleging/verzorging verloopt vlot (wijkverpleegkundige)
- Betreffende zorgorganisatie pakte het direct en goed op
- Contact met sociaal wijkteam goed
- Snelle doorverwijzing en plaatsing
- Gemeente was op tijd om overgang te regelen
- Goede ervaringen afd. Wmo
- Huishoudelijke hulp snel geregeld; hulp familie, kennissen, burens hartverwarmend
- Alles naar wens en zonder problemen kunnen regelen
- Beroep kunnen doen op familie; dat verliep soepel
- Verzorging moeder in verpleeghuis naar tevredenheid

De intentie hierbij is beslist niet om een volledig en representatief beeld te geven. Het doel is aan te geven hoe breed en gedifferentieerd de reacties zijn. Het is bovendien niet zeker in welke mate reacties betrekking hebben op de specifieke uitvoering van de transities. Ervaringen kunnen ook betrekking hebben op zaken die daar in de praktijk niet of weinig mee te maken hebben.

Het overzicht laat voorts beduidend meer negatieve voorbeelden dan positieve zien. Dit is ook een begrijpelijke weerspiegeling van de geuite reacties. Open vragen worden in het algemeen meer benut door respondenten met minder positieve ervaringen.

Het zojuist beschreven algemeen oordeel van respondenten die in 2015 met het regelen van zorg te maken hebben gehad is genuanceerd (ruim 40% positief, een kwart negatief, de rest ertussenin). De open vraag heeft een rijk geschakeerde inkleuring hiervan. De komende periode zullen allerlei monitorgegevens en klantervaringsonderzoeken tot een meer representatief en volledig beeld moeten gaan leiden van de resultaten en waardering van de transities in de zorg²³.

²³ Zowel landelijk en lokaal zijn op dit moment onderzoeken in voorbereiding. Qua monitoring is er de landelijke monitor sociaal domein. Voor Nijmegen wordt gewerkt aan monitorgegevens op basis van de diverse registraties (gemeente, sociale wijkteams, werkbedrijf). Ook wordt het Sociaal Statistisch Bestand doorontwikkeld en ingezet worden voor de monitoring van de transities. Daarnaast zijn er de klantervaringsonderzoeken. Vanuit het ministerie wordt gewerkt aan modellen voor een landelijk vragenlijsten die door gemeenten afgenomen moeten worden t.a.v. Wmo en jeugdzorg. Het is nog niet duidelijk in welke mate het hierbij zal gaan om verplichte lijsten en welke vrijheid gemeenten hebben om klantonderzoeken zelf in te richten. Het doel is om in 2016 een landelijke start te maken c.q. pilots uit te voeren.

Bronnen

- Stads- en Burgerpeilingen gemeente Nijmegen 2015 en eerder
- E-MOVO 2011/2012 Gezondheid, welzijn en leefwijze van jongeren in de regio Nijmegen
- Volwassenenmonitor 2008; resultaten gemeente Nijmegen, GGD Regio Nijmegen, 2009 Volwassenen- en Ouderenmonitor 2012
- Kindermonitor 2013-2014, GGD Gelderland-Zuid
- Ouderenmonitor 2010, resultaten regio Nijmegen; GGD regio Nijmegen
- Gezondheid in de regio Nijmegen; regionaal gezondheidsprofiel 2011; GGD Regio Nijmegen
- Managementrapportage Wmo – Jeugdhulp – Beschermd wonen, eerste halfjaar 2015, Regio Rijk van Nijmegen; september 2015
- Managementrapportage Wmo – Jeugdhulp – Beschermd wonen, eerste halfjaar 2015, gemeente Nijmegen; september 2015
- Gemeentelijke monitor sociaal domein, VNG/KING; waarstaatjegemeente.nl
- Klantonderzoek Wmo over 2014; Wmo-voorzieningen; BMC, juli 2015.
- De wijkteams in Nijmegen; evaluatie van de aanpak van multiproblematiek; O&S 2011
- De start van de sociale wijkteams in Nijmegen; verslaggeving quickscan een jaar na de aftrap; O&S 2013
- MKBA Regieteams Overlast- en Multiprobleemhuishoudens Nijmegen; LPBL, april 2013
- MKBA Sociale Wijkteams in Nijmegen; LPB; maart 2014
- IrisZorg: Tendens: Trends in Wonen, Werken en Middelengebruik 2012-2013: een update
- Jaarverslagen 2012, Bureau Jeugdzorg Gelderland
- CBS Statline

Stadsmonitor

-Totaalbeeld Stedenvergelijking-

Modules

Totaalbeeld stedenvergelijking	1
Bestuur	2
Bevolking	3
Cultuur	4
Duurzaamheid	5
Economie en werk	6
Imago stad	7
Inkomen en armoedebestrijding	8
Mobiliteit	9
Onderwijs	10
Openbare ruimte	11
Sociale omgeving en participatie	12
Sport	13
Veiligheid	14
Wijkontwikkeling	16
Wonen	17
Zorg en welzijn	18

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
tel.: (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Totaalbeeld stedenvergelijking

In dit document vindt u per programma een cijfermatige vergelijking tussen Nijmegen en het gemiddelde van benchmarksteden. De benchmarksteden is de vaste set van steden, die bureau Onderzoek en Statistiek sinds 2013 bij stedenvergelijking hanteert. Bij de keuze voor die set is gekeken naar drie criteria: wel of geen kennisstad, bevolkingsomvang en nabijheid. De set ziet er als volgt uit: zeven kennissteden (studentensteden) met tussen de 120.000 en 210.000 inwoners (Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Nijmegen en Tilburg) en Arnhem (stad van vergelijkbare omvang nabij Nijmegen). Per programma is een overzicht gemaakt.

Bestuur

Bestuur	jaar	Nijmegen	gemiddelde benchmark- steden
% tevreden over functioneren gemeente m.b.t. aanpak leefbaarheid en veiligheid	2014	43,7	37,5
% ontevreden over functioneren gemeente m.b.t. aanpak leefbaarheid en veiligheid	2014	7,9	11,5
de gemeente heeft aandacht voor het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in de buurt	2014	56,8	47,8
de gemeente informeert de buurt over de aanpak van leefbaarheid en veiligheid in de buurt	2014	50,5	40,2
de gemeente betreft de buurt bij de aanpak van leefbaarheid en veiligheid in de buurt	2014	44,5	34,3

Bevolking

Bevolking	Nijmegen	gemiddelde benchmark- steden
groei inwonertal in periode 1 januari 2013 - 1 januari 2015 (in %)	2,6	1,6
voorspelde groei inwonertal 2015-2025 volgens Primos-prognose (in %)	4,6	4,5

Cultuur

Cultuur	jaar	Nijmegen	gemiddelde benchmark- steden
positie in ranglijst cultureel aanbod (voor 50 grootste steden)	2014	3	11
aantal filmbezoeken per inwoner	2014	2,3	3,7

Duurzaamheid

Duurzaamheid	jaar	Nijmegen	gemiddelde benchmark-steden
gemiddeld standaardjaarverbruik gas voor woningen (m3)	2014	1.100	1.056
gemiddeld electriciteitsverbruik voor woningen (kWh)	2014	2.650	2.731
zonne-energie installaties per 1.000 inwoners	2014	8,0	6,7
geregistreerd vermogen zonne-energie installaties (kWh per 1.000 inwoners)	2014	18	21
% woningen met een energielabel	2014	38,9	33,2
% met energielabel A, A+ of A++	2015	5	5
% met energielabel B of C	2015	47	43
% met energielabel D of E	2015	40	42
% met energielabel F of G	2015	9	9
kg huishoudelijk afval per inwoner	2013	424	439
kg huishoudelijk restafval per inwoner	2013	115	197

Economie en werk

Economie en werk	jaar	Nijmegen	gemiddelde benchmark-steden
bruto arbeidsparticipatie (% werkenden + werkzoekenden in potentiële beroepsbevolking 15-74 jaar)	2014	70,6	69,2
netto arbeidsparticipatie (% werkenden in potentiële beroepsbevolking 15-74 jaar)	2014	64,4	63,1
werkzame beroepsbevolking: beroepsniveau 1	2014	10	10
werkzame beroepsbevolking: beroepsniveau 2	2014	30	39
werkzame beroepsbevolking: beroepsniveau 3	2014	14	15
werkzame beroepsbevolking: beroepsniveau 4	2014	44	35
werkloosheidspercentage (CBS) (werkloze beroepsbevolking gedeeld door werkloze plus werkzame beroepsbevolking)	2014	8,8	8,9
aantal niet-werkende werkzoekenden	2015	12.017	12.025
aandeel niet-werkende werkzoekenden in potentiële beroepsbevolking 15-74 jaar	2015	8,8	9,0
aantal banen per 1.000 personen in potentiële beroepsbevolking (15-74 jaar)	2014	802	832
% zelfstandigen in werkzame beroepsbevolking	2014	16,3	14,4
% banen van werknemers in nijverheid en energievoorziening	2013	12,3	12,2
% banen van werknemers in commerciële dienstverlening	2013	39,5	46,0
% banen van werknemers in niet-commerciële dienstverlening	2013	48,1	41,7
positie in ranglijst bereikbaarheid van banen per auto en OV (voor 50 grootste steden)	2014	23	31
% leegstaand winkelloppervlak in binnenstad (januari 2016)	2016	8,8	9,7

Imago stad

Imago stad	jaar	Nijmegen	gemiddelde benchmark- steden
positie in ranglijst woonaantrekkelijkheid (Atlas voor gemeenten)	2015	8	21
positie in ranglijst beste gemeenten (Elsevier en Bureau Louter)	2015	227	244

Inkomen en armoedebestrijding

Inkomen en armoedebestrijding	jaar	Nijmegen	gemiddelde benchmark- steden
aantal bijstandsuitkeringen als % inwoners 15-65	2015	5,2	5,1
aantal WW-uitkeringen als % inwoners 15-65	2015	3,8	3,6
aantal AO-uitkeringen als % inwoners 15-65	2015	6,8	7,4
% huishoudens met een inkomen tot 110% van het sociaal minimum	2013	17,4	16,8

Mobiliteit

Mobiliteit	jaar	Nijmegen	gemiddelde benchmark- steden
aantal personenauto's per huishouden	2014	0,7	0,8
% dat in de buurt veel overlast van parkeerproblemen ervaart *	2014	14,2	18,1
% dat in de buurt veel overlast van te hard rijden ervaart *	2014	16,6	21,2
% dat in de buurt veel overlast heeft van agressief rijgedrag *	2014	6,2	6,6

* Gemeten via landelijke Veiligheidsmonitor 2014. Uitkomsten kunnen door iets andere vraagstelling/methodiek en het andere meetmoment afwijken van wat we via de Burgerpeiling 2015 gemeten hebben.

Onderwijs

Onderwijs	jaar	Nijmegen	gemiddelde benchmark- steden
% vroegtijdig schoolverlaters voor voortgezet onderwijs	2014	0,4	0,5
% vroegtijdig schoolverlaters voor MBO	2014	1,9	2,2
aantal voltijds studenten per 1.000 inwoners	2014	215	163

Openbare ruimte

Openbare ruimte	jaar	Nijmegen	gemiddelde benchmark-steden
% eens met de buurt is buiten goed verlicht *	2014	79,5	78,7
% eens met in de buurt zijn goede speelplekken voor kinderen *	2014	65,3	61,7
% eens met de wegen, paden en pleintjes in de buurt zijn goed onderhouden *	2014	68,4	69,3
% eens met de perken, plantsoenen en parken in de buurt zijn goed onderhouden	2014	73,1	70,8
% dat in de buurt veel overlast van 1 of meer vormen van fysieke verloedering ervaart	2014	23,0	27,0

* Gemeten via landelijke Veiligheidsmonitor 2014. Uitkomsten kunnen door iets andere vraagstelling/methodiek en het andere meetmoment afwijken van wat we via de Burgerpeiling 2015 gemeten hebben.

Sociale omgeving en participatie

Sociale omgeving en participatie	jaar	Nijmegen	gemiddelde benchmark- steden
schaalscore sociale cohesie in de buurt *	2014	5,9	5,8
% dat in de buurt veel overlast van 1 of meer vormen van sociale overlast ervaart	2014	14,2	16,9
% dat veel overlast van buurtbewoners ervaart *	2014	6,5	7,1
% dat in de buurt veel overlast van rondhangende jongeren ervaart *	2014	6,5	6,7
% eens met in de buurt zijn goede voorzieningen voor jongeren *	2014	33,1	27,4

* Gemeten via landelijke Veiligheidsmonitor 2014. Uitkomsten kunnen door iets andere vraagstelling/methodiek en het andere meetmoment afwijken van wat we via de Burgerpeiling 2015 gemeten hebben.

Sport

Sport	jaar	Nijmegen	gemiddelde benchmark- steden
% huishoudens waarin niet aan sport wordt gedaan	2015	54,1	55,9
% huishoudens waarin wordt gewandeld	2015	40,1	36,4
% huishoudens waarin wordt getrimd/hardgelopen	2015	12,5	9,6
% wekelijkse sporters onder volwassenen	2012	61,2	57,1
% voldoet aan norm gezond bewegen voor volwassenen	2012	65,8	63,0
% lid van bij sportbond(en) aangesloten sportvereniging(en)	2014	21,1	21,0

Veiligheid

Veiligheid	jaar	Nijmegen	gemiddelde benchmark-steden
geregistreeerde vermogensdelicten per 1.000 inwoners	2014	58,1	59,2
geregistreeerde fietsendiefstallen per 1.000 inwoners	2014	15,7	13,6
geregistreeerde auto-inbraken per 1.000 inwoners	2014	7,0	7,1
geregistreeerde woninginbraken per 1.000 inwoners	2014	5,0	5,8
geregistreeerde geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	2014	8,0	8,2
geregistreeerde (vuur)wapenmisdrijven per 1.000 inwoners	2014	0,4	0,5
geregistreeerde drugsmisdrijven per 1.000 inwoners	2014	0,5	1,2
geregistreeerde vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners	2014	7,1	7,9
% in voorgaande jaar slachtoffer van 1 of meer delicten (exclusief cybercrime)	2014	23,8	23,7
% in voorgaande jaar slachtoffer van 1 of meer vermogensdelicten	2014	16,7	17,2
% in voorgaande jaar slachtoffer van 1 of meer geweldsdelicten	2014	3,4	2,9
% in voorgaande jaar slachtoffer van 1 of meer vandalismedelicten	2014	8,1	7,9
% in voorgaande jaar slachtoffer van cybercrime	2014	9,7	11,5
% met indruk dat in de buurt veel criminaliteit voorkomt	2014	14,1	16,1
% dat in de buurt veel overlast van drugsgebruik of drugshandel ervaart *	2014	3,9	5,9
verdachten per 1.000 inwoners	2014	11	11
aandeel jeugdige verdachten (12-24 jaar) onder totaal aantal verdachten	2014	30	33
verdachten 12-17 jaar per 1.000 12-17-jarigen	2014	10	15
verdachten 18-24 jaar per 1.000 18-24-jarigen	2014	18	21
aandeel personen van buitenlandse afkomst onder jeugdige verdachten 12-14 jaar	2014	44	41
harde kern jongeren 12-24 jaar per 1.000 12-14-jarigen	2013	1,0	1,4
% dat zich in de buurt vaak onveilig voelt *	2014	1,8	2,6
% dat zich in de buurt vaak of soms onveilig voelt *	2014	16,0	15,9
rapportcijfer voor veiligheid in de buurt *	2014	7,1	6,9

score technische maatregelen om woninginbraak te voorkomen (technopreventie)	2014	1,6	1,6
score sociaal-preventieve maatregelen	2014	1,8	1,8
% tevreden over functioneren politie in het algemeen	2014	33,2	33,3
% ontevreden over functioneren politie in het algemeen	2014	7,2	8,5
% tevreden over functioneren politie in de buurt	2014	24,4	25,9
% ontevreden over functioneren politie in de buurt	2014	5,1	7,6

* Gemeten via landelijke Veiligheidsmonitor 2014. Uitkomsten kunnen door iets andere vraagstelling/methodiek en het andere meetmoment afwijken van wat we via de Burgerpeiling 2015 gemeten hebben.

Wijkontwikkeling

Wijkontwikkeling	jaar	Nijmegen	gemiddelde benchmark- steden
rapportcijfer leefbaarheid buurt *	2014	7,4	7,2
% de buurt is in voorgaande jaar vooruitgegaan *	2014	12,6	11,1
% de buurt is in voorgaande jaar achteruitgegaan *	2014	14,0	16,4

* Gemeten via landelijke Veiligheidsmonitor 2014. Uitkomsten kunnen door iets andere vraagstelling/methodiek en het andere meetmoment afwijken van wat we via de Burgerpeiling 2015 gemeten hebben.

Wonen

Wonen					jaar	Nijmegen	gemiddelde benchmark- steden
aantal woningen					2014	77.246	79.248
gemiddeld	jaarlijks	aantal	gereedgemelde			819	610
nieuwbouwwoningen in periode 2012-2014							
gemiddeld	jaarlijks	aantal	afgegeven	vergunningen		779	448
voor nieuw te bouwen woningen in periode 2012-2014							
woningvoorraad: % huursector					2014	59,3	54,7
woningvoorraad: % koopsector					2014	40,7	45,4
gemiddelde WOZ-waarde woningen (x 1000 euro)					2014	191	183

Zorg en welzijn

Zorg en Welzijn	jaar	Nijmegen	gemiddelde benchmark- steden
% voelt zich (zeer) goed gezond	2012	75,9	75,9
% met overgewicht (matig of ernstig)	2012	40,0	43,2
% met ernstig overgewicht	2012	10,2	11,5
% met 1 of meer langdurige aandoeningen	2012	58,0	59,3
% met 1 of meer lichamelijke beperkingen	2012	12,5	14,3
% rokers	2012	25,7	25,4
% overmatige drinkers (alcoholgebruik)	2012	8,5	9,3